

Alerta 2010!

Informe sobre conflictes,
drets humans
i construcció de pau

Elaborat per:

Maria Cañadas Francesch
Vicenç Fisas Armengol
Patricia García Amado
Maria Prandi Chevalier
Josep Maria Royo Aspa
Jordi Urgell García
Pamela Urrutia Arestizábal
Ana Villellas Ariño
María Villellas Ariño

êçp escola de
cultura de pau

Icaria ✿ editorial

Aquest llibre ha estat imprès en paper reciclat i lliure de clor.

Informe finalitzat a 31 de desembre de 2009.

Edició: Icaria Editorial / Escola de Cultura de Pau, UAB

Impressió: Indústria Gràfica Frapé

Disseny de la portada: Lucas Wainer Mattosso

Revisió al català: Marta Roigé

ISBN: 978-84-9888-229-2

Dipòsit Legal: B-16.258-2010

El present Informe ha estat elaborat per: Maria Cañadas Francesch (drets humans i justícia transicional), Vicenç Fisas Armengol (processos de pau), Patricia García Amado (crisis humanitàries), Maria Prandi Chevalier (drets humans i justícia transicional), Josep Maria Royo Aspa (conflictes armats i tensions), Jordi Urgell García (conflictes armats i tensions), Ana Vilellas Ariño (conflictes armats i tensions) i María Vilellas Ariño (gènere i construcció de pau). Yesid Arteta Dávila i Carlos Arturo Velandia Jagua (anàlisi del conflicte de Colòmbia).

Els continguts d'aquest informe poden ser lliurement reproduïts i difosos, sempre que se citi adequadament la font, amb referència al títol i a l'entitat editora. Els autors i autores es fan responsables de tots els continguts apareguts en l'informe.

Sumari

2010! Informe sobre conflictes, drets humans i construcció de pau és un anuari que analitza l'estat del món en termes de conflictivitat i construcció de pau a partir de sis eixos d'anàlisi: conflictes armats, tensions, processos de pau, crisis humanitàries, drets humans i justícia transicional i dimensió de gènere en la construcció de pau. A partir d'aquestes temàtiques, *Alerta 2010!* pretén oferir una radiografia de la situació mundial apuntant possibles tendències i dinàmiques respecte a les característiques i evolució dels conflictes armats, les tensions, els processos de pau i les crisis humanitàries actives al món, com també la situació dels drets humans i la dimensió de gènere de tots aquests fenòmens. L'anàlisi d'aquestes tendències i dinàmiques va acompanyada d'una taula d'indicadors que ofereixen informació qualitativa i quantitativa respecte a tots els eixos d'anàlisi. La majoria d'aquests

indicadors, una vegada entrecreuat, poden ajudar-nos també a comprendre les influències d'uns factors sobre d'altres. La comparació d'aquestes dades amb les d'anys anteriors dona a l'informe un caràcter d'alerta preventiva sobre algunes tendències generals o sobre la situació de determinats països; aquest fet pot resultar útil, entre altres coses, per a la formulació de les polítiques d'exterior, de cooperació al desenvolupament i de transferències d'armes, com també per elaborar polítiques de prevenció de conflictes armats i que permetin consolidar processos de pau i de rehabilitació postbèlica al món. *Alerta 2010!* identifica també diverses oportunitats de pau. Es tracta de diversos escenaris en els quals hi ha factors que permeten pensar en una evolució positiva durant l'any 2010 si es produeixen les accions polítiques i l'acompanyament internacional necessari.

Índex

Relació de taules, quadres, gràfics, figures i mapes _____	11
Pròleg _____	13
Introducció _____	15
Resum de la conflictivitat global l'any 2009 _____	17

Capítols

1. Conflictes armats _____	19
1.1. Conflictes armats: definició _____	19
1.2. Conflictes armats: tendències globals el 2009 _____	22
1.3. Conflictes armats: evolució anual per regions _____	29
2. Tensions _____	53
2.1. Tensions: definició _____	53
2.2. Tensions: tendències globals el 2009 _____	58
2.3. Tensions: evolució anual per regions _____	59
3. Processos de pau _____	95
3.1. Processos de pau: definicions i tipologies _____	96
3.2. Evolució dels processos de pau _____	96
3.3. La temperatura de la pau el 2009 _____	113
4. Crisis humanitàries i acció humanitària _____	115
4.1. Crisis humanitàries: definició i indicadors _____	115
4.2. Evolució de les crisis humanitàries _____	118
4.3. Balanç de l'acció humanitària el 2009 _____	125
5. Drets Humans i justícia transicional _____	131
5.1. Drets humans: anàlisi de la situació a escala internacional _____	131
5.2. Justícia transicional _____	139

6. Dimensió de gènere en la construcció de pau _____	147
6.1. Desigualtats de gènere _____	147
6.2. L'impacte de la violència i els conflictes des d'una perspectiva de gènere _____	149
6.3. La construcció de la pau des d'una perspectiva de gènere _____	153
Conclusions _____	159
Oportunitats de pau _____	163
1. Deu anys de la resolució 1325 sobre les dones, la pau i la seguretat _____	164
2. La Convenció Internacional per a la Protecció de Totes les Persones contra les Desaparicions Forçades _____	165
3. La Convenció Africana per a la Protecció i Assistència dels Desplaçats Interns _____	166
4. Les iniciatives per a resoldre la qüestió kurda a Turquia _____	167
5. Les negociacions de pau al Delta del Níger (Nigèria) _____	168

Annexos

Annex I. Taula de països i indicadors i descripció dels indicadors _____	169
Annex II. Missions internacionals del 2009 _____	177
Annex III. Resposta de los donants i balanç del CAP 2009 _____	185
Annex IV. Principals crisis de desplaçament humà _____	186
Annex V. Països que van emetre crides extraordinàries (<i>flash appeals</i>) a través del sistema de Nacions Unides el 2009 _____	187
Annex VI. Resolucions i decisions emeses pel Consell de Drets Humans de Nacions Unides _____	188
Annex VII. Índex de Drets Humans _____	195
Bibliografia _____	205
Glossari _____	211
Índex de països i temes _____	217
Escola de Cultura de Pau _____	221

Relació de taules, quadres, gràfics, figures i mapes

Taula 1.0.	Resum de la conflictivitat global l'any 2009 _____	17	Gràfic 3.1.	La temperatura de la pau el 2008 i 2009 _____	113
Figura 1.1.	Etapas dels conflictes _____	19			
Taula 1.1.	Resum dels conflictes armats l'any 2009 _____	20	Figura 4.1.	Aparició d'una crisi humanitària ____	115
Gràfic 1.1.	Distribució regional del nombre de conflictes armats _____	22	Mapa 4.1.	Nombre de persones desplaçades internes el 2009 _____	116
Gràfic 1.2.	Intensitat dels conflictes armats _____	23	Gràfic 4.1.	Crides humanitàries de Nacions Unides 2010 (milions de dòlars) _____	117
Gràfic 1.3.	Intensitat dels conflictes per regions _____	23	Quadre 4.1.	Països amb crisis humanitàries durant el 2009 _____	118
Taula 1.2.	Principals missions internacionals de l'any 2009 _____	25	Quadre 4.2.	Camps de desplaçats interns: estratègia de guerra i dilemes humanitaris _____	121
Taula 1.3.	Embargaments d'armes vigents decretats per Nacions Unides, la UE i l'OSCE _____	27	Quadre 4.3.	L'emergència palestina: set anys de mur, dos anys de bloqueig ____	124
Taula 1.4.	Despesa militar dels països escenari de conflicte armat, 2007 _____	28	Quadre 4.4.	Treballador humanitari: professió d'alt risc _____	127
Quadre 1.1.	Al-Qaida al Magrib Islàmic: Origen, tàctiques i nous àmbits d'acció _____	35	Gràfic 4.2.	Evolució del finançament humanitari (en milions de dòlars) _____	128
Quadre 1.2.	Les raons de la derrota militar de l'LTTE _____	42	Quadre 5.1.	L'informe Goldstone sobre la incursió militar israeliana a la Franja de Gaza _____	135
Quadre 1.3.	Increment de la conflictivitat als "territoris en disputa" del nord de l'Iraq _____	47	Taula 5.1.	Països amb més desprotecció i incompliment de les obligacions dels Estats respecte als drets humans segons l'INDH 2009 ____	137
Quadre 1.4.	Factors de desestabilització al Iemen _____	50	Taula 5.2.	Països amb violacions sistemàtiques del Dret Internacional dels Drets Humans segons l'INDH 2009 _____	137
Taula 2.1.	Resum de les tensions l'any 2009 _____	53	Taula 5.3.	Països amb violacions sistemàtiques del DIH segons l'INDH 2009 _____	137
Gràfic 2.1.	Distribució regional del nombre de tensions _____	58	Quadre 5.2.	Els Protocols Facultatius de la Convenció sobre els Drets de l'Infant _____	139
Quadre 2.1.	Guinea: la inestabilitat que amenaça el futur de la regió occidental africana _____	61	Quadre 5.3.	La restricció del principi de jurisdicció universal a Espanya _____	140
Quadre 2.2.	La massacre de Maguindanao ____	80	Taula 5.4.	Comissions de la Veritat i altres comissions: avenços i retrocessos el 2009 _____	143
Quadre 2.3.	Un any després de la guerra: tendències en la conflictivitat al sud del Caucas _____	88			
Taula 3.1.	Situació de les negociacions en finalitzar el 2009 _____	95			

Taula 6.1.	Països amb greus desigualtats de gènere _____	148
Gràfic 6.1.	Països amb pitjor IEG el 2009 _____	148
Taula 6.2.	Estratègia Global per Combatre la Violència Sexual a la RD Congo _____	151
Taula 6.3.	Pla d'Acció Nacional de Libèria sobre la resolució 1325 _____	153
Quadre 6.1.	Les resolucions del Consell de Seguretat de l'ONU sobre les dones, la pau i la seguretat _____	155

Mapes

Conflictes armats _____	18
Tensions _____	52
Processos de pau _____	94
Crisis humanitàries i acció humanitària _____	114
Drets humans i justícia transicional _____	130
Gènere _____	146

Pròleg

Serà el segle XXI més pacífic que l'anterior?

L'historiador britànic Eric Hobsbawm va descriure el segle XX com el "segle més mortífer de la història a causa de l'envergadura, la freqüència i la durada dels conflictes bèl·lics que l'han assolat sense interrupció (excepte durant un breu període durant els anys vint), però també per les catàstrofes humanes, sense parangó, que han causat, des de les fams més greus de la història fins al genocidi sistemàtic".¹ L'*Anuari 2010* de l'Escola de Cultura de Pau és una eina important per analitzar si el segle XXI serà diferent. Aquest anuari es publicarà durant la primera dècada del nou segle i del nou mil·lenni. Ens proporcionen els seus missatges d'optimisme per al futur?

L'any 2009 va finalitzar amb 29 conflictes armats al món, dels quals 12 es van intensificar durant l'any i vuit van mostrar una reducció en les hostilitats, mentre que la resta no van canviar en cap direcció. Tant el nombre de conflictes com el nombre de víctimes mortals en aquests conflictes va continuar sent elevat, però no tan alt com l'any 2000 (310.000 persones van morir en els conflictes armats aquell any).² Això ens dona alguna esperança. També hi va haver vuit negociacions de pau reeixides. Hi ha moltes organitzacions centrades ara en la pau i en el seguiment dels processos de pau. Ha emergit certa sensibilitat cap a les qüestions dels conflictes armats i la construcció de la pau; és una gran preocupació per a la comunitat internacional i l'anuari destaca que actualment hi ha 15 missions de pau de Nacions Unides arreu del món.

No obstant això, l'anuari també mostra altres patrons i facetes dels conflictes armats de l'últim any, i aquestes afegeixen més precaució a la nostra anàlisi. L'informe dona compte de les 75 situacions de tensió al món, tensions que podrien arribar a ser els conflictes armats del futur. L'anuari ens recorda que mil milions de persones pateixen gana, que es produeixen greus violacions dels drets humans en 48 països, com també els elevats nivells de violència sexual contra les dones en tots els conflictes armats. Els conflictes armats de més intensitat (Afganistan, Colòmbia, Iraq, RD Congo, Sri Lanka, Pakistan (nord-oest), Somàlia, sud del Sudan i nord d'Uganda) són molt prolongats i encara que un dels conflictes prolongats, Sri Lanka, va finalitzar l'any passat amb la derrota militar dels insurgents tàmil·ls per part del Govern, no està clar que el Govern tracti en un futur les qüestions subjacents de la insurgència per tal de prevenir que una generació futura prengui les armes. El conflicte israelià-palestí no apareix en la llista de conflictes armats de més intensitat; tanmateix, continua

sent un de dels conflictes més prolongats i profundament associat amb un ampli nombre de conflictes a Àsia i Orient Mitjà. I si s'observen els 75 casos de tensions, crida l'atenció el grau de violència que es pot desencadenar en països que no estan "en guerra". Un d'aquests és Madagascar, on 135 persones van morir durant els dos mesos de manifestacions pel tancament de les emissores de ràdio i televisió del líder de l'oposició. Si no es volen superar els nivells de violència del segle passat, cal emprendre tasques urgents.

La fortalesa de l'anuari són les preguntes analítiques que ens planteja. L'anuari capta un moment en el temps. Tanmateix, ens anima a mirar més enllà del temps i a observar patrons. Un d'aquests és que els processos de pau no posen fi als nivells de violència en la societat. Les estadístiques de les morts en els conflictes armats no capten necessàriament totes les morts que, de manera indirecta, tenen lloc en les situacions de guerra com a conseqüència de la malaltia, la fam i altres efectes de la guerra. Però tampoc no capten la imatge completa de les morts violentes com a resultat de la violència social i criminal que sembla haver-se expandit després dels processos de pau. L'informe del *Global Burden of Armed Violence* de 2008 va estimar que 740.000 persones van morir anualment com a conseqüència directa o indirecta de la violència armada durant els anys previs, la majoria de les quals (540.000) van morir en contextos que no estaven en conflicte.³ Les guerres civils de gran intensitat deixen llegats de violència que no s'inclouen mai en les estadístiques dels conflictes armats.

La violència es reproduïx a si mateixa a través del temps i de l'espai. A través del temps, perquè aquells que només han conegut contextos de violència, com la població de Colòmbia i l'Afganistan, les quals han viscut més de tres dècades de violència, poden traslladar fàcilment la violència a la generació següent. Els homes joves, en particular, aprenen el que és ser un home en aquests contextos, de manera que la violència es converteix en una mesura de la masculinitat i l'autoestima. La gran majoria de la violència al món és perpetrada per homes joves contra altres homes joves.⁴ Això significa també que la violència es transmet a través dels espais de socialització i és present en les relacions socials, dels espais íntims de la llar, al veïnat, al col·legi, a la presó i a la mateixa construcció de l'Estat nació.

La pregunta que ens hem de fer, per tant, és: com podem interrompre els cicles intergeneracionals de violència? L'anuari ens força a confrontar-nos amb aquesta

1. Hobsbawm, E. (1994) *Age of Extremes: The Short Twentieth Century*, Londres: Michael Joseph, pàg. 13. Traducció al castellà: Hobsbawm, E. (1998) *Historia del siglo XX*, Buenos Aires: Crítica, pàg. 22.
2. WHO (2002) *World Report on Violence and Health*, Geneva: WHO.
3. Geneva Declaration (2008) *Global Burden of Armed Violence*, Geneva: Geneva Declaration, pàg. 2.
4. Pearce, J. (2006) "Bringing Violence 'Back Home': Gender Socialisation and the Transmission of Violence Through Time and Space" *Global Civil Society 2006/7*. Londres: Sage pàg. 42-61.

complexa qüestió. Els conflictes armats que documenta poden ser fonts de noves formes de violència futura. Al Salvador actual hi ha més violència cada any que durant els anys de guerra civil. La violència social i criminal sorgeix de la desesperació pel futur després de la guerra, en un context en què el tràfic il·legal ofereix recursos ràpids per a l'enriquiment sempre que s'estigui disposat a matar i ferir altres persones. Mentre apareguin noves fonts de conflicte i violència durant les pròximes dècades, –des del deteriorament mediambiental fins a l'escassetat de recursos– serà cada vegada més urgent garantir que la violència no sigui la forma de resoldre els problemes. És allà on la creixent sensibilitat cap a la violència armada, de la qual l'anuari és un molt bon exemple, obre la porta per discutir la qüestió de la vio-

lència en la societat en el seu conjunt. La lluita per la pau és almenys en part la lluita per construir les condicions per tal que la gent visqui sense violència. L'anuari és una contribució molt important per al nostre pensament no solament sobre com acabar amb la guerra sinó també sobre com posar fi als cicles de violència que poden generar nous conflictes armats en el futur. És una publicació essencial per advertir-nos que el segle XXI pot convertir-se fàcilment en més mortal que l'anterior.

Jenny Pearce,
Departament d'Estudis per a la Pau,
Universitat de Bradford, Regne Unit.

Introducció

Per novè any consecutiu, des de l'Escola de Cultura de Pau s'edita l'anuari "Alerta 2010! Informe sobre conflictes, drets humans i construcció de pau". Els sis capítols de l'informe són l'expressió del balanç d'esdeveniments que han succeït al llarg de l'any 2009, a saber, conflictes armats, tensions, processos de pau, crisis humanitàries, drets humans i dimensió de gènere en la construcció de pau, que, a la vegada, tenen la seva expressió en deu indicadors que permeten fer comparacions amb la situació d'anys anteriors.

En el transcurs de l'any 2009, el nombre de conflictes armats existents es va estabilitzar; cal destacar que gairebé dos terços d'aquests conflictes es van referir principalment a aspiracions identitàries o demandes de més autogovern, i van posar de manifest la importància d'aconseguir "arquitectures polítiques intermèdies" que satisfacin les demandes de nombroses poblacions. Aquest factor identitari es va donar també en moltes de les tensions comptabilitzades l'any passat, que, tot i que van ser multicausals, van presentar com a principal detonant la tensió relacionada amb l'oposició a un Govern. Durant l'any van acabar les negociacions en nou conflictes i es van obrir exploracions en cinc nous contextos, oferint possibilitats per tal que durant el 2010 fructifiquin alguns processos de pau. Pel que fa a les crisis humanitàries, l'informe assenyala que van afectar 30 països, que, en major o menor mesura, també van patir conflictes armats o situacions d'inestabilitat política. En general, el retorn de les persones desplaçades per la violència es va alentir en la majoria dels contextos afectats per les crisis humanitàries a causa de la persistència de la inseguretat; es va produir així mateix una disminució de les donacions de la comunitat internacional per finançar les tasques d'assistència

humanitària. Quant a l'Índex de Drets Humans 2009, que mesura el grau d'incompliment i desprotecció dels drets humans, cal assenyalar que en 127 països es van produir pràctiques discriminatòries i en 83 estats va imperar un clima d'impunitat absoluta respecte a les violacions de drets humans que es van cometre, en part perquè la denominada lluita contra el terrorisme internacional va continuar soscant el règim de salvaguardes sobre aquests drets. Finalment, Alerta 2010! destaca les elevades proporcions que durant l'any 2009 va adquirir la utilització de la violència sexual com a arma de guerra, l'ús de la qual es va constatar en la majoria de conflictes armats actius en l'actualitat.

L'informe Alerta 2010! inclou, per tercer any, la descripció de diverses oportunitats per a la construcció de pau per al 2010, que queden reflectides en els aspectes següents: la resolució del conflicte kurd a Turquia; el compliment de la resolució 1325 del Consell de Seguretat sobre les dones, la pau i la seguretat; l'inici de les negociacions de pau a la regió del Delta del Níger, a Nigèria; el desenvolupament de la Convenció Internacional per a la protecció de totes les persones contra les desaparicions forçades, i la signatura de la Convenció Africana per a la protecció i assistència dels desplaçats interns. Com en anys anteriors, doncs, l'informe Alerta 2010! ofereix una descripció no solament dels esdeveniments ocorreguts l'any anterior, sinó també una anàlisi de reptes i oportunitats per a l'any entrant, que constitueixen l'essència de l'esquema de treball de l'Escola de Cultura de Pau.

Vicenç Fisas
Director de l'Escola de Cultura de Pau

Taula 1.0. Resum de la conflictivitat global l'any 2009

Continent	Conflicte armat			Tensió			Total
	Alta	Mitjana	Baixa	Alta	Mitjana	Baixa	
Àfrica	RD Congo (est) <i>Somàlia</i> Sudan (meridional) <i>Uganda (nord)</i>	Algèria <i>Txad</i> Etiòpia (Ogaden) <i>Nigèria (Delta del Níger)</i> <i>Sudan (Darfur)</i>	<i>R. Centreafricana</i>	Etiòpia Etiòpia (Oròmia) Guinea Sudan Nigèria	Burundi <i>Txad – Sudan</i> Côte d'Ivoire Djibouti – Eritrea <i>Eritrea – Etiòpia</i> Guinea-Bissau Kenya Madagascar <i>Niger</i> <i>RD Congo</i> Somàlia (Somalilàndia-Puntlàndia) Zimbabue	Angola (Cabinda) Congo <i>Mali</i> <i>Marroc – Sàhara Occ.</i> Mauritània RD Congo – Rwanda – Uganda Rwanda Senegal (Casamance)	
SUBTOTAL	4	5	1	5	12	8	35
Amèrica	Colòmbia			Perú	Colòmbia - Veneçuela Hondures	Bolívia Haití Veneçuela	
SUBTOTAL	1			1	2	3	7
Àsia i Pacific	<i>Afganistan</i> Pakistan (nord-oest) Sri Lanka* (nord-est)	<i>Filipines (Mindanao-MILF)</i> <i>Índia (Assam)</i> Índia (CPI-M) Índia (Jammu i Caixmir) Índia (Manipur) Pakistan (Balutxistan) Tailàndia (sud)	<i>Filipines (NPA)</i> Filipines (Mindanao – Abu Sayyaf) Índia (Nagalàndia)* <i>Myanmar</i>	Xina (Turquestan Oriental) <i>Pakistan</i> Sri Lanka	Corea, RPD – EUA, varis països Corea, RPD – Rep. de Corea <i>Filipines (Mindanao-MNLF)</i> Índia (Nagalàndia) <i>Índia – Pakistan</i> Indonèsia (Papua Occ.) Lao, RDP <i>Myanmar</i> Myanmar – Bangladesh Nepal <i>Nepal (Terai)</i> Tailàndia <i>Tailàndia – Cambodja</i> Tadjikistan	Xina (Tibet) Índia (Tripura) Indonèsia (Aceh) Kirguizistan Uzbekistan	
SUBTOTAL	3	7	4	3	14	5	36
Europa		<i>Turquia (sud-est)</i>	Rússia (Txetxènia) Rússia (Inguíxia)	Rússia (Daguestan)	<i>Armènia – Azerbaidjan (Nagorno-Karabakh)</i> Bòsnia i Hercegovina <i>Geòrgia (Abkhàzia)</i> Geòrgia (Ossètia del Sud) Rússia (Ossètia del Nord) Rússia (Kabardino-Balkària) Rússia (Karaxai-Txerkèssia)	Xipre Geòrgia Moldàvia <i>Moldàvia, Rep. de (Transdnièster)</i> <i>Sèrbia-Kosovo</i>	
SUBTOTAL		1	2	1	7	5	16
Orient Mitjà	Iraq	<i>Israel – Palestina</i> Iemen		Iran	Iran (nord-oest) Iran (Sistan Balutxistan) Iran – EUA, Israel <i>Israel – Líban – Síria</i> Líban <i>Palestina</i>	Aràbia Saudita Egipte	
SUBTOTAL	1	2		1	6	2	12
TOTAL	9	13	9	8	44	23	106

* Conflictes que han finalitzat durant l'any 2009.

S'assenyalen en cursiva els conflictes armats i tensions amb negociacions de pau, ja siguin exploratòries o estiguin formalitzades.

■ Països amb conflicte armat (indicador núm. 1) 🇸🇦* FI del conflicte armat durant 2009 (Indicador núm. 1)

1. Conflictes armats

- L'any 2009 es van registrar 31 conflictes armats, però la reducció de les hostilitats a Sri Lanka (nord-est) i Índia (Nagalàndia) va fer que en finalitzar l'any hi hagués 29 conflictes actius. Respecte al 2008, el Sudan (meridional) es va incorporar al llistat de conflictes.
- La gran majoria de conflictes armats van tenir lloc a Àsia (14) i Àfrica (10), mentre que els restants van tenir lloc a Europa (3), Orient Mitjà (3) i Amèrica (1).
- Aproximadament dues terceres parts dels conflictes armats de l'any 2009 van estar vinculats a aspiracions identitàries i demandes de més autogovern.
- Els conflictes armats de més intensitat es van produir a l'Afganistan, Colòmbia, l'Iraq, la RD Congo (est), el Pakistan (nord-oest), Somàlia, Sri Lanka, el Sudan (meridional) i Uganda (nord).
- La violència es va intensificar al Iemen en el marc del conflicte entre el Govern i els seguidors d'al-Houthi, al nord del país, amb un dramàtic impacte en la població civil.
- Es va agreujar la violència a l'Afganistan i al nord-oest del Pakistan, amb milers de víctimes mortals, davant l'expansió de les milícies talibanes i l'increment d'atemptats i xocs entre les insurreccions i les forces de seguretat.
- A Àfrica, l'escenari d'operacions de l'LRA es va traslladar des del nord d'Uganda a la regió fronterera entre la RD Congo, Sudan i la R. Centreafricana, mentre que a Somàlia es va produir la pitjor escalada de violència dels últims 20 anys.

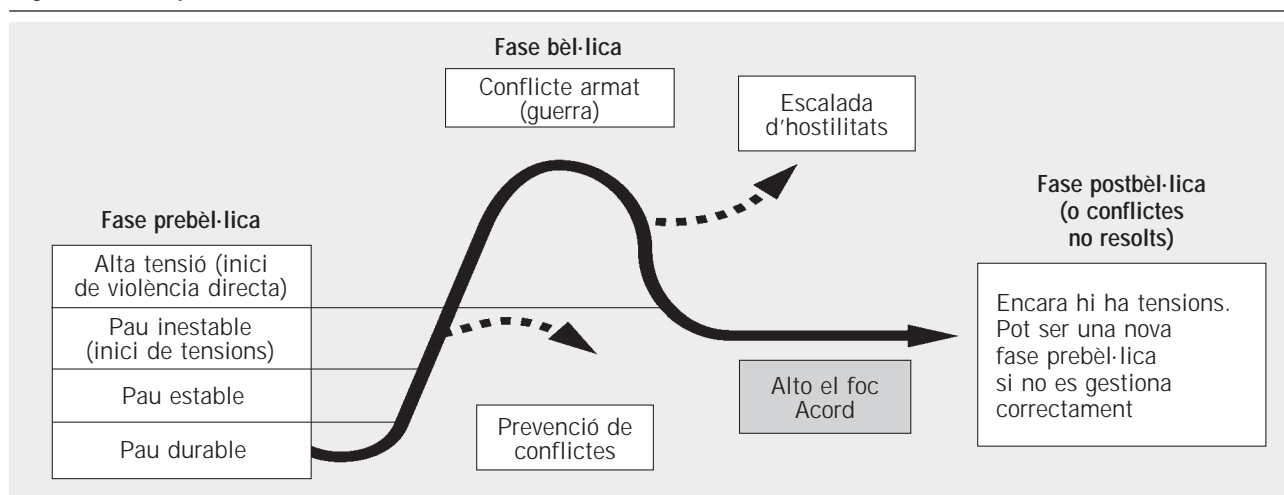
En aquest capítol s'analitzen els conflictes armats que van tenir lloc al llarg del 2009 (indicador núm. 1). El capítol té dos apartats principals, a més de la definició que s'exposa a continuació i del mapa al principi del capítol en què s'assenyalen els conflictes actius el 2009. En la primera part s'analitzen les tendències globals dels conflictes armats el 2009 i en la segona es descriuen l'evolució i els esdeveniments més rellevants de cada conflicte armat durant l'any.

1.1. Conflictes armats: definició

S'entén per **conflicte armat** tot enfrontament protagonitzat per grups armats regulars o irregulars que tenen objectius percebuts com incompatibles, en el qual l'ús continuat i organitzat de la violència: a) provoca un mínim de 100 víctimes mortals en un any i/o un greu impacte al territori (destrucció d'infraestructures o de la natura) i la seguretat humana (per exemple població ferida o desplaçada, violència sexual, inseguretat alimentària, impacte en la salut mental i en el teixit social o disrupció dels serveis bàsics); b) busca la consecució d'objectius diferenciats dels de la delinqüència comuna, i normalment vinculats:

- a demandes d'autodeterminació i autogovern, o a aspiracions identitàries;
- a l'oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat, o a la política interna o internacional d'un govern, cosa que en tots dos casos motiva la lluita per accedir o erosionar el poder;
- al control dels recursos o del territori.

Figura 1.1. Etapes dels conflictes

Taula 1.1. Resum dels conflictes armats de l'any 2009

Conflicte ¹ -inici-	Tipologia ²	Actors principals ³	Intensitat ⁴
			Evolució ⁵
Àfrica			
Algèria -1992-	Intern internacionalizat	Govern, Grup Salafista per a la Predicació i el Combat (GSPC) / organització d'al-Qaida al Magrib Islàmic (AQMI)	2
	Sistema		=
Etiòpia (Ogaden) -2007-	Intern	Govern, ONLF, OLF, milícies progovernamentals	2
	Autogovern, Identitat		=
Nigèria (Delta del Níger) -2001-	Intern	Govern, MEND, MOSOP, NDPVF i NDV, milícies de les comunitats ijaw, itsekere, urhobo i ogoni, grups de seguretat privada	2
	Recursos, Identitat		↓
R. Centreafricana -2006-	Intern internacionalizat	Govern, APRD, UFDR, escissions de la UFDR (FURCA, MJLC), FDPC, França, MICOPAX, MINURCAT i assaltadors de camins	1
	Govern		=
RD Congo (est) -1998-	Intern internacionalizat	Govern, milícies Mai-Mai, FDLR, FDLR-RUD, CNDP, FRF, PARECO, APCLS, grups armats d'Ituri, grup armat d'oposició burundès FNL, grups armats d'oposició ugandesos ADF-NALU i LRA, Rwanda, MONUC	3
	Identitat, Govern, Recursos		=
Somàlia -1988-	Intern internacionalizat	Nou Govern Federal de Transició (GFT) –al qual s'ha unit la facció moderada de l'Aliança per a l'Alliberament de Somàlia (ARS)– amb el suport d'Ahl as-Sunna wal-Jama'a, senyors de la guerra, Etiòpia, EUA, AMISOM, facció radical de l'Aliança per a l'Alliberament de Somàlia (ARS) –formada per part dels Tribunals Islàmics (UTI), Hizbul Islam i al-Shabaab– i amb el suport d'Eritrea.	3
	Govern		=
Sudan (meridional) -2009-	Intern	Milícies de comunitats ètniques, Govern d'unitat nacional i Govern del Sudan Meridional	3
	Territori, Recursos, Autogovern		↑
Sudan (Darfur) -2003-	Intern internacionalizat	Govern, milícies progovernamentals janjaweed, JEM, diverses faccions de l'SLA i altres grups armats	2
	Autogovern, Recursos, Identitat		↓
Txad -2006-	Intern internacionalizat	Govern, nova coalició de grups armats UFR (UFDD, UFDD Fonamental, RFC, CNT, FSR UFCD, UDC, FPRN), MDJT, FPIR, milícies janjaweed, milícia Toro Boro, Sudan, França, MINURCAT	2
	Govern		↓
Uganda (nord) -1986-	Intern internacionalizat	Forces Armades ugandeses, centreafricanes, congolese i de Sudan Meridional, milícies progovernamentals de RD Congo i de Sudan meridional, LRA	3
	Autogovern, Identitat		↑
Amèrica			
Colòmbia -1964-	Intern internacionalizat	Govern, FARC, ELN, grups paramilitars	3
	Sistema		=
Àsia			
Afganistan -2001-	Intern internacionalizat	Govern, coalició internacional (liderada pels EUA), ISAF (OTAN), milícies talibanes, senyors de la guerra	3
	Sistema		↑
Filipines (NPA) -1969-	Intern	Govern, NPA	1
	Sistema		=
Filipines (Mindanao-MILF) -1978-	Intern	Govern, MILF	2
	Autogovern, Identitat		↓
Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf) -1991-	Intern internacionalizat	Govern, Abu Sayyaf	1
	Autogovern, Identitat, Sistema		↑
Índia (Assam) -1983-	Intern internacionalizat	Govern, ULFA, DHD, Black Widow, NDFB	2
	Autogovern, Identitat		=

Conflicte -inici-	Tipologia	Actors principals	Intensitat
			Evolució
Àsia			
Índia (Jammu i Caixmir) -1989-	Intern internacionalizat	Govern, JKLF, Lashkar-e-Tayyeba, Hizb-ul-Mujahideen	2
	Autogovern, Identitat		↓
Índia (Manipur) -1982-	Intern	Govern, PLA, UNLF, PREPAK, KNF, KNA, KYNL	2
	Autogovern, Identitat		↓
Índia (Nagalàndia) -1955-	Intern	Govern, NSCN-K, NSCN-IM	1
	Autogovern, Identitat		Fi
Índia (CPI-M) -1967-	Intern	Govern, CPI-M (naxalites)	2
	Sistema		↑
Myanmar -1948-	Intern	Govern, grups armats (KNU/KNLA, SSA-S, KNPP, UWSA, CNF, ALP, DKBA, KNPLAC, SSSNPLO)	1
	Autogovern, Identitat		↑
Pakistan (Balutxistan) -2005-	Intern	Govern, BLA, BRA i BLF	2
	Autogovern, Recursos		=
Pakistan (nord-oest) -2001-	Intern internacionalizat	Govern, milícies talibanes, milícies tribals, EUA	3
	Sistema		↑
Sri Lanka (nord-est) -1983-	Intern	Govern, LTTE	3
	Autogovern, Identitat		Fi
Tailàndia (sud) -2004-	Intern	Govern, grups armats d'oposició secessionistes	2
	Autogovern, Identitat		=
Europa			
Rússia (Txetxènia) -1999-	Intern	Govern federal rus, Govern de la república de Txetxènia, grups armats d'oposició	1
	Autogovern, Identitat, Sistema		↑
Rússia (Ingúixia) -2008-	Intern	Govern federal rus, Govern de la república d'Ingúixia, grups armats d'oposició (Jamaat Ingush)	1
	Sistema		↑
Turquia (sud-est) -1984-	Intern internacionalizat	Govern, PKK, TAK	2
	Autogovern, Identitat		↓
Orient Mitjà			
Iraq -2003-	Intern internacionalizat	Coalició internacional liderada pels Estats Units i el Regne Unit, grups armats d'oposició interns i externs	3
	Sistema, Govern, Recursos		=
Israel-Palestina -2000-	Internacional	Govern israelià, milícies de colons, ANP, Fatah (Brigades dels Màrtirs d'al-Aqsa), Hamàs (Brigades Ezzedin al-Qassam), Gihad Islàmica, FPLP, FDLP, Comitès de Resistència Popular	2
	Autogovern, Identitat, Territori		↓
Iemen -2004-	Intern internacionalizat	Govern, seguidors del clergue Al-Houthi (Al-Shabab al-Mumen)	2
	Sistema		↑

1: intensitat baixa; 2: intensitat mitjana; 3: intensitat alta;

↑: escalada de la violència; ↓: reducció de la violència; = : sense canvis; Fi: deixa de considerar-se conflicte armat

- En aquesta columna s'assenyalen els Estats en què hi ha conflictes armats, i entre parèntesis es mostra la regió dins de l'Estat on té lloc el conflicte o el nom del grup armat que protagonitza el conflicte. L'última opció s'utilitza en els casos en què existeix més d'un conflicte armat en un mateix Estat o en un mateix territori d'un Estat, per tal de diferenciar-los.
- L'informe classifica i analitza els conflictes armats a partir d'una doble tipologia, que aborda, d'una banda, les causes o la incompatibilitat d'interessos i, de l'altra, la confluència entre escenari del conflicte i actors. Quant a les causes, se'n poden distingir les següents: demandes d'autodeterminació i autogovern (Autogovern) o aspiracions identitàries (Identitat); oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic

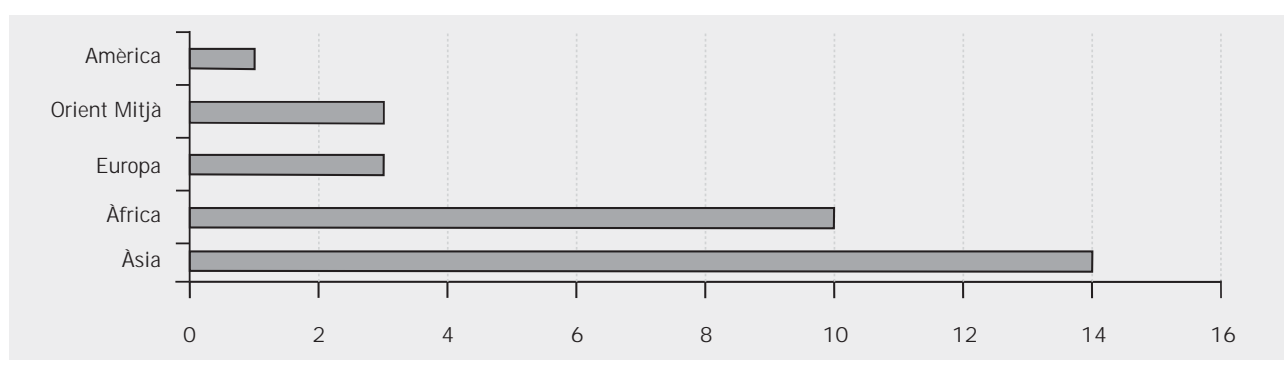
1.2. Conflictes armats: tendències globals el 2009

L'any 2009 es van registrar 31 conflictes armats, encara que en finalitzar l'any en van romandre actius 29. Durant l'any la victòria militar de l'Exèrcit de Sri Lanka sobre l'LTTE i la reducció de les hostilitats a l'estat indi de Nagalàndia va fer que ambdós contextos deixessin de ser considerats com a conflictes armats. Respecte de l'any 2008, la xifra total de conflictes armats és la mateixa (31 conflictes durant l'any, 30 actius en finalitzar l'any) i l'única variació és la inclusió del Sudan (meridional), que va experimentar un greu increment de la violència. La gran majoria dels conflictes armats van ocórrer a Àsia (14) i Àfrica (10), seguits d'Europa (3), Orient Mitjà (3) i Amèrica (1). En tots els casos analitzats en aquest apartat, l'Estat va ser una de les parts contendents. Si més no, en nombrosos conflictes es van produir freqüents enfrontaments entre actors armats no

estats, mentre que en altres contextos, com el Sudan (meridional), la violència intercomunitària va explicar bona part dels alts nivells de mortalitat. Tots els conflictes, a excepció de la disputa entre Israel i Palestina,⁶ van ser interns (14) o interns internacionalitzats (16). La durada mitjana dels conflictes armats el 2009 va ser d'uns 18 anys, encara que aquesta dada ha de ser relativitzada per la dificultat de posar una data d'inici exacta a un conflicte i per l'elevat nombre de conflictes armats actuals que han patit cicles de violència amb anterioritat.

Encara que els conflictes armats són multicausals, és remarcable que **gairebé dos de cada tres conflictes (19 sobre 31) fan referència principalment a aspiracions identitàries o demandes de més autogovern.** D'altra banda, existeixen 14 casos en els quals la incompatibilitat principal està vinculada a l'oposició a un determinat Govern o al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat. D'aquests, en cinc casos

Gràfic 1.1. Distribució regional del nombre de conflictes armats

d'un Estat (Sistema) o a la política interna o internacional d'un govern (Govern), cosa que en tots dos casos motiva la lluita per accedir al poder o erosionar-lo; o lluita pel control dels recursos (Recursos) o del territori (Territori). Pel que fa a la segona tipologia, els conflictes armats poden ser interns, interns internacionalitzats o internacionals. Es considera conflicte armat intern l'enfrontament protagonitzat per actors armats del mateix Estat que operen exclusivament a i des de l'Estat. En segon lloc, s'entén per conflicte armat intern internacionalitzat aquell en el qual alguna de les parts contendents és forana, o quan l'enfrontament s'estén al territori de països veïns. Per considerar un conflicte armat intern internacionalitzat també es té en compte si els grups armats tenen les bases militars als països veïns, en connivència amb altres Estats, des dels quals llancen els atacs. Finalment, s'entén per conflicte internacional aquell en el qual s'enfronten actors estatals o no estatals de dos o més països. D'altra banda, cal tenir en compte que la majoria dels conflictes armats actuals tenen una important dimensió i influència regional o internacional, a causa, entre altres factors, dels fluxos de persones refugiades, del comerç d'armes, dels interessos econòmics o polítics (com ara l'explotació legal o il·legal de recursos) que els països veïns tenen al conflicte, de la participació de combatents estrangers o del suport logístic i militar proporcionat per altres Estats.

3. Els actors principals que intervenen en els conflictes conformen una amalgama d'actors armats regulars o irregulars. Els conflictes sol protagonitzar-los el govern, o les seves forces armades, contra un o diversos grups armats d'oposició, però també poden incloure altres grups no regulars, com ara clans, guerrilles, senyors de la guerra, grups armats oposats entre ells o milícies de comunitats ètniques o religioses. Encara que l'instrument bèl·lic que més utilitzen els actors és l'armament convencional i, en particular, les armes lleugeres (que són les causants del 90% de les víctimes mortals dels conflictes, principalment dones i menors), en molts casos s'empren altres mitjans, com atacs suicides, atemptats i violència sexual; fins i tot la gana és utilitzada com a instrument de guerra.
4. La intensitat d'un conflicte armat (alta, mitjana o baixa) i la seva evolució trimestral (escalada de la violència, reducció de la violència, sense canvis) s'avaluen principalment a partir de la seva mortalitat (nombre de víctimes) i impacte en la població i territori. Alhora, hi ha altres dimensions que han de ser considerades, com la sistematització i la freqüència de la violència o la complexitat de la disputa bèl·lica (la complexitat està normalment vinculada al nombre i la fragmentació dels actors involucrats, al grau d'institucionalització i capacitat de l'Estat i al grau d'internacionalització del conflicte, i també a l'elasticitat dels objectius i a la voluntat política de les parts per aconseguir acords). Per tant, es solen considerar conflictes armats d'alta intensitat aquells que causen més de 1.000 víctimes mortals anuals, afecten normalment porcions significatives del territori i la població i impliquen un nombre important d'actors (que estableixen interaccions d'aliança, confrontació o coexistència tàctica entre ells). Els conflictes de mitjana i baixa intensitat, en els quals es registren més de 100 víctimes mortals anuals, presenten les característiques esmentades tot i que amb menys presència i abast. Es considera que un conflicte armat acaba quan hi ha una reducció significativa i sostinguda de les hostilitats armades, sia per victòria militar, acord entre els actors enfrontats o desmobilització d'una de les parts, sia perquè una de les parts enfrontades renuncia a la lluita armada o la limita notablement com a estratègia per a la consecució dels objectius. Cap d'aquestes opcions no significa necessàriament la superació de les causes de fons del conflicte armat ni tanca la possibilitat d'un ressorgiment de la violència. La cessació temporal d'hostilitats, formal o tàcita, no implica necessàriament el final del conflicte armat.
5. En aquesta columna es compara l'evolució dels esdeveniments del trimestre actual amb les de l'anterior, i el símbol d'escalada de la violència (↑) apareix si la situació general del conflicte durant el trimestre actual és més greu que la del període anterior, el de reducció de la violència (↓) si és millor i el de sense canvis (=) si no ha experimentat canvis significatius.
6. A pesar que Palestina (l'Autoritat Nacional Palestina és una entitat política vinculada a una determinada població i a un territori) no és un Estat reconegut internacionalment, es considera el conflicte entre Israel i Palestina com a "internacional" i no com a "intern" ja que es tracta d'un territori ocupat il·legalment i la pretesa pertinença d'aquest a Israel no és reconeguda pel Dret Internacional ni per cap resolució de Nacions Unides.

–l'Iraq, el Txad, la R. Centreafricana, la RD Congo (est) i Somàlia– diversos grups armats lluitaven per accedir al poder o bé per erosionar el Govern central. Pel que fa als casos en què el motiu principal del conflicte era l'oposició al sistema de l'Estat, es poden identificar dues categories. En la primera, formada per Colòmbia, Filipines (NPA) i l'Índia (CPI-M), la insurrecció advocava per l'establiment d'un sistema polític i econòmic de tipus socialista. En la segona categoria, algunes de les parts contendents han explicat la seva intenció de crear un Estat islàmic o d'introduir elements essencials de la llei islàmica en les institucions i la legislació de l'Estat, com en els casos d'Algèria, l'Afganistan, les Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf), l'Iraq, el Pakistan (nord-oest), Rússia (Txetxènia), Rússia (Ingúixia), Somàlia i el Iemen. Cal destacar que alguns dels grups armats d'oposició que operen en aquests països han estat acusats de mantenir vincles amb la xarxa al-Qaida. A més, dels casos en què les causes del conflicte estan vinculades amb la identitat i l'autogovern o amb el tipus de govern o sistema, existeixen diversos països en els quals el **control dels recursos i el territori** són fonamentals per entendre l'origen i la dinàmica de les disputes bèl·liques. Això va ser especialment evident en els casos de **l'Iraq, Nigèria (Delta del Níger), el Pakistan (Balutxistan), la RD Congo (est), el Sudan (Darfur) i el Sudan (meridional), encara que, en molts altres casos, el control o accés als recursos alimentaris i aguditza la disputa.**

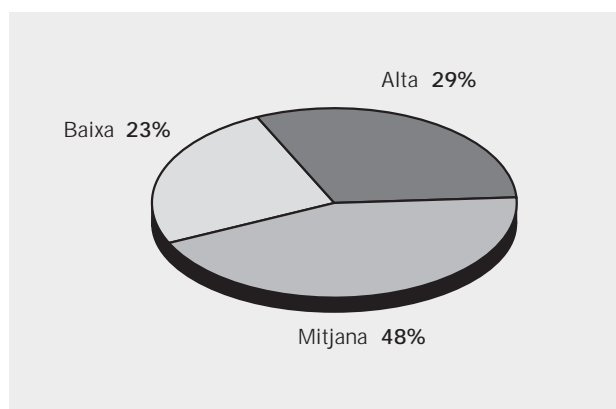
Pel que fa a la intensitat, **en nou casos –l'Afganistan, Colòmbia, l'Iraq, la RD Congo (est), el Pakistan (nord-oest), Somàlia, Sri Lanka, el Sudan (meridional) i Uganda (nord)– els alts nivells de violència van provocar la mort d'unes 1.000 persones**, encara que en alguns d'aquests casos com l'Afganistan, el Pakistan (nord-oest), l'Iraq, Sri Lanka, Somàlia o el Sudan (meridional) la xifra de mortalitat va ser molt més elevada. Respecte a l'any anterior, es van incorporar al llistat de conflictes de més intensitat els casos d'Uganda (principalment per la extensió de les activitats armades de l'LRA a països com el Sudan, la R. Centreafricana o la RD Congo) i el sud del Sudan (bàsicament pel notable increment de la violència intercomunitària). Per contra, la intensitat del conflicte es va reduir sensiblement en algunes de les disputes més virulentes de l'any 2008, com al Txad, Israel-Palestina i el Sudan (Darfur). A l'igual de l'any anterior, la major part dels conflictes

armats van registrar una intensitat mitjana (15 conflictes), mentre que els set casos restants –l'Índia (Nagalàndia), les Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf), les Filipines (NPA), Myanmar, la R. Centreafricana, Rússia (Txetxènia) i Rússia (Ingúixia)– van registrar una intensitat baixa. Quant a l'evolució respecte de l'any anterior, **en 10 dels 29 conflictes actius a final d'any es va produir un increment de les hostilitats**; en 11 casos la situació de conflictivitat no va registrar alteracions significatives i en vuit casos es va constatar una reducció de la violència: el Txad, Nigèria (Delta del Níger), el Sudan (Darfur), les Filipines (Mindanao-MILF), l'Índia (Jammu i Caixmir), l'Índia (Manipur), Turquia (sud-est) i Israel-Palestina.

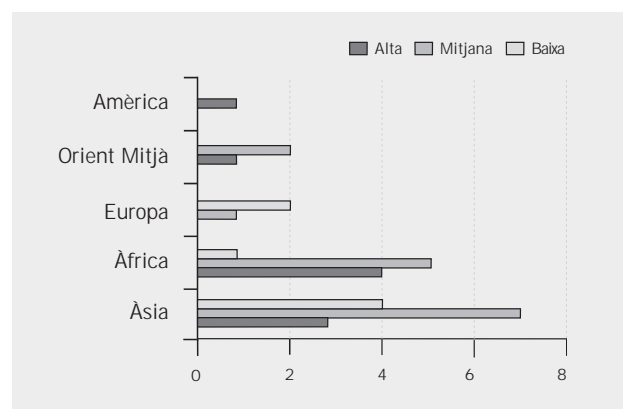
a) Tendències regionals

Per regions, cal assenyalar que **la majoria dels conflictes a Àfrica estan vinculats a la lluita per accedir o erosionar el poder a causa de l'oposició a la política interna o internacional del Govern**. Si més no, és molt inferior a la mitjana mundial el nombre de conflictes en què les demandes d'autodeterminació d'un territori o un col·lectiu són la clau del conflicte. De fet, encara que en els casos de la República Democràtica del Congo (est), Nigèria (Delta del Níger) i Uganda (nord) s'han utilitzat els greuges identitaris per justificar la lluita armada o per mobilitzar determinats sectors de la població, els casos d'Etiòpia (Ogaden) i del Sudan (meridional) són els únics en els quals la dimensió d'autogovern té un paper destacat. La segona característica principal dels conflictes a Àfrica és la seva dimensió regional, tant pel paper destacat que en moltes ocasions tenen els governs de països veïns, com per les bases que nombrosos grups armats tenen en països limítrofs. En aquest sentit, destaquen les clares vinculacions entre els conflictes que es produeixen a la R. Centreafricana, el Txad i el Sudan (Darfur), les incursions de les Forces Armades etiòps a Somàlia en suport del Govern Federal de Transició, l'activitat de grups armats d'origen rwandès a l'est de la RD Congo o la internacionalització del conflicte del nord d'Uganda provocada per l'expansió de les activitats de l'LRA al sud-est de la R. Centreafricana, al nord-est de la RD Congo i al sud-oest del Sudan. Excepte els casos d'Etiòpia (Ogaden), el Sudan (meridional) i Nigèria (Delta del Níger), tots els conflictes a l'Àfrica van ser catalo-

Gràfic 1.2. Intensitat dels conflictes armats

Gràfic 1.3. Intensitat per regions dels conflictes

gats com a interns internacionalitzats. Una altra característica dels conflictes armats a l'Àfrica és l'elevat nombre d'actors armats. Així, en els casos de la RD Congo (est), Somàlia, el Sudan (Darfur) i Nigèria (Delta del Níger) el nombre d'actors armats implicats activament en les hostilitats s'eleva a més de 10, mentre que en set casos més existeix un mínim de quatre actors armats.

Actualment, la durada mitjana dels conflictes armats a l'Àfrica (uns nou anys) és molt inferior a la mitjana mundial (18 anys) i a la de la resta de continents. Així, solament tres dels nou conflictes –Algèria, Somàlia i Uganda (nord)– tenen més de 15 anys de durada, mentre que set d'ells es van iniciar després de l'any 2000. No obstant això, la intensitat dels conflictes a l'Àfrica és superior a la d'altres regions, el que probablement està vinculat al fet que **el continent alberga gairebé la meitat dels conflictes armats de més intensitat del món: la RD Congo (est), Somàlia, el Sudan (meridional) i Uganda (nord)**. Quant a l'evolució de les guerres a l'Àfrica durant el 2009, cal destacar l'increment de la violència al sud del Sudan (principalment per enfrontaments comunitaris) i Somàlia (on alguns analistes van denunciar que s'havia produït l'escalada de violència més forta de les últimes dues dècades) o l'expansió del grup armat LRA a la R. Centreafricana, el Sudan i la RD Congo. En positiu, cal destacar la disminució de la violència en conflictes com els del Txad, Nigèria (Delta del Níger) o el Sudan (Darfur).

A Àsia, al contrari del que succeeix a l'Àfrica, més del 70% dels conflictes armats estan vinculats a demandes d'autogovern o aspiracions identitàries i la majoria (64%) tenen un caràcter eminentment intern. No obstant això, també existeixen casos amb una clara i determinant dimensió internacional, com els casos de l'Afganistan, l'Índia (Jammu i Caixmir) i el Pakistan (nord-oest). La mitjana de durada dels conflictes a Àsia supera els 26 anys i és clarament la més alta del món. En aquest sentit, cal destacar que dues de les insurreccions més antigues del planeta (la karen a Myanmar i la naga al nord-est de l'Índia) remunten els seus orígens fins als anys cinquanta, mentre que les dues principals insurreccions comunistes del continent (l'NPA a les Filipines i el CPI-M a l'Índia) van iniciar les seves activitats als anys seixanta. A més, hi ha uns altres cinc conflictes –les Filipines (Mindanao-MILF), l'Índia (Assam), l'Índia (Manipur), l'Índia (Jammu i Caixmir) o Sri Lanka (nord-est)– que han estat actius més de dues dècades. Alguns dels factors que expliquen la llarga durada dels conflictes armats a Àsia poden ser la menor presència d'actors internacionals en tasques de facilitació i mediació (especialment per part de Nacions Unides), el gran nombre de conflictes vinculats a la formació de l'Estat o la dificultat de resoldre les disputes associades a la identitat i l'autodeterminació, molt nombroses a Àsia. Quant a la intensitat, cal assenyalar que tres dels nou conflictes amb les taxes de mortalitat més altes del planeta es van produir a Àsia Meridional: l'Afganistan, el Pakistan (nord-oest) i Sri Lanka, malgrat que aquest últim conflicte va finalitzar al mes de maig.

Quant als actors, al continent asiàtic conviuen conflictes amb grups armats amb una gran capacitat bèl·lica

i, fins i tot, de control territorial –el CPI-M a l'Índia, l'NPA i el MILF a les Filipines o l'LTTE a Sri Lanka abans de ser derrotat els primers mesos del 2009– amb altres contextos caracteritzats per una enorme fragmentació dels grups insurgents –l'Afganistan, el Pakistan (nord-oest), l'Índia (Assam), l'Índia (Nagalàndia), Myanmar o Tailàndia (sud). Més enllà del qualificatiu de terroristes que pràcticament tots els governs utilitzen per denominar els seus respectius grups armats d'oposició, cal destacar que, en alguns casos, com l'Afganistan, el Pakistan (nord-oest), l'Índia (Jammu i Caixmir) o les Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf), els governs vinculen estretament les seves estratègies de contrainsurgència a l'anomenada lluita global contra el terrorisme, de la qual obtenen legitimitat política i, en alguns casos, suport econòmic i militar. En els últims casos esmentats, els grups armats plantegen reivindicacions religioses vinculades a l'islam. **Una altra de les característiques de la conflictivitat a Àsia és que hi ha alguns estats, com l'Índia, les Filipines o el Pakistan, que alberguen diversos conflictes armats, amb diferents causes, dinàmiques de guerra i localitzacions en el territori**. Quant a l'evolució dels conflictes durant el 2009, destaquen l'escalada de la violència a l'Afganistan i el nord-oest del Pakistan –ambdós amb una creixent implicació del Govern nord-americà– i l'increment de les ofensives contrainsurgents del Govern de Myanmar a l'est del país i del Govern filipí a Mindanao contra el grup Abu Sayyaf. D'altra banda, també cal destacar la disminució de les hostilitats als estats indis de Jammu i Caixmir i Manipur. En una altra regió índia, Nagalàndia, la disminució significativa dels índexs de mortalitat va dur a considerar la fi del conflicte armat. De la mateixa manera, la victòria militar de les Forces Armades de Sri Lanka sobre l'LTTE va provocar una reducció dràstica dels combats, fet pel qual el nord-est de Sri Lanka va deixar de ser considerat un conflicte armat. No obstant això, en les últimes etapes de l'ofensiva de l'Exèrcit, es van registrar algunes de les fases més virulentes de la guerra des del seu inici els anys vuitanta.

Finalment, cal destacar algunes qüestions sobre els conflictes armats a la resta de continents. A **Amèrica**, el conflicte a Colòmbia va continuar sent dels més longeus i letals del món, amb un gran impacte en la població civil en termes de mortalitat i desplaçament forçat. En aquest sentit, durant l'any 2009 es va incrementar la violència en les regions sud-occidentals del país i es va fer molt explícit l'impacte de la violència sobre els pobles indígenes. A més, va augmentar el grau d'internacionalització del conflicte. A **Europa, el centre neuràlgic de la conflictivitat va ser de nou la zona situada entre els mars Negre i Caspi**. En aquesta regió van augmentar les hostilitats armades en les repúbliques russes veïnes de Txetxènia i Ingúixia, amb fronteres poroses i certs nexes entre les seves insurreccions i polítiques contrainsurgents. No obstant això, en termes comparatius, la intensitat del conflicte en ambdós contextos va continuar sent baixa. A Turquia, les diferents iniciatives de les parts per resoldre el conflicte van provocar una disminució en els nivells de violència, encara que van continuar produint-se enfrontaments armats durant tot l'any i l'Exèrcit va continuar bombardejant el PKK al nord de l'Iraq, on el grup té les seves bases. Finalment, a l'**Orient Mitjà**, la violència va

augmentar a l'Iraq –principalment per la proximitat dels comicis de 2010 i pel replegament de les tropes nord-americanes de les ciutats iraquianes– i, especialment, al Iemen, on existeix el risc d'internacionalització de la disputa per la implicació d'Àrabia Saudita i l'Iran i per la major atenció d'Occident a les activitats d'al-Qaida al país. D'altra banda, va disminuir la intensitat del conflicte entre Israel i Palestina, especialment per la fi de l'ofensiva militar israeliana sobre Gaza al mes de gener. En els casos d'Israel-Palestina i el Iemen, la intensitat del conflicte va ser intermèdia, mentre que a l'Iraq va continuar sent, un any més, un dels conflictes més virulents del planeta.

b) Missions internacionals

Una altra dimensió que cal destacar en relació amb la conflictivitat global durant el 2009 està relacionada amb les missions internacionals. El desembre de 2009 hi havia 15 operacions de manteniment de la pau de

l'ONU, dues missions polítiques dirigides i que comptaven amb el suport del departament de Missions de Manteniment de la Pau de l'ONU (BINUB i UNAMA) i unes altres 10 operacions polítiques i de construcció de pau de l'ONU que comptaven amb el suport del departament d'Assumptes Polítics de l'ONU a tot el món. Pel que fa a la perspectiva regional, de les 27 missions de l'ONU al món, aproximadament la meitat (13) es trobaven al continent africà, 5 a Orient Mitjà, 5 a Àsia, 3 a Europa i 1 a Amèrica. D'altra banda, juntament amb Nacions Unides, s'ha de destacar la participació d'altres organitzacions de caràcter regional en tasques militars, polítiques i de construcció de pau, com l'OSCE (amb 19 missions en l'àmbit europeu i centreasiàtic), la UE (15 missions a Àfrica, Àsia, Europa i Orient Mitjà) i l'OTAN (sis missions a Europa, Àsia, Àfrica i Orient Mitjà), la CEI (3 missions, a Europa), la UA (2 missions a Àfrica), l'OEA (2 missions a Amèrica), la CEEAC (1 missió a Àfrica) i 7 operacions de caràcter multilateral sota el paraigua de països o grups de països. Els canvis produïts aquest any van fer referència a la no renovació

Taula 1.2. Principals missions internacionals de l'any 2009

Nom	Inici - Fi	Nom	Inici - Fi
ONU		OTAN	
Àfrica Occidental (UNOWA)	2001	Afganistan (ISAF)	2001
Burundi (BINUB)	2007	Iraq (NTIM-I)	2004
RD Congo (MONUC)	1999	Kosovo (KFOR)	1999
Côte d'Ivoire (ONUCI)	2004	Operation Active Endeavour (Mar Mediterrània)	2001
Guinea-Bissau (UNOGBIS)	2000	Banya d'Àfrica, Golf d'Aden (Operation Ocean Shield)	2009
Libèria (UNMIL)	2003	UE	
Sàhara Occidental (MINURSO)	1991	RD Congo (EUSEC RD Congo)	2005
R. Centreafricana (BONUCA)	2000	R. Centreafricana i Txad (EUFOR TCHAD/RCA)	2007-2009
R. Centreafricana/ Txad (MINURCAT)	2007	Territoris Palestins (EU BAM Rafah)	2005
Sierra Leone (UNIPSIL)	2008	Territoris Palestins (EUPOL COPPS)	2006
Somàlia (UNPOS)	1995	Afganistan (EUPOL Afghanistan)	2002
Sudan (UNMIS)	2005	Bòsnia i Hercegovina (EUPM)	2003
Sudan (Darfur) (UNAMID)	2007	Bòsnia i Hercegovina (EUFOR ALTHEA)	2004
Haití (MINUSTAH)	2004	CEI	
Afganistan (UNAMA)	2002	Geòrgia (Ossètia del Sud)	1992-2009
Índia i Pakistan (UNMOGIP)	1949	Geòrgia (Abkhàzia)	1994-2009
Nepal (UNMIN)	2007	Moldàvia (Transdnièster)	1992
Timor-Leste (UNMIT)	2006	CEEAC	
Àsia Central (UNRCCA)	2007	R. Centreafricana (MICOPAX)	2008
Xipre (UNFICYP)	1964	UA	
Geòrgia (UNOMIG)	1993-2009	Somàlia (AMISOM)	2007
Kosovo (UNMIK)	1999	Comores (MAES)	2007
Iraq (UNAMI)	2003	Altres missions	
Alts del Golan (UNDOF)	1974	RPD Corea i la Rep. de Corea (NSC)	1953
Líban (UNIFIL)	1978/2006	Illes Salomó (RAMSI)	2003
Líban (USCOL)	2007	Hebron, Palestina (TPIH 2)	1997
Orient Mitjà (UNTSO)	1948	Egipte i Israel	1982
		Iraq (EUA-Regne Unit)	2003
		Côte d'Ivoire (Operació Licorne, França)	2003
		Timor-Leste (ISF, Austràlia)	2006

de la missió de manteniment de la pau de l'ONU a Geòrgia, UNOMIG, com també de les dues missions de la CEI en les regions georgianes d'Abkhàzia i Ossètia del Sud. La missió de la UE EUFOR RCA/TCHAD va fer el traspàs de les seves funcions a la MINURCAT al març amb èxit. A més, va entrar en vigor l'operació marítima combinada de l'OTAN (Operació Ocean Shield), l'EU NAVFOR i Combined Task Force 151 (liderada per la V Flota nord-americana) juntament amb altres vaixells, que patrulla en aigües territorials somalis i al golf d'Aden, al nord-oest de l'oceà Índic, per frenar els atacs als vaixells que pesquen o transiten per aquestes aigües.

Les missions de manteniment de la pau de l'ONU van estar formades per uns 120.000 efectius⁷ i uns altres 3.781 més en les missions polítiques i de construcció de pau, superant les xifres de 2008. Això posa de manifest el continu augment de missions i efectius que s'està registrant en l'última dècada. Des de juny de 1999, quan es va arribar a la xifra més baixa des de la fi de la Guerra Freda (13.000 cascos blaus), fins a l'actualitat, l'increment ha estat constant i les necessitats continuen sent apressants en alguns contextos. A aquesta xifra s'haurien d'afegir els contingents de l'OTAN (més de 83.000 efectius), de la UE (més de 6.000 efectius entre policies i militars en sis contextos, encara que la fi de l'EUFOR RCA/TCHAD redueix aquesta xifra a menys de la meitat), de la CEI (més de 4.200 efectius en tres contextos, encara que les dues missions a Geòrgia han finalitzat), CEEAC i UA (gairebé 4.000 efectius en tres contextos), i altres sis operacions de diversos països (al voltant de 6.000 militars i policies). En total, en termes generals, el nombre de tropes per al manteniment de la pau va superar àmpliament els 210.000 militars i policies desplegats arreu del món. A més, si es fessin efectius els contingents previstos en el disseny de les missions o les seves ampliacions (encara continuen pendents al voltant de 7.000 cascos blaus a la UNAMID de Darfur, uns 2.000 a la MONUC, 5.000 a l'AMISOM, principalment) el total ascendiria a 14.000 militars més. A aquesta xifra podrien afegir-se els 7.000 militars proposats per part dels països europeus i uns altres 30.000 nord-americans a la ISAF de l'Afganistan que es faran efectius entre final de 2009 i principi de 2010, fet que elevaria la xifra a més **260.000 soldats desplegats arreu del món en missions internacionals**. Finalment, caldria afegir l'operació marítima combinada que té lloc a l'oceà Índic, formada per l'EU NAVFOR, l'OTAN i la CTF 151, a la qual se sumen vaixells d'altres estats, com el Japó, la Xina, l'Índia i Aràbia Saudita, encara que es desconeixen les dades relatives al component militar d'aquesta operació.

El creixent recurs al Capítol VII de la Carta de Nacions Unides en el disseny del mandat de les missions de Nacions Unides està comportant una participació més alta en escenaris de violència. Aquestes missions, de caràcter multidimensional, s'estableixen en contextos cada vegada més violents i amb mandats cada vegada més complexos, com evidència el fet que la xifra de víctimes mortals d'efectius de les missions de l'ONU s'hagi triplicat des de la fi Guerra Freda, passant de 800 el 1991 a 2.659 el desembre de 2009. Paral·lelament, els últims anys també s'estan incrementant les operacions militars dissenyades en el marc del Capítol VII, amb el beneplàcit del Consell de Seguretat de l'ONU. Un exemple d'això seria la ISAF a l'Afganistan, que és el que es denomina una "coalició de bona voluntat", de l'OTAN, és a dir, no una força de Nacions Unides pròpiament dita, encara que té un mandat sota el paraigua del Capítol VII de la Carta de Nacions Unides, i està portant a terme operacions ofensives de forma autònoma, juntament amb les tropes nord-americanes o en suport del Govern afganès.

c) Embargaments d'armes

D'altra banda, en virtut del Capítol VII de la Carta de Nacions Unides, el Consell de Seguretat pot adoptar mesures coercitives per mantenir o restablir la pau i la seguretat internacionals, que van des de sancions econòmiques o d'altra índole, que no suposin l'ús de la força armada, fins a la intervenció militar internacional.⁸ L'ocupació de sancions obligatòries té per objecte exercir pressió sobre un Estat o entitat perquè compleixi amb els objectius fixats pel Consell de Seguretat sense necessitat de recórrer a l'ús de la força.⁹ Les sancions poden ser econòmiques i comercials en sentit ampli; o mesures més selectives, com embargaments d'armes, prohibicions de viatjar, restriccions financeres o diplomàtiques, o ambdues coses, de tipus selectiu i de tipus general. La UE també estableix embargaments d'armes vinculants per als Estats Membres de l'organització europea, que en uns casos responen a la implementació dels embargaments d'armes que imposa Nacions Unides i en uns altres, a iniciatives pròpies de la UE.

7. Dels 120.000 efectius de les missions de pau de l'ONU, 98.114 correspon a personal militar. El 3% d'aquesta xifra (3.027 militars i policies) correspon a dones. Dades de 8 de desembre de 2009.

8. Per a més informació sobre el Comitè de Sancions del Consell de Seguretat de l'ONU, vegeu <http://www.un.org/spanish/sc/committees>.

9. Els mecanismes de sancions i, en concret, els embargaments d'armes han estat utilitzats de forma desigual des de la creació de Nacions Unides. Entre 1945 i 1989 només es van utilitzar en dos contextos, vinculats al procés de descolonització: a l'antiga Rodhèsia del Sud (actual Zimbabue) entre 1968 i 1979 (a causa de la inestabilitat interna); i a Sud-àfrica, entre 1977 i 1994 (per la intervenció sud-africana en els països veïns, la violència i inestabilitat interna i el sistema de discriminació racial de l'Apartheid). L'abandonament d'aquests mecanismes durant la Guerra Freda es va emmarcar, com altres instruments de Nacions Unides, en la política de competència entre blocs, fet pel qual la fi de la Guerra Freda va suposar, com en altres àrees, un activisme creixent de l'organització en aquest camp, facilitant la imposició d'embargaments d'armes. El seu ús també va afavorir la consolidació del paper de Nacions Unides com a garant de la pau i la seguretat internacionals. I, a més, els embargaments d'armes progressivament es van veure com un tipus de sancions més efectives que les sancions econòmiques, ja que se centraven en les elits dels estats i en els grups armats no estatals, limitant el seu impacte humanitari.

Taula 1.3. Embargaments d'armes vigents decretats per Nacions Unides, la UE i l'OSCE

Embargaments decretats per Nacions Unides		Embargaments decretats per la UE	
País*	Entrada en vigor	País	Entrada en vigor
Milícies talibanes i al-Qaida**	2002	Milícies talibanes i al-Qaida*	2002
Côte d'Ivoire	2004	Xina	1989
RD Congo (excepte al Govern)	2003	Côte d'Ivoire	2004
Eritrea	2009	Congo, RD (excepte al Govern)	2003
Iran	2006	Iran	2007
Iraq (excepte al Govern)	2003	Iraq (excepte al Govern)	2003
Líban (excepte al Govern)	2006	Guinea	2009
Libèria (excepte al Govern)	1992	Líban (excepte al Govern)	2006
RPD Corea	2006	Libèria (excepte al Govern)	2001
Sierra Leone (RUF)	1997	Myanmar	1991
Somàlia (excepte al Govern)	1992	RPD Corea	2006
Sudan (Darfur) (excepte al Govern)	2004	Sierra Leone (RUF)	1998
Embargaments decretats per l'OSCE		Somàlia (excepte al Govern)	2002
Armènia - Azerbaidjan (Nagorno-Karabakh)	1992	Sudan	1994
Embargaments decretats per ECOWAS		Uzbekistan	2005-2009
Guinea	2009	Zimbabwe	2002

* En negreta, país o grup en conflicte armat.

** Embargament no vinculat a un país o territori en concret

Font: SIPRI. *Arms Embargoes Database*. 2009.

L'any 2009 es van comptabilitzar 28 embargaments d'armes dirigits a un total de 17 estats i grups armats no estatals. D'aquests, 12 embargaments van ser imposats per Nacions Unides i 16 per la UE.¹⁰ El Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar la resolució 1907 el 23 de desembre per la qual es va establir un nou embargament d'armes a Eritrea per haver violat l'embargament existent a Somàlia en proporcionar assistència política, financera i logística, a més de formació i armament als grups armats islamistes somalis oposats al Govern Federal de Transició (GFT) somali. Per la seva banda, la UE va imposar un nou embargament sobre Guinea el 27 d'octubre, a causa de l'evolució de la situació al país durant l'últim any (10 dies abans ECOWAS havia decidit imposar un embargament d'armes voluntari per als estats membres de l'organització). La UE va aixecar l'embargament a Uzbekistan el 31 d'octubre, en considerar que s'havia produït una millora de la situació dels drets humans al país des dels fets d'Andidjan, malgrat les alertes de les organitzacions internacionals sobre la falta d'avenços reals. Cal assenyalar que 11 dels 16 embargaments establerts per la UE responen a la implementació dels embargaments del Consell de Seguretat de l'ONU.¹¹ Els cinc restants corresponen a iniciatives pròpies de la UE: la Xina, Myanmar, Guinea, Uzbekistan i Zimbabwe.

Dels 17 estats i grups armats no estatals assenyalats per ambdues organitzacions, sis fan referència a conflictes armats actius en l'actualitat (Myanmar, el Sudan [Darfur] i els grups armats a l'Iraq, Somàlia, la RD Congo i l'Afganistan). Dels altres 11, vuit fan referència

a escenaris de tensió d'intensitat variable (la Xina, Eritrea, l'Iran, Guinea, Líban, la RPD Corea, Uzbekistan i Zimbabwe) i els tres restants han superat recentment conflictes armats i es troben en fase de construcció de pau postbèl·lica (Côte d'Ivoire, Libèria i Sierra Leone) amb diferents graus de tensió interna. Més enllà de les crítiques que es puguin fer als embargaments i la seva eficàcia, existeixen uns altres 24 conflictes armats en els quals ni el Consell de Seguretat de l'ONU ni la UE han plantejat l'establiment d'un embargament d'armes com a mesura sancionadora. A més, existeixen unes altres 60 situacions de tensió de major o menor intensitat que tampoc no són objecte d'embargaments en les quals, en molts casos, el caràcter preventiu dels embargaments d'armes podria suposar una reducció de la conflictivitat.

d) Despesa militar i conflicte armat

En últim lloc, cal ressaltar que de l'anàlisi de la despesa militar sobre el PIB dels països en conflicte armat es desprenen algunes consideracions. Cal assenyalar que aquest estudi es veu minvat per l'absència de dades oficials, fet que caracteritza moltes de les activitats que tenen relació amb l'àmbit militar. Per qüestions derivades de la situació en què es troben alguns d'aquests països, les dades són inexistents, inferiors al que realment es destina, i/o manipulats, pel fet que una part del pressupost que fa referència a activitats vinculades a la seguretat de l'Estat s'inclou en altres partides pressupostàries. No obstant això, s'observa com en la majoria

10. Existeixen dos embargaments d'armes voluntaris, un imposat per l'OSCE sobre Armènia i Azerbaidjan el 1992, i un altre imposat per ECOWAS sobre Guinea el 2009.

11. En el cas del Sudan, la UE el va establir per al conjunt del país el 1994 i el Consell de Seguretat de l'ONU per a la regió de Darfur el 2004; en el cas de l'Iran responen a diferents tipus d'armament.

ria dels casos el percentatge de despesa militar governamental en relació amb el PIB no supera el 3%, llevat d'Algèria, Colòmbia, el Pakistan, Rússia, Israel i el Iemen, sis dels 20 països dels quals es disposa de dades (no es disposa de dades de Somàlia, el Sudan i Palestina). Paral·lelament, segons dades de SIPRI, s'estima que la despesa militar global el 2007 va arribar a la xifra de 1,339 bilions de dòlars, el que representa el 2,5% del PIB el 2007.¹² Per tant, es pot deduir que només en nou dels 20 països en conflicte armat la despesa militar el 2007 va ser igual o superior a la mitjana mundial prevista per a l'any (a més dels sis països citats anteriorment, s'afegeixen l'Índia, Sri Lanka i l'Iraq), mentre que en els altres 11 casos la despesa militar va ser inferior a la mitjana mundial.

Taula 1.4. Despesa militar dels països escenari de conflicte armat, 2007¹³

País	Despesa militar (percentatge del PIB)	País	Despesa militar (percentatge del PIB)
Algèria	3.515 (3%)	Índia	23.535 (2,5%)
Txad	64,2 (0,96%)	Myanmar	--
Etiòpia	285 (1,7%)	Pakistan	4.468 (3,1%)
Nigèria	816 (0,6%)	Sri Lanka	795 (2,8%)
R. Centreafricana	16,1 (1,1%)	Tailàndia	2.569 (1,3%)
RD Congo	169 (2%)	Rússia, Fed. de	34.800 (3,5%)
Somàlia	--	Turquia	11.155 (2,1%)
Sudan	--	Iraq	828 (2,5%)
Uganda	237 (2,2%)	Israel	12.513 (8,6%)
Colòmbia	5.579 (4%)	Palestina	--
Afganistan	178 (2,2%)	Iemen	821 (5,1%)
Filipines	1.034 (0,9%)		

Font: SIPRI. *SIPRI Yearbook 2009*.

No obstant això, aquesta conclusió preliminar ha de matisar-se amb altres consideracions. Una qüestió que no se sol tenir en compte, però que necessàriament incrementaria la xifra de la maquinària de guerra en cadascun d'aquests contextos, seria la dels recursos que gestionen els moviments polític-militars i els seus braços armats.¹⁴ Només es disposen d'algunes xifres aproximades referent a aquest tema. El mateix succeeix

amb les organitzacions internacionals o altres països que poden considerar-se actors directament implicats en el conflicte armat a causa de la seva participació en les hostilitats. En el cas dels grups armats, aquestes xifres poden rondar des d'uns milers de dòlars a l'any, com és el cas d'alguna de les milícies Mai Mai de la RD Congo, a pressupostos de moviments polític-militars, l'estructura i organització dels quals és molt més complexa. En aquest últim cas és possible esmentar les FDLR a la RD Congo, que disposen d'alguns milions de dòlars a l'any;¹⁵ Hamàs, amb un pressupost aproximat d'entre 30 i 90 milions de dòlars a l'any; Hezbol·là, amb un pressupost d'entre 100 i 200 milions de dòlars a l'any,¹⁶ o el recentment desarticulat LTTE, del qual s'estima que pot recaptar entre 200 i 300 milions de dòlars a l'any, per citar alguns exemples.¹⁷

Paral·lelament, existeixen governs i organitzacions internacionals que fan ús de la força militar, normalment en suport de governs de països afectats pel conflicte armat, en el marc d'un acord de pau o per verificar el compliment d'un alto el foc. Aquesta intervenció pot ser de forma unilateral i sense cobertura legal, o sota el mandat de Nacions Unides, fet que atorga un marc de legalitat i legitimitat internacional. No obstant això, en alguns casos el paraigua que confereix el Capítol VII de la Carta de Nacions Unides, que permet fer ús de la força,¹⁸ converteix els integrants de les operacions internacionals en actors part del conflicte armat en qüestió, encara que comptin amb la legitimitat que confereix Nacions Unides. Un exemple d'això serien els casos de les dues missions de Nacions Unides més costoses i amb el component militar més ampli de l'actualitat: la MONUC a la RD Congo, i la UNAMID¹⁹ a la regió sudanesa de Darfur. En el cas de la MONUC, que ha participat en operacions de combat en diverses ocasions en solitari o en suport de les Forces Armades congoleeses, el seu pressupost anual, 1.350 milions de dòlars,²⁰ multiplica per 10 els recursos dedicats a mantenir l'esforç de guerra que realitza el Govern congolès, encara que no tots els 1.350 milions corresponguin al component militar de la MONUC. En el cas de la UNAMID, aquesta xifra ascendeix als 1.598 milions de dòlars per al mateix període, i converteix la UNAMID en la missió actual més costosa i àmplia, i encara que de moment la UNAMID no ha entrat en combat amb els diferents grups armats de Darfur ni amb les milícies progovernamentals, el seu mandat de protecció de la població civil pot situar la missió en l'obligació de fer ús

12. La xifra estimativa per a l'any 2008 és de 1,464 bilions de dòlars, el que representa el 2,4% del PIB el 2008. Aquesta xifra suposa un increment del 4% en termes reals en comparació de l'any 2007, i del 45% des del 1999. Vegeu SIPRI. *SIPRI Yearbook 2009. Armaments, Disarmament and International Security*. Oxford: Oxford University Press, 2009.

13. En milions de dòlars dels Estats Units. El percentatge fa referència al pressupost de 2007.

14. Cal assenyalar que no tot el pressupost dels grups armats està dedicat a l'esforç de guerra, ja que s'inclouen partides que aquests grups destinen al manteniment de les seves xarxes de suport i a polítiques socials, és a dir, recursos que no corresponen a aspectes militars.

15. Consell de Seguretat de Nacions Unides. *Informe final del Grupo de Expertos sobre RD Congo. Carta de fecha 23 de noviembre de 2009 dirigida al Presidente del Consejo de Seguridad por el Presidente del Comité del Consejo de Seguridad establecido en virtud de la resolución 1533 (2004) relativa a RD Congo*. 23 de novembre de 2009, a: <<http://www.un.org/spanish/docs/report09/rep109.htm>>.

16. Wallace, Bret. "Banks Are Not Mere Bystanders". *The Terror Finance Blog* (1 de juliol de 2009) [consultat el 21.12.09], a: <<http://www.terrorfinance.org/Banks%20Llauri%20Not%20Mere%20BystandersWallace.pdf>>.

17. Segons els informes del centre d'investigació Jane's Intelligence citats a Sri Lanka News, aquesta xifra és una estimació del pressupost anual de l'LTTE. D'aquesta xifra, Jane's Intelligence assenyala que només nou milions de dòlars eren necessaris per al funcionament de les seves activitats militars. *Sri Lanka News*. "What if LTTE were Hamas & the GOSL were Israel with powerful friends?" (10 de gener de 2009), a: <<http://www.lankanewspapers.com/news/2009/1/37519space.html>>.

18. L'article 42 de la Carta assenyala que el Consell de Seguretat de l'ONU pot exercir l'acció que calgui per mantenir o restablir la pau i la seguretat internacionals.

19. Operació Híbrida de Nacions Unides i la UA a Darfur.

20. Per al període aprovat entre l'1 de juliol de 2009 i el 30 de juny de 2010.

de la força per prevenir violacions dels drets humans. En el cas de l'OTAN a l'Afganistan, la ISAF té un mandat emparat pel Capítol VII de la Carta de Nacions Unides, i la seva principal funció és assistir el Govern afganès a garantir la seguretat del país. No obstant això, en la implementació d'aquest mandat protagonitza accions directes de combat contra les diverses milícies talibanes i altres actors armats del país, per la qual cosa també és un actor directament implicat en el conflicte. En aquest sentit, el pressupost dels Estats Units a l'Afganistan i en altres països (en el marc de la Llibertat Duradora) ascendeix a 159.800 milions de dòlars per al període 2001-2008, dels quals 34.000 milions de dòlars corresponen a l'any 2008. Finalment, en el cas de l'Iraq, el pressupost dels Estats Units ascendeix a 603.000 milions de dòlars per al període 2001-2008 (153.500 milions de dòlars per a l'any 2008, la xifra més elevada des de l'inici de l'operació l'any 2003).²¹

1.3. Conflictes armats: evolució anual per regions

Àfrica

a) Àfrica Occidental

Nigèria (Delta del Níger)	
Inici:	2001
Tipologia:	Recursos, Identitat Intern
Actors:	Govern, MEND, MOSOP, NDPVF i NDV, milícies de les comunitats ijaw, itsereki, urhobo i ogoni, grups de seguretat privada
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Síntesi:	

El conflicte al Delta del Níger és fruit de les demandes no satisfetes de control dels beneficis dels recursos petrolers que es produeixen en aquestes terres. Diversos grups armats, entre els quals destaca el MEND (ijaw), exigeixen compensacions per l'impacte que les indústries extractives tenen sobre el seu territori, a més de participar de manera més equitativa en el repartiment dels beneficis obtinguts de les explotacions i una descentralització més gran de l'Estat nigerià. Els atacs contra instal·lacions petroleres i llocs militars, a més del segrest de treballadors, són els mètodes utilitzats habitualment per la insurrecció. D'altra banda, aquesta situació ha provocat l'enfrontament entre les diferents comunitats que habiten la regió pel control sobre la terra i els recursos.

Durant l'any es van produir importants avenços que podrien suposar la resolució del conflicte al Delta.²² No obstant això, a principi de 2009 les perspectives no eren massa positives, a causa de la ruptura al gener de la treva establerta pel MEND el setembre de 2008 i a les amenaces del grup de llançar una operació a gran escala. Es van produir desenes de morts i de segrestos

a l'inici de l'any, la interrupció del subministrament de gas i petroli, i atacs a les plataformes petroleres i comissaries de Policia. Aquesta situació es va agreujar el 15 de maig com a conseqüència de l'ofensiva que va perpetrar la unitat militar governamental **Joint Task Force (JTF)**. La JTF és responsable de la seguretat al delta. Aquesta ofensiva va ser la més greu dels últims anys, es va perllongar durant tres setmanes i va causar **centenars de víctimes mortals i el desplaçament de milers de persones**; aquest fet va provocar la resposta del MEND amb nous segrestos i atacs al sector petroler. Després de l'operatiu, el 25 de juny, el president va decretar un **alto el foc, una amnistia per als integrants dels grups que abandonessin la lluita armada durant els 60 dies següents, i va alliberar un dels líders del MEND, Henry Okah**. Aquests fets van dur al MEND a **anunciar un alto el foc temporal** –per 60 dies a partir del 15 de juliol– per facilitar l'obertura de negociacions. Un alto el foc que el grup va prorrogar primer per un mes i, posteriorment, a l'octubre, de forma indefinida. No obstant això, les divisions en el si del MEND entorn de l'acceptació de l'amnistia, i l'existència de sectors que no van acatar les ordres de desmobilització de la cúpula del grup, van amenaçar amb desbaratar el procés. A més, va persistir la desconfiança entre el MEND, que va amenaçar en diverses ocasions amb reprendre les armes si no es produïen avanços en el procés negociador, i la JTF, a causa de algunes accions esporàdiques i els retards en l'inici del programa de rehabilitació. A la fi d'any 15.000 insurgents es van integrar en el procés de desarmament, segons el Govern.

b) Banya d'Àfrica

Etiòpia (Ogaden)	
Inici:	2007
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, ONLF, OLF, milícies progubernamentals
Intensitat:	2
Evolució:	=
Síntesi:	

Etiòpia és objecte de moviments de caràcter secessionista o de resistència al poder central des dels anys setanta. L'ONLF va sorgir el 1984 i opera a la regió etiòp d'Ogaden, al sud-est del país, per exigir un grau més alt d'autonomia per a la comunitat somali que habita aquesta regió. En diverses ocasions l'ONLF ha portat a terme activitats insurgents més enllà de la regió d'Ogaden, en col·laboració amb l'OLF, que exigeix al Govern una major autonomia de la regió d'Oròmia des de 1973. El Govern somali ha donat suport a l'ONLF contra Etiòpia, amb qui es va enfrontar pel control de la regió entre 1977 i 1978, guerra en la qual Etiòpia va derrotar Somàlia. La fi de la guerra entre Eritrea i Etiòpia el 2000 va suposar l'increment de les operacions del Govern per posar fi a la insurrecció a Ogaden, i després de les eleccions celebrades l'any 2005, els enfrontaments entre les Forces Armades i l'ONLF han anat augmentant.

21. SIPRI, 2009, op. cit.

22. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

Durant l'any van persistir els **atacs i emboscades per part de l'ONLF als cossos de seguretat i les seves guarnicions, com també les operacions militars de l'Exèrcit i les milícies progovernamentals**. Tanmateix, aquestes informacions no van poder ser contrastades a causa de la restrictiva política informativa i d'accés del Govern etiop a la regió d'Ogaden. Fins i tot Nacions Unides va veure rebutjades les seves peticions d'ingrés a la zona. A mitjan novembre l'ONLF va anunciar la mort de 626 soldats etiops i la captura de set localitats, material i vehicles militars en els diferents atacs que el grup va portar a terme a les zones properes a la frontera somali. El Govern, que prèviament a l'octubre havia anunciat que l'ONLF ja no significava cap amenaça en termes de seguretat, va desmentir novament aquests fets. Segons el Govern, l'ofensiva portada a terme per l'Exèrcit el 2007 hauria desmantellat la capacitat militar de l'ONLF. Paral·lelament, la multinacional malaisiana Petronas, juntament amb altres companyies estrangeres que realitzen exploracions d'hidrocarburs al país, va ser advertida per l'ONLF en diverses ocasions sobre les conseqüències de col·laborar amb el Govern, en considerar-la còmplice de la greu situació de violència que pateix la zona. Mentre, el Govern continuava intentant convèncer aquesta i altres companyies que l'ONLF ja no disposa de capacitat per atemptar contra l'exploració i producció de petroli a la regió. Van proliferar les denúncies locals contra els abusos i atacs de l'Exèrcit i les seves milícies contra la població civil, i Addis Abeba va confirmar l'execució d'un dels líders de l'ONLF, Serad Dolal. Internal Displacement Monitoring Centre va estimar que 300.000 persones van romandre desplaçades durant el 2009 com a conseqüència dels diferents conflictes i disputes frontereres intercomunitàries que van afectar el país.

Nacions Unides va denunciar que a Somàlia totes les parts enfrontades van cometre tortures i atacs deliberats catalogats com a crims de guerra

Somàlia	
Inici:	1988
Tipologia:	Govern Intern internacionalitzat
Actors:	Nou Govern Federal de Transició (GFT) –al que s'ha unit la facció moderada de l'Aliança per a l'Alliberament de Somàlia (ARS)– amb el suport d'Ahl as-Sunna wal-Jama'a, senyors de la guerra, Etiòpia, EUA, AMISOM, facció radical de l'Aliança per a l'Alliberament de Somàlia (ARS) –formada per part dels Tribunals Islàmics (UTI), Hizbul Islam i Al-Shabab– i amb el suport d'Eritrea.
Intensitat:	3
Evolució:	=

Síntesi:

El conflicte armat i l'absència d'autoritat central efectiva al país té els seus orígens l'any 1988, quan una coalició de grups opositors es va rebel·lar contra el poder dictatorial de Siad Barre i tres anys després van aconseguir enderrocar-lo. Aquesta situació va donar pas a una nova lluita dintre d'aquesta coalició per ocupar el buit de poder, que ha provocat la destrucció del país i la mort de més de 300.000 persones des de 1991, malgrat la fracassada intervenció internacional de principi dels noranta. Els diversos processos de pau per intentar instaurar una autoritat central han ensopegat amb nombroses dificultats, entre les quals destaquen els greuges entre els diferents clans i subclans que configuren l'estructura social somali, la ingerència d'Etiòpia i Eritrea, i el poder dels diversos senyors de la guerra. L'última iniciativa de pau va formar el GFT el 2004, que ha comptat amb el suport d'Etiòpia per intentar recuperar el control del país, parcialment en mans de la UTI. La facció moderada de la UTI s'ha unit al GFT i junts s'enfronten a les milícies de la facció radical de la UTI, que controlen part de la zona sud del país.

Malgrat la remodelació al gener del Govern Federal de Transició i la inclusió de sectors vinculats a l'ARS, entre aquests el xeic Sharif Sheikh Ahmed –nou president en substitució d'Abdullahi Yusuf Ahmed–, els combats van continuar durant tot l'any en diferents llocs del centre i sud entre el GFT –que tenia el suport de la milícia moderada **Ahl as-Sunna wal-Jama'a** i de l'AMISOM– contra la **insurrecció formada per al-Shabaab i Hizbul Islam**. Al seu torn, al setembre es van produir **enfrentaments entre al-Shabaab i faccions aliades de Hizbul Islam**, per diversos motius, entre els quals destaca el control i la gestió del lucratiu port

de Kismayo, al sud, i el fet que algunes figures representatives de Hizbul Islam s'unissin al GFT. També es va constatar la presència a Somàlia de Forces Armades etiops en diferents moments de l'any per donar suport al GFT i perseguir la insurgència, qüestió negada per Etiòpia. Els Estats Units també van emprendre accions unilaterals –bombardejos– per perseguir suposats membres d'al-Qaida al país, que estarien vinculats a al-Shabaab. Amb l'arribada del Ramadà es va desencadenar la pitjor escalada de violència dels últims 20 anys, segons l'organització local Elman Peace and Human Rights Organisation. Diverses fonts van assenyalar que **han mort 17.000 persones des de principi de 2007**. Al-Shabaab va amenaçar amb estendre la guerra a la regió de la Banya d'Àfrica. Segons el GFT, milers d'estrangers van entrar al país per unir-se a al-Shabaab amb l'objectiu d'enderrocar-lo. L'alta comissionada de l'ONU per als Drets Humans va denunciar que totes les parts enfrontades van cometre tortures i atacs deliberats contra civils que podrien ser catalogats com a crims de guerra. Nacions Unides va advertir que el país sofria la pitjor crisi humanitària des de 1991.²³ El GFT, incapaç de plantar cara a la situació interna i a la pirateria,²⁴ va

23. Vegeu el capítol 5 (Crisis humanitàries).

24. Davant la persistència de la pirateria a les aigües del golf d'Aden, amb més de 140 atacs i una cinquantena de segrests de vaixells que circulen dintre i fora de la zona de seguretat patrullada per la comunitat internacional, el representant especial del secretari general de l'ONU per a Somàlia va assenyalar que no es pot limitar la lluita contra la pirateria a l'enviament de forces navals internacionals, i va afegir que l'única solució sostenible és l'establiment d'un Govern eficaç, institucions de seguretat i fonts alternatives d'ingressos. La inexistència d'un Govern centralitzat al país, el clima d'impunitat generalitzada i els elevats rèdits que es deriven dels segrests faciliten que diverses milícies de la regió de Puntlàndia es dediquin de forma creixent a aquesta activitat, davant la incapacitat de controlar la situació per part de les autoritats regionals, quan no la seva connivència.

reclamar l'enfortiment de l'AMISOM o la seva substitució per una missió de Nacions Unides més robusta.

Sudan (Darfur)	
Inici:	2003
Tipologia:	Autogovern, Recursos, Identitat Intern internacionalizat
Actors:	Govern, milícies pro governamentals <i>janjaweed</i> , JEM, diverses faccions de l'SLA i altres grups armats
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Síntesi:	

El conflicte de Darfur sorgeix el 2003 entorn de demandes de més descentralització i desenvolupament de la regió per part de diversos grups insurgents, principalment SLA i JEM. El Govern va respondre a l'aixecament utilitzant les Forces Armades i les milícies àrabs *janjaweed*. La magnitud de la violència comesa per totes les parts contendents contra la població civil ha dut a considerar la possibilitat de l'existència d'un genocidi a la regió, on ja han mort 300.000 persones des de l'inici de les hostilitats segons Nacions Unides. Després de la signatura d'un acord de pau (DPA) entre el Govern i una facció de l'SLA el maig del 2006, la violència va augmentar, a més de generar la fragmentació dels grups d'oposició i un greu impacte regional pels desplaçaments de població, per la implicació sudanesa en el conflicte txadià i la implicació txadiana en el conflicte sudanès. La missió d'observació de la UA AMIS, creada el 2004, s'integra l'any 2007 en una missió conjunta UA/ONU, la UNAMID. Aquesta missió ha estat objecte de múltiples atacs, no ha arribat durant l'any 2008 ni a la meitat dels 26.000 efectius previstos, fet pel qual és incapaç de complir amb el seu mandat de protegir la població civil i el personal humanitari.

La situació a Darfur es va veure marcada per l'ordre **d'arrest dictada pel Tribunal Penal Internacional (TPI) contra el president sudanès, anunciada al març, acusat de cometre crims de guerra i contra la humanitat** en la regió. Com a reacció, el Govern va expulsar les organitzacions humanitàries internacionals del país, suscitant la condemna i preocupació internacionals davant la possible deterioració de la situació humanitària, i una important controvèrsia entre partidaris i detractors de la decisió del TPI. Posteriorment, l'ordre d'expulsió de les ONG es va revocar parcialment. Durant l'any, Nacions Unides va constatar una reducció progressiva dels combats, encara que remarquant la volatilitat de la situació.²⁵ Fins i tot el general de la UNAMID, Martin Agwai, va afirmar que la guerra havia conclòs, fet que li va implicar fortes crítiques. Van persistir les accions bèl·liques, tal com va afirmar al novembre el Panel d'Experts sobre l'embargament d'armes.²⁶ Aquest va denunciar l'incompliment **sistemàtic de l'embargament per totes les parts implicades en el conflicte, les violacions dels drets humans i els abusos contra la població civil, i, especialment, contra les dones, com també l'ús des-**

proporcionat de la força per part de l'Exèrcit sudanès i dels grups paramilitars. Finalment, el Panel va avaluar les violacions de l'embargament en el context de les quatre qüestions que continuaven afectant Darfur, relacionats amb la competència per la terra i els recursos; la violència contra les dones i la impunitat a Darfur; la guerra entre els grups armats i els governs del Sudan i el Txad, en la qual el sudanès JEM i els grups txadians són actors primaris; i, finalment, els atacs transfronterers perpetrats pels exèrcits sudanesos i txadians. D'altra banda, UNAMID no va completar el seu desplegament, més de dos anys després de la seva creació, i va sofrir una escalada d'atacs. 2,6 milions de persones van continuar desplaçades i 4,7 milions depenien de l'assistència humanitària.²⁷

Sudan (meridional)	
Inici:	2009
Tipologia:	Territori, Recursos, Autogovern Intern
Actors:	Milícies de comunitats ètniques, Govern d'unitat nacional i Govern de Sudan Meridional
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Síntesi:	

Després de la signatura de l'acord de pau el 2005 entre el grup armat del sud SPLA i el Govern del Sudan, que va posar fi a un conflicte armat que va enfrontar el nord i el sud del país durant 20 anys, les rivalitats intercomunitàries a la zona meridional van reaparèixer en l'escenari de violència. Si bé els enfrontaments al principi es van cenyir als robatoris de bestiar entre comunitats enfrontades pel control de recursos i pastures, des de final de 2008 es va produir un canvi en el patró de violència, amb atacs directes a poblacions, morts de població civil i segrestos de menors. Des del Govern del Sudan Meridional es va acusar l'NCP, partit del president del Sudan, d'estar darrere de la violència, encara que diversos analistes van apuntar a la possibilitat que diferents grups polítics del sud estiguessin també interessats a mostrar la inviabilitat del projecte polític de l'SPLM, braç polític de l'antic grup armat, de cara al referèndum que decidiria sobre la secessió del sud respecte del nord previst per al 2011.

Durant l'any es va produir un greu increment dels enfrontaments intercomunitaris, principalment a l'estat de Jonglei, encara que també a Lakes, Unity i Equatòria Central, i en la seva majoria entre milícies de les comunitats murle, lou-nuer, dinka, mundari i shilluk, **superant àmpliament les 2.500 víctimes mortals des de l'inici de 2009**. Més de 350.000 persones van abandonar les seves llars al Sudan meridional per la violència que afecta la regió. Diversos analistes van assenyalar un canvi de patró en la violència intercomunitària, passant d'enfrontaments entre ramaders a atacs directes a poblets i segrestos de menors. La proximitat de les eleccions generals (febrer de 2010) i del referèndum

25. Consell de Seguretat de l'ONU. *Informe del Secretari General sobre el desplegament de l'Operació Híbrida de la Unió Africana i Nacions Unides a Darfur*. S/2009/352, 13 de juliol de 2009, a: <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/2009/352>>.

26. Consell de Seguretat de l'ONU. *Informe del Grup d'Experts establert en virtut de la resolució 1591 (2005) relativa al Sudan*. S/2009/562, 29 d'octubre de 2009, a: <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/2009/562>>.

27. Vegeu el capítol 4 (Crisis humanitàries).

(2011) –que decidirà sobre la possible secessió del sud– podria estar darrere de la inestabilitat. En alguns casos l'objectiu va semblar ser les forces de seguretat de l'SPLA, fet que va contradir la postura governamental que l'origen de la violència es devia a la competència pel bestiar. Les anàlisis també van fer referència als orígens interns de les disputes i a l'existència de rivalitats locals –fins i tot en el si de l'SPLA– de cara a les eleccions. L'SPLA va acusar l'Exèrcit i l'NCP, partit del president Omar al-Bashir, de proveir armes i munició a les milícies dels estats del sud, i obstaculitzar els esforços de l'SPLA per desarmar la població civil, mentre que Khartoum va criticar la inacció del Govern del sud. En aquest sentit, Nacions Unides va descriure la situació al sud del país com un buit de seguretat, en el qual les diferents comunitats depenien de les seves pròpies milícies de joves armats per defensar-se dels atacs i robatoris de bestiar.

Al Sudan meridional es va produir un increment dels enfrontaments intercomunitaris que va superar àmpliament les 2.500 víctimes mortals des de principi de 2009

després d'això va posar fi a les hostilitats contra les Forces Armades Congoleeses (FARDC) i hi va integrar el grup armat, amb el beneplàcit de Rwanda. En l'acord posterior del 23 de març, el CNDP va certificar la seva reconversió en partit polític a canvi d'una amnistia i de l'alliberament de detinguts. No obstant això, el CNDP també va mantenir la seva estructura i control polític a Kivu Nord, malgrat la seva integració a les FARDC. Rwanda i la República Democràtica del Congo duien mesos d'aproximacions que van culminar amb la desarticulació pactada d'aquest grup. Així mateix, l'operació conjunta de gener i febrer entre les Forces Armades d'ambdós països en territori congolès contra el grup armat rwandès FDLR, va finalitzar amb l'aparent debilitament del grup. No obstant això, posteriorment aque-

ta operació va ser considerada un fracàs, ja que **les FDLR van reprendre les posicions abandonades durant l'ofensiva, i un grup d'experts de l'ONU va assegurar que l'estructura de comandament del grup continuava intacta**, malgrat l'operatiu, i que mantenia els mateixos mecanismes de finançament il·legal. Diversos analistes també van assenyalar que **el procés de DDR de les més de 25 milícies Mai Mai i de reforma del sector de seguretat havia estat un fracàs a causa de la corrupció i la mala gestió dels recursos**. Al març es va iniciar l'operació de les FARDC Kimia II, que, amb el suport logístic de la MONUC, va intentar neutralitzar les FDLR, perpetrant violacions dels drets humans contra la població i violència sexual de forma sistemàtica,²⁸ fet que va sumir en contradiccions a la MONUC. Al novembre, Alemanya va arrestar el líder de les FDLR, Ignace Murwanashyaka, i el seu vicecomandant, Straton Musoni, acusats de crims de guerra i lesa humanitat.

c) Grans Llacs i Àfrica Central

RD Congo (est)	
Inici:	1998
Tipologia:	Govern, Identitat, Recursos Intern internacionalizat
Actors:	Govern, milícies Mai-Mai, FDLR, FDLR-RUD, CNDP, FRF, PARECO, APCLS, grups armats d'Ituri, grup armat d'oposició burundès FNL, grups armats d'oposició ugandesos ADF-NALU i LRA, Rwanda, MONUC
Intensitat:	3
Evolució:	=
Síntesi:	L'actual conflicte té els seus orígens en el cop d'Estat que va portar a terme Laurent Desiré Kabila el 1996 contra Mobutu Sese Seko, que va culminar amb la cessió del poder per part d'aquest el 1997. Posteriorment, el 1998, Burundi, Rwanda i Uganda, juntament amb diversos grups armats, van intentar enderrocar Kabila, que va rebre el suport d'Angola, el Txad, Namíbia, el Sudan i Zimbabwe, en una guerra que ha causat al voltant de cinc milions de víctimes mortals. El control i l'espoli dels recursos naturals han contribuït a la perpetuació del conflicte i a la presència de les Forces Armades estrangeres. La signatura d'un alto el foc el 1999, i de diversos acords de pau entre 2002 i 2003, va comportar la retirada de les tropes estrangeres i la configuració d'un Govern de transició i posteriorment un Govern electe, el 2006, però no va suposar la fi de la violència a l'est del país, a causa del paper de Rwanda i de la presència de faccions de grups no desmobilitzats i de les FDLR, responsable del genocidi de Rwanda el 1994.

A principi de 2009 es van produir una sèrie d'esdeveniments que van afectar l'evolució de la resta de l'any: les tensions dintre del grup armat CNDP van derivar en un cop d'Estat intern en què el cap militar del grup, Bosco Ntaganda, va substituir el líder Laurent Nkunda;

R. Centreafricana	
Inici:	2006
Tipologia:	Govern Intern internacionalizat
Actors:	Govern, APRD, UFDR, escissions de la UFDR (FURCA, MJLC), FDPC, França, MICOPAX, MINURCAT i zaraguines (assaltadors de camins)
Intensitat:	1
Evolució:	=
Síntesi:	Durant l'any 2006 la situació al país es va agreujar per l'increment de les activitats de diversos grups insurgents que denunciaven la falta de legitimitat del Govern de François Bozizé, producte d'un cop d'Estat contra el president Ange Félix Patassé entre els anys 2002 i 2003. El Govern de Bozizé ha estat acusat de mala gestió dels fons públics i de divisió de la nació. La insurrecció té dos fronts: en primer lloc, en la populosa zona centre i nord-oest del país, l'APRD, dirigit per Jean-Jacques Demafotuh, s'ha enfrontat al Govern de Bozizé i ha reivindicat un nou repartiment del poder polític. El segon front se situa al nord-est del país, on cal destacar l'escalada de les operacions d'insurrecció per part de la coalició de grups

28. Vegeu el capítol 6 (Gènere).

UFDR. A aquesta inestabilitat es va sumar l'aparició al nord-oest de nombroses bandes d'assaltadors de camins, coneguts com els zaraquines.

Va persistir la inestabilitat i el lent avanç de la implementació dels acords de pau. No obstant això, a principi d'any els grups armats APRD i UFDR van ser inclosos en el Govern. Al juliol, el líder del grup armat FDPC, Abdoulaye Miskine, va signar un acord de pau pendent des de juny de 2008. **Diverses organitzacions internacionals van alertar del progressiu increment de la violència i de la inseguretat a causa de les accions de grups criminals, cossos de seguretat de l'Estat i grups armats, que van afectar principalment la població civil.** A l'octubre, Miskine va entorpir el procés de pau anunciant el fracàs del Govern en la implementació dels acords de pau de 2007 i 2009, que va declarar nuls. Posteriorment, el seu grup, l'FDPC, va perpetrar atacs contra l'Exèrcit centrafricà. El CPJP, únic grup armat que fins a la data no s'havia sumat al procés de pau, va portar a terme diverses operacions militars de poca envergadura durant tot l'any, exigint l'obertura de negociacions. A final d'any la MINURCAT només disposava de 2.750 soldats dels 5.200 previstos, el 53% del contingent necessari per portar a terme el seu mandat amb garanties. El Govern va presentar a l'agost el seu programa de DDR en el qual s'estima que participaran entre 6.000 i 10.000 insurgents. Cal ressenyar que en l'àmbit polític es van produir alguns avanços. A l'octubre, **el Govern va promulgar la llei electoral, acceptada per l'oposició, després que amenacés amb retirar-se del procés, i dies després es va configurar la comissió electoral.** No obstant això, els preparatius per a la celebració de les eleccions presidencials pel març de 2010 van acumular nombrosos retards. L'expresident Ange Félix Patassé va retornar del seu exili a final d'octubre amb l'objectiu de participar en els comicis. D'altra banda, el grup armat ugandès LRA va incrementar les seves activitats al sud-est del país, cometent segrestos i forçant el desplaçament de més de 4.500 persones.²⁹

Txad	
Inici:	2006
Tipologia:	Govern Intern internacionalizat
Actors:	Govern, nova coalició de grups armats UFR (UFDD, UFDD Fonamental, RFC, CNT, FSR UFCD, UDC, FPRN), MDJT, FPIR, milícies Janjaweed, milícia Toro Boro, Sudan, França, MINURCAT
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Síntesi:	

El cop d'Estat frustrat de 2004 i la reforma de la Constitució de 2005 boicotejada per l'oposició són el germen d'una insurrecció que intensifica la seva activitat durant l'any 2006, amb l'objectiu d'enderrocar el Govern autoritari d'Idriss Déby. Aquesta oposició està formada per diversos grups i militars

desafectes al règim. A això s'afegeix l'antagonisme entre tribus àrabs i poblacions negres a la zona fronterera entre el Sudan i el Txad, vinculat a greuges locals, competència pels recursos i l'extensió de la guerra que pateix la veïna regió sudanesa de Darfur, com a conseqüència de les operacions transfrontereres dels grups armats sudanesos i les milícies àrabs progovernamentals sudaneses *Janjaweed*. Aquestes han atacat les poblacions i camps de refugiats de Darfur situats a l'est del Txad, fet que ha contribuït a una escalada de la tensió entre el Sudan i el Txad, que s'acusen de donar suport, cadascun d'ells, a la insurrecció de l'altre país.

Cal destacar la configuració entre novembre de 2008 i gener de 2009 d'una nova coalició armada, la Union des Forces de la Résistance (UFR), formada per vuit grups armats, incloent les principals formacions: l'RFC de Timane Erdimi (triad líder de la coalició) i l'UFDD de Mahamat Nouri. Les coalicions prèvies havien fracassat a causa de divisions i rivalitats entorn de qüestions de lideratge. Aquesta coalició va llançar al maig una important ofensiva des del Sudan que va ser contestada per l'Exèrcit txadià. Aquest va penetrar en territori sudanès per perseguir grups rebels, i els enfrontaments es van saldar amb uns 250 morts (la majoria del bàndol rebel) i centenars de ferits, segons el Govern txadià. La incursió del Txad en territori sudanès va desencadenar una nova tempesta diplomàtica entre ambdós països.³⁰ No obstant això, al juliol una nova coalició de tres grups, anomenada Moviment Nacional, va signar un **acord de pau amb el Govern txadià a Sirte (Líbia) intervingut pel Govern de Moammar al-Gaddafi**, que implicava un cessament d'hostilitats, una amnistia general, i la possibilitat que els grups armats poguessin tenir activitat política i integrar-se a les Forces Armades.³¹ La coalició UFR de Timane Erdimi va rebutjar aquest acord, i va fer una crida perquè s'establís una taula de negociació inclusiva. A final d'any la MINURCAT només disposava de 2.750 soldats dels 5.200 previstos, el 53% del contingent necessari per portar a terme el seu mandat amb garanties. Prova d'això van ser els gairebé 200 atacs a personal humanitari que es van produir el 2009. En l'àmbit polític, el Govern i l'oposició van realitzar diversos avenços en l'aplicació de l'acord d'agost de 2007 i van acordar la creació de la comissió electoral. No obstant això, l'entorn polític va continuar veient-se afectat per la falta d'una solució al conflicte, tal com va assenyalar el secretari general de l'ONU.³²

Uganda (nord)	
Inici:	1986
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern internacionalizat
Actors:	Forces Armades ugandeses, centrafricanes, congolese i de Sudan meridional, milícies progovernamentals de RD Congo i de Sudan meridional, LRA

29. Vegeu Uganda (nord).

30. Vegeu el capítol 2 (Tensions).

31. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

Intensitat:	3
Evolució:	↑

Síntesi:

El nord d'Uganda sofreix des de 1986 un conflicte en el qual el grup armat de l'oposició, LRA, mogut pel messianisme religiós del seu líder, Joseph Kony, intenta enderrocar el Govern de Yoweri Museveni, instaurar un règim basat en els Deu Manaments de la Bíblia i treure de la marginalització la regió nord del país. La violència i la inseguretat causada pels atacs de l'LRA contra la població civil, el segrest de menors per augmentar les seves files (al voltant de 25.000 des de l'inici del conflicte) i els enfrontaments entre el grup armat i les Forces Armades (juntament amb les milícies progovernamentals) han provocat la mort d'unes 200.000 persones i el desplaçament forçat d'uns dos milions de persones en el moment més àlgid del conflicte. L'LRA va anar ampliant les seves activitats als països veïns on va establir les seves bases, gràcies a la incapacitat de la RD Congo i la R. Centreafricana per frenar-lo i la complicitat del Sudan. Entre 2006 i 2008 es va celebrar un procés de pau que va aconseguir establir un cessament d'hostilitats, encara que va fracassar, i el desembre de 2008 els exèrcits ugandès, congolès i del Sudan meridional (SPLA) van portar a terme una ofensiva contra l'LRA, fet que va provocar la disgregació del grup cap al nord de la RD Congo, el sud-est de la R. Centreafricana i el sud-oest del Sudan, on va continuar l'ofensiva.

Durant l'any es va produir un degoteig continu d'atacs per part de l'LRA a la regió formada per les províncies d'Haut Uélé i Bas Uélé (nord i nord-est de la RD Congo), Haut Mbomou (sud-est de la R. Centreafricana) i en localitats dels veïns estats del sud del Sudan d'Equatòria Occidental i Bahr al-Ghazal Occidental, al costat de la frontera congoleesa i centreafricana. Les agències humanitàries que treballen a la regió van denunciar la mort de 2.000 civils des de desembre de 2008. A més, es van registrar saquejos i el segrest de centenars de persones, fet que posaria de manifest que l'LRA estaria format per petits grups amb certa autonomia d'acció, segons diversos analistes. Les operacions militars per desarticular l'LRA haurien empès el grup (o algunes de les seves unitats, principalment la liderada per Joseph Kony, que suposadament es trobaria a la R. Centreafricana) cada vegada més cap al nord, la qual cosa hauria fragmentat i internacionalitzat la seva composició. Desenes de membres de l'LRA es van lliurar durant l'any, reduint el seu nombre a alguns centenars de combatents, la majoria menors, encara que no per això el grup va perdre la seva capacitat letal. Els atacs de l'LRA van provocar el desplaçament de 70.000 sudanesos i uns 5.000 congoleesos van buscar refugi en l'estat sudanès d'Equatòria Occidental. Davant la magnitud dels fets, el Consell de Seguretat de l'ONU va fer una crida a les seves missions de manteniment de la pau a la R. Centreafricana (MINURCAT), la RD Congo (MONUC) i el Sudan meridional (UNMIS) per tal que coordinessin les seves estratègies per protegir la població civil dels atacs de l'LRA.

d) Magrib i Nord de l'Àfrica

Algèria	
Inici:	1992
Tipologia:	Sistema Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, Grup Salafista per a la Predicació i el Combat (GSPC) / organització d'al-Qaida al Magreb Islàmic (AQMI)
Intensitat:	2
Evolució:	=
Síntesi:	

El conflicte es va iniciar amb la il·legalització del Front Islàmic de Salvació (FIS) el 1992 després de guanyar les eleccions municipals (1990) i legislatives (1991) enfront del partit històric que havia liderat la independència del país, el Front d'Alliberament Nacional. El triomf del FIS es va produir en el marc del creixement d'un moviment islamista en els anys setanta que responia al descontentament de la població, exacerbat a la dècada dels vuitanta amb la crisi econòmica i la falta d'espais de participació política. Després de la il·legalització del FIS per part de l'Estat Major i la destitució del Govern, es va iniciar un període de lluita armada entre diversos grups (EIS, GIA i el GSPC, escindit del GIA i convertit en AQMI el 2007) i l'Exèrcit, que tenia el suport de milícies d'autodefensa. El conflicte va provocar uns 150.000 morts durant els noranta, la majoria civils, enmig d'acusacions d'implicació de l'Exèrcit i de grups islamistes en les massacres. Malgrat els processos de reconciliació impulsats pel Govern, el conflicte roman actiu, i s'ha cobrat milers de víctimes des de l'any 2000.

Els episodis de violència van persistir en el marc del conflicte que enfronta el Govern amb l'organització d'al-Qaida al Magrib Islàmic (AQMI) **provocant més de 300 morts en incidents arreu del país i en zones frontereres al llarg del 2009.** L'antic Grup Salafista per a la Predicació i el Combat (GSPC) va complir el seu tercer any com a branca d'al-Qaida a la regió seguint amb la seva estratègia d'atacs enfocats a militars, policies i guàrdies de seguretat, encara que també causant baixes civils. En el marc de la seva campanya contrainsurgent, el Govern va informar durant tot l'any de morts de rebels, captures i rendicions. Al novembre, el líder d'AQMI, Abdemalek Droukdel, va ser sentenciat a mort *in absentia* juntament amb una cinquantena de seguidors per un atac que el 2007 va causar 11 morts a Alger. Juntament amb la seva campanya militar, el Govern algerià també va engegar una ofensiva mediàtica per qüestionar la causa islàmica d'AQMI. En aquest context, alguns antics dirigents del GSPC van fer crides públiques a AQMI per abandonar la violència i acceptar l'amnistia oferta pel Govern. En l'àmbit polític, cal destacar que **l'activitat insurgent es va intensificar entorn de les contestades eleccions d'abril, en les quals el president Abdelaziz Bouteflika va ser reescollit per a un**

32. Consell de Seguretat de l'ONU. *Informe del Secretari General sobre la Missió de Nacions Unides a la República Centreafricana i el Txad*. S/2009/535, 14 d'octubre de 2009, a: <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/2009/535>>.

tercer mandat amb més del 90% dels vots. Amb les seves ofensives armades, AQMI va continuar amb la seva campanya de segrestos, en molts casos a occidentals capturats en països veïns com Mali o Níger. Només entre novembre i desembre, AQMI va capturar tres espanyols i dos italians en territori maurità i un francès

a Mali. Davant l'expansió de les accions del grup a la regió del Sahel, al llarg de 2009 es van activar iniciatives de cooperació regional en la lluita contra AQMI, en les quals participen forces d'Algèria, Mali, Níger i Mauritània.

Quadre 1.1. Al-Qaida al Magrib Islàmic: Origen, tàctiques i nous àmbits d'acció

Els esforços de diversos països del nord d'Àfrica per coordinar les seves estratègies de lluita antiterrorista durant el 2009 responen a un diagnòstic: la creixent preocupació per les accions de l'organització al-Qaida al Magrib Islàmic (AQMI) més enllà de les fronteres d'Algèria, el país d'on va sorgir el gener de 2007. Encara que aquesta data pot semblar recent, en realitat aquesta franquícia de la xarxa d'Ossama bin Laden va donar continuïtat al denominat Grup Salafista per a la Predicació i el Combat (GSPC), una organització que va tenir un paper protagonista en la lluita islamista contra el Govern algerià a final dels noranta. Malgrat el canvi de denominació, les accions del grup generalment han estat interpretades com a part d'una insurrecció estrictament domèstica. No obstant això, en els últims anys les operacions d'AQMI han despertat inquietud en la regió i en països europeus, plantejant nous interrogants sobre els seus objectius, tàctiques i àmbits d'acció.

En aquest context, cal indagar en l'origen d'AQMI i la seva evolució a partir del GSPC algerià. Aquest últim té les seves arrels en la lluita intestina que va sorgir al país a principi dels noranta, quan el règim militar va decidir cancel·lar la segona ronda d'unes eleccions en què es preveia una victòria del moviment islamista. La sagnant guerra interna va veure el sorgiment de diversos grups de contestació al Govern, entre aquests el Grup Islàmic Armat (GIA), al qual es va responsabilitzar de múltiples accions contra les forces de seguretat algerianes i de matances i abusos contra la població civil. El 1998, el GSPC va néixer com a escissió del GIA, presumptament per diferències respecte a les tàctiques utilitzades per aquest últim grup, que afectaven la població civil i que els membres del nou GSPC consideraven contraproduents per arribar a l'objectiu de construir un Estat islàmic. El GSPC, que entre els seus integrants comptava amb mujahidins algerians veterans de la guerra a l'Afganistan contra els soviètics (1979-1989), va rebutjar el 1999 una oferta de pau del Govern –a la qual sí que es van adherir altres organitzacions– com també la Carta Nacional de Pau i Reconciliació de 2006, i va passar a convertir-se en l'organització islamista armada més activa a Algèria.

Una data clau per al GSPC va ser l'any 2003, quan va assumir una dirigència fermament partidària de mantenir la gihad contra el Govern algerià i procliu a l'adhesió a la causa d'al-Qaida. Factors com la designació del GSPC com a grup terrorista per part de Washington després dels atemptats de 2001, motivacions religioses, l'inici de la guerra a l'Iraq –que va fer augmentar el reclutament de nous integrants–, la intenció de revitalitzar el moviment i la possibilitat d'ampliar les seves connexions amb altres grups militants són alguns dels elements que haurien afavorit els contactes amb la xarxa d'Ossama bin Laden, que es van canalitzar a través del líder d'al-Qaida a l'Iraq, el desaparegut Abu Musab al-Zarqawi. Algunes investigacions indiquen que els llaços eren anteriors i que el mateix bin Laden hauria destinat fons per a la creació del GSPC a la fi dels anys noranta. No obstant això, almenys públicament, no va ser fins a l'11 de setembre de 2006 quan al-Qaida va reconèixer l'afiliació del GSPC, que quatre mesos més tard va ser rebatejat com a AQMI.³³ Si bé l'objectiu principal del grup està vinculat al derrocament del règim algerià i a la creació d'un califat islàmic –alguns analistes opinen que aquesta és la seva agenda real i dubten que AQMI sigui una organització regional que actua de forma coherent–,³⁴ en les seves declaracions públiques el grup ha anat ampliant els seus objectius, incloent l'atac a interessos europeus i nord-americans, i afirma haver expandit les seves activitats i les seves campanyes de reclutament a països veïns del Magrib i del Sahel. En vídeos i comunicats a la web, el líder d'AQMI, Abdelmalek Droukdel –un expert en explosius que es fa dir Abu Musab Abd al-Wadoud en reconeixement a al-Zarqawi– sol centrar-se en la situació a Algèria, però també opina sobre el que passa a Líbia, Mauritània, el Marroc i Tunísia.³⁵

Les tàctiques del grup també han registrat alguns canvis. Si bé AQMI ha utilitzat principalment accions pròpies de l'escamot tradicional, entre aquestes emboscades, atacs amb morters i coets, des de 2007 el grup ha incorporat l'ús d'atacs suïcides. L'abril d'aquest any, un atemptat contra un edifici governamental va causar la mort de més de 30 persones. Mesos més tard, un doble atac suïcida va provocar 41 víctimes mortals, entre les quals hi havia 17 funcionaris de Nacions Unides. El grup també utilitza la detonació d'artefactes explosius al pas de les forces militars algerianes, una tècnica que analistes assimilen a la usada pels talibans a l'Afganistan. AQMI ha reclamat l'autoria d'altres atacs contra militars i interessos israelians i francesos a Mauritània, i va cridar a una gihad contra el Govern militar que es va instal·lar en aquest país després del cop d'Estat de 2008. Paral·lelament, AQMI inclou entre les seves tàctiques el segrest d'occidentals, als quals sol capturar a la zona del

33. Per a més informació, vegeu Mekhennet, Souad. "Ragtag Insurgency Gains a Lifeline from al-Qaeda". *The Nova York Estafis* (1 de juliol de 2008), a: <<http://www.nytimes.com/2008/07/01/world/africa/01algeria.html#>> i Hansen, Andrew. *Backgrounder: AL Qaeda in the Islamic Maghreb*. Washington DC: Council on Foreign Relations, 21 de juliol de 2009, a: <<http://www.cfr.org/publication/12717>>.

34. Vegeu Joffe, George. "A convenient untruth". *The Guardian* (12 d'abril de 2007), a: <<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2007/apr/12/aconvenientuntruth>>.

35. Vegeu Europol. *EU Terrorism Situation and Trend Report*. L'Haia: Europol, 2009, a: <http://www.europol.europa.eu/publications/EU_#Terrorism_#Situationand_#Trend_#ReportEt-SAT/tesat2009.pdf>.

Sahel, a la regió fronterera d'Algèria amb països com Mali, Níger i Mauritània. La captura d'occidentals tindria el doble propòsit de pressionar per l'alliberament de presoners de moviments islàmics i obtenir recursos a través del pagament de rescats. Les informacions sobre altres fonts de finançament del grup són diverses, i entre aquestes s'inclouria la recepció de donacions de simpatitzants, però també el tràfic d'armes, drogues, vehicles i tabac a través del desert del Sàhara, una regió de fronteres poroses i de difícil control per a les autoritats de la zona. Aquest tipus d'activitats ha dut alguns analistes a opinar que AQMI sembla més una banda que busca benefici econòmic que un grup gihadista radical. Però aquestes afirmacions són confrontades per altres especialistes, que creuen que la càrrega ideològica d'AQMI és visible en algunes de les últimes accions del grup com, per exemple, l'execució d'un ostatge britànic després de la negativa de Londres d'excarcerar un clergue jordà, el maig passat, o l'exigència de retirada de les tropes Itàlianes de l'Afganistan i l'Iraq a canvi de l'alliberament d'altres dos segrestats a final de 2009.

Fonts d'intel·ligència dels Estats Units creuen que en l'actualitat AQMI comptaria amb entre 300 i 400 combatents a la zona muntanyenca situada a l'est d'Alger, mentre que uns 200 militants més actuarien com a suport en la resta del país. Així mateix, s'especula que les seves bases d'operacions estarien al sud d'Algèria i el nord de Mali; i que algunes de les seves accions recents pretendrien demostrar la seva capacitat d'acció a tot el Magrib islàmic. Alguns analistes, tanmateix, apunten que el grup hauria desplaçat les seves bases i el seu àmbit d'acció en resposta a l'estratègia desplegada pel Govern algerià: d'una banda, una ofensiva militar que té com a propòsit assetjar el grup –creient que en estar ocupat per la seva supervivència no tindria temps de preparar atemptats– i, de l'altra, una campanya de qüestionament de la legitimitat de la causa islàmica d'AQMI.³⁶ Alger ha facilitat que antics dirigents del GPSC demanin públicament als seus excompans que abandonin la lluita armada i està promovent el sufisme, una branca de l'islam associada a la contemplació i no al combat.³⁷ En l'actual escenari, alguns analistes també han advertit sobre la possibilitat que AQMI estigui intentant activar cèl·lules a Europa, especialment després de la detenció de sospitosos de col·laborar amb el grup en diversos països de la Unió Europea. En aquest context, per tant, els interrogants sobre el futur del grup també estan associats a les actuals i futures iniciatives de la UE i dels Estats Units a la zona i a l'efectivitat dels programes de cooperació regional d'Algèria, Mali, Mauritània i Níger en la seva lluita contra AQMI.

Amèrica

Colòmbia

Inici:	1964
Tipologia:	Sistema Intern internacionalizat
Actors:	Govern, FARC, ELN, nous grups paramilitars
Intensitat:	3
Evolució:	=
Síntesi:	

L'any 1964, en el marc d'un pacte d'alternança en el poder entre els partits liberal i conservador (Front Nacional), que exclouia tota alternativa política, van néixer dos moviments d'oposició armada: l'ELN (d'inspiració guevarista i amb suport obrer i universitari) i les FARC (amb influència comunista i de base camperola). A la dècada dels setanta van aparèixer diversos grups més (M-19, EPL, etc.), que van acabar negociant amb el Govern, impulsant una nova Constitució (1991) que estableix els fonaments d'un Estat Social de Dret. A la fi dels anys vuitanta van sorgir diversos grups d'autodefensa, paramilitars instigats per sectors de les Forces Armades, d'empresaris i de polítics tradicionals en defensa de l'*statu quo* i del manteniment dels negocis il·legals, impulsors de l'estratègia de terror. Els diners de la droga és actualment el principal combustible que manté viva la guerra.

L'alliberament unilateral d'ostatges –polítics i militars– que les FARC havia anat efectuant amb comptagotes, es va aturar davant l'exigència feta als rebels per part del cap d'Estat colombià perquè els alliberessin tots sense cap contraprestació. Abans de concloure l'any, tanmateix, el Govern va retirar aquesta petició i va autoritzar la senadora Piedad Córdoba, el CICR i l'Església catòlica a continuar amb les gestions que permetin alliberar un altre grup d'ostatges. **A la regió sud-occidental del país el conflicte armat es va agreujar i el nombre de víctimes civils i combatents va augmentar dramàticament, particularment entre els pobles indígenes** sobre els quals s'acarnissa la violència de la guerrilla, els paramilitars i els agents estatals. El relator de l'ONU per a les Execucions Extrajudicials a Colòmbia calcula que durant els últims tres anys, prop de 2.000 persones van ser assassinades per membres de les Forces Armades i presentades com a "guerrillers caiguts en combat". Aquesta pràctica, coneguda com a "falsos positius", va implicar la destitució, captura i enjudiciament de més d'un miler de militars implicats en els fets. D'altra banda, **la "transfronterització" del conflicte va crear greus incidents diplomàtics entre el Govern de Colòmbia i els d'Equador i Veneçuela**. Aquesta tensió es va veure agreujada pel pacte subscrit pel mandatari colombià, Álvaro Uribe, amb el Govern de Washington, que permet a soldats dels Estats Units l'ús de set bases militars (tres àeries, dues navals i dues

36. Vegeu Tawill, Camille. "New Strategies in al-Qaeda's Battle for Algeria". *Terrorism Monitor*. Volume VII, 22, 27 de juliol de 2009, a: <http://www.jamestown.org/uploads/mitja/T_007_63.pdf>.

37. Vegeu Chikhi, Lamine. "Algeria sponsors Sufism to Fight Extremism". *Reuters*, 8 de juliol de 2009, a: <<http://in.reuters.com/article/oilRpt/idINL721135820090708>>.

d'infanteria) situades en territori de Colòmbia, en les operacions que es porten a terme contra la guerrilla i el narcotràfic. Altres països de la regió, com Brasil, Argentina i Bolívia, van mostrar la seva preocupació en la cimera d'UNASUR per la creixent ingerència dels Estats Units a Amèrica del Sud sota el pretext de donar suport tècnic, logístic i d'intel·ligència al Govern colombià en la seva lluita contra els rebels.

Àsia i Pacífic

a) Àsia Meridional

Afganistan	
Inici:	2001
Tipologia:	Sistema Intern internacionalizat
Actors:	Govern, coalició internacional (liderada pels EUA), ISAF (OTAN), milícies talibanes, senyors de la guerra
Intensitat:	3
Evolució:	↑

Síntesi:

El país ha viscut en conflicte armat pràcticament de forma ininterrompuda des de la invasió de les tropes soviètiques el 1979, quan es va iniciar una guerra civil entre les Forces Armades (amb suport soviètic) i guerrilles anticomunistes islamistes (mujahidins). La retirada de les tropes soviètiques el 1989 i l'ascens dels mujahidins al poder el 1992 en un context de caos i d'enfrontaments interns entre les diferents faccions anticomunistes, va suposar l'aparició del moviment talibà, que a la fi de la dècada dels noranta controlava la pràctica totalitat del territori afganès. El novembre de 2001, després dels atemptats de l'11 de setembre d'al-Qaida, els Estats Units van envair el país i van derrotar el règim talibà. Després de la signatura dels acords de Bonn es va instaurar un Govern interí liderat per Hamid Karzai, posteriorment confirmat per les urnes. Des de 2006 s'ha produït una escalada de violència al país, motivada per la recomposició de les milícies talibanes.

L'any va estar marcat per l'increment de la violència, la polèmica entorn de les eleccions i l'anunci a final d'any per part dels Estats Units d'un pla de desplegament massiu de tropes. Durant els vuit primers mesos de l'any van morir 1.500 civils, morts que en la seva majoria van ser atribuïdes a la insurgència i en una bona part a operacions internacionals. El balanç total de morts –combatents i civils– va arribar a final d'any a diversos milers. Per a les tropes internacionals va ser l'any més mortífer, amb 498 morts, enfront dels 295 del 2008. **Els combats es van intensificar al sud, especialment a la província de Helmand,** on les operacions internacionals van ser contestades amb una onada d'atacs insurgents, molt intensos a mitjan any. La violència insurgent es va fer evident també durant la campanya electoral, amb almenys una trentena de morts el dia de la votació. Especialment greus van ser diversos bombarde-

jos internacionals que van causar nombroses baixes civils, com un atac aeri dels Estats Units al maig a Farah (sud-oest), amb 97 civils morts segons el Govern afganès; o el llançat per l'OTAN al setembre a Kunduz, amb 70 morts. Per la seva banda, la insurrecció va portar a terme atemptats a la capital, entre aquests un atac múltiple contra diversos organismes governamentals al febrer, amb una vintena de morts; un atemptat a l'octubre contra un edifici on residien treballadors de l'ONU, amb 11 morts, cinc d'ells treballadors de l'organització; o un atac contra l'Ambaixada índia, amb 17 morts. A més, Nacions Unides i ONG internacionals van alertar sobre el deteriorament de la situació de les dones.³⁸ En aquest context de violència, a la fi d'any el president dels Estats Units va anunciar una nova estratègia, que incloïa el desplegament de 30.000 tropes addicionals i un calendari de retirada que començaria el 2011. En aquest sentit, el líder talibà, el mul·là Omar, va rebutjar negociar amb el Govern afganès mentre hi hagués presència militar estrangera.³⁹ En l'àmbit polític, la reelecció de Hamid Karzai en la primera volta va ser anul·lada després de la cancel·lació de centenars de milers de vots fraudulents que l'afavorien. El seu rival **Abdullah Abdullah es va retirar de la segona volta, denunciant manca de garanties, i Karzai va ser proclamat vencedor sense segona ronda,** amb el consegüent impacte en la legitimitat del procés.

Índia (Assam)	
Inici:	1983
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern internacionalizat
Actors:	Govern, ULFA, DHD, Black Widow, NDFB
Intensitat:	2
Evolució:	=

Síntesi:

El grup armat d'oposició ULFA va sorgir el 1979 amb l'objectiu d'alliberar l'estat d'Assam de la colonització índia, i establir un Estat sobirà. Les transformacions demogràfiques a l'estat després de la partició del subcontinent indi, amb l'arribada de dos milions de persones procedents de Bangladesh, són l'origen de la reclamació de la població d'origen ètnic assamesès d'un reconeixement dels seus drets culturals, civils i de creació d'un Estat independent. Durant les dècades dels vuitanta i noranta es van produir diverses escalades de violència, com també intents de negociació que van fracassar. L'any 2005 es va iniciar un procés de pau que va tenir com a conseqüència una reducció de la violència i que es va interrompre l'any 2006 provocant una nova escalada del conflicte. D'altra banda, durant els anys vuitanta van aparèixer grups armats d'origen bodo, com l'NDFB, que reivindicaven el reconeixement de la seva identitat enfront de la població majoritària assamesa.

En termes globals, la violència es va mantenir en nivells similars a anys anteriors, amb almenys 380 morts a l'estat d'Assam entre gener i mitjan desembre, si bé el

38. Vegeu el capítol 6 (Gènere).

39. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

conflicte amb el grup armat dimasa Black Widow es va incrementar fins forçar la rendició del grup. Després de mesos de violència insurgent i operacions militars contra Black Widow al districte de North Cachar Hills, un ultimàtum governamental al setembre, sota amenaça d'una ofensiva a gran escala, va donar pas a la rendició del grup. Els seus prop de 400 membres van ser traslladats a centres d'acantonament. Els primers nou mesos de l'any, almenys un centenar de persones van morir per la violència al districte, que va provocar el desplaçament de milers de persones i va afectar principalment la població dimasa i zeme naga. Després de la seva rendició, alguns mitjans van informar sobre altres grups irregulars que estarien cometent actes de violència, després del buit de poder insurgent. D'altra banda, en relació amb el conflicte amb l'ULFA, el grup es va **mantenir actiu durant l'any** i la Policia li va atribuir diversos atemptats, entre aquests diverses explosions al gener a Guwahati que van causar una cinquantena de morts i 60 ferits; diverses explosions múltiples a l'abril també a Guwahati, amb un desena de morts i 80 ferits; i dues explosions a Nalbarri al novembre, amb prop d'una desena de morts i més de 50 ferits. El grup va negar ser responsable dels atemptats i **al novembre va donar llum verda a la possibilitat d'iniciar negociacions de pau amb el Govern**, coincidint amb algunes crides civils al diàleg.⁴⁰ En relació amb el conflicte amb el grup bodo NDFB, l'Executiu va estendre l'acord d'alto el foc i a la fi de setembre va iniciar converses de pau amb el grup a Delhi, si bé va mantenir les operacions militars contra la facció liderada per Ranjan Daimary.⁴¹

Índia (Jammu i Caixmir)	
Inici:	1989
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, JKLF, Lashkar-e-Tayyeba, Hizb-ul-Mujahideen
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Síntesi:	El conflicte armat a l'estat indi de Jammu i Caixmir té el seu origen en la disputa per la regió de Caixmir que des de la independència i partició de l'Índia i el Pakistan ha oposat ambdós estats. En tres ocasions (1947-1948; 1965; 1971) aquests països s'han enfrontat en un conflicte armat, reclamant ambdós la sobirania sobre aquesta regió, dividida entre l'Índia, el Pakistan i la Xina. El conflicte armat entre l'Índia i el Pakistan, el 1947, va provocar l'actual divisió i creació d'una frontera de facto entre ambdós països. Des de 1989, el conflicte armat s'ha traslladat a l'interior de l'estat de Jammu i Caixmir, on una multitud de grups insurgents, favorables a la independència total de l'estat o a l'adhesió incondicional al Pakistan, s'enfronten a les forces de seguretat índies. Des de l'inici del procés de pau entre l'Índia i el Pakistan el 2004, la violència ha experimentat una reducció considerable, encara que els grups armats es mantenen actius.

Unes 365 persones van morir durant el 2009, una xifra lleugerament inferior a la d'anys anteriors. En aquest sentit, **el Govern va declarar en diverses ocasions que el conflicte estava experimentant una reducció sostinguda dels índexs de violència** i va anunciar la seva intenció de retirar milers de militars de Jammu i Caixmir per desplegar-los de nou en les àrees en les quals opera el grup armat maoista CPI-M. No obstant això, al mes de desembre el Govern solament havia retirat uns 15.000 efectius militars i no havia anunciat la xifra de soldats afectats ni el calendari de retirada. D'altra banda, el Govern va declarar que solament 110 de les 3.429 persones que havien desaparegut a la regió entre 1990 i 2009 ho havien fet després de ser detingudes pels cossos de seguretat de l'Estat. No obstant això, **organitzacions de drets humans van exigir l'establiment d'una comissió de la veritat perquè consideren que les persones desaparegudes podrien arribar a les 8.000, la majoria després de ser detingudes pels cossos de seguretat de l'Estat.** A més dels enfrontaments que es van produir prop de la Línia de Control, que van provocar la major part de les víctimes mortals, en diversos moments de l'any es van produir mobilitzacions massives contra la presència i el *modus operandi* de les forces de seguretat a Jammu i Caixmir. Durant aquestes protestes, liderades per organitzacions secessionistes com Hurriyat Conference o United Jihad Council, centenars de persones van resultar ferides i altres tantes van ser detingudes. La tensió política i social es va incrementar notablement en alguns moments de l'any, com durant la celebració de les eleccions legislatives durant els mesos d'abril i maig (boicotejades per algunes organitzacions) o la commemoració de la independència de l'Índia, al mes d'agost. A més, durant el segon i tercer trimestre també es van produir protestes massives per la violació i posterior assassinat de dues dones presumptament per part dels cossos de seguretat de l'Estat.

Índia (Manipur)	
Inici:	1982
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, PLA, UNLF, PREPAK, KNF, KNA, KYKL
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Síntesi:	El conflicte armat que enfronta el Govern amb els diferents grups armats que operen a l'estat i alguns d'aquests grups entre si té el seu origen en les demandes d'independència de diversos d'aquests grups, com també en les tensions existents entre els diferents grups ètnics que conviuen en l'estat. En les dècades dels seixanta i setanta van sorgir diversos grups armats, alguns d'inspiració comunista i altres d'adscripció ètnica, grups que romandrien actius al llarg de les dècades posteriors. D'altra banda, el context regional, en un estat fronterer amb Nagalàndia, Assam i Myanmar, també ha marcat el desenvolupament de la conflictivitat a Manipur, i han estat

40. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

41. Xifra proporcionada pel *think tank* SATP. Les xifres de mortalitat dels diferents conflictes de l'Índia i el Pakistan s'han extret d'aquesta mateixa font, a: <<http://www.satp.org/default.asp>>.

constants les tensions entre grups ètnics manipuris amb població naga. L'empobriment econòmic de l'estat i l'aïllament pel que fa a la resta del país han contribuït decisivament a consolidar un sentiment de greuge entre la població de Manipur.

Van continuar els enfrontaments entre les forces de seguretat i els diversos grups armats, amb uns 380 morts, un centenar menys que l'any anterior, mentre a la segona meitat de l'any la violència armada es va reduir, paral·lelament a un augment de la tensió social i política. La insurrecció es va mostrar especialment activa als districtes de Thoubal i Imphal. En aquest últim, l'assassinat al febrer de diversos funcionaris del Govern, suposadament per l'NSCN-IM (grup del veí estat de Nagalàndia), va donar pas a la imposició d'un toc de queda, perllongat fins a final de març. A més, al districte de Bishnupur, la Policia i el cos de seguretat Assam Rifles van llançar a l'abril una operació especial contra insurgent, amb desenes de baixes entre els grups armats de la zona, principalment del PREPAK. A partir de juliol la violència a l'estat va disminuir, si bé es va produir un augment de la tensió social, amb extenses mobilitzacions en què van convergir vagues i protestes convocades per les principals organitzacions naga i per nombroses entitats de la societat civil, així com protestes de l'oposició política. Tots ells **van demanar la dimissió del primer ministre de l'estat, Okram Singh, pels més de 210 suposats assassinats comesos per les forces de seguretat encoberts com a baixes en combat**. Les protestes van estar desencadenades per la mort al juliol d'un jove activista favorable a la independència –i segons alguns sectors assassinat sota la custòdia policíaca–, i per les denúncies sobre l'augment dels suposats assassinats encoberts. Durant l'any també es van produir protestes civils contra la intimidació i les amenaces dels grups armats. D'altra banda, es va renovar un any més l'acord de suspensió d'hostilitats entre els governs central i de Manipur i dos grups armats kukis, el Kuki National Organisation i l'United People's Front.

Índia (Nagalàndia)	
Inici:	1955
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, NSCN-K, NSCN-IM
Intensitat:	1
Evolució:	Fi

Síntesi:

El conflicte que afecta l'estat de Nagalàndia s'origina després del procés de descolonització britànica de l'Índia (1947), quan sorgeix un moviment naga que reclama el reconeixement de drets col·lectius per a aquesta població, majoritàriament cristiana, davant la majoria hindú índia. La creació de l'organització naga NCC el 1946 marca l'inici de les reclamacions polítiques d'independència per al poble naga, que al llarg de les dècades posteriors van evolucionar tant en continu (independència de Nagalàndia o creació de la Gran Naga-

làndia, incorporant territoris dels estats veïns habitats per nagas) com en formes d'oposició, iniciant-se la lluita armada el 1955. El 1980 es forma el grup armat d'oposició NSCN com a resultat de desacords amb sectors polítics més moderats, que, al seu torn, vuit anys després es dividirà en dues faccions, Isaac-Muivah i Khaplang. Des del 1997 l'NSCN-IM manté un acord d'alto el foc i negociacions amb el Govern indi, però els últims anys s'han multiplicat els enfrontaments entre les dues faccions.

Es va reduir notablement la violència a l'estat durant l'any respecte a l'increment dels enfrontaments i les víctimes pel conflicte durant el 2007 i el 2008, per la qual cosa a partir del primer trimestre va deixar de ser considerat com a conflicte armat.⁴² Tot i això, es van constatar alguns incidents durant el primer trimestre. Per una part, xocs entre les forces de seguretat de l'Estat i l'NSCN-IM, el qual va advertir el Govern que no toleraria la presència de cossos de seguretat als voltants dels campaments on romanen acantonats els seus integrants. D'altra banda, es van produir diversos enfrontaments entre l'NSCN-IM i el seu rival NSCN-K a la zona de Bhandari, al districte de Wokha. Així mateix, l'assassinat al febrer a l'estat veí de Manipur de tres funcionaris del Govern per part de membres de l'NSCN-IM va generar tensió entre les parts en conflicte, si bé el grup armat va qualificar l'atac d'acció individual i va demanar que no s'utilitzés per obstaculitzar el procés de pau.⁴³ A més, **el líder del grup, Isaac Chisi Swu, va reafirmar el seu compromís amb la resolució del conflicte per la via pacífica**.

Índia (CPI-M)	
Inici:	1967
Tipologia:	Sistema Intern
Actors:	Govern, CPI-M (naxalites)
Intensitat:	2
Evolució:	↑

Síntesi:

El conflicte armat que enfronta el Govern indi amb el grup armat maoista CPI-M (conegut com a naxalita, en honor a la ciutat en la qual es va iniciar aquest moviment) afecta nombrosos estats de l'Índia. El CPI-M sorgeix a Bengala Occidental a final dels anys seixanta amb reclamacions relatives a l'eradicació del sistema de propietat de la terra, com també fortes crítiques al sistema de democràcia parlamentària, considerada com un llegat colonial. Des de llavors, l'activitat armada ha estat constant, i ha anat acompanyada de l'establiment de sistemes paral·lels de govern en aquelles zones sota el seu control, fonamentalment rurals. Les operacions militars contra aquest grup, considerat com a terrorista pel Govern indi, han estat constants. L'any 2004 es va iniciar un procés de negociació que va resultar fallit.

Va augmentar la violència, i es va arribar als 960 morts durant l'any, amb un apogeu significatiu als estats de Chhattishgarh, West Bengal i Jharkhand, en els quals es

42. Vegeu el capítol 2 (Tensions).

43. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

van registrar els xocs més virulents, davant un descens a Orissa. Durant l'any es van produir atacs naxalites amb balanços elevats de morts, i destaca el que va causar al juliol a Chhattishgarh 39 baixes de policies i ferides a uns altres 15; aquest és l'atac que ha provocat el nombre més alt de víctimes mortals en un sol dia des de l'inici del conflicte. A més, la insurgència va involucrar un elevat nombre de combatents en alguns dels seus atacs, com un contra la Policia a Maharashtra perpetrat per 200 d'insurgents, amb el resultat de 17 policies morts; o una ofensiva d'uns altres 200 rebels contra la Policia a l'estat de Bihar, que va causar la mort de 10 agents. Així mateix, **l'estat de Bengala Occidental va ser escenari per primera vegada de nivells elevats de violència**. En aquest estat es van produir més de cent morts durant l'any, davant la vintena del 2008, en enfrontaments desencadenats al juny pel desplegament de 1.800 soldats a la zona i després del detonant de la mort de deu membres del partit governant, el CPI-M (partit amb les mateixes sigles que el grup armat, però oposat a aquest). Durant els mesos previs la tensió va augmentar a la zona de Lalgargh, en gran part sota control naxalita des de final de 2008, després de l'expulsió de la Policia i el desmantellament de part de l'administració de l'Estat. La violència a Bengala Occidental va provocar el desplaçament de milers de civils. Al tercer trimestre les autoritats van recuperar el control polític i militar. Davant de la violència al país, **set estats van donar suport a la iniciativa del ministre d'Interior de coordinar la lluita contrainsurgent a les zones frontereres**. A més, es va anunciar a l'octubre una nova estratègia, liderada per la Policia dels diferents estats i que incloïa el desplegament de 70.000 membres de les forces de seguretat, de comandos d'elit i forces especials i l'ús de la força aèria, un pla que va rebre fortes crítiques de la societat civil. Al desembre va començar aquesta operació, coneguda com a Green Hunt, amb la transferència inicial de 3.000 policies de Jammu i Caixmir a Chhattisgarh. El seu inici va coincidir amb la filtració d'informació sobre l'aproximació de la insurgència a la capital índia.

va iniciar el 2005 a la província, provocant desplaçaments de la població civil i enfrontaments armats.

La violència associada al conflicte a la regió de Balutxistan es va mantenir en nivells similars respecte al 2008. L'any es va iniciar amb **l'anunci dels grups armats d'oposició BLA, BRA i BLF de la fi de l'alto el foc que havien declarat de manera unilateral a final de 2008**. El seu argument va ser la necessitat de respondre a l'ofensiva de les Forces Armades, a les quals van acusar d'assassinar 50 persones durant la treva. En aquest període la insurgència havia continuat perpetrant atacs, per la qual cosa la decisió de reprendre la lluita armada va donar continuïtat a una situació de violència que, en la pràctica, s'havia mantingut a la regió. Seguint el patró definit des de la represa de la violència el 2005, les accions dels grups opositors es van concentrar en infraestructures, xarxes ferroviàries i canalitzacions de gas, com també en atemptats contra les forces de seguretat. Així mateix, es van produir segrestos que van culminar amb la mort de desenes d'ostatges. Paral·lelament, **durant tot l'any es van registrar assassinats de dirigents nacionalistes balutxis, que van ser atribuïts a les forces de seguretat**. En diverses ocasions aquestes morts van motivar protestes massives i vagues que, al seu torn, van provocar més víctimes mortals i desenes de ferits. Al setembre, el Govern va anunciar una amnistia general per a presos polítics balutxis i va informar de la investigació de denúncies de desaparicions i tortures a activistes de la província per part de la Comissió de Drets Humans del Pakistan. Al desembre, la xifra oficial de desapareguts ascendia a un miler. En finalitzar l'any, el Govern va proposar al Parlament un pla per augmentar l'autonomia a Balutxistan, però la proposta va ser considerada insuficient i va ser rebutjada. Respecte a la dimensió regional, Islamabad va acusar l'Afganistan i l'Índia de donar suport a la insurgència a Balutxistan, la província més pobra del Pakistan malgrat els seus abundants recursos naturals. Ambdós governs van rebutjar aquestes acusacions.

Pakistan (Balutxistan)

Inici:	2005
Tipologia:	Autogovern, Recursos Intern
Actors:	Govern, BLA, BRA i BLF
Intensitat:	2
Evolució:	=
Síntesi:	

Des de la creació de l'Estat del Pakistan el 1947, Balutxistan, la província més rica en recursos naturals, però amb algunes de les taxes de pobresa més elevades del país, ha viscut quatre períodes de violència armada (1948, 1958, 1963-69 i 1973-77) en què la insurgència ha explicat el seu objectiu d'obtenir una major autonomia i, fins i tot, la independència. L'any 2005 la insurgència armada va reaparèixer en escena, atacant fonamentalment infraestructures vinculades a l'extracció de gas. El grup armat d'oposició BLA es va convertir en la principal força opositora a la presència del Govern central, a qui acusen d'aprofitar la riquesa de la província sense que aquesta reverteixi en la població local. Com a conseqüència del ressorgiment de l'oposició armada, una operació militar es

Pakistan (nord-oest)

Inici:	2001
Tipologia:	Sistema Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, milícies talibanes, milícies tribals, EUA
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Síntesi:	

El conflicte armat a la zona nord-oest del país va sorgir vinculat al conflicte armat a l'Afganistan després dels bombardeigs nord-americans el 2001. La zona comprèn les Àrees Tribals sota Administració Federal (FATA) –que havien romàs inaccessibles al Govern pakistanès fins a l'any 2002, quan es van iniciar les primeres operacions militars a la zona– i la Província Fronterera del Nord-Oest (NWFP). Després de la caiguda del règim talibà a l'Afganistan, a final del 2001, integrants de les milícies talibanes, amb presumptes connexions amb al-Qaida, es van refugiar en aquesta zona, donant lloc a operacions militars a gran escala de les Forces Armades pakistaneses (es van desplegar prop de 50.000 soldats)

en suport dels Estats Units. La població local, majoritàriament d'ètnia paixtu, ha estat acusada de donar suport als combatents procedents de l'Afganistan. Des de les primeres operacions el 2002, la violència ha anat augmentant.

El clima de violència al nord-oest es va agreujar, amb almenys 2.800 víctimes mortals durant l'any, i va afectar més l'NWFP la primera meitat de l'any i les FATA els últims mesos. A l'NWFP, el Govern central va acceptar al febrer un acord entre el Govern provincial i l'organització Tehrik-i-Nifaz-i-Shariah Mohammadi –que incloïa l'aplicació de la llei islàmica en zones de la província, el desarmament de les milícies i el final de les operacions militars–, i que va ser seguit d'un alto el foc a Swat. No obstant això, la violència es va reprendre poc després, amb l'expansió talibana a l'antiga divisió de Malakand (districtes de Swat, Dir, Malakand i Buner, entre d'altres), arribant a Buner i Dir, a cent quilòmetres d'Islamabad. Les contraofensives de l'Exèrcit a l'abril van forçar la retirada talibana i van provocar la ruptura de les converses. Segons l'ACNUR, des de l'inici de les operacions a l'NWFP, 2,3 milions de persones es van haver de desplaçar per la violència.⁴⁴ Més d'un miler de persones van morir en les esmentades accions i el primer ministre pakistanès va declarar la zona en estat de desastre. El Govern va anunciar al juliol que havia recuperat el control, si bé durant la resta de l'any l'NWFP va continuar registrant xocs i atemptats suïcides, amb centenars de morts, incloent un atemptat en un mercat de Peshawar, amb 96 víctimes mortals, el més mortífer al Pakistan en els últims dos anys i que va coincidir amb la visita al país de la secretària d'Estat dels Estats Units, Hillary Clinton. D'altra banda, la situació a les FATA es va deteriorar notablement després del fracàs dels acords de pau de juny entre la insurgència i les autoritats, la qual cosa va comportar més violència, amb ofensives militars a gran escala i un repunt dels atacs insurgents en zones com Khyber al setembre, que van provocar desenes de milers de desplaçats i més d'un centenar de víctimes, i a Waziristan Sud des de l'octubre, amb més de 600 morts i centenars de milers de desplaçats. A més, els atacs amb avions no pilotats dels Estats Units van causar desenes de morts. A l'agost va transcendir la notícia de la mort del líder del TTP, Baitullah Mehsud, en un atac dels Estats Units.

El conflicte al nord-oest del Pakistan entre les milícies talibanes i l'Exèrcit es va agreujar, amb més de 2.800 morts i centenars de milers de desplaçats

Sri Lanka (nord-est)	
Inici:	1983
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, LTTE
Intensitat:	3
Evolució:	Fi
Síntesi:	El 1983 el grup armat d'oposició independentista tàmil, LTTE, va iniciar el conflicte armat que durant les tres últimes dècades ha devastat Sri Lanka. El procés de creixent marginació de

44. Vegeu el capítol 4 (Crisis humanitàries).
45. Vegeu el capítol 2 (Tensions).

la població tàmil per part del Govern, integrat fonamentalment per les elits singaleses, després de la descolonització de l'illa el 1948, va portar el grup armat a reclamar la creació d'un Estat tàmil independent per la via armada. Des de 1983, cadascuna de les tres fases en què s'ha desenvolupat el conflicte ha finalitzat amb un procés de pau fallit. El 2002 es van iniciar novament negociacions de pau amb mediació noruega, després de la firma d'acord d'alto el foc; tanmateix, el fracàs d'aquestes negociacions va suposar la represa amb gran virulència del conflicte armat el 2006. El maig de 2009 les Forces Armades van vèncer militarment l'LTTE i van recuperar tot el territori del país, després de donar mort al líder del grup armat, Velupillai Prabhakaran.

Al mes de maig, el president, Mahinda Rajapakse, va declarar finalitzat el conflicte armat, que va durar 26 anys i va provocar unes 86.000 víctimes mortals. Des de llavors, els índexs de violència van caure dràsticament, per la qual cosa aquest context va deixar de considerar-se un conflicte armat.⁴⁵ L'ofensiva final de les Forces Armades sobre els últims bastions de l'LTTE es va iniciar al gener amb la presa de Kilinochchi, seu de la caserna general del grup els últims anys, i la península de Jaffna. Posteriorment, al mes de febrer, l'Exèrcit va ocupar la ciutat de Mullaitivu i la base naval de Chalai, debilitant enormement la capacitat militar del grup i arraconant-lo en una petita porció del territori. Segons fonts del mateix Govern, durant els últims 34 mesos del conflicte armat haurien mort uns 22.000 insurgents i uns 6.200 militars. D'altra banda, **Nacions Unides va declarar que uns 7.000 civils van morir i uns altres 14.000 van resultar ferits entre els mesos de gener i maig de 2009.** En aquest sentit, l'alta comissionada de drets humans de Nacions Unides, Navi Pillay, va denunciar que ambdues parts podrien haver comès crims de guerra durant la fase final del conflicte armat: el Govern per la utilització de bombes de fragmentació i pel bombardeig d'àrees designades per a la protecció de civils, i l'LTTE per l'ús d'escuts humans i per les restriccions imposades a la població civil per abandonar les àrees sota el seu control. Els enfrontaments terrestres, aeris i marítims que es van produir durant les últimes setmanes de l'ofensiva final de l'Exèrcit van provocar el desplaçament d'aproximadament 300.000 persones, bona part de les quals van quedar atrapades en les àrees de combat. Finalment, el Govern va declarar de manera oficial el final del conflicte armat el dia després que es confirmés la mort del líder de l'LTTE, Velupillai Prabhakaran.

b) Sud-est Asiàtic i Oceania

Filipines (NPA)	
Inici:	1969
Tipologia:	Sistema Intern

Quadre 1.2. Les raons de la derrota militar de l'LTTE

El 19 de maig de 2009 el president de Sri Lanka, Mahinda Rajapakse, va anunciar la derrota militar del grup armat d'oposició tàmil LTTE després d'haver donat mort al seu líder, Vellupillai Prabhakaran. La derrota d'una insurgència considerada com una de les més poderoses del món –15.000 combatents aproximadament,⁴⁶ força terrestre, aèria i naval i importants recursos financers– i que durant 26 anys va ser capaç de posar en escac les Forces Armades, va obrir nombrosos interrogants sobre les claus d'una victòria, sens dubte, imprevisible. Encara que les raons últimes de la derrota continuen sense ser clares, semblaria necessària una aproximació multicausal per tractar d'explicar com el Govern va aconseguir recuperar el control sobre la totalitat del territori de l'illa de Sri Lanka i com desmantellar l'LTTE.

En primer lloc, cal esmentar la important fractura que per al grup armat va representar l'escissió del coronel Karuna, que va comportar la pèrdua del control de l'est de l'illa, així com la deserció d'un important nombre de combatents de l'LTTE. Uns 6.000 combatents haurien abandonat les files de l'LTTE per unir-se a Karuna. El suport a les Forces Armades, prestat per aquesta facció el 2006 i el 2007, va suposar l'inici del declivi del grup armat, que a partir d'aquell moment es va concentrar al nord de l'illa. En segon lloc, la derrota de l'LTTE pot inserir-se també en el marc de la lluita global contra el terrorisme, que va portar a la inclusió del grup armat en les llistes terroristes de la UE i el Canadà l'any 2006.⁴⁷ Aquesta inclusió, a més d'obstaculitzar el procés de negociacions entre el Govern de Sri Lanka i l'organització armada en impedir als líders del grup armat desplaçar-se a països de la UE, va suposar també un revés per al grup en termes logístics i financers, ja que va dificultar l'accés als recursos econòmics proporcionats per la diàspora.

D'altra banda, les aportacions de la diàspora –vitals per al suport del grup armat–⁴⁸ es van reduir els últims anys. Entre els motius, alguns analistes han apuntat el distanciament de la diàspora amb determinades pràctiques del grup armat (reclutament de menors soldats, utilització de la població civil) que constantment s'havia autoproclamat l'únic representant legítim del poble tàmil, exclouent altres veus tàmlis crítiques amb els mètodes del grup armat. Finalment, es pot destacar l'aposta del Govern per una victòria militar a qualsevol preu, que el va portar a prioritzar els objectius militars per sobre d'altres qüestions com la protecció de la població civil i el respecte al Dret Internacional Humanitari. El resultat final va ser que la victòria va estar acompanyada de greus violacions dels drets humans, com execucions extrajudicials o bombardeigs de zones designades per a la població civil.

Actors: Govern, NPA

Intensitat: 1

Evolució: =

Síntesi:

L'NPA, braç armat del Partit Comunista de les Filipines, va iniciar la lluita armada el 1969 i va assolir el seu zenit els anys vuitanta sota la dictadura de Ferdinand Marcos. Malgrat que les purgues internes, la democratització del país i els oferiments d'amnistia van debilitar el suport i la legitimitat de l'NPA a començament dels anys noranta, actualment s'estima que és operatiu en la major part de les províncies del país. Després dels atemptats de l'11 de setembre de 2001, la seva inclusió a les llistes d'organitzacions terroristes dels Estats Units i la UE va erosionar enormement la confiança entre les parts i, en bona mesura, va provocar la interrupció de les converses de pau amb el Govern de Gloria Macapagal Arroyo. L'NPA, el principal objectiu del qual és l'accés al poder i la transformació del sistema polític i el model socioeconòmic, té com a referents polítics el Partit Comunista de les Filipines i el National Democratic Front (NDF), que agrupa diverses organitzacions d'inspiració comunista.

Malgrat que van prosseguir els contactes entre el Govern i l'NDF per reprendre el procés de pau,⁴⁹ durant

tot l'any es van produir enfrontaments en nombroses províncies del país i el Govern va reiterar la seva intenció d'haver derrotat militarment l'NPA per a l'any 2010, tal com havia ordenat en diverses ocasions la presidenta. En aquest sentit, **el Govern va incrementar substancialment el nombre d'unitats militars dedicades al combat contra l'NPA i va potenciar el programa de desmobilització i reintegració de combatents.** Manila va informar que, des del seu inici el 2001, més de 12.000 insurgents, especialment de l'NPA, s'havien acollit a l'esmentat programa i que uns 3.700 membres de l'NPA s'havien rendit des de 2004. La violència es va incrementar en tres moments de l'any. En primer lloc, durant el mes d'abril, coincidint amb la commemoració del 40è aniversari de la fundació del grup armat i amb la realització dels exercicis militars conjunts que cada any duen a terme les tropes filipines i nord-americanes. En diferents moments de l'any, l'NPA també va dur a terme diversos atacs contra les tropes nord-americanes que desenvolupen tasques de contraterrorisme a Mindanao. En segon lloc, la violència va tornar a augmentar al mes de setembre, poc després que fracassés un intent de represa del procés de pau. Finalment, als mesos de novembre i desembre, més de 40 persones van morir en diferents enfrontaments, especialment

46. No existeix consens sobre la xifra exacta de combatents. Posteriorment, al final del conflicte armat, el Govern ha assenyalat que aproximadament 10.000 persones romanen detingudes acusades d'estar vinculades al grup armat. D'altra banda, el Govern va afirmar que la xifra d'insurgents morts en els 34 mesos previs a la derrota del grup armat era de 22.000 (BBC. "Colombo to rehabilitate rebels", BBC, 27 de maig de 2009, a: < http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/8069469.stm >).

47. El Regne Unit considerava l'LTTE un grup terrorista des de l'any 2000 i els Estats Units l'havia elevat a la categoria de Specially Designated Global Terrorist des de novembre de 2001.

48. Es calcula que anteriorment a l'any 2000 la diàspora aportava aproximadament 50 milions de dòlars a l'any. Byman, Daniel; Chalk, Peter; Hoffman, Bruce; Rosenau, William i Brannan, David. *Trends in Outside Support for Insurgent Movements*. Santa Monica: RAND, 2001.

49. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

intensos a Mindanao. El Govern va acusar l'NPA d'utilitzar de manera creixent la detonació a distància d'artefactes explosius i d'incrementar els seus atacs contra la població civil. En aquest sentit, el Govern va declarar que entre maig de 2008 i maig de 2009 l'NPA hauria assassinat més de 120 persones acusades de facilitar informació al Govern o de no pagar l'impost revolucionari. L'NPA va negar aquesta informació i, al seu torn, va acusar l'Exèrcit de militaritzar la població civil a través de la creació de grups d'autodefensa que lluiten contra l'NPA.

Filipines (Mindanao-MILF)	
Inici:	1978
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, MILF
Intensitat:	2
Evolució:	↓

Síntesi:

El conflicte armat a Mindanao es remunta a final dels anys seixanta, data en què Nur Misuari va fundar l'MNLF per exigir a Manila l'autodeterminació del poble moro, un conjunt de grups etnolingüístics islamitzats i organitzats políticament en soldanats independents des del segle xv. El MILF, per raons estratègiques, ideològiques i de lideratge, es va escindir de l'MNLF a final dels anys setanta i va continuar la lluita armada, mentre que l'MNLF va firmar un acord de pau el 1996 en el qual es preveia certa autonomia per a les àrees de Mindanao de majoria musulmana (Regió Autònoma del Mindanao Musulmà). Malgrat que des de l'any 2003 ambdues parts van firmar un acord d'alto el foc (supervisat per una missió internacional) i que en els últims anys s'han celebrat diverses rondes de negociació amb el Govern, facilitades per Malàisia i centrades en els territoris ancestrals del poble moro, el MILF continua actiu en diverses regions de Mindanao i s'estima que té uns 11.000 membres.

Encara que la intensitat del conflicte es va reduir respecte de l'últim trimestre de 2008, van continuar registrant-se enfrontaments durant tot l'any. El Govern va declarar que un centenar de membres del MILF havien mort durant els enfrontaments al mes de gener, en els quals l'Exèrcit hauria dut a terme bombardeigs aeris i hauria sofert unes 50 baixes. Els esmentats enfrontaments, especialment els que es van produir a les províncies de Sultan Kudarat i Maguindanao, haurien provocat el desplaçament de milers de persones. En aquest sentit, **Manila va assenyalar al mes de febrer que més de 120 persones haurien mort per les precàries condicions dels centres de desplaçament.** En els mesos següents, l'Exèrcit va intensificar la seva campanya per detenir els presumptes responsables del brot de violència que es va viure a Mindanao l'últim terç del 2008, com el comandant Ameril Umbra Kato. Es desconeix quantes persones van morir exactament durant l'ofensiva, encara que les Forces Armades van anunciar que un centenar d'insurgents haurien mort només al mes de juny i que, com a mínim, uns altres 200 combatents més s'haurien rendit. Per la seva part, el MILF va decla-

rar que més de 500 militars haurien mort entre l'agost de 2008 i el juliol de 2009. El Govern va acusar el MILF de continuar atacant la població civil i de participar en desenes d'atemptats amb artefactes explosius. Per la seva banda, **el MILF va acusar el Govern de realitzar atacs aeris i de destruir sistemàticament els habitatges de la població.** Segons fonts oficials, només en els primers mesos de l'any més de 2.000 habitatges haurien estat incendiats a la província de Maguindanao. Els enfrontaments es van reduir notablement durant la segona meitat de l'any per la firma de diversos acords entre les parts,⁵⁰ encara que van continuar produint-se incidents aïllats (com la presumpta participació de membres del MILF en el segrest d'un sacerdot irlandès al mes d'octubre o en un atac a una presó de Basilan al desembre), detencions de líders insurgents i violacions esporàdiques de l'acord de cessació d'hostilitats.

Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf)	
Inici:	1991
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Sistema Intern internacionalizat
Actors:	Govern, Abu Sayyaf
Intensitat:	1
Evolució:	↑

Síntesi:

El Grup Abu Sayyaf lluita des de principi dels anys noranta per establir un estat islàmic independent a l'arxipèlag de Sulu i les regions occidentals de Mindanao (sud). Si bé inicialment va reclutar membres desafectes d'altres grups armats com el MILF o l'MNLF, posteriorment es va anar allunyant ideològicament d'ambdues organitzacions i incorrent de forma cada vegada més sistemàtica en la pràctica del segrest, l'extorsió, les decapitacions i els atemptats amb bomba, que li van valer la seva inclusió en les llistes d'organitzacions terroristes dels Estats Units i la UE. El Govern considera que la seva estratègia contrainsurgent dels últims anys ha debilitat enormement el lideratge i la capacitat militar del grup, però alhora adverteix que Abu Sayyaf continua suposant una amenaça per a l'Estat pels abundants recursos que obté dels segrestos i per la seva presumpta aliança amb organitzacions considerades terroristes com al-Qaida o Jemaah Islamiyah.

Els enfrontaments es van incrementar notablement respecte a l'any passat, provocant la mort de prop de 200 persones. La primera part de l'any va estar marcada per l'operació militar de les Forces Armades per aconseguir l'alliberament dels ostatges en mans d'Abu Sayyaf, especialment el de tres treballadors del Comitè Internacional de la Creu Roja (dos d'ells estrangers) segrestats al mes de gener. Els enfrontaments van ser especialment intensos durant el mes de juliol, provocant la mort de més de 50 persones i el desplaçament d'un 10.000 persones a l'illa de Jolo. Les Forces Armades van incrementar la seva pressió militar contra el grup pocs dies després de l'alliberament de l'últim treballador de la Creu Roja, desplegant milers de soldats addicionals a l'arxipèlag de Sulu. Així, **a mitjan agost, 54 persones, 23 d'elles militars, van morir a l'illa de Basilan en un dels enfrontaments més intensos dels**

50. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

últims anys. Poques setmanes més tard, a començament de setembre, 34 membres d'Abu Sayyaf i vuit militars van morir durant la presa d'un dels principals campaments del grup a l'illa de Jolo, on l'Exèrcit va utilitzar bombardeigs aeris. Les Forces Armades van declarar que tant l'ofensiva militar d'aquest últim any com diverses purgues internes havien debilitat enormement la capacitat armada d'Abu Sayyaf, encara que també van reconèixer que el grup estaria tractant de reconstruir els seus vincles amb organitzacions d'Orient Mitjà i que, a més, cada any obtenia abundants ingressos derivats dels segrestos. En aquest sentit, **Manila va assenyalar que Abu Sayyaf ha capturat més de 200 persones des de l'any 2003.** D'altra banda, el Govern va responsabilitzar el grup de bona part dels més de 140 atemptats amb artefactes explosius que es van registrar durant l'any, en els quals més de 50 persones van morir i gairebé 300 van resultar ferides. Finalment, cal destacar que el Govern va advertir de nou sobre la presència d'organitzacions foranes considerades terroristes que operen al sud del país i mantenen estrets vincles amb Abu Sayyaf.

Les Forces Armades de Myanmar van dur a terme una de les ofensives contrainsurgents més intenses dels últims anys a l'estat Karen

Myanmar	
Inici:	1948
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, grups armats (KNU/KNLA, SSA-S, KNPP, UWSA, CNF, ALP, DKBA, KNPLAC, SSNPLO)
Intensitat:	1
Evolució:	↑
Síntesi:	

Des de 1948 desenes de grups armats insurgents d'origen ètnic s'han enfrontat al Govern de Myanmar per reclamar un reconeixement a les seves particularitats ètniques i culturals i per demanar reformes en l'estructuració territorial de l'Estat o la independència. Des de l'inici de la dictadura militar el 1962, les Forces Armades han combatut contra grups armats als estats ètnics, i les demandes d'autodeterminació de les minories s'han combinat amb les peticions de democratització compartides amb l'oposició política. El 1988 el Govern va iniciar un procés d'acords d'alto el foc amb part dels grups insurgents, permetent-los prosseguir amb la seva activitat econòmica (tràfic de drogues i pedres precioses, bàsicament). No obstant això, les operacions militars han estat constants en aquestes dècades, i han estat especialment dirigides contra la població civil, amb l'objectiu d'acabar amb les bases dels grups armats, provocant el desplaçament de centenars de milers de persones.

Els dos principals escenaris de violència van ser els estats Karen i Shan, encara que també es van registrar atemptats amb artefactes explosius a Rangun i a l'estat Mon. A l'estat Karen, les Forces Armades i el grup armat karen DKBA (escindit del KNU) van dur a terme l'ofensiva militar més important de la dècada, que va provocar la fugida a Tailàndia d'unes 4.000 persones. Algunes veus van assenyalar que els motius de l'ofensiva serien l'intent del DKBA d'eradicar militarment les

bases del KNU, controlar els recursos naturals de la regió i mantenir més vincles comercials amb la veïna Tailàndia. A més, **el DKBA va iniciar una campanya de reclutament forçós de població civil a l'estat Karen** per incrementar els seus efectius de 6.000 a 9.000 i satisfer així els requisits del Govern per integrar-se al cos de la guàrdia fronterera, que estaria sota les ordres de les Forces Armades. Es desconeix quantes persones van morir durant els enfrontaments armats, encara que el KNU va declarar que uns 250 militars podrien haver mort durant el primer semestre de l'any. Per la seva part, Tailàndia va incrementar la pressió sobre el KNU per restringir la seva activitat armada en territori tailandès. A l'estat Shan, es van produir enfrontaments esporàdics entre l'Exèrcit i els grups armats SSA-S, KNPP i PNLO. **Als mesos de juliol i agost, més de 30.000 persones es van veure obligades a creuar la frontera amb la Xina com a conseqüència dels enfrontaments entre les Forces Armades i l'MNDAA, auxiliat per l'UWSA.** Des de mitjan 2008, en l'esmentat estat s'ha incrementat significativament la tensió entre el Govern i diversos grups armats que, com el KIA, l'NDAA o el SSA-N, van firmar acords d'alto el foc amb el Govern però que es neguen a ser incorporats a la guàrdia fronterera. En aquest sentit, diverses fonts van alertar sobre la creixent tensió militar entre el Govern i l'UWSA (el grup armat més poderós) i sobre una eventual represa d'un conflicte d'alta intensitat als estats Shan o Kachin, on el KIO també ha advertit sobre la represa de l'activitat armada si el Govern continua insistint en la seva incorporació a la guàrdia fronterera.

Tailàndia (sud)	
Inici:	2004
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, grups armats d'oposició secessionistes
Intensitat:	2
Evolució:	=
Síntesi:	

El conflicte al sud de Tailàndia es remunta a començament del segle XX, quan el llavors Regne de Siam i la potència colonial britànica a la península de Malàisia van decidir partir el Soldanat de Patani. Com a conseqüència, alguns territoris van quedar sota sobirania de l'actual Malàisia i altres (les províncies meridionals de Songkhla, Yala, Patani i Narathiwat) sota sobirania tailandesa. Durant tot el segle XX hi ha hagut grups que han lluitat per resistir les polítiques d'homogeneïtzació política, cultural i religiosa impulsades per Bangkok o bé per exigir la independència de les esmentades províncies, de majoria malai-musulmana. El conflicte va assolir el seu moment àlgid en els anys seixanta i setanta i va remetre en les següents dècades gràcies a la democratització del país. Tanmateix, l'arribada al poder de Thaksin Shinawatra el 2001 va implicar un dràstic gir en la política contrainsurgent i va precedir l'esclat del conflicte armat que viu la regió des del 2004. La població civil, tant budista com musulmana, és la principal víctima de la violència, normalment no reivindicada per cap grup.

El Govern va declarar que la violència va disminuir durant els primers mesos de 2009, però un estudi del centre d'investigació tailandès Deep South Watch presentat a mitjan setembre va revelar que encara que els índexs de violència s'havien reduït gradualment des de l'any 2007 van tornar a repuntar l'any 2009, en el qual s'haurien assolit els 100 incidents armats al mes (el nombre més alt des del 2007). El mateix centre va assenyalar que des del 2004 fins a l'agost de 2009 s'havien produït més de 9.000 incidents armats on més de 3.600 persones havien mort i més de 6.000 havien resultat ferides. Alguns mitjans de comunicació, tanmateix, consideren que el nombre de víctimes mortals ja ha superat les 4.000 des de l'any 2004. Com en anys anteriors, la violència va afectar principalment la població civil (tant budista com musulmana) i va tenir un impacte especial en l'àmbit educatiu, amb desenes d'atacs contra col·legis i docents. Fonts d'intel·ligència estimen que la insurgència, liderada principalment pel grup BRN-C, comptaria actualment amb entre 4.000 i 9.000 membres actius al sud del país, que actuarien en petites cèl·lules descentralitzades i amb gran autonomia a les seves accions. Encara que el Govern va declarar que la clau per solucionar el conflicte armat passava per impulsar projectes de desenvolupament, enfortir la cooperació amb Malàisia, incrementar la participació local i dur a terme mesures educatives i culturals, **Bangkok va incrementar la presència militar al sud del país (on ja està desplegat gairebé la meitat de l'Exèrcit) i va prorrogar l'estat d'emergència que regeix les tres províncies meridionals.** En aquest sentit, Amnistia Internacional va acusar les Forces Armades de practicar la tortura de manera sistemàtica, mentre que diverses organitzacions van criticar el Govern per impulsar la creació de grups d'autodefensa civil.

Europa

Rússia (Txetxènia)	
Inici:	1999
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Sistema Intern
Actors:	Govern federal rus, Govern de la república de Txetxènia, grups armats d'oposició
Intensitat:	1
Evolució:	↑
Síntesi:	

Després de la primera guerra de Txetxènia (1994-1996), que va enfrontar la Federació Russa amb la república txetxena principalment per la independència d'aquesta última (auto-proclamada el 1991 en el context de descomposició de l'URSS) i que va acabar en un tractat de pau que no va resoldre l'estatus de Txetxènia, el conflicte es va reobrir el 1999, en l'anomenada segona guerra txetxena, amb el detonant d'unes incursions al Daguestan de rebels txetxens i atemptats en ciutats russes. En un context preelectoral i amb un discurs antiterrorista, l'Exèrcit rus va entrar de nou a Txetxènia per combatre el règim independentista moderat sorgit després de la primera guerra i devastat, al seu torn, per disputes internes

i una criminalitat creixent. Rússia va donar per acabada la guerra el 2001, sense acord ni victòria definitiva, i va propiciar un estatut d'autonomia i una administració txetxena prorusa. Tanmateix, els enfrontaments persisteixen paral·lelament a una creixent islamització de les files rebels txetxenes i una regionalització de la lluita armada.

La situació es va caracteritzar pel contrast entre el discurs oficial d'estabilitat i el deteriorament en la seguretat, especialment per a la població civil. El Kremlin va anunciar a mitjan abril **el final de l'operació antiterrorista a Txetxènia**, amb referència a la campanya militar iniciada el 1999 amb què va començar la segona guerra. La decisió implicava el final de les mesures excepcionals i la retirada de tropes federals temporals. Malgrat l'anunci, **va augmentar la violència durant l'any, amb un increment de les accions dels grups irregulars, inclosos els atemptats suïcides.** Més d'un centenar de persones van morir el 2009 a causa de la violència insurgent i contrainsurgent. Segons el Ministeri de l'Interior txetxè, entre final d'abril i novembre, 118 combatents van resultar morts. Entre els incidents, va destacar una operació de les forces de seguretat txetxenes a mitjan novembre, amb un balanç oficial de 20 rebels morts. Al seu torn, la insurgència del nord del Caucas va reivindicar un atemptat contra un tren de luxe a 320 quilòmetres de Moscou al novembre, que va causar 26 morts i prop d'un centenar de ferits, si bé diverses anàlisis en van posar en dubte l'autoria. Així mateix, es va incrementar la cooperació contrainsurgent entre Txetxènia i Ingúixia. Paral·lelament, **van continuar les greus violacions de drets humans**, incloent els segrestos i les desaparicions. Organitzacions locals i internacionals van instar Rússia a posar fi al clima d'abusos contra els civils. Durant l'any van ser assassinades diverses persones vinculades a l'àmbit dels drets humans, el periodisme i el treball humanitari, incloent l'activista de l'ONG Memorial, Natalia Estemirova.⁵¹ D'altra banda, al març va aparèixer assassinat a Dubai l'excomandant del batalló Vostok i principal rival del president txetxè, Sulim lamadaiev.

Rússia (Ingúixia)	
Inici:	2008
Tipologia:	Sistema Intern
Actors:	Govern federal rus, Govern de la república d'Ingúixia, grups armats d'oposició (Jamaat Ingush)
Intensitat:	1
Evolució:	↑
Síntesi:	

La violència de baixa intensitat que experimenta Ingúixia des de començament del segle XXI enfronta les forces de seguretat locals i federals i una xarxa de cèl·lules armades de caire islamista, coneguda com a Jamaat Ingush i integrada al Front del Caucas (moviment que agrupa les diferents insurgències del nord del Caucas). Amb orígens que es remunten a la participació de combatents ingúixos en la primera guerra txetxena (1994-1996), a partir del 2002 la insurgència ingúixa es va

51. Vegeu el capítol 5 (Drets humans i justícia transicional).

reestructurar sobre línies territorials, impulsant una campanya de violència local que, sense la pulsio nacionalista de Txetxènia, perseguia la creació d'un estat islàmic al Caucas. L'inici de la violència a Ingúixia es va produir en paral·lel a la presidència de la república de Murat Zyazikov, durant el mandat del qual (2002-2008) es van produir nombrosos problemes de violacions de drets humans, corrupció, pobresa i un clima de desgovern i tensió social i política. La insurgència ingúixa ataca periòdicament el personal militar i civil de l'aparell de l'Estat rus i local. L'any 2008 hi va haver un increment de la violència i la tensió.

La situació de seguretat a la república va continuar agreujant-se, malgrat el canvi en la seva presidència a final de 2008 i els anuncis de disposició al diàleg amb la insurgència islamista per part del nou mandatari, Yunus-Bek Ievkurov. Durant l'any van morir més d'un centenar de persones, entre insurgents, membres de les forces de seguretat i civils, xifra que la cadena BBC va elevar a 200 a final d'octubre i que l'ONG Metges Sense Fronteres va comptabilitzar en 140 durant els primers sis mesos de l'any. Així mateix, es van incrementar els atemptats suïcides i els atacs selectius de la insurgència contra alts càrrecs. A l'agost, 25 persones van morir i 140 van resultar ferides, incloent menors, en un atac suïcida amb un camió bomba contra un recinte policial a la ciutat de Nazran, l'atac més mortífer dels últims anys al nord del Caucas. Així mateix, el president d'Ingúixia va ser víctima d'un atemptat, en el qual va resultar ferit, mentre que en diversos atacs durant l'any van morir altres alts càrrecs, com el ministre de Construcció i la número dos del Tribunal Suprem. En resposta, Ingúixia i Txetxènia van incrementar la cooperació contrainsurgent. Paral·lelament, va continuar el clima de violència i abusos contra la població civil. L'ONG Memorial va advertir de la transformació de la lluita antiterrorista al nord del Caucas en un estat de terror, a causa de les execucions extrajudicials, la tortura, les desaparicions i la impunitat, presents també a Ingúixia. L'opositor polític ingúix Maksharip Aushev va ser assassinat a la república veïna de Kabardino-Balkària. L'octubre, el president va destituir tot el seu Govern, criticat per la manca d'estratègies adequades per resoldre els problemes socioeconòmics de la república. A més, va iniciar contactes amb els clans locals per formar un consell de *teips* (clans) a fi d'abordar els problemes d'Ingúixia.

Es va obrir una oportunitat de pau a Turquia, amb mesures de confiança del PKK i del Govern, si bé al desembre va augmentar la violència i es va il·legalitzar el partit kurd DTP

Síntesi:

El PKK, creat el 1978 com un partit polític de tipus marxista-leninista i dirigit per Abdullah Öcalan, va anunciar el 1984 una ofensiva armada contra el Govern, embarcant-se en una campanya d'insurgència militar per reclamar la independència del Kurdistan, fortament contestada pel Govern en defensa de la integritat territorial. La guerra que es va desencadenar entre el PKK i el Govern va afectar de manera especial la població civil kurda del sud-est de Turquia, atrapada en un foc creuat i víctima de les persecucions i campanyes d'evacuacions forçades exercides pel Govern. El conflicte va donar un gir el 1999, amb la detenció d'Öcalan i el posterior anunci del PKK de l'abandonament de la lluita armada i la transformació dels seus objectius, deixant enrere la demanda d'independència per centrar-se en la reivindicació del reconeixement a la identitat kurda dins de Turquia. Entre el discurs de lluita antiterrorista de Turquia i d'autodefensa per part del PKK, el conflicte es va mantenir viu en forma de tensió durant els anys posteriors i va augmentar el 2007.

L'oportunitat de pau oberta durant l'any, arran de mesures de confiança del Govern i del PKK, es va posar en dubte a final d'any per la il·legalització del partit pro-kurd DTP i un augment de la violència. Fins al novembre els enfrontaments es van reduir notablement, encara que hi va haver diversos xocs i operacions transfrontereres de l'Exèrcit contra el PKK, amb desenes de morts. Segons el balanç del grup, 128 soldats i 94 combatents van morir durant el 2009. El PKK, que ja des de final de 2008 i fins a les eleccions locals de març del 2009 va mantenir una posició formalment no ofensiva, va anunciar a l'abril un nou alto el foc, que va renovar successivament, en paral·lel a les seves crides al diàleg i a l'elaboració d'un full de ruta per part del seu líder, Abdullah Öcalan.⁵² El Govern, en un gir a la seva posició d'anys anteriors, va anunciar al juliol la preparació de reformes per resoldre la qüestió kurda, que va presentar al novembre davant del Parlament. El pla va ser rebutjat per l'oposició, mentre que l'Exèrcit li va donar suport, però es va mostrar determinat

a acabar amb el PKK. En aquest sentit, el Parlament va renovar un any més el permís a l'Exèrcit per atacar el grup a l'Iraq, decisió considerada pel PKK com una declaració de guerra. A més, el grup armat va qualificar d'ambigu el pla de reformes del Govern. Tot i així, el PKK va enviar, a iniciativa d'Öcalan i com a gest de pau, un grup de 34 persones –vuit combatents i 24 civils refugiats– des de l'Iraq a Turquia a l'octubre. No obstant això, la multitudinària rebuda a aquests a Diyarbakir va ser molt criticada per la classe política turca. A més, la tensió entre l'Estat i sectors socials i polítics kurds es va manifestar tot l'any, amb detencions massives d'activistes i membres del DTP acusats de vincles amb el PKK després de les eleccions de març, en les quals el DTP va obtenir una àmplia victòria al sud-est. Les detencions van ser contestades amb protestes, que van causar la mort d'almenys un policia i

Turquia (sud-est)

Inici:	1984
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern internacionalizat
Actors:	Govern, PKK, TAK
Intensitat:	2
Evolució:	↓

52. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

desenes de ferits. La tensió va fer un salt notable a partir de desembre, amb un atemptat d'una cèl·lula del PKK a la província de Tokat (centre), sense ordres centrals, que va causar la mort de set soldats i que va tenir un considerable impacte polític i social; i amb l'ordre judicial d'il·legalització del DTP, acusat de cooperar amb el PKK. **Aquest últim va qualificar la posició del Govern i de l'Estat com a intent d'anihilació del grup i de les seves bases;** va criticar les noves condicions de detenció d'Öcalan; i va amenaçar amb un procés de no retorn, amb referència a una restitució de la violència. Les posteriors protestes kurdes en nombroses ciutats es van saldar amb tres civils morts i diversos ferits. Les detencions massives de final d'any contra cercles kurds, incloent alcaldes del DTP, es van saldar amb més de 300 inculpats.

Orient Mitjà

Iraq	
Inici:	2003
Tipologia:	Sistema, Govern, Recursos Intern internacionalizat
Actors:	Coalició internacional liderada pels Estats Units i el Regne Unit, grups armats d'oposició interns i externs
Intensitat:	3
Evolució:	=
Síntesi:	

La invasió de l'Iraq per part de la coalició internacional liderada pels Estats Units el març de 2003, utilitzant la presumpta presència d'armes de destrucció massiva com a argument i amb la voluntat d'enderrocar el règim de Saddam Hussein per la seva suposada vinculació amb els atacs de l'11 de setembre de 2001 a Nova York, va propiciar l'inici d'un conflicte armat en el qual, progressivament, es van involucrar nombrosos actors: les tropes internacionals, les Forces Armades iraquianes, milícies i grups insurgents, com al-Qaida, entre d'altres. El nou repartiment de poder entre grups sunnites, xiïtes i kurds en el marc institucional instaurat després de l'enderrocament de Hussein va provocar descontentament entre nombrosos sectors. La violència ha anat augmentant, i s'ha superposat l'oposició armada contra la presència internacional al país a la lluita interna pel control del poder

amb un component marcat sectari des de febrer de 2006, principalment entre xiïtes i sunnites.

El país va continuar registrant alts nivells de violència, que es van intensificar a partir del segon semestre coincidint amb el replegament de les tropes dels Estats Units de les ciutats iraquianes al juny i amb la proximitat dels comicis previstos per a principi de 2010 (les segones eleccions generals des de l'enderrocament de Saddam Hussein). Els continus atacs, atemptats suïcides i episodis de violència sectària van acabar amb la vida de milers de persones durant tot l'any. Segons un estudi de l'organització Iraq Body Count, un total de 4.500 civils van morir el 2009, la meitat respecte a la xifra de l'any anterior i el menor nombre de víctimes civils des de la invasió del país el 2003. No obstant això, el 2009 va augmentar el nombre de morts en atemptats de gran escala. A l'octubre, l'atemptat més mortífer des de 2007 va provocar la mort de 150 persones en ple centre de Bagdad, teòricament una de les zones més ben custodiades del país, que ja havia sofert un altre atemptat dos mesos abans amb un saldo de més d'un centenar de morts. Cap a final d'any la situació d'inseguretat i les dificultats per aprovar la llei electoral que havia de regir els pròxims comicis generals van posar en dubte la possibilitat que els Estats Units puguin concretar **el calendari de retirada de tropes anunciat al febrer pel president nord-americà Barack Obama, que preveu la sortida de les forces de combat l'agost de 2010 i la permanència de 50.000 efectius per a missions limitades fins a final de 2011.** Finalment, just abans que vencés el termini límit i sota pressió dels Estats Units, el Parlament iraquí va aprovar la normativa electoral i els comicis es van programar per al 7 de març. Un dia després, el país va viure una altra de les seves jornades més sagnants, amb una sèrie d'atemptats a Bagdad que van causar més d'un centenar de morts. La tensió política i la violència també van marcar les eleccions locals en 14 de les 18 províncies del país a començament d'any i els comicis al Kurdistan iraquí al juliol. La conflictivitat a la província de Nínive i la seva capital, Mossul, així com la incerta situació política a la també ciutat del nord Kirkuk, rica en petroli i marcada per les divisions ètniques, van convertir aquestes zones en els principals focus d'atenció pel seu potencial d'inestabilitat.

Quadre 1.3. Increment de la conflictivitat als "territoris en disputa" del nord de l'Iraq

Els coneguts com a "territoris en disputa" abasten una franja de territori al sud dels límits de l'actual Regió Autònoma del Kurdistan (l'Iraq) i que s'estén de Síria a l'Iran. Escenari de les polítiques d'arabització del règim de Saddam Hussein, seguides de l'expulsió de la població kurda, la situació d'aquests territoris constitueix l'eix principal de tensió entre el Govern Regional del Kurdistan (KRG, per les seves sigles en anglès) i el poder central de Bagdad. Mentre les autoritats kurdes exigeixen definir l'estatus d'aquestes zones en el marc del que s'estableix en la Constitució de 2005, nombrosos factors l'han impossibilitat fins al moment, sense que hi hagi perspectives que es dugui a terme.⁵³

Segons el KRG, aquestes zones inclouen territoris dins de les actuals governacions de Kirkuk, Nínive (Mossul), Diyala i Wasit (Kut) i la seva qualificació de "disputats" rau en el fet que les seves fronteres internes, les seves unitats administratives, els

53. Tomàs, Núria i Villellas, Ana. "La Región Autónoma del Kurdistan: riesgos y retos para la paz". *Quadern de Construcció de Pau*, núm. 8 (juliol de 2009). Escola de Cultura de Pau, a: <http://escolapau.uab.cat/img/qcp/kurdistan_riegos_paz.pdf>.

seus recursos i la seva població van ser subjectes a canvis en el marc dels programes d'arabització adoptats fa dècades pel Govern central. Segons dades del KRG, els esmentats canvis van fer disminuir el nombre de població kurda a cada regió, van crear noves unitats i van transferir a colons àrabs terra que pertanyia a kurds i turcmans. Per això, des del KRG es reclama que es reverteixin aquelles polítiques i es defineixi l'estatus d'aquests territoris, per la qual cosa les autoritats kurdes van iniciar el 2003 una campanya per solucionar aquesta qüestió. D'altra banda, des del Govern central es veu amb reticència les pretensions kurdes i s'afirma que només poden qualificar-se d'àrees "en disputa" perquè el KRG les reclama.

L'evolució dels esdeveniments s'ha produït en dos nivells. En l'àmbit legislatiu, s'han aprovat diversos articles sobre els "territoris en disputa". Destaca l'article 58, de la Llei d'Administració Transicional de 2004, i que va ser absorbit posteriorment per l'article 140 de la Constitució iraquiana votada el 2005, que defineix, amb certa ambigüitat, tres fases per assolir una definició final de l'estatus d'aquestes zones: "normalització", elaboració d'un cens i celebració d'un referèndum. En l'àmbit de polítiques en el terreny, diversos experts afirmen que la zona ha passat a ser progressivament controlada *de facto* pel KRG, encara que roman de *iure* sota el Govern central. En la pràctica i entre altres mesures, això ha significat la presència de peshmergues, o forces regionals del Kurdistan. Respecte a les fases previstes, si bé la data límit fixada per la Constitució per a la celebració del referèndum (31 de desembre de 2007) no es va complir, s'ha dut a terme part de les altres fases. Segons el Govern kurd, la fase de normalització està completa i logisticament està tot preparat per al cens. No obstant això, la impossibilitat d'assolir acords entre les parts ha impossibilitat avenços per a la celebració d'un referèndum.

Respecte a les causes de la disputa, destaquen dos elements principals, i cadascun rep un èmfasi diferent segons els punts de vista. D'una banda, es defineix la problemàtica entorn dels "territoris en disputa" com una qüestió de dignitat i de justícia històrica, establint l'arrel del problema en la política implementada fa dècades per Bagdad. D'altra banda, des d'altres visions s'afirma que l'existència de petroli en aquesta zona constitueix el principal factor de pugna. Segons la primera visió, s'emfatitza que el dany sofert en el passat ha de ser corregit i reparat, per a la qual cosa l'aplicació de l'article 140 es planteja com la solució única i perfecta. Segons el segon punt de vista, la qüestió del petroli constitueix el factor fonamental de la disputa, vinculat a les aspiracions d'independència percebudes i a les forces centrífugues d'Erbil.

A mesura que ha anat augmentant la tensió política, s'ha constatat un increment de la violència directa a les "zones en disputa". La violència s'ha manifestat de diverses formes: s'han produït continus atemptats amb bomba que han causat la mort de desenes de persones, però també assassinats i nombrosos incidents. Els dos principals punts conflictius es concentren, d'una banda, a l'àrea de Mossul i, de l'altra, a la zona de Kirkuk. Prop d'aquesta ciutat es va produir a mitjan juny de 2009 un atemptat de gran magnitud, que va causar la mort de més de 70 persones i ferides a unes 200.

Cal tenir en compte que la violència als "territoris en disputa" té un caràcter complex i multidimensional, i adquireix, de vegades, un caràcter extremadament difús. Segons diversos analistes, existeix la percepció que darrere de la violència hi són, alhora, "tots i ningú". Tot i així, és possible identificar diversos factors que contribueixen a la violència als "territoris en disputa", encara que l'atribució del seu origen és objecte de respostes diametralment oposades. Per a uns, entre els quals es troben fonts governamentals kurdes, la violència prové fonamentalment de grups de l'entorn de la xarxa d'al-Qaida, o bé de la suma d'aquests i una insurgència baathista que compta amb el suport de Síria. Els que atribueixen a l'origen de la violència un caràcter extern també destaquen la presència d'elements violents saudites o iemenites com a factor principal. A més, en altres casos, es responsabilitza països veïns, com Turquia, del suport a una de les parts enfrontades i que suposa, per tant, un element de tensió.

Per a d'altres, en canvi, la violència té un origen intern destacable. En aquest sentit, analistes entrevistats han expressat l'opinió que certa responsabilitat recau en les actuacions del KRG: la presència massiva de peshmergues fortament armats en un territori tan petit (per exemple la ciutat de Kirkuk), juntament amb la presència de milícies d'altres comunitats (àrabs sunnites i turcmans) –encara que d'una magnitud molt menor–, hauria contribuït a avivar la situació. A això, es pot afegir els missatges agressius llançats per totes les parts, així com l'interès polític que, segons alguns analistes, tindrien els dirigents kurds a mantenir el nivell de violència a la zona, afegint, al seu torn, que s'hi estaria desenvolupant un conflicte entre els principals partits kurds, el PUK i el KDP, per al seu control. Així mateix, des del Govern central hi ha hagut certa aproximació agressiva, com exemplifica l'entrada de tancs l'agost de 2008 a Khanaqin. Al seu torn, la presència de la Policia Nacional iraquiana a Mossul, amb un fort control de l'àrea, tindria també un important pes a intensificar la situació.

Els riscos d'augment de la conflictivitat semblen evidents. Per evitar-la, seria desitjable, d'entrada, reduir la retòrica agressiva utilitzada en els últims temps, buscar consensos i iniciar polítiques de construcció de confiança i de construcció de pau amb caràcter urgent.

Israel – Palestina	
Inici:	2000
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Territori Internacional ⁵⁴
Actors:	Govern israelià, milícies de colons, ANP, Fatah (Brigades dels Màrtirs d'al-Aqsa), Hamàs (Brigades Ezzedin al-Qassam), Jihad Islàmica, FPLP, FDLP, Comitès de Resistència Popular
Intensitat:	2
Evolució:	↓

Síntesi:

El conflicte entre Israel i els diferents actors palestins es va reiniciar l'any 2000 amb l'esclat de la segona Intifada propiciada pel fracàs del procés de pau promogut a començament dels anys noranta (Procés d'Oslo, 1993-1994). El conflicte palestí-israelià es va manifestar el 1947 quan la resolució 181 del Consell de Seguretat de l'ONU va dividir el territori de Palestina, sota mandat britànic, en dos estats; poc després, es va proclamar l'Estat d'Israel (1948), i des de llavors no s'ha pogut materialitzar un Estat palestí. Després de la guerra de 1948-49 Israel va annexionar Jerusalem oest, i Egipte i Jordània van passar a controlar Gaza i Cisjordània, respectivament. El 1967, Israel va ocupar Jerusalem Est, Cisjordània i Gaza després de vèncer en la Guerra dels Sis Dies contra els països àrabs. L'autonomia dels territoris palestins no va ser formalment reconeguda fins als acords d'Oslo, tot i que la seva implementació es va veure impedita per l'ocupació militar i pel control del territori imposat per Israel.

L'any es va iniciar amb alts nivells de violència produïda de l'ofensiva israeliana sobre la Franja de Gaza, que es va estendre des del 27 de desembre de 2008 al 19 de gener de 2009. L'anomenada Operació Plom Fos va culminar amb 1.400 palestins morts, la meitat d'ells civils; i 13 víctimes israelianes, de les quals tres eren civils. Si bé es va posar fi a la campanya aèria i terrestre, Israel va mantenir durant tot l'any un intens bloqueig al territori palestí, aguditzant la crisi humanitària que pateix la població per la falta d'accés a béns i serveis bàsics, així com a materials per reconstruir el que s'havia devastat durant l'operació israeliana sobre Gaza de desembre i gener.⁵⁵ Al setembre, un extens informe encarregat per l'ONU i liderat pel jutge sud-africà Richard Goldstone va denunciar **la comissió de crims de guerra durant el conflicte a Gaza**, i va acusar Israel d'ús desproporcionat de la força i atacs indiscriminats contra civils, i Hamàs del llançament de coets contra territori israelià. El text, que va ser aprovat per la Comissió de Drets Humans de l'ONU i va aixecar una intensa polèmica, recomana remetre el cas al Tribunal Penal Internacional si les parts no investiguen adequadament les denúncies sobre aquests abusos.⁵⁶ En l'àmbit polític, les eleccions a Israel al febrer van determinar l'arribada al poder del Likud en coalició amb partits d'extrema dreta. Les expectatives sobre l'impuls al procés

de pau per part de la nova administració dels Estats Units es van reduir durant l'any davant de les evidents **dificultats de Washington per aconseguir un compromís del Govern de Benjamin Netanyahu per frenar la construcció d'assentaments a Cisjordània i Jerusalem Est**, una condició que els palestins consideren indispensable.⁵⁷ Al desembre, el Govern israelià es va mostrar disposat a suspendre per deu mesos la construcció de colònies a Cisjordània, però va mantenir la seva política de demolicions de cases de famílies palestines i va anunciar la construcció d'uns altres 700 habitatges a Jerusalem Est. A final d'any, la mort d'un israelià i de sis palestins, en incidents a Cisjordània i Gaza, va alertar sobre un possible augment de la violència.

Iemen	
Inici:	2004
Tipologia:	Sistema Intern
Actors:	Govern, seguidors del clergue Al-Houthi (Al-Shabab al-Mumen)
Intensitat:	2
Evolució:	↑

Síntesi:

El conflicte es va iniciar el 2004 quan els partidaris del clergue al-Houthi, pertanyents a la minoria xiïta, van iniciar una rebel·lió al nord del Iemen amb la intenció de reinstaurar un règim teocràtic similar al desaparegut el 1962. Així mateix, els rebels sempre han acusat el Govern de corrupció i de desatendre les regions muntanyoses septentrionals, alhora que s'han oposat a la seva aliança amb els Estats Units en la lluita contra el terrorisme. El conflicte s'ha cobrat milers de víctimes i ha provocat el desplaçament de milers de persones. La violència es va intensificar a començament del 2007, fins que el juny d'aquell any es va assolir un acord de pau. Tanmateix, es van mantenir els enfrontaments més o menys esporàdics i les acusacions de violació dels acords subscrits.

La violència es va intensificar significativament al Iemen en el marc del conflicte entre el Govern i els seguidors d'al-Houthi, al nord del país, amb un dramàtic impacte en la població civil. Durant el primer semestre es van reiterar les acusacions mútues de no respectar la treva acordada el 2008. Els enfrontaments van augmentar a partir d'agost, després que **el Govern llançés una àmplia ofensiva contra els insurgents xiïtes, batejada com a Operació Terra Cremada**. Els xocs van provocar el desplaçament d'unes 75.000 persones, elevant la xifra total a 175.000 des de l'inici de les hostilitats el 2004. Agències humanitàries i ONG van alertar sobre la greu situació de la població civil, en moltes ocasions atrapada a la zona de combats.⁵⁸ Al setembre es va denunciar la mort de 87 persones en un camp de refugiats per un presumpte atac de les forces de seguretat. Les restriccions d'accés a la zona de conflicte van dificultar l'assistència humanitària i una

54. Malgrat que "Palestina" (L'Autoritat Nacional del qual Palestina és una entitat política vinculada a una determinada població i a un territori) no és un Estat reconegut internacionalment, es considera el conflicte entre Israel i Palestina com a "internacional" i no com a "intern" per tractar-se d'un territori ocupat il·legalment i la pretesa pertinença del qual a Israel no és reconeguda pel Dret Internacional ni per cap resolució de Nacions Unides.

55. Vegeu el capítol 4 (Crisis humanitàries).

56. Vegeu el capítol 5 (Drets humans i justícia transicional).

57. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

58. Vegeu el capítol 4 (Crisis humanitàries).

valoració independent del nombre de víctimes, que, segons les estimacions, podria haver ascendit a centenars de persones, entre civils i combatents. Durant l'últim trimestre, el conflicte amenaçava amb una escalada regional, per la creixent implicació d'Àrabia Saudita i l'Iran. Paral·lelament, el Iemen va afrontar uns altres dos focus de conflicte. El primer es va situar al sud del país, on es van produir reiterades manifestacions per denunciar la discriminació governamental cap a la regió i xocs entre grups secessionistes i les forces de seguretat, en els quals van morir una vintena de persones. El segon focus es va relacionar amb les accions d'al-Qaida, les branques iemenita i saudita del qual

van anunciar la seva fusió al gener. Durant l'any, els xocs entre les forces de seguretat iemenites i presumptes membres d'al-Qaida van provocar la mort d'almenys cinquanta persones i unes altres sis van ser condemnades a mort per col·laboració amb la xarxa. A final del 2009 l'atenció internacional es va centrar al Iemen a causa del fallit atemptat contra un avió que es dirigia als Estats Units, protagonitzat per un jove nigerià entrenat en territori iemenita. Al-Qaida a la Península Àrabica va reivindicar l'acció, argumentant que era una represàlia per l'ofensiva de les forces iemenites amb suport dels Estats Units, que al mes de desembre va provocar la mort d'almenys 60 militants.

Quadre 1.4. Factors de desestabilització al Iemen

El 22 de maig de 2010 el Iemen compleix 20 anys com a Estat, després de la unificació el 1990 de la República Àrab del Iemen (RAI), al nord, i la República Democràtica Popular del Iemen (RPDI), al sud. El vintè aniversari de l'única república de la Península Àrabica es commemora en un context d'intensa inestabilitat, enmig de creixents enfrontaments a la zona nord del país, del desplaçament forçat de milers de persones, i mentre diversos analistes adverteixen sobre la possibilitat que el Iemen passi a integrar la llista d'estats fallits. En el seu últim rànquing sobre el tema, la revista *Foreign Policy* ja el situava en una situació d'elevat "perill" –en el lloc 18 després de Corea del Nord– i alertava sobre la possibilitat que es convertís en un nou Afganistan.⁵⁹ El desembre de 2009, després del fallit atemptat contra un avió que es dirigia a Detroit per part d'un jove nigerià entrenat al Iemen, tota l'atenció internacional es va centrar en els riscos que comportava el país pel seu potencial d'acollida de bases d'al-Qaida, una situació de la qual havia advertit mesos abans el president dels Estats Units, Barack Obama. Quins factors determinen la inestabilitat en aquest país? Quines són les claus per entendre els conflictes que afecten el Iemen? Sense ànim exhaustiu, a continuació s'identifiquen els principals focus de tensió i alguns trets i tendències en l'àmbit econòmic, polític i demogràfic que incideixen en l'actual escenari.

En primer lloc, cal destacar que els últims episodis de violència al país han girat entorn de tres eixos. El principal focus de conflicte –pràcticament ignorat per la comunitat internacional en els últims anys, encara que més visible durant el 2009–, es concentra al nord del país, on s'enfronten les forces governamentals i els insurgents coneguts com a al-houthistes –seguidors d'al-Houthi–, en el marc d'unes hostilitats que es van iniciar el 2004. El Govern de Sanà acusa els rebels de pretendre la reinstauració d'un imamnat com el que va imperar durant mil anys a la zona, fins al triomf de la revolució republicana de 1962. És a dir, un règim clerical sota els principis del zaidisme, una branca del xiisme minoritària al Iemen, però que és majoria al nord del país. Els al-houthistes, mentrestant, acusen el Govern de corrupció i de marginar la zona septentrional del país i han condemnat l'aliança de Sanà amb els Estats Units en la seva campanya de lluita contra el terrorisme. El conflicte s'ha desenvolupat en un rerefons d'identitats sectàries, de subdesenvolupament regional i de la percepció d'injustícies històriques, i ha generat centenars de víctimes mortals entre la població civil i els combatents, a més d'una severa crisi humanitària a la zona producte del desplaçament forçat d'unes 175.000 persones. Les dificultats d'accés a la regió han impossibilitat una avaluació externa del conflicte i de les denúncies sobre l'ús d'armes no convencionals i el reclutament de menors d'edat i de refugiats etiòps i somalis per als combats. A final de 2009 la preocupació internacional també es va centrar en la possibilitat que el conflicte s'intensifiqués arran de la intervenció de països veïns i que, fins i tot, pogués derivar en una escalada regional. Àrabia Saudita va intervenir, a partir de novembre, directament contra els al-houthistes en la zona fronterera i, juntament amb el Iemen –ambdós països de majoria sunnita–, va insinuar que l'Iran –de majoria xiïta– donava suport als insurgents. Teheran va desmentir aquest suport i va criticar la intervenció saudita. En aquest context, alguns analistes plantegen que si l'Iran no estava donant suport encara als rebels, podria estar considerant aquesta opció davant de la creixent participació de Riad en el conflicte.

Paral·lelament, el Govern central iemenita enfronta una creixent activitat del moviment secessionista al sud del país, a la regió que corresponia a l'antiga RPDI i que va viure una experiència socialista en les dècades dels setanta i vuitanta. Des de la unificació, la balança de poder s'ha inclinat cap al nord i, de fet, el president Ali Abdullah Saleh (mandatari de l'ex-RAI des de 1978) ha governat des de llavors sense alternança. El fràgil equilibri polític definit després de la instauració del nou Estat va durar pocs anys i va derivar en l'esclat d'una guerra civil el 1994, que va culminar amb la victòria de les forces del nord. Les tensions persisteixen i l'últim any s'han succeït les manifestacions que denuncien una discriminació cap al sud, especialment referent al control dels recursos, així com als enfrontaments amb les forces de seguretat, que han causat desenes de morts. En aquest escenari, Human Rights Watch ha advertit del clima generat per la repressió del Govern al moviment separatista i del potencial de violència que pot esclatar en aquesta regió.⁶⁰

59. Vegeu Foreign Policy. *The Failed States Index 2009*. Washington DC: Foreign Policy, 2009, a <http://www.foreignpolicy.com/articles/2009/06/22/2009_failed_states_index_interactive_map_and_rankings>.

60. Vegeu Human Rights Watch. *In the Name of Unity: The Yemeni Government's Brutal Response to Southern Movement Protests*. Washington DC, HRW, 15 de desembre de 2009, en <<http://www.hrw.org/en/reports/2009/12/15/name-unity-0>>

El tercer focus de conflicte al país –i el que acapara més atenció internacional– ha estat vinculat a les accions d'al-Qaida, que al gener va anunciar la fusió de la seva branca iemenita i saudita. El Iemen, terra d'origen del pare d'Ossama bin Laden, està ubicat en una zona altament estratègica –on s'uneixen la Península Aràbiga i la Banya d'Àfrica–, i compta amb fronteres poroses i amb àrees del territori que escapen al control governamental. Aquests factors converteixen el territori en una base ideal per a les activitats d'al-Qaida, encara més si es té en compte que les forces de seguretat iemenites tenen la seva atenció més centrada en els conflictes que afecten el nord i el sud del país, i que el Iemen apareix com un refugi més viable davant de la persecució més intensa que els membres de la xarxa estan sofrint a la veïna Aràbia Saudita. L'ara denominada al-Qaida a la Península Aràbiga, que estaria liderada per l'exsecretari privat de bin Laden, Nasir en-Wuhayshi, porta anys actuant al país, especialment contra interessos occidentals (17 marines van morir l'any 2000 en l'atemptat contra el vaixell de guerra US Cole i unes altres 19 persones van morir en un atemptat contra l'ambaixada dels Estats Units a Sanà el 2008). Segons alguns analistes, el grup podria reforçar les seves posicions al Iemen establint relacions amb tribus locals i explotant els conflictes que afecten el país, per exemple, expressant el seu suport a la lluita secessionista al sud com va fer a mitjan 2009.⁶¹ Des d'abans del fallit atemptat de Detroit, els Estats Units havien intensificat la seva col·laboració amb les forces iemenites en la seva lluita contra al-Qaida, tenint en compte que el grup havia donat senyals d'estar buscant rellevància en els seus atacs i en la creença que aquesta branca podria intentar enfortir-se, considerant les pressions que afronta la xarxa de bin Laden a l'Afganistan i el Pakistan.⁶²

Juntament amb aquests tres focus de conflictivitat, el Iemen afronta un altre conjunt de desafiaments que també amenacen el seu futur polític. Es tracta de problemàtiques socials, econòmiques i demogràfiques que podrien aguditzar el clima de desestabilització. En l'àmbit econòmic, cal tenir en compte que el país és el més pobre del món àrab i que registra altes taxes de desocupació i inflació, així com importants nivells de corrupció. A això se suma que la major part dels recursos de l'Estat –entorn del 75%– provenen dels ingressos del petroli, les reserves del qual s'estan esgotant ràpidament. Algunes estimacions apunten que aquest recurs no durarà més de cinc anys, mentre que previsions una mica més optimistes apunten a una data límit el 2017. Aquestes reserves no són les úniques que es troben en una situació d'alt risc al Iemen. L'alarma s'ha encès davant del dramàtic descens dels recursos hídrics amb què compta el país, que es troba entre les nacions amb més carència d'aigua del món, segons Nacions Unides. L'escenari es dibuixa encara més complex si es considera que aquests factors econòmics s'han d'avaluar en el marc d'una tendència demogràfica a l'alça: s'espera que en els pròxims vint anys la població iemenita es dupliqui i assoleixi els 40 milions de persones. En l'actualitat, més de dos terços dels habitants tenen menys de 24 anys i les previsions apunten que en els pròxims anys una població creixent i empobrida pugui augmentar les pressions al Govern, que tradicionalment ha tingut dificultats per exercir una autoritat centralitzada. El Iemen és un país on les dinàmiques tribals continuen tenint una alta rellevància i compta amb una població altament armada, malgrat els intents del Govern per controlar l'ús d'armes lleugeres estès a les ciutats més grans del país.

Davant d'aquest escenari, anàlisis especialitzades han advertit sobre la necessitat que tant els actors locals com la comunitat internacional actuïn amb rapidesa per evitar una agudització de la violència al Iemen i han recordat que encara que el país ha superat diverses crisis i situacions d'inestabilitat en el passat, mai, com ara, no havia enfrontat una conjunció de desafiaments de resolució tan complexa.⁶³

61. Vegeu Phillips, Sarah i Shanahan, Rodger. *Al Qaida, Tribes and Instability in Yemen*. Sydney: Lowy Institute for International Policy, novembre de 2009, a: <http://www.humansecuritygateway.com/documents/LOWY_AlQaida_Tribes_Instability_Yemen.pdf> i Bakier, Abdul Hamed. "Al-Qaeda en Yemen Supports Southern Secession". *Terrorism Monitor*, Vol. VII, 16, (12 de juny de 2009), a: <http://www.jamestown.org/uploads/media/TM_007_32.pdf>.

62. L'agost, al-Qaida a la Península Aràbiga va atemptar sense èxit contra el príncep saudita Mohammed bin Nayef, responsable de la lluita antiterrorista saudita, amb el mateix tipus d'explosius que els utilitzats pel jove nigerià en el fallit atemptat contra un avió que cobria la ruta d'Amsterdam a Detroit.

63. Vegeu Boucek, Christopher. *Yemen: Avoiding a Downward Spiral*, Washington DC: Carnegie Endowment for International Peace, setembre de 2009, a: <http://www.carnegieendowment.org/files/yemen_downward_spiral.pdf> a International Crisis Group. *Yemen: Defusing the Saada Time Bomb*. Middle East Report N°86, Brussel·les: ICG, 27 de maig de 2009, a: <<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=6113&l=1>>.

2. Tensions

- Al llarg del 2009 es van comptabilitzar 76 escenaris de tensió al món, concentrats principalment a Àfrica (25 casos) i Àsia (22). La resta de tensions va tenir lloc a Europa (13 casos), Orient Mitjà (9) i Amèrica (6).
- En l'àmbit global, la majoria de les tensions va presentar una intensitat mitjana o baixa; però en 11 casos es van registrar alts nivells d'intensitat, entre ells Etiòpia, la regió etíop d'Oròmia, Guinea, Sudan, Nigèria, Pakistan, Sri Lanka, Iran, la província xinesa de Turquestan Oriental, Perú i la regió russa de Daguestan.
- L'oposició de sectors polítics i socials a determinades polítiques governamentals va ser la principal causa de les tensions el 2009 i, en ocasions, va generar una dura resposta de les autoritats, com en el cas de l'Iran.
- Al sud del Caucas va continuar la *russificació* d'Abkhàzia i Ossètia del Sud un any després de la guerra russo-georgiana.
- L'estabilitat a la regió d'Àfrica Occidental es va veure amenaçada per la crisi que va esclatar a Guinea davant l'intent de la Junta Militar de mantenir-se en el poder.

Aquest capítol identifica els contextos de tensió que van tenir lloc al llarg de l'any 2009 (indicador núm. 2) i es divideix en dues parts: en la primera es defineixen les situacions de tensió i les seves característiques; i en la segona s'analitza l'evolució i les tendències de les tensions. D'altra banda, a l'inici del capítol es presenta un mapa amb tots els territoris en situació de tensió.

2.1. Tensions: definició

Es considera tensió aquella situació en la qual la persecució de determinats objectius o la no satisfacció de certes demandes plantejades per diversos actors comporta alts nivells de mobilització política, social o militar i/o un ús de la violència amb una intensitat que no aconsegueix la d'un conflicte armat, que pot incloure enfrontaments, repressió, cops d'Estat, atemptats o altres atacs, i l'escalada dels quals podria degenerar en un conflicte armat en determinades circumstàncies. Les tensions estan normalment vinculades a: a) demandes d'autodeterminació i autogovern, o aspiracions identitàries; b) oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat, o a la política interna o internacional d'un Govern, la qual cosa en ambdós casos motiva la lluita per accedir o erosionar el poder; o c) control dels recursos o del territori.

Taula 2.1. Resum de les tensions l'any 2009

Tensió ¹	Tipologia ²	Actors principals	Intensitat ³
			Evolució anual ⁴
Àfrica			
Angola (Cabinda)	Interna	Govern, grup armat FLEC, aliança política de moviments socials i grups armats Fòrum Cabindès per al Diàleg	1
	Autogovern, Recursos		=
Burundi	Interna	Govern, oposició política (facció de CNDD-FDD de Hussein Radjabu, UPRONA, FRODEBU, FNL) i social	2
	Identitat, Govern		↑
Congo	Interna	Govern, partit opositor CNR i milícies Ninjas del reverend Ntoumi	1
	Autogovern, Govern		=
Côte d'Ivoire	Interna internacionalitzada	Govern, aliança armada Forces Nouvelles, milícies progovernamentals, ONUCI, Forces Licorne	2
	Govern, Recursos		=
Djibouti - Eritrea	Internacional	Djibouti, Eritrea	2
	Territori		=

Tensió	Tipologia	Actors principals	Intensitat
			Evolució anual
Àfrica			
Eritrea	Interna internacionalitzada	Govern, oposició política i oposició armada (RSADO, ESF, DMLEK)	2
	Govern		↑
Eritrea – Etiòpia	Internacional	Eritrea, Etiòpia	2
	Territori		=
Etiòpia	Interna	Govern (coalició EPRDF, liderada pel partit TPLF), oposició política i social, coalició opositora FDD (Medrek)	3
	Govern		↑
Etiòpia (Oròmia)	Interna	Govern central, govern regional oposició política i social, oposició armada OLF, IFLO	3
	Autogovern, Identitat		↑
Guinea	Interna	Junta militar, oposició política, forces de seguretat de l'Estat, moviments socials	3
	Govern		↑
Guinea-Bissau	Interna	Govern, Forces Armades, partits polítics d'oposició, xarxes internacionals de narcotràfic	2
	Govern		↑
Kenya	Interna	Govern, milícies d'adscripció ètnica, oposició política i social (partits polítics, organitzacions de la societat civil), SLDF, secta Mungiki	2
	Identitat, Govern, Recursos		↓
Madagascar	Interna	President (Marc Ravalomanana), alcalde d'Antananarivo (Andry Rajoelina), forces de seguretat de l'Estat	2
	Govern		↑
Mali	Interna	Govern, facció del grup armat ADC d'Ibrahim Ag Bahanga	1
	Identitat, Recursos		↓
Marroc – Sàhara Occidental	Internacional ⁵	Marroc, República Àrab Sahrauí Democràtica (RASD), grup armat Front Polisarió	1
	Autogovern, Identitat, Territori		↑
Mauritània	Interna	Govern, oposició política i social	1
	Govern		=
Níger	Interna	Govern, Coordinadora de Forces per a la Democràcia i la República (oposició política)	2
	Govern		↑
Nigèria	Interna	Comunitats cristianes i musulmanes, partits polítics, milícies comunitàries	3
	Identitat, Recursos		↑
RD Congo	Interna	Govern, oposició política i social i antics grups armats d'oposició	2
	Govern, Recursos		=
RD Congo – Rwanda – Uganda	Internacional	Governs de RD Congo, Rwanda i Uganda; grup armat congolès CNDP, grup armat rwandès FDLR	1
	Identitat, Govern, Recursos		↓
Rwanda	Interna Internacionalitzada	Govern, grup armat rwandès FDLR, oposició política, diàspora rwandesa a la RD Congo i a Occident	1
	Govern, Identitat		↑
Senegal (Casamance)	Interna	Govern, grup armat MFDC i les diferents faccions	1
	Autogovern		↑
Somàlia (Somalilàndia-Puntlàndia)	Interna	República de Somalilàndia, regió autònoma de Puntlàndia, grup armat SUDA	2
	Territori		=
Sudan	Interna	Partits polítics NCP i SPLM, grup armat SPLA, milícies progovernamentals, ètnies i subclans dinkas i nuer al sud	3
	Autogovern, Recursos, Identitat		↑
Txad – Sudan	Internacional	Txad, Sudan, grups armats d'oposició txadians i sudanesos	2
	Govern		↑

Tensió	Tipologia	Actors principals	Intensitat
			Evolució anual
Àfrica			
Zimbabwe	Interna	Partits polítics ZANU-PF i MDC, milícies de veterans i joves afins al ZANU-PF	2
	Govern		↓
Amèrica			
Bolívia	Interna	Govern, oposició política i social (partits polítics, autoritats i organitzacions de la societat civil dels departaments orientals)	1
	Govern, Autogovern		↓
Colòmbia - Veneçuela	Internacional	Governs de Colòmbia i Veneçuela	2
	Govern		↑
Haití	Interna internacionalitzada	MINUSTAH, Govern, oposició política i social	1
	Govern		↓
Hondures	Interna	Govern <i>de facto</i> liderat per Roberto Micheletti, Govern destituït liderat per Manuel Zelaya	2
	Govern		↑
Perú	Interna	Govern, oposició armada (faccions romanents de Sendero Luminoso) i política i social (organitzacions camperoles i indígenes)	3
	Govern		↑
Veneçuela	Interna	Govern, oposició política i social	1
	Govern		=
Àsia			
Corea, RPD –EUA, Japó, Rep. de Corea ⁶	Internacional	RDP Corea, Rep. de Corea, Xina, Estats Units, Japó, Rússia	2
	Govern		↑
Corea, RPD – Rep. de Corea	Internacional	RDP Corea, Rep. de Corea	2
	Sistema		↑
Filipines (Mindanao-MNLF)	Interna	Govern, faccions del grup armat MNLF	2
	Autogovern, Identitat		↑
Índia (Nagalàndia)	Interna	Govern, NSCN-K, NSCN-IM	2
	Identitat		↓
Índia – Pakistan	Internacional	Índia, Pakistan	2
	Identitat, Territori		↓
Índia (Tripura)	Interna	Govern, oposició armada (NLFT, ATTF)	1
	Autogovern		=
Indonèsia (Papua Occidental)	Interna	Govern, grup armat OPM, oposició política i social (organitzacions autonomistes o secessionistes, indigenistes i de drets humans), grups indígenes papús, empresa minera Freeport	2
	Autogovern, Identitat, Recursos		↑
Indonèsia (Aceh)	Interna	Govern indonesi, Govern regional d'Aceh, oposició política	1
	Autogovern, Identitat, Recursos		↑
Kirguizistan	Interna	Govern, oposició política i social	1
	Govern		↑
Lao, RDP	Interna internacionalitzada	Govern, organitzacions polítiques i armades d'origen hmong	2
	Sistema, Identitat		=
Myanmar	Interna	Govern, oposició política i social (partit opositor LND)	2
	Sistema		=
Myanmar – Bangladesh	Internacional	Myanmar, Bangladesh	2
	Recursos		↑

Tensió	Tipologia	Actors principals	Intensitat
			Evolució anual
Àsia			
Nepal	Interna	Govern, Forces Armades, oposició política i social	2
	Sistema		↑
Nepal (Terai)	Interna	Govern, organitzacions madhesis polítiques (MRPF) i armades (JTMM, MMT, ATLF, entre d'altres)	2
	Autogovern, Identitat		↓
Pakistan	Interna	Govern, oposició política i social (partit opositor PPP, judicatura), milícies dels talibans	3
	Govern, Sistema		↑
Sri Lanka (nord-est)	Interna	Govern, LTTE, oposició política i social tàmil	3
	Autogovern, Identitat		↓
Tadjikistan	Interna	Govern, oposició política (Partit del Renaixement Islàmic) i social (grups regionals: gharmis, pamiris), antics senyors de la guerra, grups islamistes ilegals (Hizb-ut-Tahrir, Moviment Islàmic d'Uzbekistan [IMU])	2
	Govern, Sistema		↑
Tailàndia	Interna	Govern, oposició política i social	2
	Govern		↓
Tailàndia – Cambodja	Internacional	Tailàndia, Cambodja	2
	Territori		=
Uzbekistan	Interna	Govern, oposició política i social, grups armats islamistes	1
	Sistema, Govern		=
Xina (Tibet)	Interna internacionalitzada	Govern xinès, Dalai-Lama i Govern tibetà a l'exili, oposició política i social al Tibet a les províncies limítrofes	1
	Autogovern, Identitat, Sistema		↓
Xina (Turquestan Oriental)	Interna	Govern, oposició armada (ETIM, ETLO), oposició política i social	3
	Autogovern, Identitat, Sistema		↑
Europa			
Armènia – Azerbaidjan (Nagorno-Karabakh)	Internacional	Govern de l'Azerbaidjan, Govern de l'autoproclamada República de Nagorno-Karabakh, Armènia	2
	Autogovern, Identitat, Territori		=
Bòsnia i Hercegovina	Interna internacionalitzada	Govern central, Govern de la República Srpska, Govern de la Federació de Bòsnia i Hercegovina, alt representant de la comunitat internacional	2
	Govern, Identitat, Autogovern		↑
Geòrgia	Interna internacionalitzada	Govern, oposició política, Rússia	1
	Govern		=
Geòrgia (Abkhàzia)	Interna internacionalitzada	Govern de Geòrgia, Govern de l'autoproclamada República d'Abkhàzia, Rússia	2
	Autogovern, Identitat		↓
Geòrgia (Ossètia del Sud)	Interna internacionalitzada	Govern de Geòrgia, Govern de l'autoproclamada República d'Ossètia del Sud, Rússia	2
	Autogovern, Identitat		↓
Moldàvia	Interna	Govern, oposició política i social	1
	Govern		↑
Moldàvia, Rep. de (Transdnièster)	Interna internacionalitzada	Govern de Moldàvia, Govern de l'autoproclamada República del Transdnièster, Rússia	1
	Autogovern, Identitat		=
Rússia (Daguestan)	Interna	Govern rus, Govern de la república del Daguestan, grups armats d'oposició, oposició social i política	3
	Sistema, Govern, Identitat		↑
Rússia (Kabardino-Balkària)	Interna	Govern rus, Govern de la república de Kabardino-Balkària, grups armats d'oposició	2
	Sistema, Identitat		=

Tensió	Tipologia	Actors principals	Intensitat
			Evolució anual
Europa			
Rússia (Karatxai-Txerkèssia)	Interna	Govern rus, Govern de la república de Karatxai-Txerkèssia, grups armats d'oposició	2
	Sistema, Identitat		=
Rússia (Ossètia del Nord)	Interna	Govern rus, Govern de la república d'Ossètia del Nord, grups armats d'oposició	2
	Sistema, Identitat		=
Sèrbia – Kosovo	Interna internacionalitzada ⁷	Govern de Sèrbia, Govern de Kosovo, representants polítics i socials de la comunitat sèrbia de Kosovo, UNMIK, KFOR	1
	Autogovern, Identitat		↓
Xipre	Interna	Govern de Xipre, Govern de l'autoproclamada República Turca del Nord de Xipre	1
	Autogovern, Identitat, Territori		↓
Orient Mitjà			
Àrabia Saudita	Interna internacionalitzada	Govern, grup armat al-Qaida	1
	Sistema		=
Egipte	Interna	Govern, oposició política i social (Germans Musulmans)	1
	Govern		=
Iran	Interna	Govern, oposició política, religiosa i social	3
	Govern		↑
Iran (nord-oest)	Interna internacionalitzada	Govern, grup armat PJAK	2
	Autogovern, Identitat		=
Iran (Sistan Balutxistan)	Intern	Govern, Guàrdia Revolucionària (Pasdaran), Jundollah (Soldats de Déu / Moviment de Resistència del Poble)	2
	Identitat, Govern		↑
Iran – EUA, Israel ⁸	Internacional	Iran, Estats Units, Israel	2
	Sistema		=
Israel – Líban – Síria	Internacional	Israel, Síria, grup libanès Hezbollah i la seva facció armada (Resistència Islàmica)	2
	Sistema, Recursos, Territori		↑
Líban	Interna internacionalitzada	Govern, oposició política i social, braç armat de Hezbollah (Resistència Islàmica), milícies	2
	Govern		↓
Palestina	Interna	ANP, Al-Fatah, grup armat Brigades dels Màrtirs d'Al-Aqsa, Hamàs i la seva facció armada Brigades Ezzedin al-Qassam	2
	Govern		=

1: Intensitat baixa; 2: Intensitat mitjana; 3: Intensitat alta.

↑: escalada de la tensió; ↓: reducció de la tensió; = : sense canvis.

Les tensions marcades en negreta són descrites en el capítol.

- En aquesta columna s'assenyalen els estats en els quals hi ha tensions, especificant entre parèntesis la regió de l'Estat víctima de la tensió o el nom del grup armat que protagonitza el conflicte. Aquesta última opció s'utilitza en els casos en què existeix més d'una tensió en un mateix Estat o en un mateix territori d'un Estat amb la finalitat de diferenciar-los.
- Aquest informe classifica i analitza les tensions a partir d'una doble tipologia que aborda per una part les causes o incompatibilitat d'interessos, i per una altra la confluència entre escenari del conflicte i actors. Quant a les causes, es poden distingir les següents: demandes d'autodeterminació i autogovern (Autogovern) o aspiracions identitàries (Identitat); oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat (Sistema) o a la política interna o internacional d'un Govern (Govern), que en tots dos casos motiva la lluita per accedir al poder o erosionar-lo; o lluita pel control dels recursos (Recursos) o del territori (Territori). Pel que fa a la segona tipologia, les tensions poden ser internes, internes internacionalitzades o internacionals. D'aquesta manera, es considera tensió interna la protagonitzada per actors del mateix Estat que operen exclusivament en i des de l'interior d'aquest. En segon lloc, s'entén per tensió interna internacionalitzada aquella en la qual algun dels actors principals és forà, i/o quan la tensió s'estén al territori de països veïns. En tercer lloc, s'entén per tensió internacional aquella en la qual s'enfronten actors estatals o no estatals de dos o més països.
- La intensitat d'una tensió (alta, mitjana o baixa) i la seva evolució (escalada, reducció, sense canvis) s'avaluen principalment a partir del grau de violència registrat i del grau de mobilització política i social.
- En aquesta columna es compara l'evolució dels esdeveniments de l'any actual (2009) amb la de l'any anterior (2008), i el símbol ↑ apareix si la situació general durant l'any 2009 és més greu que la de l'any anterior, ↓ si és millor i = si no ha experimentat canvis significatius.
- Malgrat que el Sàhara Occidental no és un Estat reconegut internacionalment, es considera la tensió entre el Marroc i el Sàhara Occidental "internacional" i no "interna" perquè es tracta d'un territori per descolonitzar i la seva pretesa pertinença al Marroc no és reconeguda pel Dret Internacional ni per cap resolució de Nacions Unides.

2.2. Tensions: tendències globals durant el 2009

A final del 2009 era possible identificar 76 escenaris de tensió al món. En termes geogràfics, i seguint la tendència registrada en anys anteriors, la majoria es van concentrar a Àfrica i Àsia (amb 26 i 22 tensions respectivament). A Europa es van comptabilitzar 13 casos, a Orient Mitjà nou i a Amèrica sis. La xifra total de tensions el 2009 es va mantenir relativament estable respecte a anys anteriors. Cal destacar que **la major part de les tensions registrades durant el 2009 es van intensificar (45%) o es van mantenir en nivells similars (33%) de violència i de mobilització política i social respecte a l'any anterior**. L'escalada en les tensions va ser especialment visible a Àfrica, on més de la meitat de les crisis de la regió es van agreujar (54%). Prop de la meitat dels casos també es van complicar a Àsia i Amèrica (50% a cada regió). En contrast, menys d'una quarta part de les situacions de tensió a escala mundial van presentar un descens de la violència.

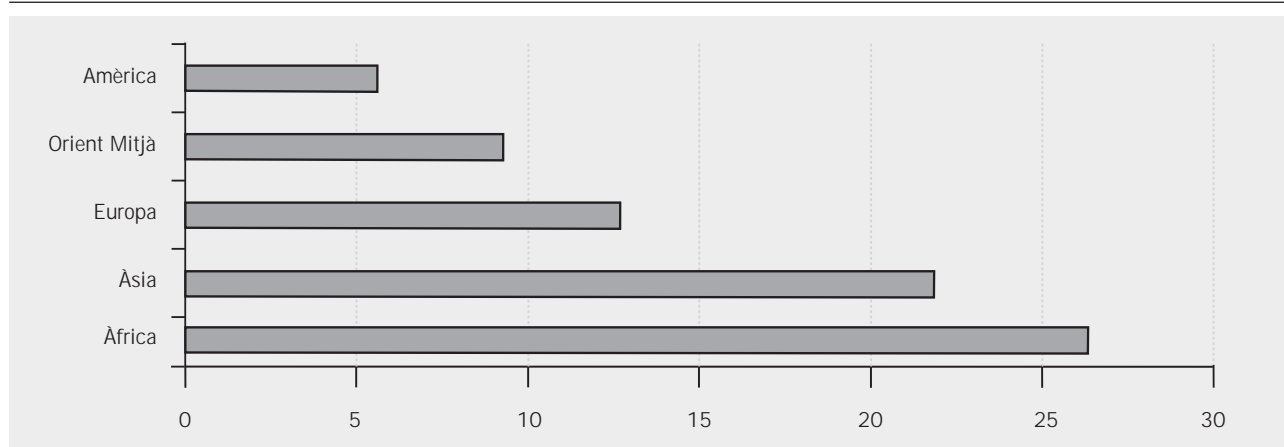
En l'àmbit global, la gran majoria de les tensions van presentar una intensitat mitjana (42 casos) o baixa (23). Un total d'11 situacions de tensió (14%) van tenir una intensitat alta. De la mateixa manera que el 2008, la majoria de situacions més greus també es va situar a Àfrica o a Àsia: a Etiòpia –en general al país i, en particular, a la regió d'Oròmia–, Guinea, Nigèria, Sudan, Pakistan, Iran, Sri Lanka i la regió xinesa de Turquestan Oriental. Aquest últim escenari de tensió va acaparar una àmplia atenció internacional durant el 2009 pel desafiament que va suposar per al Govern xinès i perquè els enfrontaments a Xinjiang van provocar la mort de més de 200 persones, en l'episodi de violència més greu de les últimes dècades a la zona. Sri Lanka, d'altra banda, va deixar de ser considerada un cas de conflicte armat després de la derrota militar de l'LTTE, però la situació de la població desplaçada interna tàmil es va erigir com el principal focus de tensió al país. Dues

tensions més d'alta intensitat es van registrar a Amèrica i Europa: al Perú, per l'activitat de Sendero Luminoso i els enfrontaments entre la Policia i organitzacions indígenes; i a la república russa de Daguestan, a causa de l'augment dels assassinats selectius per part de la insurrecció islamista, enmig d'un generalitzat clima d'abusos i impunitat.

Respecte a la relació entre l'escenari de conflicte i els actors involucrats, les dades confirmen la tendència observada en anys precedents: **la majoria de les tensions va tenir un caràcter intern**. Això significa que en un 62% dels casos (47 de 76), les crisis van estar protagonitzades per actors del mateix Estat, que van actuar dins dels seus límits territorials. En la resta dels casos, les tensions van presentar elements d'internacionalització (20%) o van ser identificades com a tensions internacionals (18%). En anys anteriors aquest últim tipus de tensions, que suposen l'enfrontament d'actors estatals o no estatals de dos o més països, s'havien concentrat principalment a Àfrica. No obstant això, el 2009 Àsia va igualar el continent africà en nombre de tensions internacionals, amb un total de cinc casos. A les tensions que ja s'havien comptabilitzat el 2008 –la que involucra la RPD Corea, la República de Corea, el Japó i els Estats Units entorn de la preocupació pel programa nuclear de Pyongyang; la de l'Índia i el Pakistan, i la de Tailàndia i Cambodja– aquest any es van sumar la tensió que enfronta Corea del Nord i del Sud i la que existeix entre Myanmar i Bangladesh. En aquest àmbit també cal destacar l'aparició d'una tensió internacional a Amèrica Llatina, que enfronta els governs de Colòmbia i Veneçuela. Respecte a les tensions internes amb elements d'internacionalització, cal destacar que una part important d'aquestes (sis dels 15 casos identificats) es van concentrar a Europa.

Quant a les causes o incompatibilitat d'interessos que motiven la situació de tensió, cal destacar que **el principal factor d'inestabilitat va estar vinculat a l'oposició a les polítiques internes o internacionals de determinats**

Gràfic 2.1. Distribució regional del nombre de tensions

6. Aquesta tensió internacional afecta altres països no citats, els quals hi estan involucrats amb diferents graus d'implicació.

7. La tensió entre Kosovo i Sèrbia es considera "interna internacionalitzada" perquè, tot i que Kosovo ha estat reconegut com a Estat per desenes de països, el seu estatus legal internacional encara no és clar ni definit. Per això, s'ha optat per mantenir la categoria de tensió de les anteriors edicions de l'informe.

8. Aquesta tensió internacional afecta altres països no citats, els quals hi estan involucrats amb diferents graus d'implicació.

governos. Malgrat la multicausalitat dels casos observats, gairebé la meitat de les tensions (37 de les 76, equivalents a un 49%) van estar relacionades amb moviments d'oposició de sectors polítics i socials contra les autoritats, amb el propòsit d'accedir o desgastar el poder. Aquest factor explicatiu va ser especialment rellevant en les tensions registrades a Àfrica i també a Amèrica Llatina, on les sis tensions comptabilitzades van estar vinculades a situacions de rebuig de les polítiques governamentals, com la crisi política i social a Hondures, una de les més greus de la seva història. En aquest país centreamericà la tensió es va desfermar al juny després del cop d'Estat i l'expulsió del president Manuel Zelaya; cap a final de 2009 la situació encara no oferia perspectives per a una solució duradora.

En altres regions, alguns casos van tenir una alta notorietat internacional a causa de la virulència de la repressió als moviments opositors, com la que va afectar membres de partits polítics i moviments socials a Guinea al setembre, provocant més de 150 morts, o la que al llarg del segon semestre van patir els detractors de Mahmud Ahmadinejad després de la seva objectada reelecció com a president de l'Iran.

Dos factors rellevants a l'hora d'identificar les causes o motius de desacord van estar relacionats amb les aspiracions identitàries, presents en un 42% de les situacions de crisi, i les demandes d'autodeterminació, en un 30% de les tensions. Aquests elements van ser especialment determinants en els casos produïts a Àsia, Àfrica i Europa. Altres motivacions de les situacions de tensió durant el 2009 van estar vinculades a l'oposició al sistema establert en un Estat, ja sigui en la seva dimensió política, econòmica, social o ideològica (21%), o com a pugnes pel control de recursos (16%) o territoris (12%). A més d'altres factors, les lluites pel domini de recursos van tenir una especial rellevància a Àfrica, en casos com Angola (Cabinda), Kenya, Mali, Nigèria, República Democràtica del Congo i Sudan.

A més d'aquests factors de causalitat de les tensions, cal destacar que en 20 dels 76 casos registrats durant el 2009 –equivalents a un 26%– **la celebració d'eleccions va ser un element rellevant que va donar més visibilitat a les incompatibilitats entre els diferents actors i/o va suposar una intensificació en els episodis de violència.** En aquest sentit, és possible identificar tres situacions. En primer lloc, l'increment de la polarització política o dels disturbis associats a campanyes electorals en el marc dels comicis celebrats durant l'any, com en els casos d'Haití, Bolívia, Líban, Indonèsia (Papua Occidental i Aceh), Moldàvia o Rússia (Daguestan). En segon lloc, cal assenyalar els casos en què la intensificació de la tensió va estar vinculada a dubtes sobre la legitimitat del procés electoral o dels seus resultats, com en els casos del Níger –on l'oposició va boicotejar els comicis a l'octubre després d'un controvertit referèndum–, Guinea i l'Iran. Finalment, en un altre grup de tensions, la incidència del factor electoral va estar associada a la proximitat dels comicis, previstos per al 2010 i, segons el cas, es va fer evident tant en les dinàmiques pròpies de la disputa pel poder polític, com en les pugnes entorn de l'organització i les garanties del procés electoral i en una major fustigació als grups opositors. En aquest context, diversos analistes van ad-

vertir sobre possibles situacions d'inestabilitat o d'increment de la violència associats a les properes eleccions en països com Zimbabue, Còte d'Ivoire, Etiòpia, Sudan, Burundi, República Democràtica del Congo, Myanmar, Sri Lanka o Palestina.

A l'hora de valorar el tipus d'actors involucrats en cadascuna de les tensions, és possible destacar que en totes aquestes els governos dels països i territoris afectats es van erigir com una de les parts protagonistes. Un altre àmbit d'actors rellevants van ser els grups armats, en la seva majoria de signe opositor. Els grups armats van estar presents en gairebé la meitat de les tensions, encara que el seu paper en cadascuna d'aquestes s'ha d'avaluar de forma particular, a causa dels seus diferents graus d'articulació i capacitat de mobilització. L'anàlisi de la conflictivitat durant el 2009 confirma que no es pot establir una correlació directa entre presència de grups armats i nivell d'intensitat de la tensió. Si bé grups armats van participar en set de les 11 tensions que van registrar alta intensitat el 2009, gairebé un terç de les tensions amb presència de grups armats va presentar una intensitat baixa. Altres actors armats presents en situacions de tensió van ser les milícies progovernamentals, comunitàries i d'adscripció ètnica, com també senyors de la guerra. En alguns casos, també es va identificar la presència de grups mafiosos i xarxes de narcotràfic.

2.3. Tensions: evolució anual per regions

Àfrica

a) Àfrica Austral

Madagascar	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	President (Marc Ravalomanana), alcalde d'Antananarivo (Andry Rajoelina), forces de seguretat de l'Estat
Síntesi:	Des de la fi del règim comunista als anys noranta, l'illa ha viscut processos d'inestabilitat política intermitents. La presa inconstitucional del poder per part de l'exalcalde d'Antananarivo, Andry Rajoelina, que comptava amb el suport de l'Exèrcit, va generar una nova crisi política el març de 2009. Les dificultats per aconseguir un acord de repartiment del poder entre els principals líders polítics ha portat a la paràlisi institucional, i ha produït brots de violència esporàdics.

Les protestes iniciades al febrer a partir de la clausura de l'emissora i de la cadena de televisió del líder opositor, Andry Rajoelina (el llavors alcalde d'Antananarivo), i que van causar més de 135 morts en dos mesos de manifestacions continuades, van desembocar en la dimissió del president, Marc Ravalomanana, i l'assumpció del càrrec pel seu rival. **La renúncia del president es**

va produir després de la presa del palau presidencial per part de membres de l'Exèrcit, fet que va trencar amb la neutralitat de les forces de seguretat que, fins al moment, s'havien mantingut al marge de les confrontacions polítiques respectant la legalitat constitucional. La UA va iniciar tasques de mediació entre els principals líders polítics (els expresidents Didier Ratsiraka i Albert Zafy, a més de Rajoelina i Ravalomanana) per posar fi a la crisi desencadenada a l'illa, amb un Govern que mancava de legitimitat als ulls de la comunitat internacional. Joaquim Chissano, expresident de Moçambic, va aconseguir un primer acord per a la creació d'un Govern transicional a l'agost, conegut com Acord de Maputo. No obstant això, la incapacitat dels quatre dirigents per decidir conjuntament sobre les persones que havien d'assumir els nous càrrecs, a més de les reticències de Ravalomanana al fet que Rajoelina conservés la presidència, van continuar estancant el desenvolupament de l'Acord de Maputo i van aguditzar la crisi política i institucional, amb greus repercussions sobre la població.

Zimbabwe	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Partits polítics ZANU-PF i MDC, milícies de veterans i joves afins al ZANU-PF

Síntesi:

El Govern de Robert Mugabe, en el poder des de la independència del país el 1980 com a dirigent del ZANU-PF, persisteix en les pràctiques de persecució de membres de partits de l'oposició i de membres de la societat civil. L'administració de Mugabe ha estat criticada pels seus alts nivells de corrupció, la supressió de l'oposició política, la mala gestió de la reforma agrària i de l'economia del país, com també per la violació sistemàtica dels drets humans. La crisi originada després de les eleccions del 2008, amb alts índexs de violència perpetrada per milícies progovernamentals, i la falta d'avenços en la concreció d'un acord per al repartiment del poder, van augmentar la crisi política i econòmica del país, així com el seu aïllament internacional.

Al febrer, el partit del president Robert Mugabe, ZANU-PF, i el principal grup opositor, MDC, liderat per Morgan Tsvangirai, van arribar a un acord per al repartiment del poder polític que posava fi a mesos de negociacions. Tsvangirai va ser nomenat primer ministre, mentre Mugabe conservava el seu càrrec i controlava els principals ministeris, a més de les forces de seguretat de l'Estat. L'asimetria de l'acord, que minvava les capacitats de maniobra de l'MDC, va ser compensada per la capacitat de pressió de la comunitat internacional, que va supeditar la represa de la cooperació econòmica amb el país a la introducció de veritables reformes per part del nou Govern d'Unitat Nacional. Els membres de l'MDC, un gran nombre d'organitzacions de la societat

civil i defensors dels drets humans van continuar denunciant la persecució dels seus simpatitzants per part de les forces de seguretat i les milícies de veterans afins a Mugabe. Nombrosos membres de l'MDC van ser arrestats sense fer-se públics els càrrecs que se'ls imputaven, la qual cosa va portar Tsvangirai i els seus seguidors a boicotejar les sessions del Govern d'Unitat, reclamant avenços en el restabliment del sistema democràtic. Diverses organitzacions de drets humans i el panel del Kimberley Process van demanar al Govern la retirada de les seves tropes de les zones limítrofs a les mines de diamants, i van acusar les Forces Armades de violar sistemàticament els drets de la població i dels treballadors de les mines. A més, l'agència de notícies IRIN va documentar com la població de la província central de Mashonaland –antic bastió del ZANU-PF i que en les últimes eleccions va canviar el seu vot a favor de l'MDC– estava sent atemorida per milícies de veterans properes al president. En aquest sentit, un dels principals sindicats agrícoles del país, el GAPWUZ, va denunciar que més de 60.000 treballadors agrícoles havien estat desplaçats per la violència per les ocupacions il·legals de terrenys, perpetrades per seguidors de Mugabe. Diversos analistes van alertar sobre la probabilitat que els nivells de violència augmentin de cara a les eleccions previstes per al 2010.

b) Àfrica Occidental

Côte d'Ivoire	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Govern, Recursos Interna internacionalitzada
Actors:	Govern, aliança armada Forces Nouvelles, milícies progovernamentals, ONUCI, Forces Licorne

Síntesi:

Des de l'esclat del conflicte armat l'any 2002, el país es troba dividit en dues parts: les zones controlades per l'aliança armada d'oposició Forces Nouvelles al nord i la zona controlada pel Govern, al sud. Malgrat la signatura de l'acord de pau el 2003, la situació ha romàs pràcticament en statu quo fins a la signatura de l'acord polític d'Ouagadougou el març de 2007, on es va acordar reactivar els processos de DDR, identificació de la població, celebració d'eleccions i desplegament de l'administració arreu del país, obrint una porta a la reunificació. No obstant això, els escassos avenços en la seva implementació van continuar suposant un seriós risc per a la pau.

Les eleccions presidencials, previstes per al 29 de novembre, van ser novament ajornades per l'alentiment del procés de revisió de les llistes de votants. Tot i així, es va presentar la llista de candidats, que, per primera vegada, incloïa el líder del partit opositor RDR, Alassane Dramane Ouattara, vetat en anteriors comicis en haver-se posat en qüestió la seva nacionalitat. S'estima que el dret a vot va ser negat a 1,9 milions de persones que no van poder demostrar ser ivorians davant les audiències itinerants creades per al registre de la població.⁹ Aques-

9. La legislació ivoriana només reconeix la nacionalitat a aquelles persones que els seus ascendents hagin nascut al país, *ius sanguinis*. El dret al reconeixement de la nacionalitat va ser un dels factors més rellevants del conflicte armat que va viure el país el 2002.

ta realitat podria alimentar de nou la inestabilitat de cara al proper any. El procés de desmobilització dels grups armats no va aconseguir avenços significatius; mentre, va continuar pendent la decisió sobre la desmobilització de les milícies progovernamentals que operen a l'oest del país. **L'informe emès pel Grup d'Experts de l'ONU que realitza un seguiment de l'embargament d'armes va alertar que tant les Forces Nouvelles com les Forces Armades continuen rearmant-se i equipant-se**, i va assenyalar que el nord del país funciona com una economia de senyors de la guerra, on s'ignoren els acords aconseguits per retornar a les autoritats civils el control sobre les fronteres i la recaptació d'impostos. L'explotació dels recursos naturals del país continua alimentant la compra il·legal d'armament per ambdós bàndols. D'altra banda, la violència contra els retornats va persistir, principalment a l'oest.

Guinea	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Junta Militar, oposició política, forces de seguretat de l'Estat, moviments socials

Síntesi:

La mort del president Lansana Conté el desembre de 2008, després de més de dues dècades en el poder, va ser aprofitada per l'Exèrcit per donar un nou cop d'Estat i formar una Junta Militar. Encara que el seu màxim dirigent, el capità Musa Dadis Camara, es va comprometre al principi a retornar el poder a les organitzacions civils, la dilatació del període transitori, com també els rumors constants sobre la presentació de la seva candidatura a les properes eleccions presidencials, van augmentar el descontentament de la població i els grups polítics. La dura repressió militar contra els manifestants que

es van reunir a Conakry el setembre de 2009 per demanar la dimissió de Camara i el retorn a l'ordre constitucional, amb més de 157 morts, va aguditzar encara més la inestabilitat política i va incrementar els temors a una nova revolta armada sobre un fons de rivalitat ètnica.

La creixent inestabilitat política va culminar el 28 de setembre amb la forta repressió militar d'una manifestació, convocada pels partits de l'oposició i una plataforma de moviments socials, per demanar que cap membre de la Junta Militar que dirigeix el país pogués presentar la seva candidatura a les eleccions presidencials que retornarien Guinea a la normalitat democràtica. **Diverses fonts van xifrar el nombre de morts en 157**, encara que les autoritats militars van insistir que només 54 persones havien mort després que les forces de seguretat capturessin els manifestants, tancant les portes de l'Estadi Nacional on s'havien congregat milers de persones. A més, desenes de dones van ser violades i algunes posteriorment assassinades pels militars.¹⁰ Diverses investigacions van revelar que podria existir un component ètnic en la disputa de l'Exèrcit per conservar el poder, posant en relleu la contraposició entre l'ètnia peul, demogràficament majoritària al país, i les ètnies anomenades *forestiers*, majoritàries a les Forces Armades però minoritàries a l'Estat. El president burkinès, Blaise Compaoré, en el seu paper de mediador nomenat per ECOWAS, va intentar aconseguir un acord entre la Junta Militar i l'oposició, sense aconseguir resultats positius. Durant l'any es van produir nombroses purgues internes a l'Exèrcit, amb assassinats i empresonaments, com també detencions d'antics càrrecs del Govern i membres de l'oposició. Al desembre, **el líder de la Junta, el capità Musa Dadis Camara, va ser víctima d'un intent d'assassinat per part del cap de la guàrdia presidencial**, el tinent Aboubacar "Toumba" Diakité, un dels principals responsables de la matança del passat mes de setembre a Conakry. Camara va ser evacuat al Marroc per ser intervingut i el ministre de Defensa de la Junta, Sekouba Konaté, el va substituir en el càrrec.

Quadre 2.1. Guinea: la inestabilitat que amenaça el futur de la regió occidental africana

La massacre perpetrada per les forces de seguretat contra la població civil el 28 de setembre a Conakry, en la qual van morir almenys 157 persones, va ser només la brutal escenificació de la crítica situació que viu Guinea des que els militars van prendre el poder el desembre de 2008.

La manifestació, convocada per una coalició de partits d'oposició i moviments de la societat civil autodenominada Forces Vives, es va produir després que es trenqués el diàleg amb la Junta Militar per a la creació d'un Consell Nacional de Transició, encarregat de liderar el retorn del país a les pràctiques democràtiques. El motiu per a la ruptura de les negociacions va ser l'anunci de la candidatura del líder de la Junta, el capità Musa Dadis Camara, per a les properes eleccions presidencials, incomplint un primer acord aconseguit amb l'oposició al març. El setge contra membres de l'oposició i d'organitzacions de drets humans, com també la supressió dels drets d'assemblea i reunió, van contribuir a agreujar la situació.

La reacció de Camara davant els fets del 28 de setembre, el qual assegurava que no tenia control sobre les forces militars que van perpetrar els atacs contra la població i acusava el seu ajudant de camp, el cap de la Guàrdia Presidencial, Abubakar "Toumba" Diakité, de ser el responsable de la repressió, va posar de manifest les fractures existents dins de la Junta Militar. El Consell Nacional per a la Democràcia i el Desenvolupament (CNDD), nom que rep la Junta, està format per 33 membres, cadascun d'ells clau per al control d'una facció militar dins de l'Exèrcit i, per tant, amb les seves pròpies aspiracions de poder.

10. Vegeu el capítol 6 (Gènere).

Les denúncies realitzades per les organitzacions de drets humans locals i internacionals sobre la creació de milícies de suport a la Junta amb un clar component ètnic no només haurien de preocupar els grups ètnics majoritaris. És més que probable que cadascun dels principals líders de la CNDD estigui organitzant les seves pròpies forces davant la possibilitat que es produeixi una lluita pel poder en el si de la Junta. L'intent d'assassinat de Camara a les mans de Diakité al desembre, podria ser l'inici d'una nova conflagració.

La creació de milícies ha estat especialment destacada al sud, a la regió coneguda com a Guinea Forestière, ja que el líder de la Junta pertany a l'ètnia guerza, comuna a la zona. Aquesta zona, frontera de Guinea amb Libèria, Sierra Leone i Côte d'Ivoire, es va veure especialment implicada en els conflictes armats dels seus veïns dels anys noranta; existia un gran nombre d'armes i una constant tensió entre les diferents comunitats que la poblen i que al·leguen pertànyer a aquestes terres en les seves constants confrontacions. Durant els conflictes armats que van tenir lloc en la dècada dels noranta a la regió del riu Mano, els militars guineans van obtenir grans rèdits del tràfic d'armes i el control de la circulació de béns i persones a la zona Forestière, forjant aliances militars que podrien suposar un greu perill si es reactivessin. La creació de grups de suport de la Junta s'ha estès, tanmateix, a escala nacional després que la CNDD nomenés prefectes a militars propers a les 33 províncies que formen el país.

El nomenament del vicepresident de la Junta i ministre de Defensa, Sekouba Konaté, com a suplent de Camara després de l'intent d'assassinat, podria contribuir a complicar encara més el quadre. Segons la informació aportada per l'International Crisis Group, Konaté té forts vincles amb l'antic grup armat liberianès LURD,¹¹ la qual cosa podria facilitar l'entrada d'exmilitars liberians en la contesa. De fet, l'informe remès per Human Rights Watch va assenyalar que nombrosos testimonis dels esdeveniments del 28 de setembre van afirmar que part de les milícies que van donar suport als militars en la repressió eren liberianes.¹² Totes aquestes dades contribueixen a augurar un nefast futur per a la regió occidental africana, on un possible conflicte armat a Guinea podria arrossegar els seus fràgils veïns de nou a la violència.

Guinea-Bissau	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern, Forces Armades, partits polítics d'oposició, xarxes internacionals de narcotràfic

Síntesi:

La història de Guinea-Bissau des de la seva independència de Portugal el 1974 inclou una successió de guerres civils i cops d'Estat que han impedit que el país aconseguixi l'estabilitat política a més d'avortar qualsevol intent de funcionament democràtic. La gran influència de les Forces Armades sobre la realitat política del país i els enfrontaments entre partits que representen diferents grups ètnics suposen un gran obstacle per a l'assoliment de la pau. La ruptura del pacte d'estabilitat signat el 2007 entre els principals partits polítics va ser, una vegada més, una oportunitat perduda per posar fi a la dinàmica violenta que domina la vida política. L'impacte cada vegada més gran de les xarxes del narcotràfic internacional a Àfrica Occidental s'havia convertit en un factor afegit a la crisi. L'assassinat del president, Joao Bernardo Vieira, el març de 2009 podria suposar l'inici d'una nova època de greu inestabilitat.

L'assassinat del president, Joao Bernardo Vieira, al mes de març per part d'efectius militars que l'acusaven d'estar implicat en la mort del cap de l'Exèrcit, Tagmé Na Wai –mort en un atemptat poques hores abans–, va

amençar la precària estabilitat del país. ECOWAS, la UA i Nacions Unides van redoblar els esforços per aconseguir que es mantingués l'ordre constitucional, donant suport a la celebració d'unes noves eleccions el 28 de juny per nomenar el nou titular de la presidència, Malam Bacai Sanha, del partit del primer ministre PAICG. El control de l'Exèrcit sobre les institucions polítiques del país i la configuració de Guinea-Bissau com a narco-estat, nexa d'unió entre els càrtels americans i Europa, van ser els factors que Nacions Unides i diversos analistes van destacar com a problemes clau que s'havien de resoldre per aconseguir l'estabilització del país. Al juny, el ministre d'Administració Territorial, candidat a la presidència, i un exministre de Defensa van morir a mans de l'Exèrcit quan es van resistir a ser detinguts per la seva suposada participació en un intent de cop d'Estat. No obstant això, fonts properes a les víctimes van desmentir la versió oficial dels fets i van assenyalar que es tractava d'assassinats polítics. Encara que es va crear una comissió d'investigació sobre els esdeveniments de març, en finalitzar l'any no s'havien aclarit els fets ni realitzat cap detenció.

Níger	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern, Coordinadora de Forces per a la Democràcia i la República (oposició política)

11. International Crisis Group. *Guinea: Military Rule Must End*. Africa Briefing núm. 66, Dakar / Brussel·les: ICG, 16 d'octubre de 2009 a: <<http://www.crisisgroup.org/home/getfile.cfm?id=4137&tid=6349&l=1>>.

12. Human Rights Watch. *Guinea: September 28 Massacre Was Premeditated*. HRW, 27 d'octubre de 2009, a: <<http://www.hrw.org/es/news/2009/10/27/guinea-september-28-massacre-was-premeditated>>.

Síntesi:

La intenció del president Mamadou Tandja de reformar la constitució per augmentar el nombre de mandats presidencials i perpetuar-se en el poder, va generar la mobilització dels grups opositors. L'oposició política nigeriana va sofrir assetjament continu i detencions, que intentaven presentar els seus membres com a traïdors i corruptes. La dissolució del Parlament i el Tribunal Constitucional, la convocatòria d'un referèndum i eleccions legislatives per al nomenament d'una nova cambra, van alimentar la crisi política al país, davant la condemna d'organismes africans i internacionals.

El president, Mamadou Tandja, va aconseguir el 92% dels vots a favor en un controvertit referèndum convocat per a la modificació del text constitucional. La reforma li permetria prorrogar el nombre de mandats presidencials, i li facilitaria la seva permanència en el poder. La consulta va ser convocada després que el Tribunal Constitucional i el Parlament votessin en contra d'introduir aquesta reforma en la Carta Magna, per aquesta raó, el president va decidir dissoldre ambdues cambres i convocar eleccions legislatives el 20 d'octubre. Els comicis van ser boicotejats per l'oposició que es va unir entorn de la Coordinadora de Forces per a la Democràcia i la República. Nombroses personalitats polítiques de l'oposició, entre elles 30 exparlamentaris, van ser detingudes en reiterades ocasions acusades de malversació de fons i altres delictes. El principal líder de l'oposició, Mahamadou Issoufou, va ser també detingut després de cridar a la desobediència civil. **ECOWAS va suspendre el país de participació en els seus òrgans i va nomenar l'expresident nigerià, Abdulsalami Abubakar, mediador entre la presidència i l'oposició.** La UE va suspendre els acords d'ajuda al desenvolupament aconseguits amb el Níger i va privar el país d'uns fons que ascendeixen a 500 milions d'euros, després que se celebressin les eleccions legislatives i es nomenés un nou Parlament. D'altra banda, a l'octubre es va aconseguir un nou acord de pau amb els grups armats tuaregs sota mediació de Líbia.¹³

Nigèria	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Identitat, Recursos Interna
Actors:	Comunitats cristianes i musulmanes, partits polítics, milícies comunitàries

Síntesi:

Des de l'any 1999, quan el poder polític va tornar a mans civils després de successives dictadures i cops d'Estat, el Govern no ha aconseguit establir un sistema democràtic al país. Encara persisteixen grans diferències econòmiques i socials entre els diferents estats que conformen Nigèria, per la falta de descentralització, i entre les diferents capes socials, fet que fomenta la inestabilitat i els esclats de violència. Així mateix, les fortes divisions interreligioses, interètniques i polítiques alimenten la persistència de la violència arreu del país.

La falta de transparència i la corrupció en el terreny polític són uns altres dels grans obstacles per a la democràcia a Nigèria. Les pràctiques mafioses i el recurs a l'assassinat polític com a estratègia electoral han impedit, almenys en els dos últims comicis presidencials, el lliure exercici del dret a vot de la població, augmentant el descontent i les pràctiques fraudulentoses.

Els fets més greus el 2009 van ser **els atacs simultanis de la secta islamista Boko Haram** (amb presumptes vincles amb al-Qaida, segons declaracions del seu líder) **contra llocs policials i casernes als estats del nord de Bauchi, Kano, Borno i Yobe, en els quals van morir més de 700 persones durant el mes d'agost**, la majoria d'ells membres de la secta. La violència es va iniciar a la ciutat de Bauchi, on membres de la secta van atacar amb explosius una comissaria de Policia en protesta per la detenció d'alguns dels seus líders. Com a resposta a aquest atac, la policia va dur a terme una batuda contra l'assentament de la secta als afores de la ciutat. En aquest primer enfrontament van morir almenys 39 persones. El líder del grup, Mohamed Yusuf, va morir sota custòdia de la Policia, la qual cosa va portar al seu successor a amenaçar amb iniciar una gihad (guerra santa) amb la finalitat d'islamitzar tot el país. El president, Umaru Yar'Adua va ordenar una investigació independent que aclarís la possible comissió d'una execució extrajudicial per part de la Policia. Més de 3.500 persones van ser desplaçades per la violència. Després d'aquests fets, les forces de seguretat van realitzar operatius contra diferents congregacions musulmanes, van detenir part dels seus membres i van desarticlar la seva organització; això va obligar els seus seguidors a retornar als seus llocs d'origen o deportar aquells que no tenien la nacionalitat nigeriana. D'altra banda, els enfrontaments entre comunitats transhumants-ramaderes i locals es van multiplicar durant un any en el qual la sequera al nord va forçar els fulani (tribu ramadera) a desplaçar-se durant més temps i més cap al sud amb els seus ramats. Aquesta comunitat va denunciar la criminalització que estava sofrint per part de les institucions locals de nombrosos estats que havien vetat la seva presència a les principals ciutats amb la finalitat d'evitar que es produïssin situacions de violència. També van augmentar els enfrontaments entre comunitats de confessió cristiana i musulmana, destacant els que van tenir lloc a l'estat de Bauchi, on 11 persones van morir i més d'un centenar van resultar ferides.

Senegal (Casamance)	
Intensitat:	1
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern Interna
Actors:	Govern, grup armat MFDC i les diferents faccions

Síntesi:

Casamance és una regió senegalesa virtualment separada del país per Gàmbia on, des del 1982, el Moviment de les Forces

13. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

Democràtiques de Casamance (MFDC) demana la independència. L'enfrontament entre les Forces Armades i l'MFDC va tenir la seva màxima expressió de violència durant els anys noranta, i va concloure el 2004 amb la signatura dels acords de pau pel seu màxim líder, Diamacoune Senghor. Des de llavors han prosseguit els enfrontaments de baixa intensitat entre diferents faccions que no reconeixen l'acord aconseguit amb el Govern i que lluiten per augmentar el seu control sobre el territori.

La inestabilitat va créixer a Casamance a partir de la segona meitat de l'any, quan **l'Exèrcit va bombardejar posicions del grup armat MFDC als afores de Ziguinchor** (capital de la regió) després que el grup atacés una caserna militar i matés un soldat. El nombre d'assalts i la inseguretat a les carreteres havia crescut des de maig, sobretot a la regió de Bignona. Aquesta activitat va ser atribuïda a la facció de l'MFDC liderada per Bertrand Sambou, conegut com Essaoulé i que opera a la zona fronterera amb Guinea-Bissau, on un atac de l'MFDC va produir la mort a sis soldats a l'octubre. Acadèmics, polítics i membres de la societat civil van demanar al Govern i als rebels que s'asseguessin a negociar una pau definitiva, ja que els acords signats el 2004 no havien aconseguit acabar amb el conflicte armat, deixant la regió en una situació ni de guerra ni de pau. Diversos analistes van alertar de l'impacte que podria tenir la mort al març del president guineà, Joao Bernardo "Nino" Vieira, en la situació de seguretat de Casamance, ja que sota les seves ordres l'Exèrcit de Guinea-Bissau havia combatut contra les faccions de l'MFDC a la frontera i havia aconseguit neutralitzar el grup i més estabilitat. L'any 1998, quan Vieira va destituir al cap de les Forces Armades acusat de tràfic d'armes cap a l'MFDC, l'Exèrcit es va amotinar en contra i les tropes de Guinea i Senegal van sortir en defensa de Vieira per evitar que fos enderrocat; però això no va evitar que un cop d'Estat l'expulsés del poder el 1999.

c) Banya d'Àfrica

Djibouti – Eritrea	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Territori Internacional
Actors:	Djibouti, Eritrea
Síntesi:	

La demarcació fronterera entre ambdós països és una font de desacord i de tensió. Aquesta frontera va ser fixada de forma confusa el 1901 per un tractat entre França (la potència colonial a Djibouti) i Itàlia (la potència colonial a Eritrea). Aquesta demarcació irresolta va provocar que ambdós països s'enfrontessin el 1996 i el 1999. Aquest litigi es va agreujar a escala regional a causa de la tensió entre Eritrea i Etiòpia, ja que els Estats Units són un ferm aliat etiòp; a la guerra de Somàlia, on Eritrea dona suport a la coalició opositora, mentre que Etiòpia i els Estats Units donen suport al Govern Federal de Transició; i a la guerra a la regió etiòp d'Ogaden, on Eritrea dona suport a la insurrecció. Djibouti, país neutral en el conflicte de Somàlia, ha estat la seu de les últimes converses de pau entre part dels actors somalis enfrontats. La seva situació

és estratègica per al control del tràfic marítim al mar Roig (França i els Estats Units hi disposen de bases militars), i després de la guerra entre Eritrea i Etiòpia, Djibouti representa l'única sortida al mar per a Etiòpia.

A l'abril, el Consell de Seguretat de l'ONU va avançar tímidament en el contenciós que enfronta ambdós països. L'organisme va acusar Eritrea d'ignorar la resolució dictada al gener en la qual se li exigia la retirada de les seves tropes del territori fronterer en litigi amb Djibouti, Ras Doumeira, en cinc setmanes. En aquest sentit, el Consell va expressar la seva voluntat de reunir-se amb representants de l'Executiu eritreu per manifestar-los la seva preocupació davant l'incompliment d'aquesta resolució. D'altra banda, membres del Consell van encomiar els esforços de mediació que organitzacions com la UA, la Lliga Àrab o l'OCI havien realitzat fins a la data. A la fi de maig, el Consell va pujar de to i va acusar Eritrea de subministrar armament a la insurrecció somali amb l'objectiu de desestabilitzar el país, qüestió desmentida per Eritrea, mentre diversos països i organitzacions regionals van exigir l'aplicació de sancions. El Consell va anunciar que realitzaria una investigació per determinar els fets. A final de setembre, Djibouti va fer una nova crida al Consell perquè donés els passos necessaris per resoldre la disputa entre ambdós països, alertant que si el contenciós no es resolvia adequadament, aquesta situació podia generar un perillós precedent per a altres crisis de l'actualitat. Exercint el seu dret a rèplica, el representant eritreu va afirmar davant l'Assemblea General de l'ONU que el seu país no tenia ambicions territorials i que no havia ocupat cap territori que pertanyés a Djibouti, afegint que Djibouti només havia presentat una visió parcial de la situació. Posteriorment, a l'octubre, **Djibouti va iniciar una campanya diplomàtica contra Eritrea acusant-la d'ingerència en la seguretat del país en proporcionar armament i entrenament a forces i moviments antigovernamentals** amb l'objectiu de promoure actes de sabotatge dins del seu territori, sense aportar més detalls. Al desembre, el Consell de Seguretat de l'ONU va establir una resolució condemnatòria sobre Eritrea en la qual li exigia que reobris el diàleg amb Djibouti, i un embargament d'armes sobre Eritrea per la seva col·laboració amb els grups armats somalis.

Eritrea – Etiòpia	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Territori Internacional
Actors:	Eritrea, Etiòpia
Síntesi:	

El 1993, Eritrea es va independitzar d'Etiòpia, encara que la frontera entre ambdós països no va quedar clarament delimitada; aquest fet va provocar el seu enfrontament entre el 1998 i el 2000, amb més de 100.000 víctimes mortals. El juny de 2000 van signar un acord de cessament d'hostilitats, el Consell de Seguretat de l'ONU va establir la missió UNMEE per supervisar-lo i al desembre van signar l'acord de pau d'Alger. Aquest estableix que ambdós se sotmetran a la decisió que acordi la Comissió Fronterera entre Eritrea i Etiòpia (EEBC,

per les seves sigles en anglès), encarregada de delimitar i demarcar la frontera basant-se en els tractats colonials pertinents (1900, 1902 i 1908) i el Dret Internacional. L'abril de 2002, l'EEBC va anunciar el seu dictamen, que va assignar el disputat poblet fronterer de Badme (epicentre de la guerra i actualment administrada per Etiòpia) a Eritrea, decisió rebutjada per Etiòpia.

Durant l'any no es van produir canvis en les relacions entre ambdós països que deixessin entreveure una variació entorn del contenciós fronterer que els enfronta, ni tampoc fets significatius a la zona fronterera des de la retirada de la missió UNMEE el juliol de 2008. Etiòpia va reiterar al gener la seva voluntat d'iniciar un diàleg amb Eritrea sense condicions prèvies, i al febrer el líder libi i president de torn de la UA, Moammar al-Gaddafi, es va oferir per intervenir en el contenciós, proposta que va ser rebutjada per Eritrea, que la va qualificar d'arbitrària. Asmara, a més, va reiterar com a condició principal la retirada etiòp dels territoris en disputa. **A l'agost, el Tribunal Permanent d'Arbitratge va dictaminar les compensacions de guerra entre Eritrea i Etiòpia conclouent que Eritrea havia de pagar a Etiòpia 11 milions de dòlars.** Paral·lelament, van persistir els creuaments d'acusacions quant a la implicació d'ambdós països en el conflicte de Somàlia, on Etiòpia dona suport al Govern Federal de Transició somali i Eritrea a la insurrecció islamista. Etiòpia també va acusar Eritrea de donar suport a la insurrecció d'Ogaden, a Etiòpia. Aquest país, juntament amb altres països de la regió com Djibouti i Kenya, **va acusar Eritrea de subministrar armes i entrenament a la insurrecció somali violant així l'embargament d'armes imposat per Nacions Unides des del 1992.** Durant l'any, va augmentar el consens internacional entorn d'aquesta qüestió i diferents països i organitzacions van secundar la postura de la UA adoptada al maig –al juny, els Estats Units, al setembre va ser la IGAD i a l'octubre el Regne Unit– d'exigir sancions al Consell de Seguretat de l'ONU contra Eritrea després de l'aparició d'informes que van revelar subministraments d'armes a la insurrecció somali. Aquesta demanda creixent va culminar al desembre amb l'establiment d'un embargament d'armes del Consell de Seguretat de l'ONU sobre Eritrea.

Etiòpia	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern, Identitat, Autogovern Intern
Actors:	Govern (coalició EPRDF, liderada per el partit TPLF), oposició política i social, coalició opositora FDD (Medrek)

Síntesi:

El règim que governa Etiòpia des de 1991 s'enfronta a una sèrie moviments opositors que reclamen progressos en la democràcia i la governabilitat del país, com també més grau d'autogovern. La coalició governamental EPRDF (Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front) està controlada pel partit Tigrayan People's Liberation Front (TPLF) de la minoria tigré que regeix el país amb un creixent autoritarisme amb el beneplàcit de les elits amhara. Existeix un descontentament al país amb el règim federal ètnic implantat per l'EPRDF, que no ha resolt la qüestió nacional, la qual cosa ha alimentat la consolidació d'una forta oposició política i social. Hi ha sectors polítics-militars que qüestionen el federalisme ètnic com a insuficient per a les seves demandes nacionals i altres sectors de les classes dominants i amb presència en el conjunt del país que consideren el federalisme ètnic un fre a la consolidació de l'Estat-nació, en paral·lel a les exigències d'una democratització de les institucions. En les eleccions de 2005 aquesta diversa oposició va suposar un repte per a l'EPRDF, que va reprimir amb duresa les protestes postelectorals, reticent a la competència multipartidista.

Durant l'any es va experimentar **un clima de creixent tensió motivat per la futura celebració d'eleccions legislatives i presidencials el maig de 2010. El Govern va incrementar els abusos, pressions i intimidacions sobre l'oposició a través de la detenció de centenars d'activistes i candidats.** Aquesta situació es va intensificar durant les eleccions locals d'abril, que va guanyar l'EPRDF de forma aclaparadora. Fins i tot va haver-hi acusacions per part de l'oposició d'execucions extrajudicials, motivades políticament pel Govern, i de la utilització de l'ajuda alimentària com a arma política per guanyar les eleccions. L'oposició política va denunciar que els seus partidaris no estaven rebent ajuda com una forma de pressió perquè s'unissin al governant EPRDF. També es va produir un enduriment d'algunes lleis, com la llei antiterrorista i la de les ONG, en un nou intent per restringir els drets fonamentals, reprimir l'oposició política i la crítica independent. La comunitat donant va manifestar la seva preocupació per aquestes restriccions.¹⁴ Per la seva banda, l'International Crisis Group va alertar que les eleccions podrien incrementar les tensions internes i derivar en un focus de violència de dimensions regionals.¹⁵ Al novembre, després de més de dos mesos de dur debat en el qual van participar fins a 65 partits, l'EPRDF i els tres principals partits opositors AEUO, EDP i CUD –que en l'actualitat formen part de la coalició opositora FDD– van aconseguir un acord entorn del codi de conducta electoral i les estratègies per a la seva implementació. Cal afegir que en diferents moments de l'any es van produir brots de violència intercomunitària per la propietat i usos de la terra i fonts d'aigua en diverses parts del país. El més destacat va tenir lloc al febrer entre les comunitats borena i gheri (sud), que va

14. La llei de les ONG, que va entrar en vigor al març, penalitza les activitats de drets humans empreses per les organitzacions etiòpies que rebien més del 10% del seu finançament de l'estranger i limita les activitats de drets humans de les ONG estrangeres, incloses les campanyes per la igualtat de gènere, els drets de la infància, els drets de les persones amb discapacitat i la resolució de conflictes. Amnistia Internacional. "El Parlament etiòp aprova una nova llei repressiva sobre ONG". AI, 8 de gener de 2009, a: <<http://www.amnesty.org/es/news-and-updates/news/parlamento-etiope-aprueba-nueva-ley-represiva-sobre-ong-20090108>>.

15. International Crisis Group. *Ethiopia: Ethnic Federalism and Its Discontents*. Crisis Group Africa Report núm. 153. Brussel·les: ICG, 4 de setembre de 2009, a: <http://www.crisisgroup.org/library/documents/africa/horn_of_africa/153_ethiopia_ethnic_federalism_and_its_discontents.pdf>.

causar la mort d'unes 300 persones i fins a 100.000 desplaçats.

Etiòpia (Oròmia)	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern central, govern regional oposició política i social, oposició armada OLF, IFLO

Síntesi:

Etiòpia és objecte de moviments de caràcter secessionista o de rebuig del poder central des dels anys setanta. L'oromo OLF sorgeix entre el 1973 i el 1974 i opera a la regió etiòp d'Oròmia, al centre i sud del país, en contra de la dictadura de Mengistu i amb l'objectiu d'establir un Estat independent per a la comunitat oromo. Malgrat les seves diferències, els moviments polítics i armats de caràcter nacionalista oromo van participar juntament amb altres moviments insurgents del país per enderrocar el règim de Mengistu el 1991. No obstant això, l'OLF es va desmarcar el 1992 del Govern de transició liderat pel partit TPLF de Meles Zenawi, que controlava la coalició en el poder, l'Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front (EPRDF), i des de llavors va iniciar la lluita armada contra el Govern central i contra altres moviments polítics oromos progovernamentals exigint la independència de la comunitat oromo. En diverses ocasions va col·laborar amb l'ONLF d'Ogaden en accions contra el Govern central.

Durant l'any es van produir enfrontaments esporàdics entre l'OLF i l'Exèrcit etiòp en els quals van morir desenes de combatents, com també onades de detencions de membres de la comunitat oromo acusats de pertànyer a l'OLF. A l'agost, en una d'aquestes batudes les forces de seguretat van arrestar desenes de destacats intel·lectuals de l'ètnia oromo a la capital i en diferents localitats de l'estat d'Oròmia, segons la Lliga de Drets Humans de la Banya d'Àfrica. Paral·lelament, els partits oromo OFDM i l'OPC van denunciar que el Govern els havia denegat el seu dret a formar una coalició, l'Oromo Federalist Congress. Per la seva banda, l'OLF va emetre un comunicat en el qual acusava al Govern de polititzar la greu sequera que va afectar la regió. **Organitzacions opositores oromo van denunciar la mort d'entre 100 i 200 persones i desenes de ferits de diversa consideració com a conseqüència d'enfrontaments intercomunitaris, instigats pel Govern. Aquestes organitzacions van acusar el Govern d'alimentar conflictes entre els oromo i altres comunitats del país, de promoure divisions en el si de la comunitat oromo utilitzant la religió i el sentiment de pertinença al clan i a la comunitat, i d'incentivar la repressió política. Al juny uns 3.000 estudiants oromo van dur a terme protestes a la Universitat d'Awassa per denunciar la creixent opressió que exerceix el Govern contra la seva comunitat.**

Txad – Sudan	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Internacional
Actors:	Txad, Sudan, grups armats d'oposició txadians i sudanesos

Síntesi:

L'inici de la guerra a Darfur el 2003 va marcar la progressiva deterioració de les relacions entre ambdós governs, els presidents dels quals van ser antics aliats en el derrocament del president txadià Hissène Hauré per part d'Idriss Déby el 1990. Encara que durant el 2004 el Txad va intervenir entre el Govern sudanès i la insurrecció de Darfur, l'increment de la violència, l'afluència de població refugiada sudanesa cap a l'est del Txad i les incursions de les milícies progovernamentals sudaneses Janjaweed en aquesta zona van provocar nombroses crítiques cap a l'Executiu txadià per la seva política de neutralitat. Cal recordar que part dels grups armats de Darfur pertanyen a la mateixa comunitat que governa el Txad, els zaghawa. El 2004 es van configurar diverses insurreccions contra el Govern d'Idriss Déby, i des de llavors, ambdós Governos han estat donant suport a l'oposició armada de l'altre país.

L'any es va caracteritzar per la persistència del clima de desconfiança i enfrontament entre ambdós països i per les iniciatives diplomàtiques per reduir la tensió; al desembre, es van celebrar diverses reunions després de les quals es va acordar implementar els acords precedents. **No obstant això, durant l'any es van produir diverses incursions dels exèrcits del Txad i el Sudan a la zona fronterera per perseguir els grups armats. Malgrat que el 3 de maig ambdós països van assolir un nou acord a Doha –el quart després dels acords signats a Trípoli, Riyadh i Dakar–, l'ofensiva rebel txadiana¹⁶ i la posterior invasió de l'Exèrcit txadià en territori sudanès van agreujar novament la situació.** Al juliol, l'Exèrcit txadià va llançar una ofensiva aèria a Darfur Occidental, després d'haver-se anunciat que Qatar havia estat planificant una trobada entre el president sudanès, Omar al-Bashir, i el seu homòleg txadià, Idriss Déby. Al novembre, el Sudan va llançar un atac aeri contra un destacament txadià que havia creuat prèviament la frontera sudanesa, en el qual va morir un soldat txadià, la qual cosa va fer témer una escalada militar. El partit governant al Sudan, l'NCP, va criticar la falta de formalitat del Txad en el procés de normalització de les relacions diplomàtiques mútues, ja que N'Djamena vinculava la millora de les relacions bilaterals a l'expulsió dels grups rebels txadians del Sudan. La falta d'avanços per part de Khartoum, al seu torn, va alimentar la intransigència dels grups armats de Darfur en les negociacions de pau de Doha (Qatar), ja que aquests compten amb el suport de N'Djamena. Les visites de delegacions d'ambdós països i els bons oficis regionals i internacionals van aconseguir al desembre fer avançar el contenciós, encara que queda pendent la implementació de l'acord aconseguit, com en les ocasions anteriors.

16. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

Sudan	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Recursos Interna
Actors:	Partits polítics NCP i SPLM, grup armat SPLA, milícies progovernamentals, ètnies i subclans dinkas i nuer al sud

Síntesi:

L'any 2005 el grup armat SPLA i el Govern del Sudan van signar un acord de pau definitiu (CPA) que va posar fi a 20 anys de conflicte armat que havia enfrontat el nord amb el sud del país. La falta de concreció sobre diferents punts de l'acord està dificultant els avenços del procés de pau. D'altra banda, la conclusió del conflicte a escala nacional va provocar el resorgiment dels recels i desavinences entre les diferents ètnies i clans que conviuen i competeixen per uns recursos escassos al sud del país. La contraposició entre les elits de Khartum i els estats de l'Alt Nil que controlen la riquesa econòmica sudanesa i la resta dels estats que conformen el país se situa en l'eix de les tensions que amenacen la pau al Sudan.

La manca d'enteniment entre els signants de l'Acord de Pau Global de 2005, NCP i SPLM, va continuar obstaculitzant la seva implementació. Els principals desacords en les negociacions es van produir al voltant de la reforma de la legislació electoral i la validació dels resultats de referèndum sobre l'autodeterminació del sud que, segons l'acord de pau, se celebraria el 2011. L'SPLM no va reconèixer la validesa dels resultats del cens nacional realitzat el 2008 després de la seva publicació, i es va negar al fet que fossin utilitzats per determinar el repartiment dels beneficis del petroli i el cens de votants, que va iniciar el seu registre l'1 de novembre. 28 partits de l'oposició sudanesa, liderats per l'SPLM, van signar la Declaració de Juba per al Diàleg i el Consens Nacional, segons la qual es comprometien a boicotejar les properes eleccions presidencials si el Govern no aconseguia aprovar la reforma de lleis vitals per a la implementació de l'acord de pau. En un ambient de tensió creixent, **el president del Govern semiautònom del sud, Salva Kiir, es va mostrar partidari de la secessió del sud, i va assenyalar que continuar formant part d'un Sudan unit convertiria tots els habitants del sud en ciutadans de segona.** D'altra banda, el Tribunal Permanent d'Arbitratge de l'Haia va establir la nova frontera en la regió petrolera d'Abyei; va deixar així el principal pou de cru al nord, i les terres més fèrtils, a més de la capitalitat, al sud. El seu dictamen va ser contestat per les tribus àrabs-ramaderes misseriya que van exigir compensacions a l'Estat per les pèrdues en considerar que aquesta decisió afectaria greument les seves activitats de pasturatge. Nombrosos analistes van cridar l'atenció sobre la creixent tensió i la gran presència d'armament, milícies i grups armats a Kordofan Meridional (nord), que podria convertir-se en un nou Darfur si no es prenen les mesures necessàries per canviar aquesta dinàmica. 244 persones van morir en una cadena d'enfrontaments protagonitzada per les tribus àrabs, misseriya i reizegat en aquesta província durant l'any.

d) Grans Llacs i Àfrica Central

Burundi	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Identitat, Govern Interna
Actors:	Govern, oposició política (facció de CNDD-FDD de Hussein Radjabu, UPRONA, FRODEBU, FNL) i social

Síntesi:

El procés de transició política i institucional iniciat amb la signatura de l'Acord de Pau d'Arusha el 2000 va culminar formalment l'any 2005. L'aprovació d'una nova Constitució que formalitza el repartiment de poder polític i militar entre les dues principals comunitats, hutus i tutsis, i la celebració del procés electoral que ha conduït a la formació d'un nou Govern, intenten crear les bases de futur per superar el conflicte iniciat el 1993 i suposen la principal oportunitat per posar fi a la violència de caràcter etnopolític que afecta el país des de la seva independència el 1962. No obstant això, persisteix la desconfiança entre els partits polítics i les lluites de poder en el si del governamental CNDD-FDD, i entre el Govern i l'oposició política. A aquesta tensa situació cal afegir el repte positiu de que el darrer grup armat del país, les FNL, s'ha sumat a la comtessa política amb la renúncia a la violència.

Malgrat diversos avenços en els preparatius del procés electoral que se celebrarà el juliol de 2010, com la consensuada nova Llei Electoral o la inclusió de l'oposició en la comissió electoral, **es va intensificar el clima de tensió.** Diversos analistes van alertar que les eleccions poden desencadenar una escalada de la violència a causa de la combinació d'una important presència d'armes lleugeres i l'existència de seccions ben organitzades de joves activistes dels partits polítics. Encara que des del 2007 s'han recollit unes 70.000 armes, s'estima que encara hi ha unes 100.000 en mans de la població civil. A més, els cossos de seguretat de l'Estat estan integrats pels grups armats que van aconseguir els acords de pau amb el Govern, per la qual cosa alguns analistes no descarten la possibilitat que es pugui produir una involució. A l'abril es va transformar en partit polític l'última guerrilla, les FNL, i es va endegar el programa de DDR per als seus combatents, encara que aquest va generar tensions i greuges a causa de les diferents compensacions. A més, antics alts càrrecs de les FNL, entre ells l'exsecretari d'Exteriors, Jacques Kenese, i l'exportaveu, Pasteur Habimana, van criticar **la deriva autoritària de les FNL**, per la qual cosa van ser expulsats i acusats de traïció a l'agost. La creixent intimidació i amenaces a activistes de l'oposició es va posar de manifest amb la prohibició de l'organització FORSC, paraigua de 146 associacions de la societat civil. Human Rights Watch va denunciar que **tant les FNL com el Govern havien utilitzat la violència i la intimidació política contra els seus opositors, i que s'havien produït detencions arbitràries i diverses execucions extrajudicials per motius polítics.**

Kenya	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Identitat, Govern, Recursos Interna
Actors:	Govern, milícies d'adscripció ètnica, oposició política i social (partits polítics, organitzacions de la societat civil), SLDF, secta Mungiki

Síntesi:

La política i l'economia de Kenya han estat dominades des de la seva independència el 1963 pel partit KANU, controlat per la comunitat més nombrosa del país, els kikuyus, en detriment de la resta d'ètnies. El 2002, el successor de l'autoritari i cleptòcrata Daniel Arap Moi (en el poder els últims 24 anys) va ser derrotat per Mwai Kibaki amb la promesa d'acabar amb la corrupció i redistribuir la riquesa en un país pobre, agrícola i que basa el seu creixement en el turisme. No obstant això, les promeses incomplertes de Kibaki van fomentar un clima de frustració; Raila Odinga es va convertir aleshores en una amenaça a l'hegemonia en el poder de Kibaki, sense basar la seva campanya en l'afiliació tribal, sinó en el canvi i en la construcció d'una societat més justa. El frau electoral de desembre de 2007 va ser el detonant d'un brot de violència en què van morir 1.300 persones i unes 300.000 es van veure desplaçades. Després d'aquesta situació es va assolir un acord entre ambdós sectors a través de la creació d'un fràgil Govern d'unitat nacional. Paral·lelament, diverses zones del país es veuen afectades per disputes intercomunitàries per la propietat de la terra i també instigades políticament en període electoral, i les activitats il·legals de la secta Mungiki suposen un repte per a l'estabilitat del país.

L'any es va veure marcat per la crisi política que afecta la coalició governamental, resultant de l'acord aconseguit després de la violència postelectoral de 2007 i per la forta sequera que assola el país, que va provocar una greu crisi humanitària.¹⁷ El president Mwai Kibaki va rebutjar les crítiques per la seva inactivitat, pel fracàs per frenar la corrupció, per les contínues disputes entre els socis de Govern, pel lent progrés en la posada en marxa de les reformes polítiques, i per la incapacitat per fer front al declivi econòmic. No obstant això, un panel governamental va presentar l'esborrany constitucional que redueix els poders del president, incrementa els del primer ministre, introdueix el Senat i el Tribunal Suprem i augmenta la descentralització. El Govern va iniciar el primer cens nacional de l'última dècada. El procés va obrir un controvertit debat sobre l'etnicitat, en haver de definir l'ètnia en el cens i ser aquesta una informació procliu a la instrumentalització política com la que va contribuir al brot de violència postelectoral de 2008 i en altres ocasions. Els Estats Units van amenaçar amb la prohibició de vols a 15 alts càrrecs i personalitats del país com a mesura de pressió per promoure les reformes que es troben paralitzades. Després de fracassar en l'intent de crear un tribunal especial abans

del 30 de setembre que jutgi la violència postelectoral, el Govern va anunciar la seva disposició a cooperar amb el TPI. Cal afegir que la sequera va propiciar que, en diferents moments de l'any, es produïssin brots de violència intercomunitària per la propietat de la terra i l'aigua que van causar desenes de víctimes per tot el país. També es van produir brots de violència en els quals van participar membres de la secta Mungiki. El seu líder, Maina Njenga, va ser alliberat per falta de proves en l'acusació d'assassinat que hi havia sobre ell.

RD Congo	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Govern, Recursos Interna
Actors:	Govern, oposició política i social i antics grups armats d'oposició

Síntesi:

Entre el 1998 i el 2003 va tenir lloc a la República Democràtica del Congo l'anomenada "primera guerra mundial africana".¹⁸ La signatura de diversos acords de pau entre el 2002 i el 2003 va suposar la retirada de les tropes estrangeres i la configuració del Govern Nacional de Transició (GNT) on es van integrar l'antic Govern, l'oposició política, els grups armats RCD-Goma, RCD-K-ML, RCD-N, MLC i les milícies Mai Mai. A partir de juny de 2003, el GNT va estar dirigit pel president Joseph Kabila i quatre vicepresidents, dos dels quals pertanyien a l'antiga insurrecció: Azarias Ruberwa del RCD-Goma i Jean-Pierre Bemba de l'MLC. El GNT va elaborar la Constitució, confirmada el desembre de 2005. Entre juliol i octubre de 2006 es van celebrar eleccions legislatives i presidencials, en les quals Kabila va ser escollit president, i Jean-Pierre Bemba va quedar segon, enmig d'un clima d'alta tensió i acusacions de frau. La formació del nou Govern l'any 2007 no va frenar la inestabilitat i les disputes en l'àmbit polític.

Va persistir el clima d'inestabilitat política en paral·lel a l'escalada de la violència a l'est del país.¹⁹ Al març, el president de l'Assemblea Nacional, Vital Kamerhe, va dimidir com a conseqüència de la crisi institucional provocada per l'entrada de les tropes rwandeses en territori congolès, en el marc de l'operació conjunta que ambdós països van dur a terme entre gener i febrer. Diverses organitzacions van denunciar l'ús de la violència, la impunitat i la intimidació per part del Govern per silenciar l'oposició i activistes dels drets humans. El procés electoral va romandre estancat durant l'any, la qual cosa va fer témer que no fos tècnicament ni logísticament possible celebrar les eleccions municipals el juny de 2010. Una de les qüestions principals va ser el fet que el cens només estigués llest a la capital, així com la falta de fons de la Comissió Electoral Independent (CEI). A més, malgrat la situació d'inseguretat, els partits polítics van plantejar que la població havia de retornar als seus llocs d'origen per participar en les eleccions, en contra del criteri de Nacions Unides i de la CEI. Davant aquests

17. Vegeu el capítol 4 (Crisis humanitàries).

18. Vegeu la síntesi de RD Congo (est) al capítol 1 (Conflictes armats) i la síntesi de la República Democràtica del Congo-Rwanda-Uganda en aquest capítol.

19. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

retards, es va témer que el mateix Govern del president Joseph Kabila estigués interessat a unir les eleccions municipals amb les generals, previstes pel 2011, per obtenir rèdits electorals. De moment l'oposició política no disposa d'un líder fort que pugui aglutinar el clima de descontentament, segons diversos analistes. A mitjan octubre es va aprovar el pressupost de 2010 malgrat les crítiques de l'oposició i, fins i tot, d'alguns membres del governamental PPRD. La moció de confiança contra el primer ministre Adolphe Muzito no va prosperar i va augmentar durant l'any la tensió entre aquest i Kabila. A principi de novembre es van desencadenar enfrontaments intercomunitaris al nord-oest de la República Democràtica del Congo entre les comunitats enyele i munsala pels drets de pesca i la propietat de la terra, que van provocar la mort de més de 100 persones i el desplaçament de 184.000 més a mitjan desembre, de les quals més de 84.000 es van refugiar al veí Congo. La contraofensiva governamental va contribuir a agreujar la situació.

RD Congo – Rwanda – Uganda

Intensitat:	1
Evolució:	↓
Tipologia:	Identitat, Govern, Recursos Internacional
Actors:	Governos de RD Congo, Rwanda i Uganda; grup armat congolès CNDP, grup armat ruandès FDLR

Síntesi:

Entre 1998 i 2003 va tenir lloc a la República Democràtica del Congo la "primera guerra mundial africana", anomenada així per la participació de fins a vuit països de la regió.²⁰ La signatura de diversos acords de pau entre el 2002 i el 2003 va suposar la retirada de les tropes estrangeres hostils (Rwanda i Uganda, principalment). Aquestes justificaven la seva presència amb l'existència de grups insurgents en territori congolès als quals pretenien eliminar, davant l'absència de voluntat de les Forces Armades congoleeses per acabar amb aquests grups, mentre exercien el control i l'espoliació dels recursos naturals de l'est del país. La República Democràtica del Congo s'ha recolzat en aquests grups hostils a Rwanda i Uganda en favor dels seus propis interessos, principalment les FDLR, causants del genocidi de Rwanda el 1994. Les relacions entre els tres països continuen sent difícils per l'existència d'aquests grups i la fallida implementació dels acords per desmobilitzar o acabar amb aquests.

Durant l'any es van produir canvis significatius en les relacions entre la República Democràtica del Congo, Rwanda i Uganda. Prèviament, i de forma reiterada, la República Democràtica del Congo i Rwanda s'havien acusat mútuament de donar suport a les insurreccions respectives. No obstant això, al gener, la **República Democràtica del Congo va acceptar l'entrada de l'Exèrcit ruandès al seu territori perquè pogués perseguir el grup armat hutu ruandès FDLR, una part dels membres del qual són responsables del genocidi de 1994.** A canvi,

Rwanda es va veure forçada a capturar Laurent Nkunda, líder del grup armat CNDP que havia estat destituït del lideratge del grup i havia fugit a Rwanda. Un dels contenciosos entre ambdós països, l'extradició de Nkunda, va continuar congelat. Paral·lelament, els presidents de Rwanda i la República Democràtica del Congo es van reunir a Goma a l'agost per restaurar els seus llaços diplomàtics, en el que es va convertir en la primera trobada oficial dels seus dirigents en l'última dècada. Els mandataris van acordar la planificació comuna d'activitats econòmiques i la reactivació de la Comissió Permanent Conjunta República Democràtica del Congo-Rwanda, no operativa durant els últims 21 anys. Al mateix temps, la restauració de les relacions diplomàtiques entre la República Democràtica del Congo i Uganda a través del nomenament de nous ambaixadors va reobrir una comunicació trencada feia 12 anys com a conseqüència de la guerra. L'operatiu militar contra l'LRA ugandès va facilitar la formalització d'aquests vincles. En el marc de l'Operació Kimia II, membres de les FDLR van penetrar a Burundi procedents de la República Democràtica del Congo, segons van constatar fonts governamentals rwandeses i burundeses. Les mateixes fonts van alertar que excombatents de les burundeses FNL, ara transformades en partit polític, s'estarien enrolant a les FDLR.²¹

e) Nord d'Àfrica i Magrib

Marroc – Sàhara Occidental

Intensitat:	1
Evolució:	↑
Tipologia:	Internacional Autogovern, Identitat, Territori
Actors:	Marroc, República Àrab Sahrauí Democràtica (RASD), grup armat Front Polisario

Síntesi:

Les arrels del conflicte es troben en el final del domini colonial espanyol al Sàhara Occidental a mitjan anys setanta. La distribució del territori entre el Marroc i Mauritània, sense que es tinguessin en compte el dret a l'autodeterminació dels sahrauís ni els compromisos sobre un referèndum d'independència a la zona, va suposar l'annexió de gran part del territori per part de Rabat i el desplaçament de milers de sahrauís, que es van refugiar a Algèria. El 1976, el moviment nacionalista Front Polisario va declarar un Govern a l'exili –la República Àrab Sahrauí Democràtica (RASD)– i va llançar una campanya armada contra el Marroc. Les parts van acceptar un pla de pau el 1988 i des del 1991 la missió de l'ONU al Sàhara, MINURSO, supervisa l'alto el foc i s'encarrega de l'organització d'una consulta d'autodeterminació al territori. El 2007, el Marroc va presentar a l'ONU un pla per a l'autonomia del Sàhara Occidental, però el Front Polisario reclama la celebració d'un referèndum que inclogui l'opció de la independència.

A final de 2009, el conflicte entre el Marroc i el Sàhara Occidental va acaparar una inusual atenció internacio-

20. Vegeu la síntesi de la República Democràtica del Congo (est) en el capítol 1 (Conflictes armats).

21. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

nal, després que Rabat decidís expulsar del país l'activista sahrauí Aminatou Haidar. La dona va ser enviada contra la seva voluntat a Espanya, on va iniciar una vaga de fam per pressionar els governs espanyol i marroquí. La seva situació va motivar tensions diplomàtiques i gestions d'alt nivell de governs europeus i dels Estats Units, que van intentar obtenir un compromís del Marroc per permetre el retorn de l'activista. **Després de 32 dies, Haidar va ser autoritzada a tornar al Sàhara Occidental. La mesura va ser justificada per Rabat com un gest humanitari, i celebrada per Haidar com un èxit per a la causa sahrauí.** Abans del renou pel seu cas, informacions de premsa alertaven de l'enduriment de les accions de les autoritats marroquines contra els activistes sahrauís, especialment després del discurs del rei Mohamed VI, en l'aniversari de la Marxa Verda, en el qual va instar les forces de seguretat a actuar amb contundència contra els que va qualificar com a enemics de la integritat territorial del Marroc. Poc abans, s'havia informat de diverses detencions i que un tribunal militar marroquí jutjaria set independentistes sahrauís. En aquest context, a final de novembre, el secretari general de l'ONU, Ban Ki-moon, va expressar la seva preocupació per la creixent tensió entre les parts en les negociacions sobre el futur del Sàhara Occidental. Durant la resta de l'any es van aconseguir escassos avenços i l'atenció es va centrar en la possibilitat que Rabat i el Front Polisario reprenguessin les seves converses, després de la designació al gener de Christopher Ross com a enviat de Ban Ki-moon pel Sàhara Occidental. Després d'una visita a la zona, Ross va aconseguir que les parts tinguessin una trobada informal, que es va celebrar a l'agost a Àustria sense que transcendissin més compromisos.²² Poc abans, Mohamed VI havia anunciat un pla per impulsar un procés de regionalització al país que començaria per les províncies del sud (Sàhara Occidental). Mentre, al setembre, l'ACNUR va rebaixar a la meitat el nombre de refugiats dels campaments de Tinduf (Algèria) respecte a la xifra de 165.000 proporcionada pel Front Polisario.

Amèrica

a) Amèrica del Nord, Centreamèrica i Carib

Haití	
Intensitat:	1
Evolució:	↓
Tipologia:	Govern Interna internacionalitzada
Actors:	MINUSTAH, Govern, oposició política i social

Síntesi:

Després de la sortida del país de l'expresident Jean Bertrand Aristide el febrer de 2004, que va evitar una confrontació armada amb el grup rebel que havia pres bona part del país, es van desplegar consecutivament una Força Multinacional Provisional i una missió de manteniment de la pau de l'ONU (MINUSTAH) per ajudar el Govern provisional a restablir l'ordre i la seguretat. Tot i que després de l'elecció de René Préval com a nou president a principi de 2006 hi ha més estabilitat

política, social i econòmica, encara persisteixen diversos problemes, com les acusacions de violacions de drets humans contra la MINUSTAH, les altes taxes de delinqüència, el control que exerceixen bandes armades en determinades àrees urbanes, les dificultats en el procés de Desarmament, Desmobilització i Reintegració, els alts nivells de corrupció, pobresa i exclusió social, o la falta de confiança i cooperació entre els principals partits polítics.

Durant la primera part de l'any es van registrar diversos episodis de violència vinculats a la celebració de les eleccions al Senat, mentre que en la segona part de l'any van tenir més rellevància les contínues protestes de milers d'estudiants. Al febrer, amb motiu del cinquè aniversari de la sortida del país de l'expresident Jean Bertrand Aristide, milers de persones es van manifestar per exigir el seu retorn. Les mobilitzacions es van incrementar notablement després que el Consell Electoral Provisional descartés les candidatures properes a Aristide de cara a les eleccions al Senat. **En les dues voltes d'aquests comicis, durant els mesos d'abril i juny, es van registrar irregularitats i episodis de violència, com atacs a col·legis electorals, enfrontaments entre seguidors de diferents formacions polítiques o actes d'intimidació electoral.** Els incidents més greus es van produir a la regió de Plateau Central, on els resultats electorals van ser cancel·lats. D'altra banda, a partir d'agost i durant diversos mesos, **milers d'estudiants van dur a terme freqüents mobilitzacions a favor de l'increment del salari mínim i de la introducció de canvis significatius en el sistema educatiu.** Els manifestants també protestaven per la presència al país de la MINUSTAH, que en diferents moments de l'any es va veure involucrada en enfrontaments amb grups de manifestants. A principi de novembre, el Senat va destituir la primera ministra, Michèle Pierre-Louis, ja que considerava que no estava estimulant l'economia ni reduint els índexs de pobresa. Davant els temors expressats per la comunitat internacional que aquesta situació de buit polític pogués desestabilitzar de nou el país, el Parlament va escollir amb certa celeritat com a primer ministre Jean-Max Bellerive, la sisena persona que ocupava el càrrec des de 2004. Al mes de desembre, centenars de seguidors de Jean Bertrand Aristide es van tornar a manifestar per exigir que Fanmi Lavalas, la formació liderada per l'exmandatari, pogués participar en les eleccions legislatives previstes per al febrer de 2010.

Hondures	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern <i>de facto</i> liderat per Roberto Micheletti, Govern destituït liderat per Manuel Zelaya

Síntesi:

El 2009 la tensió política i social a Hondures es va incrementar notablement després que el president, Manuel Zelaya,

22. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

anunciés la seva intenció de convocar un referèndum per reformar la Constitució i poder presentar-se a un nou mandat. Aquesta proposta va ser rebutjada per diversos partits polítics i considerada il·legal pel Congrés, l'Exèrcit i diverses institucions judicials i electorals. A més, la polarització social es va aguditzar entre els que donaven suport a l'agenda de transformació social i política de Zelaya, electe el 2005, i els que l'acusaven d'haver-se allunyat de les posicions majoritàries del seu propi partit i d'haver-se aproximat massa als Governos que integren l'Alternativa Bolivariana para las Américas (ALBA), especialment a Veneçuela. La tensió al país va aconseguir el seu zenit a la fi de juny, després que Zelaya ordenés la destitució del cap de l'Estat Major Conjunt per haver-se negat a distribuir les paperetes de la consulta popular i l'Exèrcit prengué els carrers de Tegucigalpa.

Hondures va viure una de les crisis polítiques i socials més greus de la seva història recent després que, a final de juny, les Forces Armades perpetressin un cop d'Estat contra el president, Manuel Zelaya, i el traslladessin per la força a Costa Rica. Segons el Govern *de facto* que va ocupar el poder després de Zelaya, el Congrés havia destituït el mandatari i el Tribunal Suprem n'havia ordenat la detenció per evitar que se celebrés una consulta popular sobre la reforma de la Constitució, que hagués permès la reelecció de Zelaya. Durant els mesos següents, centenars de persones van resultar ferides i detingudes durant les manifestacions que els simpatitzants de Zelaya van dur a terme de forma pràcticament ininterrompuda. Els partidaris del Govern *de facto*, liderat per l'expresident del Congrés, Roberto Micheletti, també van dur a terme mobilitzacions periòdiques. En l'àmbit internacional, la major part de governs i organismes internacionals no van reconèixer el Govern *de facto* i li van imposar sancions polítiques i econòmiques per forçar el retorn de Zelaya al poder. Paral·lelament, el president de Costa Rica, Oscar Arias, va tractar de facilitar un acostament entre les parts i d'elaborar un pla per solucionar la crisi política. **Zelaya va tornar a Hondures de manera sorprenent i clandestina a final de setembre**, i es va refugiar a l'Ambaixada brasilera per evitar la seva detenció. El Govern *de facto* va declarar l'estat de setge, va envoltar militarment l'Ambaixada brasilera i va incrementar la repressió contra els partidaris de Zelaya. Després de les pressions i gestions diplomàtiques de la comunitat internacional, a final d'octubre ambdues parts van signar un acord que, entre d'altres qüestions, preveia la conformació d'un Govern d'unitat nacional, la possibilitat que el Congrés decidís sobre la restitució o no de Zelaya en el càrrec i el reconeixement de les eleccions previstes per al 29 de novembre. No obstant això, pocs dies després es va trencar l'acord per les acusacions creuades entre les parts. Després de la victòria de Porfirio Lobo en les eleccions del 29 de novembre, no reconegudes per Zelaya i que no van comptar amb observadors internacionals, **el Congrés va rebutjar per àmplia majoria la restitució de Zelaya com a president**. Durant les últimes setmanes de l'any, tant el president electe com diversos països llatinoamericans van tractar d'ultimar un pla per superar la situació d'*impasse* i facilitar la sortida del país de Zelaya.

Hondures va patir una de les crisis polítiques i socials més greus de la seva història arran del cop d'Estat que les Forces Armades van perpetrar al juny

b) Amèrica del Sud

Bolívia	
Intensitat:	1
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Govern Interna
Actors:	Govern, oposició política i social (partits polítics, autoritats i organitzacions de la societat civil dels departaments orientals)

Síntesi:

A final de 2003, el llavors president Gonzalo Sánchez de Lozada es va exiliar als Estats Units després que la repressió de diverses protestes antigovernamentals provoqués, durant els mesos de febrer i octubre, més de 100 morts. Després d'un període d'incertesa en què dos presidents van assumir el poder de forma interina, Evo Morales va guanyar les eleccions el desembre de 2005, i es va convertir en el primer mandatari indígena del país. No obstant això, la seva acció de Govern, especialment la reforma agrària o la nacionalització dels hidrocarburs, es va veure obstaculitzada per la fèrria oposició al seu projecte polític per part de diversos partits polítics i de les regions orientals del país que, liderades pel departament de Santa Cruz, exigeixen més autonomia. La tensió i polarització política també es va incrementar per l'aprovació de la nova Constitució, rebutjada frontalment per l'oposició i els departaments de l'anomenada "mitja lluna", com també per les consultes sobre l'autonomia celebrades en els departaments orientals, considerades il·legals pel Govern central.

Malgrat que la violència i la tensió sociopolítica es van reduir substancialment respecte de l'any passat, es van continuar registrant alts nivells de polarització social i les autoritats dels departaments orientals del país van continuar liderant l'oposició a les polítiques del Govern d'Evo Morales. Al gener, **la nova Constitució va ser aprovada en referèndum pel 61% de la població, encara que va ser rebutjada en els departaments orientals de Santa Cruz, Tarija, Beni i Pando**. La comunitat internacional va certificar la transparència del referèndum malgrat les acusacions de frau per part de l'oposició. Durant els mesos següents, el Govern i l'oposició es van reunir en diverses ocasions per discutir sobre el marc autonòmic del país i la implementació de la Constitució, però hi va haver diversos focus de tensió que van impedir l'acostament entre les parts i que van motivar les mobilitzacions favorables i contràries al Govern que es van produir en diferents moments de l'any. En primer lloc, el profund desacord entre Govern i oposició sobre la nova llei electoral (que segons l'oposició beneficia Evo Morales) i la llei d'autonomies indígenes (que segons l'oposició divideix el país a partir de criteris ètnics i culturals). En segon lloc, les denúncies de diversos sectors polítics i organitzacions de drets humans sobre els continus atacs contra l'oposició. Per la seva banda, el Govern va acusar reiteradament l'oposició de finançar grups de mercenaris per desestabilitzar el país, especialment després que a mitjan abril fos desmantellat un operatiu que, segons el Govern, pretenia atemptar contra la vida d'Evo Morales

i altres líders polítics. **El tercer eix de tensió va estar vinculat a la intensa campanya electoral dels comicis del mes de desembre, en els quals Evo Morales es va imposar amb el 64% dels vots al seu rival, Manfred Reyes Vila, exgovernador de Cochabamba.**

Colòmbia – Veneçuela	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Internacional
Actors:	Governos de Colòmbia i Veneçuela

Síntesi:
El desplaçament cap a la frontera amb Veneçuela del grup armat colombià FARC –a causa de la pressió militar de l'Exèrcit colombià– i la possibilitat que aquest s'hagi infiltrat i mantingui bases en territori veneçolà va obrir una crisi en les relacions diplomàtiques d'ambdós països. A més, la creixent cooperació militar entre Colòmbia i els Estats Units, basada en la implementació del Pla Colòmbia per a l'eradicació de cultius de coca i el suport a la lluita contrainsurgent, ha augmentat el malestar entre els països veïns que veuen amb recel la instal·lació de bases militars nord-americanes prop de les seves fronteres. D'altra banda, les diferències estratègiques dels governs colombià i veneçolà respecte al paper que han de tenir els Estats Units en el sud del continent han alimentat l'antagonisme i l'enfrontament entre els dos països. Veneçuela pretén fer del procés d'integració d'UNASUR un mecanisme que pugui contrarestar la històrica influència dels Estats Units a la regió. Per la seva banda, Colòmbia continua sent un dels principals aliats de la potència nord-americana a la zona, la cooperació de la qual és clau per a la política del Govern colombià d'eradicació dels cultius de coca i lluita contra la insurrecció.

L'estratègia militar de l'Exèrcit colombià per empènyer els grups armats cap a les zones frontereres va augmentar les tensions entre Colòmbia i els països veïns, principalment Veneçuela i, en menor mesura, Equador, per la possible presència de membres de les FARC en el seu territori i per les reiterades incursions de forces militars colombianes en ambdós països sense comptar amb l'aprovació dels respectius governs. A aquesta atmosfera de tensió va contribuir en gran manera l'acord de cooperació militar subscrit a l'octubre pels Estats Units i Colòmbia per establir, en terres colombianes, set bases militars nord-americanes i la utilització de la infraestructura portuària, de telecomunicacions i de defensa nacional. Aquesta aliança militar va ser vista pel Govern veneçolà com una amenaça directa, mentre que UNASUR va exigir garanties que aquestes bases no s'utilitzarien per llançar atacs contra cap país de la regió. Així mateix, l'anunci realitzat pel Govern veneçolà al setembre de la compra d'armes a Rússia per valor de 2.200 milions de dòlars, va ser vist pels Estats Units com un seriós desafiament a l'estabilitat de la regió. La crítica relació diplomàtica s'ha vist alimentada per la creixent militarització de la frontera comuna i les contínues al·lusions a un possible enfrontament armat per part del president veneçolà Hugo Chávez, així com per les reiterades acusacions de connivència del mandatari veneçolà amb la presència de les FARC al seu territori,

plantejades pel Govern colombià d'Álvaro Uribe. La destrucció de dos ponts fronterers per part de l'Exèrcit veneçolà el 19 de novembre o la detenció a Veneçuela de tres agents d'intel·ligència colombians acusats de no comptar amb autorització per creuar la frontera i investigar l'assassinat de 10 colombians en terres veneçolanes, van ser alguns dels incidents que van posar en relleu el creixent grau d'hostilitat entre ambdós països. **Les relacions diplomàtiques entre ambdós països es troben suspeses i els intents de mediació han resultat infructuosos,** així com els bons oficis sol·licitats per Colòmbia a Brasil, Espanya i la República Dominicana. Tant Colòmbia com Veneçuela van interposar diverses demandes davant d'organismes multilaterals, com UNASUR, OEA i el Consell de seguretat de l'ONU.

Perú	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern, oposició armada (faccions romanents de Sendero Luminoso) i política i social (organitzacions camperoles i indígenes)

Síntesi:
L'any 1980, precisament l'any en què el país va recuperar la democràcia, es va iniciar un conflicte armat entre el Govern i el grup armat maoista Sendero Luminoso que es va perllongar durant dues dècades i que va costar la vida a més de 60.000 persones. A l'empena de la política contrainsurgent, durant els anys noranta l'Estat va sofrir una deriva autoritària de la mà d'Alberto Fujimori, que l'any 2000 es va exiliar al Japó després de ser destituït pel Congrés i acusat de nombrosos casos de corrupció i violació dels drets humans. Des de l'any 2008 les accions de faccions romanents de Sendero Luminoso s'han incrementat significativament a les regions de l'Alto Huallaga i, especialment, al **Valle entre los Ríos Apurímac y Ene (VRAE)**. El Govern, que vincula Sendero Luminoso amb el narcotràfic, ha intensificat notablement les seves operacions militars en ambdues regions i s'ha negat a mantenir cap tipus de diàleg. D'altra banda, diversos col·lectius, especialment els pobles indígenes, han mantingut mobilitzacions periòdiques per protestar contra la política econòmica dels governs d'Alejandro Toledo i Alan García.

A més de les protestes que en diferents moments de l'any van dur a terme diversos col·lectius (com el de la siderúrgia, la metal·lúrgia, la mineria, la docència o el transport), els dos principals eixos de tensió van ser l'activitat armada de Sendero Luminoso i els enfrontaments entre la Policia i organitzacions indígenes a la regió amazònica de Bagua. Després de més de dos mesos de protestes contra una legislació sobre l'ús i l'explotació dels recursos naturals de l'Amazònia per part d'organitzacions indígenes, **els greus enfrontaments de principi de juny entre la Policia i centenars d'indígenes van provocar la mort de com a mínim 34 persones, entre elles 22 policies. No obstant això, organitzacions socials consideren que la xifra d'indígenes morts va ser molt superior.** Després de diverses setmanes de pressió diplomàtica internacional i de manifes-

tacions en diverses ciutats peruanes, el Govern d'Alan García va derogar els decrets que havien provocat les protestes. A més, aquests fets van forçar la dimissió del primer ministre, Yehude Simon, un fet que va provocar la reestructuració de l'Executiu i el nomenament de Javier Velásquez com a primer ministre. D'altra banda, durant el 2009 es van incrementar els enfrontaments entre les Forces Armades i Sendero Luminoso a les regions d'Alto Huallaga i del Valle entre los Ríos Apurímac y Ene (VRAE). Des de l'inici de l'ofensiva militar l'octubre de 2008, s'estima que han mort una cinquantena de soldats (i un nombre indeterminat de membres de Sendero Luminoso). En diverses ocasions durant l'any, líders de Sendero Luminoso van reivindicar una negociació política amb l'Estat sobre qüestions com una amnistia per als combatents senderistes o el tancament de la base militar de Callao. Al mes de novembre el fundador de Sendero Luminoso, Abimael Guzmán, va anunciar la intenció de Sendero Luminoso de transformar-se en una formació política i de participar en els comicis de 2011.

Àsia

a) Àsia Central

Tadjikistan	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern, Sistema Interna
Actors:	Govern, oposició política (Partit del Renaixement Islàmic) i social (grups regionals: gharimis, pamiris), antics senyors de la guerra, grups islamistes ilegals (Hizb-ut-Tahrir, Moviment Islàmic d'Uzbekistan [IMU])

Síntesi:

La tensió que assetja Tadjikistan està vinculada, en gran part, al conflicte armat de 1992-1997, que va enfrontar dos blocs marcats per fortes divisions regionals: l'aliança opositora de forces islamistes i sectors liberals anticomunistes (centre i est del país) contra les forces governamentals hereves del règim soviètic (nord i sud). L'acord de pau de 1997 va donar com a resultat un compromís de repartiment de poder, amb la incorporació de l'oposició al Govern. En la seva etapa de rehabilitació postbèlica, els problemes a què fa front el país inclouen tensions regionals (amb creixent descontent de la població leninabadi al nord del país vers els seus antics aliats del sud, els kulyabis, grup de població predominant en el poder després de la fi de la guerra), la presència d'alguns senyors de la guerra no desmobilitzats en algunes zones del país, el creixent autoritarisme del règim, la corrupció, els alts nivells de pobresa i desocupació, les tensions amb la seva veïna Uzbekistan, la inestabilitat associada a la seva frontera amb l'Afganistan i l'amenaça potencial de grups armats islamistes.

Es va incrementar la tensió, amb nous incidents de seguretat vinculats a grups irregulars. **Les forces de seguretat van afirmar haver matat almenys una desena de suposats insurgents, entre ells alguns de l'IMU**, en diverses operacions als afores de la capital, Duixanbe, i

prop de la frontera amb Uzbekistan i Kirguizistan. A més, diverses desenes de persones van ser detingudes o empresonades durant l'any sota càrrecs de terrorisme o pertinença a grups il·legals, entre ells Hizb ut-Tahir i Jamoai Tabligh. Dues bombes van explotar al juliol prop de l'aeroport de Duixanbe, mentre a la capital es va registrar una altra explosió coincidint amb una trobada dels presidents de Tadjikistan, l'Afganistan, el Pakistan i Rússia, en la qual van abordar qüestions de seguretat. En aquest sentit, van augmentar les crides d'alerta sobre un **increment d'incidents en zones frontereres amb l'Afganistan, com també sobre l'augment d'amenaques de grups islamistes a la vall de Fergana**. D'altra banda, des de mitjan any es va incrementar la presència militar a les zones de Tavildara i la vall de Rasht, que el Govern va emmarcar en la campanya d'operacions antinarcòtics "Rosella 2009". No obstant això, alguns experts van assenyalar que aquesta campanya estava dissenyada per combatre opositors, com antics comandants de guerra, incloent Mullo Abdullo, un dels líders de l'oposició armada UTO que no va reconèixer l'acord de pau de 1997. Diversos mitjans van afirmar al juny que Abdullo podria haver tornat des de l'Afganistan a Tadjikistan per recuperar la zona que controlava en la guerra, al·legacions que el Govern va negar. Així mateix, el Govern va informar de la mort en mans d'un grup armat de l'exministre i exlíder de les forces de la UTO, Mirzo Ziyoev, si bé sectors de l'oposició van atribuir la seva mort a l'Estat. A més, es va iniciar un procés judicial contra 49 aliats de Ziyoev, entre ells vuit suposats membres de l'IMU, per un suposat pla d'operació armada per alliberar seguidors empresonats. D'altra banda, es va mantenir la tensió entre Tadjikistan, Uzbekistan i Turkmenistan entorn del subministrament elèctric i els recursos naturals.

Uzbekistan	
Intensitat:	1
Evolució:	=
Tipologia:	Sistema, Govern Interna
Actors:	Govern, oposició política i social, grups armats islamistes

Síntesi:

El règim d'Islam Karímov, en el poder des de 1989 (primer com a líder del Partit Comunista uzbek i des de 1991 com a president del país independent), s'ha caracteritzat per la repressió sistemàtica de l'oposició política, social i religiosa, mitjançant un sistema polític personalista, el control ferri de l'espai públic i la vulneració de drets i llibertats. Des de final dels anys noranta, el país ha sofert atacs violents per part de grups islamistes clandestins, principalment del Moviment Islàmic d'Uzbekistan (IMU). La tensió al país va augmentar a partir de maig de 2005 arran de la repressió violenta per part del règim contra unes manifestacions a Andijan, que es va saldar amb diversos centenars de civils morts i més d'un miler de refugiats a països veïns.

Es van continuar registrant incidents vinculats a grups irregulars de caire islamista i a la inestabilitat regional, i es va mantenir el clima d'abusos dels drets humans. Diverses persones van morir en diversos incidents du-

rant l'any. Dos atacs a Andijan i a Khanabad (vall de Fergana), dels quals les autoritats van responsabilitzar un grup d'insurgents que hauria creuat des de Kirguizistan, van fet que Uzbekistan tanqués temporalment la seva frontera amb el país veí i desplegués més forces i controls. Kirguizistan va rebutjar les acusacions uzbeques i ambdós països es van acusar de detenir provisionalment diversos guàrdies fronterers. En paral·lel, el Govern uzбек va criticar els plans russos de construir una segona base militar a Kirguizistan, al costat de la frontera uzbeqa. D'altra banda, almenys tres persones van morir a la capital, Taixkent, en un atac, del qual el Govern va acusar l'IMU, si bé alguns analistes van posar en dubte aquest autoria. En relació amb la inestabilitat regional, la Comunitat d'Estats Independents va alertar que una major deterioració de la situació a l'Afganistan podria afectar greument Uzbekistan i Tadjikistan. Mentre, forces militars del Pakistan van anunciar haver matat el líder de l'IMU Tohir Yuldash a l'agost a Waziristan Sud (el Pakistan). D'altra banda, la Policia va detenir 30 dones musulmanes a mitjan novembre, sota càrrecs que es desconeixen, xifra que s'afegeix a la trentena de detingudes a final de 2008, suposades líders regionals d'Hizb ut-Tahir, acusades d'extremisme religiós. D'altra banda, l'ONG russa Memorial va denunciar que més de 1.450 persones havien estat perseguides políticament a Uzbekistan entre 2004 i 2008, incloent una trentena d'activistes de drets humans. Així mateix, l'ONG HRW va denunciar una **deterioració de la situació de drets humans** com també un increment de les intimidacions en el període previ a les eleccions parlamentàries de desembre.²³ Malgrat això, la UE va aixecar a l'octubre l'embargament d'armes contra el Govern afirmant que hi havia hagut avenços en matèria de drets humans.

b) Àsia Meridional

Índia (Nagalàndia)	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Identitat Interna
Actors:	Govern, NSCN-K, NSCN-IM

Síntesi:

El conflicte que afecta l'estat de Nagalàndia es va originar després del procés de descolonització britànic de l'Índia (1947), quan va sorgir un moviment naga que reclamava el reconeixement de drets col·lectius per a aquesta població, majoritàriament cristiana, enfront de la majoria hindú índia. La creació de l'organització naga NCC el 1946 va marcar l'inici de les reclamacions polítiques d'independència per al poble naga, que, al llarg de les dècades posteriors, van evolucionar tant en contingut (independència de Nagalàndia o creació de la Gran Nagalàndia, amb la incorporació de territoris dels estats veïns habitats per nagues) com en formes d'oposició; la

lluita armada es va iniciar el 1955. El 1980 es va formar el grup armat d'oposició NSCN com a resultat de desacords amb sectors polítics més moderats, que, al seu torn, vuit anys després es va dividir en dues faccions, Isaac-Muivah i Khaplang. Des de 1997 l' NSCN-IM manté un acord d'alto el foc i negociacions amb el Govern indi, i l'NSCN-K va aconseguir un acord d'alto el foc l'any 2000; tanmateix, en els últims anys s'han multiplicat els enfrontaments entre les dues faccions.

Al llarg de tot l'any es va **reduir considerablement la violència** a l'estat pel que fa a anys anteriors, revertint la tendència que s'havia iniciat l'any 2005, la qual cosa va portar a considerar aquesta situació una tensió i no un conflicte armat, com el 2008. **Els enfrontaments entre les diferents faccions armades nagues van cessar gairebé íntegrament**, encara que es van continuar registrant extorsions, intimidacions i segrestos. Durant el segon trimestre, **les principals organitzacions insurgents nagues van signar un acord conegut com a "Pacte de Reconciliació"**.²⁴ Aquest acord va ser ampliat al setembre amb la signatura de la "Declaració de compromís" per part de tres organitzacions insurgents, NSCN-IM, NSCN-K i NNC, mitjançant la qual van acordar treballar conjuntament. La reducció de la violència es va traduir en una disminució considerable del nombre de víctimes mortals. Si el 2008 van morir prop de 150 persones com a conseqüència de la violència relacionada amb la insurrecció armada, l'any 2009 la xifra no va superar la vintena.²⁵ A més, el mecanisme de supervisió dels acords d'alto el foc va accedir a algunes peticions del grup armat d'oposició NSCN-K, com la creació de nous centres d'acantonament. El Govern va destacar en diversos moments de l'any la reducció de la violència i els avenços cap a la pau i la reconciliació a l'estat,²⁶ encara que va expressar també la seva preocupació pel suport que la insurrecció naga dona a grups armats d'altres estats indis.

Índia – Pakistan	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Identitat, Territori Internacional
Actors:	Índia, Pakistan

Síntesi:

La tensió entre els l'Índia i el Pakistan va aprèixer amb la independència i partició d'ambdós països i la disputa per la regió de Caixmir. En tres ocasions (1947-1948; 1965; 1971) els dos països s'han enfrontat en un conflicte armat, reclamant la sobirania sobre aquesta regió, dividida entre l'Índia, el Pakistan i la Xina. El conflicte armat el 1947 va donar lloc a l'actual divisió i frontera de facto entre ambdós països. Des de 1989, el conflicte armat es va traslladar a l'interior de l'estat indi de Jammu i Caixmir. El 1999, un any després que

23. Vegeu el capítol 5 (Drets humans i justícia transicional).

24. Vegeu Escola de Cultura de Pau, Baròmetre núm. 20, setembre de 2009, a: <<http://escolapau.uab.es/img/programas/alerta/barometro/barometro20.pdf>>.

25. Xifra proporcionada pel *think tank* SATP. Les xifres de mortalitat de les diferents tensions de l'Índia i el Pakistan han estat extretes d'aquesta mateixa font, a: <<http://www.satp.org/default.asp>>.

26. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

ambdós països duguessin a terme proves nuclears, la tensió gairebé va derivar en un nou conflicte armat, paralitzat per la mediació nord-americana. El 2004 es va iniciar un procés de pau, sense progressos substancials en la resolució de la disputa per Caixmir, encara que sí acostaments significatius sobretot en les relacions econòmiques. No obstant això, les acusacions índies al Pakistan sobre el seu suport a la insurrecció que actua a Jammu i Caixmir han persistit, com també episodis esporàdics de violència a la frontera *de facto* que divideix ambdós estats.

La relació entre l'Índia i el Pakistan va ser tensa al llarg de l'any, encara que es va produir un **cert acostament entre ambdós governs durant la segona meitat del 2009**. El procés de pau va continuar interromput durant tot l'any 2009, i el Govern indi va condicionar la seva represa a la investigació i acció del Govern pakistanès contra els responsables dels atemptats de Mumbai de novembre de 2008; el Pakistan, d'altra banda, va reiterar que no era responsabilitat d'aquest fet. Malgrat la interrupció formal del procés de pau, representants d'ambdós governs es van reunir en diverses ocasions durant l'any, encara que sense aconseguir un acord, per reprendre formalment les negociacions.²⁷ D'altra banda, l'Executiu indi va negar que donés suport a la insurrecció a la província pakistanesa de Balutxistan i a les àrees tribals. El Pakistan va demanar als Estats Units que pressionés l'Índia per reobrir el diàleg i poder així concentrar el seus esforços en la lluita contra la insurrecció talibana. D'altra banda, es van produir alguns episodis de tensió en la Línia de Control –frontera *de facto* entre ambdós països. Un soldat indi va morir com a conseqüència de trets procedents de territori pakistanès, i no es va aconseguir identificar si era responsabilitat de les forces de seguretat o de la insurrecció. A més, l'Índia va acusar les Forces Armades del Pakistan d'haver disparat dos míssils que van caure al seu territori amb la intenció d'intimidat un contingent de forces de seguretat frontereres integrat totalment per dones.

Nepal	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Sistema Interna
Actors:	Govern, Forces Armades, oposició política i social

Síntesi:

El 1996 es va iniciar un conflicte armat que durant una dècada va enfrontar el Govern nepalès amb el braç armat del partit maoista CPN-M, el People's Liberation Army (PLA), que buscava enderrocar la monarquia i instaurar una república maoista, en un país afectat per l'absència de democràcia, la pobresa, el feudalisme i la desigualtat. Després de deu anys de conflicte armat i un autocop d'Estat pel qual el rei va assumir tots els poders de l'Estat el 2005, a final d'abril de 2006 el rei Gyanendra va decretar la reobertura del Parlament després de diverses setmanes d'intenses protestes socials que van

costar la vida a una vintena de persones. Les protestes que van portar al derrocament del rei van ser organitzades per una coalició dels set principals partits democràtics d'oposició i els maoistes. Després de la caiguda de la monarquia, aquests van declarar unilateralment un alto el foc secundat pel Govern provisional. El novembre de 2006 es va signar un acord de pau que posava fi al conflicte armat i, posteriorment, es va proclamar la república. L'any 2008 es va establir una assemblea constituent que haurà de redactar la nova Carta Magna nepalesa.

La tensió es va incrementar al país com a conseqüència de la **crisi política desfermada per la dimissió del primer ministre, Pushpa Kamal Dahal**, després que el **president Ram Baran Yadav es negués a secundar la seva decisió de destituir el cap de les Forces Armades** i que el partit CPN-UML abandonés el Govern. Després de la dimissió de Dahal, es va formar un nou Govern encapçalat pel partit CPN-UML, amb Madhav Kumar Nepal com a primer ministre. El nou Govern multipartit no va incloure el partit maoista UCPN(M), però sí diversos partits madhesis. Com a resposta, **desenes de milers de partidaris de l'UCPN(M) es van manifestar en nombroses ocasions als carrers contra el president i el nou Govern i el partit va advertir diverses vegades de la possibilitat d'un retorn a la violència**. A més, es van produir enfrontaments violents en diverses ocasions entre integrants de les organitzacions juvenils dels partits CPN(UML) i UCPN(M). Diplomàtics internacionals van expressar en diverses ocasions la seva preocupació per la falta de compromís de les parts amb la implementació dels acords de pau de 2006. D'altra banda, el suggeriment del secretari general de l'ONU de formar un Govern d'unitat nacional per posar fi a la crisi va ser interpretada per l'Executiu nepalès com una ingerència en els assumptes interns del país. Cal destacar la represa del treball del comitè encarregat de supervisar la integració i rehabilitació dels antics combatents maoistes. A més, es va reprendre el procés de desmobilització de 4.000 combatents, incloent menors soldats. L'any va finalitzar amb un nou augment de la tensió política, després de la proclamació unilateral de 12 estats autònoms pels maoistes sense que el model federal hagués estat establert pel Parlament, i la mort de diverses persones durant el desallotjament d'una ocupació de terres liderada per simpatitzants maoistes.

Nepal (Terai)	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Identitat Interna
Actors:	Govern, organitzacions madhesis polítiques (MRPF) i armades (JTMM, MMT, ATLF, entre d'altres)

Síntesi:

La tensió a la regió de Terai (situada al sud del país, al llarg de la frontera amb l'Índia) va sorgir a causa de la marginació històrica de la població madhesi i la insatisfacció generada

27. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

pel procés de pau iniciat el 2006 i que va posar fi al conflicte armat que des de 1996 assolava el país. La població de Terai –entorn de la meitat de la població del país– ha sofert una exclusió històrica, política, social i econòmica. La signatura d'un acord de pau i l'aprovació d'una Constitució interina que ignorava els sentiments de greuge i les demandes de més reconeixement van portar a les organitzacions madhesi a iniciar protestes durant els primers mesos de 2007, que van desembocar en violents enfrontaments amb la policia i els maoistes.

Al llarg de tot l'any es va produir una **disminució de la violència i la tensió**. Si bé l'any va començar amb diversos atemptats en aquesta regió meridional del Nepal, els actes de violència van disminuir en nombre i en intensitat paral·lelament als **processos de negociació que el Govern va dur a terme amb diverses organitzacions armades**.²⁸ Durant l'últim trimestre de l'any no es van registrar atacs perpetrats per les organitzacions armades madhesis. El nombre total de morts com a conseqüència de la violència a Terai, vinculada a les reivindicacions madhesis, podria no superar la vintena, xifra notablement inferior a la d'anys anteriors. Segons fonts oficials, de les 110 organitzacions armades actives, únicament 12 tindrien un caràcter exclusivament polític, enfront de 70 que serien completament criminals. L'Executiu nepalès va anunciar que l'estratègia de seguretat per a la zona sofriria transformacions, la qual cosa va portar a diferents grups armats d'oposició –Madhesi Mukti Tigers, Madhesi Virus Killers, Terai Samyukta Janakranti Party Nepal i la facció Rajan Mukti del Janatantrik Terai Mukti Morcha– a proclamar la formació d'una coalició com a resposta a la falta de voluntat governamental per implementar els acords de pau assolits amb la insurrecció madhesi. Per la seva banda, el Govern també va assenyalar que les negociacions de pau es durien a terme únicament amb les organitzacions amb objectius polítics, i es descartaria qualsevol conversa amb les criminals.

Pakistan	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern, Sistema Interna
Actors:	Govern, oposició política i social (partit opositor PPP, judicatura), milícies dels talibans

Síntesi:

El 1999 un cop d'Estat, perpetrat pel general Pervez Musharraf, va posar fi al Govern del llavors primer ministre Nawaz Sharif; aquell Govern i els previs va ser acusats de mala gestió i corrupció. El cop d'Estat li va valer al nou règim militar l'aïllament internacional; tanmateix, aquest aïllament va acabar després dels atemptats de setembre de 2001, quan Musharraf es va convertir en el principal aliat dels Estats Units a la regió en la persecució a al-Qaida. La perpetuació de Mus-

harraf en el poder, l'ostentació simultània de la Prefectura de l'Estat i de les Forces Armades, els intents de posar fi a la independència del poder judicial o la creixent força de les milícies talibanes a les zones tribals del país, frontereres amb l'Afganistan, són alguns dels elements que han explicat durant anys la fràgil situació política del país. El 2008 Musharraf va dimitir com a president després de la seva derrota en les eleccions legislatives, i va ser substituït en el càrrec per Asif Ali Zardari.

La intensitat de la crisi política interna va disminuir, especialment després de la restitució en els seus càrrecs del president del Tribunal Suprem, Iftikhar Mohammad Chaudhry, i de Shahbaz Sharif, germà del dirigent polític Nawaz Sharif, com a ministre en cap de la província de Panjab –destituït d'aquest càrrec pel Tribunal Suprem. L'any va concloure amb la decisió del Tribunal Suprem de declarar il·legal un decret aprovat per l'anterior president, Pervez Musharraf, que garantia l'amnistia a 8.000 funcionaris i alts càrrecs acusats de corrupció. Després d'aquesta decisió, els ministres de Defensa i Interior van ser requerits, juntament amb 250 persones més, pels tribunals. L'actual president, també amb diverses causes pendents per corrupció, gaudeix d'immunitat presidencial. D'altra banda, **la violència va experimentar un augment arreu del país. Les principals ciutats**, especialment Islamabad, Lahore (capital de la província del Panjab) i Rawalpindi (seu de la caserna general de les Forces Armades), **van ser escenari de múltiples atemptats que van causar més de 300 morts a tot el país**.²⁹ Aquesta violència va ser atribuïda a la insurrecció talibana, amb la qual les forces de seguretat es van enfrontar al nord-oest del país.³⁰ Cal destacar l'atemptat que es va produir contra la selecció nacional de criquet de Sri Lanka i diversos atemptats més de gran magnitud a Lahore. La captura de diversos ostatges a l'interior de la caserna general de Rawalpindi per part de la insurrecció talibana durant diversos dies va posar en evidència les precàries mesures de seguretat de les Forces Armades i la capacitat de la insurrecció de posar en escac el Govern i les forces de seguretat. D'altra banda, el president, Asif Ali Zardari, va cedir al primer ministre, Yousuf Raza Gilani, el control sobre l'arsenal d'armes nuclears enmig de les crítiques per l'acumulació de poder com a resultat de les reformes del seu predecessor en el càrrec, el general Pervez Musharraf.

Sri Lanka (nord-est)	
Intensitat:	3
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Identitat Interna
Actors:	Govern, LTTE, oposició política i social tàmil

Síntesi:

El 1983 el grup armat d'oposició independentista tàmil LTTE va iniciar el conflicte armat que va assolir Sri Lanka durant

28. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

29. Aquesta xifra no inclou els morts a les Àrees Tribals Federalment Administrades i a la Província Fronterera del Nord-est. El que ha succeït en aquestes zones s'analitza a l'epígraf Pakistan (nord-est) al capítol 1 (Conflictes armats).

30. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

les últimes tres dècades. El procés de creixent marginació de la població tàmil per part del Govern, integrat fonamentalment per les elits singaleses, després de la descolonització de l'illa el 1948, va dur el grup armat a reclamar la creació d'un estat tàmil independent per la via armada. Des de 1983, cadascuna de les tres fases en les quals s'ha desenvolupat el conflicte ha finalitzat amb un procés de pau fallit. El 2002 es van iniciar novament negociacions de pau amb mediació noruega, després de la signatura d'acord d'alto el foc, el fracàs de les quals va dur a la represa amb gran virulència del conflicte armat el 2006. El maig de 2009 les Forces Armades van vèncer militarment a l'LTTE i van recuperar tot el territori del país després de matar al líder del grup armat, Velupillai Prabhakaran.

La situació de la població desplaçada interna tàmil reclusa en els campaments organitzats pel Govern va ser el principal focus de tensió en el país després de la fi del conflicte armat el mes de maig.³¹ Entre **250.000 i 300.000 persones van ser forçades a romandre en instal·lacions governamentals en precàries condicions**, mentre el Govern portava a terme un procés d'escrutini a la recerca d'integrants del grup armat d'oposició que, segons fonts oficials, s'haurien camuflat entre la població civil. Nombrosos governs, Nacions Unides i organitzacions de defensa dels drets humans van expressar la seva preocupació per la situació d'aquesta població, assenyalant que l'existència d'aquests campaments obstaculitzava qualsevol procés de reconciliació al país. Finalment, la pressió internacional va promoure que, el mes de novembre, el Govern accedís a què una mica més de la meitat de les persones desplaçades poguessin abandonar aquestes instal·lacions.³² D'altra banda, el **cap de les Forces Armades i artífex de la derrota militar de l'LTTE**, el general Sarth Fonseka, **va anunciar la seva dimissió** enmig de nombrosos rumors sobre la seva **possible candidatura a les eleccions presidencials**, que tindran lloc el gener de 2010, dos anys abans de la fi del mandat de l'actual president, Mahinda Rajapakse. Pel que fa al grup armat d'oposició LTTE, després de la mort de la seva líder, Velupillai Prabhakaran, va ser proclamat successor Selvarasa Pathmanathan, que, al seu torn, va ser succeït per Visvanathan Rudrakumaran després de la seva detenció a Tàilandia. La diàspora tàmil a l'exili va anunciar la formació d'un govern provisional de transició de Tamil Eelam i la celebració de referèndums en diferents països sobre la creació d'un estat tàmil independent. L'any va concloure amb l'aparició d'un grup armat d'oposició tàmil marxista, People's Liberation Army (PLA), que va anunciar que portaria a terme atacs contra el Govern i les Forces Armades per aconseguir la creació d'un estat tàmil independent.

La situació de la població desplaçada interna tàmil va ser el principal focus de tensió a Sri Lanka després de la fi del conflicte armat el mes de maig

c) Àsia Oriental

Xina (Tibet)	
Intensitat:	1
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Sistema, Identitat Interna internacionalitzada
Actors:	Govern xinès, Dalai-Lama i Govern tibetà a l'exili, oposició política i social al Tibet a les províncies limítrofes

Síntesi:

El 1950, un any després d'haver vençut a la guerra civil xinesa, el Govern comunista de Mao Tse-tung va envair el Tibet; durant la dècada següent va incrementar la seva pressió militar, cultural i demogràfica sobre la regió i va sufocar diversos intents de rebel·lió en els quals van morir milers de persones. Davant la brutalitat de l'ocupació, el 1959, el Dalai Lama i desenes de milers de persones van fugir del Tibet i es van exiliar en diversos països, especialment al Nepal o el nord de l'Índia, on hi havia la seu del Govern a l'exili. En les últimes dècades, tant el Dalai Lama com nombroses organitzacions de drets humans han denunciat la repressió, la colonització demogràfica i els intents d'aculturació que sofreix la població tibetana, una part del territori de la qual té l'estatus de regió autònoma. El diàleg entre el Dalai Lama i Beijing s'ha vist interromput en diverses ocasions per les acusacions del Govern xinès sobre els presumptes objectius secessionistes del Dalai Lama. L'esclat de violència que es va produir el 2008, el més virulent de les últimes dècades, va interrompre novament el diàleg i va erosionar significativament la confiança entre les parts.

Els índexs de violència es van reduir substancialment respecte de l'any 2008, encara que organitzacions de drets humans i **grups de tibetans a l'exili van denunciar en diverses ocasions que el Govern prosseguia amb les seves polítiques repressives i discriminatòries envers la comunitat tibetana**. El primer trimestre, centenars de persones van ser detingudes amb motiu de la celebració de l'any nou tibetà i la commemoració del 50è aniversari de l'aixecament fallit contra l'ocupació xinesa. A la fi de març, un centenar de persones van ser arrestades per un presumpte atac a un lloc policíac a la província de Qinghai. No obstant això, les protestes més importants de la comunitat tibetana es van produir al Nepal, on resideix bona part de la diàspora tibetana. A mitjan juliol, una quinzena de persones van ser detingudes a Katmandú durant una manifestació davant la seu de Nacions Unides per reclamar una intervenció més activa d'aquest organisme en el conflicte del Tibet. Els organitzadors de la protesta van anunciar la seva intenció de manifestar-se el dia 14 de cada mes per commemorar el brot de violència més virulent de les últimes dècades al Tibet, que es va iniciar el 14 de març de 2008. També al Nepal (i a la

31. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

32. Vegeu el capítol 4 (Crisis humanitàries).

Xina) desenes de persones van ser detingudes després que un tribunal condemnés a pena de mort quatre persones per l'esmentat brot de violència. **A l'octubre la tensió al Tibet i al Nepal va tornar a intensificar-se amb motiu del 60è aniversari de la fundació de la República Popular de la Xina**, data durant la qual la Policia nepalesa va detenir unes 80 persones. Al desembre, entre 60 i 150 persones van ser detingudes a la província de Sichuan quan protestaven per exigir l'alliberament d'un destacat activista tibetà. En l'àmbit polític, el Govern xinès va reafirmar en diverses ocasions la seva negativa a concedir una major autonomia al Tibet i va continuar acusant el Dalai Lama d'encoratjar el moviment secessionista. A més, Beijing va criticar els governs i organismes que van rebre el Dalai Lama i va acusar d'ingerència en els seus assumptes interns aquells països que van denunciar la situació dels drets humans al Tibet o els que van instar a reprendre el diàleg per solucionar el conflicte.

Xina (Turquestan Oriental)	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, Sistema, Identitat Interna
Actors:	Govern, oposició armada (ETIM, ETLO), oposició política i social

Síntesi:

Xinjiang, també coneguda com a Turquestan Oriental o Uigüistan, és la regió més occidental de la Xina; acull importants jaciments d'hidrocarburs i ha estat habitada històricament per la població uigur, majoritàriament musulmana i amb importants vincles culturals amb països d'Àsia Central. Després de diverses dècades de polítiques d'aculturació, explotació dels recursos naturals i intensa colonització demogràfica, que han alterat substancialment l'estructura de la població i han provocat tensions comunitàries des dels anys cinquanta, diversos grups armats secessionistes van iniciar accions armades contra el Govern xinès, especialment durant els anys noranta. Beijing considera terroristes grups com ETIM o ETLO, i ha tractat de vincular la seva estratègia contrainsurgent a l'anomenada lluita global contra el terrorisme. El 2008, amb motiu de la celebració dels Jocs Olímpics a Beijing, es va registrar un increment de les accions armades dels grups insurgents, mentre que el 2009 es van produir els enfrontaments comunitaris més intensos de les últimes dècades.

Tot i que l'activitat dels grups armats d'oposició va ser molt inferior a la de l'any anterior, durant el 2009 Xinjiang va viure l'episodi de violència més greu de les últimes dècades. A principi de juliol, **prop de 200 persones van morir i 1.700 més van resultar ferides a la ciutat d'Urumqi pels enfrontaments entre les comunitats han i uigur i per les accions dels cossos de seguretat de l'Estat** per contenir l'espiral de violència. Els incidents, que van provocar la detenció d'un 1.600 persones, el desplegament de milers de policies addicionals i la imposició del toc de queda, es van iniciar després de les protestes de la comunitat uigur per la mort de dos treballadors en una fàbrica a la província xinesa de Guangdong. Beijing va acusar l'organització a l'exili, el Congrés Mundial Uigur, i el seu líder, Rebiya Kadeer, d'ins-

tigar la violència a Xinjiang. En l'àmbit internacional, diversos governs, organismes internacionals i organitzacions de drets humans van criticar la desproporció en l'ús de la força per part dels cossos de seguretat de l'Estat, així com el tractament que les autoritats públiques va emprar cap a la comunitat uigur. A més, Human Rights Watch va denunciar, al mes d'octubre, que 50 persones uigüers havien desaparegut després de ser detingudes durant els enfrontaments del mes de juliol. En l'últim trimestre de l'any, fins a 22 persones van ser condemnades a mort per la seva participació en aquests enfrontaments. Malgrat que la tensió es va reduir considerablement durant els mesos de juliol i agost, **a mitjan setembre va tornar a registrar-se un altre brot de violència a la ciutat d'Urumqi, en el qual cinc persones van morir i 14 van resultar ferides**. En aquesta ocasió, la violència es va desencadenar després que milers de persones, la majoria d'ètnia han, protestessin als carrers d'Urumqi contra una sèrie d'atacs amb xeringues. Segons Beijing, les persones que van portar a terme aquests atacs formaven part de grups organitzats. Les protestes van provocar la destitució del líder del Partit Comunista a Urumqi i del cap de la Policia a la província de Xinjiang.

Corea, RPD – Rep. de Corea	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Sistema Interna
Actors:	RPD Corea, Rep. de Corea

Síntesi:

Després de la fi de la Segona Guerra Mundial i l'ocupació de la península coreana per part de tropes soviètiques (nord) i nord-americans (sud), aquesta va quedar dividida en dos països. La Guerra de Corea (1950-53) va finalitzar amb la signatura d'un armistici –fet pel qual tècnicament ambdós països romanen en guerra– i amb l'establiment d'una frontera *de facto* al paral·lel 38. A pesar que ja als anys setanta es va iniciar el diàleg sobre la reunificació, ambdós països han amenaçat en diverses ocasions a emprendre accions bèl·liques. Així, durant les últimes dècades s'han registrat nombrosos incidents armats, tant a la frontera comuna entre ambdós països (una de les zones més militaritzades del món) com a la frontera marítima al mar Groc o mar Occidental. Encara que l'any 2000 els líders d'ambdós països van mantenir una reunió històrica en què van acordar l'establiment de mesures de confiança, la tensió va tornar a incrementar-se significativament després de l'arribada a la presidència sud-coreana de Lliq Myung-bak l'any 2007.

La relació entre ambdós països va viure durant el 2009 alguns moments més tensos tant políticament com militarment dels últims anys. Amb motiu dels exercicis conjunts que cada any realitzen les tropes de Corea del Sud i Estats Units, i que suposen el desplegament d'uns 28.000 soldats nord-americans a la península coreana, durant els primers mesos de l'any el Govern de Corea del Nord va incrementar notablement la seva retòrica bel·licista, va tancar la frontera, va tallar la comunicació militar amb el seu país veí i va declarar que trencava amb tots els acords previs amb el Govern sud-coreà. La

tensió política es va mantenir durant gairebé tot l'any, com demostra la detenció d'un pesquer sud-coreà el mes de juliol o la retenció d'un treballador sud-coreà durant més de quatre mesos (es va aconseguir el seu alliberament després d'un viatge de la presidenta de l'empresa Hyundai a Pyongyang). No obstant això, amb motiu dels funerals de l'expresident sud-coreà Kim Dae-jung, una delegació nord-coreana va visitar Seül i va acordar amb el Govern de la República de Corea algunes mesures de foment de confiança, com el retrobament de famílies separades per la guerra. **La tensió militar entre els dos països va tornar a augmentar de manera significativa a final d'any després d'un enfrontament naval al mar Groc (o mar Occidental) en el qual un tripulant nord-coreà va morir i altres tres van resultar ferits.** Seül va declarar que l'incident, el primer d'aquest tipus en set anys, es va produir perquè el navili nord-coreà que s'havia endinsat en aigües sud-coreanes de forma il·legal no va respondre als senyals d'avís previs. No obstant això, Pyongyang va exigir disculpes a l'Executiu sud-coreà per l'incident, va declarar que portaria a terme totes les accions necessàries per defensar la seva frontera marítima i va activar el sistema de radar en els seus míssils, fet que va obligar alguns navilis sud-coreans a variar les seves rutes habituals. El mes de desembre, el president sud-coreà, Llig Myung-bak, va declarar que estava disposat a reunir-se amb el líder nord-coreà, Kim Jong-II, per tractar el tema del desmantellament del programa nuclear de Corea del Nord i l'alliberament de presoners de guerra i altres persones detingudes per Pyongyang en les últimes dècades. No obstant això, Corea del Nord nega tenir presoners de guerra i afirma que les persones detingudes van abandonar el seu país voluntàriament.

Corea, RPD – EUA, Japó, Rep. de Corea

Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Internacional
Actors:	RPD Corea, Rep. de Corea, Xina, Estats Units, Japó, Rússia

Síntesi:

La preocupació internacional pel programa nuclear de Corea del Nord es remunta a principi dels anys noranta, quan el Govern nord-coreà ja va restringir la presència al país d'observadors de l'Agència Internacional d'Energia Atòmica i va portar a terme diversos assaigs amb míssils. No obstant això, la tensió internacional es va intensificar notablement després que l'any 2002 l'Administració nord-americana de George W. Bush inclogués el règim nord-coreà a l'anomenat "eix del mal". Pocs mesos després que Pyongyang reactivés un important reactor nuclear i que es retirés del Tractat de No proliferació Nuclear, el 2003 es van iniciar unes converses multilaterals sobre la qüestió nuclear a la península de Corea en les quals van participar els governs de Corea del Nord, Corea del Sud, Estats Units, Japó, Xina i Rússia. L'abril de 2009, Corea del Nord va anunciar la seva retirada d'aquestes converses després que Nacions Unides li imposés noves sancions pel llançament d'un míssil de llarg abast.

La tensió entre Corea del Nord i diversos països (especialment Estats Units, Japó i Corea del Sud i, en menor

mesura, Xina i Rússia) pel programa nuclear de Pyongyang va augmentar significativament respecte d'anys anteriors. **Al mes d'abril, Pyongyang va llançar un míssil de llarg abast (un satèl·lit de comunicacions segons el Govern nord-coreà) i, poques setmanes més tard, va llançar diversos míssils de curt abast i va portar a terme un assaig nuclear subterrani.** Aquestes accions van provocar la protesta airada de nombrosos països i la imposició de noves sancions per part del Consell de Seguretat de l'ONU, com la prohibició d'exportar i importar armament. El règim nord-coreà va declarar que prosseguiria amb el seu programa nuclear i que consideraria la interceptació de qualsevol dels seus navilis com una declaració de guerra. A més, Pyongyang va expulsar diversos observadors internacionals i va interrompre les seves relacions amb l'Agència Internacional d'Energia Atòmica, que havia certificat que Corea del Nord havia arribat a una capacitat nuclear notable. **Al mes de juliol, la comunitat internacional va condemnar tant el llançament de nous míssils de curt abast des de la seva costa oriental** com la utilització d'una creixent retòrica bel·licista davant l'eventual imposició de noves sancions. Així mateix, al mes d'octubre es va fer públic el llançament per part de Corea del Nord d'altres cinc míssils de curt abast, també des de la costa oriental. A més, la comunitat internacional va mostrar la seva preocupació per l'anunci de Pyongyang que continuava processant barres de combustible per a l'extracció de plutoni, procés indispensable per a la fabricació de la bomba atòmica. Diversos analistes van considerar aquestes accions del Govern nord-coreà com un element de pressió davant la imminència de les converses bilaterals anunciades pel president nord-americà Barack Obama. Al desembre, l'enviat especial del Govern dels Estats Units es va reunir a Pyongyang amb les autoritats nord-coreanes. Ambdues parts van acordar continuar dialogant per reprendre les converses a sis bandes i per implementar una declaració conjunta de 2005, que instava Corea del Nord a desmantellar el seu programa nuclear a canvi d'incentius polítics i econòmics.

d) Sud-est Asiàtic i Oceania

Filipines (Mindanao-MNLF)

Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, Identitat Interna
Actors:	Govern, faccions del grup armat MNLF

Síntesi:

Encara que actiu durant tot el segle XX, l'independentisme a Mindanao es va articular políticament durant els anys seixanta i va iniciar la lluita armada a principi dels anys setanta, de la mà de l'MNLF. Bona part de les 120.000 persones que s'estima que van morir a Mindanao a causa del conflicte ho van fer durant els anys setanta, en plena dictadura de Ferdinand Marcos. Una facció de l'MNLF, el MILF, es va escindir del grup poc després que, el 1976, aquest signés un acord de pau amb el Govern que preveia l'autonomia (i no la independència) de Mindanao. Malgrat l'acord, el conflicte armat es va perllongar fins al 1996, data en la qual es va signar un altre acord de pau amb continguts semblants als de 1976. Els últims anys, algu-

nes faccions no desarmades de l'MNLF han protagonitzat alguns episodis de violència per exigir la plena implementació de l'acord de pau i l'alliberament del fundador de l'MNLF, Nur Misuari, detingut el 2001 després de ser acusat de rebel·lió. Tot i que la tensió s'ha reduït des de 2007 per l'acord entre les parts de revisar i implementar l'acord de pau de 1996 i per l'autorització que Misuari pugui realitzar activitats polítiques, continuen produint-se enfrontaments esporàdics en diverses regions de Mindanao.

Malgrat que van seguir actives les negociacions entre l'MNLF i el Govern per a la plena implementació de l'acord de pau de 1996,³³ **en diversos moments de l'any es van produir enfrontaments entre l'MNLF i les Forces Armades.** Durant el mes d'agost, deu membres de l'MNLF van morir i uns altres van ser capturats a l'illa de Balabac, a la província de Palawan. Segons les autoritats, l'MNLF, liderat per Abdullah Abdujarak, estava extorsionant la població local, el que hauria provocat la fugida d'unes 800 famílies. No obstant això, el fundador del grup, Nur Misuari, va acusar l'Exèrcit d'haver comès una massacre contra el seu grup. Posteriorment, al mes d'octubre, quatre persones van morir i nou van resultar ferides durant un atac contra un lloc militar per

part d'una facció de l'MNLF liderada per Habier Malik. Durant les mateixes dates, un grup autodenominat Bangsamoro National Liberation Army va reivindicar l'autoria, conjuntament amb l'MNLF, d'un atemptat prop de la localitat d'Indanan en què van morir dos marines nord-americans. Aquest grup va denunciar que les tropes filipines i nord-americanes estaven portant a terme una ofensiva militar contra l'MNLF i van amenaçar amb nous atacs si prosseguien aquests atacs. A més, el Govern va continuar acusant algunes de les faccions de l'MNLF de cooperar amb el grup armat d'oposició Abu Sayyaf, especialment a Sulu. D'altra banda, **la Policia va declarar que durant l'any també es van produir diversos enfrontaments entre membres de l'MNLF i del MILF, encara que altres fonts asseguren que es tractava d'enfrontaments de clans, familiars o comunitaris, coneguts com a "rido".** En un dels episodis més significatius d'aquest tipus de violència, produït al mes de maig a les províncies de Maguindanao i Sultan Kudarat, van morir més de 20 persones i 10.000 es van veure obligades a fugir. Al mes de desembre, el líder de l'MNLF i alcalde de Cotobato, Muslimin Sema, va negar tenir un exèrcit privat d'uns 1.000 efectius, tal com van revelar fonts d'intel·ligència militar.

Quadre 2.2. La massacre de Maguindanao

El 23 de novembre de 2009, 57 persones van ser assassinades prop de la ciutat d'Ampatuan (província de Maguindanao, a Filipines) quan es dirigien a la presentació de la candidatura electoral d'Esmael Mangudadatu. De les persones assassinades, 34 eren periodistes, i alguns mitjans van assenyalar que es tractava de la pitjor massacre contra periodistes registrada fins al moment. Algunes de les dones que viatjaven al comboi (entre les quals es trobaven l'esposa i dues germanes d'Esmael Mangudadatu) van ser violades abans de ser assassinades, i la majoria van ser decapitades. Segons diverses fonts, la massacre hauria estat perpetrada per un centenar d'homes armats al servei d'Andal Ampatuan (líder d'un dels clans més poderosos de Mindanao) i comandats pel seu fill, també anomenat Andal Ampatuan.

El Govern va declarar l'estat d'emergència a la ciutat de Cotobato i a les províncies de Sultan Kudarat i Maguindanao (on posteriorment es va declarar també la llei marcial), a més de desplegar centenars d'efectius militars per restablir la seguretat a la zona. Unes 60 persones, entre elles Andal Ampatuan (fill), van ser detingudes, mentre diversos centenars de milicians al servei d'Ampatuan van ser desarmats. No obstant això, el Govern considera que actualment milers de persones estan fugint de les Forces Armades en diverses regions de Mindanao. D'altra banda, el partit de la presidenta Gloria Macapagal Arroyo (Lakas-Kammpi-CMD) va expulsar de la formació Andal Ampatuan (fins aquell moment governador de Maguindanao) i els seus fills Zaldy (governador de la Regió Autònoma del Mindanao Musulmà) i Andal (alcalde de la ciutat d'Ampatuan). Andal Ampatuan (fill) es va declarar innocent de tots els càrrecs (al·legant estar en un altre lloc en el moment dels fets) i va culpar, al seu torn, el comandant Umbra Kato, un dels comandants del MILF més buscats pels cossos de seguretat de l'Estat. El MILF va negar vehementment qualsevol implicació en els fets i va ordenar els seus membres que s'acantonessin en els seus campaments per no interferir en les tasques de recerca i captura de les Forces Armades.

Tot i que pertanyien al mateix partit, prèviament s'havien registrat episodis de violència vinculats a la rivalitat entre els clans dels Ampatuan i els Mangudadatu. La tensió es va incrementar durant el 2009 per la intenció d'Esmael Mangudadatu de concórrer al lloc de governador de Maguindanao en els comicis de 2010. Després d'haver servit en dues ocasions consecutives com a governador de la província, i davant la impossibilitat de presentar-se per a un tercer mandat, Andal Ampatuan pretenia que el seu fill accedís al càrrec. Segons algunes fonts, la mateixa presidenta i diversos alts càrrecs del Govern haurien intervingut entre ambdós clans (que posseeixen més d'una vintena de càrrecs públics a la província, especialment els Ampatuan) per evitar una escalada de la violència. Segons aquestes fonts, després de diverses reunions, Esmael Mangudadatu s'hauria compromès a no postular-se per al càrrec de governador. A més de la rivalitat entre els Mangudadatu i els Ampatuan, diversos analistes han assenyalat alguns fenòmens que ajuden a comprendre la naturalesa d'actes de violència com aquesta massacre com, per exemple, el notable increment de la violència en períodes preelectorals arreu del país, especialment a Mindanao; l'àmplia disponibilitat d'armes a la regió; la llarga durada del conflicte armat entre el Govern i diversos grups armats moro; l'existència de milícies i exercits privats al servei de polítics locals; i l'absència o mal funcionament de la justícia en diverses parts del territori, que encoratja la impunitat o la recurrència al fenomen "rido" (enfrontaments familiars i de clans vinculats a lluites de poder i actes d'honor o venjança).

33. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

Indonèsia (Papua Occidental)	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Recursos Interna
Actors:	Govern, grup armat OPM, oposició política i social (organitzacions autonomistes o secessionistes, indigenistes i de drets humans), grups indígenes papús, empresa minera Freeport

Síntesi:

Encara que Indonèsia es va independitzar d'Holanda el 1949, Papua Occidental (anteriorment Irian Jaya) va ser administrada durant diversos anys per Nacions Unides i no es va integrar formalment a Indonèsia fins al 1969, prèvia celebració d'un referèndum que nombroses veus van considerar fraudulent. Des de llavors, existeix a la regió un arrelat moviment secessionista i un grup armat d'oposició (OPM) que porta a terme una activitat armada de baixa intensitat. A més de les reivindicacions constants d'autodeterminació, existeixen a la regió altres focus de conflicte, com els enfrontaments comunitaris entre diversos grups indígenes; la tensió entre la població local (papú i majoritàriament animista o cristiana) i els anomenats transmigrants (majoritàriament musulmans javanesos); les protestes contra la transnacional extractiva Freeport, la més gran del món; o les denúncies contra les Forces Armades per violacions dels drets humans i enriquiment il·lícit.

Durant els primers mesos de l'any es va registrar un increment notable de la violència, de la tensió sociopolítica i de les mobilitzacions independentistes, que el Govern va atribuir a la proximitat de les eleccions del mes d'abril. A l'inici de l'any el Govern va redoblar les mesures de seguretat a la regió de Puncak Jaya després de detectar un increment en l'activitat de l'OPM. Mesos més tard, l'organització West Papua National Coalition for Liberation va declarar que més de 30 persones, la majoria militars, podrien haver mort en els enfrontaments en aquesta regió. **Alguns dels fets de violència més greus es van produir a principi d'abril, quan els enfrontaments entre les Forces Armades i l'OPM van provocar la mort d'11 persones i el desplaçament de diversos milers de persones prop de la frontera amb Papua Nova Guinea.** A més, diverses cases i la Universitat de Cendrawasih van ser incendiades. Durant les setmanes anteriors, quatre civils van morir en diferents actes de violència. Durant les eleccions no es van produir incidents significatius, encara que sí diversos actes de boicot als comicis en regions com Nubile, Wameña o Nubire. A mitjan any es va produir un **increment significatiu dels actes de violència a la regió en la qual opera la multinacional minera nord-americana Freeport.** Al juliol tres persones van morir i unes altres deu van resultar ferides en les proximitats de la seu de l'empresa, la més gran del món en el seu sector. Encara que inicialment es va culpar el grup armat OPM, algunes fonts van assenyalar que aquestes accions podrien estar vinculades al crim organitzat o, fins i tot, a la rivalitat entre la Policia i les Forces Armades per fer-se amb els serveis de protecció de Freeport. A final d'any, diverses persones van ser detingudes quan commemoraven el dia de la independència de Papua Occidental.

A més, a principi de desembre, unes 250 persones van atacar l'oficina del governador del Papua Occidental a la ciutat de Manokwari per exigir el nomenament d'un líder indígena com a president del Parlament de Papua Occidental.

Indonèsia (Aceh)	
Intensitat:	1
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Recursos Interna
Actors:	Govern indonesi, Govern regional d'Aceh, oposició política

Síntesi:

Després de gairebé 30 anys de conflicte armat entre les Forces Armades i el grup armat independentista GAM, ambdues parts van signar un acord de pau l'agost de 2005, pocs mesos després que el tsunami devastés completament la província i propiciés l'arribada de centenars d'ONG. L'acord de pau, que preveia una àmplia autonomia per Aceh, la desmilitarització de la regió, el desarmament del GAM i el desplegament d'una missió internacional per supervisar-ne la implementació, va comportar una reducció significativa dels nivells de violència i va permetre, per primera vegada en la història de la regió, la celebració d'eleccions regionals, de les quals va sortir vencedor un antic líder del GAM. Malgrat la bona marxa del procés de pau i reconstrucció, en els anys posteriors a la signatura de l'acord de pau es van registrar diverses tensions vinculades a la reintegració de combatents, a les demandes de creació de noves províncies o a les denúncies per corrupció i incompetència contra les autoritats públiques.

Durant els primers mesos de l'any, Aceh va viure l'espiral de violència més important des de la signatura de l'acord de pau, l'agost de 2005. Des de desembre de 2008 fins a febrer de 2009, 16 persones van ser assassinades, 50 més van resultar ferides i nombrosos edificis i vehicles van ser incendiats. Diversos centres d'investigació van atribuir aquests fets de violència a la proximitat de les eleccions legislatives indonèsies del 9 d'abril –a les quals van poder assistir per primera vegada en la història d'Aceh partits polítics locals– i als temors que una àmplia victòria dels antics combatents del GAM pogués obrir de nou la porta a la independència d'Aceh. Partai Aceh, el partit polític fundat a partir del GAM, va ser el més afectat per la violència preelectoral (quatre dels seus membres van ser assassinats), tot i que durant el primer trimestre de l'any es van registrar fins a 13 atacs contra les seues de diferents formacions polítiques. Finalment, **les eleccions es van celebrar sense incidents significatius i sota l'observació de nombroses organitzacions locals i internacionals.** Partai Aceh va obtenir el 48,9% dels sufragis, seguit a molta distància pel Partit Democràtic del president Susilo Bambang Yudhoyono (10,9% dels vots) i pel partit Golkar, liderat pel vicepresident Yusuf Kalla (5,3%). Durant la segona meitat de l'any els nivells de tensió política i social es van reduir significativament. No obstant això, durant el mes de novembre es van registrar una sèrie d'atacs consecutius contra treballadors estrangers, encara que cap grup va reivindicar-ne l'autoria.

Lao, RDP	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Sistema, Identitat Interna internacionalitzada
Actors:	Govern, organitzacions polítiques i armades d'origen hmong

Síntesi:

Diverses organitzacions hmong a l'exili, com també grups de drets humans, denuncien que, des del seu accés al poder el 1975, el Govern ha reprimit sistemàticament la comunitat hmong pel seu suport a les tropes nord-americanes durant l'anomenada Guerra d'Indoxina als anys seixanta i setanta. Malgrat que actualment unes 275.000 persones d'ètnia hmong resideixen als Estats Units i que uns altres milers han viscut els últims anys en un camp de refugiats a Tailàndia, s'estima que encara hi ha milers de persones que viuen en àrees selvàtiques septentrionals del país. Les dures condicions humanitàries i la repressió militar dels governs de Laos i, en menor mesura, de Vietnam, provoquen cada any la defunció de desenes de persones. D'altra banda, diverses organitzacions de drets humans, així com els milers de persones hmong refugiades al nord-est de Tailàndia, s'oposen a la seva repatriació a Laos ja que consideren que la seva seguretat no està garantida en aquest país.

Han prosseguit les denúncies d'organitzacions de drets humans davant la intenció del Govern tailandès de repatriar a Laos unes 5.000 persones d'ètnia hmong que resideixen des de fa anys en campaments de refugiats a les províncies tailandeses de Petchabun i Nongkhai. Malgrat que aquestes organitzacions consideren que actualment a Laos no es donen les condicions per a un retorn segur, Bangkok ja ha repatriat més de 2.000 persones hmong durant els últims anys i ha reiterat davant de Laos el seu compromís de prosseguir amb les repatriacions. Organitzacions com MSF han denunciat que Bangkok està coaccionant la població refugiada i està obstaculitzant l'arribada de queviures als campaments per forçar la seva repatriació. El segon focus de tensió va ser la repressió de les autoritats laosianes contra la minoria hmong a l'interior de Laos, denunciada per organitzacions hmong a l'exili. **Segons el Center for Public Policy Analysis, desenes de persones hmong van ser assassinades en diferents moments de l'any per l'Exèrcit de Laos, auxiliat en ocasions per les Forces Armades vietnamites.** Aquesta organització va denunciar que l'Exèrcit laosià podria estar cometent actes de neteja ètnica en determinades regions del país (com les regions de Phou Da Phao, Phou Bia, Sannoi, Luang Prabang o Borikhamshai) i va advertir a principi d'abril que la vida d'un 6.700 persones corria perill. En el mateix sentit, altres organitzacions com Congress of World Hmong Peoples o Hmong Chaoxa Federation State Congress van denunciar la contínua vulneració dels drets de la població hmong i van advertir que l'Estat laosià podria estar cometent crims de guerra. D'altra banda, aquestes organitzacions van denunciar que, amb motiu de la

celebració dels Jocs del Sud-est Asiàtic a Laos i de la visita a la regió del president nord-americà, Barack Obama, més de 1.170 dissidents polítics i religiosos havien estat detinguts.

Myanmar	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Sistema Interna
Actors:	Govern, oposició política i social (partit opositor NLD)

Síntesi:

Un cop d'Estat el 1962 va donar inici al govern de la Junta Militar, que des de llavors s'ha mantingut en el poder. El Govern militar va abolir el sistema federal i va imposar una fèrria dictadura, coneguda com a "via birmana al socialisme". El 1988, la crisi econòmica va dur milers de persones a manifestar el seu descontentament al carrer, protestes que van ser durament reprimides pel règim militar i que van deixar 3.000 morts. No obstant això, el Govern va convocar unes eleccions, el resultat de les quals mai no va reconèixer, ja que va resultar vencedora la líder de l'oposició democràtica Aung San Suu Kyi; aquesta va ser arrestada posteriorment, situació en què ha continuat de manera intermitent des de llavors. L'any 2004, el Govern va iniciar un procés de reforma de la Constitució en un intent d'oferir una imatge aperturista del règim, procés desacreditat per l'oposició política a la dictadura.

La situació al país va estar marcada per diversos esdeveniments rellevants que es van produir al llarg de l'any. En primer lloc, **la cap de l'oposició Aung San Suu Kyi, acusada d'haver violat les condicions del seu arrest domiciliari després de la irrupció a casa seva d'un ciutadà nord-americà, va ser jutjada i condemnada a 18 mesos més d'arrest domiciliari malgrat les protestes de la comunitat internacional.**³⁴ En segon lloc, **el Govern dels Estats Units va anunciar un canvi en la seva política cap a Myanmar** i va designar el secretari d'Estat adjunt per a Assumptes d'Àsia de l'Est i Pacífic, Kurt Campbell, com a interlocutor amb Myanmar. Campbell es va reunir amb el primer ministre, el general Thein Sein, i altres representants governamentals, i amb la líder de l'oposició Aung San Suu Kyi i altres membres de l'oposició política i ètnica, durant una visita al país. Encara que l'Executiu nord-americà va assenyalar que la seva intenció no era posar fi immediatament a les sancions al país, sí va apuntar la voluntat de millorar les relacions si es produïen avenços cap a la democràcia. Els Estats Units van anunciar que els seus objectius eren el suport als drets humans, la posada en llibertat d'Aung San Suu Kyi i de tots els altres presos polítics i la promoció de reformes democràtiques. D'altra banda, **la líder opositora va iniciar un procés de diàleg amb diplomàtics estrangers per abordar la qüestió de les sancions econòmiques a Myanmar.** A més, va obtenir l'autorització per reunir-se amb diversos líders del seu partit i va fer una

34. Vegeu el capítol 5 (Drets humans i justícia transicional).

crida per a una renovació i reestructuració interna del partit. Finalment, pel que fa a les eleccions de 2010, el Govern va continuar pressionant diversos grups armats perquè es transformessin en forces de seguretat fronterera i es van formar diversos partits polítics afins al règim militar. A més, va prosseguir la fustigació i persecució a activistes de l'oposició política i defensors dels drets humans.

Tailàndia	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern, oposició política i social

Síntesi:

Tot i que, ja des de l'arribada al poder de Thaksin Shinawatra el 2001, nombrosos sectors van denunciar el seu estil autòritari, la seva campanya contra el narcotràfic (en la qual van morir més de 2.000 persones) o la seva aproximació militarista al conflicte al sud del país, la crisi sociopolítica que ha patit Tailàndia els últims anys va augmentar el 2006. Aquell mateix any, després de fer-se públic un cas de corrupció, es van registrar mobilitzacions massives per exigir la renúncia de Thaksin Shinawatra. Al mes de setembre, una junta militar va portar a terme un cop d'Estat que el va obligar a exiliar-se. Malgrat que l'agost de 2007 va ser aprovada en referèndum una nova Constitució, el nou Govern no va aconseguir disminuir la polarització política i social del país. Així, un partit lleial a Thaksin Shinawatra va guanyar els comicis de desembre de 2007. No obstant això, durant l'any 2008 es van registrar nombrosos actes de violència i mobilitzacions massives en contra del Govern, el que va provocar la renúncia de dos primers ministres i l'arribada al poder el desembre de 2008 d'Abhisit Vejjajiva, opositor a Thaksin Shinawatra.

En diverses ocasions el Govern va imposar l'estat d'emergència i va invocar la llei de seguretat interna per afrontar les mobilitzacions massives que es van registrar durant tot l'any, especialment per part dels seguidors de l'exprimer ministre Thaksin Shinawatra. El Front Unit per la Democràcia i Contra la Dictadura (FUDD), simpatitzant de Thaksin Shinawatra, va exigir la dissolució del Parlament i la convocatòria d'eleccions anticipades per considerar que l'actual Govern d'Abhisit Vejjajiva manca de legitimitat. Les protestes liderades pel FUDD van impedir la celebració d'una cimera de l'ASEAN a Bangkok al mes de febrer i, al mes d'abril, van provocar l'evacuació urgent dels participants d'una altra cimera de l'ASEAN a la ciutat de Pattaya, després que els manifestants envaïssin el recinte en el qual se celebrava la reunió. El mateix mes d'abril, dues persones van morir i 120 més van resultar ferides en el marc de les protestes antigovernamentals. Davant l'increment de la tensió, aguditzada per les declaracions de Thaksin Shinawatra des de l'estranger en les quals qüestionava la legitimitat del Govern, l'Executiu es va mostrar disposat a atendre algunes de les demandes del FUDD. No obstant això, **l'Aliança Popular per a la Democràcia, un moviment opositor a Thaksin Shinawatra i els seus partits afins, va amenaçar amb reprendre les protestes si el**

Parlament esmenava la Constitució o amnistiava diversos polítics propers a Thaksin, inhabilitats per exercir la política en haver comès frau electoral. La tensió al país es va incrementar notablement després que el Govern de Cambotja nomenés assessor econòmic Thaksin Shinawatra, que podia residir a Cambodja i moure's lliurement per tot el territori. Aquesta decisió del Govern cambodjà va elevar la tensió diplomàtica entre ambdós països i va provocar les protestes de milers de persones a Tailàndia. Al desembre, diversos milers de persones van tornar a protestar contra el Govern en una manifestació en la qual Thaksin Shinawatra, des de l'estranger, va criticar la inestabilitat del país.

Tailàndia – Cambodja	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Territori Internacional
Actors:	Tailàndia, Cambodja

Síntesi:

L'origen de la disputa entre ambdós països és la sobirania d'una porció de terra d'aproximadament 4,6 km² que envolta el temple budista de Preah Vihear, del segle XI, situat a la frontera entre Tailàndia i Cambodja. Després de diversos segles de litigi, el 1962 el Tribunal Internacional de Justícia va declarar que el temple pertanyia a Cambodja, però no es va pronunciar respecte al territori annex al temple. No obstant això, el millor accés al temple des de la part tailandesa, així com el desacord de Tailàndia sobre els mapes històrics que van fonamentar la resolució per part del Tribunal Internacional de Justícia, han alimentat les reivindicacions per part de Tailàndia durant les últimes dècades. La regió fronterera en disputa concentra un alt nombre de tropes desplegades i de mines terrestres.

La tensió militar entre ambdós països va arribar a la seva cúspide a principi d'abril, quan **tres soldats van morir i 10 més van resultar ferits després de l'intercanvi de foc entre els exèrcits a la frontera.** Els enfrontaments també van provocar el desplaçament de centenars de persones. El Govern cambodjà va acusar l'Exèrcit tailandès d'haver creuat la frontera i li va exigir una indemnització pels danys materials causats. Encara que després dels enfrontaments ambdós governs van instar a la calma i van declarar que estaven treballant per a la resolució del conflicte, les Forces Armades de Cambotja van advertir reiteradament que repel·lirien qualsevol agressió per part de Tailàndia. El segon moment de més tensió de l'any es va viure al setembre, quan l'Aliança Popular per a la Democràcia –el moviment que havia liderat les protestes contra l'exprimer ministre tailandès Thaksin Shinawatra– va mobilitzar milers de persones a la frontera entre ambdós països per exigir a Bangkok una actitud més ferma en el contenciós territorial que enfronta els dos estats. Desenes de persones van resultar ferides en els enfrontaments entre els manifestants i els cossos de seguretat de l'Estat tailandesos. Per la seva banda, l'Executiu cambodjà va incrementar el desplegament de tropes a la frontera, va donar ordre de disparar contra qualsevol

persona que intentés creuar-la i va anunciar la seva intenció d'eleva la qüestió a fòrums internacionals com l'ASEAN o el Consell de Seguretat de l'ONU. **Les relacions bilaterals van tornar a deteriorar-se a final d'any, després que el primer ministre cambodjà, Hun Sen, decidís nomenar Thaksin Shinawatra assessor econòmic del seu Govern**, que va visitar Cambotja pocs dies després del seu nomenament. Immediatament, Bangkok va cridar a consultes el seu ambaixador (acció corresposta per Phnom Penh), va cancel·lar l'ajuda al desenvolupament i va amenaçar amb revisar els acords a què havien arribat ambdós governs en els últims anys i tancar diversos passos fronterers.

Europa

a) Europa Occidental, Central i Oriental

Moldàvia	
Intensitat:	1
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern, oposició política i social
Síntesi:	

Moldàvia, un dels països més pobres d'Europa, va emergir com a Estat independent el 1991, en el marc de la descomposició de l'URSS. La major part del seu territori, entre els rius Dnièster i Prut, coneguda històricament com a Bessaràbia, va ser annexionada per l'URSS durant els anys quaranta; la meitat oest de la Moldàvia històrica va quedar sota control de Romania. Al seu torn, el règim soviètic va unir a Bessaràbia la regió de Transdnièster, de majoria eslava i fins aleshores àrea autònoma dins d'Ucraïna. Des de la seva independència, Moldàvia ha experimentat etapes d'inestabilitat, en part vinculades a la seva trajectòria històrica. Així, els anys noranta van estar marcats per la tensió entre els sectors favorables a recuperar els vincles amb Romania i els defensors de la independència, així com pel conflicte armat (1992) entre l'Estat moldau i les forces de Transdnièster, que es va declarar independent. Progressivament, les tesis proromaneses a Moldàvia van anar donant pas a la consolidació d'una posició majoritàriament sobirana. El Partit Comunista va arribar a la Presidència el 2001. El seu acostament inicial a Rússia va generar nombroses protestes, que van donar pas a un posterior allunyament. El Govern comunista i l'oposició, de caire liberal, han mantingut pugnes polítiques durant els últims anys.

Les polèmiques eleccions parlamentàries d'abril van provocar greus disturbis, amb algunes víctimes mortals, i al juliol la repetició dels comicis va culminar amb la derrota comunista. Després de l'anunci de la victòria a l'abril de l'oficialista Partit Comunista, almenys 15.000 persones es van manifestar a la capital al·legant frau electoral; aquestes protestes van derivar en disturbis violents, amb l'ocupació **del Parlament i la seu de la Presidència**. Tres manifestants van morir, incloent dos sota detenció policíaca, diversos centenars de policies i opositors van resultar ferits i altres activistes van ser detinguts. L'endemà, la Policia va recuperar el control d'ambdós edificis.

Posteriorment, una missió del Parlament Europeu va assenyalar que durant els disturbis es van produir greus actes de violència per part de la Policia. El president, Vladimir Voronin, va qualificar els fets d'intent de cop d'Estat, va apuntar que Romania hauria estat involucrada en l'inici de les protestes i va expulsar el seu ambaixador. No obstant això, va anunciar una amnistia per als detinguts en les protestes i es va comprometre al diàleg amb l'oposició. Nacions Unides va instar tots els sectors a evitar més violència. La Comissió Electoral Central va ratificar inicialment la victòria comunista, amb 60 dels 101 escons, mentre l'OSCE, després d'un informe inicial positiu, va denunciar la falsificació de llistes electorals. L'oposició va boicotejar al Parlament la designació dels nous càrrecs, fins que, finalment, **Voronin va dissoldre el Parlament i va convocar noves eleccions pel juliol**. Després d'aquests comicis, valorats positivament per l'OSCE i les forces polítiques locals, quatre partits de l'oposició, de caire liberal i que sumaven una majoria d'escons, van acordar formar una coalició governamental, desplaçant per primera vegada el Partit Comunista. El nou Executiu va ser aprovat pel Parlament al setembre. No obstant això, es va mantenir la tensió, amb la dimissió de Voronin i el retard de l'elecció del seu substitut per dubtes legals i pel bloqueig de l'oposició comunista al candidat oficialista.

b) Sud-est d'Europa

Bòsnia i Hercegovina	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Govern Interna internacionalitzada
Actors:	Govern central, Govern de la República Srpska, Govern de la Federació de Bòsnia i Hercegovina, alt representant de la comunitat internacional

Síntesi:

L'exrepública iugoslava de Bòsnia i Hercegovina, amb població bosniana, sèrbia i croata, es va veure afectada, entre 1992 i 1995 i en el marc del procés de descomposició de la Federació de Iugoslàvia, per una guerra en què l'elit política sèrbia del país, amb el suport de Sèrbia, així com personalitats polítiques bosnianes i croates, van mobilitzar les seves respectives poblacions i forces entorn de la qüestió ètnica a partir de projectes polítics d'autodeterminació de difícil equilibri. Els acords de pau de Dayton van donar pas a un Estat fràgil, dividit en dues entitats de tipus etnopolític: la República Srpska (de majoria sèrbia i amb el 49% del territori) i la Federació de Bòsnia i Hercegovina (amb població bosniana i croata i el 51% del territori), ambdues amb amplis poders, incloent el militar. Les tensions polítiques entre les elits nacionalistes de les tres comunitats i entre aquestes i la presència internacional que supervisa la implementació dels acords, com també el llegat de l'impacte del conflicte en la població i el país són eixos encara actius de conflicte.

Van augmentar les crides internacionals d'alerta sobre el clima de crisi política al país i la deterioració de la

situació. Al gener va transcendir un principi d'acord local en el marc del procés negociador de Prud per una nova configuració administrativa i territorial, que implicaria tres nivells de govern, en el qual el segon quedaria dividit en quatre unitats territorials. Això va ser interpretat com un possible pas de les dues entitats actuals a tres (sèrbia, bosniana i croata). No obstant això, durant els mesos posteriors les divisions entre els representants de les tres comunitats es van intensificar i van impedir avançar. L'alt representant, Valetin Inzko, va anul·lar una resolució del Parlament serbobosnià que instava el retorn de les competències transferides des de la República Srpska al poder central, decisió molt criticada per l'entitat sèrbia. Aquesta va amenaçar amb boicotejar totes les institucions centrals si l'alt representant continuava fent ús dels seus poders executius, després d'un nou pols entorn de la companyia estatal de subministrament elèctric. Per tal de buscar una sortida a la crisi, **la UE i els Estats Units van impulsar a l'octubre diverses trobades d'alt nivell amb els líders locals, que van finalitzar sense suport local a les propostes internacionals de reforma constitucional.** A la fi de novembre, l'equip internacional d'experts va presentar una nova proposta de reforma. El Consell per a la Implementació de la Pau va expressar, al seu torn, una gran preocupació per la falta d'avenços al país, i va acordar perllongar el mandat de l'Oficina de l'Alt Representant (OHR), mentre el Consell de Seguretat de l'ONU va renovar el mandat de l'EUFOR. A la fi d'any, el pols entre les autoritats serbobosnianes i l'OHR es va agreujar, després d'un nou ús dels seus poders extraordinaris per prorrogar el mandat de jutges i fiscals sobre crims de guerra, que va suscitar l'amenaça d'un referèndum per part de la República Srpska. Durant l'any va continuar la crisi política i social a la ciutat de Mostar, iniciada després dels comicis d'octubre de 2008, sense que les formacions croates i musulmanes arribessin a un acord per escollir el nou alcalde ni aprovar els pressupostos; aquest fet va provocar vagues i protestes durant el 2009. Al desembre, l'OHR va aprovar mesures contra aquesta crisi.

Sèrbia – Kosovo

Intensitat:	1
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Identitat Interna internacionalitzada ³⁵
Actors:	Govern de Sèrbia, Govern de Kosovo, representants polítics i socials de la comunitat sèrbia de Kosovo, UNMIK, KFOR

Síntesi:

La tensió entre Sèrbia i Kosovo està associada al procés de determinació de l'estatus polític de la regió després del conflicte armat de 1998-1999, que va enfrontar el grup armat albanès ELK contra el Govern serbi, i l'OTAN contra aquest últim, després d'anys de repressió del règim de Slobodan

Milosevic contra la població albanesa de la llavors província de Sèrbia en el marc de la Federació iugoslava. L'ofensiva de l'OTAN, no autoritzada per l'ONU, va donar pas a un protectorat internacional. A la pràctica, Kosovo va quedar dividit sobre línies ètniques, amb un increment de les hostilitats contra la comunitat sèrbia, l'aïllacionisme de la qual va ser, al seu torn, potenciat des de Sèrbia. L'estatus final del territori i els drets de les minories han estat eix de tensió contínua, i a aquest fet s'afegeixen els problemes interns de Kosovo (atur, corrupció, criminalitat). El procés de determinació de l'estatus final, iniciat el 2006, no va assolir un acord entre les parts ni el suport del Consell de Seguretat de l'ONU a la proposta de l'enviat especial de l'ONU. El 2008, el Parlament de Kosovo va proclamar la independència del territori.

La situació a Kosovo va ser de calma relativa, encara que amb incidents limitats durant tot l'any entorn de les àrees de majoria sèrbia. El primer aniversari de la declaració d'independència de Kosovo va transcórrer sense incidents i a final d'any 63 estats, 22 d'aquests de la UE, n'havien reconegut la sobirania. La missió de la UE, EULEX, va completar el seu desplegament, mentre la UNMIK va mantenir una presència reduïda i l'OTAN va anunciar una reducció dels seus efectius de 13.800 a 10.000 per a començament de 2010, condicionant-la a l'evolució de la seguretat, decisió criticada per Sèrbia. No obstant això, la tensió entre Kosovo i Sèrbia es va mantenir elevada, sense assoliments en el procés promogut per l'ONU per abordar qüestions tècniques que afecten ambdós. Al seu torn, **Sèrbia va qualificar d'amenaça a la seva seguretat la creació de les Forces de Seguretat de Kosovo (KSF),** que van entrar en funcionament al gener com una força dotada d'armes lleugeres i amb funcions inicials de resposta a crisi, protecció civil i desminatge. Les eleccions locals de Kosovo al novembre van transcórrer amb calma, si bé el Govern de Sèrbia havia advertit que només reconeixeria els òrgans de govern local sorgits de les eleccions sèrbies de 2008. D'altra banda, la missió EULEX i la Policia de Sèrbia van signar un protocol de cooperació policíaca al setembre. Malgrat el rebuig inicial, el Govern de Kosovo finalment li va donar suport, mentre sectors albanesos van protestar a Pristina contra el pacte, amb una trentena de vehicles de l'EULEX danyats i una vintena de detinguts. Així mateix, es van registrar **protestes limitades d'una part de la població sèrbia al nord de Kosovo contra els talls en el subministrament elèctric** per part de l'empresa estatal kosovar per impagament de factures, amb desenes de ferits; com també protestes a Mitrovica contra la reconstrucció d'habitatges d'albanesos, amb diversos ferits i danys materials. A mitjan any van tornar als seus càrrecs els 325 policies serbis de Kosovo que van abandonar el seu lloc el 2008 en protesta per la declaració d'independència.

35. La tensió entre Kosovo i Sèrbia es considera "interna internacionalitzada" ja que malgrat que Kosovo ha estat reconegut com a Estat per desenes de països, el seu estatus legal internacional encara no està clar ni definit. Per això, aquest any s'ha optat per mantenir la categoria de tensió utilitzada en les passades edicions de l'informe.

c) Caucas

Armènia – Azerbaidjan (Nagorno-Karabakh)	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Territori Internacional
Actors:	Govern de l'Azerbaidjan, Govern de l'autoproclamada República de Nagorno-Karabakh, Armènia

Síntesi:

La tensió entre ambdós països en relació amb la regió de Nagorno-Karabakh, enclavament de majoria armènia en un entorn àzeri, formalment part d'Azerbaidjan encara que independent *de facto*, està associada a la no resolució de les qüestions de fons del conflicte armat transcorregut entre desembre de 1991 i 1994. Aquest conflicte va començar com un conflicte intern entre les milícies d'autodefensa de la regió i les forces de seguretat d'Azerbaidjan per la sobirania i control de Nagorno-Karabakh i, progressivament, va degenerar en una guerra interestatal entre aquest país i la seva veïna Armènia. El conflicte armat, que va causar 20.000 morts i 200.000 desplaçats, i que va homogeneitzar de forma forçosa la composició ètnica de la població en ambdós costats de la línia d'alto el foc, va donar pas a una situació de conflicte no resolt, amb la qüestió de l'estatus de Nagorno-Karabakh i el retorn de la població com a principals eixos de tensió, i amb violacions periòdiques de l'alto el foc.

Es va mantenir la tensió en la línia de separació de forces, amb noves violacions de l'alto el foc, en paral·lel a una intensificació dels contactes diplomàtics i cert optimisme sobre les possibilitats d'acostament. Durant l'any **van morir diversos soldats armenis i àzeris en diversos tiroteigs al costat de la línia d'alto el foc** i per l'esclat de mines. La xifra de víctimes mortals en violacions de l'alto el foc autorregulat ascendeix a 3.000 des de la signatura de l'acord el 1994, segons l'International Crisis Group. D'altra banda, el president sortint de Nagorno-Karabakh, Bako Sahakyan, va afirmar al començament d'any que les seves forces havien augmentat la seva eficàcia i consolidat les fronteres, al·legant que l'increment àzeri en despesa militar obligava la regió a reforçar la seva capacitat ofensiva. Azerbaidjan va mostrar preocupació per un suposat lliurament d'armes de Rússia a Armènia que s'hauria produït el 2008; tanmateix, Rússia i Armènia van negar les acusacions. A més, l'Organització del Tractat de Seguretat Col·lectiva, que lidera Rússia, es va pronunciar a favor d'Armènia en cas d'un futur atac àzeri sobre Nagorno-Karabakh. En l'àmbit diplomàtic, es van intensificar les reunions, amb sis trobades entre els presidents d'Armènia i Azerbaidjan. Segons els copresidents del Grup de Minsk de l'OSCE, les parts estaven més a prop d'un acord sobre principis bàsics.³⁶ No obstant això, a final d'any un encreuament d'acusacions entre càrrecs d'alt nivell va dificultar de nou les negociacions, amb **l'amenaça d'Azerbaidjan d'optar per una sortida militar si fracassaven les converses i la resposta armènia que amenaçava amb reconèixer la independència de Nagorno-Karabakh**. Paral·

lelament, el procés de normalització de les relacions entre Armènia i Turquia va generar dubtes sobre el seu impacte en el contenciós sobre Nagorno-Karabakh.³⁷

Geòrgia	
Intensitat:	1
Evolució:	=
Tipologia:	Govern Interna internacionalitzada
Actors:	Govern, oposició política, Rússia

Síntesi:

Des de la seva independència de l'URSS el 1991, Geòrgia ha passat per diverses etapes de violència i inestabilitat: guerra civil interna (1991-1992); guerres pel control de les regions d'Abkhàzia (1992-1994) i Ossètia del Sud (1991-1992); enderrocament pacífic del president Xevardnadze en l'anomenada Revolució Rosa (2003), que va dur a la presidència a Mikhaïl Saakaixvili (2004) com a reacció a la corrupció política i frau electoral de què es va acusar Xevardnadze; i breu guerra russo-georgiana el 2008 per Abkhàzia i Ossètia del Sud. En un context de fragilitat institucional i llegat històric d'inestabilitat crònica, des de final del primer mandat i començament del segon (2007-2008), el Govern georgià ha vist augmentar les protestes internes de l'oposició (al·legacions d'autoritarisme, corrupció, de falta de resposta a problemes socioeconòmics, etc.), així com la conflictivitat amb Rússia. L'antagonisme amb Rússia està marcat per factors com l'acostament de Geòrgia als Estats Units i l'OTAN, el ressorgiment de Rússia com a potència internacional i la lluita pel poder energètic a Euràsia.

El pols entre l'oposició política i el Govern, com també el paper de Rússia en la inestabilitat de Geòrgia, van mantenir elevada la tensió política a Geòrgia a partir del segon trimestre. Des d'inici d'abril, **13 partits de l'oposició van demanar la dimissió del president, Mikhaïl Saakaixvili, i van organitzar manifestacions i actes de protesta** que es van perllongar durant mesos a la capital, Tbilisi, i altres ciutats, amb màxims de participació de 60.000 persones al començament d'abril i final de maig. L'ONG Human Rights Watch va alertar de la creixent intimidació que sofrien els simpatitzants de l'oposició, mentre els xocs entre policia i manifestants al maig es van saldar amb diverses desenes de ferits i detinguts. El clima de confrontació als carrers es va reduir durant els mesos següents, amb una disminució de les protestes. L'oposició política –que denunciava frau en eleccions passades, deficiències en la llei electoral i un ús desproporcionat de la força contra els opositors– va acceptar iniciar converses amb el Govern, però va rebutjar les propostes del president, fet pel qual la tensió es va mantenir durant la resta de l'any. D'altra banda, al maig, **l'Exèrcit georgià va posar fi a un motí militar de diverses hores en una base militar propera a la capital**, protagonitzat per 500 militars, que es va saldar amb un mort i diversos ferits. **Geòrgia va acusar Rússia de donar suport a la rebel·lió amb la finalitat d'enderrocar Saakaixvili**, mentre Rússia va negar estar-hi implicada. Al seu torn, el Kremlin va qualificar l'ac-

36. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

37. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

tual règim georgià de “línia vermella” que impossibilita la normalització de les relacions russo-georgianes. Aquestes relacions es van deteriorar de nou en el context del primer aniversari de la guerra russo-georgiana d'agost de 2008. El Kremlin va acusar Geòrgia de rearmar-se amb el suport dels Estats Units mentre Geòrgia va criticar els exercicis militars russos al Caucas, els més importants des de la guerra de 2008. No obstant això, a final d'any ambdós països van acordar reobrir el 2010 el punt d'encreuament de Kazbei-Zemo, tancat per Rússia des de 2006.

Geòrgia (Abkhàzia)	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Identitat Interna internacionalitzada
Actors:	Govern de Geòrgia, Govern de l'autoproclamada República d'Abkhàzia, Rússia

Síntesi:

La precària situació de seguretat a la regió respon a la no resolució de les qüestions de fons per les quals es van enfrontar en conflicte armat (1992-1994) els líders locals abkhazos, que comptaven amb el suport de Rússia, i el Govern georgià. Ambdós defensaven, respectivament, la independència de la regió i la integritat territorial del país, en el context de descomposició de l'URSS. Després de la fi d'aquesta guerra, que va desplaçar uns 200.000 georgians, el territori d'Abkhàzia ha funcionat com un Estat *de facto*. Malgrat l'existència d'un acord d'alto el foc, un procés negociador i la presència internacional (observadors de l'ONU i forces de pau russes), la tensió es va mantenir, alimentada per les tensions geoestratègiques i d'equilibri de poders al Caucas entre Geòrgia i Rússia. Aquestes van augmentar fins esdevenir una guerra internacional l'agost de 2008, iniciada a Ossètia del Sud, després de la qual les forces abkhazes van consolidar el seu control sobre Abkhàzia i van veure formalment reconeguda la seva independència per part de Rússia. Els incidents freqüents de seguretat, l'estatus incert del territori, el paper de Rússia i l'impacte acumulat d'ambdues guerres són font contínua de tensió.

Un any després de la guerra russo-georgiana, la tensió entorn d'Abkhàzia es va mantenir alta, marcada pel **desmantellament del règim anterior de seguretat, un procés de russificació i una situació de calma inestable en l'àmbit de la seguretat**, amb incidents menors durant tot l'any. Un dels fets més significatius va ser el **veto rus al juny a la renovació de la missió de l'ONU a Geòrgia, la UNOMIG, fet que va donar pas al seu desmantellament. D'altra banda, Abkhàzia va continuar negant l'accés a la missió de la UE, l'EUMM**. Tot això en paral·lel a un acord militar entre Abkhàzia i Rússia, que incloïa la creació d'una base militar a Gudauta i ratificava el manteniment de 17.000 soldats russos a Abkhàzia; i a un altre acord per a la protecció de fronteres, pel qual les tropes russes patrullaven la línia fronterera. A més, Abkhàzia va anunciar la futura creació d'un Exèrcit propi, d'entre 10.000 i 15.000 membres. En el seu infor-

me d'inici d'any, el secretari general de l'ONU va alertar sobre la introducció d'armament pesat i personal militar abkhaz en el perímetre de la zona de conflicte. Mentre, Geòrgia i l'EUMM van signar un memoràndum amb restriccions al moviment de tropes georgianes, que va ser majoritàriament respectat durant tot l'any. En l'àmbit humanitari, les autoritats abkhazes van condicionar el retorn de la població georgiana desplaçada a la seva renúncia a la ciutadania georgiana. La població civil d'ambdós costats de la línia fronterera, especialment de Gali i Zugdidi, es va veure afectada per les restriccions a l'encreuament de la línia d'alto el foc. La UNOMIG va informar al començament d'any d'un augment dels casos de suposat assetjament i intimidació contra la població georgiana de Gali (Abkhàzia) des d'octubre de 2008 i d'un increment de les violacions d'alto el foc i la criminalitat. **Els incidents es van perllongar durant l'any, amb diversos morts i ferits**, així com la detenció de diversos vaixells en ruta a Abkhàzia per part de Geòrgia, malgrat l'ús del mecanisme conjunt de prevenció i resposta a incidents.³⁸ A final d'any, el Govern va anunciar la preparació d'una nova estratègia amb l'objectiu de promoure relacions amb Abkhàzia i Ossètia del Sud mitjançant mecanismes d'estatus neutral.

Geòrgia (Ossètia del Sud)	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Identitat Interna internacionalitzada
Actors:	Govern de Geòrgia, Govern de l'autoproclamada República d'Ossètia del Sud, Rússia

Síntesi:

La tensió a la regió està associada a la no resolució de les qüestions de fons per les quals les forces ossèties i Geòrgia es van enfrontar en una guerra entre 1991 i 1992. Des de llavors, les parts van mantenir les seves posicions respectives de defensa d'independència o unificació amb Rússia i de la integritat territorial de Geòrgia, sense aconseguir resoldre per la via de la negociació l'*impasse* de la regió, independent *de facto*. Al seu torn, el conflicte intern es va veure alimentat per les tensions entre Geòrgia i Rússia –vinculades a qüestions geoestratègiques i de balanç de poders a la regió del sud del Caucas–, que el 2008 van augmentar fins derivar en una breu guerra iniciada a Ossètia del Sud i estesa després a Abkhàzia i zones sota control georgià. Després d'aquesta última guerra i el desplaçament forçat de la majoria de la població georgiana d'Ossètia del Sud, la posició ossètia es va reforçar. Rússia va reconèixer la seva independència i va mantenir presència militar a la regió. La qüestió dels desplaçats dels anys noranta i de la segona guerra, l'estatus del territori i les violacions periòdiques de l'alto el foc continuen sent font de tensió.

La situació va ser de calma relativa, amb alguns incidents de seguretat, mentre la regió va continuar el seu acostament polític, militar i socioeconòmic a Rússia. **El Kremlin va reiterar com a irrenunciable el reconeixement de la independència d'Ossètia del Sud** i va signar acords militars que ratificaven la seva presència a la

38. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

zona, amb 17.000 tropes i plans de construcció d'una base militar a la capital, Tskhinvali, i d'un aeroport militar en una zona que fins a la guerra de 2008 controlava Geòrgia. A més, davant la falta d'acord en el si de l'OSCE, **al començament de 2009 la missió d'aquest organisme a Geòrgia va ser retirada i al juny ho van fer els 20 observadors addicionals** de l'OSCE desplegats després de la guerra de 2008 en zones adjacents a Ossètia del Sud. La missió de la UEMM va continuar veient denegat el seu accés a l'interior d'Ossètia. L'informe sobre la guerra de 2008, encarregat per la UE a una missió independent, va dictaminar que totes les parts van violar el dret internacional durant la guerra i va as-

senyalar que hi ha seriosos indicis que es va portar a terme una neteja ètnica contra la població georgiana a Ossètia del Sud. La regió va celebrar eleccions parlamentàries al maig, no reconegudes internacionalment, que van propiciar fortes crítiques de Geòrgia. A més, al llarg de l'any es van registrar **alguns incidents de seguretat**, amb almenys una víctima mortal i diversos ferits, com també **detencions freqüents de població civil per haver creuat la línia fronterera**. Les parts en conflicte van mantenir el contacte a través del mecanisme conjunt de prevenció i resposta a incidents, si bé es van cancel·lar diverses reunions per desacords i precondicions.³⁹

Quadre 2.3. Un any després de la guerra: tendències en la conflictivitat al sud del Caucas

Un any després de la guerra russo-georgiana que va situar de nou el sud del Caucas en el mapa de la conflictivitat internacional, la regió assisteix a una situació preocupant, en la qual poden apuntar-se dues tendències. En primer lloc, la clara regressió en matèria de construcció de pau entorn dels conflictes d'Abkhàzia i Ossètia del Sud, on l'impacte de la guerra i els esdeveniments posteriors han allunyat de manera definitiva la possibilitat d'una pau substantiva a curt i mig termini i potser també a llarg termini. I, en segon lloc, la creixent ambivalència entorn de Nagorno-Karabakh, conflicte que oscil·la entre una preocupant fragilitat en la línia d'alto el foc i certs avenços significatius en el procés de pau. Cadascuna d'aquestes tendències requereix aproximacions diferents, amb més èmfasi en mesures de confiança en el primer cas i d'impuls a les negociacions formals de pau en el segon.

La política de fets consumats (guerra internacional, desplaçament de població i obstacles al retorn, reconeixement formal per part de Rússia de la independència d'Abkhàzia i Ossètia del Sud, militarització d'ambdues regions, etc.) ha fet retrocedir els conflictes que afecten Geòrgia a un nou "punt zero". Ara estem en la fase inicial d'un nou cicle més complicat. Es poden asenyalar diverses causes d'aquest deteriorament, entre aquestes: a) l'impacte acumulat de dues guerres en la seguretat humana; b) el desmantellament de l'arquitectura negociadora iniciada a la primera meitat dels anys noranta; c) l'esfondrament dels règims de seguretat anteriors i la reducció de la presència internacional; d) l'ambigüitat de l'acord d'alto el foc de 2008; e) l'accentuació del caràcter de múltiples nivells d'aquests conflictes (intraestatal, internacional, dimensió regional), amb les dificultats que això comporta en termes negociadors; f) l'allunyament de les parts en conflicte i l'enfortiment de la posició política i militar dels règims independentistes; g) la persistència d'incidents de seguretat i actes de violència en un context fràgil i militaritzat.⁴⁰

Durant el 2009, i especialment després de la publicació de l'informe sobre la guerra de 2008 encarregat per la UE a la missió independent Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia, s'ha constatat l'abisme que separa les parts. Sense una reflexió autocrítica després de la guerra i davant els elements descrits anteriorment, l'horitzó que hi ha al davant és de llimbs legal (indefinició d'estatus), humanitari (desplaçament perllongat i bloqueig a l'accés humanitari) i de seguretat (volatilitat de la situació entorn de les fronteres administratives). Generacionalment, el passat de coexistència entre les diverses comunitats comença a quedar massa lluny, amb els riscos que això comporta quant a flexibilitat de posicions i disposició a l'acostament.

D'altra banda, enfront de la deterioració entorn d'Abkhàzia i Ossètia del Sud, la tendència és d'ambivalència en relació a Nagorno-Karabakh. La guerra de 2008 a la veïna Geòrgia va despertar l'alarma sobre altres conflictes no resolts de la zona exsoviètica. En el context d'absència de pau i absència de guerra entorn de Nagorno-Karabakh, les violacions de l'alto el foc autorregulat s'han cobrat ja més de 3.000 víctimes mortals des de 1994 i augmenten les crides d'alerta pel que fa al cas. La inestabilitat interna d'Armènia i el procés de *boom* econòmic d'Azerbaidjan tampoc no han ajudat a l'acostament en un conflicte marcat per fortes divisions horitzontals (entre Armènia i Azerbaidjan) i verticals (entre les elits negociadores de cada país i les seves respectives opinions públiques). No obstant això, ha augmentat l'optimisme en els cercles mediadors sobre els avenços produïts en les negociacions formals. En aquest sentit, s'assumeix un grau d'acostament suficient entre les parts que permetria la consecució pròximament d'un acord preliminar sobre els principis bàsics que hauran de guiar el procés fins a un acord de pau posterior.⁴¹ Per aquest motiu s'han intensificat les reunions d'alt nivell i s'ha suavitzat la retòrica agressiva dels discursos de les elits cap al seu públic.

39. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

40. Villéllas, Ana. "Els processos de pau al sud del Caucas: obstacles i reptes per a la pau". Presentat a la taula rodona "Els Conflictes del Caucas Sud, Història i Futur", organitzada per l'Institut de Drets Humans de Catalunya. Barcelona, 21 d'octubre de 2009.

41. International Crisis Group. "Nagorno-Karabakh: Getting to a Breakthrough". *Europe Briefing*. Núm. 55 (7 d'octubre de 2009). Baku/Ierevan/Tbilisi/Brussel·les: ICG, a: <<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=6338&l=1>>

Rússia (Daguestan)	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Sistema, Govern, Identitat Interna
Actors:	Govern rus, Govern de la república del Daguestan, grups armats d'oposició, oposició social i política

Síntesi:

El Daguestan, la república més extensa, més poblada i amb més diversitat ètnica del nord del Caucas, afronta des de final dels anys noranta un increment de la conflictivitat. Entre els eixos de tensió destaca la violència entre la insurrecció armada de caire islamista, que defensa la creació d'un Estat islàmic, i les autoritats locals i federals, i que s'ha materialitzat en atemptats periòdics i operacions de contrainsurgència. L'oposició armada està encapçalada per una xarxa d'unitats armades i de caràcter islamista coneguda com a Sharia Jamaat. Les violacions de drets humans i els abusos de poder s'han incrementat, sovint emmarcats en la "lluita contra el terrorisme", i han augmentat el malestar social en una república amb elevats índexs d'atur i pobresa, malgrat la riquesa de recursos naturals. D'altra banda, les tensions interètniques, les rivalitats pel poder polític i la violència de caràcter criminal són altres eixos de conflictivitat.

Va créixer la violència a la república, amb un **augment dels assassinats selectius contra alts càrrecs, així com del clima d'abusos i impunitat generalitzada**, en un context marcat, a més, per la criminalitat i la corrupció política. Al desembre, el ministre d'Interior en funcions, Aleksandr Trofimov, va xifrar en 135 les baixes d'insurgents durant el 2009 (enfrent de les 77 del 2008), i en 76 les de policies, a més de la mort de 15 civils, i va assenyalar que s'havien registrat 193 atemptats contra la policia, el doble que l'any anterior. El líder de la insurgència Sharia Jamaat, Emir Musa, va morir al febrer en una operació contrainsurgent a Leninkent i va ser substituït per Al-Bara. Així mateix, al juny **va morir assassinat el ministre d'Interior, Adilgeri Magomedtagirov**, la primera mort de rang ministerial suposadament en mans de la insurrecció. Altres atacs selectius van incloure la mort de diversos clergues musulmans oficialistes, d'un fiscal de la capital, de dos alts comandaments militars i dos dirigents de districtes, entre d'altres. A més, **durant l'any es van registrar diversos atemptats suïcides** i va esclatar, sense causar víctimes, una bomba en un tren. El fiscal en cap de la república va afirmar que hi ha una guerra no declarada contra el personal de seguretat del Daguestan. Al seu torn va predominar un clima de violacions de drets humans.⁴² En una carta pública, l'ONG russa Memorial va denunciar que a la república s'aplicava la tortura, es portaven a terme segrests i assassinats extrajudicials i que existien presons il·legals. Segons Memorial, els civils es veuen atrapats entre la insurrecció i les estructures de poder. La denúncia va

Al Daguestan van augmentar els atacs selectius de la insurgència, incloent l'assassinat del ministre d'Interior, i les violacions dels drets humans

ser desqualificada pel president del Daguestan. A l'agost un centenar de persones es va manifestar contra els segrests i per demanar investigacions. D'altra banda, la tensió també va augmentar entorn de les eleccions locals russes, amb al·legacions de l'oposició sobre males pràctiques i el tancament d'almenys un terç dels col·legis electorals a la tercera ciutat daguestanesa, Derbent, per falta de seguretat. No obstant això, els comicis van ser declarats vàlids.

Orient Mitjà

a) Al Jalish

Iran	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern, oposició política, religiosa i social

Síntesi:

Des de la seva arribada al poder el 2005, la presidència de Mahmud Ahmadinejad ha estat objecte de contestació interna per part de nombrosos sectors. Tant les seves formes en política exterior (amb una desafidora defensa del dret de disposar de capacitat nuclear) com el resultat de les seves polítiques en l'àmbit interior (fracàs en la millora de la situació econòmica del país, enmig d'acusacions de favoritisme polític) han generat una creixent oposició en el si del país. La polarització existent des de fa dècades entre sectors conservadors i reformistes ha enfrontat en els últims anys Ahmadinejad amb diverses figures polítiques rellevades del poder el 2005. Així mateix, la influència de les autoritats religioses i dels cossos armats, principalment els Guardians de la Revolució, han tingut un paper important en el futur de l'Iran, país amb molts recursos energètics i una posició geoestratègica clau.

La tensió es va aguditzar a l'Iran al llarg del 2009. Després d'una campanya electoral marcada per durs enfrontaments polítics entre el president Mahmud Ahmadinejad i els seus adversaris, el mandatari va ser proclamat vencedor dels comicis el 12 de juny. Els resultats van ser denunciats com a fraudulents per l'**oposició, que va protagonitzar les protestes populars més importants a l'Iran des de la revolució islàmica de 1979**. El període post-electoral va estar marcat per la intensificació de la polarització política i social, i per la repressió de les forces de seguretat als opositors, que va tenir com a resultat la mort d'almenys 30 persones, encara que l'oposició va assegurar que la xifra va arribar a més de 60. En aquest context i després d'un nou recompte parcial de vots, Ahmadinejad va ser ratificat en el seu càrrec i va jurar a l'agost per un nou període amb el suport de l'aiatol·là Ali Khamenei, el màxim líder de la República Islàmica.

42. Vegeu el capítol 5 (Drets humans i justícia transicional).

Paral·lelament, destacats dirigents reformistes, entre ells els expresidents Akbar Hashemi Rafsanjani i Mohamed Khatami, van protegir les reclamacions de l'oposició. **Més d'un miler de persones van ser arrestades en les protestes, i durant el segon semestre l'oposició va continuar denunciant tortures, maltractaments i agressions sexuals als detinguts.** En aquest context, el Govern va engegar una campanya ideològica per promoure els ideals de la revolució islàmica, que es va sumar a la seva estratègia de control dels mitjans de comunicació i Internet. A l'agost també es va iniciar un macroprocés contra més d'un centenar de presumptes instigadors de les protestes i, quan va acabar l'any, cinc opositors havien estat condemnats a mort i 80 havien rebut sentències d'entre sis mesos i 15 anys de presó, en un context en què l'oposició apareixia més afeblida. No obstant això, a final de desembre, la mort de l'aiatol·là Hossein Ali Montazeri, reconegut per les seves postures crítiques al règim, va motivar noves i multitudinàries manifestacions contra el Govern d'Ahmadinejad i va donar pas a una nova onada de violència que va culminar amb la mort d'unes altres vuit persones i amb desenes de ferits.

Després de la reelecció del president Mahmud Ahmadinejad, l'oposició va protagonitzar les protestes més importants a l'Iran des de la revolució islàmica de 1979

grup sunnita es van incrementar en el període previ a les eleccions nacionals de juny, i entre aquests va destacar l'ofensiva contra una mesquita xiïta al maig en què van morir 25 persones. Davant l'augment de l'activitat dels Soldats de Déu, el Govern iranià va decidir encomanar a la Guàrdia Revolucionària el reforç de la seguretat a la província. **L'acció amb més repercussió internacional es va registrar a l'octubre, quan l'agrupació sunnita va protagonitzar un atemptat contra la Guàrdia Revolucionària que va causar la mort de 42 persones, entre elles sis oficials d'alt rang.** L'incident, catalogat com el més mortífer ocorregut a la regió, va ser avaluat com un salt qualitatiu en les accions de Jundollah pel nombre de víctimes i la rellevància de l'objectiu assolit. Teheran va anunciar una resposta contundent i va acusar els Estats Units, el Regne Unit i el Pakistan de protegir la insurrecció balutxi. Al llarg de l'any les autoritats de Teheran van condemnar a mort més d'una desena de persones acusades de pertànyer al grup i d'estar involucrades en atemptats a Sistan Balutxistan, 13 de les quals van ser executades al juliol.

Iran (Sistan Balutxistan)	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Identitat, Govern Intern
Actors:	Govern, Guàrdia Revolucionària (Pasdaran), Jundollah (Soldats de Déu / Moviment de Resistència del Poble)

Síntesi:

Des de 2005 el grup Jundollah (Soldats de Déu) porta a terme una campanya insurgent a la província sud-oriental de Sistan Balutxistan, una regió de majoria sunnita en contrast amb la resta del país, on predomina la branca xiïta de l'islam. L'organització, que també s'autodenomina Moviment de Resistència del Poble, va ser creada el 2002 i denuncia una persecució sectària per part de Teheran. Assegura que el seu objectiu és la defensa dels drets, la cultura i la religió dels balutxis, però nega tenir una agenda separatista i vincles amb l'exterior. El Govern iranià, mentre, acusa Jundollah de tenir connexions amb els Estats Units, el Regne Unit, Pakistan, Aràbia Saudita i amb la xarxa al-Qaida. Sistan Balutxistan és una província limítrof amb l'Afganistan i el Pakistan –la població balutxi viu a banda i banda de la frontera– i és una zona amb alts índexs de pobresa, marcada pel contraban i les rutes de tràfic de drogues. Davant la possibilitat de desestabilització d'aquesta zona, Teheran ha reforçat els seus dispositius de control i ha condemnat a mort militants de Jundollah. Les accions del grup insurgent inclouen segrests, atacs i atemptats suicides i algunes d'aquestes accions han tingut com a objectiu agents de la Guàrdia Revolucionària iraniana (Pasdaran).

Les accions insurgents del grup Jundollah a la província sud-oriental iraniana de Sistan Baluchistan es van intensificar en el transcurs de l'any, amb accions que van tenir gran ressonància mediàtica. Els atacs del

Iran – EUA, Israel	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Sistema Internacional
Actors:	Iran, EUA, Israel

Síntesi:

La pressió internacional sobre el règim iranià s'emmarca en la política iniciada després de l'11 de setembre de 2001 pel Govern nord-americà de George W. Bush, que el gener de 2002 va declarar l'Iran Estat enemic pels seus suposats vincles amb el terrorisme. Des de la revolució islàmica de 1979, quan es va enderrocar el règim aliat dels Estats Units del xa Resa Pahlevi i va proclamar l'aiatol·là Khomeini líder suprem del país, els Estats Units havien acusat l'Iran de donar suport a grups armats com Hezbol·là. Enmig d'aquesta oposició, la victòria de l'ultraconservador Ahmadinejad a les eleccions presidencials d'agost de 2005 va accentuar una retòrica nacionalista que afirma el dret de desenvolupar un programa nuclear iranià amb finalitats pacífiques, mentre la comunitat internacional agita el temor a una imminent capacitat per fabricar una bomba nuclear per part d'un règim considerat hostil als interessos occidentals a la regió.

El programa nuclear iranià va continuar generant tensions en l'àmbit internacional. **L'any es va iniciar amb expectatives sobre un possible canvi de relació entre els Estats Units i l'Iran** després que Washington mostrés la seva disposició a entaular negociacions directes sobre el projecte atòmic de la República Islàmica i que el nou president, Barack Obama, dirigís un missatge televisat al poble i a les autoritats iranianes. Teheran va respondre que esperava un canvi positiu en les accions i no solament en les paraules dels Estats Units, que al març va renovar les sancions contra l'Iran. Els cinc països membres del Consell de Seguretat de l'ONU i Alemanya

(G5+1) van proposar noves negociacions a l'abril, encara que la primera trobada formal no es va celebrar fins a l'octubre, després de l'advertència dels Estats Units a l'Iran que l'oferta de diàleg no era indefinida. Dies abans de la cita, **Teheran va revelar la construcció d'una segona planta nuclear d'enriquiment d'urani a la ciutat de Qom**, de la qual no havia informat a l'Agència Internacional de l'Energia Atòmica (OIEA) i va provar míssils amb capacitat d'arribar a Israel i a zones d'Europa. Malgrat el clima de tensió, el G5+1 i els negociadors iranians van arribar a un acord inicial a Viena a final d'octubre per tal que l'Iran enviés el seu urani enriquit a baixos nivells a França i Rússia, on es convertirien en combustible per a la investigació civil. No obstant això, alts dirigents iranians van declarar que no s'acceptaria enviar urani a l'exterior. A final de desembre, les potències que negociaven amb Teheran encara esperaven una resposta formal a la proposta i especulaven la possibilitat de pressionar amb noves sancions; mentre, l'OIEA va decidir condemnar la república islàmica per primera vegada des de 2006 per la manca de cooperació en la investigació de les seves activitats nuclears. D'altra banda, al llarg de l'any informacions de premsa van apuntar a possibles accions encobertes israelianes per frenar el programa nuclear iranià, al qual considera una amenaça. No obstant això, Israel va negar tenir plans d'acció unilateral.

b) Mashreq

Israel – Líban – Síria	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Sistema, Recursos, Territori Internacional
Actors:	Israel, Síria, grup libanès Hezbollah i la seva facció armada (Resistència Islàmica)

Síntesi:

La tensió té com a teló de fons el conflicte israelià-palestí i les seves conseqüències a la regió. D'una banda, la presència de milers de refugiats palestins que es van establir al Líban a partir de 1948, juntament amb la direcció de l'OLP el 1979, va propiciar continus atacs per part d'Israel al sud del país fins ocupar-lo el 1982. El naixement del grup armat xiïta Hezbollah a principi dels vuitanta al Líban, amb una agenda de resistència contra Israel i d'alliberament de Palestina, va originar enfrontaments periòdics fins a la culminació de l'ofensiva israeliana a gran escala de juliol de 2006. D'altra banda, la guerra de 1967 va significar l'ocupació israeliana dels alts del Golan sirians que, juntament amb el suport de Síria a Hezbollah, explica la tensió entre Israel i Síria.

La tendència decreixent de la tensió entre Síria, Israel i el Líban el 2008 va sofrir un revés durant el 2009. Un element determinant en aquest gir va ser l'ofensiva isra-

eliana sobre la Franja de Gaza entre desembre de 2008 i gener de 2009, que va derivar en **la suspensió de les converses de pau entre Síria i Israel** iniciades mesos abans i que també va distanciar el Govern israelià de Turquia, que havia actuat com a mediador.⁴³ El nou Executiu israelià, en el poder des d'abril, es va mostrar disposat a reprendre les negociacions, però va manifestar la seva negativa a la retirada israeliana dels alts del Golan, condició irrenunciable per a Damasc. Respecte a la relació entre Israel i el Líban, el llançament de coets des del sud libanès al nord del territori israelià durant l'ofensiva israeliana a Gaza va fer témer el reinici de les hostilitats. El clima de tensió es va mantenir per les reiterades acusacions israelianes que Hezbollah havia augmentat la seva capacitat armamentística al sud del Líban, especialment després de l'explosió d'un dipòsit d'armes al juliol. Durant l'any, diversos llançaments de coets i atacs d'artilleria cap a ambdós costats de la frontera van causar ferits però no víctimes mortals. Al maig, Israel va lliurar a l'ONU un informe sobre la localització de les bombes de dispersió llançades sobre el Líban el 2006, una quarta part de les quals no va explotar durant el conflicte i que van causar la mort o ferides a uns 300 civils des de la fi de la guerra. **Al segon semestre es va intensificar l'escalada verbal:** Israel va declarar que consideraria Beirut responsable dels atacs llançats des del seu territori i va advertir el Líban davant la incorporació de Hezbollah al Govern; mentre, el grup islamista va assenyalar que atacaria Tel Aviv en cas d'agressió. Al novembre, un nou informe de l'ONU sobre la implementació de la resolució 1701, que va establir un alto el foc entre les parts, va advertir que des de juny s'havien registrat incidents hostils i violacions a la resolució que reflectien la contínua fragilitat de la treva i la possibilitat d'un agreujament de la tensió.⁴⁴ Quant a Síria i el Líban, el bon rumb de les seves relacions es va confirmar amb el nomenament oficial d'ambaixadors, la reunió dels presidents d'ambdós països al novembre i la visita del primer ministre libanès, Saad Hariri, a Damasc al desembre.

Líban	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Govern Interna internacionalitzada
Actors:	Govern, oposició política i social, braç armat de Hezbollah (Resistència Islàmica), milícies

Síntesi:

L'assassinat de l'exprimer ministre libanès, Rafiq Hariri, el febrer de 2005 va desencadenar l'anomenada "Revolució del Cedre" que, després de manifestacions massives, va forçar la retirada de les Forces Armades sirianes – presents al país des de feia tres dècades – exigida en la resolució 1559 del Consell de Seguretat, impulsada pels Estats Units i França el setembre de 2004. La immediata polarització entre, d'una banda, opositors a la influència de Síria (encapçalats pel fill de Hariri, que

43. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

44. Vegeu *Undécimo informe del Secretario General sobre la aplicación de la resolución 1701 (2006) del Consejo de Seguridad*, S/2009/566, 2 de novembre de 2009, a <http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2009/566&referer=http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unifil/reports.shtml&Lang=>

culpaven el regim sirí de l'assassinat) i, de l'altra, sectors més vinculats a Síria com Hezbol·là, va originar una crisi política, social i institucional marcada per divisions confessionals

La tensió al Líban es va reduir respecte als alts nivells de violència registrats el 2008 pels enfrontaments entre forces del Govern i l'oposició liderada per Hezbol·là. No obstant això, la polarització política es va accentuar a mesura que s'acostaven els comicis de juny, en els quals va resultar guanyadora la coalició liderada per Saad Hariri (Aliança 14 de Març). Hezbol·là i els seus aliats (Aliança 8 de Març) van acceptar els resultats i es va iniciar un llarg procés de negociació per formar el nou gabinet d'unitat nacional. Després de tres mesos d'estancament per desacords entorn de les persones que ocuparien els ministeris, Hariri va renunciar a formar Govern, però el president libanès, Michel Suleiman, li va encomanar la tasca per segona vegada. **Enmig de reiterades crides internacionals per posar fi a la incerta situació política, al novembre es va posar finalment en marxa el nou Govern,** amb 15 representants de la coalició de Hariri, 10 de l'oposició –incloent dos membres de Hezbol·là– i cinc designats pel president.⁴⁵ Una de les primeres declaracions del Govern d'unitat va reconèixer el dret de Hezbol·là a mantenir els seus arsenals, malgrat la reticència d'alguns membres de la coalició 14 de Març. El 2009, quatre anys després de la mort de l'exprimer ministre Rafiq Hariri, també es va posar en marxa a l'Haia el Tribunal Especial per al Líban, encarregat d'investigar el seu assassinat.⁴⁶ Per falta de proves, el tribunal va ordenar l'alliberament de quatre generals que havien estat detinguts des de 2005 per aquest cas. Paral·lelament, un informe de l'International Crisis Group va alertar sobre el potencial de violència derivat de la situació dels refugiats palestins al Líban; va destacar que es tracta d'una població ben armada, socialment marginada i econòmicament desproveïda, fets que poden incidir desfavorablement tant en l'escenari intern libanès com en el marc de les negociacions de pau àrab-israelianes.⁴⁷ Al març una explosió va matar el número dos de l'Organització per a l'Alliberament de Palestina al Líban, Kamal Medhat.

Palestina	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	ANP, Al-Fatah, grup armat Brigades dels Màrtirs d'Al-Aqsa, Hamàs i la seva facció armada Brigades Ezzedin al-Qassam

Síntesi:

L'oposició entre els diferents sectors palestins en les últimes dècades ha estat protagonitzada principalment per grups nacionalistes laics d'una banda (Fatah i el seu braç armat –les Brigades dels Màrtirs d'Al-Aqsa–, FPLP, FDLP) i, de l'altra, grups confessionals (Hamàs i el seu braç armat –Brigades Ezzedine-al-Qassam–, Jihad Islàmica). L'enfrontament respon a la voluntat de controlar el poder dintre dels territoris palestins i s'ha traduït, al seu torn, en diferents aproximacions cap a les relacions amb Israel. Després d'anys de domini de Fatah en la política palestina (moviment liderat per Iàsser Arafat i posteriorment per Mahmoud Abbas), les acusacions de corrupció i de no defensa dels interessos palestins en el procés de pau van desencadenar el triomf de Hamàs en les eleccions de gener de 2006. Aquest fet va precipitar una batalla dialèctica i armada entre ambdues formacions pel control de les institucions polítiques i, sobretot, de les forces de seguretat.

L'any va començar amb expectatives a causa de la represa, al febrer, de les converses entre Hamàs i Fatah. **Amb la mediació d'Egipte es van celebrar diverses rondes de negociacions** centrades en l'alliberament de presos d'ambdues parts i en la formació d'un Govern d'unitat, que no va arribar a concretar-se. Després de renunciar al seu càrrec al març, el primer ministre palestí a Cisjordània, Salam Fayyad, va tornar a formar un gabinet al maig que no va ser reconegut per Hamàs. Encara que posteriorment va ser revocada, la decisió inicial del Govern de Mahmoud Abbas de donar suport a la postergació del debat a l'ONU sobre l'informe Goldstone –sobre els crims cometos durant l'ofensiva israeliana a Gaza– va provocar dures crítiques internes contra el president palestí a l'octubre. Aquell mateix mes, Fatah va signar un acord impulsat pel Caire que va incloure la celebració d'eleccions el juny de 2010, l'alliberament de detinguts i una reforma de les forces de seguretat. Davant la reticència de Hamàs de subscriure el text, Abbas va convocar eleccions per al 24 de gener, però el grup islamista va anunciar que no permetria comicis a Gaza abans d'arribar a un acord de reconciliació.⁴⁸ **Abbas –ratificat com a líder de Fatah a l'agost, en el primer congrés de la formació en 20 anys– va anunciar que no es presentaria a la reelecció com a president de l'Autoritat Palestina,** com una forma de pressionar davant la paralització en els intents per reprendre el procés de pau amb Israel. A final de desembre, i davant la impossibilitat d'arribar a un acord, els dirigents palestins a Cisjordània van decidir prorrogar el mandat d'Abbas i del Parlament. Paral·lelament, es van registrar alguns episodis de tensió i violència. Segons un informe de Human Rights Watch, les forces de seguretat de Hamàs van assassinar 32 palestins de sectors rivals i sospitosos de col·laborar amb Israel i en

45. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

46. Vegeu el capítol 5 (Drets humans i justícia transicional).

47. International Crisis Group. *Nurturing Instability: Lebanon's Palestinian Refugee Camps*, Middle East Report n° 84, Beirut/Bruselas: ICG, 19 de febrer de 2009, a < <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=6123&l=1> >

48. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

van mutilar uns 50 durant l'ofensiva israeliana a Gaza, que va culminar al gener.⁴⁹ Al juny tres policies, dos membres de Hamàs i un civil van morir en un incident a Qalqilya (Cisjordània). D'altra banda, a l'agost 24 persones van morir a Gaza en un incident entre forces de Hamàs i el grup radical Jund Ansar Al-là, presumptament vinculat a al-Qaida. Hamàs va llançar una ofensiva contra aquest moviment després que Jund Ansar Al-là declarés un emirat islàmic a Gaza i criticqués Hamàs per no imposar la xària de forma estricta al territori. L'incident s'emmarca en la presència de grups salafistes relacionats amb al-Qaida a Gaza, que Hamàs pretén neutralitzar.

49. Human Rights Watch. *Under Cover of War: Hamas Political Violence in Gaza*. HRW, 20 d'abril de 2009, a <<http://www.hrw.org/en/reports/2009/04/20/under-cover-war-0>>

■ Països amb processos de pau o negociacions formalitzades (Indicador núm. 3)

3. Processos de pau

- Durant l'any van finalitzar negociacions en nou conflictes; destaca l'acord de pau a Somàlia entre el Govern Federal de Transició i la facció moderada de la coalició de grups opositors ARS, que ja forma part del nou Govern.
- Van fracassar les negociacions a Sri Lanka per la victòria militar de les Forces Armades governamentals sobre els tàmilts agrupats a l'LTTE.
- Va destacar l'inici d'acostaments entre el Govern turc i els kurds del PKK, a través de propostes d'ambdues parts que podrien permetre l'inici d'un diàleg directe, encara que una decisió del Tribunal Constitucional de final d'any podria truncar el procés.
- El president burundès va considerar que la guerra havia finalitzat. Així mateix, les FNL es van constituir formalment com a partit polític. En finalitzar l'any, al voltant de 21.000 membres d'aquest grup s'havien desarmat, desmobilitzat i reintegrat a la societat civil.
- Els motius més freqüents que van explicar les crisis de bona part de les negociacions van ser, com en anys anteriors, la desconfiança o rebuig cap a alguns mediadors, les escissions o dissidències dels grups armats, les divergències fonamentals en els temes de l'agenda, i la desconfiança entre les parts.
- "L'índex de la temperatura de la pau", que mesura l'estat de les negociacions, es va situar en 1,2 punts sobre un màxim de 3, enfront de la mitjana d'1,1 punts de l'any anterior.

En aquest apartat s'analitzen aquells conflictes armats o conflictes no resolts que han entrat en una fase de negociació formal, que estan immersos en un clar procés de pau, que estan explorant l'inici d'unes negociacions o que les han trencades o congelades per algun motiu.

Durant l'any van acabar les negociacions en vuit conflictes i destaca l'acord de pau a **Somàlia entre el Govern Federal de Transició i la facció moderada de la coalició de grups opositors ARS**, que ja forma part del nou Govern. En comparació de l'any 2008, van augmentar els processos que es van consolidar, van disminuir les interrupcions, però es van incrementar els casos de conflictes en els quals es va trencar el procés de negociació o no es va poder posar en marxa un procés (32,3% dels casos); destaca el **fracàs de les negociacions a Sri Lanka** per la victòria militar de les Forces Armades sobre els tàmilts agrupats a l'LTTE.

Taula 3.1. Situació de les negociacions en finalitzar 2009

Bé (5)	Amb dificultats (19)	Malament (7)	En exploració (5)	Resoltes (9)
<i>Xipre</i>	<i>Armènia-Azerbaidjan</i>	<i>Etiòpia-Eritrea</i>	<i>Afganistan (talibans)</i>	<i>Txad (Moviment Nacional)</i>
<i>Xina-Taiwan</i>	<i>Txad-Sudan</i>	<i>Geòrgia (Abkhàzia i</i>	<i>Índia (ULFA)</i>	<i>Índia (DHD-J)</i>
<i>Filipines (MILF)</i>	<i>Filipines (MNLF)</i>	<i>Ossètia del Sud)</i>	<i>Israel-Síria</i>	<i>Mali (ATNM)</i>
<i>Índia (ULFA pro negociacions)</i>	<i>Filipines (NPA)</i>	<i>Israel-Palestina</i>	<i>Myanmar (KNU)</i>	<i>Myanmar (KNI-KNA Peace Council)</i>
<i>Uganda (ADF)</i>	<i>Índia (NDFB)</i>	<i>Pakistan (Balutxistan)</i>	<i>Turquia (PKK)</i>	<i>Niger (FFR)</i>
	<i>Índia (NSCN-IM)</i>	<i>Palestina</i>		<i>RCA (FDPC)</i>
	<i>Índia (NSCN-K)</i>	<i>Marroc-Sàhara Occidental</i>		<i>RD Congo (CNDP)</i>
	<i>Índia-Pakistan</i>	<i>Uganda (LRA)</i>		<i>Somàlia (ARS)</i>
	<i>Sèrbia-Kosovo</i>			<i>Tailàndia-Cambodja</i>
	<i>Mali (tuaregs)</i>			
	<i>Moldàvia (Transdnièster)</i>			
	<i>Myanmar (NLD)</i>			
	<i>Myanmar (diversos)</i>			
	<i>Nigèria (MEND)</i>			
	<i>Nepal (Terai)</i>			
	<i>Niger (tuaregs)</i>			
	<i>R. Centreafricana</i>			
	<i>Sudan (faccions SLA)</i>			
	<i>Sudan (JEM)</i>			

(En cursiva s'assenyalen els conflictes no resolts i que no estan en fase de lluita armada o que en finalitzar l'any no poden catalogar-se com a "conflictes armats").

En el primer apartat d'aquest capítol s'expliquen les definicions i tipologies dels processos de pau, en el segon s'analitza el desenvolupament de les negociacions al llarg de l'any, i en el tercer es comenta l'evolució de la "temperatura de la pau" el 2009. En termes generals, l'any 2009 el **35% de les negociacions van anar bé o van acabar de forma satisfactòria**. En un percentatge una mica superior les negociacions van haver de sortejar serioses dificultats, i en un 18% es van resoldre malament. Un dels aspectes més significatius de l'any ha estat **l'inici d'acostaments entre el Govern turc i els kurds del PKK, a través de propostes d'ambdues parts que podrien permetre l'inici d'un diàleg directe al llarg del 2010**. De les negociacions de la taula 3.1, 16 corresponien a conflictes armats i 28 a conflictes no armats.

3.1. Processos de pau: definicions i tipologies

S'entén per **negociació** el procés pel qual dues o més parts enfrontades (ja siguin països o actors interns d'un país) acorden discutir les seves diferències en un marc concertat per trobar una solució satisfactòria a les seves demandes. Aquesta negociació pot ser directa o mitjançant la facilitació de tercers. Normalment, les negociacions formals tenen una fase prèvia, o exploratòria, que permet definir el marc (format, lloc, condicions, garanties, etc.) de la futura negociació. Per **procés de pau** s'entén la consolidació d'un esquema de negociació, una vegada que s'ha definit l'agenda temàtica, els procediments que cal seguir, el calendari i les facilitacions. La negociació, per tant, és una de les etapes d'un procés de pau.

Per "**alto el foc**" s'entén la decisió militar de paraitzar qualsevol combat o ús de les armes durant un període especificat, mentre que el "**cessament d'hostilitats**" inclou, a més de l'alto al foc, el compromís de no segrestar, fustigar la població civil, amenaçar, etc.

En funció dels objectius finals i de la dinàmica seguida en les diferents fases de la negociació, la majoria dels processos de pau poden classificar-se en alguna d'aquestes cinc **categories o models**, encara que alguna vegada es pugui donar el cas d'un procés que combini les dues categories:

- a) Desmobilització i reinserció.
- b) Repartiment del poder polític, militar o econòmic.
- c) Intercanvi (pau per democràcia, pau per territoris, pau per desocupació, pau per reconeixement de drets, etc.).
- d) Mesures de confiança.
- i) Fórmules d'autogovern o "arquitectures polítiques intermèdies".

El model de procés normalment té a veure amb el tipus de demandes presentades i amb la capacitat dels seus actors per pressionar o exigir (nivell de simetries en l'aspecte militar, polític i social), encara que també influeixen els acompanyaments i facilitacions, el canviament dels actors, els suports que reben i altres fac-

tors menys racionals, i més aviat vinculats a patologies dels líders, imaginaris o inèrcies històriques. En algunes ocasions, encara que no moltes, i especialment si el procés és llarg en el temps, pot passar que es comenci des del plantejament d'una de les categories assenyalades (la "a", per exemple), i després s'incrementin les demandes per situar el procés en una altra categoria més complexa. També és important recordar que no tots els processos o les seves fases prèvies d'exploració, diàleg i negociació, es fan amb una sinceritat real; és freqüent que formin part de la mateixa estratègia de guerra, sigui per guanyar temps, internacionalitzar-se i donar-se a conèixer, rearmar-se o per altres motius.

3.2. Evolució dels processos de pau

Àfrica

a) Àfrica Occidental

A **Mali**, el líder del grup armat tuareg ATNM, Ibrahim Ag Bahanga, va sol·licitar la represa de les negociacions amb el Govern després que l'Exèrcit ataqués la caserna general de la formació al gener i provoqués la seva fugida cap a Líbia. Davant la insistència del Govern malià d'acabar amb la rebel·lió tuareg per la via militar, Ag Bahanga va sol·licitar la intermediació d'Algèria, país que continuava sent el mediador principal en el conflicte. Al juliol, representants de l'ATNM i de l'ADC es van reunir amb el Govern per reprendre el diàleg amb la mediació d'Algèria. No obstant això, va ser el dirigent libi Moammar al-Gaddafi qui va anunciar que Mali i Níger havien assolit un acord de pau amb les seves respectives insurreccions al mes d'octubre, destacant la presència d'Ag Bahanga en la cerimònia celebrada per a l'anunci oficial. Les autoritats malianes van impulsar una campanya per animar els combatents tuaregs a lliurar les seves armes dues setmanes després de la signatura del nou acord de pau. El governador de la regió de Kidal, feu dels grups armats tuaregs, va emfatitzar la necessitat de conscienciar la població que portar una arma no promou la seguretat sinó tot el contrari. A més, el director de l'Agència pel Desenvolupament del Nord de Mali, Mohamed Ag Mahmud, va assenyalar que lluitar contra la propagació de les armes era també clau per acabar amb el tràfic de drogues que té lloc a la regió. Per la seva banda, representants de les comunitats del nord de Mali, especialment àrabs, peuls, tuaregs i songhai, es van reunir per primera vegada en 10 anys a Kidal per segellar un acord de pau i reconciliació. Una de les decisions adoptades a la trobada va ser la creació d'una estructura permanent pel diàleg entre les comunitats, que durant el 2009 s'havien enfrontat en diverses ocasions. A l'agost, la milícia pro-governamental peul, Ganda Koy, va anunciar la seva transformació en associació per al desenvolupament; aquest pas els permetria beneficiar-se dels projectes d'integració social i dels crèdits oferts en el marc de l'acord de pau signat amb els grups armats tuaregs el 2006. En aquest sentit, el Govern va lliurar, al juliol, 1,3 milions de francs CFA a l'Agència de Desenvolupament

del Nord per iniciar el programa de reinserció socioeconòmica inscrit en el marc d'aplicació efectiva d'aquest acord.

Respecte al **Níger**, al mes de març el grup armat tuareg MNJ va sol·licitar la reobertura del diàleg de pau amb el Govern amb la mediació del líder libi, Moammar al-Gaddafi, després de posar en llibertat cinc soldats, que mantenia segrestats des del juny del 2007, com a gest de bona voluntat. El líder del grup, Agaly Alambo, va donar a conèixer al maig les precondicions de l'MNJ per al restabliment de les negociacions: la fi de l'estat d'emergència al nord; la integració dels seus combatents en les Forces Armades, i que un percentatge més alt dels beneficis obtinguts de l'explotació de l'urani al nord es destinés al desenvolupament de la regió septentrional. Així mateix, va exigir l'alliberament de tots els combatents detinguts des del 2007, el cessament de les hostilitats i la fixació d'un calendari per a les negociacions. La facció de l'MNJ sorgida al març, el Front Patriòtic del Níger, es va unir també al procés reunint-se amb la mediació líbia i presentant les seves demandes al Govern nigerià. Una segona facció nascuda el maig de 2008, el Front des Forces de Reddrement (FFR) liderat per Rhisa Ag Boula, va decidir abandonar les negociacions després de titllar-les de farsa governamental. El 7 d'octubre, al-Gaddafi va anunciar que els governs de Mali i Níger havien arribat a un acord de pau amb els grups armats tuaregs i que 1.100 combatents depositarien les seves armes. No obstant això, el grup armat MNJ va emetre un comunicat per mitjà de la seva pàgina web en el qual desacreditava el seu dirigent, Agaly Alambo, i anunciava que no respectaria l'acord de pau aconseguit. Posteriorment, el Govern va decretar una amnistia per a tots els combatents tuaregs que es comprometessin amb el procés de desarmament i Líbia va iniciar la repatriació de membres de les formacions tuaregs que es van acollir a l'acord de pau com a signe de la pacificació al nord del país. Al novembre, el Govern del Níger va anunciar la fi de l'estat d'emergència a la regió septentrional; complia així una de les principals demandes de l'MNJ, encara que la presència militar es va mantenir per la creixent presència d'elements pertanyents al grup armat algerià AQMI. A final de desembre, l'FFFR va depositar les armes, després d'una negociació en què va mitjançar Líbia.

A la regió del Delta del Níger (**Nigèria**), al mes de gener el grup armat d'oposició MEND va declarar trencada la treva, que va iniciar quatre mesos abans, després d'un atac de l'Exèrcit contra una de les seves faccions, el Niger Delta Vigilante, dirigida per Ateke Tom. A principi de juny, **el president Umaru Yar'Adua va oferir concretar un programa d'amnistia per als actors armats que operaven a la regió del Delta del Niger**. El MEND va assenyalar que només consideraria una amnistia ben definida i negociada per ambdues parts. A mitjan juliol, el MEND va anunciar l'establiment d'un alto el foc temporal per un període de 60 dies per facilitar l'obertura de negociacions de pau amb el Govern, arran de l'amnistia decretada i l'alliberament del líder del grup armat, Henry Okah, per part del Govern. A mitjan setembre, el MEND va acordar allargar la treva –iniciada el 15 de juliol i que expirava al setembre– durant un mes més, encara que va advertir que això no implicava cap acceptació de l'amnistia oferta pel Govern. El grup va declara-

rar que el procés iniciat per les autoritats nigerianes no preveia l'inici d'un diàleg sobre les causes del conflicte i que, per tant, no abandonaria la lluita armada. L'assessor presidencial per a l'amnistia i cap negociador del Govern, Timi Alaibe, que s'havia reunit amb els líders del MEND, Ateke Tom i Government Tompolo, va informar que uns 6.000 militants havien sol·licitat acollir-se a l'amnistia oferta pel Govern, dels quals 3.000 ja havien estat registrats. Entre les demandes del MEND es trobava la retirada de les Forces Armades de la regió, a més d'ampliar els terminis per a l'amnistia tres mesos més de la data fixada, el 4 d'octubre. Durant la segona quinzena d'octubre, el MEND va declarar un alto el foc indefinit, a partir del 25 d'octubre, amb la finalitat de donar suport al diàleg de pau obert per la presidència. A la segona quinzena de novembre, centenars de militants del MEND que havien lliurat les seves armes es van manifestar a Port Harcourt (estat de Rivers) per demanar el pagament del primer mes de les ajudes per a la desmobilització, xifrat pel Govern en 433 dòlars mensuals. No obstant això, **el portaveu del MEND va considerar fructuosa una reunió mantinguda amb el president, Umaru Yar'Adua, i va assenyalar que podia suposar l'inici d'un diàleg seriós i positiu per arribar a la pau**. La presidència es va expressar en els mateixos termes en referència a la reunió, a la qual també va assistir el premi Nobel de literatura, Wole Soyinka, nomenat membre de l'equip mediador pel MEND.

b) Banya d'Àfrica

En relació amb el contenciós entre **Etiòpia i Eritrea**, a mitjan gener, el Ministeri d'Exteriors etiop va anunciar la seva disposició a entaular un diàleg amb Eritrea per resoldre la disputa fronterera. Poc després, el president libi i nou president de la UA, **Moammar al-Gaddafi, va anunciar a Asmara, la capital eritrea, que impulsaria una iniciativa per resoldre el contenciós entre Eritrea i Etiòpia**, però el president eritreu va rebutjar qualsevol esforç o tipus de mediació. A mitjan agost la Comissió de Reclamacions d'Eritrea i Etiòpia, creada després de la fi del conflicte armat entre ambdós països i amb seu a l'Haia, va ordenar als dos països que paguessin compensacions mútues pels danys causats durant la guerra fronterera que va tenir lloc entre el 1998 i el 2000. La frontera entre ambdós països va continuar en disputa amb els respectius exèrcits apostats en ambdós costats. A mitjan octubre, el primer ministre etiop, Meles Zenawi, va acusar Eritrea de sembrar el caos a la regió i va reiterar la crida a sancionar el Govern d'Asmara pel seu presumpte suport als rebels somalis. També va subratllar que **davant l'actual posició del Govern d'Eritrea era improbable una demarcació fronterera**.

A **Somàlia**, a principi de gener el Govern etiop va anunciar l'inici de la retirada dels 8.000 militars que es trobaven al país, la qual cosa va fer témer un buit de poder i una escalada de la violència. En paral·lel, **es van celebrar converses de pau entre el Govern Federal de Transició (GFT) i la facció moderada de l'ARS a Djibouti sota la facilitació de Nacions Unides**, que estava intentant conformar un Govern en què participessin totes les parts. A final de gener, **el Parlament Federal de Transició, que porta a terme les seves activitats des de**

Djibouti, va escollir en segona volta com a nou president del GFT el líder de l'ARS, l'islamista moderat xeic Sharif Sheikh Ahmed, després de la retirada de la candidatura del fins aleshores primer ministre, Nur Hassan Hussein "Nur Adde"; aquest va ser reemplaçat per Omar Abdirashid Shamarke, el qual en una de les seves primeres declaracions va anunciar que estava disposat a dialogar amb la insurrecció radical. El líder del grup radical al-Shabab, el xeic Mukthar Robow, després d'haver capturat Baidoa (antiga seu del Parlament) després de la retirada de les tropes etiòps, va manifestar la seva oposició al nou president i al nou primer ministre; els va acusar d'haver-se venut a Occident i a l'enemic etiòp, fet pel qual va instar el país a incrementar els atacs contra l'AMISOM, que estava intentant ocupar el buit de poder deixat després de la retirada de les tropes etiòps. A principi de maig, l'ofensiva conjunta portada a terme a Mogadiscio pels grups armats islamistes al-Shabab i Hizbul-Islam va provocar la mort de centenars de persones i el desplaçament d'uns 70.000 civils. Per a molts, aquesta ofensiva dificultava enormement les possibilitats de reprendre les negociacions de pau i establir un Govern d'inclusió que integrés les forces d'al-Shabab liderades pel xeic Dahir Aweys, el qual juntament amb l'actual president del GFT havia liderat els anomenats Tribunals Islàmics l'any 2006. Durant el tercer trimestre, membres del GFT van sol·licitar que la missió de la UA fos substituïda per una missió més sòlida de Nacions Unides. Així mateix, cal destacar la creació del Joint Security Committee per donar suport a les institucions somalis, i format pel GFT, AMISOM i l'Oficina Política de Nacions Unides a Somàlia (UNPOS). A principi de novembre, el grup armat islamista al-Shabab va rebutjar la proposta de diàleg realitzada pel primer ministre del GFT, Omar Abdirashid Shamarke, argumentant que no promouria el diàleg amb aquells que no volguessin implementar la xària o llei islàmica. Dies després, van persistir els greus enfrontaments entre la milícia d'al-Shabab i alguns sectors del seu antic aliat, Hizbul Islam, a la regió de Lower Jubba, al sud del país. Ambdós grups, antics aliats, s'enfrontaven des d'octubre per diversos motius, entre els quals destaca el control i la gestió del lucretiu port de Kismayo, al sud.

Respecte a la situació a la regió de **Darfur (Sudan)**, a mitjan **febrer el grup armat d'oposició JEM va arribar a un principi d'acord amb el Govern** després de reunir-se durant una setmana, sota la mediació de Qatar, a Doha, encara que això no va impedir que continuessin els combats. Segons l'acord de bona voluntat es procediria a l'intercanvi de presoners, amb l'alliberament de les persones que havien estat detingudes a Khartum l'any anterior en relació amb l'atac perpetrat pel JEM a les portes de la ciutat. Així mateix, ambdues parts es van comprometre a cessar la violència contra els camps de desplaçats a la regió de Darfur. No obstant això, no es va arribar a un acord sobre un alto el foc ni un cessament d'hostilitats. A principi d'abril, el JEM va vincular la seva represa de les negociacions a Doha al retorn de les ONG expulsades de Darfur i va rebutjar les iniciatives regionals sorgides d'Egipte i Líbia en un nou intent d'intervenir en el conflicte. Per la seva banda, la facció

de l'SLA, que havia signat els acords de pau el 2006 i estava dirigida per Minni Minnawi, va anunciar la seva intenció de formar un partit polític per presentar-se a les eleccions generals previstes pel febrer de 2010. Poc després, mitjans periodístics de Qatar van anunciar que **delegacions de cinc grups armats de Darfur havien arribat al país per discutir la seva adhesió al procés de pau iniciat al març amb el JEM**. Els grups que al març van signar un acord per participar en aquestes converses a Líbia, van ser l'SLA-Unity, la facció de l'SLA dirigida per Khamis Abdullah Abakr, l'URF, la facció d'Idriss Azrag del JEM i l'SLA-Juba. **Faccions petites van ser absorbides per grups armats més grans, en el que es va definir com una unió per desgast**.

Durant el tercer trimestre els esforços es van concentrar en els diàlegs amb el JEM, principal grup armat de la regió, en un període de reducció general de les hostilitats a la zona. El JEM, tanmateix, va amenaçar amb retirar-se de les converses de pau amb el Govern si altres grups armats d'oposició s'unien a la negociació per separat, tal com pretenien el Govern sudanès, els governs de Líbia i Qatar (ambdós exercien tasques de facilitació), el mediador principal, Djibril Bassolé, i l'enviat especial dels Estats Units al Sudan, Scott Gration. El JEM va proposar que els grups armats que volguessin unir-se al procés negociador ho fessin dins del panel del JEM o del Govern. En aquest sentit, **el Govern d'Egipte va acollir al "Caire el Consultative Forum", una reunió en la qual set grups armats van abordar dues opcions per participar en les negociacions de pau amb Khartum: unificar les seves estructures o bé adoptar una posició negociadora comuna**. El JEM, a més, es va mostrar contrari a la inclusió de líders tribals en les negociacions,

a causa de la complexitat de manejar més de 80 grups ètnics diferents que conviuen a la regió. D'altra banda, en un intent de salvar les negociacions estanca des de Doha (Qatar), Líbia que presidia la UA, va celebrar una sèrie de trobades amb els grups armats de la regió. Per la seva banda, el líder del JEM, Khalil Ibrahim, es va reunir a N'djamena (Txad) amb el mediador conjunt de la UA i l'ONU, Djibril Bassolé. Durant la trobada, Ibrahim va reafirmar el seu compromís amb el procés de pau de Doha, i va acordar portar a terme una reunió consultiva a la capital de Qatar relativa a una estratègia global amb relació al procés de pau. La facció de l'SLA Abdel Wahed Al-Nur, que segons fonts diverses compta amb nombrosos suports en molts dels camps de desplaçats de Darfur, va rebutjar participar en les converses de pau de Doha, i va exigir una millora de la seguretat abans que s'iniciés el diàleg.

c) Grans Llacs i Àfrica Central

A **Burundi**, a principi d'abril, el líder de les FNL, Agathon Rwaswa, va anunciar la seva intenció de renunciar a la lluita armada, durant la celebració de la cerimònia simbòlica de desarmament i desmobilització de milers d'excombatents d'aquest grup, a la qual van assistir representants de l'equip mediador sud-africà, de Nacions Unides i de la UA. Per la seva banda, **el president burundès, Pierre Nkurunziza, va mostrar la**

seva satisfacció per l'anunci realitzat per Rwsa i va considerar que la guerra havia finalitzat. Així mateix, les FNL es van constituir formalment com a partit polític. Una de les principals preocupacions en el procés va tenir a veure amb l'escàs nombre d'armes (unes 722) lliurades a les autoritats. A principi de juny, 24 líders del grup armat van ser nomenats per ocupar càrrecs en l'administració de l'Estat. La Iniciativa Regional de Pau per a Burundi va establir una nova estructura per monitorar la implementació de l'acord de pau signat l'any 2006, ratificat el desembre de 2008 i que s'està fent efectiu des d'abril de 2009. Durant el tercer trimestre es van produir importants divisions internes a les files de les FNL. A l'agost, les FNL van decidir expulsar de la formació el seu portaveu, Pasteur Habimana, el paper del qual va ser crucial durant les negociacions de pau, i altres líders de la nova formació política. Habimana va ser acusat pel president de l'agrupació, Agathon Rwsa, d'afavorir el partit en el poder i de malversació dels fons de les FNL. A mitjan setembre, antics alts càrrecs i representants de les FNL, exclosos del partit i acusats de traïció, van denunciar la deriva autoritària i la il·legitimitat del cap del seu expartit, Agathon Rwsa. Aquest va excloure els membres del partit amb una visió crítica i no va convocar un nou congrés ordinari malgrat que l'últim congrés del grup es va celebrar l'any 2004 i en els seus estatuts s'assenyala que s'hauria de celebrar cada tres anys. En finalitzar l'any, al voltant de 21.000 membres de les FNL s'havien desarmat, desmobilitzat i reintegrat a la societat civil, xifra que incloïa més de 1.000 dones combatents i 500 menors soldats. Uns 4.000 combatents de les FNL s'havien integrat en els cossos de seguretat del país.

Al Txad, a mitjan gener diversos grups armats d'oposició es van unir contra el president Idriss Doniby i van crear la Union des Forces de la Résistance (UFR). També es va formar un nou grup armat a Camerun amb l'objectiu d'enderrocar al president Idriss Doniby; aquest grup, anomenat Forces Progressistes pour l'Indépendance et la Renaissance (FPIR), va ser creat pel Forum for Exiled Chadians in Central Africa, conegut pel seu acrònim en francès FECAT. La proliferació de nous grups armats va deteriorar notablement la situació de seguretat i de respecte als drets humans al país, i va augmentar les creixents tensions a la frontera entre el Txad i el Sudan, ja que els grups armats rebels i milícies que comptaven amb el suport del Sudan van llançar importants ofensives en les últimes tres estacions seques, incloent els atacs de 2006 i 2008 contra la capital txadiana, N'Djamena. El líder libi Moammar al-Gaddafi va fer una crida al Txad i el Sudan perquè resolguessin les seves diferències en el marc de la sessió inaugural de la cimera de la Comunitat d'Estats del Sàhara i el Sahel (CEN-SAD) celebrada a Sabratha (prop de Trípoli, Líbia) que va reunir els caps d'Estat i representants polítics dels 28 països membres. A la fi de juliol, **el Govern txadià i un conjunt de tres grups armats van signar un acord de pau a Sirte (Líbia) després de la mediació del líder libi Moammar al-Gaddafi, que ara era el president de la UA.** L'acord va establir un cessament d'hostilitats immediat, l'intercanvi i alliberació de presos en el marc d'una amnistia general, com també que els grups armats podrien tenir activitat política i els seus membres es podrien integrar a les

Forces Armades en el termini de tres mesos. La coalició de grups, anomenada Moviment Nacional, està formada per tres grups armats: UFDD-Renovat (liderat per Issa Moussa Tamboulet), MNR (liderat per Mahamat Ahmat Hamid), i FSR, liderat per Ahmat Hasaballah Soubiane, que és ara el líder d'aquesta coalició de tres grups, formada al juny. La coalició liderada per Timane Erdimi, la UFR, que inclou vuit grups armats, va rebutjar aquest acord perquè s'havia pres per separat i va fer una crida perquè s'establís una taula de negociació inclusiva.

A la República Centrafricana, es va celebrar al mes de febrer la primera reunió del comitè supervisor acordat després de la quarta reunió del comitè de seguiment de l'acord global aconseguit a la capital gabonesa, Libreville, el juny de 2008. El comitè, presidit per Nacions Unides, està format per 15 membres; el delegat del grup armat APRD, en representació de la insurgència del país, i un delegat del Govern van ser nomenats, respectivament, primer i segon vicepresidents. No obstant això, a final de febrer, el grup armat d'oposició FDPC, liderat per Abdoulaye Miskine, va atacar la localitat de Batongofa, a 500 km al nord de Bangui. El líder de l'FDPC va afirmar que 400 excombatents pendents de beneficiar-se del programa de DDR haurien reprès les armes. Per la seva banda, el líder de l'FDPC, i el de l'MLCJ, Abakar Sabone, van signar el 16 de febrer un comunicat conjunt en què amenaçaven amb reiniciar la guerra. Els dos moviments van criticar el nomenament de Jean Jacques Demafouth pel càrrec de vicepresident del Comitè de Supervisió del DDR, nominació que s'havia establert en els acords de Libreville sense el seu beneplàcit. Tot i aquests contratemps, al març Nacions Unides va considerar que les converses de pau de desembre del 2008 suposaven una oportunitat per a la consolidació de la pau al país. En aquest sentit, es van establir diversos comitès per a les àrees de governabilitat i política; seguretat i grups armats, i qüestions socioeconòmiques. Així mateix, es van assolir diversos acords, entre els quals hi havia l'establiment d'un Govern d'integració o la celebració d'eleccions el 2009 o el 2010. A principi d'abril, el líder de l'APRD, Jean-Jacques Demafouth, es va oferir per intervenir entre el Govern i els grups armats encara existents. L'APRD va signar un acord de pau amb l'Executiu a la fi de 2008. A principi de juny, el líder del grup armat MLCJ, i prèviament cofundador de la UFDR, Abakar Sabone, va retornar a Bangui. Sabone, que va estar exiliat durant els últims quatre anys, es va unir al procés de pau el desembre de 2008. Sabone va anunciar que havia arribat a un acord amb el Govern i va afirmar que estava preparat per desarmar als seus combatents. A mitjan juny, tanmateix, es van produir enfrontaments entre l'Exèrcit i el grup armat Convention des Patriotes pour la Justice et la Paix (CPJP). A principi de juliol, **el grup armat FDPC, liderat per Abdoulaye Miskine, va signar un acord de pau amb el Govern en el marc de la cimera de la UA celebrada a Sirte (Líbia).** El líder rebel, exiliat a Líbia, encara no havia signat l'acord global de pau que va concloure el juny de 2008 sota els auspicis de Gabon. El Govern va anunciar l'inici d'un programa de desarmament per a l'APRD, que es desenvoluparà durant tres anys i que afectarà 6.000 combatents en 14 districtes del país.

Respecte a la situació a l'est de la **RD Congo**, a principi de gener es va posar de manifest una important **divisió en el si de la rebel·lió tutsi congoleesa CNDP** amb l'anunci per part del líder militar (cap de l'Estat Major) de la rebel·lió, Bosco Ntaganda, de l'expulsió del general Laurent Nkunda com a líder del grup, per raons de mala governabilitat. Pocs dies després, Laurent Nkunda va ser arrestat arran d'una operació militar conjunta entre les Forces Armades rwandeses i congoleeses. A més a més, la facció del grup armat d'oposició tutsi CNDP, liderat pel general Bosco Ntaganda, àlies "Terminator" i uns altres deu alts càrrecs de la rebel·lió, que dies abans havia afirmat haver depositat el general Laurent Nkunda, líder del moviment, van realitzar una declaració el 16 de gener en què van anunciar la fi de les hostilitats contra les Forces Armades congoleeses. Després que el **Govern i el grup armat d'oposició congolès CNDP signessin un acord de pau el 23 de març**, en el qual es contemplava, entre altres aspectes, la reconversió del CNDP en partit polític, a principi d'abril el mediador en el conflicte i expresident nigerià, Olesegun Obasanjo, i l'expresident tanzà i enviat especial de la UA, Benjamin Mpaka, van instar els líders del país que garantissin la plena aplicació dels acords de pau assolits a la regió. Durant el tercer trimestre no es va atènyer cap tipus d'avenç amb el grup armat d'oposició FDLR, les activitats del qual i les de les Forces Armades congoleeses van provocar el desplaçament de 400.000 persones el primer semestre de l'any. Com a aspecte positiu, cal destacar que a mitjan agost, **els presidents de Rwanda i de la RD Congo es van reunir a Goma (RDC) per restaurar els seus llaços diplomàtics**, el que va ser definit per Joseph Kabila com un gran pas endavant. Es va tractar de la primera trobada oficial dels dirigents de Rwanda i la RD Congo en l'última dècada. Els mandataris van acordar la planificació d'activitats econòmiques conjuntes i la reactivació de la Comissió Permanent Conjunta República Democràtica del Congo-Rwanda, que no ha estat operativa durant els últims 21 anys. Per a Paul Kagame, aquesta trobada va simbolitzar l'amistat, l'estabilitat i les bones relacions entre la RD Congo i Rwanda. No obstant això, un dels punts de desacord entre ambdós dirigents va ser la negativa de Rwanda d'extradir el líder de la milícia tutsi CNDP, Laurent Nkunda, pel supòsit que podria ser condemnat a mort a la RD Congo.

L'intent d'obrir un procés a **Uganda** amb el grup armat d'oposició LRA es va veure de nou truncat durant el primer trimestre, després que el grup portés a terme una gran ofensiva cometent massacres de població civil, saquejos i destrucció de cases. Com a mostra de la **progressiva desintegració del grup**, aparentment a final de gener es va confirmar la **rendició del vicecomandant de l'LRA**, Okot Odhiambo, que es va posar en contacte amb l'OIM per anunciar la seva deserció de les files del grup. A mitjan juny, el president ugandès, Yoweri Museveni, va afirmar que el líder de l'LRA, Joseph Kony, estava enviant novament missatges indicant la seva voluntat d'arribar a un acord de pau i sol·licitant un alto el foc. A final de juliol, diversos líders religiosos, polítics i comunitaris del nord d'Uganda, entre ells l'arquebisbe de la diòcesi de Gulu, John Baptist Odama, van qüestionar les recomanacions de

Els presidents de Rwanda i de la RD Congo es van reunir al RD Congo per restaurar els seus llaços diplomàtics

l'enviat especial del secretari general de l'ONU per al conflicte del nord d'Uganda, Joaquim Chissano, que plantejava la necessitat d'utilitzar mètodes militars paral·lelament a les iniciatives de pau per forçar l'LRA a acceptar unes negociacions de pau. A mitjan agost, el representant de l'LRA, David Matsanga, va anunciar durant les negociacions de pau amb el Govern ugandès a Juba que abandonaria el seu lloc amb la intenció de presentar-se com a candidat per a les eleccions presidencials de 2011. La credibilitat de Matsanga s'havia posat en dubte després que anunciés en repetides ocasions que el líder del grup armat, Joseph Kony, estava disposat a firmar els acords. Dies després, el nou portaveu per a les negociacions de pau de l'LRA, Justine Labeja, va demanar que alguns punts de la proposta d'acord que s'havia de firmar a Kampala l'abril de 2008 fossin revisats; aquests aspectes es referien al futur del seu líder, Joseph Kony, respecte a la petició d'arrest fixada pel Tribunal Penal Internacional, com també a la seguretat i el benestar dels membres de l'LRA que abandonessin la lluita armada. Labeja va assegurar que modificar aquestes parts de l'acord facilitaria la signatura de Kony.

d) Magrib

Sobre les negociacions entre el Marroc i el Front Polisario pel **Sàhara Occidental**, a principi de gener el **secretari general de l'ONU, Ban Ki-moon, va nomenar com a enviat personal pel Sàhara Occidental el diplomàtic Christopher Ross**, exambaixador dels Estats Units a Síria i Algèria. Aquest va visitar al febrer per primera vegada la regió i es va declarar partidari de buscar una solució al conflicte que tingués en compte el dret a l'autodeterminació de la població sahrauí. Com que l'enviat personal del secretari general de l'ONU pel Sàhara va considerar que no es reunien les condicions per a l'inici de les negociacions, es va aprovar la celebració prèvia de "discussions informals" entre les parts. Les negociacions estaven interrompudes des del març de 2008. A final de juliol **el rei del Marroc, Mohamed VI, va anunciar la posada en marxa d'un procés autònom al Sàhara Occidental** i va anunciar la creació d'una comissió consultiva que li presentaria un pla per implementar una regionalització avançada al país, caracteritzat, fins al moment, per una organització territorial altament centralitzada. Segons va anunciar, el procés començaria per les anomenades províncies del sud (Sàhara Occidental), que s'haurien de convertir en un model per a la resta del Marroc. A mitjan agost, **després de dos dies de trobada informal en un hotel de Dürnstein (Àustria), el Marroc i el Front Polisario van acordar reprendre les negociacions sobre el Sàhara Occidental, desbloquejant així uns contactes que es trobaven paralitzats des de feia 18 mesos**. El promotor de la cita va ser Christopher Ross, el qual va assegurar que aquestes converses preliminars s'havien realitzat en un clima de compromís seriós, confiança i respecte mutu. Va quedar pendent la definició de dates i el lloc per a aquestes negociacions, que constitueixen la cinquena ronda després de les celebrades a Manhasset (Nova York). Tanmateix, a mitjan setembre, aquests acostaments es van veure alterats quan l'alt comissio-

nat de Nacions Unides per als Refugiats, Antonio Guterres, va rebaixar a la meitat la xifra de refugiats sahrauís dels campaments de Tindouf, al sud-oest d'Algèria, respecte a la xifra proporcionada pel Front Polisario. El moviment, que defensa la independència del Sàhara Occidental, va assegurar que hi havia 165.000 refugiats en territori algerià. A l'octubre, l'egipci Hany Abdel-Aziz va ser nomenat representant especial del secretari general pel Sàhara Occidental i cap de la MINURSO.

Amèrica Llatina

Amb relació al conflicte de **Colòmbia**, a principi d'any l'alt comissionat per la Pau, Luis Carlos Restrepo, va presentar la seva dimissió irrevocable i va ser substituït per Frank Pearl, que exercia les funcions d'alt conseller per a la Reintegració. A mitjan febrer, l'ambaixador dels Estats Units a Bogotà, William Brownfield, va sorprendre en afirmar que el Govern del seu país estaria disposat a escoltar propostes que contribuïssin a la recerca d'una solució del conflicte colombià i a estudiar la situació jurídica dels presos de les FARC a les presons del seu país. A final de febrer, des del Congrés dels Estats Units fonts del Partit Demòcrata van revelar que el finançament del Pla Colòmbia el 2009 es mantindria en 545 milions de dòlars, però canviaria la seva distribució interna, es donaria més prioritat a l'ajuda per a programes socials i de suport a la reinserció d'excombatents. A més a més, el nou text del Pla Colòmbia va augmentar la condicionalitat de l'ajuda i demanava al Departament d'Estat que informés regularment el Congrés sobre la situació de drets humans a Colòmbia i realitzés el seguiment de la desmobilització de les xarxes paramilitars, assegurant que el Govern tallava els seus vincles amb aquestes. A principi de setembre, el president Álvaro Uribe va rebre el suport majoritari del Parlament en el seu projecte de realitzar un referèndum sobre la seva possible reelecció a un tercer mandat. El president de Veneçuela, Hugo Chávez, va proposar durant la Cimera d'UNASUR a Bariloche la creació d'un grup regional que s'ocupés de gestionar una iniciativa de pau per a Colòmbia. Aquesta proposta va ser secundada pel president equatorià, Rafael Correa. Cal destacar, així mateix, que en l'informe més recent de la Unitat de Justícia i Pau de la Fiscalia, es va assegurar que els paramilitars havien confessat haver assassinat 21.000 persones els últims 22 anys.

Pel que fa a les **FARC**, a principi de febrer, Alfonso Cano, màxim dirigent de l'organització guerrillera, va expressar que el seu moviment tenia voluntat de dialogar amb el Govern actual, sobre la base que s'atorguessin les garanties necessàries per als seus portaveus, i va reiterar la plataforma bolivariana per a un nou Govern, continguda en 11 punts o demandes. A principi d'abril, el president Álvaro Uribe els va proposar el cessament de les seves activitats armades durant tres o quatre mesos com a condició prèvia a l'inici d'un diàleg de pau. Prèviament, el Govern havia anunciat la seva nova estratègia per aniquilar la guerrilla, que va ser descrita com un salt qualitatiu en la lluita contra els grups armats. El mateix mandatari havia descartat amb anterioritat qualsevol possibilitat de diàleg o negociació per a l'intercanvi humanitari de presoners. El secretari de les FARC, en

una carta dirigida a Colombianos y Colombianas por la Paz (CCP), va rebutjar la petició del president Uribe, al mateix temps que van insistir que qualsevol pas que es vulgui donar cap a la pau requerirà bilateralitat. Posteriorment, les FARC van demanar a UNASUR i a l'ALBA incloure en les seves agendes de treball **la solució política del conflicte colombià**, com a preocupació permanent dels països llatinoamericans.

Amb relació a l'estancat procés amb la guerrilla de l'**ELN**, a principi de maig, el comandament central d'aquesta, en la seva carta de resposta dirigida a Colombianos y Colombianas por la Paz (CCP), va plantejar que no hi haurien temes vetats en el marc d'un eventual procés de diàleg i negociació, i va puntualitzar la seva disposició que es tractessin a la taula els temes del segrest, la desaparició forçada i els presos polítics. A la missiva van insistir que tots els sectors de la societat haurien de tenir un paper protagonista en el moment de construir els continguts per a la solució política. Finalment, va advertir que no acceptarien cap tipus de precondicions, en al·lusió directa a la interposada per l'anterior alt comissionat per la Pau, Luis Carlos Restrepo, el qual havia exigit la concentració dels combatents i militants de l'ELN i les seves corresponents identificacions, per materialitzar un cessament del foc i les hostilitats. A principi de setembre, el comandament central de l'ELN, en una carta enviada al president equatorià, Rafael Correa, que va assumir la presidència d'UNASUR, va demanar a aquest organisme d'integració regional que acompanyés un procés de solució política del conflicte intern colombià.

Àsia i Pacífic

a) Àsia Meridional

A l'**Afganistan**, a mitjan gener, el cap dels serveis d'intel·ligència d'Àrabia Saudita, el príncep Muqrin bin Abdulaziz Al Saud, es va reunir amb representants del Govern afganès, en el que podria ser un intent de mediació entre la insurrecció talibana i les autoritats afganeses. El representant saudita es va reunir amb el president afganès, Hamid Karzai, i membres del seu gabinet, com també amb líders de l'oposició política. El president Hamid Karzai va afirmar, tanmateix, que les negociacions amb els talibans només podien portar-se a terme per la via governamental, després de l'aparició d'algunes informacions que apuntaven que soldats danesos havien mantingut converses amb líders locals en què també havien estat presents representants talibans. Setmanes després, l'enviat del president nord-americà, Richard Holbrooke, va afirmar que guanyar la guerra de l'Afganistan seria molt més dur que guanyar la de l'Iraq i va anunciar un canvi en la política nord-americana cap a aquest país. No obstant això, l'enviat nord-americà va assenyalar que descartava negociacions amb el nucli dur de la insurrecció talibana, i també es va mostrar contrari als acords que s'havien assolit recentment amb la insurrecció talibana pakistanesa. Per la seva banda, el president nord-americà, Barack Obama, va assenyalar que la reconciliació amb els talibans podria ser una iniciativa important en un conflicte armat en el qual no era previsible una victòria militar nord-americana. A final d'agost, el general Stanley

McChrystal, al comandament de les forces internacionals i nord-americanes desplegades al país, va destacar la necessitat d'una nova estratègia militar al país i va constatar el fracàs de la vigent. McChrystal va qualificar de greu la situació a l'Afganistan i va assenyalar que la prioritat hauria de ser la protecció de la població i no la lluita contra la insurrecció talibana. A mitjan octubre, la secretària d'Estat nord-americana, Hillary Clinton, va afirmar que el Govern estava estudiant la possibilitat d'acostament als talibans, com a part d'una nova estratègia per al país. Poc després, Hamid Karzai va ser proclamat vencedor de les eleccions presidencials per la Comissió Electoral Independent (CEI) després que el seu rival Abdullah Abdullah es retirés de la segona volta. Abdullah va al·legar que la CEI, a la qual es va responsabilitzar del frau en la primera volta, continuava intacta, la qual cosa anul·lava les garanties que la segona volta es realitzés sense frau. Durant la segona quinzena de novembre, el representant especial dels Estats Units per a l'Afganistan, Richard Holbrooke, va confirmar que **Àrabia Saudita havia iniciat un procés de diàleg amb els talibans i va assenyalar que els Estats Units donarien suport a qualsevol iniciativa saudita**. Segons la premsa saudita, l'ambaixador nord-americà per a l'Afganistan, el general Karl Eikenberry, hauria mantingut converses amb l'exministre d'Exteriors talibà, el mul·là Mutawakil, a Kabul. Eikenberry li hauria ofert reconèixer el Govern talibà en diverses províncies –Helmand, Kandahar, Arakzan, Kunar i Nuristán– a canvi que els talibans cessessin els atacs contra les Forces Armades dels Estats Units al país. Mutawakil faria arribar aquesta proposta al mul·là Omar. En les negociacions amb els talibans estarien participant també el Pakistan i el Regne Unit, tot i que, de moment, s'estarien portant a terme amb comandaments intermedis dels talibans, i no amb la cúpula dirigent.

Respecte als diferents conflictes armats que afronta l'Índia, cal assenyalar que a final d'any, **el ministre d'Interior, P. Chidambaram, va afirmar que estava disposat a dur a terme negociacions serioses amb la insurrecció maoista**; va afirmar que no es tractava de terroristes i que entre les seves reivindicacions hi havia assumptes importants sobre la falta de desenvolupament del país. Chidambaram va assenyalar que no els demanava que lliuressin les armes, sinó únicament que abandonessin la violència. A més a més, va remarcar que els governs dels estats amb presència naxalita –present en més de 20 estats– estarien involucrats en les negociacions. A l'estat d'Assam, a principi de gener, les companyies Alpha i Charlie del batalló 28è de l'ULFA, que havien anunciat un alto el foc de manera unilateral al mes de juny, van crear una **nova organització a la qual van anomenar ULFA Pronegociacions**, encapçalada per Mrinal Hazarika. A més a més, van anunciar que renunciaven a la demanda de sobirania i independència i que treballarien per aconseguir més autonomia a l'estat d'Assam. No obstant això, aquesta facció va assenyalar que l'exigència del Govern de depositar les armes com a condició indispensable per mantenir negociacions de pau era inacceptable i va amenaçar amb reprendre la seva activitat armada si no s'iniciaven converses. Malgrat això, el Govern va anunciar que reforçaria les operacions contra aquest grup armat, i va descartar acostaments. Pocs dies després, el Govern va anunciar un enduriment de les condicions per als grups

armats amb qui mantenia acords d'alto el foc, els quals havien de designar campaments per a l'acantonament dels seus membres. Sobre les negociacions amb la facció pronegociadora de l'NDFB, el Govern va anunciar a principi de gener **l'extensió de l'acord d'alto el foc per sis mesos més**. No obstant això, el Govern va manifestar que l'acord seria suspès immediatament en cas de violacions de l'alto el foc. L'NDFB va demanar al maig al Tribunal Suprem de Guwahati que es retirés la il·legalització que hi havia sobre l'organització, ja que aquesta havia acceptat la Constitució índia. El secretari general del grup, Gobinda Basumary, va presentar la petició davant de l'alt tribunal i va destacar que el grup armat mantenia un acord d'alto el foc des de maig del 2005 i que els seus integrants residien en els camps designats per a l'acantonament. D'altra banda, l'acord d'alto el foc amb el grup armat d'oposició DHD(N) també es va estendre un any més després de les negociacions mantingudes per representants dels governs central i estatal així com del grup insurgent. El DHD(N) va mostrar la seva satisfacció pel resultat de la trobada. A mitjan setembre **el grup armat d'oposició DHD-J, també conegut com a Black Widow, va iniciar un procés de rendició i lliurament de les armes** després de l'últim enviat pel Govern per tal que es lliuressin abans del 15 de setembre sota amenaça d'una operació militar a gran escala. Els 350 integrants del grup armat serien traslladats a centres d'acantonament. Les negociacions es van iniciar a l'agost, després que el Govern rebutgés una proposta d'alto al foc del grup armat i li exigís el lliurament de les armes. Durant la segona quinzena de novembre, **el Govern va establir un límit d'un any per arribar a acords amb els grups armats amb els quals s'havien pactat altos el foc**, DHD(J), UPDS i NDFB (facció pronegociacions). L'interlocutor designat pel Govern, P.C. Haldar, portarà a terme les negociacions amb els tres grups. El Govern va assenyalar que no volia repetir situacions anteriors en què les negociacions es van perllongar diversos anys. Les tres organitzacions van presentar els documents amb les seves demandes.

A l'estat de Nagalàndia, a mitjan gener el líder de l'NSCN-IM, Isaac Chisi Swu, va mostrar el seu compromís amb la resolució del conflicte per la via pacífica. A principi de juny, **el grup armat d'oposició NSCN-K va afirmar que estava preparat per iniciar negociacions de pau formals amb el Govern de l'Índia**, vuit anys després d'haver arribat a un acord d'alto el foc amb Delhi. L'NSCN-K es va mostrar disposat a no establir cap precondició per al diàleg i va afirmar que qüestions com la sobirania podien ser discutides en la taula de negociació, però sense que es convertissin en un obstacle per a l'inici de les negociacions. A mitjan juny, **el Fòrum per la Reconciliació Naga va anunciar la signatura d'un acord, el Pacte de Reconciliació, entre les diferents faccions de la insurgència naga**. El document va ser signat pels dirigents dels principals grups armats d'oposició nagues: l'NSCN-IM, el Govern Federal de Nagalàndia (creat el 1956 per la primera organització insurgent naga, l'NNC), i el GPRN/NSCN (establert per l'NSCN-K). El Govern central va instar el grup NSCN-IM a estudiar en detall la Constitució índia i suggerir possibles esmenes que poguessin contribuir a resoldre el conflicte naga. **L'NSCN-IM va afirmar que no acceptava la Constitució índia com a base per a una solució al**

problema naga, tal com havia declarat el Govern, i va assenyalar que s'havia acordat un enteniment sobre l'autonomia en el marc de la Carta Magna. El grup armat va negar que s'hagués produït qualsevol discussió bilateral sobre una fórmula d'autonomia com havia assenyalat el Govern. A mitjan setembre, l'NSCN-IM va assenyalar que el paquet de pau ofert pel Govern indi a les diferents organitzacions insurgents nagues contradia els acords bilaterals assolits, ja que l'NSCN-IM era l'única organització insurgent amb un mandat per negociar amb el Govern. Aquesta mesura contradiria l'acord signat el 1995 a París pel Govern indi i el grup armat, i en la seva opinió només pretenia crear divisions entre els nagues. El 1995 es va acordar que les negociacions de pau bilaterals serien al nivell de primer ministre, en emplaçaments situats fora del territori indi i sense condicions per cap d'ambdues parts.

Respecte al contenció entre **l'Índia i el Pakistan** pel **Caixmir**, a mitjan febrer la Policia pakistanesa va detenir el dirigent del grup armat d'oposició Hizbul Mujahideen, Muzaffar Ahmad Dar, comandant en cap d'operacions del grup armat. A mitjan juny, l'organització independentista JKLF va celebrar la trobada entre els líders indi i pakistanès i va destacar que la via del diàleg era l'única possible per resoldre la situació actual. A mitjan juliol, l'Índia va expressar reiteradament que la represa del diàleg estava condicionada als avenços que fes el Pakistan en la detenció i processament dels responsables dels atemptats de Mumbai. D'altra banda, ambdós països van decidir reprendre el comerç bilateral, també suspès des dels atemptats. No obstant això, a principi d'agost fonts governamentals paquistaneses van anunciar que el llançament d'un submarí de propulsió nuclear "Arihant" per part de l'Índia, podia suposar una amenaça per a la pau i l'estabilitat regional, com també per als avenços realitzats en el procés de pau entre ambdós països, dues setmanes després que acordessin reprendre les converses de pau. A principi d'octubre, **l'Índia va rebutjar el nomenament d'un enviat especial per al Caixmir per part de l'Organització de la Conferència Islàmica (OCI)**, i va assenyalar que no podia interferir en els assumptes interns de l'Índia. Mirwaiz Umer Farooq, líder de l'APHC va afirmar que una delegació de pau es desplaçaria a Delhi i Islamabad per tractar de reduir les tensions entre ambdós països i reprendre el diàleg. A principi de novembre, **el Govern central va anunciar que estava preparant un conjunt de mesures polítiques per a l'autonomia de Jammu i Caixmir que haurien d'iniciar-se en els pròxims dos anys.** Aquestes mesures eren fruit dels grups de treball establerts l'any 2006 i feien referència a les relacions entre l'Estat i el Govern central, les mesures de creació de confiança, l'enfortiment de les relacions a través de la Línea de Control (frontera *de facto* entre l'Índia i el Pakistan), el desenvolupament econòmic i la governabilitat a l'Estat. Durant la segona quinzena de novembre, els líders moderats de la coalició de partits independentistes APHC, Mirwaiz Umar Farooq, Abdul Gani Bhat i Bilal Lone, es van reunir amb el ministre d'Interior, Palaniappan Chidambaram, per segona vegada en secret. Chidambaram no va efectuar cap declaració referent a això, però amb anterioritat havia assenyalat que s'iniciaria un procés de "diplomàcia silenciosa". No obstant això, altres sectors de l'APHC, especialment l'encapçalat per Syed Ali Shah Geelani, es van mostrar

contraris a unes negociacions amb Delhi, insistint en la necessitat que aquestes fossin tripartides i comptessin amb la participació del Pakistan.

Al Nepal, el Govern va arribar a un acord de cinc punts amb el grup armat d'oposició Liberation Tigers of Terai Eelam després d'unes negociacions mantingudes a Birgunj. Aquest acord va establir que el Govern garantiria la seguretat dels integrants del grup mentre duressin les negociacions, i el grup armat es va comprometre a no portar a terme activitats armades durant el període de diàleg. Al març es van produir enfrontaments entre la policia i manifestants a la zona de Chitwan durant la celebració de protestes per part de la comunitat tharu. No obstant això, després d'haver arribat a un acord amb el Govern, la vaga general es va desconvocar. L'acord va contemplar que la població tharu no es classificaria en la mateixa categoria que la població madhesi, el que els privaria de quotes específiques per accedir a llocs governamentals. Aquesta era la principal reivindicació del grup. A més a més, van acusar el Govern maoista d'haver traït la promesa de garantir més autonomia. A principi de maig, l'organització tharu TJSC va desconvocar una vaga de dues setmanes després d'haver iniciat un procés de diàleg amb el Ministeri de la Pau i Reconciliació. Les principals demandes de les organitzacions tharu feien referència al reconeixement d'aquest grup ètnic i a més representació en les institucions. A principi de juliol, el recent nomenat ministre per la Pau i la Reconstrucció, Rakam Chemjong, va negar que en un futur es mantinguessin converses de pau amb totes les organitzacions armades madhesis, assenyalant que la majoria no eren grups polítics i que estaven implicades en activitats criminals. Chemjong va afirmar que aquelles organitzacions que haguessin comès extorsió, segrest i assassinat no eren polítiques. A final del mateix mes, i coincidint amb la decisió governamental d'engegar una nova estratègia de seguretat al país, **quatre grups armats que operaven a la regió de Terai van anunciar la creació d'una coalició de forces.** Els líders de Madhesi Mukti Tigers, Madhesi Virus Killers, Terai Samyukta Janakranti Party Nepal i la facció Rajan Mukti del Janatantrik Terai Mukti Morcha van realitzar una conferència de premsa conjunta on van manifestar la seva disposició per treballar de forma coordinada. El Govern ja havia realitzat prèviament una primera ronda de converses amb aquests grups. Els grups van acusar el Govern de no implementar els acords assolits en la primera ronda de negociació, de no actuar d'una forma seriosa amb relació a les converses de pau i van exigir la convocatòria d'una segona ronda amb els grups de Terai.

Sobre els diferents conflictes i les negociacions que es realitzen en diverses zones del **Pakistan**, cal assenyalar que a la regió de **Balutxistan**, a principi de gener els grups armats d'oposició BLA, BRA i BLF van anunciar la fi de l'alto el foc decretat de manera unilateral quatre mesos abans. Un portaveu del BLA va assenyalar que es va declarar l'alto el foc amb l'objectiu d'obtenir una resposta per part del Govern, però que la continuació de l'operació militar els obligava a reprendre immediatament les seves activitats armades. A mitjan març, a més, el Govern dels Estats Units estava considerant la possibilitat d'expandir les seves operacions militars al Pakistan i dur atacs contra bases talibanes a Balutxistan,

zona en la qual resideixen els màxims líders del moviment talibà. A mitjan setembre el Govern va anunciar que retiraria els càrrecs contra els líders polítics balutxis i que aprovaria una amnistia general per als presos polítics, després que el president, Asif Ali Zardari, i el primer ministre, Yousuf Raça Gilani, acceptessin les recomanacions fetes pel comitè sobre Balutxistan del partit PPP. L'amnistia inclouria els líders de la tribu Bugti. El president Zardari va assenyalar que s'hauria de crear un entorn que permetés el retorn de la població desplaçada i exiliada i que es posarien en marxa mesures per plantar cara als greuges soferts per la població durant dècades. A la segona quinzena de novembre, el Govern va presentar davant el Senat i l'Assemblea Nacional un pla per a Balutxistan, en el qual es contemplaven reformes constitucionals per incrementar l'autonomia de la província. A més a més, el pla va incloure un ampli llistat de mesures encaminades a promoure el diàleg polític amb tots els actors de la província. Els parlamentaris balutxis i paixuts de tots els partits polítics, incloent els governants, van rebutjar la proposta assenyalant que era clarament insuficient, i que sense un augment significatiu de l'autonomia de la província aquesta mancava de sentit.

Pel que fa a la **Província de Frontera Nord-occidental del Pakistan**, a mitjan febrer el Govern va signar un acord amb l'organització talibana Tehreek-i-Nafaz-i-Shariat-i-Mohammadi –encapçalada per Maulana Fazlullah i integrant de la coalició talibana Tehrik-i-Taliban Pakistan (TTP)– pel qual el Govern va accedir a la imposició de la xària a la regió Malakand, que inclou la vall de Swat. El Govern dels Estats Units va mostrar la seva preocupació per l'acord assolit a Swat, assenyalant que es tractava d'una rendició enfront de la insurrecció talibana. D'altra banda, els talibans van afirmar que no lliurarien les armes a Swat com a part de l'acord assolit amb el Govern per a la implantació de la xària a la zona, ja que aquest lliurament seria contrari a l'islam. Els talibans van anunciar que estendrien la seva lluita a altres zones del país fins aconseguir els seus objectius. A principi de maig, tanmateix, les forces de seguretat paquistaneses van intensificar l'operació militar contra la insurrecció talibana a la zona, especialment als districtes de Swat, Malakand i Dir. La intensificació de l'operació militar es va produir després que el primer ministre es dirigís a les Forces Armades el 7 de maig i assenyalés que la bona voluntat del Govern en signar un acord de pau amb la insurrecció talibana i acceptar la implantació de la xària en determinades zones havia estat mal interpretada. A mitjan juny es van produir importants enfrontaments entre les forces de seguretat i insurgents talibanes. Les Forces Armades van iniciar una ofensiva a Waziristan Sud contra les zones controlades per la insurrecció talibana, lleial al comandant Baitullah Mehsud. D'aquesta forma, **es van trencar tots els acords parcials assolits**. A principi de juliol el ministre d'Informació va afirmar que les operacions militars s'havien completat a Swat i Bunner, i que les condicions de seguretat actuals en ambdós districtes permetien el retorn de la població desplaçada als seus llocs d'origen. A mitjan agost, el principal portaveu del grup armat TTP, Maul Umar, capturat per les forces de seguretat, va confirmar la mort del líder del TTP, Baitullah

El president de Sri Lanka va declarar la fi del conflicte armat després de la derrota del grup armat tamil LTTE

Mehsud, a causa d'un atac amb míssils dels Estats Units a principi de mes. A la segona quinzena de novembre, el líder talibà Maulana Fazlullah, a qui les Forces Armades afirmaven haver matat al mes de juliol, va reaparèixer després de diversos mesos i va fugir a l'Afganistan. Fazlullah va assenyalar que aviat realitzarien nous atacs a gran escala contra les forces de seguretat a Swat.

A **Sri Lanka**, les Forces Armades van negar al febrer que existís cap possibilitat d'una rendició negociada de l'LTTE, i van assenyalar que aquesta rendició hauria de produir-se de manera incondicional. A principi d'abril, el Govern va afirmar haver capturat la totalitat del territori sota control de l'LTTE i va assenyalar que la fi del conflicte estava molt pròxima. El Govern de Sri Lanka va demanar al de Noruega que abandonés completament el seu paper de facilitador de pau, després que l'ambaixada de Sri Lanka en aquest país sofrís un atac que va ser atribuït a l'LTTE per part de l'Executiu cingalès. Paral·lelament, el Govern va rebutjar frontalment la declaració d'alto el foc de l'LTTE del 26 d'abril, i va instar el grup a rendir-se o acceptar la seva destrucció. A final de maig, **el president, Mahinda Rajapakse, va declarar la fi del conflicte armat un dia després que s'anunciés la mort del líder de l'LTTE, Velupillai Prabhakaran, després de 26 anys d'enfrontaments**. El grup armat, que, per primera vegada, va reconèixer la mort del seu líder, es va mostrar disposat a iniciar un procés democràtic per a la defensa dels drets de la població tàmil. No obstant això, el president, Mahinda Rajapakse, va assenyalar que aquesta possibilitat no es contemplava. A mitjan juny, **l'LTTE va anunciar la formació d'un Govern provisional de transició per assolir l'autodeterminació** per al poble tàmil i que un comitè encapçalat per l'advocat tàmil exiliat Rudrakumar Viswanathan lideraria el procés. No obstant això, a mitjan setembre, activistes polítics exiliats de l'LTTE van anunciar que formarien un Govern a l'exili, després que el líder del grup, Selvarasa Pathmanathan, hagués estat detingut. El nou Govern tindrà la seva seu en alguns dels països que acullen la diàspora tàmil a l'exili. L'LTTE va anunciar que se celebraran eleccions el mes d'abril.

b) Àsia Oriental

A principi de març, **el primer ministre de la Xina va expressar la disposició del seu Govern a entaular converses amb Taiwan sobre qüestions polítiques i militars amb l'objectiu d'aconseguir un acord de pau entre ambdues parts**. Per la seva banda, el Govern taiwanès va expressar el seu desig de tractar les relacions econòmiques i, posteriorment, abordar qüestions polítiques. A la segona quinzena d'abril, la Xina i Taiwan van arribar a un acord per permetre la inversió a través de l'estret de Taiwan, en un nou pas per millorar les relacions entre ambdós. Es tracta del tercer acord entre les parts enfrontades des que el nou Govern de Taiwan va arribar al poder. En el comunicat també es va afirmar que ambdues parts tenien una oportunitat única i històrica i que promourien la inversió econòmica xinesa cap a Taiwan, l'economia del qual va entrar en recessió l'any

passat. A la segona quinzena d'octubre, es va anunciar que la Xina i Taiwan tindrien representants permanents en els seus territoris, una mesura que s'emmarcava en el procés de distensió iniciat després de l'arribada al poder del president taiwanès Ma Ying-jeou l'any passat. Segons fonts governamentals de Taipei citades per la premsa, la decisió d'establir sengles representacions permanents responia al significatiu augment en el flux de turistes en ambdues direccions.

Respecte al conflicte sobre el **Tibet**, a final de febrer i coincidint amb el 50è aniversari de l'ocupació de la regió, el **Govern xinès va publicar un informe en el qual va declarar la seva negativa a concedir la independència o alts nivells d'autonomia al Tibet**, i va acusar de nou el Dalai Lama de provocar inestabilitat a la regió. A final de maig, un representant del Dalai Lama, Kelsang Gyaltsen, va declarar que el Govern tibetà a l'exili estava preparat per al reinici de les converses amb el Govern xinès, bloquejades des de l'octubre de 2008. Kelsang Gyaltsen va recordar de nou que la seva principal demanda, l'autonomia i no la secessió, estava en plena concordança amb la Constitució xinesa. A més, va declarar que s'estaven organitzant trobades entre grups de tibetans i xinesos per tal de millorar la comunicació i l'enteniment entre ambdues parts. Entre el 2002 i el 2008 es van dur a terme nou rondes de negociacions entre funcionaris xinesos i representants del Dalai Lama.

c) Sud-est Asiàtic

A les **Filipines**, l'exdirector de Policia i fins a aquell moment sotsdirector general del Consell Nacional de Seguretat, Avelino Razon, va ser nomenat, a mitjan gener, nou conseller presidencial per al procés de pau en substitució d'Hermogenes Esperon, que va ser nomenat màxim responsable del Presidential Management Staff. A final d'any, Razon va ser substituït per A.T. Abaya. Quant al procés de negociació amb el **MILF**, a principi d'any el nou cap del panel negociador del Govern amb aquest grup, Rafael Seguis, va anunciar que el seu equip viatjaria en breu a Kuala Lumpur per discutir amb el Govern malaisi, facilitador de les converses en els últims anys, la represa del procés negociador. El MILF va celebrar el viatge del panel negociador governamental a Malàisia però alhora va recalcar la seva negativa a reprendre les converses fins que el Govern no posés fi a l'ofensiva militar contra el grup en diverses zones de Mindanao. Al febrer, Razon va assenyalar que el Govern treballaria en diverses mesures de creació de confiança, i es va mostrar disposat a revisar la naturalesa i l'estructura del procés de facilitació per tal de millorar-lo. El Govern va portar a terme consultes amb diferents experts internacionals, incloent una delegació britànica que va participar en les negociacions de pau a Irlanda del Nord. A més, un equip del Centre per al Diàleg Humanitari es va reunir amb diversos líders del MILF, amb l'objectiu de desbloquejar el procés.

Al juny, el Govern va declarar la seva intenció de signar un acord de pau amb el MILF abans que el 2010 finalitzés el mandat de la presidenta, Gloria Macapagal

Arroyo, i va oferir la represa de les converses de pau si prèviament se signava un acord de cessament d'hostilitats supervisat per l'International Monitoring Team. A més a més, va sol·licitar la participació de l'Organització de la Conferència Islàmica en la resolució del conflicte ja que va considerar que seria molt difícil assolir un acord definitiu en un format de negociacions bilaterals. Al juny, una delegació del MILF va visitar Irlanda del Nord, per invitació del Govern britànic, per conèixer l'experiència d'aquest país en processos de pau. Poc després, la presidenta Gloria Macapagal Arroyo, va ordenar la suspensió de l'ofensiva militar contra el MILF a Mindanao, en un nou intent de reobrir les negociacions de pau. El grup va respondre recíprocament a l'ordre d'Arroyo frenant els seus atacs contra posicions militars al sud. A mitjan setembre, el **Govern i el MILF van signar a Kuala Lumpur l'acord marc sobre la formació d'un grup internacional de suport al procés de negociació**. A la fi d'octubre, el Govern filipí i el MILF van signar un acord per a la protecció de la població civil, que es va assolir sota els auspicis del Govern malaisi i rubricat a Kuala Lumpur. El pacte compromet les parts a prendre totes les mesures necessàries per evitar la mort de civils o l'impacte sobre aquests o sobre infraestructures o béns civils, com també facilitar la provisió d'assistència i ajuda humanitària. A més, el Govern i el MILF van acordar estendre el mandat de l'International Monitoring Team, que a partir d'ara inclou la supervisió, verificació i notificació sobre el compliment de les parts amb la protecció dels civils. Durant la segona quinzena de novembre, es van reunir a Malàisia, sota la facilitació de Datuk Othman Bin Abdul Razak, els panels negociadors del Govern i del MILF, a més de representants dels governs i les ONG que formen part de l'International Contact Group (Centre per al Diàleg Humanitari, Conciliation Resources, Mohammedia i The Asia Foundation), i va reafirmar la seva voluntat de signar un acord de pau.

Sobre les negociacions amb el grup **MNLF**, a principi de febrer el Govern va aprovar una Ordre Executiva per esmenar la Llei Orgànica que va crear la Regió Autònoma del Mindanao Musulmà (RAMM). Al març, **l'MNLF va declarar que havia iniciat converses amb el MILF per acostar posicions i plantejar una solució comuna al conflicte a Mindanao**. No obstant això, a principi de maig, unes 10.000 persones es van veure obligades a abandonar les seves llars pels enfrontaments entre el MILF i l'MNLF a les províncies de Maguindanao i Sultan Kudarat. Algunes fonts van declarar que els enfrontaments es podien atribuir al fenomen conegut com a "rido" i a la rivalitat entre els líders d'ambdós grups. El secretari general de l'OCI va instar el Govern filipí a implementar plenament l'acord de pau signat amb l'MNLF el 1996. Durant els últims mesos, l'OCI havia facilitat diverses reunions de treball entre representants del Govern i de l'MNLF per desenvolupar plenament els continguts d'aquest acord. A l'agost, el fundador de l'MNLF, Nur Misuari, va acusar les Forces Armades d'haver comès una massacre. Manila va declarar que aquest incident no alteraria el procés de negociació amb l'MNLF per revisar i implementar plenament l'acord de pau de 1996.

El Govern de Filipines i el MILF van acordar la formació d'un grup internacional de suport al procés de negociació

Sobre els acostaments amb el grup armat **NPA** i el seu braç polític, l'**NDF**, a final de febrer el conseller presidencial per al procés de pau, Avelino Razon, va declarar que en un o dos mesos es podrien reprendre els contactes informals amb l'**NDF** amb l'objectiu de continuar el procés de negociacions formals, interromput el 2004. Segons Razon, el Govern estaria considerant acceptar bona part de les 13 condicions exigides per l'**NDF** per reprendre les converses de pau, fins i tot si prèviament no es declarés un alto el foc. Per la seva banda, l'**NDF** es va mostrar disposat a reprendre les converses en el punt en el qual es van estancar el 2004 si el Govern acceptés algunes de les seves demandes. El Govern i l'**NDF** (braç polític de l'**NPA**) van anunciar la seva intenció de continuar negociacions oficials de pau durant el mes d'agost a Oslo (Noruega). Aquest anunci es va produir després que en una trobada informal entre ambdues parts, facilitada per Noruega, l'**NDF** es comprometés a no exigir la seva retirada de les llistes d'organitzacions terroristes de la UE i els Estats Units com a precondition al diàleg. Durant l'anunci de la represa de les converses, el Govern va declarar que el panel negociador del Govern estava en permanent contacte amb José María Sison, líder i fundador del moviment comunista, i Luis Jalandoni, cap del panel negociador de l'**NDF**. A mitjan juliol, Luis Jalandoni, va arribar a Manila per preparar la represa de les converses de pau amb el Govern. El reinici del diàleg es va acordar després que el Govern oferís garanties de seguretat i immunitat a l'equip negociador de l'**NDF**, renunciés a la signatura d'un acord de cessament d'hostilitats de llarga durada i es comprometés a sol·licitar al Departament de Justícia l'alliberament de tres negociadors de l'**NDF**.

A finals de juliol, l'**NDF** va acordar incloure el desarmament de l'**NPA** a l'agenda de les negociacions de pau que es reprendrien a Noruega. Les converses, tanmateix, es van posposar temporalment pel desacord entre les parts sobre l'alliberament de 14 membres de l'**NPA**. D'altra banda, el Govern va criticar que l'**NPA** imposés precondicions a la represa del diàleg, com també diversos atacs presumptament perpetrats per l'**NPA** en algunes regions del país. No obstant això, a mitjan setembre, l'**NDF** va ordenar al grup armat d'oposició **NPA** incrementar les seves ofensives contra les tropes nord-americanes desplegades a Mindanao. Aquest anunci es va produir pocs dies després que els governs de Filipines i els Estats Units anunciessin la seva intenció d'enfortir la seva cooperació en matèria de contrainsurgència, especialment contra el grup armat d'oposició **Abu Sayyaf**. El Govern va anunciar la seva predisposició a continuar amb les converses exploratòries de pau amb l'**NDF**, però, alhora, va declarar que abandonaria l'esforç d'assolir un acord de pau amb l'**NPA** si l'**NDF** continuava sabotejant el procés de pau. Aquestes declaracions es van produir després que s'interrompessin els contactes entre ambdues parts per la demanda de l'**NDF** que s'alliberessin deu dels seus líders empresonats. El Govern en va alliberar només dos, i va acusar l'**NDF** de voler obtenir a la taula de negociació el que no podia aconseguir als tribunals. A més, Manila va acusar l'**NDF** de no voler tractar qüestions de desarmament o cessament de les hostilitats i de ser presoner de les opinions i estratègies de Benito i Wilma Tiamzon, veritables líders del moviment comunista segons el Govern, la qual

cosa, si fos certa, significaria una important i decisiva escissió en el grup.

Pel que fa al conflicte a la regió indonèsia de **Papua Occidental**, durant la segona quinzena d'abril, la secretària d'Estat nord-americana, Hillary Clinton, va afirmar que el Govern indonesi hauria de concedir més autonomia a la província de Papua i que tenia previst abordar aquest assumpte amb els seus homòlegs indonesis. D'altra banda, el Govern indonesi va ordenar l'expulsió de la regió de Papua del **CICR** després de la visita d'aquest organisme a alguns membres de grups secessionistes. A mitjan octubre, la **West Papua National Coalition for Liberation (WPNL)**, que agrupa unes 30 organitzacions, va declarar que desitjava entaular negociacions directament amb el Govern central per abordar la solució al conflicte. Segons la **WPNL**, aquestes converses haurien de comptar amb la facilitació d'una tercera part, que podria ser un Govern o una ONG internacional, i podrien prendre com a model les negociacions amb el grup armat d'oposició **GAM**, que operava a la província d'Aceh. Els líders d'aquesta organització van declarar que no van obtenir resposta a les cartes que el 2007 i el 2008 van enviar al president, Susilo Bambang Yudhoyono, per sol·licitar diàleg. Recentment, un grup de líders papús liderats pel portaveu del West Papua Legislative Council van sol·licitar al vicepresident en funcions, Yusuf Kalla, que intervingués en unes eventuales converses.

Amb relació als diferents grups armats que operen a **Myanmar**, la facció **KNU/KNLA Peace Council**, escindida del **KNU**, va arribar a un acord amb la Junta Militar pel qual els integrants d'aquest grup armat exerciran de guardes fronterers en el pas de Three Pagodas, a la frontera amb Tailàndia. El grup armat d'oposició **KNU** va accedir a mantenir una trobada amb representants del Govern per discutir la possibilitat d'arribar a un acord d'alto el foc, després que representants de l'organització armada es reunissin amb el ministre d'Exteriors de Tailàndia. El Govern de Myanmar està especialment interessat a arribar a aquest acord amb l'objectiu que el **KNU** participi en les eleccions convocades pel 2010, fet que incrementaria la legitimitat d'aquests comicis, fins ara rebutjats per l'oposició. La Junta Militar estaria negociant amb els grups armats d'oposició, amb qui manté acords d'alto el foc, una proposta per la qual aquests passarien a integrar-se dins de les forces de seguretat frontereres i perdrien la seva capacitat auto-organitzativa. Els insurgents passarien a estar sota el comandament de les Forces Armades. Alguns dels grups amb els quals s'estava negociant aquesta proposta eren l'**UWSA**, **KIA**, **MNDAA** i **NDAA**. La implementació d'aquesta proposta tindria lloc després de la celebració de les eleccions previstes pel 2010. A principi de juny, el grup armat d'oposició **KNU** va fer una crida als organismes internacionals perquè pressionessin el Govern de Myanmar per tal que tinguessin lloc converses tripartides sobre els conflictes polítics i ètnics que afecten el país. D'altra banda, una facció minoritària del grup armat d'oposició **karenni KNPLF** va assenyalar que es transformaria en guarda fronterera d'acord amb l'establert pel règim militar birmà. El **KNPLF**, escindit al seu torn del **KNPP** el 1978, manté un acord d'alto el foc des del 1994 i ha operat com una milícia per a les Forces Armades des de llavors. No obstant això, el sec-

tor majoritari del grup armat no va acceptar aquest acord. Al novembre, el Govern va rebutjar la creació d'un estat autònom Wa, tal com havien reclamat els líders del grup armat UWSA. La Constitució de 2008 reconeix l'existència d'una "divisió autoadministrada Wa", i limita així l'autonomia ètnica. El grup armat UWSA va acceptar convertir-se en guarda de seguretat fronterera, sense estar a les ordres de les Forces Armades. El grup armat kachin NDA-K, al contrari, va acceptar aquesta exigència i es va convertir en un dels primers a transformar-se en guarda fronterera.

Respecte a les relacions de la Junta Militar amb la líder opositora Aung San Suu Kyi, a principi de febrer, l'enviat del secretari general de l'ONU, Ibrahim Gambari, va finalitzar la seva visita al país sense haver-se reunit amb el cap de la Junta Militar, el general Than Swe; tanmateix, va poder reunir-se amb Aung San Suu Kyi, i també amb el primer ministre, el general Thein Sein. D'altra banda, la nova administració nord-americana del president Barack Obama podria no ser contrària a mantenir negociacions directes amb la Junta Militar, segons haurien assenyalat fonts del departament d'Estat. El sotssecretari d'Estat va apuntar la possibilitat de crear un format anàleg a l'utilitzat en les negociacions amb Corea del Nord, mitjançant un diàleg a sis bandes en el qual també participarien l'ASEAN, el Japó, la Xina i l'Índia. A principi de juliol la Junta Militar va impedir que el secretari general de l'ONU es reunís amb la líder opositora Aung San Suu Kyi durant la seva visita al país. No obstant això, representants nord-americans de la delegació de la secretària d'Estat nord-americana, Hillary Clinton, es van reunir amb representants de la Junta Militar a Phuket (Tailàndia), durant la celebració del fòrum asiàtic. Els Estats Units van sol·licitar a Myanmar l'alliberació d'uns 2.100 presos polítics, inclosa la líder opositora Aung San Suu Kyi, i va oferir a Myanmar inversions econòmiques al país. A principi d'octubre, Aung San Suu Kyi, es va reunir amb diversos diplomàtics occidentals –de les representacions australiana, britànica i nord-americana– per abordar la qüestió de les sancions econòmiques al país. Suu Kyi hauria sol·licitat als diplomàtics que clarifiquessin l'objectiu d'aquestes sancions, com també les seves conseqüències. Després de la reunió amb la líder, els representants es van reunir amb diversos membres del partit de Suu Kyi, l'NLD. Aquestes trobades es van produir després que la mateixa Aung San Suu Kyi hagués sol·licitat al líder de la Junta Militar, el general Than Shwe, reunir-se amb els diplomàtics per discutir una possible fi a les sancions al país. Per la seva banda, **representants nord-americans van destacar la voluntat de millorar les relacions amb la Junta Militar si aquesta dona passos concrets cap a la democràcia.** Durant la segona quinzena de novembre, el Govern nord-americà va assenyalar que esperava que s'iniciés un procés de diàleg entre la Junta Militar i la líder de l'oposició Aung San Suu Kyi, després que el partit que encapçala, l'NLD, hagués fet pública una carta que Suu Kyi hauria dirigit al líder de la Junta, el general Than Shwe, on mostrava la seva disposició a col·laborar amb el Govern per posar fi a les sancions que afecten el país. Al desembre, Suu Kyi va ser autoritzada a reunir-se amb membres del seu partit.

Respecte al conflicte existent al sud de **Tailàndia**, el nou Govern va anunciar la seva intenció de crear una

nova estructura administrativa per afrontar els principals problemes del sud del país. Aquest organisme comptarà amb la participació de diversos sectors de la societat civil i de diferents sensibilitats polítiques. El viceprimer ministre, Suthep Thaugsuban, coordinarà l'establiment de l'organització, considerada com una prioritat en l'agenda del nou Executiu. A final de maig, el viceprimer ministre, Suthep Thaugsuban, va declarar que al sud de Tailàndia hi havia entre 4.000 i 5.000 insurgents actius i que la solució al conflicte no passaria exclusivament per la repressió militar i policíaca, sinó per incrementar el desenvolupament i la qualitat de vida de les províncies meridionals. Per la seva banda, el cap de les Forces Armades va descartar iniciar converses amb els grups armats i va reafirmar **l'enfocament del Govern per gestionar el conflicte, que consisteix a promoure el desenvolupament de la regió en termes econòmics, socials, culturals i educatius.** Després de seriosos enfrontaments durant els últims mesos, una visita de representants de Nacions Unides i de l'Organització de la Conferència Islàmica (OCI) per conèixer de primera mà la situació del sud del país va provocar que el Govern negués qualsevol intervenció d'ambdues organitzacions en la resolució del conflicte, tal com havien apuntat alguns mitjans locals.

En un altre ordre de coses, a principi de febrer, i després de la visita del ministre d'Exteriors de **Tailàndia a Cambodja**, ambdós països **van acordar resoldre per mitjans pacífics el seu contenciós territorial**, que l'any anterior havia provocat diversos enfrontaments entre les Forces Armades d'ambdós països. Ambdues parts van declarar que el Comitè Conjunt Fronterer de Cambodja i Tailàndia es va reunir a Tailàndia entre el 2 i el 4 de febrer i que el primer ministre cambodjà, Hun Sen, visitaria el país veí amb motiu de la cimera de l'ASEAN, que se celebraria poc després a Tailàndia. Alguns dels punts de l'agenda van ser l'intercanvi de presoners i el desplegament de tropes a la frontera comuna.

Europa

a) Sud-est d'Europa

A **Xipre**, i després de la reunió del 5 de gener, el representant especial del secretari general de l'ONU per a Xipre, Tayé-Brook Zerihoun, va afirmar que els líders de les dues comunitats havien assolit un **ple acord sobre l'harmonització i cooperació entre el Govern Federal i els estats constituents**, i que estaven a prop de l'acord total sobre la jerarquia de normes. Durant la segona quinzena d'abril, l'elecció d'un nou Govern, de caire conservador i nacionalista, en les eleccions anticipades del 19 abril del terç turcoxipriota de l'illa, va generar temors en l'àmbit polític grecoxipriota per les possibilitats d'un enduriment del procés negociador. El partit guanyador, el Partit de la Unitat Nacional (UBP), que va obtenir 26 dels 50 escons parlamentaris, va anunciar que no estava en contra de la idea d'una solució federal, però que definia el federalisme d'una altra manera. En aquest sentit, l'UBP va defensar el reconeixement de l'existència de dos estats i va assenyalar que donaria suport a una solució basada en la idea de l'existència de dos pobles, dos estats i dues democràcies. A mitjan agost el president grecoxipriota, Demetris Christofias, i

el líder turcoxipriota, Mehmet Ali Talat, van concloure la primera fase de les negociacions directes per a la resolució del conflicte de l'illa. Aquesta primera fase va incloure 40 trobades, valorades de manera positiva per ambdues parts així com per Nacions Unides, facilitadora del procés. La segona fase de les converses directes van començar al setembre, incloent discussions sobre sis capítols: governabilitat i repartiment de poder, qüestions vinculades a la UE, seguretat i garanties, territori, propietat i assumptes econòmics, i redactat dels assumptes acordats i en disputa. A mitjan octubre, els governs grecoxipriota i turcoxipriota van cancel·lar els seus respectius exercicis militars anuals amb la finalitat de facilitar un clima de confiança i evitar tensions en el context del procés de negociacions. Durant la segona quinzena de novembre, Grècia i el Govern grecoxipriota van rebutjar la proposta de Turquia d'organitzar negociacions multilaterals que incloguessin les dues comunitats de Xipre, Grècia, Turquia i el Regne Unit, i van afirmar que les actuals negociacions sota mediació de l'ONU eren l'únic espai amb legitimitat per arribar a un acord.

Respecte a **Kosovo**, a mitjan gener **van entrar en funcionament les Forces de Seguretat de Kosovo** (KSF, per les seves sigles en anglès), cos que va prendre el relleu dels Cossos de Protecció de Kosovo (KPC, per les seves sigles en anglès). L'establiment de les KSF estava previst en el pla d'Ahtisaari. Segons l'OTAN, que entrenarà i supervisarà les KSF, aquestes no constitueixen un Exèrcit totalment desenvolupat sinó un cos lleugerament armat. A la segona quinzena d'abril, el president de Kosovo, Fatmir Sedjii, va afirmar que havia demanat a l'ONU que finalitzés la seva missió al país, ja que considerava que la seva presència ja no era necessària, més d'un any després de la declaració d'independència. A mitjan juny, els ministres de Defensa dels països de l'OTAN van acordar reduir el nombre de tropes de manteniment de pau a Kosovo, i van passar de ser prop de 14.000 a 10.000 durant els mesos següents. En la reunió també van tractar la possibilitat de reduir més a llarg termini el nombre total de la missió fins a uns 2.500 membres si la situació de seguretat a Kosovo es mantingués estable i millorés. A mitjan setembre, **la missió de la UE, EULEX, i la Policia de Sèrbia (MUP) van signar un protocol de cooperació**. Malgrat el rebuig inicial, el Govern kosovar va acceptar, finalment, la signatura d'aquest pacte, i va afirmar davant la seva opinió pública que no suposava una amenaça per a la sobirania o la integritat territorial de Kosovo. Malgrat això, diversos sectors kosovars van mantenir la seva oposició a l'acord, ja que inclou l'intercanvi d'informació sobre crim organitzat i més control de la frontera administrativa entre Kosovo i Sèrbia.

Amb relació al contenciós entre **Moldàvia** i la regió de **Transdnièster**, a mitjan febrer el líder independentista, Igor Smirnov, va manifestar que el procés 5+2 era només un marc assessor i va defensar la necessitat d'un format 2+1 de diàleg amb Moldàvia amb mediació russa. No obstant això, Smirnov va afirmar que si no hi havia enteniment en les qüestions polítiques, s'hauria de desenvolupar la cooperació econòmica ja que era un tema d'interès mutu. A mitjan març, **els governs de Moldàvia i la regió de Transdnièster van acordar que seria oportú transformar la missió de manteniment de pau de la CEI en**

una nova missió sota els auspicis de l'OSCE quan s'arribés a una solució al conflicte de Transdnièster. Així ho van comunicar en una declaració conjunta, promoguda i signada també per Rússia, en el marc d'una reunió trilateral al Kremlin. Al document, les parts van confirmar la rellevància del format 5+2, van acordar crear les condicions per reprendre com més aviat millor el treball en aquest format, van afirmar que continuarien mantenint contactes directes i que instarien els grups de treball a establir mesures de confiança. La UE, per la seva banda, va fer arribar al Govern de Transdnièster les seves propostes de mesures de creació de confiança en els àmbits de política social, salut, educació i protecció mediambiental. La iniciativa de la UE pretén generar la confiança entre les dues ribes del riu Dnièster. El ministre d'Exteriors de Transdnièster, Vladimir Yastrebchak, va assenyalar que es tractava d'una iniciativa positiva que seria estudiada. Aquestes mesures tenien com a objectiu la represa del procés de diàleg amb Moldàvia sota el format 5+2, interromput des de l'any 2006. Yastrebchak, tanmateix, va assenyalar que la possibilitat que es repregués el procés de diàleg era petita. A mitjan juliol, el president de Moldàvia, Vladimir Voronin, es va pronunciar a favor de reiniciar les converses per arribar a un acord amb la regió de Transdnièster i va assegurar que era una de les prioritats clau del Govern actual. A mitjan setembre, Vladimir Yastrebchak va assenyalar que la situació política interna de Moldàvia provocaria retards en el procés de resolució del conflicte. Les declaracions es van produir dies després de l'anunci de dimissió del president moldau, Vladimir Voronin, després de vuit anys en el poder. La seva sortida es va produir en un context d'incertesa política, després dels disturbis postelectorals i el canvi de signe del Govern per l'acord d'aliança entre forces opositores guanyadores en les recents eleccions legislatives. Una de les primeres mesures del nou Govern va ser el desmantellament del Ministeri de Reintegració. A mitjan octubre, el líder d'Exteriors del règim de Transdnièster, Vladimir Yastrebchak, va afirmar que la regió estava oberta al diàleg, però que aquest no podia ser espontani, sinó mitjançant un mecanisme ben preparat i amb garanties de la comunitat internacional. El líder de Transdnièster, Igor Smirnov, es va mostrar també contrari a recuperar l'anomenat memoràndum Kozak, preparat el 2003 per Rússia, signat per Transdnièster i rebutjat per Moldàvia. Segons Smirnov, aquest document –que contemplava una solució federal– s'ha quedat antiqüat i ja no respon a les realitats actuals. D'altra banda, el nou primer ministre moldau, Vlad Filat, va manifestar que calia fomentar les relacions entre ambdues societats, promovent llaços entre la joventut, el professorat, els metges i els esportistes, entre d'altres, i va assenyalar que portarien a terme projectes conjunts per millorar els estàndards de vida. A principi de novembre, delegacions de les parts en conflicte com també els mediadors i observadors internacionals del format 5+2 van mantenir a Viena una reunió consultiva. En la trobada, que no suposava encara la represa de les negociacions substantives sota el model 5+2, les parts es van mostrar d'acord en la necessitat d'intensificar el diàleg i van estudiar possibilitats per eliminar els obstacles en la represa del procés negociador 5+2.

Amb relació al conflicte de **Turquia al Kurdistan**, a mitjan febrer el líder del **PKK**, Abdullah Öcalan, va instar les autoritats turques al diàleg amb els kurds, en el

marc del desè aniversari de la seva detenció. Segons informacions en mitjans de comunicació, el líder kurd de l'Iraq, Massoud Barzani, podria estar duent a terme converses amb el PKK per negociar un pla que permetés l'abandonament de les armes per part del PKK a canvi d'una amnistia per a alguns dels seus membres per un determinat període de temps. Segons el diari *Vatan*, els Estats Units també estarien preparant un pla per tractar la qüestió kurda, que podria incloure el desarmament del PKK. El PKK va anunciar el 13 d'abril a través del Consell Executiu del KCK un alto el foc fins a l'1 de juny amb la finalitat de facilitar la recerca d'una solució negociada en el conflicte kurd. El líder del partit prokurd DTP, Ahmet Türk, es va reunir amb el president dels Estats Units, Barack Obama, de visita a Turquia. Al marge de la trobada, Türk va manifestar que el seu partit desitjava asseure's amb l'Exèrcit per buscar una solució a la violència al país i que hi havia una oportunitat oberta per a la pau i la democràcia. A principi de maig, el líder del PKK, Murat Karayilan, va fer una crida al Govern per buscar una solució de diàleg que posés fi al conflicte armat i va destacar que existia una oportunitat per a la pau. Va destacar la voluntat de diàleg del grup amb el Govern de manera directa, o si això no fos possible, de diàleg a través del partit prokurd DTP o d'un "grup de savis". A principi de juny, el PKK va prolongar el seu alto el foc fins al 15 de juliol i va renovar la seva crida a una solució dialogada per finalitzar el conflicte. A mitjan juliol, el PKK va decidir perllongar, per tercera vegada, la declaració de cessament el foc unilateral, en el que es va qualificar com una acció per afavorir la solució pacífica del conflicte amb el Govern de Turquia. A principi d'agost, en una trobada política sense precedents, el primer ministre turc, Recep Tayyip Erdogan, es va reunir durant més d'una hora amb Ahmet Türk, líder del Partit de la Societat Democràtica (DPT), agrupació nacionalista kurda, amb el propòsit d'avançar en la solució del conflicte kurd. El gest va ser interpretat per mitjans de premsa com una aposta d'Erdogan per obrir el diàleg amb els kurds de Turquia. El líder màxim del PKK, Abdullah Öcalan, va afirmar de manera prèvia al full de ruta anunciat (previst pel 15 d'agost i finalment retardat), que s'havia iniciat un nou període, nou i diferent, tan important com la fundació de la república turca, i que suposaria completar el que es va iniciar els anys vint. El seu model de solució passaria per la coexistència de l'Estat i una nació kurda democràtica, de manera que els kurds reconeixien l'existència de l'Estat i l'acceptarien, mentre l'Estat, al seu torn, acceptaria el dret dels kurds a ser una nació democràtica.

Mentre, el Govern va continuar elaborant el seu paquet de reformes per afavorir la resolució de la qüestió kurda. L'Executiu es va referir a aquesta iniciativa com un "paquet de democratització", que no afectaria solament la població kurda. Segons fonts del diari turc *Today's Zaman*, el Govern tenia com a línies vermelles qualsevol canvi al sistema unitari de Govern a Turquia, com també una amnistia que inclogués Abdullah Öcalan, aspectes que no acceptaria. Es tractaria d'un paquet de reformes i mesures graduals, a curt, mitjà i llarg termini. Entre les mesures a llarg termini s'inclourien esmenes constitucionals i una nova definició de ciutadania a la Carta Magna. A mitjan octubre, el líder del PKK, Abdullah Öcalan, va assenyalar des de la

presó que el procés de resolució del conflicte kurd va romandre bloquejat perquè les parts, inclòs el PKK, no va comprendre plenament l'essència del problema. Segons Öcalan, canviar algun article de la Constitució no suposaria per si mateix la resolució del conflicte. Mentre, el líder del partit opositor CHP, Deniz Baykal, va acceptar reunir-se amb el primer ministre, Recep Tayyip Erdogan, per abordar, entre altres qüestions, la iniciativa governamental per a la resolució de la qüestió kurda. Ambdós líders no es reunien des del juliol, quan el Govern va anunciar la preparació de reformes. A la segona quinzena de novembre, **el Govern va presentar al Parlament les primeres mesures concretes de la seva iniciativa de democratització per a la resolució de la qüestió kurda, com a continuació a la discussió parlamentària iniciada a començament de novembre. Es tracta de diversos avenços a curt termini en l'àmbit cultural, polític i social.** Entre les decisions anunciades pel ministre d'Interior, Besir Atalay, s'inclou la possibilitat de recuperar els noms originals de municipis i localitats que van ser obligats a adoptar un nom turc. Aquesta mesura es plasmaria en la conducció de referèndums vinculants prèvia aprovació del Ministeri d'Interior. Segons les estimacions del Govern, unes 100 localitats podrien canviar de nom el 2010. D'altra banda, es crearà una comissió independent per investigar les violacions de drets humans, especialment al sud-est del país. Paral·lelament, Turquia té previst ratificar la Convenció de Nacions Unides contra la Tortura. A més, si bé l'idioma turc continuarà sent l'oficial de Turquia, no es posaran obstacles a l'ús del kurd. Entre aquests, s'eliminaran les restriccions de temps a les emissions en kurd i les emissores privades de ràdio i televisió podran emetre en kurd, i es facilitarà l'aprenentatge dels idiomes nadius, tot i que aquests no es podran ensenyar a les escoles públiques. Els partits polítics podran usar diferents llengües en les seves campanyes. També es traduirà l'Alcorà al kurd. Al mateix temps, les persones que van fugir de Turquia després del cop militar de 1980 i que van ser desproveïdes de la ciutadania turca, podran recuperar-la, incloent persones d'origen kurd, a excepció d'aquells involucrats en terrorisme i manifestacions armades. No hi haurà, de moment, amnistia general per als membres de grups armats, però sí reduccions de les penes de presó. La presentació de la iniciativa va transcórrer en una sessió parlamentària considerada històrica per alguns analistes, i en la qual l'oposició nacionalista turca va criticar durament la iniciativa governamental, qualificant-la de cooperació entre l'AKP i el PKK. Per la seva banda, el prokurd DTP va instar el Govern a clarificar com més aviat millor les seves intencions i a explicar com implementarà les mesures anunciades. Segons el líder del DTP, Ahmet Türk, si el procés s'abordés de manera adequada, es podrien silenciar les armes en tres mesos. El Govern també va modificar el règim d'aïllament del líder del PKK Abdullah Öcalan, el qual des de feia deu anys era l'únic pres de la presó de l'illa d'Imrali. No obstant això, les noves condicions van ser durament criticades pel mateix Öcalan. A mitjan desembre, tanmateix, el Tribunal Constitucional va illegalitzar el partit prokurd DTP, per presumptes vincles amb el PKK, un fet que va qüestionar la viabilitat del pla governamental per dur a terme les reformes i que va motivar que el PKK ho interpretés com una declaració de guerra.

b) Caucas

Pel que fa al contenciós entre **Armènia i Azerbaidjan** per l'enclavament de Nagorno-Karabakh, a mitjan gener, i enmig de diverses violacions de l'alto al foc, el president àzeri, Ilham Aliyev, va afirmar que la Declaració de Moscou de novembre de 2008 evidenciava que la disputa per Nagorno-Karabakh només podia resoldre's d'acord amb un pla en diverses etapes. Segons Aliyev, la posició inamovible d'Azerbaidjan requeria en primer lloc la retirada de les forces d'Armènia i la resolució dels problemes de seguretat sobre la base de garanties internacionals. Una vegada resolts aquests problemes, es podria abordar l'estatus futur del territori, segons el president àzeri. A la segona quinzena d'abril, Ilham Aliyev va afirmar que la decisió de l'estatus de Nagorno-Karabakh podria ser posposada de manera indefinida, ja que no podia haver-hi una decisió unilateral. Aliyev va reiterar, com en passades ocasions, que Azerbaidjan no va participar ni participará en un procés que contempli la separació legal de l'enclavament. Al mateix temps, va assenyalar que no veia cap problema en el fet que Armènia volgués tenir comunicació terrestre amb Nagorno-Karabakh. A mitjan setembre, el Ministeri d'Exteriors àzeri va afirmar que podria considerar l'obertura de la frontera amb Armènia a canvi del lliurament de cinc districtes entorn de Nagorno-Karabakh sota control de les forces armènies des del final del conflicte armat. Segons un portaveu d'Exteriors, aquesta possibilitat ja s'havia expressat en ocasions anteriors i forma part d'una primera fase per resoldre el contenciós, etapa que també inclouria el retorn de la població desplaçada interna.

Sobre els conflictes de **Geòrgia** amb les seves regions separatistes, a mitjan febrer, les parts en conflicte van acordar a Ginebra, sota mediació de l'ONU, l'OSCE i la UE, propostes per a l'**establiment de mecanismes conjunts de prevenció i resposta d'incidents**. En un comunicat conjunt, els mediadors van assenyalar que entre les mesures s'inclouen la celebració de trobades setmanals, o més freqüents si es considera necessari, entre les estructures responsables de la seguretat i l'ordre públic en les zones de tensió així com amb organitzacions internacionals. A més a més, s'estableix una línia de comunicació les 24 hores, i es duen a terme visites conjuntes a les zones que generin preocupació. Sobre la regió d'Ossètia del Sud, reconeguda com a Estat independent per Rússia l'any passat, a final de gener el Ministeri de Defensa de Geòrgia i la Missió d'Observació de la UE (EUMM) van signar un memoràndum que estipulava restriccions al moviment de les forces georgianes en zones adjacents a Ossètia del Sud. A mitjan març, el Govern d'Ossètia del Sud va anunciar que en un termini breu es firmaria un acord militar amb Rússia que permetria aquest últim país l'ús del territori osseta per crear bases militars per un període de fins a 99 anys. D'altra banda, el líder osseta, Eduard Kokoity, va manifestar que la UE i l'OSCE eren responsables dels fets d'agost de 2008 i va expressar disconformitat amb la missió d'observació de la UE (EUMM), ja que considera insuficient el treball que realitza. A final de maig es van suspendre durant uns dies les converses de Ginebra sobre la seguretat al sud del Caucas entre Abkhàzia, Ossètia del Sud, Rússia i Geòrgia, que comptaven amb la mediació de l'ONU, la UE i l'OSCE, i amb

la participació dels Estats Units. Posteriorment, **les delegacions d'Ossètia del Sud i Rússia van renunciar a participar en la cinquena ronda de les esmentades negociacions després d'afirmar que aquestes no tenien cap sentit sense la presència abkhaza**. La delegació d'Abkhàzia va advertir que no prosseguiria el diàleg si Nacions Unides i la UE eren parcials a favor de Geòrgia. El líder abkhaz, Sergei Bagapsh, va afirmar que consideraria si Abkhàzia ha de continuar o no participant en el procés de converses de Ginebra, que reuneix a Geòrgia, Rússia, Abkhàzia i Ossètia del Sud. Segons Bagapsh, Abkhàzia participava en aquest format només per respecte al pla signat pels presidents rus i francès. A mitjan juny, Rússia va vetar la renovació de la missió de l'ONU (UNOMIG) a Abkhàzia, la qual cosa obriria les portes al desmantellament de la missió. També cal assenyalar que a principi de juny, l'oficialista Partit de la Unitat, vinculat al líder osseta Eduard Kokoity, va resultar vencedor en les eleccions parlamentàries de la regió independentista d'Ossètia del Sud, no reconegudes internacionalment, amb un 46% dels vots i 17 dels 34 escons, seguit del Partit Popular i el Partit Comunista, amb 22,6% i 22,2% (nou i vuit escons) respectivament. La participació va ser del 80% segons la comissió electoral. Els últims mesos de l'any, estava previst que en les següents rondes de converses es tractessin els elements bàsics per a un acord marc sobre el no ús de la força. No obstant això, les autoritats d'Ossètia del Sud van decidir no participar en la reunió prevista pel 19 de novembre en el marc del mecanisme per a la prevenció i gestió d'incidents i van advertir que no prendrien part en aquest fòrum fins que no rebessin informació sobre el parador de ciutadans ossetes detinguts per Geòrgia en períodes anteriors. A més, van criticar que aquest marc de discussió només va resoldre qüestions plantejades per Geòrgia. En finalitzar l'any, el Govern georgià va preparar l'esborrany d'una nova estratègia sobre la seva política amb relació a les regions d'Abkhàzia i Ossètia del Sud. L'estratègia promouria involucrar-se i comprometre's amb les dues regions en aspectes com l'economia, l'educació, la salut o la cultura, com també promoure la diplomàcia pública i els contactes entre les poblacions.

Orient Mitjà

A principi de febrer, a l'**Iraq** es van celebrar eleccions provincials amb una participació del 51%, segons dades de la Comissió Electoral. El Govern va informar que la participació va créixer en les àrees sunnites, comunitat que havia boicotejat eleccions anteriors. A mitjan març, el Govern de Nouri al-Maliki va fer una crida a la reconciliació entre els diferents grups del país, i va sol·licitar el perdó per a aquells que van treballar amb el Govern de l'expresident Saddam Hussein, després d'assistir a una conferència de reconciliació amb una tribu xiïta. Al-Maliki va declarar que una part important del pla de reconciliació va ser la creació de consells tribals amb una participació rellevant en el Govern local. Aquesta iniciativa va rebre l'oposició de diversos polítics iraquians, que van afirmar que això només responia a la intenció d'al-Maliki d'obtenir bons resultats en les següents eleccions parlamentàries. D'altra banda, representants kurds, turcmans i àrabs, en disputa pel poder a la ciutat septentrional de Kirkuk,

van arribar a un acord que estipula que el Govern del districte serà ocupat per un kurd, el vicegovernador per un àrab, i la presidència del consell local correspondrà a un turcman. A principi d'agost, els líders de l'Iraq i del Kurdistan iraquí van donar el primer pas important cap a un intent per resoldre el seu conflicte entorn de territoris i recursos petrolers. Després d'un any de diàleg en punt mort, el primer ministre de l'Iraq, Nouri al-Maliki, va viatjar al Kurdistan iraquí per reunir-se amb el reescollit president de la regió, Masoud Barzani. Es va tractar de la primera visita d'al-Maliki a la zona des que va accedir al seu càrrec el 2006. En el marc d'aquesta reunió, els dirigents van resoldre mantenir les converses i establir un comitè conjunt per examinar les disputes pendents.

Sobre la situació entre **Israel i Palestina**, l'inici de l'any va estar profundament marcat per l'ofensiva **israeliana contra la Franja de Gaza iniciada el 27 de desembre i que va causar la mort a més de 1.400 persones, a més de milers de ferits**, en l'operació més violenta des de la guerra de 1967. Abans de l'inici de l'operació, la ministra d'Exteriors israeliana, Tzipi Livni, va declarar que Israel havia d'enderrocar Hamàs. L'atac va succeir al final de la treva de sis mesos entre Hamàs i Israel que finalitzava el 19 de desembre. Després de diversos intents, el 8 de gener el **Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar la resolució 1860 presentada pel Regne Unit, amb 14 vots i l'abstenció dels Estats Units, que feia una crida a un alto el foc immediat, durable i plenament respectat**, que dugués a una retirada completa de les forces israelianes de Gaza, a l'autorització del subministrament de provisions alimentàries, de combustible i de tractament mèdic en el territori, i que s'intensifiquessin les gestions internacionals per prevenir el contraban d'armes i municions a la Franja. A mitjan febrer, després de l'ofensiva israeliana sobre Gaza i de les declaracions separades de treva formulades per Hamàs i Israel, van continuar les converses sota els auspicis d'Egipte sobre l'establiment d'una treva de llarga durada. Durant les negociacions, ambdues parts van acostar posicions en aspectes com l'establiment d'una zona de contenció de 300 metres al llarg de la frontera de Gaza amb Israel. No obstant això, el principal desacord es va perfilar en l'exigència israeliana d'alliberació del soldat capturat per Hamàs el 2006 com a requisit per a qualsevol acord. A principi de març, la secretària d'Estat nord-americana, Hillary Clinton, va visitar Orient Mitjà per primera vegada des que va prendre possessió del càrrec, i va afirmar que una solució basada en els dos estats era inevitable. L'11 d'abril i deu dies després de la presa de possessió com a primer ministre, Benjamin Netanyahu va mantenir el seu primer contacte amb el líder palestí, Mahmoud Abbas, a qui va anunciar la seva intenció de reprendre les converses i de cooperar per promoure la pau. A principi de maig, Abbas es va entrevistar amb el president egipci, Hosni Mubarak, i amb el president de la Lliga Àrab, Amr Moussa, per coordinar i fer avançar el procés de pau amb Israel. Segons Abbas, les consultes van pretendre elaborar un pla àrab global que permetés resoldre els problemes d'Orient Mitjà, especificant que no es tractaria només de la qüestió palestina, sinó de l'ocupació israeliana en general. Segons va informar el diari Al-Quds al-Arabi, **els estats àrabs estaven revisant elements del pla de pau de 2002 perquè Israel accep-**

tés l'establiment d'un Estat palestí desmilitaritzat. Els canvis també implicarien modificacions en el dret al retorn dels palestins dins d'Israel, una qüestió molt polèmica a Israel. La mateixa font periodística va indicar que els canvis eren resultat d'una sol·licitud del president dels Estats Units, Barack Obama. A mitjan juny, el primer ministre israelià, Benjamin Netanyahu, va pronunciar un discurs a la universitat de Bar-Ilan, prop de Tel-Aviv, en el qual va afirmar la seva disposició a la creació d'un Estat palestí sempre que estigués desmilitaritzat i que els palestins reconeguessin Israel com un Estat jueu. Segons Netanyahu, un futur Estat palestí no tindria control sobre el seu espai aeri ni possibilitat de fer contraban d'armes. Al començament de setembre es va celebrar la primera reunió bilateral en sis mesos entre un ministre palestí i un altre israelià. Al novembre, en un senyal de frustració pel bloqueig del procés de pau a Orient Mitjà, el president palestí, Mahmoud Abbas, va anunciar la seva decisió de no presentar-se a la reelecció dels propers comicis generals. Abbas estaria frustrat per la política dels Estats Units respecte a la construcció d'assentaments israelians en els territoris ocupats, ja que Obama va donar suport a la necessitat de parar per complet la construcció de noves colònies; tanmateix, després Washington es va mostrar més flexible davant d'aquesta condició per a les negociacions. A la segona quinzena de novembre, dies després de l'anunci de la construcció de nous assentaments, el Govern de Netanyahu es va mostrar disposat a una suspensió parcial de la colonització a Cisjordània per un període de 10 mesos que, en tot cas, s'aplicaria als nous permisos –sense detenir la construcció d'assentaments en marxa– i exclouent Jerusalem Est. La construcció d'assentaments en els territoris ocupats palestins va començar el 1967 i, actualment, la xifra de colons s'aproxima a les 500.000 persones.

Amb relació al procés d'acostament entre **Israel i Síria**, després de l'ofensiva israeliana sobre Gaza el Govern sirí va anunciar la suspensió de les converses indirectes amb Israel intervingudes per Turquia. A mitjan març, el president sirí, Bashar al-Assad, va afirmar que era possible arribar a un acord de pau amb Israel, però que la normalització de relacions només seria possible si Israel finalitzava el seu conflicte amb els palestins. D'altra banda, dos enviats de l'Administració americana es van reunir amb alts responsables del Govern sirí; aquests van ser els primers contactes d'alt nivell entre els Estats Units i Síria des del 2005. A final de maig, el primer ministre israelià, Benjamin Netanyahu, es va mostrar favorable a reprendre les negociacions de pau amb Síria després de reunir-se amb el president dels Estats Units, Barack Obama, a Washington. No obstant això, va assenyalar que no hi hauria cap concessió que posés en perill la seguretat del seu país i anteriorment es va mostrar contrari a retirar-se dels alts del Golan, condició que Síria considera irrenunciable per a qualsevol tipus d'acord. El president de Turquia, país mediador fins que es van suspendre les negociacions el desembre de 2008 davant la decisió d'Israel d'atacar Gaza, va oferir de nou els seus serveis a ambdós països per reiniciar el diàleg. A la segona quinzena de novembre, **el Govern israelià va manifestar que estaria disposat a reprendre les converses amb Síria sobre la retirada dels alts del Golan.** Segons informacions de premsa, el president francès, Nicolas Sarkozy, va trans-

metre aquest missatge del primer ministre israelià, Benjamin Netanyahu, al president sirí, Bashar al-Assad. Dies després, Netanyahu va reiterar públicament la seva disposició a negociar **directament o a través d'un mediador imparcial, que podria ser França**, per la proximitat de Sarkozy amb ambdós dirigents. Fins ara, aquesta funció havia estat exercida per Turquia, però el Govern israelià i el d'Ankara es van distanciar especialment després del rebuig turc a l'ofensiva a Gaza.

Respecte al **Líban**, cal destacar que a mitjan març, el Govern del Regne Unit va declarar que havia restablert contactes amb l'ala política del moviment libanès Hezbollah, i va afirmar que es tractava d'una resposta a l'evolució política positiva al país. Aquest pas es va produir 10 mesos després que Hezbollah signés un acord d'unitat i s'incorporés al Govern libanès. A principi de juny es van celebrar eleccions parlamentàries i va resultar vencedora la coalició liderada per Saad Hariri, que va obtenir 71 dels 128 escons, un més que en els passats comicis de fa quatre anys. A mitjan aquest mes, l'ambaixador britànic al Líban es va reunir per primera vegada des del 2005 amb representants polítics de Hezbollah després que el Govern britànic aprovés aquesta decisió. Durant la trobada es va parlar sobre la formació del nou Govern libanès. D'altra banda, el representant europeu per a la política exterior, Javier Solana, es va reunir els dies previs a Beirut amb un dels 11 parlamentaris de Hezbollah. A principi de novembre, cinc mesos després de les eleccions, finalment es va formar un Govern d'unitat nacional al Líban que va estar encapçalat pel primer ministre, Saad Hariri. El president del país, Michel Suleiman, va anunciar que el gabinet estaria format per 30 membres, dels quals 15 formen part de la coalició de Hariri, vencedora en els comicis i protegida per Occident. Deu ministres més pertanyerien a l'oposició, incloent dos membres de Hezbollah.

Sobre els conflictes interns entre els grups de **Palestina**, a principi de febrer Hamàs va fer una crida per a una nova representació del poble palestí, afirmació que va ser considerada inacceptable per part del president, Mahmoud Abbas. En el marc de la situació de Gaza, al mes de febrer ambdues formacions es trobaven en **converses amb la mediació d'Egipte per intentar acostar posicions**; aquesta va ser la primera trobada directa entre les dues formacions enfrontades en deu mesos. Pocs dies després, ambdues formacions polítiques van acordar la creació de cinc comitès encaminats a la formació d'un Govern d'unitat nacional interí que prepararia la celebració d'eleccions presidencials i legislatives i que coordinaria la reconstrucció de Gaza. A mitjan març, diverses formacions rivals palestines reunides al Caire van acordar la celebració d'eleccions legislatives i presidencials abans de final de gener de 2010, encara que no van arribar a un acord sobre la formació d'un Govern d'Unitat que seria l'encarregat de preparar els comicis. A final de maig, l'última ronda de negociacions entre Fatah i Hamàs va concloure al Caire (Egipte) sense assolir avenços. Al juny, mediadors egipcis van dur a terme trobades per separat amb representants de Hamàs i de Fatah per intentar acostar les posicions. A mitjan aquest mes, l'expresident nord-americà Jimmy Carter va visitar la Franja de Gaza i es va reunir amb líders de Hamàs. **En aquest context, les negociacions**

internes palestines van assolir una fita a principi d'agost quan es va celebrar a la ciutat de Betlem el primer Congrés de Fatah en 20 anys, amb la presència d'uns 2.300 delegats que van discutir sobre el futur de l'organització política palestina. Fatah va optar per rejovenir el seu lideratge després de diversos dies de reunió en què van debatre el futur de la formació palestina. El president Mahmoud Abbas va ser confirmat en el seu càrrec, encara que les anàlisis de premsa van destacar el triomf de Marwan Barghouti, escollit nou membre del Comitè Central de l'agrupació fundada per Iàsser Arafat. Segons informes de premsa, el Govern israelià estaria dividit respecte a la conveniència d'alliberar Barghouti, una figura popular entre els palestins que està empresonat en una presó israeliana condemnat a cinc penes perpètuas. A final d'agost, el primer ministre palestí, Salam Fayyad, va presentar un programa d'acció que preveia la creació d'un Estat palestí *de facto* al començament de 2011, independentment del curs de les negociacions amb Israel. Fayyad va reiterar que el Govern palestí tenia el compromís de posar fi a la divisió amb el moviment islamista Hamàs, que controla la Franja de Gaza. A final de setembre, el líder de Hamàs a Gaza, Ismail Haniya, va anunciar que el grup islamista esperava reunir-se amb Fatah a mitjan octubre per ratificar un acord de mediació i reconciliació promogut per Egipte. Informacions preliminars van indicar que el pacte inclouria un compromís sobre els presos d'ambdues faccions a Gaza i Cisjordània i sobre les eleccions del 2010. A la fi d'octubre es va estancar la mediació egípcia que intentava una reconciliació entre els principals grups palestins, Hamàs i Fatah, mentre augmentava la tensió després de l'anunci de la convocatòria d'eleccions. Hamàs va anunciar que els comicis no se celebrarien a Gaza, territori sota el seu control des del 2007, i va insistir que la jornada electoral no podia celebrar-se fins que s'arribés a un acord nacional de reconciliació.

Sobre el conflicte del **Iemen**, a final de gener el Comitè de Mediació de Saada va aconseguir que les autoritats iemenites permetessin que uns 100 seguidors d'al-Houthi ferits durant els últims enfrontaments a la província busquessin tractament en altres hospitals fora de Saada. En aquest context, un comunicat de premsa del líder Abdul Malek al-Houthi informava que havien procedit a l'alliberació de 30 presoners de les Forces Armades i cossos de seguretat, i al seu lliurament al Comitè de Mediació, com a gest de prova de les bones intencions del grup i com un pas per activar la pau. Al setembre, i després d'una ofensiva governamental contra els rebels, el Govern del Iemen va rebutjar una mediació externa per intentar resoldre el conflicte que afectava el nord del país i l'escalada de violència del qual estava provocant una severa crisi humanitària. En declaracions a la cadena Al Jazeera, el ministre de Relacions Exteriors iemenita, Abu Bakr al Qirbi, va assegurar que una intervenció internacional en aquest sentit només complicaria l'actual situació. El ministre es va mostrar partidari d'un diàleg intern i va insistir que el Govern estava disposat a converses només amb aquells que estiguessin disposats a acatar les lleis i la Constitució iemenita. A principi de novembre, els enfrontaments a la zona fronterera entre el Iemen i Aràbia Saudita es van intensificar després de la intervenció de forces saudites contra els rebels xiïtes que

lluitaven contra les forces governamentals iemenites. L'aviació saudita va bombardejar posicions dels seguidors d'al-Houthi. Els insurgents xiïtes denuncien discriminació, reclamen més autonomia i un paper més destacat de la versió xiïta de l'islam i acusen Aràbia Saudita de donar suport al Govern de Sanaa. Per la seva banda, el Govern iemenita insisteix que els insurgents pretenen la reinstauració d'un imam xiïta a la zona i que reben el suport de l'Iran. Unes 175.000 persones s'han vist forçades a abandonar les seves llars des de l'inici dels enfrontaments el 2004. Alguns analistes van considerar que si Aràbia Saudita continuava els seus atacs contra els rebels xiïtes al Iemen, l'Iran podria decidir –si no ho estava fent ja– protegir els insurgents.

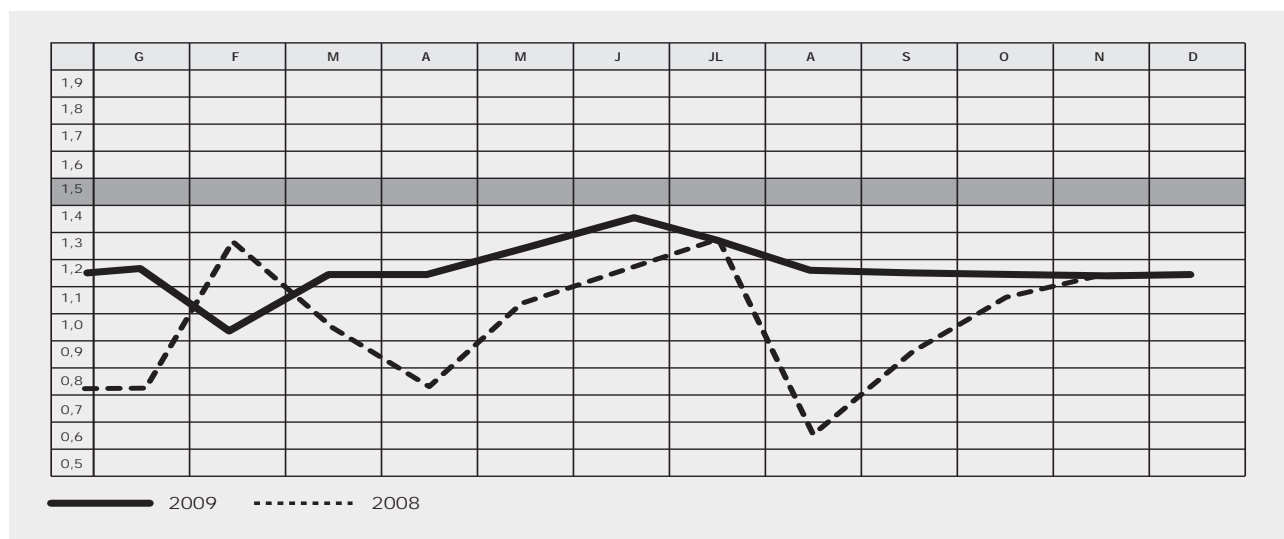
3.3. La temperatura de la pau el 2009

Des de fa uns anys, l'Escola de Cultura de Pau elabora mensualment un índex sobre l'estat de les negociacions

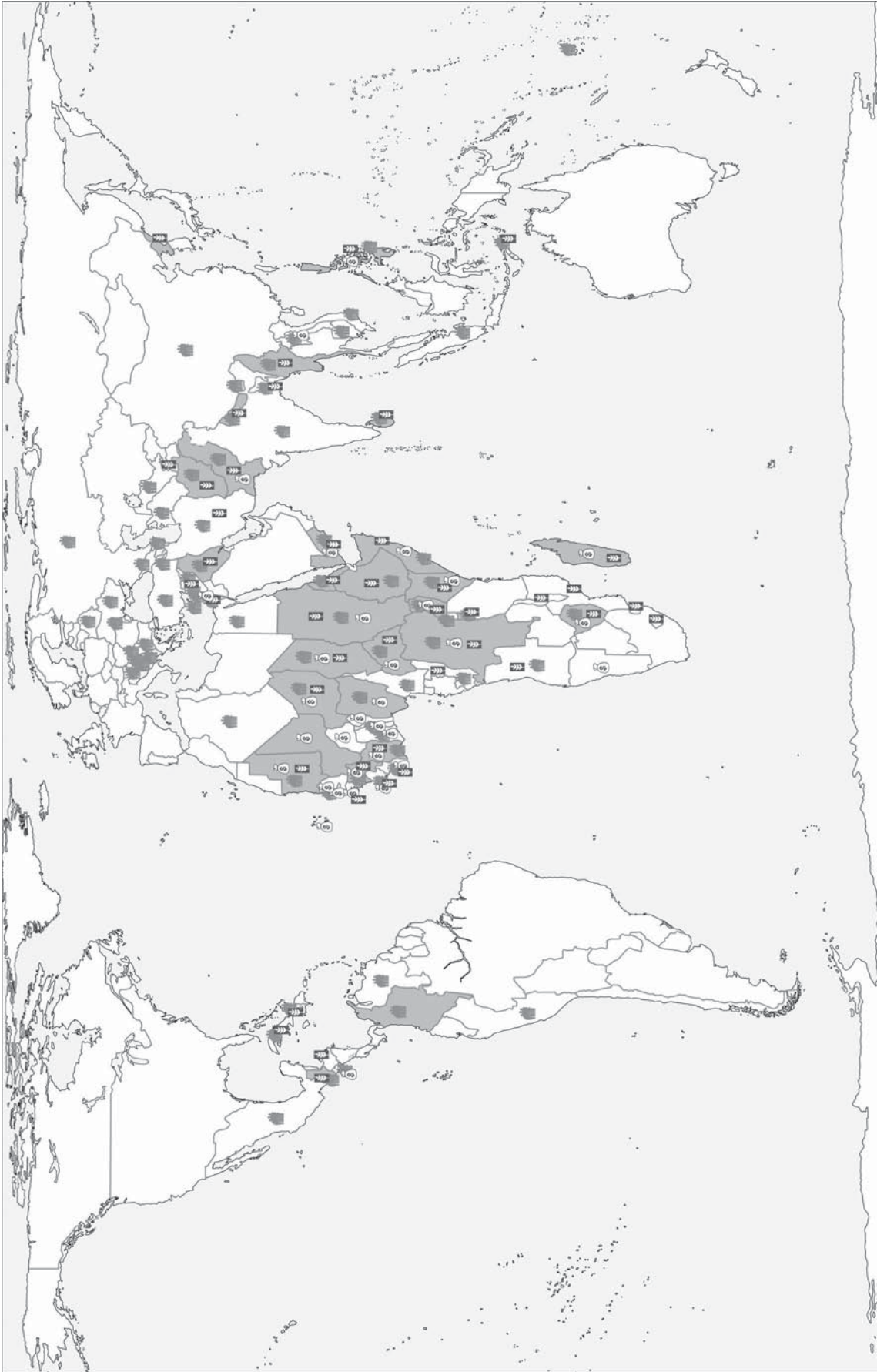
de pau existents al món, a fi d'analitzar les dinàmiques generals dels processos. El 2009, aquest índex analitza una selecció de 33 negociacions.¹

L'índex es configura a partir de la mitjana resultant de concedir tres punts als processos que han funcionat bé durant el mes, un punt als que romanen estancats o no han presentat novetats, i zero punts als que han tingut dificultats, de manera que la màxima puntuació que es pot assolir en un mes és 3,0, i la mitjana, 1,5 punts. Com es pot observar en la figura següent, l'any va acabar amb una mitjana mensual d'1,2 punts, enfront de la mitjana d'1,0 del 2008, 1,1 del 2007, 1,2 del 2006, 1,3 del 2005 i 1,4 del 2004; s'ha frenat el descens dels últims anys, tot i que en cap mes no s'ha assolit una mitjana igual o superior a 1,5 punts. L'índex permet determinar els obstacles que existeixen per mantenir la majoria dels processos en una evolució positiva i de forma sostinguda, resultat de les enormes dificultats que han tingut els processos o exploracions de l'Afganistan, Etiòpia-Eritrea, les Filipines (NPA), Ossètia del Sud, Israel-Palestina, el Pakistan, Sàhara Occidental, sud de Tailàndia, Uganda o el Iemen, entre altres zones.

Gràfic 3.1. La temperatura de la pau el 2008 i 2009

1. Afganistan, Armènia-Azerbaidjan, Burundi (FNL), Txetxènia, Xina (Tibet), Xipre, Etiòpia-Eritrea, Filipines (MILF; NPA), Geòrgia (Abkhàzia i Ossètia del Sud), Índia (NDFB), Índia-Pakistan, Israel-Palestina, Israel-Síria, Kosovo, Moldàvia (Transdnièster), Myanmar (KNU, NLD), Nepal (Terai), Níger (MNJ), Nigèria (MEND), Pakistan (Frontera Nord-occidental), RCA (APDR, FDPC), Sàhara Occidental, Somàlia, Sudan (Darfur), Tailàndia (Sud), Turquia (PKK), Uganda (LRA), i Iemen.

■ Països en situació de crisi humanitària

■ Països amb desplaçaments forçats de població

■ Països amb emergències alimentàries

Ⓢ Països inclosos dins del CAP 2010 o amb crides d'emergència el 2009

4. Crisis humanitàries i acció humanitària

- 1.000 milions de persones, una sisena part de la població mundial, van patir fam durant el 2009.
- Les crisis polítiques van exacerbar les emergències humanitàries a Guinea, Madagascar i RPD Corea.
- El secretari general adjunt de l'ONU per a Afers Humanitaris, John Holmes, va qualificar de catàstròfica la situació de desplaçament que es va produir a les fronteres entre la RD Congo, el Sudan i Uganda després de l'operatiu militar conjunt contra el grup armat LRA.
- Els governs de Sri Lanka i Filipines van restringir i van controlar l'accés i l'ajuda humanitària als desplaçats argumentant la seva intenció d'evitar que l'assistència es desviés cap a integrants de grups armats.
- Somàlia va sofrir la pitjor crisi humanitària dels últims 18 anys, augmentant vertiginosament el nombre de persones que van intentar fugir de la violència creuant l'estret d'Aden cap al Iemen.
- L'absència de seguretat va portar a les organitzacions humanitàries a suspendre temporalment la seva feina en la majoria de països aflagits per situacions de violència.

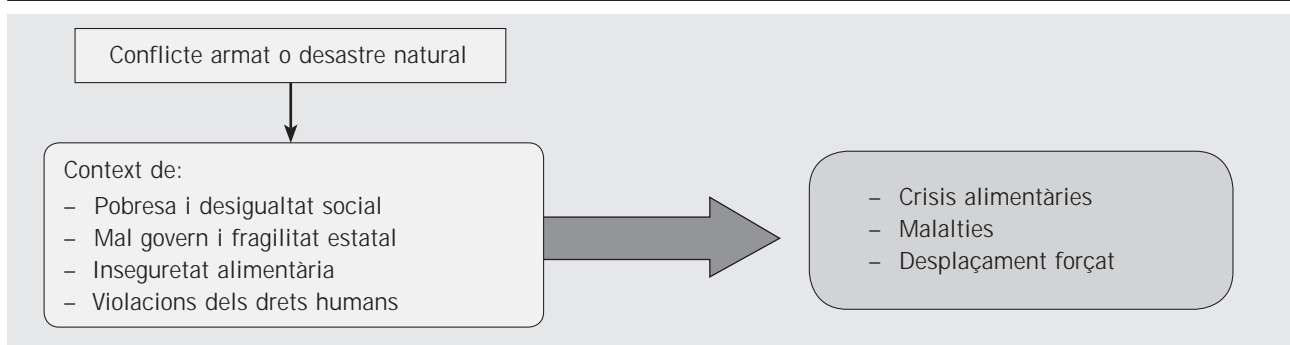
En aquest capítol s'analitza la situació relativa als escenaris de crisis humanitàries i a l'acció humanitària, prestant especial atenció als contextos de violència. En la primera part s'aborda la definició de crisi humanitària i s'analitzen els indicadors que han ajudat a determinar quins països han afrontat una situació de crisi durant el 2009. La segona part examina l'evolució de cadascun d'aquests contextos seguint un criteri regional. La tercera part repassa els aspectes més destacats de les pràctiques en l'acció humanitària durant l'any. El capítol inclou un mapa en el qual s'assenyala els països afectats per crisis humanitàries.

4.1. Crisi humanitària: definició i indicadors

S'entén per **crisi humanitària** aquella situació en què existeix una excepcional i generalitzada amenaça a la vida humana, la salut o la subsistència.¹ Aquestes crisis solen aparèixer dins d'una situació de desprotecció prèvia on una sèrie de factors preexistents (pobresa, desigualtat, falta d'accés a serveis bàsics), potenciats pel detonant d'un desastre natural o un conflicte armat, multipliquen els seus efectes destructius.

Des del final de la Guerra Freda ha proliferat un tipus de crisi humanitària a la qual s'ha denominat "emergència complexa". Aquests fenòmens, de vegades també coneguts com a **emergències polítiques complexes**, són situacions causades per l'ésser humà, en les quals una situació de violència genera víctimes mortals, desplaçaments forçats, focus epidèmics i fams; això es combina amb un debilitament o col·lapse total de les estructures econòmiques i polítiques, i amb la presència eventual d'una catàstrofe natural. Les emergències complexes es diferencien de les crisis per ser més perllongades en el temps, tenir un origen fonamentalment polític i un important impacte destructiu i desestructurador en totes les esferes de la vida. En conseqüència, la resposta a aquestes crisis demana una gran quantitat d'actors a banda dels exclusivament humanitaris, incloent missions de manteniment de la pau i actors polítics i diplomàtics.

Figura 4.1. Aparició d'una crisi humanitària

1. L'expressió "crisi humanitària" no seria correcta des del punt de vista semàntic, ja que el correcte seria parlar de "crisi humana". No obstant això, es tracta d'una expressió acceptada i utilitzada per la literatura que aborda aquest àmbit.

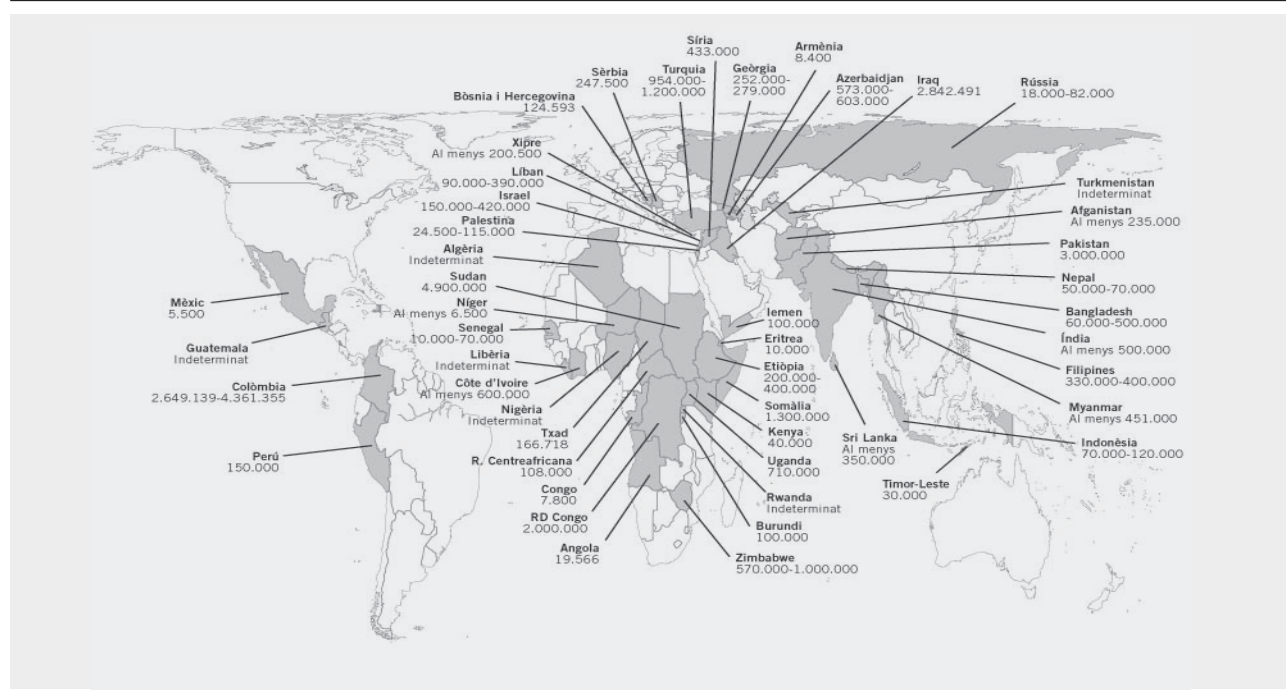
Per determinar el nombre de països que van fer front a una crisi humanitària durant el 2009 s'han utilitzat quatre indicadors que determinen la gravetat de les crisis alimentàries, l'impacte del desplaçament relacionat amb situacions de violència i les situacions d'emergència més crítiques per les quals Nacions Unides va sol·licitar fons. En primer lloc, els informes que publica de forma periòdica la FAO sobre perspectives de collites i situació alimentària assenyalen l'existència de **36 països** en els quals es va produir una **emergència alimentària** durant el 2009 (indicador núm. 4).² Del total d'aquest grup, 20 es trobaven a Àfrica, 10 a Àsia, tres a Amèrica i tres a Orient Mitjà. El nombre resultant és inferior al balanç de l'any anterior (43), encara que s'ha de destacar l'augment del nombre de països afectats per la carestia d'aliments a Orient Mitjà, d'un a tres, principalment per l'impacte de les sequeres i els conflictes armats. Segons la FAO i UNICEF Àsia va ser la regió del món on va créixer més la inseguretad alimentària durant l'últim any; destaquen l'Afganistan, Sri Lanka, el Pakistan, Bangladesh i el Nepal com a països més afectats.

Tot i que durant el 2009 els preus dels aliments es van a reduir en el mercat internacional respecte als assolits el 2008 –quan productes bàsics com el blat i el blat de moro van aconseguir màxims històrics–, això no va tenir una repercussió immediata en els mercats locals. Aquesta situació va afectar a la capacitat d'accés a aliments de la població en un gran nombre de països, principalment en els més pobres i dependents d'expor-

tacions. En conseqüència, l'informe anual de la FAO sobre inseguretad alimentària publicat al maig va alertar que el nombre de persones que patien fam al món superaria els 1.000 milions de persones el 2009, una sisena part de la població total del planeta, gairebé 100 milions més que l'any anterior. L'organisme va assenyalat que les raons per a aquest repunt no es troben en l'escassa producció, ja que els resultats de les collites van ser positius i van augmentar pel que fa al 2008, sinó en la persistència dels preus alts en els mercats locals i la retallada en els ingressos de gran nombre de famílies relacionat amb la pèrdua de feina generada per la crisi econòmica mundial. **La FAO va insistir que es tractava d'una "crisi silenciosa" que suposava un greu risc per a la seguretad i la pau.**

El segon factor que ajuda a determinar l'existència d'una crisi humanitària és l'evolució del **desplaçament intern forçat** (indicador núm. 5), és a dir, aquell que es produeix per efecte de la violència dins de les fronteres d'un país. L'informe publicat per l'Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC),³ que analitza el desplaçament intern durant el 2008, va assenyalat que el nombre de desplaçats interns es va mantenir estable respecte al registrat l'any anterior, amb un total de **26 milions de persones desplaçades en 52 països** del món; Àfrica va resultar la regió més afectada. En aquest sentit, l'aprovació per part dels països que formen part de la Unió Africana (UA) d'una convenció per a la protecció dels desplaçats interns en el continent va representar un important pas en la lluita per acabar amb aquest fe-

Mapa 4.1. Nombre de persones desplaçades internes el 2009⁴

2. Vegeu l'annex I (Taula de països i indicadors i descripció dels indicadors).
 3. L'informe de l'IDMC, publicat el juny del 2009, fa referència a les dades del 2008. Tanmateix, les dades representen les tendències de desplaçament el 2009, ja que es complementen amb les actualitzacions que realitza l'esmentat centre (xifres i anàlisi de contextos) i el seguiment que l'Escola de Cultura de Pau fa de la conjuntura internacional durant l'any.
 4. Elaborat a partir de dades de l'IDMC, actualitzat el desembre del 2009 <<http://www.internal-displacement.org/>>.

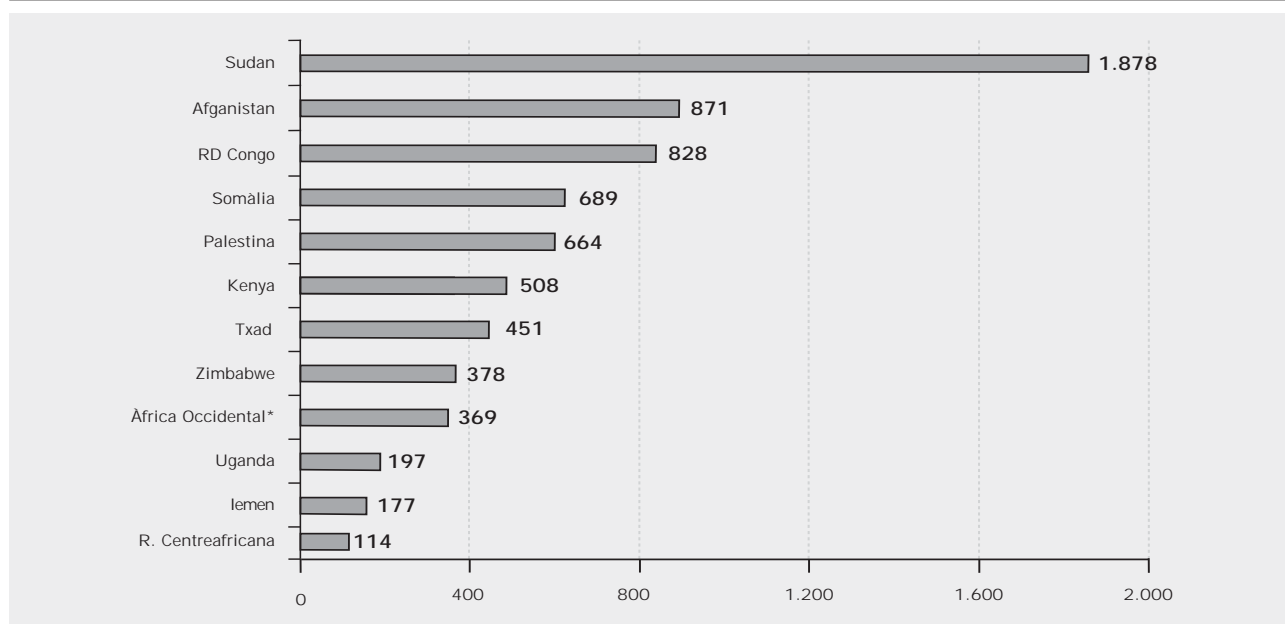
nomen i un compromís dels governs per prevenir que aquestes situacions es produeixin,⁵ fent legalment vinculants els Principis Rectors dels Desplaçaments Interns.⁶ El sud i el sud-est d'Àsia van ser les regions que van experimentar un augment més alt en el nombre de desplaçats interns, i destaquen la situació de les Filipines, l'Índia, el Pakistan i Sri Lanka. L'informe anual de l'IDMC estableix que en 21 països, dels 52 afectats, l'absència d'un acord polític o de pau va ser un dels principals obstacles per trobar una solució duradora per a les persones desplaçades, la qual cosa posa en relleu la gran vinculació d'aquest fenomen amb la construcció de pau.

En 21 països l'absència d'un acord polític o de pau va ser un dels principals obstacles per trobar una solució duradora per a les persones desplaçades

Les situacions destacades com a greus, en les quals 1 de cada 1.000 persones és desplaçada interna, van ser 49, de les quals 20 es van produir a Àfrica, 11 a Àsia, seguides per Europa amb 8 països, Orient Mitjà amb 6 i Amèrica amb 4. **Els casos més greus, en els quals el desplaçament afectava 1 de cada 100 persones, van tenir lloc en 25 països, dels quals 10 eren africans, sis europeus, cinc pertanyien a Orient Mitjà, tres a Àsia i un a Amèrica.**

El tercer indicador, relatiu al **nombre de persones refugiades assistides per l'ACNUR** (indicador núm. 6), va assenyalar un lleuger descens en la xifra de persones en situació de refugi, passant d'11,3 a 10,5 milions, un 7% menys que el 2007. No obstant això, el nombre de refugiats palestins atesos per l'UNWRA va augmentar el 2008, i va passar de 4,6 a 4,7 milions. **En total 15,2 milions de persones van romandre fora del seu país d'origen desplaçades per la violència el 2008.**⁷ En 67 països, una de cada 1.000 persones es va refugiar fora de les seves fronteres nacionals per salvar la seva vida. **En 13 països d'origen, una de cada 100 persones era refugiada, destacant novament els casos de l'Iraq, l'Afganistan i Palestina que, per si mateixos, representen dues tercers parts del nombre total de refugiats al món.** Àsia va continuar sent el continent amb més quantitat de refugiats assistits per l'ACNUR, amb més de 3,5 milions de persones. Somàlia (561.154), el Sudan (419.248), Colòmbia (373.532) i la RD Congo (367.995) van ser uns altres dels països més afectats.

Gràfic 4.1. Crides humanitàries de Nacions Unides 2010 (milions de dòlars)

Font: OCHA, *Humanitarian Appeal 2010. Consolidated Appeal Process*. OCHA novembre 2009.

(*) Benin, Burkina Faso, Cap Verd, Còte d'Ivoire, Gàmbia, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Libèria, Mali, Mauritània, Níger, Nigèria, Senegal, Sierra Leone i Togo.

5. Vegeu l'apartat d'Oportunitats de pau d'aquest informe per a més informació sobre la Convenció Africana per a la Protecció i Assistència dels Desplaçats Interns.
6. "Els Principis Rectors es basen en el Dret Internacional Humanitari i el dret internacional dels drets humans i, per analogia, el dret dels refugiats. Tenen per objecte servir de norma internacional per orientar els governs, organitzacions regionals i tots els altres actors pertinents en la provisió d'assistència i protecció als desplaçats interns. Els Principis identifiquen els drets i garanties relacionats amb la protecció dels desplaçats interns en totes les fases del desplaçament. Els protegeixen contra el desplaçament arbitrari, assenten les bases per a la seva protecció i assistència durant el desplaçament i estableixen garanties per al seu retorn, reassestament i reintegració en condicions de seguretat. Encara que no constitueixen un instrument vinculant, els Principis reflecteixen i són conseqüents amb el dret internacional". Global Database Guiding Principles on Internal Displacement (General Assembly Res. 60/L.1, 132, U.N. Doc. A/60/L.1)
7. L'informe de l'ACNUR publicat el juny del 2009 fa referència a les dades globals de l'agència de gener a desembre del 2008. Tanmateix, les dades es poden considerar representatives de la situació de desplaçament el 2009, ja que es complementen amb el seguiment que l'Escola de Cultura de Pau fa de la conjuntura internacional durant l'any, que en constata la persistència.

Finalment, el quart indicador utilitzat és el **Procés de Crides Consolidades** (CAP, per les seves sigles en anglès) (indicador núm. 7),⁸ mitjançant el qual Nacions Unides sol·licita fons per a les situacions de crisi humanitària que considera més greus o que necessiten més ajuda internacional.⁹ **Per a l'any 2010, l'OCHA va sol·licitar en la seva crida de novembre 7.130 milions de dòlars** –un 9% menys que el 2009, quan es va aconseguir una xifra rècord– **per prestar assistència a 48 milions de persones en 25 països.** En total, Nacions Unides pretén prestar el seu suport a 12 situacions d'emergència humanitària al món –l'Afganistan, R. Centreafricana, el Txad, Kenya, RD Congo, Somàlia, el Sudan, Territoris Ocupats de Palestina, Uganda, el Iemen, Zimbabwe i la regió d'Àfrica Occidental– considerades les més greus per aquest organisme, encara que en l'informe que acompanya al llançament dels CAP Nacions Unides assenyalava Etiòpia, el Nepal, el Pakistan i Sri Lanka com uns altres dels països als quals destinarà esforços especials. Respecte a l'any anterior, la crida va incloure al Iemen com a situació d'especial rellevància, i van desaparèixer les crides específiques per a l'Iraq i Còte d'Ivoire. La crisi per la qual es va sol·licitar un nombre més alt de fons va ser novament el Sudan, amb 1.878 milions de dòlars, seguida de l'Afganistan amb 871 milions. L'OCHA va ressenyar que la quantitat sol·licitada als països donants no suposa ni l'1% del destinat el 2009 per les potències mundials per salvar les institucions financeres privades i per crear estímuls econòmics per evitar la crisi.

Segons una valoració de les dades obtingudes pels quatre indicadors a partir de la informació recollida durant l'any per l'Escola de Cultura de Pau, es considera que **30 països van sofrir una crisi humanitària durant el 2009**,¹⁰ disminuint així en sis el nombre de situacions de crisi pel que fa a l'informe anterior. Part dels contextos postbèl·lics, que s'havien analitzat fins ara a Àfrica Occidental (Liberia o Sierra Leone), van deixar de ser entesos com a emergències, malgrat que persisteixen dades preocupants quant a les condicions de vida de la seva població. Aquest és també el cas de Timor-Leste a Àsia i Haití a Amèrica, encara que la situació de fragilitat que pateixen no pugui descartar l'aparició d'una emergència a curt termini. Guatemala va aparèixer com a nova emergència i va reflectir així l'impacte que la crisi econòmica està tenint especialment en la seguretat de la població a Amèrica Central.

Durant l'any, Àfrica va continuar sent el continent més afectat per les crisis humanitàries, ja que allotjava 16 de les 30 existents (51%), seguida d'Àsia amb sis contextos, Orient Mitjà amb tres i Amèrica amb dos. Aquest informe no fa referència a les situacions de desplaça-

ment perllongat que tenen lloc en diversos països d'Europa i Àsia Central perquè, encara que la situació de la població es trobi lluny de la seva normalització, els llindars de desprotecció i d'emergència no són suficients per considerar aquests contextos situacions de crisi humanitària.

Quadre 4.1. Països amb crisis humanitàries durant el 2009

Afganistan	Iemen	Pakistan
Burundi	Iraq	Palestina
Txad	Kenya	R. Centreafricana
Colòmbia	Madagascar	RD Congo
Còte d'Ivoire	Mali	RPD Corea
Eritrea	Mauritània	Somàlia
Etiòpia	Myanmar	Sri Lanka
Filipines	Nepal	Sudan
Guatemala	Níger	Uganda
Guinea	Nigèria	Zimbabwe

4.2. Evolució de les crisis humanitàries

Durant l'any 2009 la major part dels contextos va sofrir un greu deteriorament; aquest fet va dur la comunitat humanitària a revisar significativament a l'alça les seves previsions financeres i a demanar més fons a partir del segon semestre. Especialment preocupants van ser les situacions que es van produir a les Filipines, Sri Lanka, el Pakistan i el Iemen per l'augment destacat en el nombre de persones que sol·licitaven assistència respecte a l'any anterior. La situació va millorar relativament en contextos com el del Txad, encara que es van mantenir els nivells d'emergència humanitària. L'exclusió de Còte d'Ivoire del procés de crides consolidades va ser també indicatiu de la millora que ha experimentat el país en els últims anys, encara que la seva situació es mantingui fràgil.

Àfrica

Si el passat any 2008 la pujada dels preus dels aliments de primera necessitat va ser el factor que va agreujar la majoria de les emergències humanitàries al continent, el 2009 l'agudització de la violència i els desastres naturals van ser les principals causes de les crisis. Els durs efectes de la crisi d'aliments de l'any anterior havia deixat molts habitants del continent amb les seves capacitats i estratègies d'afrontament minva-

8. Crida anual a donants pel sistema de Nacions Unides. Es tracta d'un cicle programàtic dirigit a les organitzacions humanitàries per planificar la resposta a desastres i emergències en consulta amb els governs, i coordinar, finançar, implementar i fer-ne el seguiment.

9. En el segon apartat del capítol es fa una anàlisi de les tendències de finançament realitzades pels països donants tant en el marc de les crides del CAP com respecte a l'assistència humanitària global.

10. Les crisis humanitàries assenyalades han obtingut un valor destacat en almenys tres dels quatre indicadors utilitzats per a l'anàlisi en aquest capítol. No obstant això, existeixen algunes excepcions –Angola, Bangladesh, Congo, Libèria, Sierra Leone, Senegal i Síria– on es reconeix l'existència d'una situació de fragilitat encara que no d'emergència humanitària. Així mateix, el capítol ofereix informació sobre els contextos de Colòmbia, la RPD Corea, Madagascar i el Nepal, que mereixen especial atenció a causa de la conjuntura particular de cada país, encara que no compleixin amb els criteris de discriminació exposats.

des, la qual cosa va fer insistir l'OCHA i la FAO en la necessitat d'invertir en la prevenció i en programes de recuperació primerenca, que unissin assistència humanitària i desenvolupament i enfortissin les capacitats de resposta de la població del continent. Les situacions que van revestir més gravetat van ser les de Somàlia, la RD Congo, el Sudan i Etiòpia.

a) Àfrica Austral

Països	Factors de la crisi
Madagascar	Crisi política, desastres naturals, aïllament internacional
Zimbabwe	Crisi política i econòmica, VIH/sida, aïllament internacional

Les principals emergències humanitàries de la regió es van desenvolupar en dos contextos de crisi sociopolítica, Madagascar i Zimbabwe, on l'impacte de les males collites, les sequeres i les epidèmies es van agreujar per la inestabilitat en els governs d'ambdós països; aquest fet va reduir les donacions de la comunitat internacional. La manca de confiança en les autoritats locals va justificar que organismes internacionals, com la UE, decidissin paraitzar les ajudes bilaterals i canalitzar els fons destinats a l'assistència humanitària a través de les ONG en ambdós països. No obstant això, la necessitat d'una resposta global a les crisis humanitàries va posar en relleu la importància d'una resposta coordinada de les organitzacions humanitàries i el Govern.

En el cas de **Madagascar**, l'OCHA va llançar a l'abril una crida d'emergència per assistir 3,4 milions de persones, ressaltant que la crisi política havia minvat les capacitats de l'Estat per donar resposta a les necessitats de la població. La imperant sequera al sud i els ciclons al nord de l'illa van agreujar la inseguretad alimentària. De la mateixa manera, la coordinadora humanitària de l'ONU es va veure obligada a augmentar la seva previsió en la crida humanitària realitzada el desembre de 2008 per a **Zimbabwe**, i va passar de 550 a 719 milions de dòlars, mentre la FAO situava en 2,8 milions el nombre de persones que patirien inseguretad alimentària al país el 2009. Al juliol, el país va declarar finalitzada l'epidèmia de còlera que des del mes d'agost del 2008 havia matat almenys 4.300 persones i infectat més de 100.000.

Especialment preocupant va ser també la situació a la regió provocada per les pluges torrencials, que van afectar Namíbia i Angola, i l'emergència humanitària que es va produir a la frontera d'aquest últim país i la República Democràtica del Congo, després que 30.000 angolesos fossin obligats a tornar al seu país, on van haver de fer front a unes condicions de crisi extrema, segons l'ACNUR.

b) Àfrica Occidental

Països	Factors de la crisi
Côte d'Ivoire	Crisi política i econòmica, retorn de desplaçats
Guinea	Crisi política, aïllament internacional

Nigèria	Conflicte armat, desplaçaments forçats
Sahel (Mauritània, Mali i Níger)	Situació de tensió, crisi política i econòmica, desastres naturals

Malgrat que a la regió occidental africana no es produïx cap de les crisis humanitàries més greus del continent, la inclusió d'aquesta zona dins del Procés de Crides Consolidades de 2010 va posar en relleu la fragilitat de les condicions de vida de gran part de la població. Els efectes combinats de la inseguretad alimentària, els desastres recurrents, les epidèmies i la inestabilitat sociopolítica (Guinea, Mauritània, Níger), als quals es va unir l'augment de l'activitat de les xarxes del narcotràfic i de la venda il·legal d'armes a la regió (Guinea-Bissau), han provocat que 139 milions de persones pateixin pobresa extrema. Els alts índexs de pobresa redueixen al mínim les capacitats de resposta i les estratègies d'afrontament de la població davant de possibles emergències humanitàries. Les fortes pluges del mes de setembre van obligar l'OCHA a emetre una crida d'emergència per atallar la situació a Burkina Faso, país especialment afectat amb 100.000 desplaçats i desenes de víctimes.

El retorn dels desplaçats interns a les seves localitats d'origen a **Côte d'Ivoire** va posar en relleu l'escàs suport que aquestes comunitats estan rebent, especialment a la zona occidental del país, on els caps tradicionals van expressar la seva preocupació per la insuficiència d'aliments, aigua i assistència mèdica. Aquesta mateixa situació es va repetir al nord del **Níger**, on el retorn dels desplaçats pel conflicte tuareg va generar demandes d'assistència entre la població. D'altra banda, les situacions de violència experimentades a Guinea i Nigèria van elevar els nivells de desprotecció en ambdós països. A **Guinea** els països donants van cancel·lar tota la seva ajuda oficial al país en reacció al cop d'Estat; mentre que a **Nigèria** els operatius militars a la regió del delta del Níger i la violència sorgida al nord, entorn de les actuacions de sectes islamistes i enfrontaments intercomunitaris, van elevar els nivells de desplaçament intern davant d'una deficitària resposta de les institucions governamentals. Les escasses pluges registrades durant l'any a l'oest de la regió del **Sahel** podrien agreujar els nivells de desnutrició crònica, extremadament alts, a més de reduir l'accés a pastures de les comunitats ramaderes, la qual cosa podria generar conflictes entre les comunitats locals davant l'escassetat de recursos imperant.

c) Banya d'Àfrica

Països	Factors de la crisi
Eritrea	Situació de tensió, desastres naturals, desplaçaments forçats
Etiòpia	Conflicte armat, desastres naturals, desplaçaments forçats
Somàlia	Conflicte armat, desastres naturals, desplaçaments forçats
Sudan	Conflicte armat, desastres naturals, desplaçaments forçats

La violència, la inseguretats i les sequeres van fer de la Banya africana la zona més crítica del continent. La FAO i el PMA van alertar que 23 milions de persones necessitarien assistència alimentària urgent a la regió. El PMA va sol·licitar 1.000 milions de dòlars per a les seves operacions d'emergència a la Banya durant els primers sis mesos del 2010. Més de la meitat dels afectats, 13,7 milions de persones, es troben a **Etiòpia**. Un informe d'Oxfam Internacional va assenyalar que 6,2 milions de persones necessiten assistència urgent en aquest país, i va subratllar que 25 anys després de la campanya *Band Aids* (iniciada per recaptar fons destinats a pal·liar la fam que va causar la mort a un milió de persones al país a la dècada dels vuitanta) s'havien produït pocs avanços en la generació d'estratègies a llarg termini per enfortir la seguretat alimentària de la població.¹¹ El Govern etiòp, tanmateix, va oferir xifres molt menors i va assenyalar que només 4,9 milions de persones necessitaven assistència. A més, nombroses ONG van criticar l'excés de control governamental sobre les seves actuacions, que coarten la seva capacitat d'assistència a la població. D'altra banda, a **Eritrea**, a pesar que el president, Isaias Afewerki, es va mostrar positiu respecte a les previsions de disponibilitat d'aliments de cara al 2010, el PMA i altres organitzacions humanitàries van destacar la situació preocupant del país, on la desnutrició afecta dues de cada tres persones, segons la FAO, i on els estrictes controls imposats pel Govern al desplaçament de les ONG dificultarien l'actuació humanitària en cas d'emergència.

Els atacs contra el personal humanitari a Somàlia i al Sudan van obstaculitzar l'accés a poblacions aïllades per la violència i en condicions de vida extremes. En el cas de **Somàlia**, el grup armat al-Shabab va ordenar la interrupció de les labors d'assistència humanitària de totes les ONG als territoris sota el seu control, amenaçant amb l'ocupació de la violència, i va acusar aquestes institucions de propagar valors aliens a l'islam. Nacions Unides va destacar que el país afrontava la pitjor crisi humanitària dels últims 18 anys i que els fons oferts per la comunitat de donants continuaven sent insuficients per assistir els gairebé quatre milions de persones que depenen de l'ajuda humanitària. Una dada que reflecteix la gravetat de la crisi és que el nombre de somalis que va intentar creuar l'estret d'Aden per buscar refugi al Iemen es va duplicar en l'època de pluges –la més perillosa per realitzar el trajecte– respecte al passat any.

D'altra banda, al **Sudan** la sentència de la Cort Penal Internacional que ordenava la detenció del president sudanès, Omar al-Bashir, va desencadenar l'expulsió de 16 ONG (13 internacionals) que operaven a la regió de Darfur. En el seu moment es va estimar que aquesta acció deixaria 4,7 milions de persones a la província sense assistència. L'anunci realitzat pel Govern sobre la seva intenció de clausurar els camps de desplaçats interns el 2010, podria desencadenar una nova crisi de

desplaçament. A més, la situació de violència creixent al sud del país va suposar el desplaçament de 350.000 persones a la zona, on 1,2 milions de persones van patir una situació de greu inseguretats alimentària, agreujada per la persistent sequera. Malgrat els intents de Nacions Unides i diverses entitats medidores per aconseguir acords amb els grups armats i el Govern que facilitessin les labors de la comunitat humanitària en ambdós països, el nombre d'atacs contra expedicions humanitàries i segrests va continuar augmentant; això va forçar a suspendre les tasques d'assistència en repetides ocasions.

d) Grans Llacs i Àfrica Central

Països	Factors de la crisi
Burundi	Situació postbèl·lica, retorn de desplaçats
Kenya	Situació de tensió, desastres naturals, desplaçaments interns
R. Centreafricana	Conflicte armat, desplaçaments forçats
RD Congo	Conflicte armat, desplaçaments forçats, epidèmies
Txad	Conflicte armat, inestabilitat regional, desplaçaments forçats
Uganda	Conflicte armat, desastres naturals, desplaçaments forçats

La situació humanitària a la regió es va veure greument afectada per les dinàmiques de violència transfrontereres de grups armats com l'LRA ugandès,¹² les operacions militars i els atacs dels grups insurgents a la frontera entre el Txad i el Sudan, i les operacions conjuntes contra les FDLR rwandeses a la RD Congo, que van forçar el desplaçament de la població. Mentre a **Uganda**, l'emergència humanitària es va centrar en la situació de la població retornada, on 1,4 milions de persones han decidit tornar a les seves localitats d'origen des del 2006; s'enfronten a una manca total de serveis bàsics i seguretat en una regió encara plena d'armes. L'OCHA va recordar en la seva crida per al 2010 la necessitat de coordinar la fi de les actuacions d'emergència amb l'inici dels projectes de desenvolupament per evitar que aquesta població quedi marginada de l'assistència.

Nacions Unides va destacar l'augment dels atacs contra personal humanitari al **Txad** com un dels principals obstacles a les labors d'assistència. El 2009 el nombre d'atacs denunciats van passar de 100 a 192 respecte al 2008, la majoria dels quals van ser atribuïts a la criminalitat imperant a la zona i no a la situació de conflicte armat. La inseguretats va obligar a suspendre les operacions d'assistència en nombroses ocasions. No

11. Nick Martlew. *Band Aids and beyond: tackling disasters in Ethiopia 25 years after de famine*. Oxfam Briefing Paper, 22 d'octubre de 2009, <<http://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/bp133-band-aids-beyond.pdf>>.

12. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

Quadre 4.2. Camps de desplaçats interns: estratègia de guerra i dilemes humanitaris

El principi de sobirania estableix que l'Estat és responsable de protegir les persones afectades per la violència i el conflicte armat dins del seu territori. No obstant això, la realitat demostra que, en massa casos, l'Estat és el principal responsable del sofriment dels seus ciutadans. Aquesta realitat aplicada a l'anàlisi del desplaçament intern de la població ens revela que, en no poques ocasions, existeixen veritables estratègies per part dels governs per expulsar una població d'un territori. La lògica que s'amaga darrere d'aquesta estratègia és la de la metàfora emprada per Mao Tse-tung "llevar-li l'aigua al peix", segons la qual es desplaçaria la població d'un determinat territori amb la finalitat que no proporcionis suport, directament o indirectament, als grups armats d'oposició. A aquesta lògica hauria d'afegir-se el fet que, en alguns casos, el territori afectat posseeix importants recursos econòmics o geoestratègics.

El debat ètic entra de ple en aquesta realitat quan les organitzacions humanitàries han de realitzar la tasca d'assistir als desplaçats a causa d'aquesta estratègia deliberada. Les persones desplaçades, en alguns casos, es concentren en camps d'acollida creats pel mateix Govern i sobre els quals s'exerceix una fèrria vigilància per impedir-ne el retorn. En altres casos, els camps són utilitzats a més per les Forces Armades per intentar detectar membres dels grups insurgents o col·laboradors: tots els seus ocupants són víctimes del setge i l'amenaça. Prestar assistència en aquests camps de desplaçats forçats es convertiria així en un suport indirecte a l'estratègia de "neteja de terreny" duta a terme pel Govern. No obstant això, l'alternativa de no proporcionar ajuda i denunciar la situació obertament podria suposar una deterioració més gran en la situació dels desplaçats interns.

Una experiència d'aquest tipus va tenir lloc a Uganda durant la dècada dels noranta, quan el PMA va prestar assistència als desplaçats en els camps, mentre el Govern insistia que aquestes persones havien estat desplaçades pels atacs del grup armat LRA.¹³ A Turquia, també als anys noranta, el Govern va impulsar un programa de reassentament creant els pobles centralitzats (*centralised villages*) per impedir el retorn de la població kurda al sud-est, i on els moviments de la població eren vigilats.¹⁴ Un fet similar va succeir el 2009 a Sri Lanka, on el Govern va crear centres d'acollida per als desplaçats per l'últim operatiu contra LTTE, i no va permetre a les persones que van fugir tornar a les seves llars. En tots els casos les institucions estatals insistien a afirmar que els grups armats havien estat els responsables del desplaçament.

L'accés a les persones desplaçades i concentrades en camps per l'acció governamental és en molts casos restringit, sobretot en les primeres fases d'implementació de l'estratègia de "neteja". No obstant això, la incapacitat o falta de voluntat de l'Estat per prestar assistència a aquestes persones, unida en molts casos a la pressió internacional, porta al fet que les organitzacions humanitàries acabin assumint aquesta tasca. Els principis de l'acció humanitària –imparcialitat, neutralitat i independència– impliquen que, per poder desenvolupar la seva labor, els treballadors humanitaris difícilment podran fer pressió per acabar amb una greu violació del Dret Internacional Humanitari si volen prestar assistència.

El principi de la Responsabilitat de Protegir,¹⁵ alhora que reconeix el principi de sobirania de l'Estat, estableix que la comunitat internacional seria responsable d'acabar amb aquesta situació de desprotecció i violació de drets quan les institucions d'un determinat país sobirà no són capaços o no volen assistir als seus ciutadans. Igualment, les organitzacions de la societat civil serien instruments clau per denunciar i donar a conèixer la utilització estratègica del desplaçament forçat, creant més consciència social que pugui contribuir al fet que la comunitat internacional prengui cartes en l'assumpte.

obstant això, el coordinador humanitari resident, Michele Falavigna, va afirmar que s'havien produït signes positius de recuperació, la qual cosa permetria que una part dels fons sol·licitats per l'OCHA a través del CAP es destinessin a actuacions de recuperació primeirenca i desenvolupament. Entre aquests signes positius, Falavigna va assenyalar el retorn d'una part important de les més de 168.000 persones desplaçades internes al país. La inseguretat també va ser una constant a la **R. Centreafricana**, agreujada per les accions del grup armat ugandès LRA al sud-est. L'ACNUR va estimar que 100 centreafricans creuaven al dia la frontera amb el Txad fugint de la violència, per la qual cosa ja són més de 70.000 els refugiats al país veí. Per la seva banda, la sotssecretària general adjunta per a Assumptes Humanitaris de l'ONU, Catherine Bragg, va

alertar que almenys una quarta part de la població nacional necessitava assistència humanitària a causa de la persistència de la violència.

L'OCHA va continuar descrivint la situació humanitària a la **RD Congo** com una de les més greus del món. Les operacions militars conjuntes contra les FDLR a l'est i contra l'LRA al nord-est van provocar el desplaçament intern de més de 140.000 persones. En aquest sentit, el secretari general adjunt per a Assumptes Humanitaris i Coordinació de l'Ajuda d'Emergència, John Holmes, va qualificar de catastròfica l'operació conjunta contra l'LRA a causa de l'absència total de protecció de la població civil. Des del setembre del 2008 un total de 540.000 persones s'han vist forçades a desplaçar-se a l'est del país, segons Nacions Unides. A més, els atacs

13. Batha, Emma. "Have aid agencies prolonged Uganda's war?". Reuters, 21 de febrer de 2009.

14. Linzey, Sharon i Mark Muller. *The Internally Displaced Kurds of Turkey: ongoing issues of responsibility, redress and resettlement*. KHRP, setembre de 2007.

15. Principi aprovat per l'Assemblea General de l'ONU el 2005 segons el qual la comunitat internacional té la responsabilitat de protegir la població civil d'un tercer Estat quan les autoritats sobiranes no compleixen aquesta funció. Per a més informació, vegeu: ICISS. *La responsabilidad de proteger* <<http://www.iciss.ca/pdf/Spanish-report.pdf>>.

contra personal humanitari es van incrementar greument en aquesta regió; només a Kivu Nord es van produir més d'un centenar, el nombre més alt de casos registrat en el període d'un any a la zona, segons Nacions Unides. Va continuar sent preocupant la situació humanitària de la població a la resta de la RD Congo en zones no afectades per la violència, amb taxes extremadament altes de mortalitat, morbiditat i desnutrició, segons l'OCHA.

Finalment, la persistència de la sequera no només va agreujar la inseguretat alimentària a Kenya –país que va sofrir l'escassetat d'aigua més greu de l'última dècada–, sinó que va repercutir en l'increment del desplaçament fruit de disputes intercomunitàries pel control de recursos al nord del país. Aquesta situació va contribuir també a augmentar les expulsions forçades de somalis refugiats davant l'escassetat de recursos en aquesta mateixa zona, i va convertir en extremes les condicions humanitàries dels que van romandre en els camps de refugiats situats a la frontera. Va ser especialment preocupant la denúncia realitzada per Human Rights Watch sobre el reclutament de joves somalis en els camps de refugiats de Dadaab per part del Govern kenyà per tal de crear milícies que combatsin l'expansió del grup armat al-Shabab dins de les seves fronteres.¹⁶ El president kenyà va decretar la situació de desastre nacional enfront de la greu crisi alimentària que va afectar 3,5 milions de persones i va sol·licitar 400 milions de dòlars a la comunitat internacional per fer-li front. La seguretat alimentària va continuar sent un tema de preocupació a Burundi, on algunes províncies podrien veure's severament afectades a causa de l'impacte de desastres naturals, conflictes pel control de terres, el retorn de refugiats burundesos (31.562 aquest any), epidèmies i escàs proveïment dels mercats locals, segons va alertar el secretari general de l'ONU en el seu informe sobre la situació del país.¹⁷

El Govern va declarar l'estat d'emergència a Guatemala a causa de la greu inseguretat alimentària

una crida d'emergència de 13 milions de dòlars per assistir a les famílies afectades. D'altra banda, a Guatemala, el Govern va declarar l'estat d'emergència després que les persistents sequeres agreugessin la situació d'inseguretat alimentària. De gener a setembre, 462 persones van morir de gana i 54.000 famílies van patir per falta d'aliments a l'est del país, àrea coneguda com el "corredor sec". UNICEF va alertar que la taxa de desnutrició crònica en menors de cinc anys era del 50%, percentatge que podria elevar-se al 80% a les àrees rurals guatemalenes.

A Colòmbia va prosseguir un any més la crisi de desplaçament que, segons les últimes dades de CODHES, havia augmentat un 24,4% en relació amb les últimes estimacions, i va fixar en 4,5 milions el nombre d'afectats. A més, les dades de l'organització Refugees International van assenyalar que un de cada deu colombians havia estat desplaçat per la violència. Les zones més afectades van continuar sent els departaments de les comunitats afrocolombianes i indígenes (Chocó, Nariño i Valle del Cauca), i el desplaçament va tenir una especial incidència als territoris de l'ètnia indígena awa (38 membres de l'ètnia van morir el 2009). Al novembre, l'OCHA va anunciar la creació d'un Fons de Resposta en Emergències per a Colòmbia, amb el qual es pretén donar més flexibilitat en la resposta a les situacions de crisi del país, ja que el Fons es gestiona íntegrament des de Colòmbia. Per contra, el Senat colombià va rebutjar el Projecte de Llei de Víctimes dissenyat per donar més assistència als afectats pel conflicte armat, i va argumentar que l'Estat no podria assumir l'alt cost de les restitucions i les reparacions. D'altra banda, l'assistència a les víctimes oferta per l'ens governamental Acció Social va ser titllada d'insuficient pel Tribunal Constitucional.

Amèrica

Paisos	Factors de la crisi
Colòmbia	Conflicte armat, desplaçaments forçats
Guatemala	Crisi econòmica, inseguretat alimentària

L'impacte de la crisi econòmica es va deixar sentir al continent americà, on es va produir una forta reducció de l'enviament de remeses que va afectar la capacitat adquisitiva de nombroses llars, principalment a Amèrica Central. L'impacte dels desastres naturals també va provocar situacions d'emergència a països com El Salvador, després del pas de l'huracà Ida, que va deixar un balanç de 100 persones mortes i 10.000 persones en situació d'inseguretat alimentària; aquest fet va forçar el Govern a declarar l'estat d'emergència i a emetre

Àsia i Pacífic

Paisos	Factors de la crisi
Afganistan	Conflicte armat, desastres naturals, desplaçaments forçats
Filipines	Conflicte armat, desastres naturals, desplaçaments forçats
Myanmar	Conflicte armat, desplaçaments forçats, epidèmies
Nepal	Situació postbèl·lica, desastres naturals, retorn de desplaçats
Pakistan	Conflicte armat, desplaçaments forçats
RPD Corea	Crisi econòmica, desastres naturals, aïllament internacional
Sri Lanka	Conflicte armat, desastres naturals, desplaçaments forçats

16. Human Rights Watch. "Kenya recruits somali refugees to fight islamists back home in Somalia". HRW, 10 de novembre de 2009. <<http://www.hrw.org/en/news/2009/11/16/kenya-recruits-somali-refugees-fight-islamists-back-home-somalia>>.
 17. Nacions Unides. *Sisè informe del Secretari General sobre l'Oficina Integrada de les Nacions Unides a Burundi*, secció IV epígraf K "Situació humanitària". 30 de novembre de 2009 <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/2009/611>>.

A l'Afganistan i el Pakistan, el desplaçament de població produït pels operatius militars contra els grups talibans i pels atacs i atemptats d'aquests últims va continuar sent el principal motiu de preocupació per a la comunitat humanitària, unit al constant augment dels atacs contra membres d'ONG i organismes d'assistència. El gener de 2009, l'OCHA va reobrir les seves oficines a l'**Afganistan** davant la gran necessitat d'una actuació coordinada de tots els agents humanitaris i de desenvolupament a la zona. La problemàtica generada entorn de la reducció de l'espai humanitari i de la confusió entre l'humanitari i el militar va ser una de les constants durant tot l'any, en el qual van continuar els atacs contra el personal que feia tasques d'assistència a la població. En aquest sentit, la implementació dels Principis Rectors sobre la Interacció i Coordinació dels Actors Humanitaris i Militars a l'Afganistan,¹⁸ acordats el 2008 per agències, ONG i l'OTAN, va continuar sent escassa. La inseguretat va provocar l'evacuació de part del personal de Nacions Unides. Al desplaçament generat pel conflicte es van unir les inundacions al nord i l'oest del país i el terratrèmol que va afectar la província de Nangahar durant el segon trimestre.

Al **Pakistan**, tres membres de l'ACNUR van morir durant l'any mentre desenvolupaven el seu treball, mentre les organitzacions talibanes acusaven totes les organitzacions humanitàries d'antiislàmiques i van demanar la seva retirada. Al setembre s'estimava que 1,6 dels 2,3 milions de desplaçats per l'operatiu militar contra la insurrecció talibana a la Província Fronterera del Nord-oest havien tornat a les seves localitats d'origen. No obstant això, la violència es va reprendre tant en aquesta província com a les Àrees Tribals Federalment Administrades (FATA, per les seves sigles en anglès), i s'estima que al voltant de 900.000 persones van romandre desplaçades en el conjunt del país, de les quals pràcticament la meitat provenen de Waziristan Sud (FATA). La majoria de les persones afectades pel desplaçament es troben allotjades amb familiars, atès que les autoritats pakistaneses consideren poc segur crear camps de desplaçats, la qual cosa està contribuint a dificultar les labors d'assistència. A més, el Govern va restringir l'accés de les organitzacions humanitàries a les zones afectades pel conflicte per raons de seguretat, la qual cosa va deixar en mans de les autoritats pakistaneses –acusades de manipular l'ajuda humanitària– l'assistència als afectats.

Més de 280.000 persones es van veure obligades a desplaçar-se al nord de **Sri Lanka** a causa dels combats entre l'Exèrcit i el grup armat LTTE, que van posar fi al conflicte armat amb la derrota d'aquest últim. Els desplaçats interns, principalment pertanyents a l'ètnia tàmil, van quedar atrapats en el foc creuat durant la contesa i després van ser internats de manera forçosa pel Govern en camps d'acollida. Durant mesos la comunitat humanitària va denunciar la precària situació dels habitants d'aquests 44 camps de desplaçats, la pobla-

ció dels quals doblava en molts casos la seva capacitat real. El Govern va restringir l'accés del personal humanitari als camps per motiu de seguretat nacional, alegant que entre els desplaçats podrien trobar-se membres de l'LTTE. Al setembre les autoritats van anunciar que permetrien la sortida d'alguns desplaçats interns, i a partir de l'1 de desembre es va restablir la llibertat de moviment per tots els reclusos en els camps. El Govern va presentar un pla d'ajuda al retorn que permetria ajudar els desplaçats en la reconstrucció de les seves llars a les zones afectades pels combats. No obstant això, algunes persones van veure dificultat el seu retorn per l'alarmant presència de mines antipersones. Al mes de novembre s'estimava que 136.242 persones romani en els camps, mentre que gairebé 140.000 havien iniciat el retorn a les seves localitats d'origen.

A les **Filipines**, la reactivació del conflicte armat entre l'Exèrcit i el MILF va obligar més de 750.000 persones a fugir. En concloure l'any, 250.000 romani en desplaçades i residien en condicions de gran insalubritat en els camps d'acollida, principalment a Mindanao Central. Els afectats es resistien a tornar a les seves localitats d'origen per por de la inseguretat, malgrat la represa de les negociacions de pau. El 27 d'octubre el Govern i el MILF van arribar a un acord sobre el Component de Protecció dels Civils de l'Equip d'Observació Internacional. En l'acord, les parts es comprometien a prendre totes les precaucions necessàries per evitar la pèrdua de vides civils i els atacs que poguessin perjudicar els interessos de la població, a més de facilitar l'accés als treballadors humanitaris i la provisió de material d'assistència. Així mateix, van acordar ampliar el mandat de l'Equip d'Observació Internacional per incloure la protecció dels civils i la verificació del compliment de

l'acord aconseguit per les parts signatàries. Diverses agències humanitàries van manifestar la seva preocupació per l'augment de la violència interclàssica, coneguda com a *rido*, i l'efecte que això pot tenir sobre el desenvolupament de les seves tasques d'assistència a la regió de Mindanao. El PMA va alertar que la meitat de la població a l'illa patia inseguretat alimentària i que les taxes de mortalitat infantil i materna eren un 30% i un 80% més elevades, respectivament, que a la resta del país. D'altra banda, la gravetat dels fenòmens climàtics que van afectar el país des de setembre va obligar Nacions Unides a llançar una crida d'emergència de 143,7 milions de dòlars per assistir 4,2 milions de persones afectades pels tifons i les tempestes tropicals.

El PMA va alertar que el 40% de la població de la **RPD Corea** dependria de l'assistència externa per fer front a la greu inseguretat alimentària que afectava el país. No obstant això, l'escassa ajuda enviada pels donants només va permetre a l'agència assistir a una quarta part d'aquests nou milions de persones. La represa dels enviaments d'ajuda alimentària per part de Corea del Sud (que havien estat suspesos el febrer de 2008 com

18. *Guidelines for the interaction and coordination of humanitarian actors and military actors in Afghanistan*. Aprovat el 20 de maig de 2008 per la UNAMA, la ISAF-OTAN i prop d'un centenar d'ONG que coordinen el seu treball humanitari al país a través de Nacions Unides. <<http://ochaonline.un.org/OchaLinkClick.aspx?link=ocha&docId=1112389>>.

a mesura de pressió per acabar amb el programa nuclear de Pyongyang) podria contribuir a pal·liar aquesta situació. D'altra banda, al **Nepal** diverses agències van alertar de l'impacte que la inestabilitat política podia tenir sobre el finançament dels projectes de desenvolupament i d'assistència humanitària, pel fet que contribueix a minvar la confiança dels donants. El 60% del pressupost nacional prové de l'ajuda internacional. L'OCHA va advertir de la creixent vulnerabilitat de les comunitats nepaleses, principalment en àrees proclius als desastres naturals i que pateixen inseguretat alimentària. Pel que fa a la situació de desplaçament, el Grup de Treball sobre desplaçament intern va assenyalar la necessitat d'augmentar les ajudes pel reassentament de més de 50.000 persones que no desitgen tornar a les seves localitats d'origen, ja que el Govern només havia finançat programes de retorn. Així mateix a **Myanmar** van continuar els desplaçaments de població en els estats Shan i Karen, mentre els fons destinats a la reconstrucció després del cicló Nargis van continuar sent insuficients per aconseguir la recuperació de la zona i la implementació de mecanismes d'alerta primerenca.

Orient Mitjà

Països	Factors de la crisi
Iemen	Conflicte armat, desastres naturals, volum de refugiats
Iraq	Conflicte armat, desastres naturals, crisi política i econòmica
Palestina	Conflicte armat, bloqueig de la ajuda, crisi política i econòmica

Nacions Unides va emetre una crida d'emergència per assistir en la reconstrucció de **Gaza** després de 22 dies d'ofensiva israeliana sobre el territori que va provocar la mort de 1.440 persones, va desplaçar més de mig milió i va deixar 21.000 famílies sense llar. Durant l'any, van ser constants les peticions de les ONG i agències per a l'eliminació del bloqueig israelià a l'entrada de béns a la Franja de Gaza, que estava dificultant l'assistència humanitària i evitant la reconstrucció de serveis bàsics com el clavegueram o la xarxa de proveïment d'aigües. Diversos informes van assenyalar el greu impacte del bloqueig, imposat fa més de dos anys sobre la població d'aquest territori, on el 75% de les persones pateix inseguretat alimentària i un 60% no té accés a un subministrament continuat d'aigua potable ja que la major part dels aqüífers estan contaminats, en ocasions per l'acció deliberada del Govern israelià. Segons un informe d'Amnistia Internacional, Israel restringeix a un 20% l'accés palestí al principal aqüífer de la zona i impedeix que part d'aquesta aigua arribi a Gaza, on la població es veu forçada a comprar-la de camions cisterna o recórrer a aigua procedent de l'aqüífer de la costa, el 90% de la qual està contaminada.¹⁹ Altres informes van analitzar l'impacte humanitari del mur a **Cisjordània**, cinc anys després que la seva construcció fos declarada il·legal pel Tribunal Internacional de Justícia, mentre que Oxfam Internacional va denunciar que la comunitat internacional i les parts en conflicte havien prevalgut els seus objectius estratègics per sobre de les necessitats i dels drets de la població de **Palestina**. En aquest context, van continuar les noves edificacions de colònies israelianes als territoris ocupats, com també l'expulsió de palestins de l'àrea est de Jerusalem. A més, els intents de Hamàs per controlar la distribució de l'assistència humanitària a Gaza van portar a la suspensió puntual de les activitats de les organitzacions en el terreny.

Quadre 4.3. L'emergència palestina: set anys de mur, dos anys de bloqueig

Coincidint amb la data d'inici del bloqueig a la Franja de Gaza, fa dos anys, i amb el cinquè aniversari de la declaració de la construcció del mur de Cisjordània com a contrària a les obligacions d'Israel sota la legislació internacional per part del Tribunal Internacional de Justícia, Nacions Unides va emetre el 2009 dos informes que reflecteixen el devastador impacte d'aquestes mesures sobre la població de Palestina.²⁰

Després de la presa del poder a Gaza per part de Hamàs el juny de 2007, el Govern israelià va imposar un bloqueig en el pas per tots els llocs fronterers de la Franja, que ha deixat 1,5 milions de persones literalment tancades al territori i ha ocasionat una situació d'emergència humanitària sense precedents a la zona. Les contínues restriccions al pas de persones i mercaderies van ser, d'altra banda, un factor afegit a la crisi desencadenada a Gaza després de l'operació militar empresa per Israel el desembre de 2008, que va contribuir significativament a augmentar les víctimes i minvar les capacitats de reconstrucció fins al punt de fer impossible la restitució de serveis bàsics com la provisió d'aigua i xarxes de sanejament. El bloqueig en termes econòmics ha suposat la total paralització de les exportacions des de Gaza, com també la reducció al mínim de les importacions. A més, les restriccions de moviment han impedit el cultiu dels camps, la pesca en aigües territorials palestines i l'accés de moltes persones als seus llocs de treball. El 40% de la població de Gaza es troba en situació de desocupació, i 120.000 persones han perdut el seu treball a causa del minvament del sector econòmic. El 75% de la població pateix inseguretat alimentària. La falta de material de construcció ha impedit la reconstrucció de cases i la rehabilitació de línies elèctriques i xarxes de distribució d'aigües. Més de 20.000 persones romanen en situació de desplaçament. L'accés a la salut també s'ha vist afectat pels escassos recursos dels quals disposen els professionals mèdics a la Franja, a causa del bloqueig, i per la gran

19. Amnistia Internacional. *Demand Dignity: Troubled waters - Palestinians denied fair access to water*. AI, octubre de 2009. <<http://www.amnesty.org/es/library/asset/MDE15/027/2009/es/41cff16c-a5b1-4fc7-abc0-142218e77047/mde150272009es.pdf>>.

20. OCHA OPT. *Five Years after the International Court of Justice Advisory Opinion. A summary of the humanitarian impact of the barrier*. Jerusalem: Nacions Unides, juliol de 2009; i *Locked in: the humanitarian impact of two years of blockade on the Gaza Strip*, Jerusalem: Nacions Unides, agost de 2009.

dificultat que suposa aconseguir permisos per al tractament de pacients a l'exterior; s'ha incrementat així la situació de desprotecció.

Paral·lelament, un segon informe reflecteix l'impacte de la construcció del mur a Cisjordània, que es va iniciar l'abril de 2002. El 58,3% del seu recorregut ha estat completat, i ha aïllat prop de 10.000 persones entre aquesta edificació i la línia verda d'armistici.²¹ Si finalment es completa, un 9,5% de les terres que pertanyen als Territoris Ocupats quedaran dins d'aquesta "zona de seguretat" afectant la vida de 186.000 persones que quedaran aïllades totalment o parcialment de la resta del territori palestí. A aquesta xifra s'ha d'afegir l'important nombre de persones que han vist i veuran afectades les seves activitats econòmiques en trobar-se els seus terrenys d'explotació o els seus llocs de treball dins d'aquesta zona de seguretat, on l'accés és altament restringit i controlat per les autoritats israelianes. L'impacte econòmic de la construcció del mur –el recorregut del qual travessa antics pols de desenvolupament palestins, centres turístics i terres fèrtils (més d'un 10% del total a la zona)–, ha causat una important disminució en els ingressos de les famílies palestines afectades, que han perdut les seves collites en nombroses ocasions o s'han vist obligades a sembrar menys hectàrees per les restriccions imposades per a l'accés als seus terrenys, pels quals necessiten un permís especial que ha de ser renovat. Per obtenir aquest permís s'ha de disposar d'algun document que acrediti la propietat d'aquestes terres en una regió, Cisjordània, on els terrenys formen part de l'herència familiar i on en rares ocasions han estat registrats amb títols de propietat. Un altre dels principals impactes del mur són les restriccions en l'accés a serveis sanitaris i educació, a més de la ruptura de les relacions familiars i les xarxes socials per a les comunitats que han quedat aïllades entre els murs.

El retorn dels desplaçats pel conflicte armat i la inseguretat alimentària del conjunt de la població van ser els principals temes de debat i preocupació per a la comunitat humanitària a l'Iraq. Des que es va iniciar l'any, 141.150 persones desplaçades internes –només un 5% del total– havien decidit retornar voluntàriament, al costat de menys del 2% dels refugiats iraquians (32.550 persones), segons les xifres facilitades per l'ACNUR fins a octubre, i moltes organitzacions van advertir de les dificultats i la falta de suport suficient a les àrees de retorn. En total, 37.513 famílies havien rebut els paquets d'assistència al retorn del Govern. Segons dades de l'agència estatal Centre d'Estudis de Mercat i Protecció del Consumidor, un 60% de la població depèn dels aliments subsidiats pel Govern, la qualitat del qual no sempre és la millor i no arriba a les famílies necessitades de manera i quantitat apropiada, afavorint així la inseguretat alimentària. En aquest sentit, el Centre va assegurar que el 80% dels aliments que consumeixen els iraquians eren importats –aquest fet provoca que el país depengui de l'exterior per cobrir les seves necessitats– i va assenyalar que, fins a l'inici del conflicte el 2003, l'Iraq gaudia de sobirania alimentària.

Finalment, la deterioració de la situació humanitària al **Iemen** va portar l'OCHA a incloure el país dins del procés de crides consolidades per al 2010. La reactivació del conflicte armat al nord va provocar el desplaçament de més de 75.000 persones, les agències de l'ONU es van veure obligades a realitzar una nova crida d'emergència a l'agost, i van sol·licitar 23 milions de dòlars. El total de població desplaçada a la zona ascendeix a 175.000 des de l'inici del conflicte el 2004. Les restriccions a l'accés a la població afectada i la inseguretat dels actors humanitaris van ser dos elements clau de la crisi, amb la dificultat afegida que la major part dels

desplaçats no es trobaven en camps de desplaçats i la seva dispersió contribuïa a dificultar les labors d'assistència. La creació al mes d'agost d'un Comitè Interministerial d'Alt Nivell per a les Operacions d'Assistència va facilitar que el Govern considerés l'obertura de corredors humanitaris i la signatura d'altos el foc localitzats per facilitar l'accés a les organitzacions d'assistència. No obstant això, fets com el bombardeig d'un camp de desplaçats al setembre –en què van morir 87 persones– i els atacs contra instal·lacions sanitàries duts a terme per l'Exèrcit van posar en qüestió aquestes expressions de bona voluntat. L'ACNUR va aconseguir arribar a un acord amb Aràbia Saudita per obrir un corredor humanitari des de la frontera. Aquesta mateixa agència va alertar sobre la situació crítica dels refugiats i sol·licitants d'asil al país. Des que es va iniciar l'any, més de 50.000 persones han arribat al Iemen creuant l'estret d'Aden, provinents principalment de Somàlia. El Iemen va ser catalogat com el país que pateix més inseguretat alimentària a la regió, i, per tant, molt dependent de les importacions. En aquest sentit, la recuperació del preu del petroli va augmentar els preus dels productes de primera necessitat, i va afectar, consegüentment, les capacitats de provisió de la població.

4.3. Balanç de l'acció humanitària el 2009

A continuació s'analitzen diversos aspectes relacionats amb les crisis humanitàries i l'acció humanitària durant el 2009, en concret les principals dificultats a què han hagut de fer front les organitzacions d'assistència i el paper que han exercit els països donants.²²

21. La línia verda d'armistici fixada el 1949 després de la primera guerra àrab-israeliana determina les fronteres entre Israel, Egipte, Jordània, Líban i Síria i també la línia divisòria entre els territoris d'Israel i els de Palestina.

22. Per acció humanitària s'entén el conjunt d'activitats que té com a objectiu salvar vides i alleujar el patiment en situacions de crisi humanitària. Aquestes activitats són guiades pels principis d'humanitat, imparcialitat, neutralitat i independència. L'acció humanitària també inclou la protecció de civils i la provisió d'assistència bàsica.

a) Principals dificultats de l'acció humanitària

Un any més les organitzacions i els treballadors humanitaris van haver de fer front a constants obstacles i amenaces per a l'acompliment de les seves tasques. El nombre d'atacs directes, segrests i víctimes mortals entre la comunitat humanitària va continuar sent significatiu. Tot i que encara no es disposa d'anàlisi de xifres globals que explicitin la incidència de cadascun d'aquests casos, la seguretat del personal humanitari es va veure especialment compromesa a Somàlia, el Sudan i el Txad, dins del continent africà, a més de l'Afganistan, el Pakistan i els Territoris Ocupats de Palestina. S'ha de destacar l'atac i l'ús per part de les forces militars d'instal·lacions sanitàries, com en el cas de l'Afganistan, Palestina i el Iemen, contradient així el Dret Internacional Humanitari que consagra la inviolabilitat d'aquests espais, així com dels camps de desplaçats i refugiats que també van ser atacats en països com el Txad o el Sudan.

Els governs van obstruir reiteradament i de manera deliberada l'accés de les organitzacions humanitàries a les persones afectades pels conflictes armats a Etiòpia, Filipines, el Sudan, Sri Lanka i el Pakistan, encara que les explicacions per impedir l'accés del personal humanitari van ser diverses segons el cas. Mentre al Sudan responia a una estratègia de pressió després de l'ordre de detenció decretada pel Tribunal Penal Internacional en contra del seu president, al Pakistan el Govern defensava que la situació d'inseguretat a les zones afectades pel conflicte no permetia l'accés d'agències i organitzacions. D'altra banda, tant a Sri Lanka com a les Filipines les autoritats van considerar les víctimes com a possibles seguidors dels grups insurgents i van intentar evitar amb el seu aïllament que prestessin assistència als actors armats.

Les Filipines, Palestina i el Pakistan van ser clars exemples d'intent de control de l'ajuda per part de les autoritats. En el cas de Palestina, després de l'operació militar israeliana Plom Fos, el Govern de Hamàs va demanar a les ONG de Gaza un llistat complet dels seus beneficiaris amb la finalitat de coordinar l'assistència, tot i que les organitzacions es van negar en considerar que aquesta informació podria ser utilitzada per evitar que persones properes a Fatah rebessin ajuda. D'altra banda, al Pakistan les institucions d'assistència oficials van oferir ajuda a aquells que consideraven propers al Govern, afavorint uns grups ètnics sobre uns altres. A Filipines, el Govern va adoptar mesures estrictes per controlar la distribució d'aliments als camps de desplaçats de Maguindanao, exigint a les organitzacions humanitàries que reduïssin les racions de menjar a les persones afectades per evitar que aquesta fos revenuda als membres del grup armat MILF. D'altra banda, l'intent del Govern iraquí de controlar les donacions inter-

nacionals realitzades a organitzacions locals va ser fortament criticat per les ONG del país, que van acusar l'Estat d'intentar acabar amb la seva independència i neutralitat. En el cas de **Somàlia, les restriccions imposades pels Estats Units per a l'enviament d'assistència humanitària a les zones sota control del grup armat islamista al-Shabab**, dins de la seva estratègia contra-terrorista, **va ser un dels factors que va forçar el tancament de 12 centres d'alimentació del PMA al setembre**, i que va afectar 100.000 menors.

Les agències i organitzacions humanitàries es van veure obligades a suspendre les seves operacions temporalment i/o retirar el seu equip del terreny en, pràcticament, totes les situacions de violència que van tenir lloc aquest any; d'altra banda, la falta de coordinació va continuar representant un greu problema a l'Afganistan. En el cas de la RD Congo, la R. Centreafricana, el Txad o el Sudan la inseguretat va ser atribuïda a la delinqüència comuna, mentre que en casos com Somàlia o el Pakistan van ser els grups insurgents els principals responsables dels atacs. La prohibició expressa a l'entrada d'organitzacions humanitàries a les zones afectades pel conflicte va tenir lloc a Etiòpia (Ogaden), el Sudan, Sri Lanka, el Pakistan, el Iemen o Palestina.

Les agències i organitzacions humanitàries es van veure obligades a suspendre temporalment o a retirar els seus equips en pràcticament tots els contextos de violència durant l'any

A l'informe emès per l'Humanitarian Policy Group sobre la inseguretat en el treball humanitari, s'assenyalava que s'havia produït un augment del 61%, en nombres relatius,²³ en la xifra d'atacs perpetrats contra les organitzacions d'assistència; això tirava per terra la teoria que defensa que l'augment de la violència respon a més presència en el terreny d'aquestes institucions.²⁴ Com a dada que reflecteix que el personal humanitari és un objectiu clar dels grups armats, es va assenyalar que el 2008 el nombre de treballadors humanitaris que van morir víctimes d'un atac va excedir al nombre de soldats que van morir mentre formaven part d'una missió de manteniment de la pau. Els treballadors humanitaris han estat definits com a objectiu de manera explícita al Pakistan i Somàlia, on se'ls acusa d'estendre idees i pràctiques contràries a l'islam, mentre que a la RD Congo el nombre d'atacs contra el personal humanitari va doblar el registrat l'any anterior, sobrepasant així el centenar.

El 19 d'agost es va celebrar el **primer Dia Mundial de l'Acció Humanitària**, amb el qual Nacions Unides pretén donar més visibilitat a la labor d'assistència i les situacions de crisi humanitària arreu del món. La data triada commemora l'atac comès el 2003 contra la seu de Nacions Unides a Bagdad (l'Iraq) en què van morir 22 persones, entre elles el llavors principal responsable de l'acció humanitària de l'organisme, Sergio Vieira de Melho. En aquest sentit, el president de l'Assemblea General de l'ONU, Ali Abdussalam Treki, va denunciar l'augment dels atacs contra el personal

23. Humanitarian Policy Group va realitzar la comparació anual de la incidència de la violència contra treballadors i organitzacions en relació amb el nombre de personal d'aquests organismes que es trobava en el terreny cada any.

24. Stoddard, Abby, Adele Harper i Victoria Didomenico. *Providing Aid in Insecure Environments: 2009 update*. Humanitarian Policy Group, Londres: Overseas Development Institute, abril de 2009, a <www.cic.nyu.edu/Lead%20PDF/HPG_2009&20.pdf>.

humanitari, a més de recordar als Estats que, segons el Dret Internacional Humanitari, estan obligats a protegir aquestes persones en l'acompliment de la seva labor i a facilitar-los l'accés a les poblacions afectades per l'emergència.

Amb motiu de la celebració, diversos analistes i entitats (com el Comitè Permanent Interagències, Humanitarian Policy Group o Feinstein Centre) van alertar de

la progressiva reducció de l'"espai humanitari" i del perill que suposava, per als responsables de les labors d'assistència, la tendència a aconseguir més integració entre l'agenda política i humanitària en contextos de conflicte armat o tensió social. Aquesta integració va ser assenyalada com un dels factors que, en gran manera, havien contribuït a l'augment dels atacs contra els treballadors humanitaris.²⁵

Quadre 4.4. Treballador humanitari: professió d'alt risc

L'assistència humanitària i la provisió de serveis bàsics a les persones afectades per conflictes armats i situacions de violència ha esdevingut en els últims anys una professió d'alt risc per als professionals de l'ajuda. Així ho revela un informe de l'Humanitarian Policy Group (HPG) de 2009 que assenyalava que el 2008 es va convertir en l'any més mortífer dels dotze últims, en haver estat assassinats 260 treballadors humanitaris.²⁶

Encara que un dels arguments que se sol esgrimir per explicar aquesta alça és l'augment de la presència de les organitzacions humanitàries al terreny, l'HPG es desentén d'aquesta teoria, mostrant que els últims tres anys i en nombres relatius –és a dir, tenint en compte el nombre de professionals en les operacions– s'ha produït també un augment del 61% en el nombre d'atacs. De fet, durant el 2008 el nombre de treballadors humanitaris morts va superar el nombre de soldats que van morir mentre formaven part d'una missió de manteniment de la pau de l'ONU. Aquesta dada fa pensar en els motius que porten els actors armats a convertir en objectiu dels seus atacs els actors humanitaris, la missió dels quals és atendre les víctimes civils del conflicte. La resposta és clara: a ulls dels actors armats, les organitzacions humanitàries no són en gaires casos independents, neutrals ni imparcials, principis pels quals s'haurien de regir. Així mateix, quan el setge a la població civil és una de les principals estratègies de guerra, qualsevol que pretengui ajudar aquestes persones es converteix, per consegüent, en enemic.

En aquest sentit, l'informe de l'HPG assenyalava que l'augment és conseqüència de la motivació política dels atacs, que van més enllà dels assalts destinats a robar els subministraments humanitaris o el material logístic per a ús dels actors armats. També es destaca la cooperació cada vegada més gran entre grups criminals i armats en els segrestos de personal internacional, pràctica amb què es busca, a part d'un rescat abundant, donar més visibilitat al conflicte i les demandes d'un grup. Aquesta situació és especialment destacada en els casos de l'Afganistan i Somàlia, com també més recentment al Pakistan. Mostrar la imparcialitat, la neutralitat i la independència s'ha convertit en una tasca àrdua, principalment per a les ONG que treballen en contextos de violència, ja que en algunes ocasions cal l'ús d'escortes militars per fer possible el lliurament d'ajuda a poblacions aïllades pel conflicte. A més, l'ús de l'acció humanitària com a estratègia de grups polítics, forces armades nacionals o de potències ocupants, o del mateix Estat, només augmenta la confusió. En general, les organitzacions d'assistència són percebudes com a part de l'agenda dels països occidentals en alguns dels contextos de conflicte, com és el cas de l'Afganistan, i malgrat els esforços per mostrar de manera efectiva la seva presumpta independència de vegades no aconsegueixen el seu objectiu.

Els casos paradigmàtics per la major incidència dels atacs violents contra personal humanitari són l'Afganistan, Somàlia i el Sudan (Darfur). Juntament amb el creixent nombre d'atacs que acaben en mort, un altre dels casos que ha augmentat de manera preocupant són els segrestos. Pel que fa a la nacionalitat de les víctimes, la major part dels afectats són personal local, encara que els últims anys s'ha registrat un lleuger augment en el nombre d'expatriats que han estat blanc d'un atac, principalment a les ONG.

Juntament amb les estratègies per mostrar independència, un altre dels mètodes per incrementar la seguretat al terreny és clarament l'acostament i diàleg amb els actors armats per aconseguir que aquests acceptin la presència i el treball de les organitzacions. Malgrat les dificultats que això suposa i la necessitat de renovar els compromisos assolits amb certa periodicitat, les dades ofertes per l'informe demostren que aquesta estratègia dona resultats, encara que no sempre aconsegueix evitar que es produeixin atacs.

25. IRIN, "Analysis: humanitarian action under siege", a IRIN, 18 d'agost de 2009. <<http://www.irinnews.org/Report.aspx?ReportId=85752>>.

26. Stoddard, Abby, op. cit.

b) El paper dels donants

El novembre de 2008, el Procés de Crides Consolidades de l'OCHA (CAP) es va centrar en 10 situacions d'emergència humanitària per les quals va sol·licitar 7.000 milions de dòlars –gairebé el doble de fons que el 2007–, amb què prestaria assistència a 30 milions de persones en 31 països durant el 2009. A més, en aquest mateix període, va dissenyar la planificació anual de l'acció humanitària per donar resposta a les crisis de l'Afganistan, el Pakistan, Sri Lanka i Kenya, i va emetre set crides extraordinàries (*flash appeal*),²⁷ cinc menys que el 2008. D'aquestes crides extraordinàries només dues corresponien a situacions de conflicte o tensió política (Madagascar i el Iemen), mentre que la resta pretenien donar resposta a desastres naturals, en ocasions combinats amb inestabilitat política o situacions de violència, com en el cas de les Filipines.

En concloure l'any, els donants només havien aconseguit comprometre el 64% dels fons necessaris per finançar l'assistència dels CAP i les crides extraordinàries vigents el 2009, encara que la xifra total obtinguda, 6.300 milions de dòlars, va ser la més alta aconseguida pels CAP des de la seva creació. A això cal afegir que aquest any la disparitat de finançament entre les diferents crides va ser la menor registrada dins dels CAP, ja que la majoria d'aquests van aconseguir obtenir entre el 60% i el 70% del sol·licitat, amb l'excepció de Côte d'Ivoire. No obstant això, si es realitza la mateixa anàlisi en virtut dels sectors finançats dins de la resposta humanitària trobem una gran disparitat, entre el 83% obtingut per l'alimentació i el 35% obtingut per a la seguretat de l'equip i les operacions d'emergència (malgrat que la quantitat demandada per a aquesta última és 50 vegades menor que la sol·licitada per al sector d'aliments). En aquest sentit, **l'OCHA va posar en relleu la necessitat que els donants siguin més flexibles i per-**

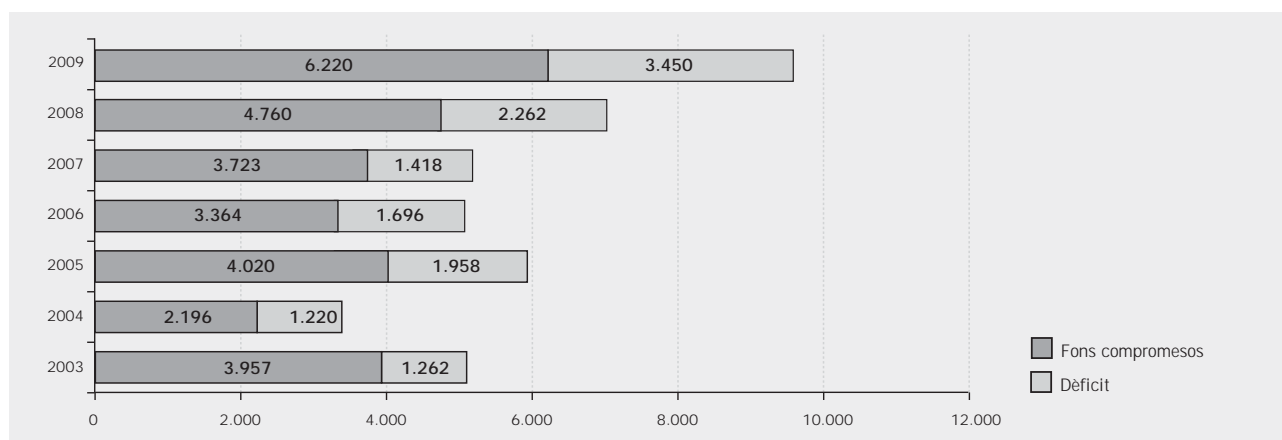
metin que siguin les organitzacions les que distribueixin el finançament entre els diferents sectors d'actuació per donar una resposta global a l'emergència, evitant prede-terminar els seus fons per a un sector en concret. La resposta a una situació d'inseguretat alimentària, per exemple, no implica solament la distribució de menjar, sinó la millora de la sobirania alimentària, l'accés a l'educació dels menors, millors xarxes de sanejament i infraestructures sanitàries, etc.

El finançament humanitari internacional va aconseguir al desembre els 10.366 milions de dòlars,²⁸ 1.756 milions menys que el 2008; l'OCHA va atribuir aquest fet a la recessió econòmica mundial, encara que va subratllar que aquesta no havia afectat seriosament la capacitat dels donants. Per la seva banda, les organitzacions que depenen especialment de les donacions privades van ressaltar la clara reducció dels seus fons el 2009. No obstant això, **els més afectats per la constricció de la resposta humanitària dels donants van ser les crides extraordinàries**, que només van aconseguir un 49,8% de finançament com a mitjana, enfront del 68,8% aconseguit el 2008, tot i que les sumes sol·licitades van ser molt inferiors a les del passat any.

Finalment, els països que han donat més fons en relació amb el seu PIB van ser essencialment europeus; els primers llocs els ocupaven Luxemburg, Suècia, Mònaco, Noruega i Dinamarca. Kuwait seria el primer país no occidental que apareix en el llistat, en el lloc tretzè, per sobre de països com els Estats Units, Alemanya o Espanya. En general les donacions de la majoria dels països es van contreure en la mateixa mesura que ho va fer el seu PIB, ja que l'ajuda oficial està unida al creixement intern. El proper any, en què es preveu que persisteixin les constriccions econòmiques del 2009, posarà a prova la voluntat dels països per continuar finançant l'assistència humanitària, convertint-la en

Els donants només van aconseguir finançar el 64% de les crides de assistència

Gràfic 4.2. Evolució del finançament humanitari (en milions de dòlars)

Font: OCAH. *Humanitarian Appeal 2010. Consolidated Appeal Process*. OCHA novembre 2009.

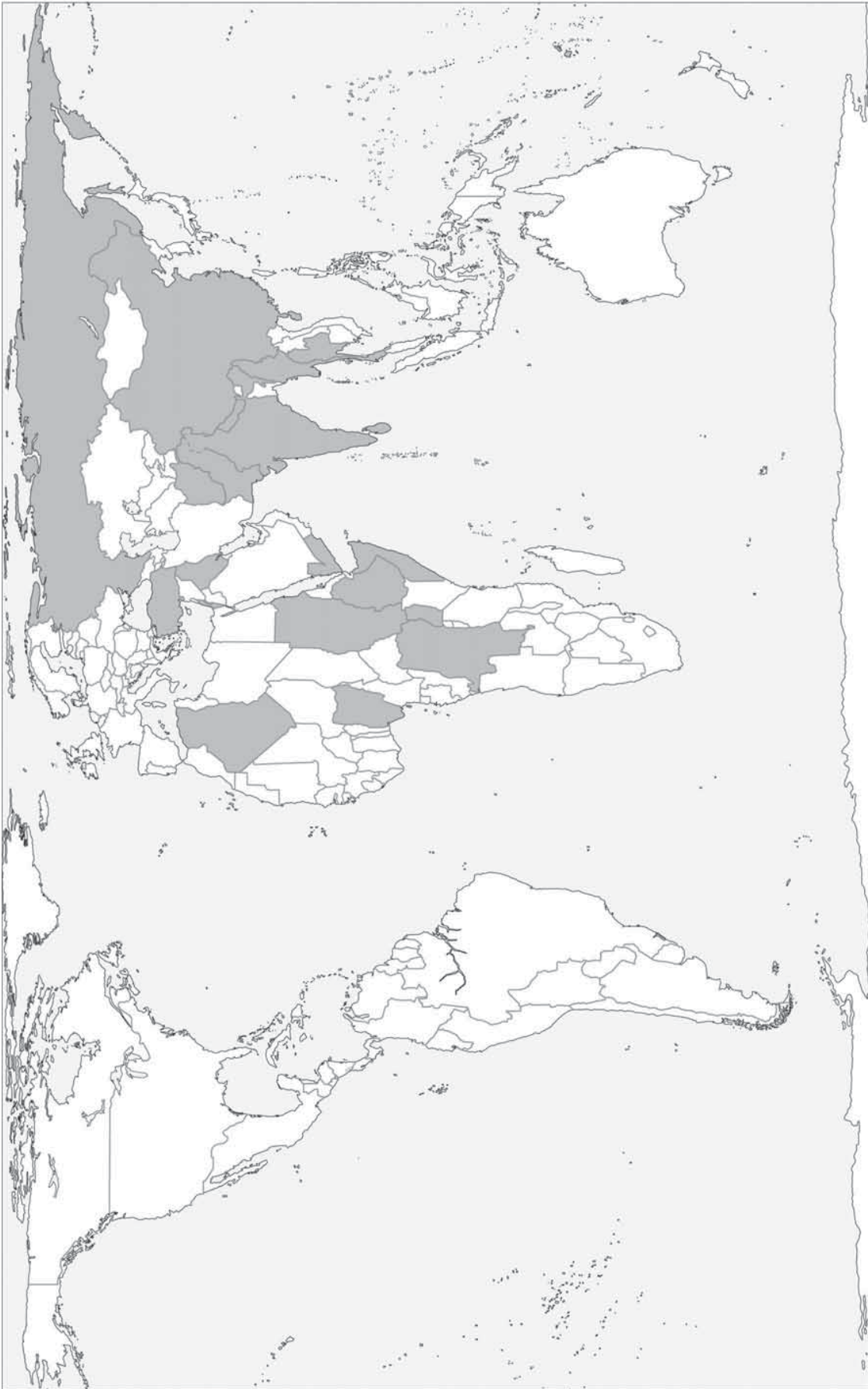
27. Les crides extraordinàries són aquelles llançades pels governs a través de Nacions Unides amb la finalitat de donar resposta a una emergència humanitària i que tenen una vigència de sis mesos prorrogables.

28. Xifra recollida al Financial Track Service de l'OCHA [consultat el 23.12.2009] <<http://www.reliefweb.int/fts>>.

una prioritat i fent de la protecció de la població del planeta un tema tan crucial per als Governos com la protecció dels seus propis conciutadans.

A l'informe que acompanya la crida anual dels CAP, l'OCHA posa un èmfasi especial a les "crisis lentes", també conegudes com a *slow-onset*, en les quals un conjunt de factors acumulats units a una vulnerabilitat crònica extrema generen situacions d'emergència humanitària poc visibles, sovint confoses amb necessitats de desenvolupament, i que precisen d'una resposta coordinada. Les crisis humanitàries de Madagascar o dels països de l'Àfrica Occidental són exemples d'aquest tipus d'emergències. En aquests casos, la inseguret

alimentària no es deu exclusivament a les males collites, sinó a l'augment dels preus del consum, la reducció dels ingressos i la creixent desocupació que han reduït la capacitat d'accés als aliments. Les organitzacions defensen la necessitat de destinar fons d'emergència a aquestes situacions, encara que pugui resultar confús per a alguns donants el fet que no s'hagi produït un desastre natural o humà que en justifiqui la urgència. En aquest sentit, l'OCHA també aposta per tal que les actuacions d'emergència incorporin projectes de recuperació primerenca (*early recovery*) amb la intenció que es redueixi el buit entre les activitats humanitàries i les de desenvolupament, apropant, i fins i tot aconseguint, la coexistència d'aquests dos tipus d'actuació.

■ Països amb un major grau de desprotecció i incumpliment dels drets humans i del DIH segons l'INDH (indicador núm. 8)

5. Drets humans i justícia transicional

- L'Índex de Drets Humans 2009 de l'Escola de Cultura de Pau assenyala els 20 països amb més grau de desprotecció i incompliment dels drets humans i del Dret Internacional Humanitari (DIH).
- La denominada lluita contra el terrorisme internacional va continuar soccavant els drets humans a escala mundial.
- La celebració del 20è aniversari de la Convenció dels Drets del Nen es va desenvolupar en un context de persistent violació dels drets econòmics i socials dels menors a escala internacional.
- El Tribunal Penal Internacional va emetre una ordre de detenció contra el president sudanès, Omar al-Bashir, la primera contra un mandatari en funcions, mentre va prosseguir la manca de col·laboració dels governs en la detenció de sospitosos.
- El Congrés espanyol va limitar considerablement el principi de jurisdicció universal sense propiciar un debat previ sobre aquesta qüestió.
- L'expresident del Perú, Alberto Fujimori, va ser condemnat per greus violacions de drets humans comeses durant el seu mandat.
- Es va presentar l'informe final de la Comissió de la Veritat de Libèria en què es recomana la creació d'un tribunal penal per jutjar crims de guerra.

Aquest capítol analitza en un primer bloc la situació dels drets humans i del Dret Internacional Humanitari (DIH) a partir d'un eix geogràfic com també qüestions com l'impacte de l'anomenada lluita contra el terrorisme internacional i alguns dels principals temes de debat de l'any 2009. Aquest primer bloc conclou amb la presentació dels resultats de l'Índex de Drets Humans 2009 (INDH). En una segona part es descriuen els elements més significatius dels processos de justícia transicional en curs. El capítol s'inicia amb un mapa en què s'assenyalen els 20 països amb més grau de desprotecció i incompliment dels drets humans i del DIH.

5.1. Drets humans: anàlisi de la situació a escala internacional

a) Violacions sistemàtiques dels drets humans

Van ser molts els Estats que van cometre greus i sistemàtiques violacions de drets humans al llarg del 2009. A continuació s'esmenten algunes de les situacions que mereixen una atenció especial.

En el context africà, cal destacar greus violacions de drets humans a **Algèria**, on va prevaler un clima general d'impunitat davant els abusos comesos tant en el passat com en el present. Malgrat que es va introduir una esmena en el Codi Penal l'any 2004, segons la qual la tortura constitueix un crim, els grups de drets humans van continuar rebent moltes denúncies entorn de la detenció en règim d'incomunicació en centres no oficials i les tortures que pateixen els detinguts.¹ Al **Txad** va persistir la violència sexual contra dones i el Govern va restringir la llibertat d'expressió, amb la qual cosa molts defensors i defensores dels drets humans i periodistes van sofrir intimidació i detenció arbitrària. A **Côte d'Ivoire**, el Govern, que, el setembre de 2003, va acceptar la jurisdicció del Tribunal Penal Internacional (TPI), es va negar, una vegada més, a rebre una missió del TPI per obrir una investigació sobre les greus violacions de drets humans comeses al país. A **Etiòpia**, les forces de seguretat van ser responsables de tortures, execucions extrajudicials i detencions arbitràries, segons diverses ONG. D'altra banda, a **Guinea Conakry**, la virulència de la repressió militar als moviments opositors es va plasmar al setembre amb la mort de més de 150 persones que es manifestaven per exigir que cap membre de la Junta Militar pogués presentar la seva candidatura a les eleccions presidencials. La Comissió Internacional de l'ONU encarregada d'investigar aquest fet va qualificar de crims contra la humanitat els actes de violència ocorreguts al país. Segons Amnistia Internacional, a **Guinea Equatorial** es va continuar aplicant la tortura als detinguts a les comissaries de Policia i restringint la llibertat d'expressió mitjançant l'empresonament. El segrest d'equatoguineans exiliats en països veïns i el seu trasllat il·legal a centres de detenció secrets de Guinea Equatorial també va ser una pràctica comuna que va comptar amb la connivència de funcionaris d'altres països.²

1. Human Rights Watch. *World Report 2009*. Nova York: HRW, 2009, a: <<http://www.hrw.org/world-report-2009>>.

2. Amnistia Internacional. *Equatorial Guinea: Submission to the UN Universal Periodic Review*. AI, novembre-desembre de 2009, a: <<http://www.amnesty.org/en/library/asset/AFR24/002/2009/en/19e4a019-8d7e-49f8-bb1a-8c3bf38d3ff6/afr240022009en.pdf>>.

A **Nigèria**, les forces de seguretat van continuar actuant amb impunitat a la regió petrolífera del Delta del Níger, fet que va ocasionar persistents i greus violacions de drets humans, com l'execució extrajudicial de persones sospitoses, la tortura i l'extorsió. A la **RD Congo**, l'ONU va denunciar al maig les creixents violacions de drets humans perpetrades contra la població civil a l'est del país. A l'octubre, Philip Alston, relator especial de l'ONU sobre execucions extrajudicials, sumàries o arbitràries, va declarar, després d'una visita al país, que la violència sexual no havia disminuït i que el nombre de denúncies que es coneixia era tot just un mínim reflex del grau de violència que imperava a la zona.³ A **Somàlia**, els defensors de drets humans i els periodistes van córrer perill i les milícies van detenir milers de persones al marge de tot procés legal. Al **Sudan** la tortura i els maltractaments infligits a la població de Darfur van ser sistemàtics i en l'àmbit nacional es van recloure opositors polítics en règim d'incomunicació en cel·les d'alta seguretat i durant períodes perllongats. D'altra banda, 103 persones van ser condemnades a mort per la seva presumpta participació en l'intent de presa de la capital per part del grup armat JEM el maig de 2008, tot i que no se'n va executar cap.⁴ Mentre, a **Uganda**, les autoritats van continuar amenaçant els mitjans de comunicació i van utilitzar acusacions com sedició, difamació i apologia a la violència contra ciutadans crítics amb el Govern. A **Zimbabwe**, els membres del partit MDC, un gran nombre d'organitzacions de la societat civil i defensors dels drets humans van continuar denunciant la persecució dels seus simpatitzants per part de les forces de seguretat i les milícies de veterans afins al president Robert Mugabe.

Pel que fa a la situació de drets humans al **continent americà** i la zona del Carib, cal destacar que la violència policial i les execucions extrajudicials es van produir de manera persistent al **Brasil** i les condicions inhumanes i l'amuntegament, que han caracteritzat els centres de detenció brasilers, van continuar sent un dels principals problemes en matèria de drets humans durant l'any. A **Colòmbia**, les execucions extrajudicials perpetrades contra civils i atribuïdes a l'Exèrcit, van ser qualificades de sistemàtiques per Philip Alston, relator especial de l'ONU sobre execucions extrajudicials, malgrat que el Govern va negar la magnitud del problema.⁵ Un altre dels aspectes que cal destacar va ser l'assassinat de sindicalistes, que va registrar l'índex més alt del món i que, segons el Human Rights Watch (HRW), va continuar impune en un 96% dels casos.⁶ Als Estats Units, el president Barack Obama, el qual es va comprometre, quan va assumir la presidència del país, a tancar la presó de Guantánamo el gener de

2010, va reafirmar el seu compromís de clausurar aquest centre però va admetre que no seria possible mantenir la data prevista i que no fixaria un nou termini. A mitjan desembre, Obama va ordenar l'adquisició d'un centre a Illinoi per tal d'albergar alguns dels detinguts de Guantánamo. A l'abril, el Departament de Justícia va desclassificar quatre memoràndums de la CIA redactats entre el 2002 i el 2005 que van revelar l'ús de la tortura en la lluita contra el terrorisme. No obstant això, el Govern va rebutjar al juliol les sol·licituds presentades per Manfred Nowak, relator especial de l'ONU sobre la tortura, i de Martin Scheinin, relator especial sobre drets humans i lluita contra el terrorisme, per visitar el centre. Cal destacar, finalment, que al maig els Estats Units van ser escollits per primera vegada per formar part del Consell de Drets Humans de l'ONU per un període de tres anys. D'altra banda, cal destacar els fets del 5 de juny a Bagua, al nord-est del **Perú**, en els quals van morir 34 persones durant enfrontaments amb la Policia, que van ser motiu d'un informe de James Anaya, relator especial de l'ONU sobre els drets dels indígenes.⁷ Finalment, cal assenyalar que el Tribunal Suprem del Perú va ratificar, a principi de 2010, la condemna a 25 anys de presó dictaminada el 2009 per la sala penal especial per a l'ex-president Alberto Fujimori. L'exmandatari peruà (1990-2000) va ser trobat culpable

dels delictes d'homicidi qualificat, assassinat amb traïció, lesions greus i segrest durant les matances de Barrios Altos i La Cantuta, que van causar 25 morts el 1991 i el 1992, a més del segrest del periodista Gustavo Gorriti i de l'empresari Samuel Dyer el 1992. Segons Amnistia Internacional, aquest dictamen és un dels més importants dels últims temps pel que fa a les responsabilitats d'un cap d'Estat pels crims comesos per organismes que ell mateix va ordenar.

A Amèrica Central, cal destacar que a **Guatemala** la impunitat no va ser només la norma per als crims comesos durant el conflicte, sinó que va continuar sent un problema en relació amb els crims perpetrats recentment, tal com va expressar Leandro Despouy, relator especial de l'ONU sobre la independència de magistrats i advocats, durant la seva visita al país al juliol. D'altra banda, a **Haití** la disfuncionalitat i la politització del sistema judicial van contribuir a empitjorar l'amuntegament a les presons, on les condicions van ser realment extremes i van ocasionar greus malalties que no van rebre tractament. Així mateix, els defensors de drets humans van continuar sent objecte d'amenaçes i atacs.

Al continent asiàtic, l'**Afganistan** va experimentar la pitjor onada de violència des de la caiguda del Govern

3. Declaració de Philip Alston, relator especial de l'ONU sobre execucions extrajudicials, sumàries o arbitràries, sobre la seva missió a la República Democràtica del Congo del 5 al 15 d'octubre de 2009, a: <http://www2.ohchr.org/english/issues/executions/docs/PressStatement_SumEx_DRC.pdf>.

4. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

5. Declaració de Philip Alston, relator especial de l'ONU sobre execucions extrajudicials, sumàries o arbitràries, sobre la seva missió a Colòmbia realitzada del 8 al 18 de juny del 2009, a: <<http://www.ddhhcolombia.org.co/node/232>>.

6. Human Rights Watch, *Obama ha d'expressar-li a Uribe preocupació per drets humans*, juny de 2009, a: <<http://www.hrw.org/en/news/2009/06/26/colombia-obama-debe-expresarle-uribe-preocupacion-por-derechos-humanos>>.

7. Observacions de James Anaya, relator especial de l'ONU sobre els pobles indígenes, sobre la situació dels pobles indígenes de l'Amazònia i els fets del 5 de juny i dies posteriors a les províncies de Bagua i Utcubamba, Perú, 20 de juliol de 2009, a: <<http://www.aprodeh.org.pe/documentos/anaya.pdf>>.

talibà i es van perpetrar violacions de drets humans de manera estesa i amb total impunitat. Dones i nenes van ser les més perjudicades i la inseguretat va impedir que moltes de les menors poguessin assistir a l'escola per temor a sofrir atacs. La llibertat d'expressió va continuar sent molt limitada i es va intentar silenciar opositors per mitjà de l'amenaça i la intimidació. A **Banda Aceh**, el Govern va aprovar per unanimitat una llei que va reforçar l'aplicació restrictiva de la xària i que preveu severos càstigs per homosexualitat o relacions premaritals i, fins i tot, la lapidació en cas d'adulteri. A **Bangladesh**, la Policia i el Batalló d'Acció Ràpida (força d'elit per combatre el crim i el terrorisme) van continuar cometent execucions extrajudicials que van ser encobertes per les autoritats. D'altra banda, al juliol, els enfrontaments entre les comunitats uigur i han a Xinjiang, a la Xina, i la posterior repressió per part dels cossos de seguretat de l'Estat van ocasionar 156 morts, més de 50 desaparicions i la detenció de més de 1.400 persones, nou de les quals van ser castigades amb la pena capital.⁸ A **les Filipines** es va enregistrar un nombre creixent d'assassinats en mans d'esquadrans de la mort mentre que les reformes dirigides a assolir la reducció d'assassinats de dissidents i d'altres persones i a garantir que els comandaments responguessin pels abusos comesos, no es van aplicar. A **l'Índia**, Amnistia Internacional va denunciar l'ús excessiu de la força per part de la Policia durant els enfrontaments ètnics i la violència contra minories religioses i lingüístiques. Explosions en diverses parts del país van matar centenars de persones i, com a resposta, el Govern va detenir arbitràriament i va torturar persones considerades sospitoses.

Un altra qüestió rellevant va ser la nova condemna a tres anys de presó contra l'activista Aung San Suu Kyi dictada a l'agost per un tribunal de **Myanmar**, que posteriorment es va commutar per 18 mesos addicionals d'arrest domiciliari. Posteriorment, al novembre, Tomás Ojea, relator especial de l'ONU sobre la situació dels drets humans a Myanmar, va instar el Govern a alliberar els presos polítics i de consciència abans de les eleccions de 2010 perquè poguessin participar en els comicis. Al **Pakistan** els "assassinats per honor" van continuar sent freqüents per suposades violacions de codis morals, particularment en casos d'adulteri, i les dones van ser les seves víctimes principals, encara que es desconeixen les xifres sobre el seu abast el 2009.

A **Àsia Central** van continuar els casos de repressió religiosa i fustigació a defensors de drets humans i a periodistes. Al **Kirguistan**, els defensors de drets humans van ser arrestats i, en alguns casos, internats en hospi-

tals psiquiàtrics. Al gener, el president va ratificar una llei sobre pràctiques religioses i va prohibir el proselitisme. Mentre, a **Uzbekistan** les ONG van continuar estant estretament vigilades per l'Estat i no se'ls va permetre rebre fons de l'estranger. Al **Caucas**, periodistes independents van ser intimidats, detinguts i empresonats després de judicis irregulars a l'**Azerbaidjan** i van continuar sense resoldre's les agressions i, fins i tot, l'assassinat de periodistes independents. A l'abril, les ONG HRW, Memorial, Human Rights Center i Russian Justice van denunciar que el Govern rus havia fet cas omís de les més de cent sentències emeses pel Tribunal Europeu de Drets Humans en les quals es responsabilitza **Rússia** de greus violacions de drets humans a Txetxènia. D'altra banda, al juliol, i seguint la recomanació de l'Examen Periòdic Universal sobre Rússia, realitzat al maig,⁹ set experts en drets humans de l'ONU van demanar a Rússia una invitació per visitar el país i ajudar les autoritats a conduir una investigació independent sobre els assassinats d'activistes ocorreguts els últims anys. El relator especial de l'ONU sobre la tortura, que tenia prevista una visita al país per al mes de juliol, va decidir ajornar-la quan el Govern rus va informar que les entrevistes en privat amb els detinguts transgredien les lleis de la Federació Russa.

Al **continent europeu**, segons els resultats d'una enquesta presentada a l'abril per l'Agència de Drets Fonamentals de la UE (FRA, per les seves sigles en anglès), el racisme i la xenofòbia van ser dos fenòmens molt estesos durant l'any i els atacs contra persones d'origen romaní van formar part d'una tònica d'abusos contra aquest col·lectiu cada vegada més freqüents a Europa.¹⁰ A **Bòsnia i Hercegovina** milers de dones i nenes que van sofrir violacions sexuals durant la guerra van continuar sense tenir accés a la justícia i va continuar imperant la impunitat per aquest tipus de delictes. Per la seva part, i segons Amnistia Internacional, a **Espanya** les autoritats van continuar aplicant la Llei d'Enjudiciament Criminal, que permet que una persona estigui reclosa en règim d'incomunicació fins a cinc dies en tots els casos i fins a 13 dies si és sospitosa de delictes de terrorisme

A **Orient Mitjà, Aràbia Saudita** va dur a terme una campanya de fustigació contra els defensors dels drets humans amb el pretext de lluitar contra el terrorisme i va continuar discriminant els musulmans xiïtes que constitueixen entre un 10% i un 15% de la població saudita. A **l'Iran**, es va multiplicar el nombre de detencions a periodistes crítics amb el Govern i es va denunciar la mort i desaparició de moltes persones després de les eleccions presidencials de juny.¹² D'altra banda, a **l'Iraq** es va produir un alarmant augment de les execucions (120 persones van ser exe-

A les Filipines es va enregistrar un nombre creixent d'assassinats en mans d'esquadrans de la mort

8. Human Rights Watch. *We are afraid to even look at them*, octubre de 2009, a: <<http://www.hrw.org/en/reports/2009/10/22/we-are-afraid-even-look-them>>. Vegeu també el capítol 2 (Tensions).

9. Document final de l'Examen Periòdic Universal del Consell de Drets Humans de l'ONU sobre la Federació Russa, a: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G09/135/87/PDF/G0913587.pdf?OpenElement>>.

10. Agència de Drets Fonamentals de la Unió Europea. *The Situation of Roma EU Citizens Moving to and Settling in Other EU Member States*. Unió Europea, 9 de novembre de 2009, a: <http://fra.europa.eu/fraWebsite/home/pub_cr_roma-movement_en.htm>.

11. Amnistia Internacional. *Espanya: sortir de les ombres. És hora de posar fi a la detenció en règim d'incomunicació*. Al, 15 de setembre de 2009, a: <http://www.es.amnesty.org/uploads/media/Salir_de_las_sombras.pdf>.

12. Vegeu el capítol 2 (Tensions).

cutades al llarg de l'any), després de judicis injustos. Finalment, un any després de la gran ofensiva militar israeliana sobre la **Franja de Gaza** ningú no havia retut comptes pels crims de guerra i per altres greus violacions del Dret Internacional denunciades per una missió d'investigació de Nacions Unides i per organitzacions de drets humans palestines, israelianes i internacionals.¹³

b) Dret Internacional Humanitari (DIH) i drets humans en contextos de conflicte armat

Durant el 2009 un gran nombre de civils van ser víctimes dels conflictes armats. La violació sexual va continuar sent utilitzada com a arma de guerra i, un any més, nombrosos menors van ser utilitzats com a soldats. Les mines antipersonals i altres armaments van continuar causant morts i mutilant la població civil. En aquest sentit, la Cimera de Cartagena, celebrada a Colòmbia a final d'any, va avaluar els èxits assolits i els reptes pendents deu anys després de l'entrada en vigor de la Convenció sobre la Prohibició de les Mines Antipersonals. D'altra banda, a l'informe anual davant del Consell de Drets Humans de l'ONU, la representant especial per a la qüestió dels nens i els conflictes armats, Radhika Coomaraswamy, va manifestar gran preocupació per la persistència de greus violacions de drets humans comeses contra menors per les parts en conflicte, en flagrant violació de la normativa internacional, i va agregar que l'únic dissuasiu per al reclutament de menors soldats i per a altres abusos greus que sofreixen els menors és fer que els responsables responguin davant de la justícia.¹⁴

A **Àfrica** i segons dades de l'ONU, l'Exèrcit i els grups armats del **Txad** van reclutar entre 7.000 i 10.000 menors. A la **R. Centreafricana** totes les parts implicades en el conflicte van cometre greus abusos contra els menors amb total impunitat, com violacions i reclutament forçat per participar en les hostilitats. D'altra banda, es va haver de lamentar l'estancament del conflicte a la **RD Congo** on, segons Philip Alston, que va visitar el país a l'octubre, l'escenari no podia ser més desolador. El grau d'impunitat per les matances era tan gran que fins i tot Bosco Ntaganda, buscat pel TPI per la utilització de menors soldats, ostentava un alt càrrec en les operacions militars de l'últim any. D'altra banda, UNICEF va declarar al setembre que en el conflicte a la RD Congo s'havien reclutat i usat més menors soldats que en cap altre conflicte del món. Com a nota positiva, cal assenyalar que des de començament d'any, UNICEF va facilitar l'alliberament de 2.813 menors, incloent 360 nenes, de grups que els utilitzaven com a soldats, esclaus sexuals i treballadors en diversos països d'Àfrica. També al continent africà, l'alta comissionada de l'ONU per als Drets Humans, Navi Pillay, va advertir al juliol que existien proves de les atrocitats que es cometien contra els civils a **Somàlia** i va assenyalar que els

desplaçats, els defensors de drets humans i els treballadors humanitaris eren els més exposats a aquests abusos. Respecte a la situació dels drets humans, Sima Samar, experta de l'ONU sobre la situació dels drets humans al **Sudan**, va expressar preocupació per les restriccions imposades pel Govern a periodistes i defensors dels drets humans i va assenyalar la importància de garantir la llibertat d'expressió i associació per tal de crear un entorn propici per a la celebració de comicis justos i lliures l'abril de 2010.

Al **continent americà**, cal destacar que la visita que Philip Alston, relator especial de l'ONU sobre execucions extrajudicials, va realitzar a **Colòmbia** al juny va posar en relleu la preponderància dels anomenats "falsos positius" (civils assassinats per membres de l'Exèrcit, que després fan aparèixer com a guerrillers o paramilitars morts en combat). Segons l'Informe sobre la situació dels drets humans i el Dret Internacional Humanitari a Colòmbia corresponent al 2008,¹⁵ elaborat per l'alta comissionada de l'ONU, van ser aproximadament 1.800 els falsos positius comptabilitzats en aquell període.

Al **continent asiàtic**, es pot assenyalar que l'**Afganistan** es va adherir a final d'any als Protocols Addicionals de 1977 de la Convenció de Ginebra en relació amb la protecció a les víctimes de conflictes armats internacionals i de conflictes armats no internacionals. Al gener, la representant especial de l'ONU per als menors en conflictes armats, Radhika Coomaraswamy, va condemnar el creixent nombre d'atacs contra menors reivindicats pels talibans i per altres grups armats de l'Afganistan, com també el fet que els talibans continuessin utilitzant menors com a suïcides, ataquessin escoles i utilitzessin àcid per cremar el rostre de nenes i mestres. Així mateix, l'Oficina de l'Alta Comissionada de l'ONU per als Drets Humans va denunciar que a l'Afganistan les detencions il·legals eren nombroses i que, en moltes instàncies, els detinguts no gaudien dels drets bàsics contemplats per la Constitució. Respecte a les **Filipines**, Philip Alston, relator especial de l'ONU sobre execucions extrajudicials, sumàries o arbitràries, va confirmar els progressos realitzats en l'aplicació de les recomanacions formulades després de la seva visita a les Filipines el 2007 però va denunciar la falta d'acció respecte als esquadrons de la mort, l'assassinat d'activistes d'esquerra i la impunitat. A **Sri Lanka**, tant el grup armat LTTE com les Forces Armades van cometre greus violacions del DIH, entre aquestes crims de guerra. L'LTTE va retenir per la força civils a la zona de conflicte per usar-los com a "escuts humans" contra les forces del Govern i aquestes van utilitzar unitats d'artilleria pesada amb efectes indiscriminats que van causar morts i ferits entre la població civil.

A **Europa**, més d'un any després del conflicte entre **Geòrgia** i la **Federació de Rússia**, milers de civils van continuar allunyats de la seva llar i amb escasses pers-

13. Vegeu el capítol 4 (Crisis humanitàries).

14. Vegeu <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrCouncil/docs/12session/A-HRC-12-49_E.pdf>.

15. Nacions Unides. *Informe anual de l'Alta Comissionada de l'ONU per als Drets Humans sobre la situació dels drets humans a Colòmbia*. Al HRC/10/32, de 9 de març de 2009, a: <[http://www.reliefweb.int/rw/RWFFiles2009.nsf/FilesByRWDocUnidFilename/SNAA-7VD3FA-informe_completo.pdf/\\$File/informe_completo.pdf](http://www.reliefweb.int/rw/RWFFiles2009.nsf/FilesByRWDocUnidFilename/SNAA-7VD3FA-informe_completo.pdf/$File/informe_completo.pdf)>.

pectives de retorn. Tant ells com els diversos milers que van poder tornar a les seves comunitats es van enfrontar a un futur d'inseguretat. Per la seva part, a l'abril, Rússia va anunciar la fi de l'"operació antiterrorista" que havia dut a terme a Txetxènia durant deu anys, al·ludint que la normalitat havia tornat al territori. Tanmateix, no hi va haver rendició de comptes per les greus violacions de drets humans comeses al llarg de l'última dècada. A **Txetxènia** van continuar les violacions greus de drets humans, incloent els segrestos i les desaparicions. Així ho van destacar ONG locals, com Memorial, i organitzacions internacionals, com el Comitè de Drets Humans de l'ONU i el comissari de drets humans del Consell d'Europa, que van instar Rússia a posar fi al clima d'abusos contra els civils i a emprendre investigacions independents.¹⁶ A **Inguíxia**, segons l'organització Memorial, el nombre de segrestos es va mantenir aproximadament en els mateixos nivells que el 2008. D'altra banda, el Parlament Europeu va atorgar a l'octubre el Premi Sàkharov a Memorial per la seva defensa dels drets humans en l'espai exsoviètic.

A **Orient Mitjà**, sis anys després de la invasió de l'Iraq la situació del país en matèria de drets humans va continuar sent molt precària i va prevaler un clima de total impunitat. L'organització HRW va condemnar amb fermesa l'onada d'atacs perpetrats contra la població civil des del replegament de les tropes nord-americanes de ciutats i pobles el 30 de juny. Respecte al conflicte entre **Israel i Palestina**, cal destacar que una missió de l'ONU, liderada pel jutge sud-africà Richard Goldstone, va arribar a la Franja de Gaza al juny per investigar presumptes crims de guerra comesos per Israel i Hamàs durant l'ofensiva israeliana de desembre i gener passats.¹⁷ El Consell de Drets Humans de l'ONU va aprovar a l'octubre una resolució sobre l'informe presentat per Goldstone, en la qual va condemnar Israel i el grup islamista palestí Hamàs per haver comès crims de guerra

durant l'ofensiva.¹⁸ Per la seva banda, el 5 de novembre l'Assemblea General de l'ONU va aprovar una resolució en la qual demanava al secretari general que enviés l'informe Goldstone al Consell de Seguretat mentre Israel rebutjava l'informe perquè el considerava partidista. D'altra banda, l'organització Breaking the Silence va publicar un informe al març amb el testimoni de 54 soldats israelians que al·legaven haver rebut ordres molt "permissives", com la d'obrir foc contra qualsevol edifici o persona que els semblés sospitosa.¹⁹ Així mateix, la Creu Roja Internacional va alertar que, sis mesos després de l'atac israelià, els palestins de Gaza havien d'afrontar una pobresa creixent i un deteriorament de les condicions de vida, entre aquestes el col·lapse del sistema sanitari i la manca de medicines.

c) Drets humans i terrorisme

La denominada lluita contra el terrorisme internacional va continuar soscant els drets humans a escala mundial, i els Estats que van recórrer a pràctiques prohibides pel Dret Internacional van continuar escudant-se en la necessitat de protegir la seguretat nacional. Segons un informe publicat pel grup d'experts en drets humans, Eminent Jurists Panel on Terrorism, Counter-Terrorism-Terrorism and Human Rights, la lluita contra el terrorisme adoptada per països d'arreu del món des del 2001 planteja una seriosa amenaça per a la integritat del marc legal internacional en matèria de drets humans. L'informe denuncia que aquestes polítiques, que originalment es va afirmar que s'aplicarien de manera provisional, han passat a ser permanents.²⁰ D'altra banda, el relator especial de l'ONU per a la promoció dels drets humans en la lluita contra el terrorisme, Martin Scheinin, va anunciar al març la preparació d'un estudi sobre la pràctica de **detencions secretes** i va assenyalar que aquesta investigació, que duu a terme

Quadre 5.1. Informe Goldstone sobre la incursió militar israeliana a la Franja de Gaza

Després de dos dies de debats, l'Assemblea General de l'ONU va aprovar el 5 de novembre una resolució en la qual va demanar al secretari general que enviés al Consell de Seguretat l'informe Goldstone, elaborat per la missió de l'ONU que va investigar les violacions de drets humans perpetrades durant la incursió militar israeliana a la Franja de Gaza. Aquest informe és el resultat de tres mesos d'investigació a càrrec del jutge sud-africà Richard Goldstone, que al seu informe assenyala que tant israelians com palestins són culpables de crims de guerra. El text de la resolució, promogut per la Lliga Àrab i el Moviment de Països No Alineats, va ser adoptat amb 114 vots a favor, 18 en contra i 44 abstencions. La resolució donava suport a l'informe i demanava al secretari general que, en el termini de tres mesos, informés l'Assemblea General sobre els avenços en la posada en marxa de les recomanacions de l'informe, amb vista a l'adopció de noves mesures. D'altra banda, el document instava Israel i la part palestina a dur a terme, dins d'aquell mateix termini, una investigació independent sobre les violacions del Dret Internacional Humanitari comeses durant la incursió israeliana de desembre de 2008 a gener de 2009. Israel, Estats Units, Polònia i Austràlia es van comptar entre els països que es van oposar a la resolució. L'informe recomana enviar els antecedents sobre els crims de guerra al Tribunal Penal Internacional si les parts (Israel i Hamàs) no realitzen investigacions independents sobre els fets. Abans que aquesta s'aprovis, molts oradors van ressaltar la importància de l'informe Goldstone, al qual van qualificar d'esforç molt seriós per posar fi al que van descriure com "la impunitat israeliana en els seus crims contra els palestins". Durant la incursió israeliana a Gaza van morir 1.440 palestins i 13 israelians.

16. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

17. Nacions Unides. *Informe de la missió d'investigació de l'ONU sobre el conflicte de Gaza*. A/HRC/12/48 de 25 de setembre de 2009, a: <<http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/12session/A-HRC-12-48.pdf>>.

18. Resolució del Consell de Drets Humans de l'ONU sobre els Territoris Palestins Ocupats, inclosa Jerusalem oriental, S-12/1 de 21 d'octubre de 2009, a: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/LTD/G09/168/10/PDF/G0916810.pdf?OpenElement>>.

19. Vegeu els testimonis de 2009 a: <http://www.shovrimshatika.org/news_item_e.asp?id=28>.

20. International Commission of Jurists. *Assessing Damage, Urging Action, Report of the Eminent Jurist Panel on Terrorism, Counter-terrorism and Human Rights*. Ginebra: ICJ, 2009, a: <<http://www.icj.org/IMG/EJP-Report.pdf>>.

juntament amb el relator contra la tortura, Manfred Nowak, permetrà aprofundir en aquesta qüestió. Així mateix, el relator va advertir que en alguns països s'havia atorgat màxims poders a les agències d'intel·ligència per interrogar, arrestar i detenir persones i que la pràctica per part d'agents d'intel·ligència d'eludir la presentació de proves "confidencials" als judicis, en comptes de demostrar inequívocament la culpa de l'acusat, constituïa una amenaça a l'imperi de la llei. L'informe és molt crític amb les polítiques utilitzades pels Estats Units per dur a terme lliuraments extraordinaris i censura al Regne Unit, Austràlia i altres països per oferir ajuda als nord-americans. Scheinin, que sempre havia expressat molt obertament la necessitat de posar límits al poder que exerceixen les agències d'intel·ligència, ja havia instat l'ONU l'octubre del 2008 a reestructurar o eliminar la llista negra de terroristes que existeix actualment.

Respecte a l'ús de la tortura, els quatre memoràndums secrets que el nou Govern dels Estats Units va decidir fer públics a començament d'any van revelar l'ús del *waterboarding* (simulacre d'ofegament) i altres maltractaments en nom de la lluita contra el terrorisme.²¹ Barack Obama va prohibir l'ús d'aquesta tècnica i va derogar la legislació de l'administració del seu antecessor George W. Bush, segons la qual el *waterboarding* no constituïa una forma de tortura. Tanmateix, les declaracions addicionals realitzades per Obama i el fiscal general, Eric Holder, conferint impunitat als responsables de les tortures són, en paraules d'Amnistia Internacional,²² incompatibles amb l'obligació legal internacional contreta pels Estats Units de portar els responsables davant de la justícia. D'altra banda, a final d'any no es considerava factible que pogués complir-se el compromís adquirit pel president Obama de tancar el centre de Guantánamo el gener del 2010 malgrat que diversos països europeus van manifestar estar disposats a fer-se càrrec d'un nombre determinat de presos. Com a nota positiva, les organitzacions de drets humans van expressar satisfacció per la mesura adoptada per l'Administració Obama de suspendre les actuacions de les comissions militars de Guantánamo. Tanmateix, el Govern nord-americà va decidir bloquejar la publicació de fotografies en les quals s'apreciaven els abusos a què eren sotmesos els detinguts sota custòdia dels Estats Units a l'Afganistan i l'Iraq.

Al llarg de l'any va créixer també la pressió sobre el Govern dels Estats Units perquè revelés detalls sobre

les presons secretes dirigides per la CIA en què romanen detinguts sospitosos de terrorisme. Una investigació del diari *The Washington Post*²³ va revelar el 2005 que, poc després dels atemptats de l'11 de setembre de 2001 a Nova York i Washington, la CIA va instal·lar presons clandestines per a persones sospitoses de pertànyer a la xarxa terrorista al-Qaida en, almenys, vuit països, entre aquests l'Afganistan i la base militar de Guantánamo, a Cuba. El diari també va assenyalar que algunes d'aquestes presons estaven localitzades a Europa oriental, malgrat que no va esmentar els països involucrats a petició d'alts funcionaris nord-americans. Tanmateix, HRW va assenyalar que, d'acord amb una investigació independent, les instal·lacions de la CIA en aquesta regió estarien ubicades a Polònia i Romania.²⁴

El Dia Internacional Contra la Tortura, el 26 de juny, Terry Davis, secretari general del Consell d'Europa, va recordar les recomanacions presentades el 2006 als Estats Membres en relació amb els anomenats "lliuraments extraordinaris" (*rendition flights*) i les detencions secretes a Europa i va lamentar les escasses respostes rebudes.²⁵ Davis va advertir els Estats europeus que

l'assumpte dels vols secrets de la CIA i els segrestos il·legals no cauria en l'oblit i va instar els governs del continent que mostressin de forma incondicional el seu rebuig a qualsevol d'aquestes activitats. Entretant, un informe presentat l'agost per l'inspector general de la CIA deixava patent que la implicació d'Europa en pràctiques que violaven la Convenció Europea de Drets Humans, havia estat molt més gran del que es pensava inicialment.²⁶ Malgrat això, la relació d'activitats que s'enumeraven públicament a l'informe era incompleta, ja que, segons indica l'American Civil Liberties Union (ACLU), es van esborrar diversos apartats.²⁷ En l'apartat sobre avenços en la protecció dels drets humans en la lluita antiterrorista, es pot destacar la primera sentència dictada al novembre per un jutge italià que va condemnar en rebel·lia, a penes d'entre cinc i vuit anys de presó, 23 exagents de la CIA pel segrest de l'antic imam de Milà, Abu Omar, el febrer de 2003. Omar va ser traslladat primer a la base aèria italiana d'Aviano i després a l'alemanya de Ramstein, abans de ser enviat a una presó d'alta seguretat a Egipte, on va romandre quatre anys, durant els quals va assegurar haver estat torturat.²⁸

La lluita contra el terrorisme adoptada per països d'arreu del món des del 2001 planteja una seriosa amenaça per a la integritat del marc legal internacional en matèria de drets humans

21. Human Rights Watch. *US CIA Report Shows Need for Investigation of Torture and Abuse*. HRW, agost de 2009, a: <<http://www.hrw.org/en/news/2009/08/24/us-cia-report-shows-need-investigation-torture-and-abuse>>.
22. Amnistia Internacional. *La impunidad para las torturas de la CIA incompatible con las obligaciones de EE.UU.* AI, 17 d'abril 2009, a: <<http://www.amnesty.org/es/news-and-updates/impunidad-torturas-cia-incompatible-obligaciones-eeuu-20090417>>.
23. *The Washington Post*. *CIA Holds Terror Suspects in Secret Prisons*. 2 de novembre de 2005, a: <<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/11/01/AR2005110101644.html>>.
24. Human Rights Watch. *World Report 2009*. HRW, 2009, a: <http://www.hrw.org/en/world-report-2009/european-union#_Poland_1>.
25. Declaracions de Terry David, secretari general del Consell d'Europa, 26 juny de 2009, a: <<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1464693&Site=DC&BackColorInternet=F5CA75&BackColorIntranet=F5CA75&BackColorLogged=A9BACE>>.
26. Declaracions de Terry David, secretari general del Consell d'Europa, 26 juny de 2009, a: <<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1464693&Site=DC&BackColorInternet=F5CA75&BackColorIntranet=F5CA75&BackColorLogged=A9BACE>>.
27. Human Rights Watch. *Europe Must Come Clean on its Involvement in CIA Torture*. HRW, 24 de setembre de 2009, a: <<http://www.hrw.org/en/news/2009/09/24/europe-must-come-clean-its-involvement-cia-torture>>.
28. *El País*. *La justicia italiana condena a 23 agentes de la CIA por secuestro*, 4 de novembre de 2009, a: <http://www.elpais.com/articulo/internacional/justicia/italiana/condena/23/agentes/CIA/secuestro/elpepuint/20091104elpepuint_15/Tes>.

d) Índex de Drets Humans 2009

L'Índex de Drets Humans de l'Escola de Cultura de Pau (INDH) mesura el grau de desprotecció i incompliment de les obligacions dels Estats respecte als drets humans a 195 països (els 192 Estats membres de Nacions Unides, a més de l'Autoritat Nacional Palestina, Taiwan i la Ciutat del Vaticà) en un període de temps determinat i a partir de diferents fonts. Està format per 22 indicadors específics dividits en tres dimensions: a) no ratificació dels principals instruments de Dret Internacional dels Drets Humans i Dret Internacional Humanitari (DIH); b) violació del Dret Internacional dels Drets Humans; i c) violació del Dret Internacional Humanitari.²⁹

A la taula següent es relacionen els 20 països amb un nivell més elevat de desprotecció i incompliment de les obligacions dels estats respecte als drets humans segons l'INDH 2009.

Taula 5.1. Països amb més desprotecció i incompliment de les obligacions dels estats respecte als drets humans segons l'INDH 2009

Myanmar	Tailàndia	Iraq	Turquia	Congo, RD
Sudan	Rússia, Fed. de	Sri Lanka	Iemen	Uganda
Pakistan	Somàlia	Xina	Algèria	Etiòpia
Nigèria	Índia	Nepal	Afganistan	Israel

Aquestes dades contrasten amb els vuit països que compten, per exemple, amb un procediment especial d'àmbit geogràfic³⁰ en l'àmbit de Nacions Unides o que van ser objecte d'algun tipus de resolució per part del CDH de l'ONU en els períodes de sessió celebrats durant l'any 2009.³¹

Respecte a la violació del Dret Internacional dels Drets Humans (àmbit b de l'INDH), els 24 països amb un rang més elevat són:

Taula 5.2. Països amb violacions sistemàtiques del Dret Internacional dels Drets Humans segons l'INDH 2009

Myanmar	Mèxic	Zimbabwe	Índia	Uzbekistan
Sudan	Pakistan	Algèria	Iraq	Burundi
Nigèria	Rússia, Fed. de	Bangladesh	Malàisia	Cambodja
Xina	Tailàndia	Eritrea	Somàlia	Etiòpia
Guinea Equatorial	Kenya	Guinea	Sri Lanka	

Els indicadors que configuren aquest àmbit indiquen que en un gran nombre de països (122) hi va haver pràctiques discriminatòries sistemàtiques (per motiu de

raça, ètnia, religió, gènere, orientació sexual o lloc de procedència) o casos d'abús i explotació de menors. A 103 països es van aplicar tortures i maltractaments; en 66 es van dur a terme detencions arbitràries de manera sistemàtica i en 29 es van produir morts sota custòdia. El nombre de països en els quals es van produir execucions extrajudicials va ascendir a 63 i en 78 Estats més va imperar un clima total d'impunitat respecte a les violacions de drets humans que es van produir.

Respecte a l'indicador sobre la pena de mort, segons Amnistia Internacional, es va tenir coneixement que en 25 països s'havien executat almenys 2.390 persones el 2008. De la mateixa manera que en anys anteriors, els cinc països amb el nombre més alt d'execucions van ser **la Xina, l'Iran, l'Aràbia Saudita, el Pakistan i els Estats Units**. En aquests cinc països es van dur a terme el 93% de totes les execucions dutes a terme al món al llarg de l'any. Àsia va ser el continent en el qual es van executar més persones. A Amèrica es van dur a terme 38 execucions: 37 als Estats Units i una a l'Estat format per les illes de **Saint Kitts i Nevis**. La regió amb la segona xifra més elevada d'execucions (21%) va ser Orient Mitjà i el nord d'Àfrica. A l'Àfrica Subsahariana es va tenir notícia d'almenys dues execucions: a **Botswana** i el **Sudan**. Malgrat que forma part del Segon Protocol Facultatiu del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics, **Libèria** va reintroduir la pena de mort per als delictes de robatori, terrorisme i segrest d'avió, la qual cosa va suposar un lamentable retrocés.³² D'altra banda, **Europa** pot convertir-se en la primera regió del món sense pena de mort. El 2008, es van dur a terme execucions (almenys quatre) només a **Bielorússia**. La **Federació de Rússia** manté des de fa més de deu anys una moratòria de les execucions i les condemnes de mort, però encara no ha abolit la pena capital en la legislació.

Finalment, a la taula adjunta es relacionen els 22 països més mal posicionats en l'àmbit relatiu a la violació del DIH. En aquest sentit, els agents estatals o els grups armats d'oposició de 31 països van violar alguna disposició de la IV Convenció de Ginebra dins o fora del seu territori i 43 països van ser origen de forces regulars o irregulars que van reclutar menors, segons l'INDH.

Taula 5.3. Països amb violacions sistemàtiques del DIH segons l'INDH 2009

Afganistan	Líban	Somàlia
Txad	Myanmar	Sri Lanka
Colòmbia	Nepal	Sudan
Congo, RD	Nigèria	Tailàndia
Filipines	Pakistan	Turquia
Índia	Rep. Centreafricana	Uganda
Iraq	Rússia, Fed. de	Iemen
Israel		

29. A l'annex VII es troben les dades, la descripció dels indicadors com també la valoració i ponderació de l'INDH.

30. Actualment existeixen procediments especials per països amb relació a Burundi, Cambodja, Corea del Nord, Haití, Myanmar, Territoris Palestins Ocupats des de 1967, Somàlia i Sudan.

31. Vegeu l'annex VI.

32. Amnistia Internacional. *Execucions el 2008*. AI, 2008, a: <<http://www.amnesty.org/es/death-penalty>>. Les dades corresponents a 2009 es publiquen el març de 2010.

e) Principals temes de debat

Alguns dels debats més rellevants en l'àmbit dels drets humans durant l'any 2009 van girar entorn de la constatació de la persistent violació dels drets dels menors a escala internacional quan es compleixen 20 anys de l'adopció de la Convenció dels Drets del Nen; i la percepció cada vegada més gran que la pobresa suposa una de les violacions de drets humans més flagrants a escala mundial.

Efectivament, el 2009 es va celebrar el 20è aniversari de l'adopció de la **Convenció sobre els Drets del Nen** (CDN), el primer instrument internacional jurídicament vinculant que obliga els Estats a protegir i garantir els drets dels menors. Aquesta Convenció, **adoptada per tots els països del món, a excepció dels Estats Units**, recull mitjançant 54 articles els drets dels menors de 18 anys al ple desenvolupament físic, mental i social. Malgrat aquesta gran fita històrica prossegueix, tanmateix, una situació d'incompliment d'aquests drets en la majoria de països del món, la qual cosa implica una continuada violació dels drets dels menors a gran escala, especialment dels drets econòmics i socials. A títol indicatiu, es pot destacar que anualment moren al voltant d'11 milions de menors (és a dir, 30.000 menors al dia) abans de complir els cinc anys d'edat i la desnutrició és la responsable de més de la meitat d'aquestes morts. Aquesta situació és, a més, endèmica en molts continents. Segons dades d'UNICEF gairebé un milió i mig de menors de cinc anys pateix desnutrició crònica.³³ D'altra banda, la **mortalitat infantil** està estretament vinculada a la pobresa: els avenços en la supervivència dels menors de cinc anys han estat molt més lents en la població dels països pobres i en la població més pobre dels països amb més recursos. La millora dels serveis públics de salut és un element clau, com també la millora de l'accés a l'aigua potable i a un millor sanejament, responsables de gran part de la morbiditat i mortalitat en aquesta franja d'edat.

En l'àmbit educatiu les xifres han millorat, però UNICEF estima que el nombre de menors d'edat que encara no assisteixen a l'escola primària ascendeix als 93 milions, la major part nenes, principalment a l'Àfrica Subsahariana i Àsia Meridional. Una altra dada d'especial rellevància per la seva magnitud és la que fa referència al treball infantil. Malgrat que en alguns països és difícil comptar amb estimacions fiables, es calcula que existeixen aproximadament 246 milions de **menors**

que treballen al món. D'altra banda, segons UNICEF, el nombre de nens i nenes que cada any són víctimes del **tràfic de menors** s'eleva a 1,2 milions i existeix una demanda creixent de nens i nenes, que són utilitzats a la llar o explotats sexualment.³⁴

En aquest sentit, es pot ressaltar que les estimacions respecte al compliment dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni (ODM),³⁵ que inclouen diverses metes i objectius relatius als drets econòmics i socials dels menors, indiquen que la majoria de països no arribarà a complir gran part dels objectius. Segons l'Informe sobre els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni de Nacions Unides de 2009, malgrat que existeixen avenços irrefutables, les crisis alimentària, econòmica i mediambiental estan soccavant alguns dels avenços aconseguits fins a la data. En un informe d'UNICEF, publicat a final de 2009, es van aportar dades que ressaltaven l'impacte d'aquestes tendències en els menors.³⁶

Finalment, cal assenyalar que els menors són també les principals víctimes dels conflictes armats. Es calcula que al voltant de 20 milions de nens i nenes viuen **refugiats** o han estat **desplaçats internament** per aquesta causa. Així mateix, cada any, les **mines terrestres** maten o mutilen entre 8.000 i 10.000 menors arreu del món. D'altra banda, s'estima que hi ha 300.000 **menors soldats** que participen en més de 30 conflictes armats³⁷ arreu del món malgrat que el Dret Internacional prohibeix el reclutament de menors en les Forces Armades i els grups armats i ho considera un crim de guerra.³⁸

Un altre tema que va centrar gran part de l'activitat en l'àmbit dels drets humans és el de la **pobresa**, entesa com una de les violacions més flagrants dels drets humans a escala internacional en un context com l'actual. Prop de 1.000 milions de persones subsisteixen amb menys d'un dòlar al dia, mentre continua augmentant la desigualtat entre els països i dins d'aquests. A més, i segons dades de la FAO d'octubre de 2009, la xifra de persones desnodrides al món havia augmentat i assolit ja els 1.000 milions, la qual cosa significa 100 milions més que el 2008.³⁹ Segons altres dades significatives de Social Watch, 100.000 persones moren de gana diàriament –30.000 d'elles menors de cinc anys d'edat– i 854 milions de persones més no disposen d'aliments suficients per cobrir les seves necessitats nutricionals bàsiques.⁴⁰ Davant d'aquesta situació, diverses ONG de drets humans i agències

33. UNICEF. *Informe l'Estat Mundial de la Infància*. UNICEF, novembre de 2009, a: <http://www.unicef.es/documentacion/documentos_ampliado.htm?iddocumento=87>.

34. UNICEF. *Protecció infantil contra l'abús i la violència: El tràfic de nens i nenes*. UNICEF, setembre de 2009, a: <http://www.unicef.org/spanish/protection/index_exploitation.html>.

35. Nacions Unides. *Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni. Informe 2009*. Nacions Unides, 2009, a: <http://www.un.org/spanish/millenniumgoals/pdf/MDG_Report_2009_SP_r3.pdf>.

36. UNICEF. *Informe Progrés per a la Infància: Un balanç sobre la protecció dels nens*. UNICEF, setembre de 2009, a: <http://www.unicef.org/spanish/publications/files/Progress_for_Children-No.8_SP_081309.pdf>.

37. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

38. Vegeu l'apartat c) sobre Dret Internacional Humanitari.

39. FAO. *L'estat de la inseguretat alimentària al món 2009: Crisis econòmiques, repercussions i ensenyances extretes*. FAO, 2009, a: <<http://www.fao.org/docrep/012/i0876s/i0876s00.HTM>>.

40. Social Watch. *Informe 2009. Primer la gent*, Social Watch, 2009, a: <<http://www.socialwatch.org/sites/default/files/SocialWatch-Informe-2009.pdf>>.

Quadre 5.2. Els Protocols Facultatius de la Convenció sobre els Drets de l'Infant

Per contribuir a eliminar els creixents abusos i explotació dels menors arreu del món, l'Assemblea General de l'ONU va aprovar l'any 2000 dos Protocols Facultatius de la Convenció que reforcen la protecció de la infància contra la seva participació en dos supòsits: els conflictes armats i l'explotació sexual. Un protocol és "facultatiu" perquè no vincula automàticament els estats que ja han ratificat la Convenció. Poden ser, a més, obligacions addicionals que solen ser més exigents que les contingudes en la Convenció original. En concret, el Protocol Facultatiu sobre la venda de nens, la prostitució infantil i la utilització dels menors en la pornografia obliga els governs a investigar i castigar les activitats relacionades amb aquests delictes. Exigeix penes no solament per a aquells que ofereixen o lliuren nens i nenes per a la seva explotació sexual, transferència d'òrgans, obtenció de beneficis o treballs forçats, sinó també per a aquells que acceptin un menor destinat a aquestes activitats. Es calcula que al voltant d'un milió de menors d'edat (la majoria nenes, però també un nombre considerable de nens) són víctimes de les xarxes de comerç sexual. Avui en dia, més de 100 països han firmat i ratificat aquest Protocol però cal treballar per implicar altres actors rellevants com, per exemple, la indústria turística.

Per la seva part, el Protocol Facultatiu sobre la participació dels menors en els conflictes armats estableix els 18 anys com l'edat mínima per al reclutament obligatori i exigeix els estats que facin tot el possible per evitar que els menors de 18 anys participin directament en les hostilitats. També estableix que els estats part han de prendre mesures jurídiques per prohibir que els grups armats reclutin menors. Segons dades de l'últim informe de la Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, el continent africà és el que compta amb un nombre més alt de menors soldats mentre que a Amèrica Llatina es calcula que prop de 14.000 menors estan vinculats als grups armats a Colòmbia i als grups paramilitars que compten amb el suport de l'Exèrcit. Per la seva part, s'estima que a Europa hi ha menors a les files de diversos grups armats a la República Txetxena de la Federació de Rússia, encara que és difícil conèixer el nombre exacte per les dificultats d'accés a la zona per part dels mitjans de comunicació i les ONG. En tot cas, les dades mostren que és un fenomen que persisteix en la majoria de conflictes actuals. Com a tendència en l'enjudiciament d'aquest tipus de crim, és important destacar que el gener de 2009 el Tribunal Penal Internacional va iniciar el primer judici celebrat fins al moment per aquesta causa contra Thomas Lubanga, líder de la UPC de la RD Congo, que s'enfronta, entre d'altres, a càrrecs de reclutament i utilització de menors. El Tribunal ha emès igualment ordres d'arrest per crims relatius a menors contra membres de grups armats de la RD Congo i Uganda, i el Tribunal Especial per a Sierra Leone va marcar una fita en dictar algunes sentències l'any 2007 per a aquest tipus de crim.

internacionals van insistir durant el 2009 a treballar la qüestió de la pobresa des de la perspectiva dels drets humans. En aquest sentit, Irene Khan, secretària general d'Amnistia Internacional, va informar que l'augment de la pobresa havia donat lloc a la negació de drets econòmics i socials, inclosa l'escassetat d'aliments i la utilització dels aliments com a arma política, i va denunciar que en la seva lluita per atallar la crisi econòmica, els màxims responsables polítics i empresarials havien relegat a un segon pla els problemes relacionats amb els drets humans. Aquesta situació de carència extrema i generalitzada va persistir i es va aguditzar encara més durant el 2009 a causa de la crisi econòmica. Malgrat això, la declaració emesa per l'ONU el 10 de desembre del 2006, sobre els drets humans i la pobresa, continua vigent. En aquesta s'expressa que, malgrat que la pobresa és clarament causa i efecte de la violació dels drets humans, encara és poc freqüent que aquesta es vegi a través de la lent dels drets humans i que la plena realització dels drets humans, inclosa la lluita contra la pobresa, és un deure i no una mera aspiració.⁴¹

5.2. Justícia transicional

A continuació es presenten alguns dels aspectes més rellevants de l'any 2009 amb relació als processos de justícia transicional,⁴² entre aquests la qüestió de la jurisdicció universal, les tasques del Tribunal Penal Internacional o dels tribunals mixtos, híbrids o internacionalitzats, així com els treballs de les comissions de la veritat i altres comissions d'investigació.

a) Jurisdicció universal

El principi de jurisdicció universal és un instrument que actua contra la impunitat a escala internacional quan un Estat investiga i emprèn accions legals contra presumptes autors de crims ocorreguts fora del seu territori. Reflecteix igualment l'obligació dels Estats, consagrada als tractats internacionals de drets humans, de jutjar o lliurar els esmentats responsables. Aquest principi representa, en moltes ocasions, un últim recurs per a les víctimes d'obtenir veritat, justícia i reparació en

41. Vegeu la declaració de l'ONU de 10 de desembre de 2006 sobre els drets humans i la pobresa, a: <http://www2.ohchr.org/english/events/day2006/docs/Overview.HRD2006.FINAL_sp.pdf>.

42. S'entén per justícia transicional el conjunt de mecanismes judicials i extrajudicials que es posen en marxa en societats en transició amb la finalitat d'afrontar un passat de violacions i abusos sistemàtics als drets humans. Les principals estratègies de justícia transicional són enjudiciar (tribunals internacionals, mixtos, híbrids o internacionalitzats i tradicionals), reformar les institucions de l'Estat (forces de seguretat i càrrecs públics), buscar la veritat i l'aclariment històric (comissions oficials, no oficials, locals, internacionals), reparar les víctimes (restitució, indemnització, rehabilitació, compensació moral/memòria i garanties de no repetició), com també impulsar la reconciliació.

aquells països en els quals és difícil la investigació i la celebració de judicis que incriminin personalitats polítiques o militars que es troben en actiu o que han ocupat llocs rellevants en l'esfera política del país, o altres persones pròximes a elles. La jurisdicció universal es basa en la idea que determinats crims són tan atroços per a la comunitat internacional que els estats estan autoritzats, i fins i tot obligats, a investigar i jutjar els presumptes perpetradors amb independència del lloc on s'hagi comès el crim o la nacionalitat de l'autor o de la víctima. Aquest principi és encara més important si es té en compte que la gran majoria de països on es van cometre aquests fets delictius no solen jutjar presumptes responsables perquè no tenen la capacitat jurídica o perquè existeixen pressions polítiques que ho impedeixen.

Des del final de la Segona Guerra Mundial, més de 15 països han exercit la jurisdicció universal en investigacions o judicis de persones sospitoses d'haver comès crims contra el Dret Internacional, entre aquests, Alemanya, Austràlia, Àustria, Bèlgica, Canadà, Dinamarca, Espanya, Estats Units, Finlàndia, França, Noruega, Països Baixos, Regne Unit i Senegal, i altres, com Mèxic, han extradit persones a un altre país per al seu processament en virtut d'aquest principi. En aquest sentit, als Estats Units es va introduir un projecte de llei anomenat "Llei de crims contra la humanitat de 2009" que, si s'aprova, convertiria en un crim sota la llei federal el fet de cometre un atac generalitzat i sistemàtic contra una població civil que involucri assassinat, esclavitud, tortura, violació, detenció arbitrària, extermini, presa d'ostatges o neteja ètnica. La llei inclouria aquest tipus de delictes comesos en qualsevol lloc del món per un ciutadà nord-americà o qualsevol altra persona present als Estats Units, independentment de la seva nacionalitat. Tanmateix, mentre HRW va manifestar la seva satisfacció sobre això també va expressar la seva preocupació perquè el projecte de llei difereix de la definició internacionalment acceptada de crims de lesa humanitat. En particular, el projecte de

lleí requereix que un atac contra civils sigui tant generalitzat com sistemàtic, en oposició a la norma àmpliament reconeguda d'atacs "generalitzats o sistemàtics".

Finalment, durant l'any 2009, nombrosos països van iniciar processos relatius a crims de guerra i de lesa humanitat en les seves jurisdiccions nacionals. Entre aquests es pot destacar que el 18 de desembre de 2009 es va obrir a **Argentina** un dels judicis més rellevants contra exmilitars en actiu durant la dictadura argentina (1976-1983). Dinou oficials estan acusats de violacions de drets humans perpetrades a l'Escuela Mecànica de la Armada (ESMA), un dels centres de tortura més importants d'Amèrica Llatina. Quan l'Exèrcit argentí va assumir el poder el 1976, va decidir aplicar l'anomenat "Procés Nacional de Reorganització" i durant els set anys següents entre 9.000 i 30.000 persones van ser assassinades o desaparegudes. Durant el Procés, l'ESMA va funcionar com el centre de detenció més gran del país i va servir de base a unitats paramilitars i a grups especials que segrestaven individus a casa seva o en ple carrer. Les persones que eren traslladades a l'ESMA sofrien terribles tortures i després desapareixien. En total, es calcula que 5.000 argentins poden haver passat per l'ESMA, dels quals 1.500 van ser anestesiats i llençats al mar des d'avions en els anomenats "vols de la mort". Es calcula que menys de 200 argentins van aconseguir sobreviure al seu pas per aquest centre.

b) El Tribunal Penal Internacional (TPI)

Durant el 2009 va tornar a posar-se de manifest la manca generalitzada de col·laboració dels Estats amb el TPI en la detenció i lliurament de sospitosos de crims de guerra i de lesa humanitat, i aquest va ser un dels principals obstacles per al desenvolupament dels processos judicials al Tribunal.⁴³ En aquest sentit, cal destacar la controvèrsia generada per l'ordre de deten-

Quadre 5.3. La restricció del principi de jurisdicció universal a Espanya

El 19 de maig de 2009 i, en absència d'un debat públic, el ple del Congrés espanyol va aprovar, per una àmplia majoria i a iniciativa del Govern, modificar l'article 23.4 de la Llei Orgànica del Poder Judicial (LOPJ) que consagra el principi de jurisdicció universal. Mitjançant aquesta reforma es limita l'actuació de l'Audiència Nacional en matèria de jurisdicció universal als casos en què hi hagi vincles de "connexió rellevant" (concepte encara per definir), víctimes espanyoles o en els quals els responsables del delictes es trobin a Espanya. Aquesta reforma estableix, a més, altres criteris formals d'admissibilitat que dificulten la investigació i persecució d'un crim sota aquest règim jurídic. Així, i sota aquest nou articulat, els jutges de l'Audiència Nacional ja no podran actuar en aquesta matèria si s'ha obert una investigació i una "persecució efectiva" dels fets denunciats al país on s'hagin comès o, si un tribunal internacional o un altre tribunal competent ha obert una investigació sobre l'assumpte. Aquest requisit representa *de facto* una autèntica barrera a l'admissió de nous casos, ja que és extremadament difícil investigar i provar que no existeix cap cas obert sobre això al país d'origen o en un altre país. D'altra banda, es deixa la porta oberta al fet que s'obri un cas en una jurisdicció nacional, sense comptar amb les garanties jurídiques necessàries, tan sols per frenar qualsevol possibilitat d'actuació d'Espanya sota la jurisdicció universal. Actualment, l'Audiència Nacional manté obertes una quinzena de causes sota aquest principi. Aquestes inclouen des de la investigació de delictes de genocidi a Guatemala, Rwanda o el Tibet fins a crims de guerra a Gaza, tortures a Guantánamo o, més recentment, actes de pirateria a les costes de Somàlia. Cal assenyalar, finalment, que aquests judicis poden establir jurisprudència com, per exemple, arran de la sentència el 2005 del cas Scilingo, l'únic judici finalitzat fins ara a Espanya, que reconeix que els estats tenen competència per actuar en interès de la comunitat internacional.

43. Vegeu <<http://www.icc-cpi.int/Menus/ICC>>..

ció contra el president sudanès, **Omar al-Bashir**, per crims de guerra i de lesa humanitat a Darfur emesa al març, la primera a un mandatari en funcions, i que va donar lloc a una petició de la UA, posteriorment matisada, que l'ordre fos ignorada pels seus Estats membres. Aquest pronunciament va tenir el suport d'un gran nombre de països africans, que consideren que el TPI ignora les violacions de drets humans comeses en altres continents, però també va ser durament criticat per altres governs africans i ONG locals de drets humans. Cal recordar que Àfrica és el continent amb més representació –30 països– al TPI, per la qual cosa un gran nombre de països africans han contractat obligacions específiques respecte a l'Estatut de Roma. En tot cas, l'ordre d'arrest contra el president al-Bashir va restringir en certa mesura els seus desplaçaments internacionals per temor a ser detingut.

Malgrat les dificultats en l'arrest de sospitosos, els processos judicials iniciats van seguir el seu curs i la Fiscalia va informar, a més, que s'havien iniciat investigacions sobre crims a l'Afganistan, Colòmbia, Côte d'Ivoire, Geòrgia, Guinea, Kenya i Palestina. Respecte als processos judicials en curs, el Tribunal va iniciar a l'octubre la vista per a la confirmació de càrrecs de Bahr Idriss Abu Garda, líder del grup rebel URF i primer sospitós de crims de guerra que compareix davant del Tribunal entorn de la situació de **Darfur**. D'altra banda, la Sala d'Apel·lacions del TPI va confirmar que admetia el cas contra l'exlíder de l'FRPI, **Germain Katanga**, malgrat que aquesta havia al·legat que el TPI violava el principi de complementarietat. Per la seva part, **Jean-Pierre Bemba**, exvicepresident de la **RD Congo**, arrestat el maig del 2008, va continuar detingut i en espera de judici malgrat la decisió d'un jutge d'atorgar-li la llibertat provisional. El fiscal en cap del Tribunal, Luis Moreno Ocampo, va apel·lar en contra d'aquest dictamen per considerar que existia risc de fuga i, finalment, es va suspendre l'esmentada ordre. El judici contra Bemba, acusat de crims de guerra i de lesa humanitat, presumptivament comesos a la R. Centreafricana entre octubre de 2002 i març de 2003, començarà l'abril del 2010.

Finalment, el judici contra **Thomas Lubanga**, líder de la UPC, acusat de crims de guerra i d'haver reclutat menors soldats entre el 2002 i el 2003 a l'est de la República Democràtica del Congo, va començar el gener del 2009 després de sofrir un important retard durant el 2008 a causa d'un error processal. A final d'any, la Cambra havia escoltat el testimoni d'una trentena de persones, 25 de les quals havien hagut de rebre protecció especial. Finalment, i respecte als crims comesos a **Kenya**, l'exsecretari general de l'ONU i mediador en el conflicte, Kofi Annan, va lliurar al juliol al fiscal del Tribunal, Luis Moreno Ocampo, un sobre segellat amb els noms d'almenys deu alts funcionaris presumptivament implicats en l'onada de violència que es va desen-

cadenar en aquest país després de les eleccions presidencials del 2007 i que va deixar un saldo de més de 1.500 morts i al voltant de 300.000 desplaçats. Les reaccions a aquest lliurament van ser molt diverses però el vicepresident de Kenya, Kalonzo Musyoka, va expressar consternació i va declarar que l'exsecretari general de l'ONU s'havia precipitat en lliurar la llista perquè encara no havia vençut el termini que aquest havia donat al Govern per promulgar la llei del tribunal, prevista per al mes d'agost.⁴⁴ El Govern va anunciar, finalment, la seva incapacitat per emprendre mesures i la seva disposició a cooperar amb el TPI, després de fracassar en l'intent de crear un tribunal especial abans del 30 de setembre. En tot cas, a final de novembre, el fiscal del Tribunal va sol·licitar obrir una investigació de *motu proprio* sobre aquest cas.

c) Tribunals Penals Internacionals *ad hoc*

El **Tribunal Penal Internacional per a Rwanda (TPIR)**⁴⁵ va acollir amb satisfacció la detenció de sospitosos significatius, va promulgar nombroses sentències i va iniciar judicis d'especial rellevància. Tanmateix, també va ser objecte de fortes crítiques, algunes d'aquestes per la seva negativa a traslladar casos a la jurisdicció estatal de Rwanda. En aquest sentit, Martin Ngoga, fiscal general d'aquest país, va declarar davant del Consell de Seguretat de l'ONU que la decisió del Tribunal de no enviar els casos que tenia pendents a les autoritats judicials rwandeses soccava els esforços de reformar el sistema judicial del país i dificultava la reconciliació nacional. D'altra banda, Tharcisse Karugarama, ministre de Justícia de Rwanda, va declarar que el TPIR havia incomplert la seva promesa de traslladar els acusats rwandesos perquè complissin condemna al seu país d'origen i va agregar que no comprenia per què el Tribunal no havia enviat els presos a les presons de Rwanda quan aquestes van ser considerades adequades pel Tribunal Especial per a Sierra Leone. La presó de Mpanga es va construir el 2004 per allotjar 7.500 presos acusats de genocidi i una de les ales està destinada a presos del TPIR que, tanmateix, no ha traslladat fins a la data cap dels seus detinguts.

Una altra qüestió important de debat es va plantejar a l'agost quan l'HRW va declarar que el TPIR perdria credibilitat si no jutjava i condemnava els membres del Front Patriòtic Rwandès (FPR) sospitosos d'haver comès crims de guerra i, actualment, en el poder a Rwanda. Tanmateix, el fiscal en cap del TPIR, Hassan Jallow, va manifestar en diverses ocasions que havia fet tot el possible per investigar els crims comesos per totes les parts i havia informat el Consell de Seguretat de l'ONU al juny que no disposava d'una acusació clara contra l'FPR. Segons l'opinió de l'HRW, l'intent de Rwanda de jutjar l'any passat responsables de l'FPR al seu territori –conegut com a cas Kabgayi– va ser en

44. Vegeu el capítol 2 (Tensions).

45. Aquest tribunal va ser creat pel Consell de Seguretat de l'ONU en la seva resolució 955 de 8 de novembre de 1994 per enjudiciar els presumptes responsables de genocidi i altres violacions greus del Dret Internacional Humanitari comeses en el territori de Rwanda i territoris veïns entre l'1 de gener i el 31 de desembre de 1994.

realitat un encobriment polític i una prova del mal funcionament del sistema judicial intern.

La tasca del **Tribunal Penal Internacional per a l'ex-Iugoslàvia** (TPII)⁴⁶ va estar marcada pels retards en el judici a Radovan Karadzic, expresident de l'autoproclamada República de Sèrbia de Bòsnia i Hercegovina, que es va absentar del procés fins a la tercera vista. Davant d'aquesta situació, el Tribunal va donar finalment instruccions per al nomenament d'un advocat d'ofici que representés Karadzic i va anunciar que el judici es reprendria el març de 2010, per donar temps a la defensa a preparar-se. D'altra banda, el Tribunal va desestimar l'al·legat de Karadzic, segons el qual gaudiria d'immunitat arran d'un acord tancat el 1996 amb el llavors ambaixador dels Estats Units davant de l'ONU, Richard Holbrooke. Aquest últim va negar l'esmentat acord i la Fiscalia va comunicar que no havia trobat cap document que confirmés l'existència del pacte. D'altra banda, cal destacar que l'expresidenta serbo-bosniana **Biljana Plavsic** va ser posada en llibertat després d'haver complert dos terços de la seva condemna en una presó sueca per crims de guerra comesos entre el juliol de 1991 i el desembre de 1992. Plavsic es va lliurar voluntàriament al TPII el 2001 i va ser condemnada a 11 anys de presó. El maig de 2009, la presó sueca va comunicar al TPII que l'octubre Plavsic compliria els dos terços de la seva condemna i que, per tant, l'acusada podria ser posada en llibertat condicional d'acord amb la legislació sueca. A final d'any, el TPII va acceptar concedir la llibertat a Plavsic, coneguda com a "Dama de Ferro", l'oficial de rang més alt de l'ex-Iugoslàvia que s'ha declarat culpable de la seva participació en la guerra de Bòsnia.

Finalment, i respecte al genocidi de **Srebrenica**, Peter McCloskey, fiscal del TPII, va demanar cadena perpètua per a set dels exalts càrrecs militars i policies serbo-bosnians. Entre els acusats es troben persones molt properes a Ratko Mladic, cap d'Estat Major de l'Exèrcit de la República Srpska, com el coronel Ljubise Beara, cap de seguretat de l'Exèrcit serbo-bosnià i considerat un dels principals artífexs de la matança. Tots ells es van declarar innocents dels crims de guerra, crims contra la humanitat i genocidi que se'ls van imputar. D'altra banda, el fiscal Serge Brammertz va reclamar novament el desembre de 2009 més celeritat per part de Sèrbia en l'arrest dels dos suposats criminals de guerra que encara es troben fugitius, **Ratko Mladic** i **Goran Hadic**.⁴⁷ Al marge de la qüestió judicial, aquesta va continuar sent una qüestió política de vital importància per a les aspiracions de Sèrbia a integrar-se a la UE. Per

la seva part, el president del TPII, el jutge Patrick Robinson, va instar el Consell de Seguretat de l'ONU a establir una comissió de reparació vinculada al Tribunal ja que no existeix actualment cap mecanisme d'aquest tipus malgrat que aquest és un dels pilars del Dret Internacional.

d) Tribunals penals mixtos, híbrids o internacionalitzats

El **Tribunal Especial per a Sierra Leone**⁴⁸ va dictar a Freetown algunes de les seves últimes sentències i reclama, al seu torn, més recursos per poder finalitzar el seu mandat el 2010. El Tribunal, que es nodreix de les aportacions voluntàries dels estats, tem una paralització dels processos; entre aquests el de l'expresident liberianès Charles Taylor,⁴⁹ iniciat el gener de 2008 i el veredict del qual s'espera per a principi del 2010. Aquest Tribunal, que es va caracteritzar per pronunciar les primeres condemnes per matrimonis forçosos dins d'un conflicte armat i la utilització de menors soldats, va ser també objecte de crítiques en no asseure a la banqueta determinats sospitosos de crims de guerra, la qual cosa finalment ha desembocat en una creixent desafecció popular al llarg dels seus gairebé deu anys d'existència.

Respecte a les **Cambres Extraordinàries a les Corts de Cambodja**,⁵⁰ cal destacar que van prosseguir durant tot l'any les dificultats per al desenvolupament de les seves competències, principalment a causa de la corrupció, la manca de fons i la intromissió del Govern en les seves tasques, segons van afirmar diverses organitzacions locals i internacionals. Amb l'objectiu de corregir els casos de corrupció, es va anunciar a l'agost la designació d'un assessor independent encarregat de garantir el degut procés legal en tot moment. Aquesta qüestió ha estat rellevant ja que les Cambres van observar una important reducció de fons des que es va posar en dubte la seva credibilitat. L'ONU, per exemple, va deixar de finançar-les el juliol de 2008, la qual cosa va obligar les Cambres a dependre exclusivament de donacions internacionals. D'altra banda, la pressió exercida pel Govern en qüestions jurídiques va ser més patent que mai en anunciar que no seria possible jutjar més sospitosos a excepció dels cinc que ja es trobaven sota custòdia. En aquest sentit, cal ressaltar que el fiscal Robert Petit va renunciar al seu càrrec, i presumptivament un dels motius va ser la posició del seu homòleg cambodjà, Chea Leang, contrari a dur a terme més judicis al·legant inquietud per la seguretat nacional.

46. Aquest tribunal va ser creat el 1993 en virtut de la resolució 827 del Consell de Seguretat, de 25 de maig de 1993, per perseguir les persones responsables de greus violacions del Dret Internacional Humanitari comeses a l'ex-Iugoslàvia des de 1991. El Consell de Seguretat té competències per estendre el mandat del TPII.

47. Ratko Mladic s'enfronta a nombrosos càrrecs, alguns d'aquests relacionats amb la mort de 8.000 homes i joves a Srebrenica el juliol de 1995. Per la seva part, Goran Hadžić està acusat d'assassinat, persecució, tortura i altres crims de guerra i contra la humanitat comesos sota la seva condició de president d'un autoproclamat estat al sud de Croàcia a principi dels anys noranta.

48. Aquest tribunal jutja persones responsables de crims contra la humanitat i crims de guerra comesos durant la guerra civil que va tenir lloc a Sierra Leone entre el 1991 i el 2002.

49. El 2006, el Consell de Seguretat va autoritzar que el judici tingués lloc a l'Haia per raons de seguretat. Si és condemnat, Charles Taylor compliria la condemna al Regne Unit. Taylor va ser acusat d'11 crims contra la humanitat, entre aquests assassinat i mutilació de població civil, segrest de dones i nenes com a esclaves sexuals i utilització de menors com a combatents.

50. Aquest tribunal es va crear el 2003 per jutjar els màxims responsables dels Khmers Rojos per les violacions greus de drets humans comeses entre el 1975 i el 1979 i està format per personal i jutges cambodjans i estrangers.

Malgrat tot això, és important assenyalar l'inici, el febrer de 2009, del judici contra Kaing Guek Eav, àlies *Duch*, durant el qual l'acusat es va declarar responsable de la mort de més de 10.000 persones i va expressar remordiment pels fets. La Fiscalia va demanar una pena de 40 anys per a *Duch*, qui, en acabar el judici, va demanar inesperadament la seva llibertat donant així un gir total a la conducta mantinguda al llarg de tot el procés. D'altra banda, una de les aportacions més innovadores d'aquest judici en l'àmbit de la justícia transicional va ser la possibilitat que les víctimes civils comptessin amb representació legal, formessin part de la investigació i poguessin formular preguntes durant el judici a testimonis, experts i acusats. Tanmateix, això no es va dur a la pràctica correctament, fet que va suposar una experiència traumàtica per a les víctimes que havien decidit participar en el judici, moltes d'elles pertanyents a l'ètnia cham, fortament reprimida pel règim.

Al mes de març, quatre anys després de l'assassinat de l'exprimer ministre libanès, Rafik Hariri, va obrir les seves portes a l'Haia el **Tribunal Especial per al Líban**, creat el 2007 per l'ONU a petició del Govern libanès. Es va designar el seu fiscal en cap, el canadenc Daniel Bellemare, que havia presidit anteriorment la Comissió Internacional d'Investigació Independent (IIIC, per les seves sigles en anglès) amb seu a Beirut. El Tribunal, que disposa de 51,4 milions de dòlars –dels quals el Líban aporta un 49% i la resta procedeix de contribucions voluntàries dels estats membres de l'ONU– cobreix

Cal destacar la presentació de l'informe final de la Comissió liberiana en què es recomana la creació d'un tribunal penal per jutjar crims de guerra

actes de terrorisme, rebel·lió, guerra civil i conflicte interreligiós. La seva creació va ser una qüestió molt sensible al Líban, on les tensions entre els bàndols prosirians i antisirians continuen sent fortes. François Roux, advocat francès, va ser nomenat pel secretari general de l'ONU a l'octubre per dirigir l'Oficina de la Defensa del Tribunal Especial per al Líban, l'objectiu del qual és organitzar el màxim nombre de seminaris de formació, especialment per a lletrats d'Orient Mitjà que desitgin treballar al Tribunal i crear així un equip fort d'advocats defensors.

e) Comissions de la Veritat i altres comissions d'esclariment

A continuació es detallen els avenços i retrocessos més importants de l'any 2009 respecte a les comissions de la veritat i altres comissions d'esclariment. Entre aquests cal destacar la presentació de l'informe final de la Comissió liberiana en què es recomana la creació d'un tribunal penal per jutjar crims de guerra i greus violacions de drets humans i del DIH. Aquesta comissió va posar d'aquesta manera punt i final al llegat d'abusos als drets humans que van tenir lloc al llarg dels 14 anys de conflicte armat. Creada formalment el juny de 2006 i després de tres anys de treballs, la Comissió va concloure també en la necessitat de reparacions, tant a nivell individual com comunitari, i de reformes institucionals al país.

Taula 5.4. Comissions de la Veritat i altres comissions: avenços i retrocessos l'any 2009

República de Corea	La Comissió de la Veritat i la Reconciliació va confirmar al març que, com a mínim, 3.400 civils i presos de les presons de Busan, Masan i Jinju van ser víctimes dels soldats i de la Policia de juliol a setembre de 1950. Es tracta de la primera vegada que una institució d'aquest país confirma oficialment les sospites que funcionaris del cos policial i militar es van veure implicats en l'assassinat indiscriminat de presos.
Libèria	En un informe parcial de la Comissió presentat a principi de 2009, els seus membres recomanaven la creació d'un tribunal penal per jutjar crims de guerra, greus violacions de drets humans i del DIH comesos a Libèria entre gener de 1989 i octubre del 2003. Es va negar l'amnistia per a aquests crims, però els delegats van instar, tanmateix, a la concessió d'una amnistia general per a menors i altres persones reclutades de manera forçosa. Posteriorment, la Comissió va presentar al juny el seu informe final, en el qual es conclou sobre les arrels del conflicte i del seu impacte en dones, menors i en el conjunt de la societat liberiana. En aquest es recomana prohibir a la presidenta Ellen Johnson Sirleaf exercir un càrrec públic durant 30 anys per la seva presumpta implicació en la guerra civil i el seu suport a Charles Taylor. La presidenta, que havia declarat sota jurament davant de la Comissió al febrer, va demanar disculpes i va al·legar haver-li donat suport per aconseguir la destitució de l'exdictador liberianà Samuel Doe. Aquest fet va repercutir en la imatge de Sirleaf dins i fora del país, en ser la primera dona africana elegida presidenta, mentre que els membres de la Comissió van rebre amenaces de mort. L'informe va instar també a processar tots els líders dels grups armats, entre ells l'expresident Charles Taylor i un centenar més de persones per greus violacions dels drets humans i crims de guerra i contra la humanitat. En la llista d'acusats apareix també el nom de diversos membres del Govern de Sirleaf. A l'agost, el Parlament liberianà va ajornar l'aplicació de les recomanacions de la Comissió, que podrien incloure el processament d'alts càrrecs com la presidenta de la nació, i va assenyalar que primer havia de consultar els electors. Per la seva part, la diàspora liberiana va instar a la plena aplicació de l'informe final i de les recomanacions de la Comissió mentre que altres faccions el van qualificar de tendències. ⁵¹

51. Per a més informació, vegeu <<https://www.trcofliberia.org/>>.

Togo	El Govern de Togo va nomenar al juny els membres de la Comissió de la Veritat, Justícia i la Reconciliació creada a partir d'una ronda de consultes dutes a terme el 2008. Aquesta Comissió compta amb el suport de l'ACNUDH i està presidida pel bisbe catòlic Nicodème Barrigah. La Comissió haurà d'aclarir els fets ocorreguts a Togo entre el 1959 i el 2005, anys d'intensa violència política.
Kenya	El Govern va establir una Comissió de la Veritat, la Justícia i la Reconciliació el 30 de juliol davant de les crítiques de la societat civil, l'Església i la comunitat internacional. Tots ells van insistir que al seu lloc hauria de crear-se un tribunal especial i que la creació d'una comissió era una estratègia del president Mwai Kibaki i del primer ministre Raila Odinga per protegir alguns dels seus simpatitzants polítics implicats en els crims. Per la seva part, la presidenta de la Comissió Nacional de Drets Humans, Florence Jaoko, va indicar que els dos anys en què s'espera que finalitzi la seva tasca podrien no ser suficients. La Comissió, formada per sis experts locals i tres d'internacionals, va prendre jurament a l'agost i el seu mandat inclou la investigació d'injustícies històriques des de 1963 fins a la violència postelectoral del 2008. ⁵²
Nigèria	La Comissió de la Veritat i la Reconciliació, coneguda pel nom de Kayode Eso i creada pel Govern de l'estat Rivers per buscar fórmules que garanteixin una pau duradora a la regió del Delta, va presentar el seu informe i recomanacions. Adolphus Karibi-Whyte, jutge retirat del Tribunal Suprem, va expressar seriosos dubtes que la Comissió pugui aconseguir el seu objectiu perquè considera que la majoria dels testimonis no han explicat la veritat.

Altres Comissions de la Veritat (en preparació o discussió)

Brasil	El president del país, Lula da Silva, va anunciar a final d'any la creació d'una Comissió de la Veritat per investigar els crims comesos durant el règim militar. El projecte, que va rebre crítiques de diversos sectors, preveu recollir testimonis i reconstruir casos d'assassinats, desaparicions i tortures. Tanmateix, a final d'any Lula va acceptar revisar el projecte abans d'enviar el document final al Congrés per evitar un enfrontament amb les Forces Armades.
Burundi	El país va continuar duent a terme les consultes amb relació als instruments de justícia transicional que es podrien aplicar al país, en especial una Comissió de la Veritat.
RD Congo	Durant el 2009 van continuar sorgint propostes per a la recerca de la veritat entorn dels crims comesos a la RD Congo, especialment a Ituri, al nord-est del país, on durant anys les violacions massives de drets humans han quedat impunes. Algunes ONG, que creuen que la impunitat per aquests crims pot revifar tensions i ocasionar una reacció violenta per part de les víctimes, consideren que un fòrum similar al procés Amani (que significa "pau" en suahili) llançat el gener de 2008 per restaurar la pau a Kivu Nord i Sud, seria útil, com també la creació d'una Comissió de la Veritat i la Reconciliació especialment dissenyada per a Ituri.
Ex-Iugoslàvia	La Comissió Regional per a la Recerca de la Veritat sobre els Crims de Guerra comesos a l'ex-Iugoslàvia (RECOM, en les seves sigles en anglès), una xarxa formada per ONG, associacions i individus, va advocar novament per la creació d'una comissió regional de la veritat que tracti sobre les greus violacions de drets humans perpetrades a la zona.
Filipines	El bisbe catòlic Pedro Arigo, màxim representant de Comissió Episcopal de Cures Pastorals a les Presons, de la Conferència de Bisbes Catòlics de les Filipines (CBCP, en les seves sigles en anglès), va suggerir novament durant el 2009 la creació d'una Comissió de la Veritat que tanqués el cas del doble assassinat de Benigno Aquino, líder de l'oposició contra el dictador Ferdinand Marcos, i de Rolando Galman, membre de la guerrilla comunista. El Govern filipí va deixar en llibertat 10 exsoldats que van passar 26 anys a la presó per l'assassinat de l'exsenador Aquino i de Galman el 1983, però membres de la família de l'exsenador van protestar per aquest fet. Arigo va declarar que la Comissió de la Veritat podria establir els fets i permetre que víctimes i victimaris comencessin a tancar les seves ferides.
Illes Salomó	A l'abril, la Comissió de la Veritat i la Reconciliació, formada per cinc membres i presidida pel Pare San Ata, va iniciar la seva tasca per investigar les causes del conflicte ètnic que va tenir lloc entre el 1998 i el 2003. Els comissionats es van preparar durant tres mesos abans que la Comissió iniciés la seva feina de manera oficial. La Comissió va rebre el suport de l'arquebisbe sud-africà Desmond Tutu durant els actes d'inauguració.
Nepal	La llei per a la creació d'una Comissió de la Veritat i la Reconciliació sobre les greus violacions de drets humans, perpetrades tant pel Govern com pels maoistes durant el conflicte armat de febrer de 1996 a novembre de 2007, va continuar paralitzada durant l'any 2009 per la manca de coordinació entre els ministeris d'Interior i per la Pau, la preocupació per les eleccions d'abril i la falta d'iniciativa política. La llei, redactada pel Ministeri per la Pau ha estat ja revisada en quatre ocasions a causa d'una sèrie de desacords respecte a una clàusula sobre la concessió d'amnistia als responsables de crims de guerra.
Pakistan	El president del Pakistan, Asif Ali Zardari, va expressar al setembre el seu desig de crear una Comissió de la Veritat i la Reconciliació seguint el model sud-africà. Asif Ali Zardari va indicar que la Comissió hauria d'estar presidida per Asma Jehangir, advocada en drets humans molt respectada al país.

52. Per a més informació, vegeu <http://www.knchr.org/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1>.

Uganda	El Congrés d'Uganda va instar a la creació d'una Comissió independent de la Veritat i la Reconciliació que reunixi tots els actors polítics per discutir la forma de prevenir o de resoldre les guerres civils al país.
Zimbabwe	Un grup d'organitzacions eclesiaístiques i de líders cristians va instar a mitjan 2009 a la creació d'una comissió que investigui els casos de violència política esdevinguts des del 2008, determini el càstig que s'ha d'aplicar als responsables i indemnitzï les víctimes. El grup cristià inclou catòlics, protestants, anglicans, evangèlics i pentecostals que van declarar que la campanya de reconciliació iniciada pel Govern no tindrà efecte llevat que es reveli públicament tot el que va passar durant el període electoral. El grup també ha afegit que l'església ha d'exercir un paper clau en el procés de reconciliació nacional i ha de formar part del procés de pau.

Finalment, caldria assenyalar que van seguir el seu curs davant d'un Tribunal de Nova York els procediments legals contra empreses presumptament implicades en abusos als drets humans durant l'apartheid a Sud-àfrica. La demanda, presentada l'any 2002 sota l'Alien Torts Claim Act contra 33 empreses amb seu als Estats Units –actualment vuit–, i coneguda sota el nom de “Cas Khulumani”, argumenta que les empreses van ser instruments que van propiciar els abusos i que el sistema d'apartheid es va nodrir de manera important del suport financer i logístic que van proporcionar les

esmentades empreses. Segons el jutge a càrrec del cas, Ford, GM i Daimler, van facilitar, per exemple, vehicles blindats de manera especial a les forces de seguretat del país malgrat conèixer els crims que cometia el règim i IBM va proporcionar documents d'identitat amb perfils discriminatoris. Aquest cas planteja nombrosos interrogants en l'era postapartheid a Sud-àfrica però també suscita noves preguntes entorn de la responsabilitat d'agents transnacionals i no estatals en els abusos als drets humans comesos durant règims dictatorials o conflictes armats.

6. Dimensió de gènere en la construcció de pau

- 67 països van patir greus desigualtats de gènere, dels quals destaquen particularment 34. El 69% dels conflictes armats per als quals existien dades sobre equitat de gènere van tenir lloc en contextos amb greus desigualtats.
- Durant l'any 2009 es va constatar la utilització de la violència sexual com a arma de guerra en la majoria de conflictes armats, destacant per la seva especial gravetat la RD Congo, Somàlia, Sri Lanka (est), Colòmbia, Myanmar, l'Índia (Jammu i Caixmir) i l'Iraq.
- El secretari general de l'ONU va presentar el seu primer informe sobre la violència sexual en els conflictes armats, i va assenyalar que la impunitat i la inacció governamental davant d'aquesta violència n'afavoreixen la propagació.
- El Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar les resolucions 1888 i 1889 amb l'objectiu de millorar la implementació de la resolució 1325 sobre les dones, la pau i la seguretat, com també de la resolució 1820 sobre la violència sexual com a arma de guerra.
- L'Assemblea General de l'ONU va aprovar la creació d'una nova agència de Nacions Unides per a les dones que agruparà les institucions ja existents dedicades a l'equitat de gènere.

En aquest capítol s'analitzen les diverses iniciatives que des de l'àmbit de Nacions Unides i diferents organitzacions i moviments internacionals s'estan duent a terme respecte a la construcció de la pau des d'una perspectiva de gènere.¹ Aquesta perspectiva de gènere permet veure quins són els impactes diferenciats dels conflictes armats sobre les dones i sobre els homes, però també en quina mesura i de quina manera participen ambdós en la construcció de la pau i quines són les aportacions que les dones estan fent a aquesta construcció. El capítol està estructurat en tres blocs principals: el primer fa un repàs de la situació mundial respecte a les desigualtats de gènere mitjançant l'anàlisi de l'Índex d'Equitat de Gènere (IEG); en segon lloc, s'analitza la dimensió de gènere en l'impacte dels conflictes armats; finalment, l'últim apartat està dedicat a la construcció de la pau des d'una perspectiva de gènere. Al principi del capítol s'adjunta un mapa en què apareixen assenyalats aquells països amb greus desigualtats de gènere segons l'Índex d'Equitat de Gènere.

6.1. Desigualtats de gènere

L'Índex d'Equitat de Gènere (IEG)² (indicador núm. 9)³ mesura l'equitat de gènere a partir de tres dimensions: educació (alfabetització i matriculació en tots els nivells educatius), activitat econòmica (ingressos i taxes d'activitat) i apoderament (participació en càrrecs electes i tècnics). La importància d'aquest indicador rau en el fet que es tracta d'un dels pocs que no es limita simplement a desagregar la informació per sexes, sinó a analitzar aquesta informació a partir de les relacions de desigualtat que s'estableixen entre homes i dones. És a dir, es tracta d'un indicador sensible al gènere.⁴

1. El gènere és la categoria analítica que posa de manifest que les desigualtats entre homes i dones són un producte social i no un resultat de la naturalesa, evidenciant la seva construcció social i cultural per distingir-les de les diferències biològiques dels sexes. El gènere pretén donar visibilitat a la construcció social de la diferència sexual i a la divisió sexual del treball i el poder. La perspectiva de gènere busca evidenciar que les diferències entre homes i dones són una construcció social producte de les relacions de poder desiguals que s'han establert històricament en el sistema patriarcal. El gènere com a categoria d'anàlisi té l'objectiu de demostrar la naturalesa històrica i situada de les diferències sexuals.

2. Elaborat per Control Ciutadà: <<http://www.socialwatch.org/es>>.

3. Vegeu l'annex 1 (Taula de països i indicadors i descripció dels indicadors).

4. Mentre que les estadístiques desagregades per sexe proporcionen informació factual sobre la situació de la dona, un indicador sensible al gènere proporciona evidència directa de l'estatus de la dona respecte a un determinat estàndard o a un grup de referència, en aquest cas els homes. Schmeidl, Susan i Piza-Lopez, Eugenia. *Gender and Conflict Early Warning: A Framework for Action*. International Alert, 2002: <<http://www.international-alert.org/publications/pub.php?p=80>>

Taula 6.1. Països amb greus desigualtats de gènere

Països amb IEG entre 50 i 60¹

Albània	<i>Guinea</i>	<i>Síria</i>
<i>Angola</i> ²	<i>Indonèsia</i>	<i>Sri Lanka</i>
Algèria	<i>Iran</i>	Surinam
<i>Bangladesh</i>	<i>Kenya</i>	Swazilàndia
Burkina Faso	Malàisia	<i>Tadjikistan</i>
Cap Verd	<i>Mali</i>	Tanzània
<i>Corea, Rep.</i>	Malta	<i>Timor-Leste</i>
Emirats Àrabs Units	Nicaragua	<i>Uzbekistan</i>
Etiòpia	Qatar	Vanuatu
Gabon	Samoa	Zàmbia
Ghana	<i>Senegal</i>	<i>Zimbabwe</i>

Països amb IEG inferior a 50

<i>Àrabia Saudita</i>	Guinea Equatorial	Pakistan
Bahrein	Iemen	Palestina ³
Benin	Índia	República
<i>Camerun</i>	Jordània	Centreafricana
<i>Congo, Rep.</i>	<i>Líban</i>	Sant Tomé i Príncep
<i>Côte d'Ivoire</i>	Malawi	Sierra Leone
<i>Djibouti</i>	<i>Marroc</i>	Sudan
<i>Egipte</i>	<i>Mauritània</i>	Togo
<i>Eritrea</i>	<i>Nepal</i>	Tunísia
Gàmbia	<i>Níger</i>	Turquia
Guatemala	Nigèria	Txad
<i>Guinea-Bissau</i>	Oman	

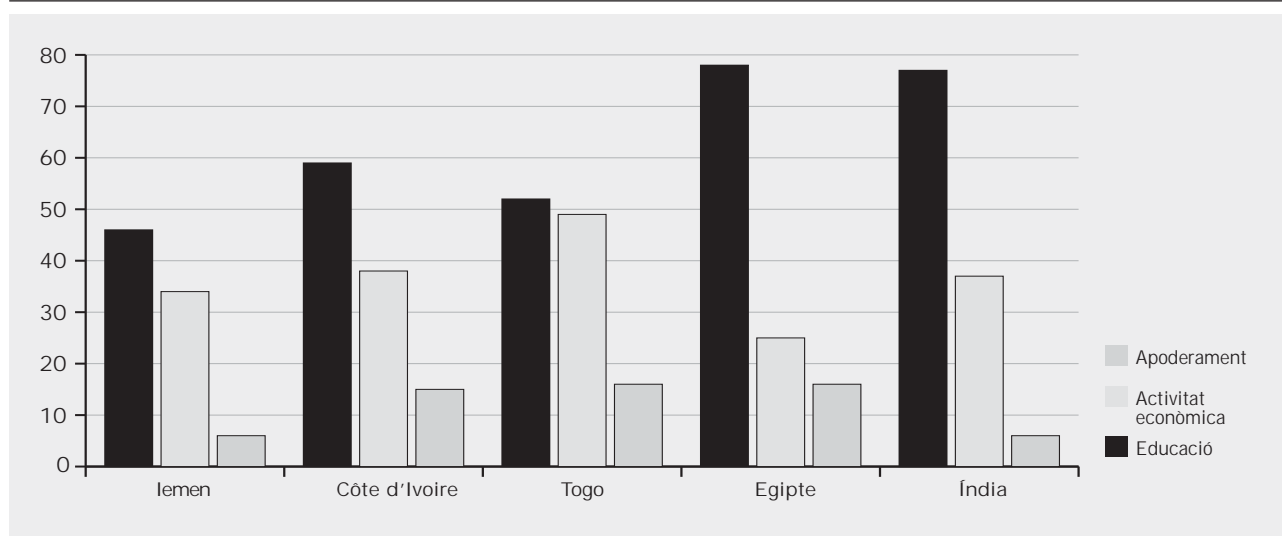
1. L'IEG estableix un valor màxim de 100 que indicaria una situació d'equitat plena. S'ha pres com a referència el número 60 ja que aquest és la mitjana mundial.
2. En negreta els països amb un o més conflictes armats actius i en cursi els països amb una o més tensions actives durant el 2009.
3. Control Ciutadà denomina Palestina, Gaza i Cisjordània.

Font: Elaboració pròpia a partir de l'IEG 2008.

Encara que l'IEG no aborda totes les facetes de l'equitat de gènere, sí que permet assenyalar que **la situació de les dones és greu a 67 països, i especialment greu en 34.**⁵ Es pot afegir que, d'acord amb les dades recopilades en aquest indicador, **cap país del món no ha assolit la plena equitat** en matèria de gènere, encara que sí que hi ha països que han assolit aquesta equitat en la dimensió educativa. L'anàlisi que s'obté creuant les dades d'aquest indicador amb el dels països que es troben en situació de conflicte armat revela que 12 dels països en què es dona aquesta situació de gravetat en termes d'equitat de gènere passen un o diversos conflictes armats. Cal puntualitzar que per a cinc dels països en els quals hi ha un o més conflictes armats, no hi ha dades sobre equitat de gènere. Això implica que 18 dels 31 conflictes armats actius durant el 2008 es van produir en països on hi havia greus desigualtats de gènere, i que cinc d'aquests conflictes tenien lloc en països sobre els quals no hi ha dades disponibles sobre això. Així, **el 69% dels conflictes armats per als quals existien dades sobre equitat de gènere van tenir lloc en contextos amb greus desigualtats.** Només en sis països, en els quals hi havia un o més conflictes armats, les xifres d'equitat de gènere no entraven dins dels límits de gravetat establerts en aquest informe. Aquesta realitat seria coincident amb les tesis que defensen algunes autores quan apunten que la iniquitat de gènere en un país eleva les probabilitats que aquest experimenti un conflicte armat de caràcter intern.⁶

A més, a 34 dels països amb greus desigualtats hi havia una o més situacions de tensió. Això significa que **41 de les 76 tensions actives durant l'any 2009 van transcórrer en països en els quals hi havia greus desigualtats de gènere, la qual cosa suposa un 54% de les tensions.**

Gràfic 6.1. Països amb pitjor IEG el 2009

Font: Elaboració pròpia a partir de l'IEG 2009.

5. Aquesta classificació és responsabilitat de l'autora d'aquest estudi, no de Control Ciutadà.
6. Caprioli, Mary. "Gender equality and state aggression: the impact of domestic gender equality on state first use of force". *International Interactions*, vol. 29, issue 3. (2003). P. 195-214. Caprioli, Mary. "Primed for violence: the role of gender inequality in predicting internal conflict". *International Studies Quarterly*. Vol. 49, núm. 2 (2005). P. 161-178.

6.2. L'impacte de la violència i els conflictes des d'una perspectiva de gènere

En aquest apartat s'aborda la dimensió de gènere en el cicle del conflicte, i, en especial, respecte a la violència contra les dones. Els conflictes armats són fenòmens amb una dimensió de gènere enormement important. En primer lloc, mitjançant l'anàlisi de gènere es desmunta la visió tradicional dels conflictes armats com a realitats neutres i es posa en qüestió el fet que la gènesi dels conflictes armats sigui independent de les estructures de poder en termes de gènere que hi ha en una determinada societat. En segon lloc, des d'aquesta perspectiva també es plantegen seriosos dubtes a les afirmacions que pretenen homogeneïtzar les conseqüències dels conflictes sense tenir en compte la dimensió i les desigualtats de gènere.

a) Violència sexual com a arma de guerra i violència contra les dones en contextos bèl·lics

La violència sexual és una arma de guerra àmpliament estesa pràcticament en tots els conflictes armats que transcorren en l'actualitat i la seva utilització té la intenció de causar un impacte en el teixit social de les comunitats que es veuen afectades per aquest crim de guerra, a més d'un dany no fàcilment reparable en les dones que la sofreixen.⁷ Des de l'any 2008, la violència sexual ha passat a ser un tema d'especial importància en l'agenda internacional sobre la dimensió de gènere en els conflictes armats, després de l'aprovació de la resolució 1820 del Consell de Seguretat de l'ONU. Al llarg de l'any 2009 es van produir nombroses denúncies sobre la utilització de la violència sexual tant en contextos de conflicte armat com de tensió política i social.

Al continent africà van destacar per la seva especial gravetat la situació de la RD Congo, on la violència sexual com a arma de guerra ha adquirit proporcions endèmiques, i la de Guinea, on la violència sexual en el marc de la repressió a l'oposició política va tenir un ampli ressò internacional.

La RD Congo va continuar sent un escenari en què la violència sexual en el marc del conflicte armat que afecta l'est del país va tenir un impacte alarmant. L'OCHA va assenyalar que durant els sis primers mesos del 2009 es van registrar 5.400 denúncies de violacions a la província de Kivu Sud. Altres fonts recullen que des del gener i fins al mes de novembre, 7.000 dones i nenes havien estat víctimes de la violència sexual a l'est de la RD Congo.⁸ Diverses ONG van denunciar també que el nombre d'homes que estava sent víctima de la violència sexual estava augmentant, i que

en alguns llocs podria representar el 10% de les víctimes d'aquesta violència. D'altra banda, al seu informe *Congo: Five Priorities for a Peacebuilding Strategy*, l'International Crisis Group (ICG),⁹ apuntava la fi de la impunitat dels crims sexuals com una de les eines imprescindibles per a la consolidació de la pau a la zona a llarg termini. Segons aquesta institució, les ordres de detenció emeses pel Tribunal Penal Internacional per a crims de guerra que inclouen la violència sexual, haurien d'anar acompanyades de reformes en el sistema judicial congolès. L'ICG va advertir sobre el temor de les víctimes respecte al fet que la denúncia d'aquesta violència pugui suposar l'esclat o increment de tensions en les comunitats locals. Aquesta situació dificulta la persecució dels crims i l'assistència a les víctimes, d'una banda, i alhora dóna compte de la importància que la dimensió de gènere té en les dinàmiques dels conflictes armats i, per tant, de la necessitat que sigui contemplada com un element rellevant en la recerca de solucions. Un dels esdeveniments més destacats de l'any va ser la violació d'almenys 20 dones en una presó a Goma durant l'intent de fuga protagonitzat per combatents reclusos, condemnats majoritàriament per assassinats i violacions, entre altres càrrecs. La MONUC afirma que havia advertit el Govern sobre la necessitat urgent de millorar les condicions carceràries al país. A més, diverses ONG van denunciar que la violació de recluses és una pràctica freqüent al país.

El 2009 es va denunciar l'ús de la violència sexual a la RD Congo, Guinea, Somàlia, el Sudan, Colòmbia, Sri Lanka, Myanmar i l'Índia, entre d'altres.

UNICEF i l'ACNUR van denunciar que a Somàlia i al Sudan s'estan cometent crims de guerra i crims contra la humanitat diàriament, entre els quals s'inclouen la violència sexual i el reclutament de menors. Dones desplaçades internes han estat víctimes de violacions i altres formes de violència sexual.

A Guinea, nombroses organitzacions de drets humans van denunciar que almenys 33 dones van ser víctimes de la violència sexual durant els incidents que van tenir lloc el 28 de setembre, en els quals 157 persones van morir com a conseqüència de la repressió contra els manifestants que rebutjaven la possible candidatura presidencial del cap de la Junta Militar, Mousa Dadis Camara. Malgrat que el Govern va negar que hi hagués hagut violència sexual, nombrosos testimonis, com també algunes de les víctimes, van afirmar que les forces de seguretat van ser responsables de violacions. Diverses organitzacions de drets humans van demanar al Consell de Seguretat una acció urgent de resposta davant d'aquesta violència.

A Àsia, l'ONG Caritas va denunciar la violència sexual en el conflicte armat de Sri Lanka, on aquesta ONG està duent a terme tasques humanitàries. La greu situació als campaments de desplaçats interns –establerts i controlats pel Govern per a la població tàmil desplaçada com a conseqüència de l'ofensiva militar i dels enfron-

7. Per a més informació sobre els diferents contextos de conflicte armat i tensió, vegeu els capítols 1 (Conflictes armats) i 2 (Tensions).

8. IRIN. *DRC: Sexual violence prevention and re-integration funding "falls through cracks"*. IRIN, 4 de novembre de 2009.

9. International Crisis Group. *Congo: Five Priorities for a Peacebuilding Strategy*. Africa Report, núm.150. International Crisis Group. 11 de maig de 2009: <<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=6095&CFID=66705958&CFTOKEN=16975337>>.

taments entre el grup armat d'oposició LTTE i les Forces Armades— inclou amuntegament i falta d'intimitat, fet que afavoreix la violència i l'abús contra les dones.

A **Myanmar**, diverses organitzacions internacionals es van fer ressò de les denúncies elevades per les ONG locals respecte a la utilització de la violència sexual com a arma de guerra per part de les Forces Armades, en particular durant l'ofensiva que es va dur a terme la primera meitat de l'any a l'estat Karen contra la insurgència d'aquest grup ètnic. Diverses dones van ser víctimes d'abusos sexuals i posteriorment assassinades per membres de l'Exèrcit de Myanmar. Algunes organitzacions van denunciar que en les últimes dues dècades s'havien documentat prop de 2.000 casos d'abús sexual per part de les Forces Armades, però que la xifra real podria ser molt superior, ateses les dificultats que suposa per a les dones denunciar aquest tipus d'abusos.

A l'estat indi de **Jammu i Caixmir**, la violació i assassinat de dues dones musulmanes en mans de les forces de seguretat índies va desembocar en intenses manifestacions i protestes socials. Les organitzacions de drets humans han denunciat reiteradament que els 600.000 efectius militars desplegats a l'estat han incorregut amb freqüència en violacions dels drets de la població civil. Tant les forces de seguretat índies com la insurgència caixmir han utilitzat la violència sexual com a arma de guerra en el transcurs del conflicte.¹⁰

Respecte a la situació al continent americà, Oxfam Internacional va publicar l'informe *La violència sexual a Colòmbia*,¹¹ en què denuncia la **utilització sistemàtica i generalitzada** d'aquesta violència en el conflicte colombià com una arma de guerra. La xifra exacta de dones víctimes de la violència sexual resulta impossible de determinar, ja que el nombre de denúncies representa només una petita part del total de dones que han estat afectades. A més, segons assenyala Oxfam Internacional, els informes resultants de les autòpsies no recullen aquest delictes, que es considera que pertany a l'àmbit privat i, per tant, de menys importància que altres com la tortura o l'assassinat. L'informe assenyala que de 183 casos recopilats pel Tribunal Constitucional colombià, el 58% eren responsabilitat dels paramilitars, el 23% de la força pública, el 8% de les guerrilles i en la resta de casos es desconeixia l'autoria. L'ús de la violència sexual va provocar el desplaçament forçat d'un elevat nombre de dones. Les dones indígenes i afrocolombianes es troben en una situació d'especial vulnerabilitat davant d'aquesta violència, ja que a la discriminació de gènere s'uneix la discriminació per la seva pertinença ètnica i per la pobresa que afecta especialment les seves comunitats. Oxfam apunta també a la responsabilitat de l'Estat en la impunitat en què habitualment queden els crims sexuals, que van ser ocultats. D'acord

amb l'informe d'Oxfam, el Govern colombià ha incomplert la seva responsabilitat de protegir les víctimes. Per la seva part, Caritas va denunciar que prop del 20% de les dones desplaçades ho van fer com a conseqüència de la violència sexual.

D'altra banda, el secretari general de l'ONU va denunciar en el seu informe sobre l'impacte del conflicte armat colombià en els menors¹² que aquests sofreixen greus violacions dels drets humans, com l'assassinat, la tortura, el reclutament forçat i la violència sexual. Aquesta violència afecta particularment les nenes. Les menors que formen part dels grups armats són amb freqüència forçades a mantenir relacions sexuals a edats molt primerenques, a usar mètodes anticonceptius perjudicials per a la seva salut i a avortar en els casos d'embaràs, segons l'informe.

Durant el 2009 es van divulgar informacions respecte a la violència sexual comesa contra dones integrants de les **Forces Armades nord-americanes** pels seus propis companys de l'Exèrcit. Segons el Departament d'Assumptes de Veterans, el 30% de les dones militars nord-americanes han estat violades durant el seu servei, el 71% han sofert una agressió sexual i el 90% han estat assetjades sexualment. A més, el Departament de Defensa va reconèixer en el seu informe de l'any 2009 sobre l'abús sexual que aproximadament el 90% de les agressions sexuals comeses en l'àmbit militar no són denunciades. Aquesta situació podria ser especialment greu entre les tropes desplegades a l'Iraq i l'Afganistan.

b) Resposta local i internacional davant la violència sexual com a arma de guerra

Com a resposta a la violència sexual com a arma de guerra es van produir diferents iniciatives tant de la societat civil com dels governs o de Nacions Unides, entre les quals es pot destacar diverses accions en l'àmbit nacional i l'aprovació de la resolució 1888 del Consell de Seguretat de l'ONU.

L'**Oficina de l'Assessora Sènior i Coordinadora per a la Violència Sexual a la RD Congo de Nacions Unides** va presentar l'**Estratègia Global per Combatre la Violència Sexual a la RD Congo**.¹³ Aquesta estratègia inclou quatre components estratègics que, al seu torn, inclouen objectius concrets.

El Govern de **Libèria** i Nacions Unides van desenvolupar també un Programa Conjunt sobre Violència Sexual i de Gènere que inclou cinc pilars amb què es pot fer front a aquesta violència que, com a conseqüència de la seva exacerbació durant els anys del conflicte armat, s'ha convertit en una part integral de les relacions de gènere

10. Bastick, Megan; Grimm, Karin i Kunz, Rahel. *Sexual Violence in Armed Conflict. Global Overview and Implications for the Security Sector*. Ginebra: DCAF, 2007.

11. San Pedro, Paula. *La violència sexual en Colòmbia. Un arma de guerra*. Oxfam Internacional, 2009. <<http://www.intermonoxfam.org/es/page.asp?id=3628>>.

12. Informe del secretari general sobre els nens i el conflicte armat a Colòmbia. 28 d'agost de 2009, S/2009/434: <<http://www.un.org/spanish/docs/report09/repl09.htm>>.

13. Office of the Senior Adviser and Coordinator for Sexual Violence, *Comprehensive Strategy on Combating Sexual Violence in DRC*, març 2009 <<http://www.stoprabenow.org/pdf/SVStratExecSummaryFinal18March09.pdf>>.

Taula 6.2. Estratègia global per combatre la violència sexual a la RD Congo

Components	Objectius
Lluita contra la impunitat per als casos de violència sexual	Enfortir les capacitats de les institucions judicials i desenvolupar una política de justícia penal centrada en la violència sexual.
	Millorar l'accés de les víctimes a la justícia.
	Garantir l'efectiva aplicació de les lleis nacionals sobre violència sexual.
	Garantir la reparació a les víctimes.
Prevenició i protecció davant la violència sexual	Prevenir i/o mitigar les amenaces, com també reduir la vulnerabilitat i riscos de patir violència sexual.
	Enfortir la resiliència de les supervivents.
	Crear un ambient de protecció.
Reforma del sector de la seguretat	Rendició de comptes: les forces de seguretat han de prevenir i respondre de manera efectiva davant la violència sexual i garantir que tots els perpetradors rendiran comptes.
	Escrutini: s'incorporaran mecanismes encaminats a la exclusió d'aquells individus sense la integritat suficient, d'acord amb els estàndards internacionals en drets humans.
	DDR/integració en les forces de seguretat: s'han d'establir procediments d'assistència a les supervivents de la violència sexual.
Resposta multisectorial a les supervivents de la violència sexual	Millorar el marc de referència per a la resposta multisectorial en els àmbits comunitari i local.
	Desenvolupar un protocol nacional per a l'assistència multisectorial entre els ministeris competents.

al país. Els pilars són: 1) millora del benestar psicosocial de les supervivents de la violència sexual i de gènere; 2) millora de l'atenció sanitària a les supervivents; 3) enfortiment de la justícia penal incloent l'establiment d'un tribunal específic per jutjar els perpetradors; 4) integració de la seguretat i la protecció en els sistemes de prevenició i gestió de la violència sexual de gènere i millora de l'accessibilitat als centres d'acollida per a supervivents; 5) enfortiment dels mecanismes de capacitació, gestió i coordinació, en especial el Ministeri de Gènere.

Tant l'estratègia de la RD Congo com el programa de Libèria fan referència a elements similars; posen èmfasi en la importància del disseny d'estratègies de prevenició de la violència sexual i en l'atenció a les víctimes de manera integral, i aborden tant la dimensió de salut com els aspectes psicosocials de la intervenció. Un aspecte important és la menció que es fa a la importància de considerar la violència sexual en el marc de la seguretat, ampliant així la noció tradicional de seguretat en què aquest tipus de violència no era considerada una amenaça sinó un problema de caràcter privat.

Respecte a la tasca del **secretari general de l'ONU** sobre aquesta qüestió, aquest va presentar el seu **informe sobre violència sexual d'acord** amb el que estableix la resolució 1820 del Consell de Seguretat de l'ONU sobre violència sexual en contextos de conflicte armat.¹⁴ La

resolució insta el secretari general que informi sobre les situacions de conflicte armat en les quals s'ha utilitzat aquesta violència de manera sistemàtica o generalitzada contra la població civil, analitzi les tendències i la prevalença d'aquesta violència, faci propostes per reduir la vulnerabilitat de les dones i les nenes, expliqui quins plans existeixen per a la recopilació d'informació sobre la violència sexual, com també sobre les mesures adoptades per les parts en conflicte en compliment de l'establert per la resolució 1820, entre altres qüestions. L'informe reconeix la incapacitat actual per oferir una xifra del nombre de persones que han estat víctimes d'aquesta violència, ja que moltes víctimes prefereixen no denunciar davant de la falta de protecció i l'estigma social que sofreixen en molts contextos.

El secretari general va recordar que **la violència sexual ha estat considerada una forma de genocidi per la jurisprudència internacional** i va assenyalar que en aquells contextos en què s'ha utilitzat com a arma de guerra, les probabilitats que persisteixi una vegada finalitzat el conflicte són molt elevades; aquest fet representa, per tant, un greu obstacle per a la consolidació de la pau i la rehabilitació dels països que han patit un conflicte armat. L'informe assenyala que la violència sexual s'està utilitzant en països com la **RD Congo, el Sudan, Uganda, el Txad, República Centrafricana, Côte d'Ivoire, l'Iraq, l'Afganistan, Myanmar i el Nepal**.¹⁵ La violència sexual pot ser una forma de **depuració ètnica, per**

14. Informe del secretari general presentat de conformitat amb el que disposa la resolució 1820 (2008) del Consell de Seguretat, 15 de juliol de 2009, S/2009/362, <<http://www.un.org/spanish/docs/report09/repl09.htm>>.

15. L'informe únicament recopila informació sobre aquells contextos que formen part de l'agenda del Consell de Seguretat de l'ONU, encara que es reconeix que són molts més els països en situació de conflicte armat en els quals la violència sexual constitueix una arma de guerra.

mantenir el control territorial i intimidar la població local, controlar el comportament social de les dones i, fins i tot, per fomentar entre les dones la pràctica d'atemptats suïcides, una vegada que el seu honor ha estat vulnerat. A més, en molts casos, els actors armats converteixen les dones en esclaves sexuals.

El secretari general de l'ONU va constatar al seu informe que la impunitat i la inacció governamental davant la violència sexual n'afavoreix la propagació i destaca la necessitat que els estats adoptin mesures enèrgiques que posin fi a la impunitat i castiguin els perpetradors. L'informe assenyala també que els conflictes armats aguditzen la violència contra les dones que ja existia durant l'etapa prebèl·lica, i la impunitat la perpetua durant el període postbèl·lic. A més, assenyala que la violència sexual té un impacte sobre tot el conjunt dels drets civils, culturals, econòmics, polítics i socials de les víctimes.

D'altra banda, al mes de setembre el Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar la **resolució 1888**, en la qual es recomanen una sèrie de mesures concretes per lluitar contra la violència sexual en els conflictes armats i garantir la protecció de les víctimes davant d'aquesta violència. En concret, la resolució insta:

- a) el secretari general a nomenar un representant especial que lideri i coordini el treball en aquesta matèria;
- b) el secretari general a designar un equip d'experts que s'ocupi de les situacions d'especial gravetat en contextos de conflicte armat i reforci el treball de Nacions Unides sobre el terreny, així com el dels governs afectats;
- c) els estats que aprovin reformes legislatives i judicials que garanteixin la compareixença davant la justícia dels perpetradors de violència sexual i la protecció de les víctimes;
- d) que la violència sexual estigui present a totes les agendes de les negociacions facilitades per Nacions Unides.

A més, a la resolució es manifesta la intenció del Consell de Seguretat de considerar que la violència sexual sigui un dels elements que cal tenir en compte a l'hora d'adoptar o prorrogar sancions selectives en contextos de conflicte armat.

La representant especial del secretari general de l'ONU per a la qüestió dels nens i els conflictes armats, Radhika Coomaraswamy, va presentar també el seu informe anual en el qual va denunciar que **la utilització de la violència sexual contra els menors és una característica cada vegada més freqüent dels conflictes armats**.¹⁶ Coomaraswamy va destacar que aquesta violència és particular-

ment freqüent als campaments que acullen les persones refugiades i internes desplaçades i als voltants d'aquests emplaçaments. A més, els menors estan especialment exposats a aquesta violència durant el transcurs d'operacions militars en zones civils i durant el reclutament militar. Malgrat que són les nenes les que pateixen més la violència sexual, també hi ha constància de nens que han estat víctimes d'aquesta violència. D'altra banda, el temor a ser atacats durant els trajectes als centres escolars priva molts menors del seu dret a l'educació. En paral·lel a aquest informe, el Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar la resolució 1882 sobre els nens i els conflictes armats en la qual, entre altres qüestions, es condemna la utilització de la violència sexual contra els menors.¹⁷

c) Violència de gènere en contextos bèl·lics

Respecte a l'impacte **d'altres violències en el marc dels conflictes armats**, es pot destacar la situació de **l'Afganistan** per diferents motius. En primer lloc, per l'aprovació de la Llei Xiïta sobre l'Estatut Personal que legalitza diferents formes de violència contra les dones. Malgrat les protestes que la seva aprovació va generar al març, les modificacions dutes a terme pel president Hamid Karzai a penes van representar canvis substancials en la llei, que autoritza les violacions dins del matrimoni, atorga la custòdia dels menors exclusivament a pares i avis, exigeix que les dones que vulguin treballar tinguin el permís dels seus marits i permet que un violador no sigui perseguit per la llei si paga una compensació econòmica a la seva víctima. Aquesta llei regula la situació de la població xiïta, que representa entre el 10% i el 20% de la població afganesa, i entra en clara contradicció amb la Constitució del país que prohibeix qualsevol discriminació per motius de sexe.

En segon lloc, cal destacar els elevats índexs de violència i coacció contra les dones durant el transcurs de les eleccions al mes d'agost. Malgrat que el nombre de dones candidates era el més alt en uns comicis des de la caiguda del règim talibà –326 dones es van presentar

per a les eleccions als consells provincials–, la participació de les dones es va veure seriosament minvada per diferents factors. El clima generalitzat de violència i inseguretat, així com les amenaces específicament dirigides contra les dones per part de la insurgència talibana i la manca de personal electoral femení, van dificultar o impedir que les dones poguessin votar. Almenys 650 col·legis electorals per a dones van romandre tancats,

i la participació de les dones va ser menor que en comicis anteriors.

Les dones de l'Afganistan van sofrir elevats índexs de violència durant la celebració de les eleccions

16. Informe de la representant especial del secretari general per a la qüestió dels nens i els conflictes armats, 6 d'agost de 2009, A/64/254, <<http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/64/254&Lang=S>>.

17. Resolució 1882 del Consell de Seguretat de l'ONU sobre els menors i els conflictes armats de 4 d'agost de 2009, <<http://www.un.org/spanish/docs/sc09/scri09.htm>>.

6.3. La construcció de la pau des d'una perspectiva de gènere

En aquest apartat s'analitzen algunes de les iniciatives més destacades per incorporar la perspectiva de gènere als diferents àmbits de la construcció de la pau.

a) L'agenda internacional de pau i gènere l'any 2009

El secretari general de l'ONU va presentar el seu informe anual sobre l'aplicació de la resolució 1325 sobre les dones, la pau i la seguretat, en el qual va recollir tant les mesures adoptades per part de Nacions Unides durant el període comprès entre octubre del 2008 i octubre del 2009 com diferents recomanacions per millorar aquesta implementació. L'informe va destacar la necessitat d'aprofundir i enfortir l'aplicació d'aquesta normativa en un context en el qual els conflictes armats tenen un greu impacte en termes de gènere. El secretari general va fer diverses propostes de caràcter concret, entre les quals es pot destacar:

- a) L'adopció per part dels estats membres de les mesures oportunes per enjudiciar els responsables de la violència sexual en els conflictes armats.
- b) Garanties per part dels estats que les dones estaran representades en tots els nivells d'adopció de decisions.
- c) Aplicació per part del Consell de Seguretat de l'ONU d'una estratègia que asseguri la participació de les dones en tots els processos de pau (negociació, mediació, reconstrucció postconflicte), com també un augment en el nombre de dones designades com a

representants especials del secretari general de l'ONU.

- d) Garanties per part del Consell de Seguretat de l'ONU que els acords de pau inclouran les necessitats i inquietuds de les dones i les nenes.
- e) Exigència del Consell de Seguretat que tots els informes que presentin els països davant d'aquesta institució inclouran informació concreta sobre les conseqüències dels conflictes armats per a dones i nenes, incloent dades desagregades per sexe i edat en tant que sigui possible.

D'altra banda, el Consell de Seguretat va aprovar la resolució 1889 amb l'objectiu de concretar mesures per a la millor aplicació de la resolució 1325 sobre les dones, la pau i la seguretat de l'any 2000. La resolució insta els estats membres i les organitzacions internacionals i regionals que adoptin mesures per garantir la participació de les dones en totes les etapes dels processos de pau; demana al secretari general de l'ONU que elabori una estratègia perquè augmenti el nombre de dones designades per interposar bons oficis en el seu nom i que tots els informes que presenti al Consell de Seguretat incloguin informació sobre les conseqüències dels conflictes armats en les dones i les nenes. Així mateix, assenyala la voluntat del Consell de Seguretat d'incloure en els mandats de les missions de Nacions Unides disposicions per a la promoció de l'equitat de gènere, entre altres mesures.

Els plans nacionals d'acció sobre la resolució 1325 constitueixen una de les principals eines mitjançant les quals els governs han concretat el seu compromís amb la implementació de la resolució 1325. Durant el 2009 tres governs van aprovar plans d'acció: Libèria, Xile i Portugal.

Taula 6.3. Pla d'Acció Nacional de Libèria sobre la resolució 1325

Pilar I. PROTECCIÓ
<p>Tema estratègic 1: Proveir assistència psicosocial i d'afrontament del trauma a dones i nenes.</p> <p>Tema estratègic 2: Protegir els drets i reforçar la seguretat de dones i nenes.</p> <p>Tema estratègic 3: Incrementar l'accés a una educació en salut de qualitat, amb especial èmfasi en la salut reproductiva i el VIH/sida.</p>
Pilar II. PREVENCIÓ
<p>Tema estratègic 4: Prevenir totes les formes de violència contra les dones i les nenes, incloent la violència de gènere i la sexual.</p>
Pilar III. PARTICIPACIÓ I APODERAMENT
<p>Tema estratègic 5: Promoure la plena participació de les dones en la prevenció de conflictes i processos de construcció de pau i rehabilitació postbèlica en tots els nivells administratius.</p> <p>Tema estratègic 6: Apoderar les dones mitjançant un major accés a l'habitatge i als recursos naturals, i enfortir la seva participació en la gestió del medi ambient.</p>
Pilar IV. PROMOCIÓ
<p>Tema estratègic 7: Promoure la participació dels grups de dones en la implementació del Pla d'Acció i advocar per un major accés als recursos tant pel Govern com pels grups de dones.</p> <p>Tema estratègic 8: Promoure la participació de les dones en la prevenció de conflictes, alerta primerenca, construcció de pau, seguretat i rehabilitació postbèlica mitjançant l'educació i la formació.</p> <p>Tema estratègic 9: Augmentar les capacitats tècniques i institucionals governamentals i de la societat civil, incloent els grups de dones per implementar de manera efectiva el Pla d'Acció.</p> <p>Tema estratègic 10: Promoure la plena implicació governamental i de la societat civil, incloent els grups de dones, en la supervisió i avaluació del Pla d'Acció.</p>

El Govern de **Libèria** va presentar el seu **Pla d'Acció Nacional sobre la resolució 1325** en el marc del "Col·loqui Internacional sobre el Poder de les Dones, Lideratge del Desenvolupament i Pau i Seguretat", celebrat a Libèria amb la presència de caps d'Estat i de Govern, ministres, gerents generals, presidentes i directores executives, així com líders d'ONG i comunitats. El Pla d'Acció, **el primer aprovat en un país en procés de construcció de pau postbèlica**, va ser elaborat de manera coordinada entre el Govern liberianès, la missió de Nacions Unides al país –UNMIL– i l'Institut Internacional d'Investigacions i Capacitació de Nacions Unides per a la Promoció de la Dona (INSTRAW, per les seves sigles en anglès). Aquest Pla tindrà un període d'aplicació de quatre anys, durant els quals s'hauran de presentar diversos informes de seguiment tant al Govern com al Comitè per a l'eliminació de totes les formes de discriminació contra les dones i, eventualment, al Consell de Seguretat.

Els objectius establerts en aquest Pla d'Acció són diversos. En primer lloc, enfortir i desenvolupar polítiques, procediments i mecanismes de prevenció, resposta i protecció per promoure els drets humans de les dones i garantir la seva seguretat a escala nacional i personal. En segon lloc, es pretén promoure el disseny, desenvolupament i institucionalització de polítiques econòmiques, socials i de seguretat que afavoreixin l'apoderament de les dones i les nenes per participar d'una manera plena i efectiva en el procés de construcció de pau postbèlica en tots els nivells, incloent la presa de decisions. El tercer i últim objectiu d'aquest Pla d'Acció és enfortir la coordinació i coherència de totes les activitats dutes a terme amb perspectiva de gènere, seguint la lletra i l'esperit de la resolució 1325.

Xile va posar en marxa el Pla d'Acció Nacional per a la Implementació de la Resolució del Consell de Seguretat de l'Organització de Nacions Unides 1325/2000 "Dones, Seguretat i Pau". Les línies d'acció del pla xilès són les següents: a) aplicar un enfocament de gènere en el respecte i la promoció dels drets humans tant a Xile com fora de les seves fronteres; b) promoure la participació equitativa de les dones, tant en operacions de pau com també en les instàncies de decisió sobre aquestes; c) considerar en el disseny, implementació i execució de les polítiques de cooperació internacional la perspectiva de gènere en el seu sentit més ampli; d) enfortir la capacitat tècnica, tant dels funcionaris públics com de la societat civil en relació amb la perspectiva de gènere, seguretat i conflicte; i i) promoure la implementació de la resolució 1325 a la regió, mitjançant l'intercanvi d'experiències, la cooperació internacional, tant en l'àmbit bilateral com en els mecanismes regionals d'operacions de pau, dels quals Xile en forma part.

Portugal també va aprovar el Pla Nacional d'Acció per a la Implementació de la Resolució CSNU 1325 (2000) sobre Dones, Pau i Seguretat (2009-2013). El Pla compta amb cinc objectius principals: a) augmentar la participació de les dones i integrar la dimensió d'igual-

tat de gènere a totes les fases dels processos d'enfortiment de la pau i a tots els àmbits de la presa de decisions; b) garantir l'enfortiment de les capacitats de les persones que participen en la construcció de la pau, en temes com la igualtat de gènere i la violència de gènere, com també en altres aspectes destacats de les resolucions 1325 i 1820; c) promoure i protegir el respecte pels drets humans de les dones en zones de conflicte i en contextos de postconflicte, prenent en consideració la prevenció i l'eliminació de la violència de gènere i la promoció de l'apoderament de les dones; d) aprofundir i difondre el coneixement sobre els temes relatius a la dona, la pau i la seguretat, perquè s'inclouguin en les activitats d'enfortiment de capacitats i perquè hi hagi sensibilització entre els responsables de les polítiques i el públic en general; i i) promoure la participació de la societat civil en la implementació de la resolució 1325.

Algunes organitzacions de la societat civil com IANSA i l'Observatori sobre Gènere i Violència Armada van celebrar l'aprovació del Pla d'Acció de Portugal, però van destacar algunes de les manques d'aquest Pla. Així, van assenyalar que podria haver servit per abordar la inseguretat que experimenten les dones com a conseqüència de la violència armada més enllà dels conflictes armats, atenent qüestions com el desarmament i el control de les armes, la seguretat pública i la violència de gènere, tant en l'àmbit nacional com en l'internacional.

Paral·lelament, el grup d'expertes britàniques Gender Action for Peace and Security va dur a terme el projecte "The Global Monitoring Checklist on Women, Peace and Security" amb l'objectiu d'analitzar la implementació de la resolució 1325 en diversos països en situació de conflicte o postconflicte (Afganistan, Nepal, Sri Lanka, RD Congo, Irlanda del Nord).¹⁸ Algunes conclusions respecte a l'impacte de la resolució en aquests contextos assenyalen que els governs manquen d'un enteniment ampli i profund dels diferents aspectes essencials als quals fa referència la 1325, com la relació entre les dones i assumptes com la reforma del sector de la seguretat, la governabilitat, les reformes legals o les negociacions de pau. D'altra banda, és difícil avaluar la implementació de la 1325, ja que no hi ha mecanismes per mesurar, supervisar i avaluar els progressos en l'àmbit de les dones, la pau i la seguretat. A més, hi ha una falta de lideratge polític en tots els nivells per avançar en aquesta agenda. A escala nacional això es tradueix que la responsabilitat sobre la 1325 és assumida pels ministeris de gènere, que amb prou feines compten amb recursos econòmics, en comptes de per aquells ministeris amb responsabilitat en l'àmbit de la pau i la seguretat. El pressupost dedicat pels governs per a la resolució 1325 és limitat i el finançament a les organitzacions que treballen en l'àmbit del gènere, les dones, la pau i la seguretat és insuficient. Gender Action for Peace and Security va assenyalar que tampoc no hi ha informació oficial fiable i accessible sobre la violència contra les dones. Així mateix, les dones continuen sense poder participar de manera substantiva en tots els nivells de la

18. GAPS UK, *Global Monitoring Checklist on Women, Peace and Security*, <http://www.gaps-uk.org/img_uploaded/Global%20Monitoring%20Checklist%20full%20resource.pdf>.

Quadre 6.1. Les resolucions del Consell de Seguretat de l'ONU sobre les dones, la pau i la seguretat

Des de l'any 2000 el Consell de Seguretat de l'ONU ha aprovat quatre resolucions sobre les dones, la pau i la seguretat (1325, 1820, 1888 i 1889). La primera d'aquestes, la 1325, va establir el marc general per abordar dues qüestions fonamentals: l'impacte de gènere dels conflictes armats –en especial les conseqüències d'aquests conflictes sobre les dones– i el paper de les dones en la construcció de la pau. Posteriorment, i impulsat pel Govern dels Estats Units, el Consell de Seguretat va aprovar la resolució 1820 sobre la violència sexual com a arma de guerra. Les dues noves resolucions aprovades el 2009 pretenen contribuir a una millor implementació de les anteriors mitjançant mesures concretes.

La inclusió de la qüestió de la violència sexual com a arma de guerra a l'agenda del Consell de Seguretat, així com el ressò mediàtic d'aquest assumpte, fonamentalment com a conseqüència de la seva utilització a gran escala en el conflicte armat de la RD Congo han comportat que el tema concret de la violència sexual estigui ocupant un espai important en els debats sobre gènere, pau i seguretat. L'estatut de Roma de la CPI i la jurisprudència del Tribunal Penal Internacional per a Rwanda i l'ex-Iugoslàvia, la Comissió Interamericana de Drets Humans i el Tribunal Europeu de Drets Humans han considerat que la violació pot arribar a ser un crim de guerra o de lesa humanitat, un acte de genocidi o un acte de tortura en funció de les circumstàncies en les quals fos perpetrada.¹⁹ A més, s'ha ampliat la categoria d'abusos sexuals que constitueixen un crim de violació. No obstant això, analistes i organitzacions de dones han advertit de la importància que la violència sexual com a arma de guerra s'analitzi en un marc més ampli. Un focus d'atenció exclusiu en la violència sexual com a arma de guerra pot portar que els governs i els organismes internacionals se centrin en la lluita contra la violència sexual oblidant que aquesta ha de formar part dels esforços per integrar la dimensió de gènere en tots els àmbits i fases de la construcció de la pau, tal com estableix la resolució 1325. Els processos de construcció de pau que incorporin la perspectiva de gènere abordaran necessàriament la violència sexual com a arma de guerra, ja que en l'actualitat es tracta d'un dels principals impactes en termes de gènere dels conflictes armats. Tanmateix, els esforços únicament centrats en la lluita contra la violència sexual poden deixar de costat altres assumptes, com la presència de les dones en les negociacions de pau, l'elaboració d'agendes de gènere per a aquestes negociacions o el disseny de processos de construcció de pau postbèlica amb perspectiva de gènere.

vida política i pública, especialment en les discussions polítiques d'alt nivell com les negociacions de pau. Finalment, els nivells de violència sexual i de gènere i la impunitat continuen sent extremadament alts i no hi ha estratègies nacionals coherents i ben dotades de fons per fer front a aquests problemes.

b) La dimensió de gènere en els processos de pau

Quant a la incorporació de la perspectiva de gènere en els processos de pau, cal destacar que el Govern de les Filipines va nomenar Annabelle T. Abaya assessora presidencial per al procés de pau, en substitució d'Avelino Razon. Abaya ja havia participat anteriorment en el panel governamental per a les negociacions de pau amb el grup armat d'oposició NPA. La nova assessora presidencial va assenyalar que desitjava que les qüestions vinculades a les dones i als pobles indígenes formessin part de les agendas de les negociacions de pau de manera important. A més, Abaya ha afirmat que pretén que un major nombre de dones tinguin una participació directa en els processos de pau a les Filipines.

En el marc del procés exploratori de pau que està tenint lloc a Turquia per posar fi al conflicte amb el grup armat d'oposició kurd PKK,²⁰ es van produir diverses trobades entre familiars de soldats turcs i integrants del PKK morts com a conseqüència del conflicte. Es tracta de

trobades sense precedents, l'objectiu de les quals és promoure la reconciliació entre les parts en conflicte. En una de les trobades, que va tenir lloc a la ciutat de Diyarbakir, mares d'integrants del PKK van oferir mocadors de color blanc a mares de soldats turcs com a símbol de pau.

A Colòmbia, amb motiu del Dia Internacional de la No Violència contra les Dones, l'organització Ruta Pacífica de las Mujeres i altres organitzacions de la societat civil van convocar una mobilització nacional amb el lema "Tots i totes a la taula. Negociació política del conflicte ja" per demanar una sortida negociada al conflicte armat en un procés en el qual les organitzacions, moviments socials, partits polítics i societat en general tinguin un paper en la construcció de la pau.

Dones de l'Índia, el Pakistan i l'Afganistan es van reunir diverses vegades durant l'any a Delhi (Índia), Peshawar (Pakistan) i Kabul (Afganistan) amb l'objectiu d'enfortir les aliances entre les organitzacions de dones dels tres països i tractar la qüestió de la participació de les dones en els diferents processos de pau que tenen lloc a la regió. Les participants van destacar els enormes obstacles que representa la legislació discriminatòria vigent als països i van apuntar la necessitat que es garanteixi la presència de dones als fòrums polítics, com la Jirga (assemblea tradicional) entre l'Afganistan i el Pakistan.

Organitzacions de dones de Colòmbia van reclamar una sortida negociada al conflicte armat

19. Vegeu les sentències d'Akayesu a Rwanda, Furunzija a Iugoslàvia, Mejia a la Comissió Interamericana i Aydin al Tribunal Europeu de Drets Humans.

20. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau) i l'oportunitat de pau "Les iniciatives per resoldre la qüestió kurda a Turquia".

c) La violència sexual en les negociacions de pau

Malgrat que la violència sexual ha estat reconeguda com una de les principals amenaces a la pau i a la seguretat, especialment en els contextos de conflicte armat, continua sent un tema absent en la majoria de processos de pau i, de manera més específica, en les negociacions de pau. L'any 2008, el Consell de Seguretat de l'ONU, a través de la resolució 1820 sobre la violència sexual en els conflictes armats, va reconèixer que aquesta suposava un perill per a la pau i la seguretat internacionals, i va fer una crida per a una major atenció a aquesta qüestió als responsables en la prevenció i resolució de conflictes, així com en la construcció i manteniment de la pau.

La inclusió de la qüestió de la violència sexual en les negociacions de pau representaria un avenç important al mateix temps que és un requeriment segons la resolució 1820. Nacions Unides ha fet una sèrie de recomanacions per facilitar aquesta inclusió, dirigides tant a les parts en conflicte com a aquells que exerceixen tasques de facilitació i mediació.²¹

En primer lloc, es recomana la inclusió del tema de la violència sexual en els acords previs a la firma d'alto el foc, especialment pactes que garanteixin l'accés humanitari. Això permetria, d'una banda, millorar l'atenció a les víctimes de la violència sexual i, de l'altra, faria més evident davant de les parts enfrontades que la violència sexual pot constituir un crim de guerra i és una greu violació del dret internacional.

La segona recomanació estableix que els acords d'alto el foc i de cessació d'hostilitats han d'establir explícitament que la violència sexual està prohibida i que els equips de supervisió d'aquests acords faran seguiment de possibles casos de violència sexual, a més de tenir competències per denunciar-los. El fet que no s'hagi inclòs específicament una referència a aquest assumpte ha dut a una falta de supervisió durant els acords d'alto el foc o cessació d'hostilitats.

En tercer lloc, es recomana que els acords sobre qüestions de seguretat, bé a través de provisions transicionals, operacions de manteniment de la pau o institucions de seguretat postbèl·liques, contemplin la prevenció de la violència sexual. A més, els programes de DDR han d'abordar diversos elements relacionats amb la violència sexual: les necessitats de les dones i les nenes associades als grups armats; el risc que la violència sexual augmenti amb el retorn dels combatents desmobilitzats a les seves comunitats; i el repte que representa impedir que els responsables de violacions de drets humans, entre aquestes la violència sexual, s'integrin a les Forces Armades d'un país.

La quarta recomanació apunta a la necessitat que les provisions de justícia que es contemplin en els acords de pau estableixin que la violència sexual sigui conside-

rada tan prioritària com altres crims segons el Dret Internacional. La majoria d'acords de pau han ignorat aquest tipus de violència, sense que s'hagi aconseguit protegir les víctimes de manera adequada ni s'hagi perseguit judicialment els responsables d'aquest tipus de violència.

Finalment, es recomana que els acords de pau tinguin en compte les necessitats de recuperació de les dones víctimes de la violència sexual a mig i llarg termini, a través de la prestació de serveis sanitaris i psicosocials; la creació d'oportunitats econòmiques; reformes educatives encaminades a posar fi a l'estigma i els prejudicis vers les víctimes de la violència sexual; reformes en el sector de seguretat; commemoració pública de les víctimes en el cas que aquestes ho desitgin.

La incorporació de la violència sexual a les agendes de les negociacions requereix que la seguretat es contempli des d'un prisma més ampli. Aquest permetria una aproximació multidimensional en què la violència contra les dones es podria considerar una amenaça a la seguretat i no només una agressió individual contra les dones. La inclusió de la violència sexual a l'agenda dels processos de pau suposa un increment en les possibilitats que aquesta violència sigui perseguida i castigada, mentre obre la porta a una major protecció de les dones supervivents de la violència. El reconeixement explícit de la violència sexual en el text dels acords de pau representaria un canvi significatiu per a moltes dones que podria tenir implicacions concretes en la millora de les seves condicions de vida i podria portar que les amnisties acordades després del final dels conflictes armats excloguessin els actes de violència sexual com a amnistiables.

d) Arquitectura de gènere a Nacions Unides

L'Assemblea General de l'ONU va aprovar per unanimitat una resolució per a la creació d'una **agència de Nacions Unides dedicada als drets de les dones i l'equitat de gènere** que agrupi sota un únic paraigua institucional les diferents entitats que actualment treballen sobre les qüestions d'equitat de gènere i drets de les dones a Nacions Unides: el Fons de Nacions Unides per a les Dones (UNIFEM), l'Institut Internacional d'Investigació i Formació per a l'Avenç de les Dones (INSTRAW), la Divisió per a l'Avenç de la Dona (DAW) i l'Oficina de l'Assessora Especial del Secretari General per a Assumptes de Gènere (OSAGI). Des de l'any 2006 una coalició internacional d'organitzacions de dones –GEAR Campaign (Gender Equality Architecture Reform)²²– havia promogut la creació d'aquesta entitat, que hauria d'elevat el perfil polític dels assumptes de gènere al si de Nacions Unides. La nova agència estarà encapçalada per una Secretaria general adjunta. Cap de les institucions que existeixen actualment té el poder polític ni la capacitat econòmica d'altres agències de Nacions Unides, com UNICEF o el PNUD.

21. "Conflict Related Sexual Violence and Peace Negotiations: Implementing Security Council Resolution 1820". Report on the High-level Colloquium organized by DPA, DPKO, OCHA, UNDP and UNIFEM on behalf of UN Action Against Sexual Violence in Conflict, and in partnership with the Centre for Humanitarian Dialogue. 22-23 de juny de 2009, Nova York.

22. Per a més informació sobre aquesta campanya, vegeu <<http://gear.collectivex.com/>>.

Les organitzacions de la societat civil van sol·licitar el nomenament urgent de la persona que estarà al capdavant de la nova entitat perquè pugui ser operativa durant el procés de revisió dels compromisos adquirits a la Conferència Mundial de Beijing, conegut com a Beijing+15, que tindrà lloc el març de 2010. A més, van demanar als països donants que comprometin almenys 1.000 milions de dòlars per garantir un finançament adequat i suficient.

El secretari general de l'ONU, Ban Ki-moon, haurà de redactar un pla global en el qual s'especifiquin els detalls relatius a la nova agència, incloent les qüestions de caràcter organitzatiu, el finançament, com també la composició del comitè executiu que supervisarà les activitats operacionals.

Prèviament a l'aprovació per part de l'Assemblea General de l'ONU, durant la celebració de la 53a sessió de la Comissió de la Condició Jurídica i Social de la Dona de Nacions Unides, la campanya GEAR va presentar un document reclamant la creació d'una entitat i va destacar l'actual falta de lideratge, com també la falta de mecanismes per posar en pràctica molts dels compromisos adquirits en matèria d'equitat de gènere. Els punts previstos per GEAR incloïen el fet que l'esmentada entitat estigués dirigida per una persona que ostentés el càrrec de secretari general adjunt i que estigués dotada amb els recursos suficients, a més de tenir un mandat polític i programàtic fort.

Conclusions

A continuació es recullen les conclusions relatives als sis capítols que configuren l'informe. **L'any 2009 es van registrar 31 conflictes armats, encara que en finalitzar l'any solament romanien actius 29.** Durant el 2009 la victòria militar de l'Exèrcit de Sri Lanka sobre l'LTTE i la reducció de les hostilitats a l'estat indi de Nagalàndia va fer que ambdós contextos deixessin de ser considerats conflictes armats. Respecte a l'any anterior, la xifra de conflictes armats ha estat la mateixa (31) i l'única variació ha estat la inclusió del Sudan (meridional), que va experimentar un greu increment de la violència. **La gran majoria dels conflictes armats van tenir lloc a Àsia (14) i Àfrica (10), seguides d'Europa (tres), Orient Mitjà (tres) i Amèrica (1).** En tots els casos analitzats, l'Estat va ser una de les parts contendents, encara que en nombrosos conflictes es van produir enfrontaments freqüents entre actors armats no estatals o actes de violència comunitària. Tots els conflictes, a excepció de la disputa entre Israel i Palestina, van ser interns (14) o interns internacionalitzats (16).

Encara que els conflictes armats són multicausals, cal remarcar **que gairebé dos de cada tres conflictes (19 sobre 31) fan referència principalment a aspiracions identitàries o demandes de més autogovern.** D'altra banda, **existeixen 14 casos en els quals la incompatibilitat principal està vinculada a l'oposició a un determinat Govern o al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat.** Finalment, existeixen diversos conflictes –Iraq, Nigèria (Delta del Níger), Pakistan (Balutxistan), RD Congo (est), Sudan (Darfur) o Sudan (meridional)– en els quals el control dels recursos i el territori són aspectes fonamentals per entendre l'origen i la dinàmica de les disputes bèl·liques, encara que, en molts altres casos, el control o accés als recursos alimentaris aguditza el conflicte. Pel que fa a la intensitat, van ser nou els casos –Afganistan, Colòmbia, Iraq, RD Congo (est), Pakistan (nord-oest), Somàlia, Sri Lanka, Sudan (meridional) i Uganda (nord)– amb nivells molt elevats de violència, que van provocar la mort d'unes 1.000 persones, encara que en alguns d'aquests casos com Afganistan, Pakistan (nord-oest), Iraq, Sri Lanka o Somàlia la xifra de mortalitat va ser molt més elevada. Com l'any passat, la major part dels conflictes armats van registrar una intensitat mitjana (15), mentre que els set casos restants –Índia (Nagalàndia), Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf), Filipines (NPA), Myanmar, R. Centreafricana, Rússia (Txetxènia) i Rússia (Ingúixia)– van registrar una intensitat baixa.

Com en anys anteriors, **les situacions de tensió es van concentrar a Àfrica i a Àsia.** De les **76 tensions comptabilitzades en l'àmbit global durant el 2009**, un total de 48 van tenir lloc en aquestes dues regions, 26 i 22 respectivament, mentre que la resta es va repartir geogràficament en l'ordre següent: Europa (13 casos), Orient Mitjà (9) i Amèrica (6). En aquest període, **la gran majoria de les tensions es van aguditzar o van mantenir nivells similars de violència i de mobilització política i social.** En menys d'una quarta part dels casos es va registrar un descens de la violència. En aquest

sentit, cal destacar que la major part de les tensions van presentar una intensitat mitjana o baixa, 42 i 23 casos, respectivament. No obstant això, en l'escenari mundial **van destacar onze crisis d'alta intensitat:** Etiòpia, la regió etiòp d'Oròmia, Guinea, Nigèria, Sudan, Pakistan, Iran, Sri Lanka, la regió xinesa de Turquestan Oriental, Perú i la república russa de Daguestan. Com es posa en evidència en aquest llistat, la majoria d'aquestes tensions d'alta intensitat van tenir lloc a Àfrica i a Àsia, seguint el patró de distribució geogràfica de les situacions de tensió.

Quant a la relació entre l'escenari en què es desenvolupa la tensió i els actors involucrats, les dades de 2009 van ratificar les dinàmiques observades en anys precedents. **La majoria de les tensions van tenir un caràcter intern,** seguides de situacions de tensió internes amb elements d'internacionalització i de crisi de caràcter internacional. Les motivacions darrere d'aquestes crisis també van continuar la tendència d'anys anteriors. Encara que en la majoria dels casos es tracta de crisis multicausals, **el principal factor detonant de la tensió va estar relacionat amb l'oposició a un govern.** Aquest factor va ser present en gairebé la meitat (49%) de les tensions, que també van estar vinculades a aspiracions identitàries (42%), a demandes d'autodeterminació (30%), a l'oposició al sistema establert en un Estat (21%), i a pugnes pel control de recursos (16%) o territoris (12%). Cal destacar que en les 76 tensions, els governs van ser un actor rellevant i que hi havia grups armats presents en gairebé la meitat dels casos observats durant el 2009.

Durant l'any van acabar les negociacions amb diferents grups armats en nou contextos de violència; destaca **l'acord de pau aconseguit a Somàlia entre el Govern Federal de Transició i la facció moderada de la coalició opositora ARS,** que ja forma part del nou Govern. En comparació de l'any 2008, van augmentar els processos que es van consolidar, van disminuir els que es produïen amb interrupcions, però es van incrementar els casos de conflictes en els quals es va trencar el procés de negociació o no es va poder posar en marxa (32,3% dels casos): destaca el **fracàs de les negociacions a Sri Lanka** per la victòria militar de les Forces Armades sobre els tàmls agrupats a l'LTTE.

En termes generals, l'any 2009 **el 36% de les negociacions van anar bé o van acabar de forma satisfactòria.** En un percentatge similar, les negociacions han hagut de sortejar serioses dificultats, i un 16% van anar realment malament. Un dels aspectes més significatius de l'any va ser **l'inici d'acostaments entre el Govern turc i els kurds del PKK, a través de propostes d'ambdues parts que podrien permetre l'inici d'un diàleg directe al llarg del 2010.**

Durant l'any **les crisis humanitàries van afectar 30 països** que, en major o menor mesura, pateixen conflictes armats o situacions d'instabilitat política. Aquesta conjuntura va ser la que va propiciar que les organitza-

cions humanitàries es veiessin obligades a interrompre la seva feina d'assistència en reiterades ocasions durant l'any, la qual cosa va contribuir a agreujar la situació dels afectats per la crisi. Els treballadors humanitaris es van convertir un any més en objectiu dels grups armats i de la delinqüència en les zones on desenvolupaven les seves operacions; és especialment preocupant aquesta realitat a Kivu Nord (RD Congo), on en un any es van superar llargament el centenar d'atacs. La situació de la població desplaçada interna en els conflictes armats de Sri Lanka i les Filipines va ser especialment preocupant per les restriccions imposades pels governs a l'entrada de personal humanitari als camps d'acollida. I, en general, **el retorn de les persones desplaçades per la violència es va veure alentit aquest any** en la majoria dels contextos afectats per crisis humanitàries, a causa de la persistència de la inseguretat. D'altra banda, les dades del PMA, que xifraven en **1.000 milions el nombre de persones afectades per la fam al món**, van posar en relleu el perllongat impacte de la crisi alimentària del 2008 i la necessitat d'una resposta global per part de la comunitat internacional.

Referent a les **donacions** de la comunitat internacional per finançar les tasques d'assistència humanitària, va destacar la **disminució del finançament global en un 15%** respecte a la xifra assolida el 2008. Les crides més afectades per la falta de fons van ser les d'emergència o *flash appeals*, que només van aconseguir recaptar una mitjana del 49% del sol·licitat, enfront del 68% assolit el 2008. L'OCHA va atribuir aquesta disminució de les donacions a la crisi financera global. D'altra banda, amb motiu de la celebració del primer Dia Mundial de l'Acció Humanitària, diversos analistes van assenyalar la **reducció progressiva de l'espai humanitari** i el perill que suposava per al personal en el terreny la confusió entre l'aspecte militar i l'humanitari en contextos de violència.

Amb relació als drets humans, van ser molts els estats que van cometre greus i sistemàtiques violacions dels drets humans al llarg del 2009 tal com es detalla en els indicadors que configuren l'**Índex de Drets Humans 2009 de l'Escola de Cultura de Pau**. Aquest índex, que mesura el grau de desprotecció i incompliment de les obligacions dels estats respecte als drets humans en 195 països, remarca també, a través dels seus indicadors, que en un gran nombre de països (122) va haver-hi pràctiques discriminatòries sistemàtiques (per raó de raça, ètnia, religió, gènere, orientació sexual o lloc de procedència). En 103 països es van aplicar tortures i maltractaments; en altres 66 països es van dur a terme detencions arbitràries de manera sistemàtica i el nombre de països en els quals es van produir execucions extrajudicials va augmentar a 63. Finalment, en 78 estats va imperar un clima total d'impunitat respecte a les violacions de drets humans que es van cometre. En aquest sentit, s'han reiterat les dificultats quotidianes que afronten nombroses persones i organitzacions per fer valer els drets humans i les llibertats fonamentals en la majoria de països del món; els principals grups afectats són les minories, els professionals dels mitjans de comunicació, els defensors dels drets humans i els opositors polítics. D'altra banda, **la denominada lluita contra el terrorisme internacional va continuar soscauant els drets humans** en tots els continents. Els estats

que havien recorregut en anys anteriors a pràctiques prohibides pel Dret Internacional, i que van afirmar que les aplicarien de manera provisional, van propiciar la tendència al fet que tinguessin un caràcter permanent. D'altra banda, la celebració del **20è aniversari de la Convenció dels Drets del Nen** es va dur a terme en un clima de violació generalitzada dels drets dels menors en un gran nombre de països. No obstant això, cal destacar com a nota positiva la previsible ràpida entrada en vigor de la Convenció Internacional per a la Protecció de Totes les Persones contra les Desaparicions Forçades, adoptada per l'Assemblea General el desembre de 2006.

Amb relació als processos de **justícia transicional**, cal lamentar, en primer lloc, l'absència de debat públic respecte a la **restricció del principi de jurisdicció universal a Espanya** la reforma de la qual, aprovada el 2009, va establir criteris d'admissibilitat que dificulten la investigació i la persecució d'un crim sota aquest règim. D'altra banda, és important destacar la controvèrsia generada per l'ordre de detenció contra el president sudanès, Omar al-Bashir per crims de guerra i de lesa humanitat a Darfur emesa al març pel Tribunal Penal Internacional –la primera dirigida a un mandatari en funcions– així com la posada en marxa, durant l'any, de noves investigacions per part d'aquest òrgan judicial. El 2009 es van celebrar també judicis emblemàtics com, l'encara no conclòs, que afronta Radovan Karadzic, expresident de l'autoproclamada República de Sèrbia de Bòsnia i Hercegovina, davant el TPII, o el que es va dur a terme contra Kaing Guek Eav, àlies *Duch* a Cambodja. L'any va estar marcat també per algunes condemnes que suposen una fita en la lluita contra la impunitat, com la sentència a Alberto Fujimori, expresident de Perú, condemnat a 25 anys de presó. Cal recordar, finalment, la labor de les Comissions de la Veritat, algunes de les quals, com la de Libèria, van concloure el seu mandat amb un informe no exempt de polèmica en implicar la presidenta del país, Ellen Johnson-Sirleaf, i membres del Govern, entre d'altres.

Finalment, quant a la **dimensió de gènere en la construcció de pau**, 67 països van patir greus desigualtats de gènere, destacant particularment 34. Respecte a l'impacte de gènere dels conflictes armats, cal destacar les elevades proporcions que durant l'any 2009 va adquirir la **utilització de la violència sexual com a arma de guerra**, l'ús de la qual es va constatar en la majoria de conflictes armats actius actualment. En aquest sentit, van destacar per la seva especial gravetat els casos de la **RD Congo, Somàlia, Sudan, Myanmar i Sri Lanka**, entre d'altres. Paral·lelament a aquesta violència sexual, la violència de gènere i contra les dones també va ser una constant en tots els conflictes armats. Cal destacar la notorietat que aquest tema ha adquirit en l'àmbit internacional, la qual cosa s'ha traduït en la creació de nous mecanismes per abordar de manera més operativa la integració de la dimensió de gènere en la construcció de la pau i la intervenció en els conflictes armats mitjançant l'aprovació, per exemple, de dues resolucions del Consell de Seguretat de l'ONU que pretenien aportar mesures concretes per millorar la implementació de la resolució 1325 sobre les dones, la pau i la seguretat i la 1820 sobre la violència sexual com a arma de guerra.

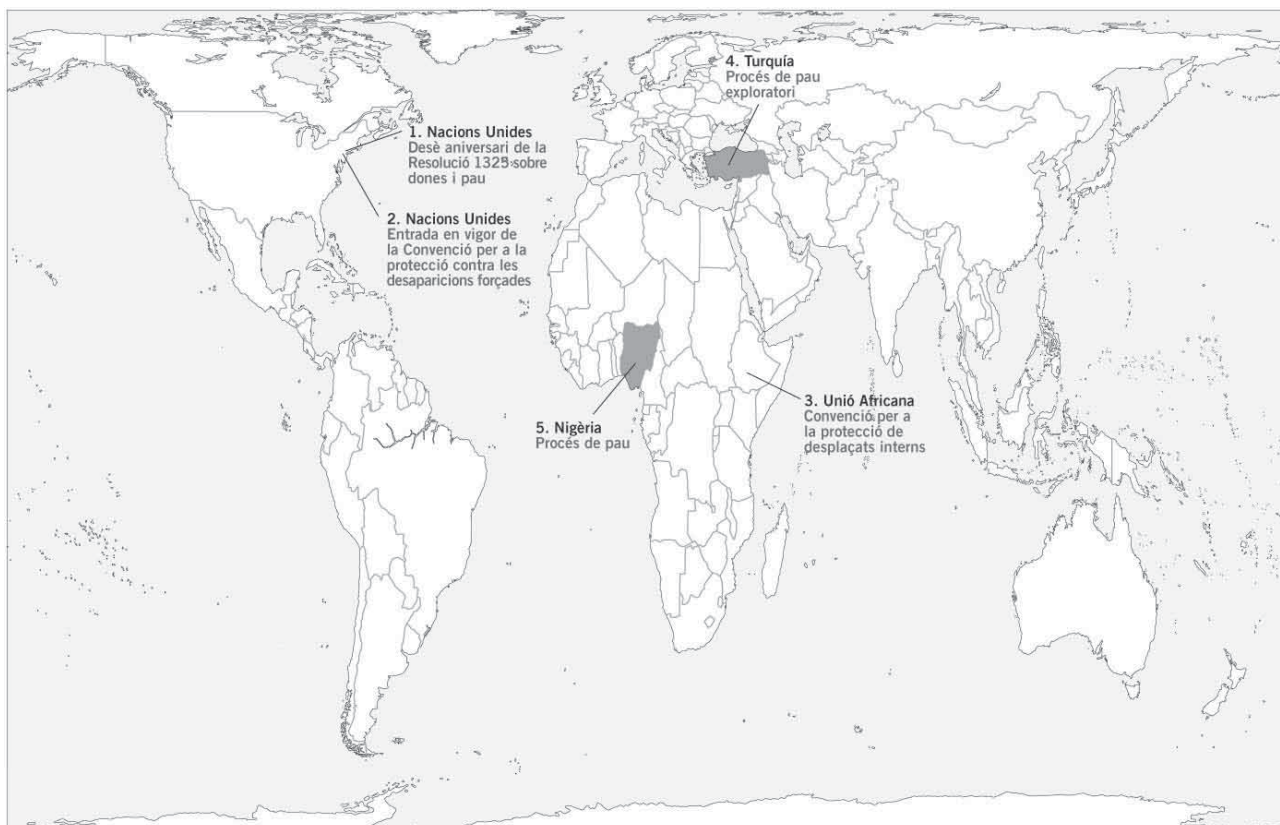
En un àmbit menys institucional, **organitzacions de dones de la societat civil de diferents països afectats per conflictes armats van tractar de donar suport i impulsar processos de construcció de pau en els seus llocs d'origen.** S'han de destacar les iniciatives de dones a **Colòmbia, Índia, Pakistan, Afganistan i Turquia.** Així doncs, si bé els conflictes armats i la violència van continuar tenint greus impactes de gènere, en paral·lel es van desenvolupar nombroses iniciatives tant institu-

cionals com de la societat civil per incorporar la perspectiva de gènere i la veu de les dones a la construcció de pau. L'any 2010, durant el qual se celebra el desè aniversari de l'aprovació de la resolució 1325, pot representar una important oportunitat per enfortir l'agenda de gènere i construcció de pau, que Nacions Unides, governs i societat civil haurien d'aprofitar al màxim.

Oportunitats de pau 2010

Després de l'anàlisi de l'any 2009 en matèria de conflictivitat i construcció de pau, l'Escola de Cultura de Pau de la UAB destaca cinc escenaris que constitueixen oportunitats de pau per a l'any 2010. Es tracta de dos escenaris de conflicte armat en els quals s'han iniciat mesures que poden conduir a la seva resolució i de tres temes de l'agenda internacional. Sobre tots aquests conflueixen factors positius que podrien facilitar avenços significatius durant aquest any. Les oportunitats identificades inclouen tres àmbits temàtics i dos casos geogràfics: el desè aniversari de la resolució 1325 sobre les Dones, la Pau i la Seguretat; els avenços en el procés de ratificacions de la Convenció Internacional per a la Protecció de Totes les Persones contra les Desaparicions Forçades; l'adopció de la Convenció Africana per a la Protecció i Assistència dels Desplaçats Interns; les iniciatives per resoldre la qüestió kurda a Turquia; i les negociacions de pau al Delta del Níger, a Nigèria.

Totes aquestes oportunitats de pau requeriran l'esforç i el compromís real de les parts implicades i, en el seu cas, el suport d'actors internacionals, per tal que les sinergies i factors positius ja presents contribueixin a la construcció de la pau. En qualsevol cas, l'anàlisi de l'Escola de Cultura de Pau pretén oferir una visió realista d'aquests escenaris, posant de manifest les dificultats que també existeixen i que podrien suposar obstacles per a la seva materialització com a oportunitats de pau.

1. Deu anys de la resolució 1325 sobre les Dones, la Pau i la Seguretat

L'octubre de l'any 2000 el Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar la resolució 1325 sobre les Dones, la Pau i la Seguretat, i va debatre per primera vegada aquest assumpte a la seva seu. L'aprovació de la resolució va ser el resultat d'un procés de pressió i treball conjunt d'una aliança d'organitzacions de dones que pretenien que el Consell de Seguretat reconegués la importància que la dimensió de gènere té en els conflictes armats i el paper crucial que les dones exerceixen en la construcció de la pau en els contextos afectats per la violència a gran escala. Una dècada després de la seva aprovació, aquesta resolució s'ha convertit en una eina de referència per a un gran nombre d'organitzacions de dones arreu del món, com també per a governs i institucions internacionals. La resolució 1325 ha estat, a més, complementada amb unes altres tres resolucions, que pretenen enfortir-ne la implementació, com també precisar qüestions concretes que es consideren centrals en la construcció de la pau amb perspectiva de gènere. La resolució 1820 de 2008 està centrada en la lluita contra la violència sexual com a arma de guerra; la resolució 1888 de 2009 desenvolupa una sèrie de mesures concretes per posar fi a aquesta violència sexual; i la resolució 1889, també de 2009, fa el mateix respecte a la 1325, proposant accions per a la seva millor aplicació.

Si bé és cert que encara s'ha de recórrer un llarg camí, des de l'any 2000 s'han aconseguit avenços importants. El primer d'aquests és que la dimensió de gènere en els conflictes armats i en la construcció de pau hagi aconseguit un espai en l'agenda internacional sobre pau i seguretat. Fins a l'any 2000 el Consell de Seguretat no s'havia pronunciat ni havia tractat aquesta qüestió. Des de llavors, cada any se celebra un debat específic sobre aquest assumpte, el secretari general de l'ONU presenta un informe sobre la matèria i algunes resolucions d'aquest organisme; altres informes del secretari general contenen referències a la resolució 1325 o a la dimensió de gènere. D'altra banda, les reivindicacions de les organitzacions de dones s'han vist enfortides ja que la implementació d'una resolució del Consell de Seguretat de l'ONU és una obligació per als estats part. No obstant això, cal puntualitzar que el compromís que la societat civil ha mostrat amb aquesta resolució –ha estat traduïda a més de cent llengües de tots els continents i ha servit de document base per articular les reivindicacions de nombroses organitzacions de dones en contextos de conflicte armat– no sempre ha donat com a resultat avenços concrets referent a les obligacions dels estats i de Nacions Unides.

Respecte als governs, des de l'aprovació de la resolució 1325, 16 països (Àustria, Bèlgica, Xile, Côte d'Ivoire, Dinamarca, Espanya, Finlàndia, Islàndia, Libèria, Noruega, Portugal, el Regne Unit, Suècia, Suïssa, els Països Baixos i Uganda) han aprovat plans nacionals d'acció destinats a consolidar la implementació d'aquesta resolució en l'àmbit intern de cada país, però també

respecte a les seves intervencions exteriors en matèria de construcció de pau.

Tanmateix, en termes de resultats concrets no s'han produït massa avenços, i els objectius plantejats per la resolució continuen sent els principals reptes: més participació de les dones en els processos de pau, més presència femenina en les operacions de manteniment de la pau i en els llocs de presa de decisions, i protecció de les dones i les nenes en els conflictes armats. A més, no s'ha estandarditzat un sistema de supervisió de la implementació de la resolució, no s'han elaborat indicadors per mesurar el grau de compliment, la dotació de recursos econòmics és clarament insuficient i, de moment, no existeix la figura de representant especial del secretari general per a aquest assumpte. Per tal que els plans nacionals siguin més efectius cal més diàleg amb representants de la societat civil d'aquells llocs afectats pels conflictes, com també una millor cooperació entre els diferents països que ja compten amb plans d'acció. D'altra banda, cal donar suport als esforços que s'estan realitzant per impulsar

nous plans, especialment en aquells països en situació de conflicte o que travessen un procés de construcció de pau postbèlica. La societat civil, i especialment les organitzacions de dones, han de ser un actor clau en aquests processos, ja que la mateixa resolució 1325, com també el compromís que existeix amb la seva implementació, és fruit de l'esforç no tant dels governs com de les organitzacions de dones que han promogut agendes de gènere.

Així doncs, hi ha un important full de ruta sobre la taula que s'hauria d'impulsar amb la commemoració del desè aniversari, moment en què, de segur, tant els principals òrgans com els estats membres de Nacions Unides reafirmaran, encara que sigui de manera retòrica, el seu compromís amb la 1325. Sobretot si es té en compte la coincidència de l'aniversari amb l'aprovació de noves resolucions, ampliant-se així el ventall d'instruments legals, com també la creació d'una nova agència de Nacions Unides per als drets de les dones i l'equitat de gènere, aprovada el 2009. La sinergia d'esforços entre la societat civil, organitzacions internacionals i governs sorgida a l'empena d'aquesta resolució hauria de servir per enfortir els objectius aconseguits i redoblar els esforços per assolir els reptes pendents, en definitiva, la construcció de la pau amb mirada de gènere.

2. La Convenció Internacional per a la Protecció de Totes les Persones contra les Desaparicions Forçades

La Convenció Internacional per a la Protecció de Totes les Persones contra les Desaparicions Forçades, adoptada per consens per l'Assemblea General de Nacions Unides el 20 de desembre de 2006, havia estat ratificada a final de 2009 per 18 països. Quan només manquen dues ratificacions per assolir les 20 necessàries per a la seva entrada en vigor, s'espera que aquesta Convenció marqui una nova fita en la lluita contra la impunitat, ja que obliga els estats a exigir responsabilitats penals a totes les persones implicades en una desaparició forçada. Des de la seva creació el 1980, el Grup de Treball de Nacions Unides sobre Desaparicions Forçades ha rebut més de 50.000 denúncies relatives a 78 països, que reflecteix l'abast d'una pràctica que es duu a terme de manera sistemàtica en un gran nombre de països com també la necessitat de crear un instrument d'aquest tipus.

La desaparició forçada és una clara violació del Dret Internacional dels Drets Humans i del Dret Internacional Humanitari, ja que es violen tant drets civils i polítics (com el dret a la vida, el dret a no ser sotmès a execucions extrajudicials, el dret al reconeixement de la personalitat jurídica i a la protecció jurídica de les lleis, el dret a la llibertat i a la seguretat de la persona, el dret a no ser torturat ni a ser sotmès a tractes cruels inhumans o degradants) com drets econòmics i socials (com el dret al treball o a una vida en família). A més, quan es practiquen de forma sistemàtica o massiva, les desaparicions forçades constitueixen un delictes de lesa humanitat. Aquesta Convenció defineix la desaparició forçada com l'arrest, detenció, segrest o privació de la llibertat d'una persona per part d'agents estatals, o de persones o grups de persones amb autorització de l'Estat, seguida de la negativa de les autoritats a revelar i reconèixer la privació de llibertat o el parador d'aquesta persona, com també a donar informació sobre què li ha succeït. És el primer tractat vinculant a escala mundial que ofereix protecció jurídica específica sobre això. Des que el 1978 l'Assemblea General de l'ONU fes per primera vegada referència a aquesta qüestió, tant Nacions Unides com l'OEA van començar a articular diverses iniciatives per donar resposta a aquest tipus de delictes. Malgrat que diversos instruments de drets humans oferien una protecció parcial a les víctimes (Convencions de Ginebra, Estatut de Roma, Declaració de Nacions Unides sobre Desaparicions, entre d'altres), nombroses associacions de víctimes i juristes van reclamar durant dècades a l'ONU l'establiment d'un mecanisme específic que vinculés jurídicament els estats.

En aquest sentit, la Convenció compromet els estats part a no practicar al seu territori ni tolerar que es practiqui la desaparició forçada i a investigar immediatament qualsevol denúncia. La Convenció imposa als estats l'obligació de fer comparèixer davant de la justícia els responsables de desaparicions forçades que s'han produït no solament en el seu propi territori sinó també en

altres jurisdiccions mitjançant una clàusula de jurisdicció universal. A més, els estats estaran obligats a evitar que qualsevol persona acusada d'haver comès aquest delictes evadeixi la justícia, i a legislar per tipificar-lo, tant com a delictes individual com de lesa humanitat, en la seva legislació interna. En aquest sentit, els estats també tenen el compromís d'investigar i sancionar penalment tota persona que cometí, ordeni o indueixi a la comissió d'una desaparició forçada, intenti cometre-la, en sigui còmplice o partícip. La Convenció té en compte igualment la necessitat de processar els superiors per l'activitat dels seus subordinats en determinades circumstàncies i considera que l'obediència a un superior jeràrquic no justifica una conducta delictiva.

La Convenció obliga, així mateix, a informar la família de la persona desapareguda del destí i parador d'aquesta i reconeix el dret a la veritat; és a dir, el dret a conèixer totes les circumstàncies de l'esdeveniment, els motius o causa de la detenció i l'autoritat que la va ordenar. També obliga els estats part a reparar els danys causats a les víctimes i als seus familiars, a que busquin les persones desaparegudes i, en el cas que estiguin mortes, localitzin i restitueixin les seves restes. La Convenció també té en compte els casos dels nens i nenes desapareguts i adoptats o retinguts pels seus captors. En nombrosos països, especialment a Argentina, però també a Xile i Uruguai, els nens i nenes desapareguts van ser donats en adopció a famílies de militars i a famílies afins al règim militar durant la repressió. En aquest sentit, la Convenció estableix el principi de restitució a la família d'origen. Actualment, aquesta pràctica s'ha intensificat en molts països arran de la denominada lluita contra el terrorisme.

Finalment, i a l'igual d'altres instruments de Nacions Unides, la Convenció estableix un Comitè de Vigilància format per 10 experts independents encarregats de vetllar per la seva correcta implantació, examinar les denúncies de persones individuals i d'estats, i prevenir desaparicions mitjançant accions urgents i visites *in situ*. Aquest Comitè coordinarà les seves activitats amb els altres òrgans de tractats i els procediments especials i podrà, fins i tot, en cas de violacions massives i sistemàtiques, informar el secretari general de l'ONU.

L'adopció, i la consegüent i tan esperada entrada en vigor de la Convenció sobre Persones Desaparegudes, suposa un reconeixement a la gravetat i a la magnitud d'aquesta pràctica que ha sofert i continua patint un gran nombre de víctimes en tots els continents i que s'ha accentuat els últims anys com a conseqüència de la denominada lluita contra el terrorisme internacional. Suposa igualment una via per lluitar contra la impunitat i un reconeixement legal més als principis de veritat, justícia i reparació per a les víctimes i els seus familiars.

3. La Convenció Africana per a la Protecció i Assistència dels Desplaçats Interns

En l'actualitat, 11,6 milions de persones viuen a l'Àfrica en situació de desplaçament intern. La violència i els desastres naturals o humans han forçat aquestes persones a fugir de les seves llars, romanent en molts casos en una situació precària i de desprotecció. Va ser aquesta realitat la que va portar el Comitè Executiu de la UA a plantejar per primera vegada el 2004 la necessitat de crear un instrument que servís per donar suport a aquesta població i impedir que més persones tinguessin la mateixa sort.

Un any més tard, la Cimera Mundial de Caps d'Estat i de Govern celebrada a Nova York va adoptar els Principis Rectors dels Desplaçaments Interns –presentats pel representant del secretari general de l'ONU sobre la qüestió dels desplaçats interns, Francis Deng, el 1998 davant de la Comissió de Drets Humans–, i va reconèixer la seva transcendència com a marc legal per a la protecció dels desplaçats interns al món. Encara que aquests principis per si mateixos no són vinculants, el fet que el seu contingut es despregui de la normativa del Dret Internacional Humanitari i del Dret Internacional dels Drets Humans obliga els estats al seu compliment.

El 2009 Àfrica va fer el primer pas per a la inclusió d'aquests principis en el marc legal dels seus països. Els estats membres de la UA van firmar a Kampala (Uganda) la Convenció per a la Protecció i Assistència de les Persones Desplaçades Internes a Àfrica, el primer instrument al món amb caràcter legalment vinculant per emprendre aquesta tasca. Dins de l'esmentat document no solament s'enumeren els drets de què gaudeixen els desplaçats interns (reflex dels principis rectors establerts per Nacions Unides), sinó que s'estableixen les obligacions concretes dels estats, organismes internacionals i grups de diversa índole respecte a la protecció d'aquestes persones. Més important encara, s'estableixen mecanismes per evitar que el desplaçament intern es produeixi i unes directrius que donen suport a la compensació a les persones afectades, a més del suport al seu adequat retorn o reassentament.

Més enllà d'establir la responsabilitat de les institucions de l'Estat de vetllar pel ple exercici dels drets dels desplaçats interns i la seva protecció, la Convenció assenyala que, en situacions de conflicte armat, els grups insurgents estan també obligats a protegir aquest col·lectiu, a més de facilitar l'accés de les organitzacions humanitàries per a la seva assistència i evitar que es produeixi desplaçament de la població civil.

La Convenció, conscient del creixent impacte que el canvi climàtic té i tindrà al continent, també considera sota la seva protecció les persones desplaçades per fenòmens climatològics, a més d'aquelles que es vegin obligades a abandonar les seves llars pel desenvolupament o construcció d'obres públiques o per accions d'empreses privades.

El 2009 Àfrica ha fet el primer pas per a la inclusió de la protecció davant el desplaçament intern en el marc legal dels seus països

La Convenció necessitarà ara una extensa campanya que promogui la seva ratificació per part dels estats, ja que cal que almenys 15 països l'aprovin per entrar en vigor. Tanmateix, la seva mera ratificació no serà suficient per tal que es respectin i posin en pràctica les normes que conté. Un dels punts febles de la normativa és l'absència d'instruments que forcin el seu compliment, la qual cosa deixa als països signataris un ampli marge per a la seva violació. Per aquesta raó, la societat civil africana ha de tenir un paper actiu en l'exigència de la seva aplicació, la difusió del seu contingut i el seguiment de la seva implementació. En aquest sentit, els governs que la ratifiquin haurien d'incloure dins del seu corpus legal les modificacions i noves lleis necessàries per donar suport al compliment de la Convenció i assegurar que les persones desplaçades internes reben tota l'atenció necessària, a més de protegir el conjunt de la ciutadania del desplaçament forçat.

La Convenció africana s'erigeix, finalment, com a un exemple per a la resta de continents i països, reforçant el compromís per a la protecció de tots els éssers humans davant el desplaçament forçat.

4. Les iniciatives per resoldre la qüestió kurda a Turquia

Turquia, afectada durant més de 20 anys per un conflicte entre l'Estat i el grup armat kurd PKK, que ha deixat enrere més de 40.000 morts i almenys un milió de persones desplaçades internes, s'ha endinsat els últims anys, i, especialment, al llarg del 2009, en un procés d'exploració de vies de resolució no violenta de la qüestió kurda. La confluència de factors internacionals i locals que han dut a l'enteniment han obert una finestra a una oportunitat històrica per a la pau. No obstant això, els obstacles són importants, com va evidenciar el deteriorament de la situació a final de 2009. Diversos elements han impulsat el nou escenari d'optimisme incipient.

D'una banda, l'evolució de l'escena internacional i regional. En vista del complex escenari iraquí –afectat per l'elevada violència i la incertesa de l'efecte que tindrà la retirada total de les tropes de combat dels Estats Units a final de 2011–, és clau per a Turquia la seguretat de les seves fronteres i del seu entorn immediat. Es considera que la possible resolució del conflicte amb el PKK, que té bases al Kurdistan iraquí, augmentaria la condició de “zona tap” del nord de l'Iraq i contribuiria a la contenció de l'escenari iraquí post-Estats Units. A més, contribuiria a la normalització de les relacions entre Turquia i l'administració kurda del nord de l'Iraq, estratègiques per a ambdues parts en l'aspecte econòmic, però obstaculitzades per les diferències sobre el PKK i la qüestió kurda.

Paral·lelament, el procés d'adhesió de Turquia a la UE, encara que incert i progressivament més marcat pel recel mutu, ha actuat com un motor de reformes de democratització a Turquia que, tot i que encara són limitades, han afavorit avenços respecte a la qüestió kurda. En aquest sentit, els actors civils i armats kurds han tendit a mirar Europa com a plataforma per a una via de solució al conflicte.

En l'àmbit intern alguns factors conviden a l'optimisme moderat. D'una banda, el cicle del conflicte sembla haver assolit una etapa en què tots els actors, inclosos l'Exèrcit, assumeixen, almenys implícitament, que no existeix una sortida exclusivament militar al conflicte. Això ha portat a l'exploració d'altres vies, inclosa la possibilitat del diàleg en diferents modalitats. De fet, durant el 2009 es va assistir a una reducció significativa de la violència. No obstant això, la via militar continua oberta –com va evidenciar l'escalada dels enfrontaments a final d'any– i els actors difereixen en les alternatives.

Aquest nou cicle del conflicte coincideix amb altres factors. L'etapa governamental del partit AKP, iniciada el 2002, ha estat ambivalent pel que fa a la qüestió kurda, amb algunes reformes que milloraven la situació de la població kurda però sense abordar les qüestions de fons. Ha estat una etapa en què s'ha deixat oberta la porta a nous *modus operandi* en el ja històricament autoritari tracte de l'Estat turc vers la població que es

reivindica kurda. En aquest context, s'emmarca la “iniciativa de democratització” presentada pel Govern davant del Parlament el 2009, com un projecte d'Estat de reformes culturals, polítiques i socials per millorar la situació de la població kurda i, amb això, potenciar el final de la lluita armada del PKK. El pla ha anat acompanyat durant l'any de gestos simbòlics, com la trobada oficial entre el primer ministre turc i el líder del partit prokurd DTP.

Al seu torn, part de l'electorat kurd és considerat pels mitjans locals com un votant potencial de l'AKP, la qual cosa augmentaria l'interès del Govern per un acostament, sobretot per a les properes eleccions generals de 2011, i després del revés sofert al sud-est en les eleccions locals de març de 2009, en què el DTP va obtenir bons resultats. No obstant això, les limitacions i ambigüitats del pla de reformes del Govern, la il·legalització del DTP pel Tribunal Suprem el desembre i les conseqüents protestes kurdes obren seriosos interrogants per al 2010.

D'altra banda, i també en l'àmbit local, el PKK també ha fet durant el 2009 diversos passos cap a la pau. Entre aquests, la reiteració de les seves peticions de sortida pacífica al conflicte i de diàleg amb el Govern; la consolidació d'un programa que des de fa anys exclou la independència, apropant postures amb l'agenda estatal; les renovacions el 2009 del seu alto el foc unilateral, que va generar dissensions sobre el terreny; l'elaboració per part del seu líder màxim, Abdullah Öcalan, d'un full de ruta per promoure la resolució del conflicte –si bé continua a les mans de les autoritats,

sense fer-se pública–; i una obertura més gran del PKK a les crítiques procedents d'altres sectors kurds. Tot i això, l'atac el desembre d'una cèl·lula del PKK, sense ordres centrals, contra l'Exèrcit, amb el resultat de set soldats morts, evidència els riscos d'una deriva ofensiva.

La nova etapa oberta a Turquia és encara molt incipient. Els obstacles a què ha de fer front són molts i de pes. Entre aquests, el risc d'un nou retorn a la violència després dels fets de final de 2009, el pes de l'Exèrcit en la política i la seva històrica defensa de la via militar contra el PKK, la desconfiança entre les parts en conflicte, el rebuig frontal de l'oposició turca a les iniciatives de pau, els riscos de desequilibri entre les aspiracions de les parts i la històrica absència de plataformes de discussió democràtica. Durant tot el 2009, a excepció de desembre, el clima majoritari ha estat d'optimisme, i s'han fet els primers passos cap a una possible pau. Per això, el repte passa per conduir i acompanyar adequadament el nou escenari.

5. Les negociacions de pau al Delta del Níger (Nigèria)

El 25 d'octubre, el grup armat MEND va decretar un alto el foc indefinit com a resposta a l'obertura de les negociacions de pau amb el Govern. El conflicte armat de la regió del Delta del riu Níger, lligat al control dels beneficis del petroli i a l'impacte mediambiental i socioeconòmic de les explotacions de cru a la zona, enfonsa les seves arrels en l'abandonament i la falta de desenvolupament generat per la marginació sistemàtica de la regió per part del Govern i les empreses petrolieres. El diàleg iniciat entre els principals líders de la formació, i l'Executiu del president Umaru Yar'Adua és una nova finestra per a l'esperança i la pau al Delta.

Els passos fets fins al moment són significatius i mostren el bon desenvolupament de la nova proposta. En primer lloc, l'amnistia decretada per Yar'Adua per a tots els combatents que lliuressin les seves armes en el termini de 60 dies, en què es van superar les expectatives inicials de desmobilització fixades pel Govern, i es va aconseguir que 15.000 combatents es desarmessin i es concentrassin en camps d'acantonament. En segon lloc, la posada en llibertat d'un dels principals dirigents del MEND, Henry Okah (que estava sent jutjat per traïció i tràfic d'armes), condició indispensable del grup armat per a l'activació del diàleg. En tercer lloc, la proposta de l'equip mediador presentada pel MEND, l'Aaron Team, que ha estat acceptada pel Govern, fins ara refractari a qualsevol tipus d'ingerència externa. En quart lloc, l'aprovació per part del Parlament d'un pressupost de 66 milions de dòlars destinats a la formació i reintegració d'excombatents; i l'acord assolit entre les agències governamentals i les companyies petrolieres per crear un Comitè de supervisió i implementació de la rehabilitació i formació d'excombatents en el qual les multinacionals es comprometen a oferir formació i assistència financera a aquells que s'acullin a l'amnistia. I, finalment, la implicació dels grups de joves, dones i consells d'ancians, la participació dels quals serà imprescindible per al bon desenvolupament del procés de pau.

Tanmateix, i malgrat que els líders de les diferents formacions armades havien demanat que s'iniciés un diàleg sobre els temes essencials que afectaven les comunitats del Delta, la informació sobre els resultats dels contactes i reunions mantinguts amb el Govern ha estat escassa. En aquest sentit, caldria assegurar la participació de tots els grups i comunitats amb demandes concretes per a la pau al Delta a les negociacions, i s'hauria d'evitar que el dret a ser escoltat no es reservés exclusivament a aquells que porten una arma. La transparència respecte als acords assolits serà imprescindible per a un bon control social sobre l'acord i també per arribar a una solució que doni resposta als problemes de la regió, prevenint que les negociacions es converteixin en un mer repartiment de poder i riqueses entre els grups armats i el Govern. Per aquesta raó, organismes regionals com ECOWAS haurien de tenir un paper més rellevant a l'hora de generar propostes i fer pressió per a una millor gestió del diàleg. Fins al moment, les negociacions manquen del suport d'orga-

nismes internacionals.

És important destacar que una amnistia per als grups armats no és suficient per assolir la pau. Els membres dels grups armats no són els únics responsables de la violència al Delta del Níger i, per tant, s'haurien d'abordar les responsabilitats de les institucions polítiques, les forces de seguretat i les empreses petrolieres en el conflicte armat. Aquesta amnistia no ha de suposar un perdó i oblit de les violacions de drets humans i crims de guerra perpetrats a la regió des de l'esclat del conflicte el 2001. Durant dècades, els partits polítics han finançat la creació de bandes mafioses, a les quals han proporcionat armament i donat la consigna d'acovardir els seus rivals polítics, principalment en època electoral. A més, influents polítics locals i membres de les Forces Armades estan vinculats al negoci de la venda del petroli extret il·legalment dels oleoductes del Delta. D'altra banda, les empreses multinacionals han generat grups encarregats de vigilar les seves instal·lacions i que, amb aquestes mateixes armes, han dut a terme enfrontaments intercomunitaris pel control del territori adjacent a les explotacions de cru. Ni les empreses, ni els governs locals no han complert amb la seva obligació de portar prosperitat i desenvolupament al Delta i, per aquesta raó, se'ls han d'exigir responsabilitats, i aconseguir el seu compromís amb el procés de pau, evitant que es converteixin en *spoilers*.

D'altra banda, és preocupant el fet que només s'hagi rebut el 10% dels fons aprovats per finançar el programa de desmobilització. Aconseguir que aquests fons es canalitzin de manera immediata i efectiva i que els programes de reinserció i formació tinguin uns objectius mesurables en el temps serà un repte clau per a l'administració de Yar'Adua. També ho serà l'establiment d'un percentatge dels beneficis del petroli destinats a donar resposta als problemes de desenvolupament i ocupació juvenil de la regió. L'administració efectiva i transparent d'aquests fons també serà una altra de les claus de l'èxit per a l'estratègia de pau al Delta, evitant que aquestes sumes de diners vagin a parar a les mans de polítics corruptes i siguin instrumentalitzades per a la persistència de pràctiques il·legals i danyoses per a les comunitats del Delta. Igualment, la reparació mediambiental del territori i les aigües del Delta han de ser l'eix dels projectes de desenvolupament que s'apliquin a la zona, generant nous llocs de treball i permetent a les comunitats tornar a desenvolupar activitats econòmiques, com l'agricultura, la ramaderia i la pesca, que la contaminació va eradicar.

***L'oferiment d'una
amnistia MEND
obre una nova
finestra per
al diàleg***

Annex I. Taula de països i indicadors i descripció dels indicadors

La taula següent s'ha elaborat a partir de la selecció de 10 indicadors agrupats en sis categories relatives als conflictes armats i les situacions de tensió, els processos de pau, la rehabilitació postbèl·lica, les crisis humanitàries, el desarmament, els drets humans i la justícia transicional, i el gènere. Els indicadors es refereixen a 195 països: els 192 Estats membres de Nacions Unides, l'Autoritat Nacional Palestina, Taiwan i el Vaticà. Tot i que en alguns capítols es menciona la situació al Sàhara Occidental i a Kosovo, ambdós reconeguts per varies desenes de països, aquests no apareixen a la taula ja que, fins al moment, el seu estatus legal internacional no està clar.

Es poden fer diverses lectures de la mateixa taula, ja sigui observant la conjuntura d'un país tenint en compte els diferents indicadors, ja sigui comparant la situació de diversos països respecte a un indicador concret. Per facilitar-ne la lectura, es pot utilitzar el punt de llibre adjunt, que mostra la numeració i els títols dels indicadors

Llista d'indicadors

1. CONFLICTES ARMATS

1. Països amb conflicte armat

2. TENSIONS

2. Països amb situacions de tensió

3. PROCESSOS DE PAU

3. Països amb processos de pau o negociacions formalitzades o en fase d'exploració

4. CRISIS HUMANITÀRIES

4. Països que enfronten emergències alimentàries
5. Països on almenys una de cada 1.000 persones és desplaçada interna
6. Països d'origen on almenys una de cada 1.000 persones és refugiada
7. Països inclosos en el Procés de Crides Consolidades (CAP, per les seves sigles en anglès) de Nacions Unides per al 2010 i països que han realitzat crides d'emergència durant el 2009 a través del sistema de Nacions Unides

5. DRETS HUMANS I JUSTÍCIA TRANSICIONAL

8. Països amb violacions de drets humans segons l'Índex de Drets Humans (INDH)

6. DIMENSIÓ DE GÈNERE EN LA CONSTRUCCIÓ DE PAU

9. Països amb greus desigualtats de gènere segons l'Índex d'Equitat de Gènere (IEG)
10. Països que han retrocedit en el seu IEG respecte de l'any 2004

CONFLICTES ARMATS

1. Països amb conflicte armat

FONT: Seguiment propi de la conjuntura internacional a partir de la informació que elaboren les Nacions Unides, organismes internacionals, ONG, centres d'investigació i mitjans de comunicació regionals i internacionals.

Aquest indicador mostra els països que tenen un o més conflictes armats. S'entén per conflicte armat tot enfrontament protagonitzat per grups armats regulars o irregulars amb objectius percebuts com a incompatibles, en el qual l'ús continuat i organitzat de la violència: a) provoca un mínim de 100 víctimes mortals en un any i/o un greu impacte al territori (destrucció d'infraestructures o de la naturalesa) i la seguretat humana (per ex. població ferida o desplaçada, violència sexual, inseguretat alimentària, impacte en la salut mental i en el teixit social o disrupció dels serveis bàsics); b) pretén la consecució d'objectius diferenciats dels de la delinqüència comuna i normalment vinculats als aspectes següents:

- demandes d'autodeterminació i autogovern, o aspiracions identitàries;
- l'oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat o a la política interna o internacional d'un govern, cosa que en ambdós casos motiva la lluita per accedir al poder o erosionar-lo;
- el control dels recursos o del territori.

- Conflicte armat.

TENSIONS

2. Països en tensió

FONT: Seguiment propi de la conjuntura internacional a partir de la informació que elaboren les Nacions Unides, organismes internacionals, ONG, centres d'investigació i mitjans de comunicació regionals i internacionals.

Aquest indicador mostra els països que acullen una o més tensions. Es considera tensió aquella situació en la qual la persecució de determinats objectius o la no satisfacció de certes demandes plantejades per diversos actors comporta alts nivells de mobilització política i social o un ús de la violència amb una intensitat que no assoleix la d'un conflicte armat. Pot incloure enfrontaments, repressió, cops d'Estat, atemptats o altres atacs, l'escalada dels quals podria degenerar en un conflicte armat en determinades circumstàncies. Les tensions estan normalment vinculades als aspectes següents:

- demandes d'autodeterminació i autogovern, o aspiracions identitàries;
- l'oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat o a la política interna o internacional d'un govern, cosa que en ambdós casos

motiva la lluita per accedir al poder o erosionar-lo;
- el control dels recursos o del territori.

- Tensió.

PROCESSOS DE PAU

3. Països amb processos de pau o negociacions formalitzades o en fase d'exploració

FONT: Seguiment propi de la conjuntura internacional a partir de la informació que elaboren les Nacions Unides, organismes internacionals, ONG, centres de recerca i mitjans de comunicació regionals i internacionals.

S'entén que hi ha un procés de pau quan les parts que participen en un conflicte armat han arribat a un acord per seguir una negociació que permeti trobar una sortida pacífica al conflicte i regular o resoldre la incompatibilitat bàsica que tenien. El procés pot ser denominat de diverses formes, però en tots els casos s'ha formalitzat el diàleg, amb o sense l'ajuda de tercers. L'existència d'un procés de negociació és independent de si es desenvolupa de manera positiva o negativa, aspecte que és analitzat en l'apartat de processos de pau. Es considera que un procés o una negociació està en fase exploratòria quan les parts es troben en una etapa de tempteig i de consultes prèvies, sense que hagin arribat a un acord definitiu per iniciar la negociació. Inclou també els casos de processos de pau interromputs o fracassats en el passat, que s'intenten relançar.

- Països amb processos de pau o negociacions formalitzades durant l'any.
- Països amb negociacions en fase exploratòria durant l'any.

CRISIS HUMANITÀRIES

4. Països amb emergències alimentàries

FONT: Food and Agriculture Organization, Sistema Mundial d'Informació i Alerta, *Perspectivas de cosechas y situación alimentaria* n.º 1, 2, 3, 4 i 5 de 2010, FAO i SMIA a <<http://www.fao.org/GIEWS/spanish/cpfs/index.htm>>

Les alertes de la FAO assenyalen els països que s'enfronten a emergències alimentàries, ja sigui a causa de sequeres, d'inundacions o d'altres catàstrofes naturals, disturbis civils, desplaçaments de població, problemes econòmics o sancions. Es consideren països amb emergències alimentàries aquells que fan front (o van fer front en algun moment de l'any) a perspectives desfavorables per a l'actual collita o un dèficit de subministraments d'aliments no cobert i que han requerit durant l'any una assistència externa de caràcter excepcional.

- País amb emergència alimentària.

5. Països on almenys una de cada 1.000 persones és desplaçada interna

FONTS: Internal Displacement Monitoring Center, a <<http://www.internal-displacement.org>> i United Nations Populations Fund, *Estado de la Población Mundial 2009*, UNFPA, 2009 a <<http://www.unfpa.org/swp/>>.

L'indicador valora la gravetat de la situació de desplaçament a partir del percentatge de persones desplaçades internes sobre el total de la població del país. La xifra correspon al nombre de persones desplaçades, actualitzada a desembre de 2008. En els casos en els quals la font dona dues xifres, se n'ha adoptat la mitjana. Es considera que una persona és desplaçada interna quan s'ha vist obligada a fugir i deixar el seu lloc habitual de residència en particular com a resultat de, o amb la finalitat d'evitar, els efectes d'un conflicte armat, situacions generalitzades de violència o desastres naturals, i que no han traspasat cap frontera internacionalment reconeguda.

- País en situació molt greu: almenys 1 de cada 100 persones és desplaçada interna.
- País en situació greu: almenys 1 de cada 1.000 persones és desplaçada interna o, si no s'arriba a aquest percentatge, almenys 5.000 persones són desplaçades internes.
- ▲ País en què es produeixen desplaçaments interns de població de manera sistemàtica però del qual no es disposen de xifres sobre les persones afectades.

6. Països d'origen on almenys una de cada 1.000 persones és refugiada

FONTS: Alt Comissionat de Nacions Unides per al Refugiats, *2008 Global Trends. Refugees, Asylum-seekers, Returnees, Internally Displaced and Stateless Persons*, ACNUR, juny de 2009 a <<http://www.unhcr.org/4a375c426.html>> i United Nations Populations Fund, *Estado de la Población Mundial 2009*, UNFPA 2009, a <<http://www.unfpa.org/swp/>>.

L'indicador valora la gravetat de la situació de desplaçament en relació amb el percentatge de persones refugiades respecte a la població total del país de procedència. La xifra correspon al nombre de persones refugiades, o que es troben en una situació similar a la del refugi,¹ l'any 2007. Un refugiat és una persona que es troba fora del seu país de nacionalitat o de residència habitual, té un temor de persecució a causa de la seva raça, religió, nacionalitat, pertinença a un determinat grup social o opinions polítiques, i no pot, o no vol, acollir-se a la protecció del seu país, o retornar-hi, per por a ser perseguit.

- País en situació molt greu: almenys 1 de cada 100 persones és refugiada.

- País en situació greu: almenys 1 de cada 1.000 persones és refugiada o, si no s'arriba a aquest percentatge, almenys 5.000 persones són refugiades.

7. Països inclosos en el Procés de Crides Consolidades de Nacions Unides per al 2010 i països que han realitzat crides d'emergència durant el 2009 a través del sistema de Nacions Unides.

FONT: Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, *Humanitarian Appeal 2010 Consolidated Appeal Process*, OCHA novembre 2009, a <<http://ochaonline.un.org/humanitarianappeal>> i Financial Tracking Service de Reliefweb, a <<http://www.reliefweb.org/fts>> [font consultada a desembre de 2009].

Des de 1994, Nacions Unides fa una crida anual a la comunitat de donants a través de l'OCHA, mitjançant la qual pretén recaptar diners per fer front a determinats contextos d'emergència humanitària. El fet que un país o una regió estiguin inclosos en Procés de Crides Consolidades (CAP, per les seves sigles en anglès) suposa l'existència d'una situació de crisi humanitària greu reconeguda per la comunitat internacional. D'altra banda, les crides d'emergència extraordinàries (*flash appeal*) estan destinades a donar resposta a situacions de desastre per un període de sis mesos, i poden ser emeses durant tot l'any. El percentatge assenyalat indica el finançament obtingut per cada crida respecte al total sol·licitat.

- País inclòs en el CAP 2009 de Nacions Unides.
- País amb una crida d'emergència durant el 2009.
- ▲ País inclòs en el CAP 2009 i que ha realitzat una crida d'emergència durant l'any.

DRETS HUMANS I JUSTÍCIA TRANSICIONAL

8. Països amb violacions dels drets humans segons l'Índex de Drets Humans

FONT: Amnistia Internacional. *Informe 2009 Amnistia Internacional. El estado de los derechos humanos en el mundo*. Londres: AI, 2009, a: <<http://thereport.amnesty.org/es>>; Amnistia Internacional. *Condenas a muerte y ejecuciones en 2008*. Londres: AI, 2009, a: <<http://www.amnesty.org/es/library/info/ACT50/003/2009/es>>; Human Rights Watch. *World Report 2009*. Nova York: HRW, 2009, a: <<http://www.hrw.org/world-report-2009>>; Coalition to Stop the Use of Child Soldiers. *Child Soldiers Global Report 2008*. Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, 2008, a: <<http://www.child-soldiers.org/home>>; Coomaraswamy, Radhika. *Annual Report of the Special*

1. "Aquesta categoria és descriptiva en origen i inclou als grups de persones que es troben fora del seu país o territori d'origen i que tenen necessitats de protecció similars a les dels refugiats, però per als quals l'estatut de refugiat no ha estat concedit en base a raons pràctiques o d'una altra mena", segons *2007 Global Trends: Refugees, Asylum-seekers, Returnees, Internally Displaced and Stateless Persons*, UNHCR, juny de 2008, a <<http://www.unhcr.org/statistics/STATISTICS/4852366f2.pdf>>

Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict. A/HRC/12/49, 30 juliol de 2009, a: <<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/G09/147/67/PDF/G0914767.pdf?OpenElement>>. Oficina de l'Alt Comissionat per als Drets Humans, a <<http://www.ohchr.org>> i Comitè Internacional de la Creu Roja, a <<http://www.icrc.org>>; i seguiment de la conjuntura internacional a partir de la informació que elabora Nacions Unides, organismes internacionals, ONG, centres d'investigació i mitjans de comunicació nacionals i internacionals.

L'Índex de Drets Humans (INDH) mesura el grau de desprotecció i incompliment de les obligacions dels estats respecte als drets humans i el DIH a 195 països en un període determinat de temps i a partir de diferents fonts, tal com s'estableix a l'annex VII. Està format per 22 indicadors específics dividits en les tres dimensions següents: a) no ratificació dels principals instruments de Dret Internacional dels Drets Humans i Dret Internacional Humanitari (DIH); b) violació del Dret Internacional dels Drets Humans; i c) violació del Dret Internacional Humanitari.

- Països amb INDH igual o superior a 6.
- Països amb INDH entre 3 i 6.
- No hi ha dades disponibles.

GÈNERE I CONSTRUCCIÓ DE PAU

9. Països amb greus desigualtats de gènere segons l'Índex d'Equitat de Gènere (IEG)

FONT: Control Ciudadano, *Índice de Equidad de Género 2008*, a <http://www.socialwatch.org/es/avancesyRetrocesos/IEG_2008/tablas/valoresdelIEG2008.htm>.

L'IEG mesura l'equitat entre homes i dones en tres dimensions: educació (alfabetització i matriculació en tots els nivells educatius), activitat econòmica (ingressos i taxes d'activitat) i empoderament (participació en càrrecs electes i tècnics). L'IEG estableix un valor màxim de 100 que indicaria una situació d'equitat plena en les tres dimensions. L'IEG no mesura el benestar d'homes i dones, sinó les desigualtats entre ells en un determinat país. S'ha pres com a referència el número 60 atès que aquest és la mitjana mundial.²

- Països amb un IEG inferior a 50.
- Països amb un IEG entre 50 i 60.
- No hi ha dades disponibles.

10. Països que han retrocedit en el seu IEG respecte de l'any 2004

FONT: Control Ciudadano, *Índice de Equidad de Género 2008*, a <http://www.socialwatch.org/es/avancesyRetrocesos/IEG_2008/tablas/valoresdelIEG2008.htm>.

L'IEG mesura l'equitat entre homes i dones en tres dimensions: educació (alfabetització i matriculació en tots els nivells educatius), activitat econòmica (ingressos i taxes d'activitat) i empoderament (participació en càrrecs electes i tècnics). L'IEG estableix un valor màxim de 100 que indicaria una situació d'equitat plena en les tres dimensions. L'IEG no mesura el benestar d'homes i dones, sinó les desigualtats entre ells en un determinat país. S'ha pres com a referència el número 60 atès que aquest és la mitjana mundial

- ▲ Països que han retrocedit en el seu IEG respecte de l'any 2004.
- No hi ha dades disponibles.

2. La xifra exacta del promig mundial per a l'IEG 2008 és de 6,1.

País	Conflictivitat i construcció de pau			Crisis humanitàries				DDHH	Gènere	
	1	2	3	4	5	6	7		8	9
Afganistan	●		□	●	○	●	●	●	—	—
Albània						○			○	▲
Alemanya										
Algèria	●				▲	○		●	○	
Andorra									—	—
Angola		●		●	○	○		○	○	▲
Antigua i Barbuda								—	—	—
Àrabia Saudita		●						○	●	
Argentina										
Armènia		●	■		○	○			—	—
Austràlia										
Àustria										
Azerbaidjan		●	■		●	○		○		
Bahames										
Bahreïn									●	▲
Bangladesh		●		●	○	○		○	○	▲
Barbados								—		
Bèlgica										
Belize										
Benin							●		●	▲
Bhutan						●		—	—	—
Bielorússia						○				
Bolívia		●								
Bòsnia i Hercegovina		●			●	●			—	—
Botswana										▲
Brasil								○		
Brunei Darussalam								—		
Bulgària										
Burkina Faso							▲		○	
Burundi		●		●	●	●		○		
Cambodja		●	■			○		○		
Camerun						○		○	●	
Canadà										
Cap Verd							●	—	○	▲
Colòmbia	●	●			●	○		○		
Comores								—	—	—
Congo		●		●	○	○		○	●	▲
Congo, RD	●	●	■	●	●	○	●	●	—	—
Corea, Rep. de		●							○	▲
Corea, RPD		●		●				○	—	—
Costa Rica										
Côte d'Ivoire		●		●	●	○	●	○	●	▲
Croàcia						●				
Cuba				●		○				
Dinamarca										
Djibouti		●							●	
Dominica								—	—	—
Egipte		●				○		○	●	▲
El Salvador						○	○			
Emirats Àrabs Units								○	○	

País	Conflictivitat i construcció de pau			Crisis humanitàries				DDHH	Gènere	
	1	2	3	4	5	6	7		8	9
Equador										
Eritrea		●	■	●	○	●		○	●	▲
Eslovàquia										▲
Eslovènia										
Espanya										
Estats Units d'Amèrica (EUA)		●						○		▲
Estònia										
Etiòpia	●	●	■	●	○	○		●	○	
Fiji						○		○	—	—
Filipines	●	●	■	●	○		○	○		
Finlàndia										
França										
Gabon									○	▲
Gàmbia							●	○	●	▲
Geòrgia		●	■		●	○		○		▲
Ghana						○	●		○	▲
Granada								—	—	—
Grècia										
Guatemala				●	▲	○		○	●	
Guinea		●		●		○	●	○	○	
Guinea Equatorial								○	●	
Guinea-Bissau		●		●			●	○	●	
Guyana										
Haití		●		●		○		○	—	—
Hondures		●		●						
Hongria										
Iemen	●			●	○		▲	●	●	
Índia	●	●	■□		○	○		●	●	
Indonèsia		●			○	○		○	○	▲
Iran, Rep. Islàmica		●		●		○		○	○	
Iraq	●			●	●	●		●	—	—
Irlanda										
Islàndia										
Israel	●	●	■□		●			●		
Itàlia										
Jamaica										▲
Japó		●								
Jordània									●	
Kazakhstan										
Kenya		●		●		○	●	○	○	▲
Kirguizistan		●								
Kiribati								—	—	—
Kuwait									—	—
Laos, RDP		●				○	○	○	—	—
Lesotho				●						
Letònia										
Líban		●			●	○		○	●	▲
Libèria				●	▲	●	●		—	—
Líbia, Jamahiriya Àrab								○	—	—
Liechtenstein									—	—

País	Conflictivitat i construcció de pau			Crisis humanitàries				DDHH	Gènere	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Lituània										
Luxemburg										
Macedònia, ERY						○				
Madagascar		●		●			○			▲
Malàisia								○	○	▲
Malawi				●					●	▲
Maldives										▲
Mali		●	■				●		○	▲
Malta									○	
Marroc		●	■					○	●	▲
Marshall, I.								—	—	—
Maurici								—		
Mauritània		●		●		●	●		●	
Mèxic					○	○		○		
Micronèsia, Est. Fed.								—	—	—
Moçambic				●						
Moldàvia, Rep. de		●	■			○		○		
Mònaco									—	—
Mongòlia										
Montenegro						○			—	—
Myanmar	●	●	■□	●	○	○		●	—	—
Namíbia							○			
Nauru								—	—	—
Nepal, RFD		●	■	●	○			●	●	
Nicaragua									○	▲
Níger		●	■	●	○		●	○	●	
Nigèria	●	●	■		▲	○	●	●	●	
Noruega										
Nova Zelanda										
Oman									●	
Paisos Baixos										
Pakistan	●	●	■	●	●	○		●	●	▲
Palau								—	—	—
Palestina, A.N.	●	●	■	●	●	●	●	○	●	
Panamà										
Papua Nova Guinea									—	—
Paraguai										
Perú		●			○	○				
Polònia										▲
Portugal										
Qatar									○	
Regne Unit										
Rep. Centreafricana	●		■	●	●	●	●	○	●	▲
Rep. Dominicana										
Rep. Txeca										▲
Romania										
Rússia	●	●			○	○		●		
Rwanda		●			▲	○		○		
S. Vincent i les Granadines								—		
Saint Kitts i Nevis								—	—	—

País	Conflictitat i construcció de pau			Crisis humanitàries				DDHH	Gènere	
	1	2	3	4	5	6	7		8	9
Salomó, I.									—	—
Samoa								—	○	
San Marino								—		
Santa Lúcia								—		
Sant Tomé i Príncep								—	●	
Senegal		●			○	○	●	○	○	▲
Sèrbia		●	■		●	●			—	—
Seychelles								—	—	—
Sierra Leone				●		○	●		●	▲
Singapur								○		
Síria, Rep. Àrab		●	□	●	●	○		○	○	
Somàlia	●	●	■	●	●	●	●	●	—	—
Sri Lanka	●	●		●	●	○		●	○	▲
Sud-àfrica										
Sudan	●	●	■	●	●	○	●	●	●	▲
Suècia										
Suïssa										▲
Surinam									○	
Swazilàndia				●					○	▲
Tadjikistan		●		●					○	▲
Tailàndia	●	●	■					●		
Taiwan			■						—	—
Tanzània, Rep. Unida									○	
Timor-Leste				●	●				○	●
Togo						○	●		●	▲
Tonga								—	—	—
Trinitat i Tobago										
Túnia								○	●	▲
Turkmenistan					▲				—	—
Turquia	●		□		●	○		●	●	▲
Tuvalu								—	—	—
Txad	●	●	■	●	●	○	●	○	●	▲
Ucraïna						○				
Uganda	●	●	■	●	●	○	●	●		
Uruguai										
Uzbekistan		●				○		○	○	▲
Vanuatu								—	○	
Vaticà								—	—	—
Veneçuela		●				○				
Vietnam						○		○		
Xile										
Xina		●	■			○		●		
Xipre		●	■		●					
Zàmbia									○	▲
Zimbabwe		●		●	●	○	●	○	○	▲
TOTAL ●	23	64		44	24	13	25	20	34	
TOTAL ○					18	54	5	47	33	
TOTAL ■			29							
TOTAL □			6							
TOTAL ▲					6		2			47

Annex II. Missions internacionals del 2009

Missions de pau de l'ONU (15 OMP, 2 OP/OMP, 10 OP i OCP)¹

País (inici – fi conflicte)	Missió i tipus (resolució mandat inicial)	Data inici missió – fi missió	Soldats/ Observ. Militars/ policia	Representant especial/cap de la missió (RE), enviat especial (EE), enviat personal (EP) i conseller especial (CE) (any nomenament)
ÀFRICA				
Continent africà				Assessor especial per a Àfrica i alt representant per als països menys avançats, els països en desenvolupament sense litoral i els petits estats insulars en desenvolupament, Cheikh Sidi Diarra (Mali) (2008)
Regió Àfrica Occidental	UNOWA, Oficina del RE (OP)	Març 2002		RE Said Djinnit (Algèria) (2008) en substitució de Ahmedou Ould-Abdallah (Mauritània) (2002)
Regió Grans Llacs				RE Olusegun Obasanjo (Nigèria) en 2008
Burundi (1993-2006)	BINUB ² (OP/OMP) S/RES/1719	Gener 2007	-/6/11	Representant executiu, Youssef Mahmoud (Túnia) (2007)
Congo, RD (1998-)	MONUC (OMP) S/RES/1279	Novembre 1999	17.768/692/1.210	RE Alan Doss (Regne Unit) (octubre 2007), EE per a l'Est de RD Congo, Olusegun Obasanjo (Nigèria) (2008)
Côte d'Ivoire (2002-2007)	ONUCI ³ (OMP) S/RES/1528	Abril 2004	7.028/192/1.158	RE Choi Young-Jin (República de Corea) (octubre 2007)
Guinea-Bissau (1998-1999)	UNOGBIS (OCP) S/RES/1216	Març 1999		RE i cap de UNOGBIS, Joseph Mutaboba (Rwanda) (2006)
Guinea Equatorial i Gabon				Assessor especial del SG i mediador en la disputa fronterera entre Guinea Equatorial i Gabon, Nicolas Michel (Suïssa) (setembre 2008)
Libèria (1989-2005)	UNMIL (OMP) S/RES/1509	Setembre 2003	10.033/122/1.343	RE Ellen Margrethe Løj (Dinamarca) (octubre 2007)
Marroc-Sàhara Occidental (1975-)	MINURSO (OMP) S/RES/690,	Setembre 1991	20/216/6	RE Hany Abdel-Aziz (Egipte) (2009) en substitució de Julian Harston (Regne Unit) (febrer 2007). Enviat personal al Sàhara Occidental, Christopher Ross (EUA) (gener 2009)
R. Centreafricana (1996-2000) (2002-2003)	BONUCA ⁴ (OCP) S/RES/1271	Febrer 2000	-/-/6	François Lonseny Fall (Guinea) (2007) en substitució de Lamine Sissé (Senegal) (2001)
R. Centreafricana (1996-2000) (2002-2003) i Txad (2006)	MINURCAT (OMP) S/RES/1778,	Setembre 2007	2.691/23/256	RE Victor da Silva Angelo (Portugal) (2008)
Sierra Leone (1991-2001)	UNIPSIL ⁵ (OCP) S/RES/1829	Octubre 2008		Representant executiu Michel von der Schulenburg (Alemanya) (2008) en substitució de Victor da Silva Angelo (Portugal) (2006)
Somàlia (1988-)	UNPOS ⁶ (OP) S/RES/954	Abril 1995		Ahmedou Ould-Abdallah (Mauritània) (2008) en substitució de François Lonseny Fall (Guinea) (2005)
Sudan (1983-2004)	UNMIS ⁷ (OMP) S/RES/1590	Març 2005	8.812/476/715	RE Ashraf Jehangir Qazi (Pakistan) (setembre 2007)
Sudan (Darfur) (2003-)	UNAMID ⁸ (OMP) S/RES/1769, missió conjunta UA-ONU	Juliol 2007	14.803/207/4.280	RE conjunt de la UA i Nacions Unides, Henry Anyidoho (Gana), en funcions (2009). Mediador cap de la Unió Africana i les Nacions Unides per a Darfur, Djibril Yipènè Bassolé (Burkina Faso) (2008)

- Operació de Manteniment de la Pau (OMP), Oficina o Missió Política (OP) i Operació de Construcció de Pau (OCP). Les xifres fan referència a les missions de l'ONU actives durant el 2009, per la qual cosa no s'inclouen en el recompte les figures de representants, enviats o consellers especials ni enviats personals no associats a una missió concreta. Tanmateix, l'annex ofereix informació sobre la presència d'aquestes figures. D'altra banda, les missions polítiques BINUB (Burundi) i UNAMA (Afganistan) estan dirigides i compten amb el suport del Departament d'Operacions de Manteniment de la Pau de l'ONU, per la qual cosa es comptabilitzen com a missions híbrides OP/OMP.
- Substitueix la missió de manteniment de la pau ONUB. Prèviament existia la missió de la UA (AMIB) que es va integrar a l'ONUB al juny de 2004.
- Prèviament, existia una missió política de l'ONU (MINUCI, S/RES/1479) des de maig de 2003, a la qual es van integrar els 1.300 militars de l'ECOWAS (ECOMICI, Missió de l'ECOWAS a Côte d'Ivoire) l'abril de 2004 i a la qual dona suport l'Operació Licorne, de França.
- MINURCA (1998-2000) (OMP).
- UNOMSIL (1998-1999) (OMP), UNAMSIL (1999-2005) (OMP), UNIOSIL (2006-2008) (OCP).
- UNOSOM I (1992-1993) UNITAF (1992-1993, EUA amb mandat del Consell de Seguretat de l'ONU) UNOSOM II (1993-1995) (OMP). La S/RES/954 va establir el tancament de l'UNOSOM II i va establir que l'ONU continuaria observant els esdeveniments a Somàlia a través d'una Oficina Política amb seu a Kenya.
- Les funcions de la missió política UNAMIS (2004) van ser traspassades a UNMIS mitjançant la S/RES/1590 de març de 2005.
- La missió de la UA, AMIS, establerta l'any 2004, s'ha integrat a la nova missió conjunta.

Missions de pau de l'ONU (15 OMP, 2 OP/OMP, 10 OP i OCP) (continuació)

País (inici – fi conflicte)	Missió i tipus (resolució mandat inicial)	Data inici missió – fi missió	Soldats/ Observ. Militars/ policia	Representant especial/cap de la missió (RE), enviat especial (EE), enviat personal (EP) i conseller especial (CE) (any nomenament)
ÀFRICA				
<i>Uganda (1986-), RD Congo i Sudan Meridional*</i>		2000-2009		<i>RE per a les àrees afectades pel grup armat d'oposició LRA, Joaquim Chissano (Moçambic) (2006). Chissano va abandonar el seu càrrec a finals de 2009</i>
AMÈRICA				
Haití (2004-2005)	MINUSTAH (OMP) S/RES/1542	Juny 2004	7.141/-2.032	RE i cap de missió, Hédi Annabi (Tunísia) (2007) EE William J. Clinton (EUA)
ÀSIA				
Àsia Central	UNRCCA, United Nations Regional Centre for Preventive Diplomacy in Central Àsia (OP)	Maig 2008		RE i cap del Centre regional de la ONU per a la Diplomàcia Preventiva per a Àsia Central, Miroslav Jenca (Eslovàquia) (2008)
Afganistan ⁹ (2002-)	UNAMA (OP/OMP) S/RES/1401 (2002) S/RES/1662 (2006) S/RES/1746 (2007)	Març 2002	-/17/8	RE Kai Eide (Noruega) (2008) en substitució de Tom Koenigs (Alemanya) (2006)
Cambodja (1975-1979)		Novembre 2005		RE sobre la situació dels drets humans, Yash Gay (Kenya) (2005)
Índia-Pakistan (1946-)	UNMOGIP ¹⁰ (OMP) S/RES/91 (1951)	Gener 1949	-/43/-	Cap Observador Militar (chief military observer) Major-General Kim Moon Hwa (República de Corea) (2008) en substitució del Coronel Jarmo Helenius (Finlàndia)
<i>Myanmar</i>				<i>CE Ibrahim Gambari (Nigèria) (2007), designat en substitució del EE Razzali Ismail (Malàisia) (2000)</i>
Nepal (1996-2006)	UNMIN (OP) S/RES/1740	Gener 2007	-/73/-	RE Karin Landgren (Suècia) (febrer de 2009) en substitució de Ian Martin (Regne Unit, 2007)
Pakistan				EE Jean-Maurice Ripert (França) (agost 2009)
Timor-Leste (1975-1999)	UNMIT (OMP) S/RES/1704	Agost 2006	-/32/1.552	RE Atul Khare (Índia) (2006)
EUROPA				
Xipre (1974-)	UNFICYP (OMP) S/RES/186	Març 1964	858/-/68	RE Taye-Brook Zerihoun (Egipte) (2008) en substitució de Michael Moller (Dinamarca) (2006)
ERY Macedònia-Grècia				Enviat personal per a las conversacions entre ambos països, Matthew Nimetz (EUA) (1999)
<i>Geòrgia (Abkhàzia) (1992-1993)</i>	<i>UNOMIG (OMP) S/RES/849 S/RES/858</i>	<i>Agost 1993 – Juny 2009</i>	<i>-/129/16</i>	<i>RE Johan Verbeke (Belgium) (2008) en substitució de Jean Arnault (França) (2006)</i>
Sèrbia (Kosovo) (1998-1999)	UNMIK (OMP) S/RES/1244	Juny 1999	-/9/6	RE Lamberto Zannier (Itàlia) (2008) en substitució de Joachim Rucker (Alemanya) (2006)
ORIENT MITJÀ				
Iraq (2003-)	UNAMI (OP) S/RES/1546 (2004)	Agost 2003	221/10/-	RE Ad Melkert (Països Baixos) en substitució de Staffan de Mistura (Suècia) (2007)
Iraq (2003-)				Assessor especial del secretari general del Pacte Internacional per a l'Iraq i altres qüestions, Ibrahim Gambari (Nigèria) (2007)
Iraq-Kuwait (1990 - 1991)				Coordinador d'alt nivell per al compliment per part de l'Iraq de les seves obligacions pel que fa la repatriació o tornada de kuwaitians i altres tercers països, Gennady P. Tarasov (Fed. de Rússia) (2008)
Israel-Palestina ¹¹ (1948-)	UNSCO ¹² (OP)	Juny 1994		CE per al procés de pau d'Orient Mitjà i representant personal per a l'OLP i l'ANP i enviat del secretari general davant el Quartet, Robert H. Serry (Països Baixos) (2007)

9. El conflicte armat que sofreix el país en la seva fase actual s'inicia amb l'atac dels EUA i Regne Unit a l'octubre de 2001, encara que el país es troba en conflicte armat des de 1979.

10. UNIPOM (1965-1966) (OMP).

11. Encara que el conflicte armat s'inicia el 1948, en aquest informe només s'analitza l'última fase del conflicte, que correspon a la II Intifada, iniciada al setembre de 2000.

12. UNEF I (1956-1967) (OMP) UNEF II (1973-1979) (OMP).

Missions de pau de l'ONU (15 OMP, 2 OP/OMP, 10 OP i OCP) (continuació)

Pais (inici – fi conflicte)	Missió i tipus (resolució mandat inicial)	Data inici missió – fi missió	Soldats/ Observ. Militars/ policia	Representant especial/cap de la missió (RE), enviat especial (EE), enviat personal (EP) i conseller especial (CE) (any nomenament)
ORIENT MITJÀ				
Israel-Síria (Alts del Golan) (1967, 1973)	UNDOF(OMP) S/RES/350	Juny 1974	1.039/-/-	Cap militar de la missió, major-general Wolfgang Jilke (Àustria) (2007)
Israel-Líban (1967, 1982-2000, 2006)	UNIFIL (OMP) S/RES/425 -SRES/426 (1978) S/RES/1701 (2006)	Març 1978	12.341/50/-	Cap militar de la missió, major-general Claudio Graziano (Itàlia) (2007)
Líban	UNSCOL (OP) S/2008/236 i S/2008/237 (2008)	Febrer 2007		Coordinador especial, Michael C. Williams (Regne Unit) (2008)
Orient Mitjà (1948-)	UNTSO(OMP) S/RES/50	Juny 1948	-/151/-	Cap militar, general Robert Mood (Noruega) (2009)
Orient Mitjà (1948-)				EE per al compliment de la resolució 1559 del Consell de Seguretat de l'ONU, Terje Roed-Larsen (Noruega) (2005)

Missions de l'OSCE (18 missions)¹³

ÀSIA CENTRAL				
Kazakhstan	Centre de l'OSCE a Astana (PC.DEC/797, 21/06/07), abans Centre de l'OSCE a Almaty (PC.DEC/243, 23/07/98)	Juliol 1998		Ambaixador Alexandre Keltchewsky (França) (juny 2008), en substitució d'Ivar Kristian Vikki (Noruega) (2004)
Kirguizistan	Centre de l'OSCE a Bishek, PC.DEC/245, 23/07/98	Gener 1999		Ambaixador Andrew Tesoriere (Regne Unit), maig de 2008, en substitució de Markus Mueller (Suïssa) (2003)
Tadjikistan	Oficina de l'OSCE a Tadjikistan (PC.DEC/852, 19/06/08), abans Centre de l'OSCE a Dushanbe (1994)	Juny 1994		Ambaixador Ivar Vikki (Noruega) (setembre 2009), en substitució de Vladimir Pryakhin (Fed. de Rússia) (2007)
Turkmenistan	Centre de l'OSCE a Ashgabad (PC.DEC/244, 23/07/98)	Gener 1999		Ambaixador Arsim Zekolli (ERY Macedònia) (febrer 2009), en substitució de Ibrahim Djikic (Bòsnia i Hercegovina) (2005)
Uzbekistan	Coordinador del Projecte de l'OSCE a Uzbekistan (PC.DEC/734, 30/06/06)	Juliol 2006		Ambaixador Istvan Venczel (Hongria) (2007)
SUD DEL CAUCAS				
Armènia	Oficina de l'OSCE a Yereván, PC.DEC/314, 22/07/99	Febrer 2000		Ambaixador Sergei Kapinos (Fed. de Rússia) (2007)
Azerbaidjan	Oficina de l'OSCE a Bakú, PC.DEC/318, 16/11/99	Juliol 2000		Bilge Cankorel (Turquia) (abril 2009), en substitució de Jose Luis Herrero Ansola (Espanya) (2007)
Azerbaidjan (Nagorno-Karabakh) (1991-1994)	Repres. personal del president de torn per al conflicte dirimit per la Conferència de Minsk de l'OSCE	Agost 1995		Ambaixador Andrzej Kasprzyk (Polònia) (1997)
Geòrgia (1992-1993)	Missió de l'OSCE a Geòrgia CSO 06/11/92	Desembre 1992– Desembre 2008/ Juny 2009 ¹⁴		RE ambaixadora Terhi Hakala (Finlàndia) (octubre 2007), en substitució de RE ambaixador Roy Stephen Reeve (Regne Unit)

13. El nombre de missions exclou els representants especials no associats a una missió, centre o projecte de l'OSCE.

14. El mandat de la Missió de l'OSCE a Geòrgia va expirar el 31 de desembre de 2008 després de la falta de consens sobre la seva renovació al Consell Permanent de l'OSCE, en el context de l'escenari posterior a la guerra entre Geòrgia i Rússia. El mandat dels 20 observadors militars no armats desplegats de manera addicional dins de la Missió de l'OSCE a Geòrgia per decisió del Consell Permanent del 19 d'agost de 2008 va expirar el 30 de juny de 2009.

Missions de l'OSCE (18 missions) (continuació)

País (inici – fi conflicte)	Missió i tipus (resolució mandat inicial)	Data inici missió – fi missió	Soldats/ Observ. Militars/ policia	Representant especial/cap de la missió (RE), enviat especial (EE), enviat personal (EP) i conseller especial (CE) (any nomenament)
EST D'EUROPA				
Bielorússia	Oficina de l'OSCE a Minsk, PC.DEC/526, 30/12/02	Gener 2003		Cap en funcions de l'oficina, Jandos Asanov (Kazakhstan) (octubre 2009), en substitució de Ake Peterson (Suècia) (2005)
Moldàvia, Rep. de	Missió de l'OSCE a Moldàvia CSO 04/02/93	Abril 1993		Ambaixador Philip N. Remler (EUA) (desembre 2007), en substitució de RE ambaixador Louis F. O'Neill (EUA) (2006)
Ucraïna	Coordinador de Projecte de l'OSCE a Ucraïna, ¹⁵ PC.DEC/295 01/06/99	Juliol 1999		Coordinador de projecte, ambaixador Lubomir Kopaj (Eslovàquia) (abril 2008), en substitució de James F. Schumaker (EUA) (2005)
SUD-EST D'EUROPA				
Albània	Presència de l'OSCE a Albània, PC/DEC 160, 27/03/97; actualitzada per PC.DEC/588, 18/12/03	Abril 1997		Ambaixador Robert Bosch (Països Baixos) (octubre 2007), en substitució de l'ambaixador Pavel Vacek (Rep. Txeca)
Bòsnia i Hercegovina (1992-1995)	Missió de l'OSCE a BiH, MC/5/DEC 18/12/95	Desembre 1995		Ambaixador Gary D. Robbins (EUA) (octubre 2008) en substitució de Douglas Davidson (EUA) (2004)
Croàcia (1991-1995)	Oficina de la OSCE en Zagreb PC.DEC/836 21/12/07 ¹⁶	Gener 2008		Ambaixador Jose-Enrique Horcajada Schwartz (Espanya) (maig 2009), en substitució de Jorge Fuentes Monzonis-Vilallonga (Espanya) (2005)
Macedònia, ERY (2001)	Missió de vigilància a Skopje per a evitar la propagació del conflicte CSO 14/08/92	Setembre 1992		Ambaixador José Luis Herrero (Espanya) (gener 2009) en substitució de Giorgio Radicati (Itàlia) (2006)
Montenegro	Missió de l'OSCE a Montenegro PC.DEC/732 29/06/06	Juny 2006		RE ambaixadora Paraschiva Badescu (Romania) (2006)
Sèrbia	Missió de l'OSCE a Sèrbia, PC.DEC/733, 29/06/06 ¹⁷	Juny 2006		Ambaixador Dimitrios Kypreos (Grècia) (setembre 2009), en substitució de Hans Ola Urstad (Noruega) (2006)
Sèrbia (Kosovo) (1998-1999)	UNMIK (Missió de l'OSCE a Kosovo) PC.DEC/305, 01/07/99	Juliol 1999		Werner Almhofner (Àustria) (octubre 2008), en substitució de Tim Guldemann (Suïssa) (2007)

Missions de l'OTAN (7 missions)¹⁸

Afganistan (2002-)	ISAF S/RES/1386 20/12/01 ¹⁹	Agost 2003 ²⁰	51.356/-/-	Comandant de l'ISAF, general Stanley A. McChrystal (EUA). Alt representant civil de l'OTAN en Afganistan, ambaixador Fernando Gentilini (Itàlia) (maig 2008)
Europa-Mar Mediterrani	Operació Active Endeavour	Octubre 2001		
Banya d'Àfrica, Golf d'Aden	Operació <i>Allied Protector</i> Operació Ocean Shield (Escut Oceànic), Consell Atlàntic Nord 17/08/09 ²¹	Març-juny 2009 Agost 2009		
Iraq (2003-)	NTIM-I, Missió d'Implementació de la Formació de l'OTAN a l'Iraq, S/RES/1546	Agost 2004	211/-/-	Comandant de l'NTIM-I, tinent general Frank Helmick (EUA) (juliol 2008)

15. Va substituir la Missió de l'OSCE a Ucraïna (1994-1999), dedicada a la gestió de la crisi a Crimea.

16. L'Oficina de l'OSCE a Zagreb va estar precedida per la Missió de l'OSCE a Croàcia (PC.DEC/112, 18/04/96), clausurada a final de 2007 després de complir el seu mandat.

17. La Missió de l'OSCE a la República Federal de Iugoslàvia (PC.DEC/401 d'11/01/01), es reconverteix en OmiSaM (Missió de l'OSCE a Sèrbia i Montenegro; PC.DEC/533 de 13/02/03), i finalment es transforma en Missió de l'OSCE a Sèrbia.

18. Les xifres de personal de les missions de l'OTAN s'han extret de SIPRI, *SIPRI Yearbook 2009. Armaments, Disarmament and International Security*, Oxford University Press, Oxford, 2009.

19. La resolució del Consell de Seguretat de l'ONU va autoritzar el desplegament de l'ISAF per primera vegada. Successives resolucions van prolongar-ne el mandat, si bé no va ser fins a l'agost de 2003 quan l'OTAN va assumir el seu lideratge.

20. L'OTAN va assumir el lideratge de l'ISAF el 2003, encara que l'ISAF es va desplegar el 2001.

21. L'operació Ocean Shield substitueix dues operacions anteriors de combat a activitats pirates: operació *Allied Provider* (octubre-desembre de 2008) i operació *Allied Protector* (març-juny de 2009).

Missions de l'OTAN (7 missions) (continuació)

País (inici – fi conflicte)	Missió i tipus (resolució mandat inicial)	Data inici missió – fi missió	Soldats/ Observ. Militars/ policia	Representant especial/cap de la missió (RE), enviat especial (EE), enviat personal (EP) i conseller especial (CE) (any nomenament)
Sèrbia (Kosovo) (1998-1999)	KFOR S/RES/1244 10/06/99 i Acord Militar – Tècnic entre l'OTAN i la República Federal de Iugoslàvia i Sèrbia	Juny 1999	14.411/-/-	Comandant de la KFOR, tenient general Markus J. Bentler (Alemanya) (setembre 2009)
Somàlia (1998-)	Assistència de l'OTAN a la AMISOM ²²	Juny 2007		

Missions de la UE (15 missions)²³

EUROPA I ÀSIA				
Àsia Central (Kazakhstan, Kirguizistan, Tadjikistan, Uzbekistan i Turkmenistan)	RE de la UE per a Àsia Central, Council Joint Action 2005/588/CFSP, Council Decision 2006/670/CFSP	Juliol 2005		RE Pierre Morel (França) en substitució de Heikki Talvitie (Finlàndia) (2006)
Caucas Sud	RE de la UE per al Caucas Sud, Joint Action, 2003/782/CFSP, 2006/121/CFSP	Juliol 2003		RE Peter Semneby (Suècia) (2006) en substitució de Heikki Talvitie (Finlàndia)
Afganistan ²⁴ (2002-)	RE de la UE per a Afganistan i Pakistan Council Joint Action 2001/875/CFSP, modificada posteriorment	Juliol 2002		RE Ettore Francesco Sequi (Itàlia) (agost 2008), en substitució de Francesc Vendrell (Espanya)
Afganistan (2002-)	EUPOL AFGHANISTAN, Missió de Policia de la UE per a l'Afganistan, Council Joint Action 2007/369/CFSP, modificada posteriorment	Juny 2007	-/-/157	Cap de missió, Kai Vittrup (Dinamarca) (octubre 2008), en substitució de Jürgen Scholz (Alemanya) (2007)
Bòsnia i Hercegovina (1992-1995)	RE de la UE a BiH, Council Joint Action 2006/49/CFSP Council Decision 2007/427/CFSP i Council Joint Action 2007/478/CFSP	2007		RE Valentin Inzko (Àustria) (març 2009), en substitució de Miroslav Lajčák (Eslovàquia) (2007)
Bòsnia i Hercegovina (1992-1995)	EUPM, Missió de Policia de la UE a BiH Joint Action 2002/210/PCFSP, modificada posteriorment	Gener 2003	-/-/125	Stefan Feller (Alemanya) (novembre 2008), en substitució de Vincenzo Coppola (Itàlia) (novembre 2005)
Bòsnia i Hercegovina (1992-1995)	EUFOR ALTHEA, ²⁵ Operació Militar de la UE a BiH Council Joint Action 2004/570/CFSP	Desembre 2004	1.953/-/-	Cap militar, Bernhard Bair (Àustria) (desembre 2009) en substitució de Stefano Castagnotto (Itàlia) (desembre 2008)
Geòrgia	RE per a la Crisi a Geòrgia, Council Joint Action 2008/760/ESDP	Setembre 2008		Pierre Morel (França) (setembre 2008)
Geòrgia – Rússia (2008)	EUMM, Missió d'Observació de la UE a Geòrgia, Council Joint Action 2008/736/CFSP i 2008/759/CFSP	Octubre 2008		Cap de la missió, Hansjörg Haber (Alemanya) (setembre 2008)
Kosovo (1998-1999)	EULEX KOSOVO, Missió de la UE de l'Estat de Dret a Kosovo, Council Joint Action 2008/124/CFSP	2008	-/-/1245	Cap de missió, Yves de Kermabon (França) (febrer 2008)
Kosovo (1998-1999)	RE per a Kosovo, Council Joint Action 2008/123/CFSP, 2009/605/CFSP	Febrer 2008		Pieter Feith (Dinamarca) (2008)

22. L'OTAN ha dut a terme altres intervencions de suport a la UE, incloent l'operació d'assistència a la Missió de la UA al Sudan (AMIS), iniciada el 2005 i finalitzada el 2007. A més, l'OTAN ha ofert suport a la missió híbrida a la regió sudanesa de Darfur (UNAMID).

23. El nombre total de missions exclou els representants especials no associats a una missió concreta de la UE.

24. El conflicte armat que sofreix el país en la seva fase actual s'inicia amb l'atac dels EUA i el Regne Unit a l'octubre de 2001, encara que el país es troba en conflicte armat fins 1979.

25. El Consell de Seguretat de l'ONU va elaborar la resolució/res/1551 de 09/07/04 per donar un mandat a la missió sota la tutela del Consell. Aquesta missió és la continuació de la missió SFOR de l'OTAN i té el mandat d'implementar l'Acord de Dayton.

Missions de la UE (15 missions) (continuació)

País (inici – fi conflicte)	Missió i tipus (resolució mandat inicial)	Data inici missió – fi missió	Soldats/ Observ. Militars/ policia	Representant especial/cap de la missió (RE), enviat especial (EE), enviat personal (EP) i conseller especial (CE) (any nomenament)
EUROPA I ÀSIA				
Macedònia, ERY	Missió de la UE en Macedònia, ERY (Oficina del Representant Especial i Delegació de la Comissió Europea), RE: Council Joint Action 2005/724/CFSP, modificada posteriorment	2001		Cap de missió i RE, Erwan Fouéré (Irlanda) (2005)
Moldàvia	RE de la UE per a Moldàvia, Joint Action 2007/107/CFSP	Març 2005		RE Kálmán Mizsei (Hongria) (2007)
Myanmar	EE de la UE per a Burma/Myanmar, nomenat per l'Alt Representant de la PESC, novembre 2007	Novembre 2007		EE Piero Fassino (Itàlia) (2007)
Moldàvia-Ucraïna	Missió Fronterera de la UE per Moldàvia i Ucraïna (EUBAM), Council Joint Action 2005/776/CFSP	Novembre 2005		Cap de missió, Ferenc Banfi (Hongria) (2005)
ÀFRICA				
Àfrica	RE de la UE per a la Unió Africana (UA), Joint Action 2007/805/CFSP, 6/12/07	Desembre 2007		Koen Verbaeke (Bèlgica) (2007)
Grans Llacs	RE de la UE per a Grans Llacs, Council Joint Action 2007/112/CFSP i 2008/108/CFSP	Març 1997		RE Roeland van de Geer (Països Baixos) (març 2007)
Congo, RD (1998-)	EUPOL RD CONGO, Missió de la Policia de la UE a RD Congo, Council Joint Action 2007/405/PESC, modificada posteriorment.	Juliol 2007		Cap de missió, Adilio Custodio (Portugal) (2007)
Congo, RD (1998-)	EUSEC RD Congo, Missió d'Assistència a la Reforma del Sector de Seguretat a RD Congo, Joint Action 2005/355/PESC	Juny 2005		Cap de missió, Jean-Paul Michel (França) (juliol 2008) en substitució de Michel Sido (França)
Guinea-Bissau	EU SRR Guinea-Bissau, Missió de suport de la UE a la reforma del sector de seguretat a Guinea-Bissau, Joint Action 2008/112/CFSP de 12/02/08	Juny 2008		Cap de missió, Juan Esteban Verástegui (Espanya), (març 2008)
Somàlia (1988-)	EU NAVFOR Somàlia, S/RES/1816 (2008), S/RES/1838 (2008), Council Joint Action 2008/749/CFSP	Desembre 2008		Comandant de l'Operació EU NAVFOR, Peter Hudson (Regne Unit) (juny 2009)
Sudan (1983-2004)	RE de la UE per a Sudan i per a l'Operació EUFOR TCHAD/RCA, Council Decision 2007/238/CFSP i Joint Action 2007/108/CFSP	Abril 2007		RE Torben Brylle (Dinamarca) (2007)
R. Centreafricana (2006-), Txad (2006-)	<i>EUFOR TCHAD/RCA (OMP) S/RES/1778, Council Joint Action 2007/677/CFSP i 2008/110/CFSP²⁶</i>	<i>Gener 2008 – Març 2009</i>	<i>3.700 /-/-</i>	<i>Comandant de l'Operació General, Patrick Nash (Irlanda) (2007)</i>
ORIENT MITJÀ				
Orient Mitjà (1948-)	RE de la UE per al Procés de Pau a Orient Mitjà, Joint Action 2003/537/CFSP	Novembre 1996		RE Marc Otte (Bèlgica) (2003)

26. El 15 de març de 2009, l'Operació EUFOR TXAD/RCA va finalitzar i va ser transferida a la MINURCAT.

Missions de la UE (15 missions) (continuació)

País (inici – fi conflicte)	Missió i tipus (resolució mandat inicial)	Data inici missió – fi missió	Soldats/ Observ. Militars/ policia	Representant especial/cap de la missió (RE), enviat especial (EE), enviat personal (EP) i conseller especial (CE) (any nomenament)
ORIENT MITJÀ				
Iraq (2003-)	EUJUST LEX, Missió Integrada de la UE per a l'Estat de Dret a l'Iraq, Council Joint Action 2005/190/PESC	Juliol 2005		Cap de missió, Stephen White (Regne Unit) (març 2005)
Israel-Palestina (1948-)	EU BAM Rafah, Missió d'Assistència Fronterera al Pas Fronterer de Rafah dels Territoris Palestins, Council Joint Action 2005/889/CFSP, modificada posteriorment	Novembre 2005	-/-/13	Cap de missió, Alain Faugeras (França) (novembre 2008) en substitució de Pietro Pistolese (Itàlia)
Israel-Palestina (1948-)	Dintre de l'Oficina del RE de la UE per a Orient Mitjà, es crea EUPOL COPPS, ²⁷ Missió de Policia de la UE per als Territoris Palestins, Council Joint Action 2005/797/CFSP, modificada posteriorment	Gener 2006		Cap de missió, Paul Robert Kernaghan (Regne Unit) (gener 2009)

OEA (1 missió)

Colòmbia (1964-)	Missió de suport al procés de pau de Colòmbia (MAPP OEA), CP/RES/859	Febrer 2004		Cap de missió, Marcelo Álvarez (Argentina) (2009)
------------------	--	-------------	--	---

Operacions de Rússia i la Comunitat d'Estats Independents (CEI)²⁸ (3 missions)

<i>Geòrgia (Ossètia del Sud)</i>	<i>Força Conjunta d'Ossètia del Sud (Bilateral, 24/06/92)</i>	<i>Juliol 1992-agost 2009²⁹</i>	<i>1.519/-/-</i>	
<i>Geòrgia (Abkhàzia)</i>	<i>Força de Manteniment de la Pau de la CIS a Geòrgia</i>	<i>Juny 1994-agost 2009³⁰</i>	<i>2.542/-/-</i>	
Moldàvia (Transdnièster)	Força de Manteniment de la Pau de la Comissió de Control Conjunta (Bilateral, 21/07/92)	Juliol 1992	1.278/10/-	Coronel Vyacheslav Sitchikhin (Rússia) (setembre 2009)

CEEAC (1 missió)

R. Centreafricana (oct. 2002-març 2003)	MICOPAX ³¹ (Mission de Consolidation de la paix en République Centrafricaine)	Juliol 2008	504/-/-	
---	--	-------------	---------	--

UA (1 missió)

Somàlia (1988-)	Missió de la Unió Africana a Somàlia (AMISOM), S/RES/1744	Febrer 2007	5.150/-/-	Cap de missió, Nicholas Bwakira (Burundi) (novembre 2007)
-----------------	---	-------------	-----------	---

27. Missió que sorgeix del treball previ realitzat per la Oficina de Coordinació de la UE per al Suport a la Policia Palestina (EU COPPS), establerta a l'abril de 2005.

28. Las xifres de personal de les missions de manteniment de la pau de la CEI s'han extret de SIPRI, *SIPRI Yearbook 2009. Armaments, Disarmament and International Security*, Oxford University Press, Oxford, 2009.

29. Geòrgia va deixar de formar part oficialment de la CEI el 18 d'agost de 2009, després de sol·licitar la seva sortida sis mesos abans, a conseqüència de la guerra entre Geòrgia i Rússia l'agost de 2008. La seva sortida de la CEI suposa que queden sense efecte l'operació de manteniment de la pau de la CEI a Ossètia del Sud. A la pràctica, aquesta missió va quedar desmantellada ja el 2008.

30. Geòrgia va deixar de formar part oficialment de la CEI el 18 d'agost de 2009, després de sol·licitar la seva sortida sis mesos abans, a conseqüència de la guerra entre Geòrgia i Rússia l'agost de 2008. La seva sortida de la CEI suposa que queden sense efecte l'operació de manteniment de la pau de la CEI a Ossètia del Sud. A la pràctica, aquesta missió va quedar desmantellada ja el 2008.

31. MICOPAX pren el relleu de la Força Multinacional (FOMUC) de l'organització regional CEMAC.

Altres operacions (7 missions)

País (inici – fi conflicte)	Missió i tipus (resolució mandat inicial)	Data inici missió – fi missió	Soldats/ Observ. Militars/ policia	Representant especial/cap de la missió (RE), enviat especial (EE), enviat personal (EP) i conseller especial (CE) (any nomenament)
Corea, RPD – Corea, Rep. de	NSC (Neutral Nations Supervisory Commission) Acuerdo de Armisticio	Juliol 1953	-/10/-	
Illes Salomó	Missió d'Assistència Regional a les Illes Salomó (RAMSI) (Biketawa Declaration) S/ RES/1690	Juliol 2003	220/-/306	Coordinador especial RAMSI, Graeme Wilson (Austràlia) (gener 2009)
Israel-Palestina (1948-)	TPIH 2 (Presència Internacional Temporal a Hebron)	Febrer 1997	-/-/28	
Egipte (Sinai)	Força Multinacional i Observadors (Protocol al Tractat de Pau entre Egipte e Israel del 26/03/1979)	Abril 1982	-/1.673/-	
Iraq (2003-)	Força Multinacional a l'Iraq (EUA-Regne Unit) S/RES/1511	Octubre 2003	124.000 ³² /-/-	Comandant general Ray Odierno (EUA) (setembre 2008)
Côte d'Ivoire (2002-)	Operació Licorne (França) S/ RES/1464	Febrer 2003	1.809/-/-	General Jean-François Hogard (juny de 2009)
Timor-Leste (1975-1999)	ISF (OMP) (Austràlia) S/ RES/1690	Maig 2006	890/-/-	Stuart Campbell Mayer (Austràlia) (octubre 2009)

*En cursiva, les missions tancades o els càrrecs finalitzats durant l'any 2009.

Font: Elaboració pròpia actualitzada a desembre de 2009 i SIPRI, *SIPRI Yearbook 2009. Armaments, Disarmament and International Security*, Oxford University Press, Oxford, 2009.

32. Vegeu O'Hanlon, Michael E., Livingston, Ian. *Iraq Index*, Brookings Institution, 20 de novembre de 2009, a: <<http://www.brookings.edu/~media/Files/Centers/Saban/Iraq%20Index/index20091120.pdf>>.

Annex III. Resposta dels donants i balanç del CAP 2009

Resposta dels donants el 2009

Principals crides humanitàries ¹	Principals organismes receptors	Principals sectors receptors	Principals donants ²	TOTAL
Ajuda humanitària a través de Nacions Unides				
1. Madagascar <i>flash appeal</i> (83%)	1. PMA	1. No especificat	1. EUA (29,2%)	6.467 milions de dòlars
2. R. Centreafricana (72%)	2. ACNUR	2. Alimentació	2. Fons transferits ³ (20,5%)	
3. Afganistan (72%)	3. UNICEF	3. Coordinació i serveis de suport	3. ECHO (7,6%)	
4. Pakistan (71%)	4. UNWRA	4. Multisectorial	4. Japó (4,7%)	
5. Palestina (71%)	5. FAO	5. Refugi i assistència no alimentària	5. Regne Unit (4,5%)	
Ajuda humanitària global				
	1. PMA	1. Alimentació	1. EUA (28,7%)	10.366 milions de dòlars
	2. ACNUR	2. Multisectorial	2. Fons transferits (13,2%)	
	3. UNICEF	3. Salut	3. ECHO (10%)	
	4. CICR	4. Coordinació i serveis de suport	4. Regne Unit (5,1%)	
	5. UNRWA	5. No especificat	5. Noruega (3,8%)	

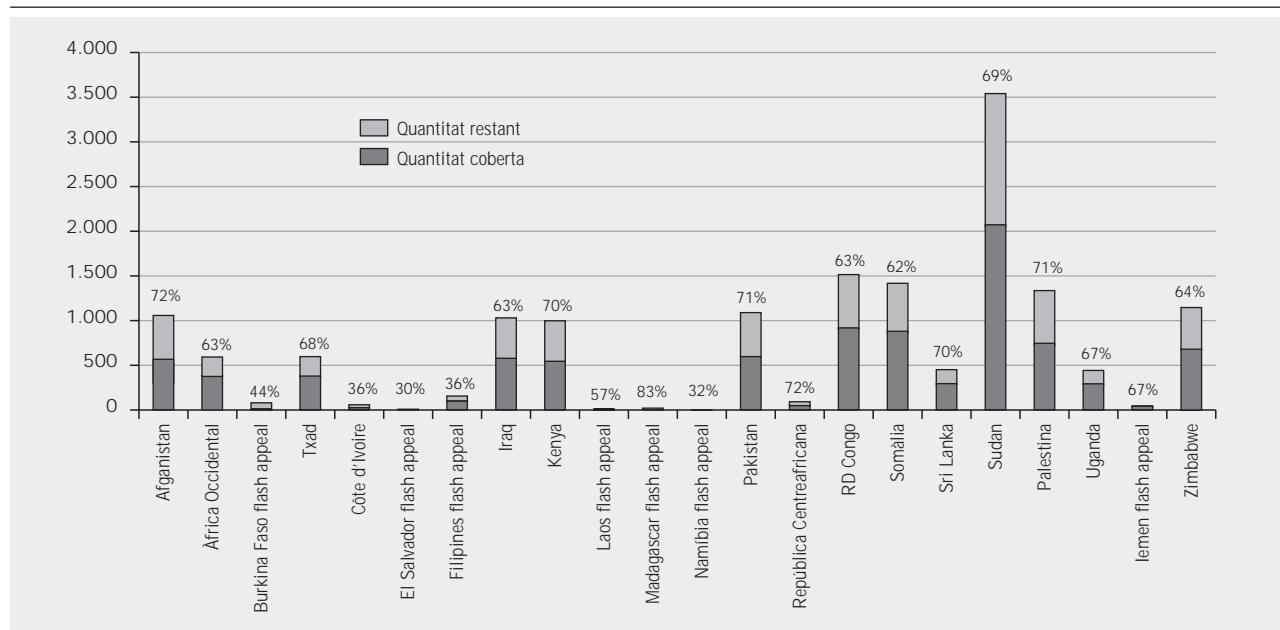
1. Realitzats a través del sistema de Nacions Unides. El tant per cent indica el percentatge de fons recaptats per la crida respecte al sol·licitat i, per tant, assenyalen el grau de suport de la comunitat internacional.

2. El percentatge assenyalen la contribució del donant respecte al finançament total, independentment del seu PIB.

3. Fons fets efectius pels donants, en l'exercici anterior, i transferits al present any.

Font: Elaboració pròpia a partir de e Financial Track Service, OCHA <<http://www.reliefweb.int/fts>> (consultat 23.12.2009)

Quantitats totals atorgades a les diferents crides humanitàries 2009 (% de la crida finançada)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Financial Track Service, OCHA <<http://www.reliefweb.int/fts>> (consultat 23.12.2009).

Annex IV. Principals crisis de desplaçament humà

Paisos en què almenys una de cada 100 persones ha estat desplaçada per la violència ¹	Desplaçats interns	Refugiats
Afganistan		2.833.128
Azerbaidjan	573.000–603.000	
<i>Bòsnia i Hercegovina</i>	124.593	74.366
<i>Burundi</i>	100.000	281.592
Bhutan		104.965
Colòmbia	2.649.139–4.361.355	
Côte d'Ivoire	600.000	
Croàcia		97.012
Eritrea		186.398
Geòrgia	252.000–279.000	
<i>Iraq</i>	2.842.491	1.903.519
Israel	150.000–420.000	
Kenya	400.000	
Liban	90.000–390.000	
Libèria		75.213
Mauritània		45.601
Pakistan	3.000.000	
<i>Palestina</i>	24.500–115.000	4.700.000
<i>R. Centreafricana</i>	108.000	125.106
RD Congo	2.000.000	
<i>Sèrbia</i>	247.000	185.935
Síria	433.000	
<i>Somàlia</i>	1.300.000	561.154
Sri Lanka	Al voltant de 350.000	
Sudan	4.900.000	
Timor-Leste	30.000	
Turquia	954.000–1.200.000	
Txad	166.718	
Uganda	710.000	
Xipre	Al voltant de 200.500	
Zimbabwe	570.000–1.000.000	

Font: Internal Displacement Monitoring Centre <www.internal-displacement.org> i ACNUR, *2008 Global Trends: Refugees, Asylum-seekers, Returnees, Internally Displaced and Stateless Persons*. Juny de 2009, <<http://www.unhcr.org/4a375c426.html>>.

1. En cursiva els països en els quals tant el desplaçament intern com la situació de refugi és molt greu.

Annex V. Països que van emetre crides extraordinàries (*flash appeals*) a través del sistema de Nacions Unides el 2009

País (data de emissió) ¹	Motiu	Quantitat sol·licitada (dòlars)	% obtingut
Burkina Faso (10/09/09)	Inundacions	18.449.092	44%
El Salvador (18/11/09)	Huracà Ida	13.125.999	30%
Filipines (06/10/09)	Tifó Ketsana	143.744.082	36%
<i>Iemen</i> (02/09/09)	Conflicte armat i sequera	22.668.500	67%
Laos (20/10/09)	Tifó Ketsana	12.808.836	57%
<i>Madagascar</i> (07/04/09)	Crisi política i sequera	22.347.522	83%
Namíbia (28/03/09)	Inundacions	7.071.951	32%
TOTAL / % mig assolit		240.215.982	49,8%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Financial Track Service, OCHA <<http://www.reliefweb.int/fts>> (consultat 23.12.09).

1. En cursiva els països, la crida dels quals està vinculada, completament o en part, a situacions de violència o conflicte armat.

Annex VI. Resolucions i decisions emeses pel Consell de Drets Humans de Nacions Unides

RESOLUCIONS

10è període de sessions del Consell de Drets Humans (2-27 de març de 2009)

10/1. Qüestió de l'exercici, en tots els països, dels drets econòmics, socials i culturals: seguiment de la resolució 4/1 del Consell de Drets Humans.

Demana a l'alta comissionada que continui preparant i presentant al Consell un informe anual sobre la qüestió de l'exercici, en tots els països, dels drets econòmics, socials i culturals en relació amb el tema 3 de l'agenda, a saber, la promoció i protecció de tots els drets humans, civils, polítics, econòmics, socials i culturals, inclòs el dret al desenvolupament.

10/2. Els drets humans en l'administració de justícia, en particular la justícia de menors.

Exhorta els procediments especials pertinents del Consell que posin especial atenció a les qüestions relatives a la protecció eficaç dels drets humans en l'administració de justícia, especialment la justícia als menors, i que, sempre que procedeixi, formulin recomanacions concretes referent a això, incloses propostes de mesures en el marc dels serveis d'assessorament i assistència tècnica.

10/3. Programa Mundial per a l'educació en drets humans.

Encoratja els Estats membres de Nacions Unides que comencin a prendre mesures per preparar, amb l'assistència d'organitzacions internacionals i regionals, com també d'actors de la societat civil, els seus informes nacionals d'avaluació sobre la primera etapa, que es presentaran al Comitè Coordinador Interinstitucional de Nacions Unides sobre l'educació en drets humans en el sistema escolar a principi de 2010.

10/4. Els drets humans i el canvi climàtic.

Decideix organitzar en el seu 11è període de sessions una taula rodona sobre la relació entre el canvi climàtic i els drets humans, a fi de contribuir a la consecució dels objectius establerts en el Pla de Acció de Bali, i convidar totes les parts interessades a participar-hi.

10/5. Composició del personal de l'Oficina de l'Alt Comissionat de Nacions Unides per als Drets Humans.

Encoratja l'Assemblea General a estudiar la possibilitat d'adoptar mesures addicionals per promoure l'aplicació de gammes d'equilibri geogràfic en la composició del personal de l'Oficina de l'Alt Comissionat que reflecteixin les particularitats nacionals i regionals, els diversos contextos històrics, culturals i religiosos, i la varietat de sistemes polítics, econòmics i jurídics.

10/6. Enfortiment de la cooperació internacional en l'àmbit dels drets humans.

Convida els Estats i els corresponents mecanismes i procediments de drets humans de Nacions Unides que continuïn prestant atenció a la importància de la cooperació mútua, la comprensió i el diàleg per garantir la promoció i protecció de tots els drets humans.

10/7. Drets humans de les persones amb discapacitat: marcs nacionals per a la promoció i la protecció dels drets humans de les persones amb discapacitat.

Encoratja els Estats que, en consulta amb les parts interessades, reuneixin dades desglossades per quantificar els avenços assolits en els països i determinar quins obstacles impedeixen o coarten el ple gaudiment dels drets humans per part de les persones amb discapacitat, i creïn les mesures necessàries per eliminar aquests obstacles.

10/8. Projecte de directrius de Nacions Unides sobre la utilització apropiada i les condicions per tenir cura dels nens privats del medi familiar.

Celebra els avenços aconseguits durant les consultes sobre el projecte de directrius de Nacions Unides sobre la utilització apropiada i les condicions que permetin tenir cura dels nens privats del medi familiar i decideix continuar esforçant-se per adoptar mesures sobre això en el seu 11è període de sessions.

10/9. La detenció arbitrària.

Observa amb preocupació la proporció de crides urgents del Grup de Treball sobre Detenció Arbitrària que persistentment s'han deixat sense resposta, i insta els Estats interessats a prestar atenció a les crides urgents que els dirigeixi el Grup de Treball, per consideracions estrictament humanitàries i sense perjudicar les possibles conclusions finals del Grup.

10/10. Desaparicions forçades o involuntàries.

Insta els governs que intensifiquin la cooperació amb el Grup de Treball sobre Desaparicions Forçades; continuïn fent esforços per esbrinar la sort de les persones desaparegudes i enjudiciïn els autors; prevegin en el seu ordenament jurídic un mecanisme per tal que les víctimes de desaparicions forçades o involuntàries o les seves famílies puguin obtenir una reparació justa, ràpida i adequada i estiguin atents a les necessitats específiques de les famílies.

10/11. La utilització de mercenaris com a mitjà per violar els drets humans i obstaculitzar l'exercici del dret dels pobles a la lliure determinació.

Condemna les recents activitats de mercenaris en països en desenvolupament de diverses parts del món, en particular en zones de conflicte, i l'amenaça que comporta per a la integritat i el respecte de l'ordre constitu-

cional d'aquests països i l'exercici del dret a la lliure determinació dels seus pobles, i encomia els governs d'Àfrica per la seva col·laboració en la lluita contra aquestes activitats il·legals.

10/12. El dret a l'alimentació.

Considera intolerable que cada any més de 6 milions de nens continuïn morint de malalties relacionades amb la fam abans de complir els 5 anys; que hi hagi en el món aproximadament 963 milions de persones desnodrides i que, si bé ha disminuït la prevalença de la fam, el nombre absolut de persones desnodrides hagi augmentat els darrers anys, quan el planeta, segons un estudi de l'Organització de Nacions Unides per a l'Agricultura i l'Alimentació, podria produir aliments suficients per a 12.000 milions de persones, és a dir, el doble de la població mundial actual.

10/13. Els drets humans i la privació arbitrària de la nacionalitat.

Exhorta els Estats que garanteixin l'accés de les persones privades arbitràriament de la seva nacionalitat a mitjans de reparació eficaços que compreguin, encara que no exclusivament, la restitució de la nacionalitat.

10/14. Aplicació de la Convenció sobre els Drets del Nen i dels seus Protocols Facultatius.

Insta tots els Estats a desenvolupar o renovar, segons procedeixi, estratègies nacionals per a nens i nenes a partir de la Convenció; definir objectius específics i assignar recursos humans i financers que permetin supervisar i revisar regularment aquestes pautes.

10/15. La protecció dels drets humans i les llibertats fonamentals en la lluita contra el terrorisme.

Insta els Estats que, en la lluita contra el terrorisme, protegeixin tots els drets humans, inclosos els drets econòmics, socials i culturals, tenint present que certes mesures contra el terrorisme poden afectar el gaudiment d'aquests drets.

10/16. Situació dels drets humans a la República Popular Democràtica de Corea.

Deplora les violacions greus, generalitzades i sistemàtiques dels drets humans a la República Popular Democràtica de Corea, en particular la utilització de la tortura i els camps de treball contra els presos polítics i els ciutadans repatriats de la República Popular Democràtica de Corea i *lament a profundament* la negativa del Govern a reconèixer el mandat del relator especial o a prestar-li la seva plena cooperació i permetre-li l'accés al país.

10/17. Els drets humans al Golan siria ocupat.

Decideix que totes les mesures i decisions legislatives i administratives que ha adoptat o adopti Israel, la potència ocupant, amb el propòsit de modificar el caràcter i la condició jurídica del Golan siria ocupat són nul·les i sense valor, constitueixen una violació manifesta del dret internacional i del Conveni de Ginebra relatiu a la protecció de persones civils en temps de guerra, del 12 d'agost de 1949, i no tenen cap efecte jurídic.

10/18. Assentaments israelians en el territori palestí ocupat, inclosa Jerusalem Est, i al Golan siria ocupat.

Deplora els recents anuncis fets per Israel sobre la construcció de noves unitats d'habitatge per a colons israelians en el territori palestí ocupat, especialment en la Jerusalem oriental ocupada i els seus voltants, que atempten contra el procés de pau i la creació d'un Estat palestí contigu, sobirà i independent i vulneren el Dret Internacional i les promeses fetes per Israel en la Conferència de Pau d'Annapolis.

10/19. Violacions dels drets humans resultants dels atacs i operacions militars israelianes en el territori palestí ocupat.

Condemna enèrgicament els atacs i operacions militars israelians en el territori palestí ocupat, en particular els que han tingut lloc recentment a la Franja de Gaza ocupada, que van causar milers de morts i ferits civils palestins, inclòs un gran nombre de dones i nens; condemna així mateix el llançament de coets artesanals contra la població civil israeliana.

10/20. Dret del poble palestí a la lliure determinació.

Insta tots els Estats membres i òrgans pertinents del sistema de Nacions Unides que donin suport i assistència al poble palestí per a la prompta realització del seu dret a la lliure determinació.

10/21. Seguiment de la resolució S-9/1 del Consell, sobre les greus violacions dels drets humans en el territori palestí ocupat, particularment a causa de recents atacs militars israelians contra la Franja de Gaza ocupada.

Exhorta la potència ocupant, Israel, que respecti les obligacions que li corresponen en virtut del Dret Internacional, el Dret Internacional Humanitari i la normativa internacional de drets humans.

10/22. La lluita contra la difamació de les religions.

Expressa profunda preocupació pel fet que es continuï produint casos greus de creació deliberada d'estereotips de religions, dels seus fidels i de persones sagrades en els mitjans de informació, així com pels programes i idearis d'organitzacions i grups extremistes dirigits a crear i perpetuar estereotips sobre determinades religions, especialment quan aquests són tolerats pels governs.

10/23. Expert independent en l'esfera dels drets culturals.

Decideix establir, per un període de tres anys, un nou procediment especial titulat "Expert independent en l'esfera dels drets culturals", segons els instruments pertinents de drets humans de Nacions Unides.

10/24. La tortura i altres tractes o penes cruels, inhumans o degradants: la funció i la responsabilitat del personal mèdic i altre personal de salut.

Condemna totes les formes de tortura i altres tractes o penes cruels, inhumans o degradants, fins i tot els que es realitzen mitjançant la intimidació, que estan i continuaran estant prohibits en tot moment i arreu, i que, per tant, no poden justificar-se mai, i exhorta tots els Estats que apliquin plenament la prohibició absoluta de la tortura i altres tractes o penes cruels, inhumans o degradants.

10/25. La discriminació basada en la religió o les creences i els seus efectes en el gaudiment dels drets econòmics, socials i culturals.

Condemna totes les formes d'intolerància i discriminació basades en la religió o en les creences, així com les violacions de la llibertat de pensament, consciència, religió o creences.

10/26. Genètica forense i drets humans.

Encoratja els Estats que estudiïn la possibilitat d'utilitzar la genètica forense per contribuir a la identificació de les restes de les víctimes de greus violacions dels drets humans i del Dret Internacional Humanitari, i abordin la qüestió de la impunitat.

10/27. Situació dels drets humans a Myanmar.

Condemna les violacions sistemàtiques i contínues dels drets humans i les llibertats fonamentals del poble de Myanmar.

10/28. Declaració de Nacions Unides sobre educació i formació en matèria de drets humans.

Insta totes les parts interessades que encara no ho hagin fet que presentin les seves respostes al qüestionari preparat pel Comitè Assessor sobre els possibles elements del contingut de la declaració i tinguin en compte els instruments pertinents que ja existeixen.

10/29. El Fòrum Social.

Demana al secretari general que proporcioni al Fòrum Social tots els serveis i instal·lacions necessaris per dur a terme les seves activitats i demana també a l'alta comissionada que doni el suport necessari per facilitar l'organització i la celebració del Fòrum.

10/30. Elaboració de normes complementàries de la Convenció Internacional sobre l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació Racial.

Fa seu el full de ruta aprovat pel Comitè Especial del Consell de Drets Humans sobre l'elaboració de normes complementàries en la segona part del seu primer període de sessions com a document marc que orienta tota la labor futura en aquest àmbit.

10/31. De la retòrica a la realitat: una crida mundial per a l'adopció de mesures concretes contra el racisme, la discriminació racial, la xenofòbia i les formes connexes d'intolerància.

Acull amb beneplàcit l'informe del Grup de Treball Intergovernamental sobre l'aplicació efectiva de la Declaració i el Programa d'Acció de Durban.

10/32. Assistència a Somàlia en matèria de drets humans.

Exhorta la comunitat internacional a protegir i donar el suport adequat, oportú i tangible a les institucions somalis legítimes, a fi i efecte d'enfortir la seva capacitat, com a part d'un enfocament integrat que abasti la dimensió política, de seguretat i de drets humans.

10/33. Situació dels drets humans a la República Democràtica del Congo i enfortiment de la cooperació tècnica i els serveis d'assessorament.

Exhorta la comunitat internacional a donar suport a la creació d'un mecanisme local de cooperació entre el Govern de la República Democràtica del Congo, l'alta

comissionada i la secció de drets humans de la Missió de Nacions Unides a la República Democràtica del Congo, denominat *Entité de liaison des droits de l'homme*. *Exhorta* l'Oficina de l'Alt Comissionat que, mitjançant la seva presència a la República Democràtica del Congo, augmenti i intensifiqui els seus programes i activitats d'assistència tècnica, en consulta amb les autoritats del país.

DECISIONS

10/101 a 100/117

Resultats de l'examen periòdic universal a: Botswana, Bahames, Burundi, Luxemburg, Barbados, Montenegro, Emirats Àrabs Units, Liechtenstein, Sèrbia, Turkmenistan, Burkina Faso, Israel, Cap Verd, Colòmbia, Uzbekistan, Tuvalu i la publicació d'informes complets per la Subcomissió sobre la Promoció i la Protecció dels Drets Humans.

DECLARACIÓ PRESIDENCIAL

PRST/10/1. Informes del Comitè Assessor (A/HRC/10/2-A/HRC/AC/2008/1/2)

RESOLUCIONS

11è període de sessions del Consell de Drets Humans (2-19 de juny de 2009)

11/1. Grup de Treball obert sobre un protocol facultatiu de la Convenció sobre els Drets del Nen per establir un procediment de comunicacions.

Decideix establir un grup de treball obert del Consell de Drets Humans per estudiar la possibilitat d'elaborar un protocol facultatiu de la Convenció sobre els Drets del Nen relatiu a l'establiment d'un procediment de comunicacions complementari al procediment de presentació d'informes de la Convenció.

11/2. Accelerar els esforços per eliminar totes les formes de violència contra la dona.

Condemna enèrgicament tots els actes de violència contra les dones i les nenes, tant si són comesos per l'Estat, per particulars o entitats no estatals, i exhorta que s'eliminin totes les formes de violència sexista en la família, en la comunitat en general i en qualsevol lloc que siguin comesos o tolerades per l'Estat, de conformitat amb la Declaració sobre l'eliminació de la violència contra la dona.

11/3. El tràfic de persones, especialment dones i nens.

Afirma que és fonamental fer de la protecció dels drets humans el principi rector de les mesures adoptades per prevenir i posar fi al tràfic de persones, i protegir, prestar assistència i facilitar a les víctimes l'accés a una reparació adequada, inclosa la possibilitat de ser indemnitzades pels autors.

11/4. Promoció del dret dels pobles a la pau.

Reafirma el deure de tots els Estats d'emprar mitjans pacífics per resoldre qualsevol controvèrsia de la qual formin part i la continuació de la qual pugui posar en perill el manteniment de la pau i la seguretat internacional; encoratja així mateix els Estats que resolguin les seves controvèrsies com més aviat millor, com a contribució important a la promoció i protecció de tots els drets humans de totes les persones i de tots els pobles.

11/5. Conseqüències del deute extern i de les obligacions financeres internacionals connexes dels estats per gaudir plenament de tots els drets humans, sobretot dels drets econòmics, socials i culturals.

Exhorta els Estats, el Fons Monetari Internacional i el Banc Mundial que continuïn cooperant estretament per garantir que els recursos addicionals disponibles, gràcies a la Iniciativa a favor dels països pobres molt endeutats, el Fons Mundial de Lluita contra la Sida, la Tuberculosi i la Malària i altres noves iniciatives siguin rebudes i utilitzades en els països receptors sense que es vegin afectats altres programes en curs.

11/6. El dret a l'educació: seguiment de la resolució 8/4 del Consell de Drets Humans.

Insta tots els Estats que garanteixin el dret a l'educació, com a imperatiu per dret propi, de les persones privades de llibertat en el sistema de justícia penal i que proporcionin una educació que permeti promoure la reinserció dels reclusos en la societat i ajudi a reduir la reincidència.

11/7. Directrius sobre les modalitats alternatives per tenir cura dels nens.

Acull amb satisfacció la finalització de les directrius sobre les modalitats alternatives de cura dels nens i *decideix* sotmetre-les a la consideració de l'Assemblea General amb vista que les aprovi en el 20è aniversari de la Convenció sobre els Drets del Nen.

11/8. La mortalitat i morbiditat materna prevenible i els drets humans.

Expressa greu preocupació per la taxa mundial inacceptablement alta de mortalitat i morbiditat materna prevenible i assenyala en aquest sentit que l'Organització Mundial de la Salut ha calculat que més de 1.500 dones i nenes moren cada dia com a resultat de complicacions prevenibles que apareixen abans, durant i després de l'embaràs i el part i que, en l'àmbit mundial, la mortalitat materna és la principal causa de mort entre dones i nenes en edat reproductiva.

11/9. Els drets humans dels migrants en els centres de detenció.

Decideix organitzar en el seu 12è període de sessions una taula rodona sobre aquesta qüestió amb la participació equitativa des del punt de vista geogràfic i de gènere dels governs, experts competents i representants de la societat civil, incloses les institucions nacionals.

11/10. Situació dels drets humans al Sudan.

Decideix crear el mandat de l'expert independent sobre la situació dels drets humans al Sudan per un període d'un any, que assumirà el mandat i les obligacions establertes pel Consell.

11/11. El sistema de procediments especials.

Reafirma que el codi de conducta per als titulars de mandats dels procediments especials està destinat a enfortir la capacitat dels titulars de mandats per exercir les seves funcions, realçant, al mateix temps, la seva autoritat moral i la seva credibilitat, i que cal que compti amb el suport de totes les parts interessades, i en particular dels Estats.

11/12. Grup de Treball Intergovernamental sobre l'aplicació efectiva de la Declaració i el Programa d'Acció de Durban.

Decideix prorrogar per un període de tres anys el mandat del Grup de Treball Intergovernamental sobre l'aplicació efectiva de la Declaració i el Programa d'Acció de Durban.

DECISIONS

11/101 a 11/112

Resultats de l'examen periòdic universal a: Alemanya, Djibouti, Canadà, Bangladesh, Rússia, Camerun, Cuba, Aràbia Saudita, Senegal, Xina, Azerbaidjan i Nigèria.

RESOLUCIONS

12è període de sessions del Consell de Drets Humans (del 14 de setembre al 2 d'octubre de 2009)

12/1. Grup de treball intergovernamental de composició oberta sobre l'examen del treball i el funcionament del Consell de Drets Humans.

Decideix establir un grup de treball intergovernamental de composició oberta amb el mandat d'examinar el treball i el funcionament del Consell.

12/2. Cooperació amb Nacions Unides, els seus representants i mecanismes en l'àmbit dels drets humans.

Condemna qualsevol acte d'intimidació o represàlia dels governs o els agents no estatals contra els particulars i els grups que tracten de cooperar o han cooperat amb Nacions Unides, els seus representants i mecanismes en l'àmbit dels drets humans.

12/3. La independència i imparcialitat del poder judicial, els jurats i assessors i la independència dels advocats.

Exhorta els governs que considerin seriosament la possibilitat d'accedir a les sol·licituds de la relatora especial de visitar els seus països, i insta els Estats que entaulin amb ella un diàleg constructiu sobre el seguiment i la posada en pràctica de les seves recomanacions, a fi de que pugui complir el seu mandat de forma encara més eficaç.

12/4. Programa mundial per a l'educació en drets humans.

Decideix centrar la segona etapa del Programa mundial per a l'educació en drets humans en l'ensenyament superior i en els programes de capacitació en drets

humans per a mestres i educadors, funcionaris públics, forces de l'ordre i personal militar a tots els nivells.

12/5. Protecció dels drets humans de la població civil en situacions de conflicte armat.

Convida l'Oficina de l'Alta Comissionada de l'ONU per als Drets Humans a convocar una segona consulta d'experts sobre aquesta qüestió i sol·licita a l'Oficina l'elaboració d'un informe sobre el resultat de la consulta.

12/6. Drets humans dels migrants: la migració i els drets humans del nen.

Exhorta els Estats que promoguin i protegeixin eficaçment els drets humans i les llibertats fonamentals de tots els migrants, especialment dels nens, independentment de la seva situació jurídica, de conformitat amb la Declaració Universal de Drets Humans i els instruments internacionals dels quals formin part.

12/7. Eliminació de la discriminació contra les persones afectades per la lepra i els seus familiars.

Expressa el seu reconeixement al Comitè Assessor per haver-li presentat puntualment el projecte de principis i directrius per a l'eliminació de la discriminació contra les persones afectades per la lepra i els seus familiars, que figura en l'annex de la seva recomanació 3/1 (vegeu A/HRC/AC/3/2).

12/8. Els drets humans i l'accés a l'aigua potable i el sanejament.

Reconeix que els Estats tenen l'obligació d'encarar i eliminar la discriminació en matèria d'accés al sanejament i els insta que tractin de posar fi de manera efectiva a les desigualtats que existeixen respecte a això i a l'accés a l'aigua potable i el sanejament.

12/9. Els drets humans i la solidaritat internacional.

Exhorta la comunitat internacional a promoure la solidaritat i la cooperació internacional com un important mitjà per contribuir a superar els efectes negatius de l'actual crisi econòmica, financera i climàtica, en particular en els països en desenvolupament.

12/10. Seguiment del setè període extraordinari de sessions del Consell de Drets Humans sobre l'efecte negatiu de l'empitjorament de la crisi mundial d'aliments sobre la realització del dret a l'alimentació per a tots.

Observa amb profunda preocupació que l'actual crisi mundial d'aliments continua sent un important impediment per a la realització del dret a l'alimentació de tothom, i en particular d'una sisena part de la població mundial, principalment als països en desenvolupament i els països menys avançats, que pateixen fam, malnutrició i inseguretats alimentària.

12/11. Drets humans i justícia transicional.

Convida els procediments especials del Consell que, en el marc del seu mandat, continuïn aplicant els aspectes rellevants de justícia transicional en el seu treball.

12/12. El dret a la veritat.

Acull amb satisfacció la creació en diversos Estats de mecanismes judicials específics, com també d'altres mecanismes no judicials, com les comissions de la veritat i la reconciliació, que complementen el sistema

judicial, per investigar les violacions dels drets humans i del Dret Internacional Humanitari, i valora la preparació i publicació dels informes i decisions d'aquests òrgans.

12/13. Els drets humans i els pobles indígenes.

Encoratja els Estats que encara no hagin ratificat el Conveni sobre pobles indígenes i tribals en països independents de l'Organització Internacional del Treball ni s'hi hagin adherit que considerin la possibilitat de fer-ho, com també la de protegir la Declaració de Nacions Unides sobre els drets dels pobles indígenes.

12/14. Situació dels drets humans a Hondures des del cop d'Estat de 28 de juny de 2009.

Condemna enèrgicament les violacions dels drets humans que es van produir com a conseqüència del cop d'Estat del 28 de juny de 2009, i en particular després del retorn del president José Manuel Zelaya Rosales el 21 de setembre de 2009.

12/15. Acords regionals per a la promoció i protecció dels drets humans.

Demana a l'alta comissionada de Nacions Unides per als Drets Humans que organitzi un taller de caràcter periòdic sobre els acords regionals per a la promoció i protecció dels drets humans i que el proper tingui lloc el primer semestre de 2010.

12/16. El dret a la llibertat d'opinió i d'expressió.

Posa l'accent en el fet que condemnar i combatre –de conformitat amb les obligacions que els imposen les normes internacionals de drets humans, incloses les relatives a la igual protecció de la llei, l'apologia de l'odi nacional, racial o religiós que constitueix incitació a la discriminació– l'hostilitat o la violència és una salvaguarda important per gaudir dels drets humans i les llibertats fonamentals de tots, especialment d'aquells que pertanyen a minories.

12/17. Eliminació de la discriminació contra la dona.

Insta els Estats a assegurar la plena representació i la participació plena i igual de la dona en la presa de decisions polítiques, socials i econòmiques, condició essencial per a la igualtat entre els gèneres i per donar poder a dones i nenes com a factor decisiu en l'eradicació de la pobresa.

12/18. Els efectes nocius per gaudir dels drets humans del trasllat i abocament de productes i deixalles tòxiques i perilloses.

Condemna enèrgicament el trasllat i abocament de productes i deixalles tòxiques i perilloses que tenen efectes negatius per gaudir dels drets humans.

12/19. Projecte de principis rectors sobre l'extrema pobresa i els drets humans.

Subratlla que tots els drets humans, universals, indivisibles i interdependents i relacionats entre si, són de gran importància per a totes les polítiques i programes encaminats a combatre l'extrema pobresa a escala local i nacional.

12/20. Aung San Suu Kyi i altres presos polítics a Myanmar.

Expressa profunda preocupació per la sentència con-

demnatòria dictada i la pena imposada recentment contra Daw Aung San Suu Kyi i demana el seu alliberament immediat i incondicional.

12/21. Promoció dels drets humans i les llibertats fonamentals mitjançant un millor enteniment dels valors tradicionals de la humanitat.

Demana a l'alta comissionada de Nacions Unides per als Drets Humans que organitzi el 2010 un taller per intercanviar opinions sobre de quina manera una millor comprensió dels valors tradicionals de la humanitat en què es basen les normes i principis internacionals de drets humans pot contribuir a la promoció i protecció dels drets humans i les llibertats fonamentals.

12/22. Drets humans i mesures coercitives unilaterals. *Condemna* el fet que determinades potències continuïn aplicant i fent complir unilateralment mesures d'aquesta índole com a instrument de pressió política o econòmica contra qualsevol país, en particular contra països en desenvolupament, a fi d'impedir que aquests països exerceixin el seu dret a determinar lliurement els seus propis sistemes polítics, econòmics i socials.

12/23. El dret al desenvolupament.

Posa l'accent en la necessitat urgent de fer del dret al desenvolupament una realitat per a tots.

12/24. Accés a medicaments en el context del dret de tota persona a gaudir del més alt nivell possible de salut física i mental.

Subratlla la responsabilitat dels Estats de garantir l'accés de tothom, sense cap mena de discriminació, a medicaments, en particular els medicaments essencials, que han de ser assequibles, segurs, eficaços i de bona qualitat.

12/25. Serveis d'assessorament i assistència tècnica per a Cambodja.

Encoratja el Govern de Cambodja i la comunitat internacional que prestin l'assistència necessària a les sales especials dels tribunals de Cambodja, un fet que contribuirà a evitar que es repeteixin les polítiques i pràctiques del passat, conforme a l'estipulat en l'Acord sobre un arranjament polític ampli del conflicte de Cambodja de 1991.

12/26. Assistència a Somàlia en matèria de drets humans.

Expressa la seva profunda preocupació per la situació humanitària i de drets humans a Somàlia i demana que es posi fi immediatament als abusos de qualsevol índole.

12/27. Protecció dels drets humans en el context del virus de la immunodeficiència humana (VIH) i el síndrome d'immunodeficiència adquirida (SIDA).

Exhorta tots els Estats que apliquin plenament la Declaració de compromís en la lluita contra el VIH/SIDA aprovada per l'Assemblea General en el seu període extraordinari de sessions sobre el VIH/SIDA el 27 de juny de 2001 i la Declaració Política sobre el VIH/SIDA aprovada per l'Assemblea en la seva reunió d'alt nivell sobre el VIH/SIDA el 2 de juny de 2006.

12/28. Seguiment del desè període extraordinari de sessions del Consell de Drets Humans sobre els efectes

de les crisis econòmiques i financeres mundials en la realització universal i el dret a gaudir de manera efectiva dels drets humans.

Decideix organitzar una taula rodona durant el segment d'alt nivell del seu 13è període de sessions per examinar i avaluar els efectes de les crisis financeres i econòmiques en la realització de tots els drets humans arreu del món.

DECISIONS

12/101 a 12/116

Resultat de l'examen periòdic universal a: República Centreafricana, Mònaco, Belize, Congo, Malta, Nova Zelanda, Afganistan, Xile, Txad, Vietnam, Uruguai, Iemen, Vanuatu, Macedònia, Comores i Eslovàquia.

12/117 Persones desaparegudes.

Acull amb satisfacció les deliberacions sobre les persones desaparegudes celebrades pels grups de treball en el novè període de sessions i el resum de les deliberacions de la taula rodona preparat per l'Oficina de l'Alt Comissionat de Nacions Unides per als Drets Humans.

12/118 Declaració de Nacions Unides sobre educació i formació en matèria de drets humans.

Decideix celebrar un debat d'alt nivell sobre el projecte de declaració en el seu 13è període de sessions.

12/119 Conseqüències del deute extern i de les obligacions financeres internacionals connexes dels Estats per gaudir plenament de tots els drets humans, sobretot els drets econòmics, socials i culturals.

Decideix demanar a l'Oficina de l'Alt Comissionat de Nacions Unides per als Drets Humans que presti assistència a l'expert independent sobre les conseqüències del deute extern i de les obligacions financeres internacionals connexes dels Estats per gaudir plenament de tots els drets humans, sobretot dels drets econòmics, socials i culturals, a fi i efecte de dur a terme les activitats indicades en la resolució 11/5 del Consell.

Resolucions emeses pel Consell de Drets Humans en sessions extraordinàries

9a sessió extraordinària (9 de gener de 2009)

S-9/1. Les greus violacions dels drets humans en el territori palestí ocupat, particularment a causa dels recents atacs militars israelians contra la Franja de Gaza ocupada.

Condemna enèrgicament l'operació militar d'Israel que té lloc actualment en el territori palestí ocupat, particularment a la Franja de Gaza ocupada, que ha donat com a resultat violacions massives dels drets humans del poble palestí i la destrucció sistemàtica de les infraestructures palestines.

10a sessió extraordinària (20 de febrer de 2009)

S-10/1. Efectes de les crisis econòmiques i financeres mundials en la realització universal i el dret a gaudir de manera efectiva dels drets humans.

Exhorta tots els Estats que continuïn les seves contribucions financeres a les organitzacions internacionals, especialment a l'Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Drets Humans.

11a sessió extraordinària (26-27 de maig de 2009)

S-11/1. Assistència a Sri Lanka en la promoció i protecció dels drets humans.

Insta la comunitat internacional a cooperar amb el Govern de Sri Lanka en les activitats de reconstrucció, en particular augmentant la prestació d'assistència financera, inclosa l'assistència oficial per al desenvolupament, a fi d'ajudar el país a lluitar contra la pobresa i el subdesenvolupament i de continuar fomentant la promoció i protecció de tots els drets humans, en particular els drets econòmics, socials i culturals.

12a sessió extraordinària (15-16 d'octubre de 2009)

S-12/1. Situació dels drets humans en el territori palestí ocupat, inclosa Jerusalem Est.

Exigeix a Israel, la potència ocupant, que respecti en el territori palestí ocupat els drets religiosos i culturals reconeguts en la Declaració Universal de Drets Humans, els instruments internacionals bàsics de drets humans, les Convencions de l'Haia i els Convenis de Ginebra, i permeti l'accés sense restriccions dels ciutadans i fidels palestins a les seves propietats i als seus llocs de culte en el territori palestí ocupat.

DECISIONS

Decisió A/HRC/DEC/S-12/101.

S-12/101. Decisió adoptada pel Consell de Drets Humans.

En la seva segona sessió, celebrada el 16 d'octubre de 2009, el Consell de Drets Humans va decidir demanar al seu president que transmetés amb urgència la resolució S-12/1, que figura en l'informe del Consell sobre el seu 12è període extraordinari de sessions (A/HRC/S-12/1), a l'assemblea general per tal que l'examinés en la part principal del 64è període de sessions.

Annex VII. Índex de Drets Humans

L'Índex de Drets Humans (INDH) mesura el grau de desprotecció i incompliment de les obligacions dels Estats respecte als drets humans i el Dret Internacional Humanitari (DIH) a 195 països (els 192 Estats membres de Nacions Unides, a més de l'Autoritat Nacional Palestina, Taiwan i el Vaticà) en un període determinat de temps –segons es detalla en cada indicador– i a partir de diferents fonts. Està format per **22 indicadors** específics dividits en les tres dimensions següents: a) no ratificació dels principals instruments de Dret Internacional dels Drets Humans i Dret Internacional Humanitari; b) violació del Dret Internacional dels Drets Humans; c) violació del Dret Internacional Humanitari.

La selecció dels indicadors s'ha basat en els criteris següents:

- La rellevància de les dades per determinar el grau de desprotecció i incompliment de les obligacions de l'Estat respecte als drets humans en un determinat país;
- La disponibilitat de dades respecte al màxim nombre de països objecte d'estudi;
- El grau de fiabilitat i transparència de les fonts seleccionades.

En el segon apartat s'especifica la valoració i ponderació de cada indicador en la configuració de l'INDH.

A continuació es descriuen els 22 indicadors agrupats segons les tres dimensions anteriorment descrites.

Descripció dels indicadors

Dimensió A : No ratificació dels principals instruments internacionals de drets humans i DIH

Els indicadors del núm. 1 al núm. 8 assenyalen aquells països que no han ratificat algun dels principals instruments de drets humans de referència de Nacions Unides, el Protocol II als Convenis de Ginebra (1949) relatiu a la protecció de les víctimes dels conflictes armats sense caràcter internacional o l'Estatut de Roma que estableix el Tribunal Penal Internacional. Respecte als principals instruments del Dret Internacional dels Drets Humans s'han seleccionat els pactes i convenis que tenen a veure amb les principals violacions dels drets civils i polítics analitzats en el capítol de drets humans i justícia transicional. La inclusió del Protocol II es deu al fet que, cada vegada més sovint, els diferents actors armats tenen la població civil com un dels seus objectius principals. La inclusió de l'Estatut de Roma respon a la necessitat de comptar amb un indicador que reflecteixi el grau d'implicació d'un Estat en la lluita contra la impunitat de crims de genocidi, lesa humanitat i de guerra; aquesta és la primera institució judicial internacional amb caràcter permanent amb capacitat per jutjar aquest tipus de crims.

El procés de signatura i ratificació dels tractats internacionals suposa un primer pas cap al compliment per part dels Estats de les seves obligacions per a la protecció i promoció dels drets humans i, d'altra banda, proporciona un marc legal per a l'exigència per part de la comunitat internacional del seu respecte. La no ratificació d'aquests instruments reflecteix, per tant, la falta de voluntat per part d'un Estat de protegir i implementar els drets humans dins de les seves fronteres.

A. No ratificació dels principals instruments internacionals de drets humans i DIH

1. País que no ha ratificat el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics (1966).
2. País que no ha ratificat el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals (1966).
3. País que no ha ratificat la Convenció sobre l'Eliminació de Totes les Formes de Discriminació Racial (1966).
4. País que no ha ratificat la Convenció sobre l'Eliminació de Totes les Formes de Discriminació contra la Dona (1979).
5. País que no ha ratificat la Convenció contra la Tortura i Altres Tractes o Penes Cruels, Inhumans o Degradants (1984).
6. País que no ha ratificat la Convenció sobre els Drets del Nen (1989).
7. País que no ha ratificat el Protocol adicional (Protocol II) als Convenis de Ginebra relatiu a la protecció de les víctimes dels conflictes armats sense caràcter internacional (1977).
8. País que no ha ratificat l'Estatut de Roma que instaura el Tribunal Penal Internacional (2002).

Dades disponibles de 192 països. Any contemplat: 2009.

Font: Oficina de l'Alt Comissionat per als Drets Humans, a <<http://www.ohchr.org>> i Comitè Internacional de la Creu Roja, a <<http://www.icrc.org>> [consultat 14.12.09].

Dimensió B: Violació del Dret Internacional dels Drets Humans

Els indicadors del núm. 9 al núm. 20 fan referència a les violacions de drets civils i polítics comeses per part de l'Estat o d'agents estatals o paraestatals. S'ha pres com a referència per a l'avaluació d'aquests indicadors la definició de l'abús/violació continguda en els corresponents instruments internacionals de drets humans de Nacions Unides. S'entén per *impunitat generalitzada* l'existència en un Estat d'un patró d'impunitat per violacions de drets humans que es tradueix en la prevalença, com a norma, de la no investigació, enjudiciament i sanció als responsables.

B. Violació del Dret Internacional dels Drets Humans

Per tipus de violació:
9. País en el qual s'ha aplicat la pena de mort.
10. País amb execucions extrajudicials.
11. País amb desaparicions forçades.
12. País amb morts sota custòdia.
13. País amb tortura, i altres tractes o penes cruels, inhumans o degradants.
14. País amb detencions arbitràries.
15. País amb judicis sense garanties o amb absència de judicis.
16. País amb impunitat generalitzada.
En funció de la persona o grup de persones a qui va dirigida:
17. País amb presos polítics i/o de consciència.
18. País amb fustigació/abusos a defensors de drets humans, representants d'ONG, sindicats, membres de partits polítics i/o advocats.
19. País amb pràctiques discriminatòries (per motiu de raça, ètnia, religió, gènere, orientació sexual o lloc de procedència) com també abús i explotació de menors.
20. País amb fustigació/abusos a periodistes.

Dades disponibles de 149 països. Anys contemplats: 2008-2009.
 Font: Amnistia Internacional. *Informe 2009 Amnistia Internacional. L'estat dels drets humans en el món*. Londres: AI, 2009, a: <<http://thereport.amnesty.org/es>>; Amnistia Internacional. *Condemnes a mort i execucions el 2008*. Londres: AI, 2009, a: <<http://www.amnesty.org/es/library/info/ACT50/003/2009/es>>; Human Rights Watch. *World Report 2009*. Nova York: HRW, 2009, a: <<http://www.hrw.org/world-report-2009>>; i seguiment propi de la conjuntura internacional a partir de la informació que elabora Nacions Unides, organismes internacionals, ONG, centres d'investigació i mitjans de comunicació nacionals i internacionals.

Dimensió C: Violació del Dret Internacional Humanitari (DIH)

Els indicadors núm. 21 i núm. 22 fan referència a les violacions del DIH perpetrades tant per l'Estat com per agents estatals o grups armats d'oposició. Aquest àmbit mostra la falta de protecció a la població civil per qual-sevol de les parts en conflicte –segons estipula el IV Conveni de Ginebra. Prenent com a referència la definició àmpliament acceptada per la comunitat internacional que un menor soldat és aquella persona menor de 18 anys que participa d'alguna manera en algun tipus de conflicte armat, l'indicador núm. 21 identifica aquells països, origen de forces regulars o irregulars, que recluten menors, ja sigui per tal que participin directament en les hostilitats o per tal que operin com a esclaus, espies, informadors o missatgers.

En relació amb l'indicador núm. 22, cal assenyalar que la protecció dels civils és un principi fonamental del dret humanitari pel qual les persones que no participen en les hostilitats no han de ser objecte d'atacs indiscriminats, d'actes o amenaces de violència. Tampoc no

han de ser destruïts els béns indispensables per a la seva supervivència. L'indicador núm. 22 fa referència als països que han violat alguna disposició del IV Conveni de Ginebra (1949) que protegeix els civils ja sigui dins o fora del seu territori, com poden ser els bombardejos i atacs indiscriminats, l'ús de mines anti-personals, la destrucció de béns indispensables, les violacions sexuals o el desplaçament.

C. Violació del DIH

21. País d'origen de les forces regulars o dels grups armats que recluten menors soldats.
22. País que ha violat alguna disposició del IV Conveni de Ginebra.

Dades disponibles de 195 països. Anys contemplats: 2004-2009.
 Font: Coalition to Stop the Use of Child Soldiers. *Child Soldiers Global Report 2008*. Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, 2008, a: <<http://www.child-soldiers.org/home>>; Coomaraswamy, Radhika. *Annual report of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict*. A/HRC/12/49, de 30 juliol de 2009 a: <<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/G09/147/67/PDF/G0914767.pdf?OpenElement>>; Amnistia Internacional. *Informe 2009 Amnistia Internacional. L'estat dels drets humans en el món*. Londres: AI, 2009, a: <<http://thereport.amnesty.org/es>>; Human Rights Watch. *World Report 2009*. Nova York: HRW, 2009, a: <<http://www.hrw.org/world-report-2009>>; i seguiment propi de la conjuntura internacional a partir de la informació que elabora Nacions Unides, organismes internacionals, ONG, centres de recerca i mitjans de comunicació nacionals i internacionals.

b) Valoració i ponderació

L'Índex de Drets Humans es compon del valor afegit dels subíndexs corresponents a les tres dimensions (A, B i C) anteriorment esmentades tenint en compte que, a cada àmbit, se li ha assignat un valor ponderat segons consta en la taula següent. L'objectiu d'aquesta ponderació és atorgar un valor més alt a aquells components que mostren de manera més significativa la falta de respecte o de protecció dels drets humans i del DIH per part d'un Estat o grup armat, segons l'anàlisi establerta per l'Escola de Cultura de Pau.

Àmbits	Rang	Ponderació
A. No ratificació dels principals instruments de Dret Internacional dels Drets Humans i DIH	0 - 8	10%
B. Violació del Dret Internacional dels Drets Humans	0 - 24	65%
C. Violació del DIH	0-4	25%

A cada indicador se li ha assignat un valor determinat tal com s'indica a la taula adjunta, tenint en compte en alguns casos la gravetat o la freqüència amb què es produeix la violació.

Àmbits	Valoració
A. Adhesió als principals instruments de Dret Internacional dels Drets Humans i DIH.	Es comptabilitzen quins dels vuit instruments de drets humans i DIH no ha ratificat cada país (●).
B. Violació del Dret Internacional dels Drets Humans.	<p>Es valora en un rang de 0 a 24 l'ocurrència de violacions del Dret Internacional dels Drets Humans. Les 12 categories de violacions es divideixen en dos grups. D'una banda, les que fan referència a drets civils i polítics (com execucions extrajudicials, desaparicions, morts sota custòdia, tortura i/o maltractaments, detenció arbitrària, judicis sense les garanties mínimes o absència de judici i països en els quals les violacions de drets humans queden impunes); de l'altra, les que assenyalen l'existència de persones o grups de persones en situació de vulnerabilitat com són presos polítics i/o de consciència, defensors de drets humans, representants d'ONG, sindicats, membres de partits polítics i/o advocats, menors explotats, periodistes o qualsevol persona o grup de persones objecte de discriminació per raó de raça, ètnia, religió, gènere, orientació sexual o lloc de procedència.</p> <p>S'assigna un valor de 2 (●) quan existeixen dades contrastades sobre la violació sistemàtica de drets humans i un valor d'1 quan s'ha perpetrat de manera no sistemàtica (○). Respecte a l'indicador núm. 18 relatiu a la pena de mort, únicament s'indiquen amb 2 (●) aquells països en els quals s'ha aplicat la pena de mort.</p>
C. Violació del DIH.	<p>Es valora en un rang de 0 a 4 l'ocurrència de violacions del DIH. S'assigna un valor de 3 (●) quan s'ha violat alguna disposició del IV Conveni de Ginebra.</p> <p>S'assigna un valor d'1 (●) als països d'origen de les forces regulars o dels grups armats d'oposició que recluten menors soldats.</p>

D'acord amb la ponderació i valoració de cada àmbit s'estableix que:

$$INDH = \left(\frac{10A}{8} + \frac{65B}{24} + \frac{25C}{4} \right) / 10$$

Malgrat que per a cada indicador s'han identificat aquelles fonts que permeten disposar de dades fiables i transparents sobre un nombre més alt de països, en alguns casos no hi ha dades disponibles per a determinats indicadors. El guió indica, per tant, que no existeixen dades d'acord amb les fonts consultades.

La majoria de les fonts consultades fa referència a períodes de temps compresos entre l'any 2008 i 2009. Tan sols part de l'indicador sobre menors soldats fa referència al període 2004-2007.

c) Taula

En la taula següent es presenten les dades per països que configuren l'INDH.

País	INDH	No ratificació	Violació DH	Violació DIH	Drets civils	DESC	Racisme	Dona	Tortura	Nen	Prot. II	CPI	Total No ratificació	Pena Mort	Execució	Desapariçió	Mort custòdia	Tortura	Delenció arbitrària	Judicis sense gar.	Impunitat	Presoners polítics	Defensors	Discriminació	Periodistes	Total violació DH	Menors soldats	IV Conventi	Total violació DIH
Malàisia	5,083	0,750	4,333	0,000	●	●	●	●	●		●	●	6	-			●	●	●	●	●		●	●	●	16	●		0
Rep. Centreatricana	5,063	0,125	2,438	2,500					●				1	-	●			●	●	●	●	●	●	●	○	9	●	●	4
Guinea Equatorial	5,000	0,125	4,875	0,000								●	1	●			●	●	●	●	●	●	●	●	●	18			0
Mèxic	5,000	0,125	4,875	0,000					●				1	-	●	○		●	●	●	●	●	●	●	●	18	●		0
Guinea	4,958	0,000	4,333	0,625									0	-	●			●	●	●	●	●	●	●	●	16	●		1
Iran, Rep. Isl.	4,917	0,500	3,792	0,625				●	●			●	4	●	●			●	●	●	●	●	●	●	●	14	●		1
Geòrgia	4,854	0,000	2,979	1,875									0	-				○	○	●	●	●	○	●	●	11	●	●	3
Burundi	4,813	0,125	4,063	0,625				●	●			1	-	●	●			●	●	●	●	●	●	●	●	15	●		1
Eritrea	4,708	0,375	4,333	0,000					●			●	3	-			●	●	●	●	●	●	●	●	●	16			0
Indonèsia	4,667	0,250	3,792	0,625								●	2	●	●		○	●	●	●	●	●	●	●	●	14	●		1
Kenya	4,604	0,000	4,604	0,000									0	-	●			○	●	●	●	●	●	●	●	17			0
Niger	4,583	0,000	2,708	1,875									0	-	●				●	●	●	●	●	●	●	10	●	●	3
Guatemala	4,542	0,125	3,792	0,625								●	1	-	●	●			●	●	●	●	●	●	●	14			1
Uzbekistan	4,458	0,125	4,333	0,000								●	1	-	●			○	●	●	●	●	●	●	●	16			0
Senegal	4,313	0,000	2,438	1,875									0	-	●		○	●	●	●	●	●	●	●	●	9	●	●	3
Corea, RPD	4,833	0,500	4,333	0,000					●			●	4	●	●			●	●	●	●	●	●	●	●	16			0
Emirats Àrabs Units	4,292	0,500	3,792	0,000					●			●	4	-				●	●	●	●	●	●	●	●	14			0
Haití	4,250	0,375	3,250	0,625					●			●	3	-	●				●	●	●	●	●	●	●	12	●		1
Àrabia Saudita	4,167	0,375	3,792	0,000								●	3	●			●	●	●	●	●	●	●	●	●	14			0
Cambodja	4,063	0,000	4,063	0,000									0	-	○				●	●	●	●	●	●	●	15			0
Marroc	4,042	0,250	3,792	0,000							●	●	2	-					●	●	●	●	●	●	●	14			0
Síria, Rep. Àrab	4,042	0,250	3,792	0,000							●	●	2	●				●	●	●	●	●	●	●	●	14			0
Libia, Jamahiriya Àrab	4,000	0,125	3,250	0,625								●	1	●				●	●	●	●	●	●	●	●	12	●		1
Rwanda	4,000	0,125	3,250	0,625								●	1	●				●	●	●	●	●	●	●	●	12	●		1
Singapur	4,000	0,750	3,250	0,000					●			●	6	●				●	●	●	●	●	●	●	●	12			0
EUA	3,958	0,625	2,708	0,625				●				●	5	●					●	●	●	●	●	●	●	10	●		1
Egipte	3,917	0,125	3,792	0,000								●	1	●					●	●	●	●	●	●	●	14			0
Fiji	3,896	0,375	3,521	0,000					●				3	-	●		○	●	●	●	●	●	●	●	●	13			0
Còte d'Ivoire	3,854	0,250	2,979	0,625								●	2	-	●		○	●	●	●	●	●	●	●	●	11	●		1

País	INDH	No ratificació	Violació DH	Violació DIH	Drets civils	DESC	Racisme	Dona	Tortura	Nen	Prot. II	CPI	Total No ratificació	Pena Mort	Execució	Desapariçió	Mort custòdia	Tortura	Delenció arbitrària	Judicis sense gar.	Impunitat	Presoners polítics	Defensors	Discriminació	Periodistes	Total violació DH	Menors soldats	IV Conventi	Total violació DIH
Guinea-Bissau	3,750	0,500	3,250	0,000	●		●		●			●	4		○				●	●	○		●	●	●	12			0
Gàmbia	3,646	0,125	3,521	0,000					●			1	●						●	●	●		○	○	●	13			0
Azerbaidjan	3,500	0,250	3,250	0,000						●		●	2						●		●	●	○	○	●	12			0
Tunísia	3,375	0,125	3,250	0,000					●			●	1	-					●	●		●	●	●	●	12			0
Congo	3,333	0,000	2,708	0,625								○	○	-	○		○		●	●		●	●	●	10	●		1	
Palestina, A.N.	3,333	0,000	2,708	0,625								○	○	●	●			●	●		●			●	10	●		1	
Brasil	3,250	0,000	3,250	0,000								○	○	-	●		●	●			●	●	●	○	12			0	
Camerun	3,104	0,125	2,979	0,000								●	1	-	●		●	●	●	●			○	○	11			0	
Moldàvia, Rep. de	3,104	0,125	2,979	0,000								●	1	-	○		○	○	●		●		○	○	11			0	
Vietnam	3,083	0,375	2,708	0,000					●			●	3	-				●	●	●		●	●	●	10			0	
Lao, RDP	3,042	0,250	2,167	0,625					●			●	2	-				●	○				○	○	8	●		1	
Grècia	2,979	0,000	2,979	0,000									○				●	●	●			○	○	○	11			0	
Tadjikistan	2,979	0,000	2,979	0,000									○	-	○		●	●	●	●			○	○	11			0	
Gabon	2,979	0,000	2,979	0,000									○				○		●	○	●		○	○	11			0	
Cròcia	2,958	0,000	1,083	1,875									○						○		●		○	○	4	●		3	
Armènia	2,833	0,125	2,708	0,000								●	1				○	○	●		●		○	○	10			0	
Bielorússia	2,833	0,125	2,708	0,000								●	1	-			○		●		●		○	○	10			0	
Kirguizistan	2,833	0,125	2,708	0,000								●	1	-				●	●	●	●		○	○	10			0	
Sud-àfrica	2,833	0,125	2,708	0,000									1						●	●	●		○	○	10			0	
Turkmenistan	2,833	0,125	2,708	0,000								●	1						●	●		●	●	○	10			0	
Veneçuela	2,792	0,000	2,167	0,625									○		●				●	●	●	○	○	○	8	●		1	
Bolívia	2,792	0,000	2,167	0,625									○	-	○				○	○	●		○	○	8	●		1	
Itàlia	2,708	0,000	2,708	0,000									○		○		○		●	●	●		○	○	10			0	
Jordània	2,708	0,000	2,708	0,000									○	-	●			○	●	●	●		○	○	10			0	
Zàmbia	2,708	0,000	2,708	0,000									○	-					●	●	●		○	○	10			0	
Hondures	2,708	0,000	2,708	0,000									○		●				○	○	●		○	○	10			0	
Qatar	2,542	0,375	2,167	0,000								●	3	-					●	●	●		○	○	8			0	
Montenegro	2,438	0,000	2,438	0,000									○		○				●	●	●		○	○	9			0	
Mali	2,417	0,000	0,542	1,875									○	-										○	●	2	●		3

País	INDH	No ratificació	Violació DH	Violació DIH	Drets civils	DESC	Racisme	Dona	Tortura	Nen	Prot. II	CPI	Total No ratificació	Pena Mort	Execució	Desapariçió	Mort custòdia	Tortura	Delenció arbitrària	Judicis sense gar.	Impunitat	Presoners polítics	Defensors	Discriminació	Periodistes	Total violació DH	Menors soldats	IV Conventi	Total violació DIH
Tanzània, Rep. Unida	2,417	0,250	2,167	0,000				●	●				2	-	●						●			●	●	8			8
Bahrain	2,292	0,125	2,167	0,000					○			●	1	○				○	○		●		○		○	8			8
Togo	2,292	0,125	2,167	0,000								●	1	-				●		●	●			●	●	8			8
Ucraïna	2,292	0,125	2,167	0,000								●	1					●		●	●		●	●	●	8			8
Liberia	2,250	0,000	1,625	0,625									0							●			●	●	●	6			1
Timor-Leste	2,167	0,000	2,167	0,000									0					●		●	●		●			8			8
Bahames	2,146	0,250	1,896	0,000					●			●	2	-	○			●			●		●			7			7
Cuba	2,125	0,500	1,625	0,000	●	●	●					●	4	-				●				●		●		6			6
Papua Nova Guinea	2,000	0,375	1,625	0,000					●			●	3	-				●			●		●			6			6
Sierra Leone	1,979	0,000	1,354	0,625									0	-						●			●	○	○	5			1
Perú	1,979	0,000	1,354	0,625									0	-								●	○	○	○	5			1
Àustria	1,896	0,000	1,896	0,000									0	-			○	○	○	○	○		●	○	○	7			7
Corea, Rep. de	1,896	0,000	1,896	0,000									0	-					●			●	○	○	○	7			7
Namíbia	1,896	0,000	1,896	0,000									0	-			○	○	○		●		○	○	○	7			7
Jamaica	1,875	0,250	1,625	0,000					●			●	2	-	●						●		●	●		6			6
Moçambic	1,875	0,250	1,625	0,000		●						●	2	-	●			●			●					6			6
El Salvador	1,750	0,125	1,625	0,000								●	1	-	●			●			●					6			6
Djibouti	1,750	0,125	1,625	0,000									1	-				○	○	○	○	○	○	○	○	6			6
Austràlia	1,625	0,000	1,625	0,000									0	-					●		○			○		6			6
Bòsnia i Hercegovina	1,625	0,000	1,625	0,000									0	-				○	○	○	○		●	●	○	6			6
Macedònia, ERY	1,625	0,000	1,625	0,000									0	-				●			●		●	○	○	6			6
Malta	1,625	0,000	1,625	0,000									0	-				●	●		○			○	○	6			6
Mongòlia	1,625	0,000	1,625	0,000					●				0	-				●	●		○		○	○	○	6			6
Paraguai	1,625	0,000	1,625	0,000									0	-				○	○		○		○	○	○	6			6
Portugal	1,625	0,000	1,625	0,000									0	-				●			○		○	○	○	6			6
Sèrbia	1,625	0,000	1,625	0,000									0	-				○	○		○		○	○	○	6			6
Oman	1,583	0,500	1,083	0,000	●	●			●			●	4	-										●	●	4			0
Xipre	1,479	0,125	1,354	0,000								●	1	-				○	○			○	○	○	○	5			0
Rep. Dominicana	1,479	0,125	1,354	0,000					●				1	-	●								○	○	○	5			0

País	INDH	No ratificació	Violació DH	Violació DIH	Drets civils	DESC	Racisme	Dona	Tortura	Nen	Prot. II	CPI	Total No ratificació	Pena Mort	Execució	Desapariçió	Mort custòdia	Tortura	Delenció arbitrària	Judicis sense gar.	Impunitat	Presoners polítics	Defensors	Discriminació	Periodistes	Total violació DH	Menors soldats	IV Conventi	Total violació DIH
Botswana	1,479	0,125	1,354	0,000		●							1	-				○					○	○	○	5			0
Salomó. I.	1,458	0,375	1,083	0,000	●			●	●			●	3					○			●			○		4			0
Bhutan	1,375	0,750	0,000	0,625	●		●		●				6													0	●		1
Bulgària	1,354	0,000	1,354	0,000									0				○	○	○		●			●		5			0
Espanya	1,354	0,000	1,354	0,000									0				○	○	○		○			●		5			0
Regne Unit	1,354	0,000	1,354	0,000									0	○	○		○	○			○			●		5			0
Madagascar	1,354	0,000	1,354	0,000									0	○	○						○				○	5			0
Argentina	1,208	0,125	1,083	0,000		●						1	1				○	○			○			○		4			0
Kazakhstan	1,208	0,125	1,083	0,000								●	1	-			○							●		4			0
Kuwait	1,208	0,125	1,083	0,000								●	1	●										●		4			0
Mauritania	1,208	0,125	1,083	0,000								●	1	-					●							4			0
Rep. Txeca	1,208	0,125	1,083	0,000								●	1					●						●		4			0
Taiwan	1,208	0,125	1,083	0,000									1	-				●						●		4			0
Trinitat i Tobago	1,208	0,125	1,083	0,000					●				1	-							●					4			0
Maldives	1,208	0,125	1,083	0,000								●	1	-					●						○	4			0
Canadà	1,083	0,000	1,083	0,000									0		○						○			●		4			0
Estonia	1,083	0,000	1,083	0,000									0					●						●		4			0
Finlàndia	1,083	0,000	1,083	0,000									0						●					●		4			0
Hongria	1,083	0,000	1,083	0,000									0						●					●		4			0
Japó	1,083	0,000	1,083	0,000									0	●				●						●		4			0
Malawi	1,083	0,000	1,083	0,000									0	-				●						●		4			0
Suïssa	1,083	0,000	1,083	0,000									0					○			○			●		4			0
Lesotho	1,083	0,000	1,083	0,000									0	-				○		●						4			0
Albania	0,813	0,000	0,813	0,000									0					○			○			○		3			0
Bèlgica	0,813	0,000	0,813	0,000									0					○		○				○		3			0
Benin	0,813	0,000	0,813	0,000									0	-	○				○		○					3			0
Xile	0,813	0,000	0,813	0,000									0	-				○						●		3			0
Esllovàquia	0,813	0,000	0,813	0,000									0					○						●		3			0
França	0,813	0,000	0,813	0,000									0					○			○			○		3			0

País	INDH	No ratificació	Violació DH	Violació DIH	Drets civils	DESC	Racisme	Dona	Tortura	Nen	Prot. II	CPI	Total No ratificació	Pena Mort	Execució	Desapariçió	Mort custòdia	Tortura	Delenció arbitrària	Judicis sense gar.	Impunitat	Presoners polítics	Defensors	Discriminació	Periodistes	Total violació DH	Menors soldats	IV Conveni	Total violació DIH
Irlanda	0,813	0,000	0,813	0,000									0				0	0					0			3		0	
Romania	0,813	0,000	0,813	0,000									0		0									●		3		0	
Kiribati	0,750	0,750	0,000	0,000	●	●	●	●	●	●	●	●	6													0		0	
Tuvalu	0,750	0,750	0,000	0,000	●	●	●	●	●	●	●	●	6													0		0	
Belize	0,667	0,125	0,542	0,000		●							1					0	0		0					2		0	
Nicaragua	0,667	0,125	0,542	0,000								●	1										0	0		2		0	
Surinam	0,667	0,125	0,542	0,000					●				1				0				0		0			2		0	
Swazilandia	0,667	0,125	0,542	0,000								●	1										0	0		2		0	
Brunei Darussalam	0,625	0,625	0,000	0,000	●	●	●	●	●			●	5													0		0	
Marshall, I.	0,625	0,625	0,000	0,000	●	●	●	●	●		●	●	5													0		0	
Micronèsia, Est. Fed.	0,625	0,625	0,000	0,000	●	●	●	●	●			●	5													0		0	
Nauru	0,625	0,625	0,000	0,000	●	●	●	●	●				5													0		0	
Sant Tomé i Príncep	0,625	0,625	0,000	0,000	●	●	●	●	●			●	5													0		0	
Tonga	0,625	0,625	0,000	0,000	●	●	●	●	●			●	5													0		0	
Alemanya	0,542	0,000	0,542	0,000									0				0							0		2		0	
Dinamarca	0,542	0,000	0,542	0,000									0											●		2		0	
Equador	0,542	0,000	0,542	0,000					0				0				0							0		2		0	
Eslòvenia	0,542	0,000	0,542	0,000									0											●		2		0	
Ghana	0,542	0,000	0,542	0,000									0											●		2		0	
Letònia	0,542	0,000	0,542	0,000									0											●		2		0	
Lituània	0,542	0,000	0,542	0,000									0											●		2		0	
Països Baixos	0,542	0,000	0,542	0,000									0											●		2		0	
Polònia	0,542	0,000	0,542	0,000									0											●		2		0	
Suecia	0,542	0,000	0,542	0,000									0											●		2		0	
Uruguai	0,542	0,000	0,542	0,000									0							●						2		0	
Burkina Faso	0,542	0,000	0,542	0,000									0								0					2		0	
Granada	0,500	0,500	0,000	0,000			●	●	●			●	4													0		0	
Santa Lúcia	0,500	0,500	0,000	0,000	●	●	●	●	●			●	4													0		0	
Vanuatu	0,500	0,500	0,000	0,000		●	●	●	●			●	4													0		0	

País	INDH	No ratificació	Violació DH	Violació DIH	Drets civils	DESC	Racisme	Dona	Tortura	Nen	Prot. II	CPI	Total No ratificació	Pena Mort	Execució	Desapariçió	Mort custòdia	Tortura	Delenció arbitrària	Judicis sense gar.	Impunitat	Presoners polítics	Defensors	Discriminació	Periodistes	Total violació DH	Menors soldats	IV Conventi	Total violació DIH
Comores	0,375	0,375	0,000	0,000	●	●			●				3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0			0
Palau	0,375	0,375	0,000	0,000	●	●			●				3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0			0
Saint Kitts i Nevis	0,375	0,375	0,000	0,000	●	●			●				3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0			0
Samoa	0,375	0,375	0,000	0,000	●	●	●		●				3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0			0
Guyana	0,271	0,000	0,271	0,000					○				0	-	-	-	-	○							1			1	
Nova Zelanda	0,271	0,000	0,271	0,000									0										○		1			1	
Panamà	0,271	0,000	0,271	0,000									0			○										1			1
Andorra	0,250	0,250	0,000	0,000	●	●				●			2												0			0	
Antigua i Barbuda	0,250	0,250	0,000	0,000	●	●							2												0			0	
Dominica	0,250	0,250	0,000	0,000			●		●				2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0			0
Barbados	0,125	0,125	0,000	0,000					●				1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0			0
Cap Verd	0,125	0,125	0,000	0,000								●	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0			0
Mònaco	0,125	0,125	0,000	0,000								●	1												-	0			0
Seychelles	0,125	0,125	0,000	0,000								●	1												-	0			0
Costa Rica	0,000	0,000	0,000	0,000									0													0			0
Islandia	0,000	0,000	0,000	0,000									0													0			0
Liechtenstein	0,000	0,000	0,000	0,000									0													0			0
Luxemburg	0,000	0,000	0,000	0,000									0													0			0
Maurici	0,000	0,000	0,000	0,000									0													0			0
Noruega	0,000	0,000	0,000	0,000									0													0			0
S. Vincent i les Granadines	0,000	0,000	0,000	0,000									0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0			0
San Marino	0,000	0,000	0,000	0,000									0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0			0
Vaticà	0,000	0,000	0,000	0,000									0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0			0
TOTAL ●					27	36	20	9	47	2	29	84		24	50	15	13	85	66	60	78	24	59	122	72	43		31	
TOTAL ○														2	14	1	16	23	7	8	17	6	19	15	14				

Bibliografia

Agència de Drets Fonamentals de la Unió Europea, *The Situation of Roma EU Citizens Moving to and Settling in Other EU Member States*. Unió Europea, 9 de novembre de 2009, a <http://fra.europa.eu/fraWebsite/home/pub_cr_roma-movement_en.htm>.

Alt Comissionat de Nacions Unides per al Refugiat. *2008 Global Trends: Refugees, Asylum-seekers, Returnees, Internally Displaced and Stateless Persons*. Ginebra: ACNUR, juny de 2009, a <<http://www.unhcr.org/4a375c426.html>>.

Amnistia Internacional. *Informe 2009 Amnistía Internacional. El estado de los derechos humanos en el mundo*. Londres: AI, 2009, a <<http://thereport.amnesty.org/es>>.

- “El Parlamento etíope aprueba una nueva ley represiva sobre ONG”. AI, 8 de gener de 2009, a <<http://www.amnesty.org/es/news-and-updates/news/parlamento-etiope-aprueba-nueva-ley-represiva-sobre-ong-20090108>>.
- *Equatorial Guinea: Submission to the UN Universal Periodic Review*. AI, novembre-desembre de 2009, a <<http://www.amnesty.org/en/library/asset/AFR24/002/2009/en/19e4a019-8d7e-49f8-bb1a-8c3bf38d3ff6/afr240022009en.pdf>>.
- *España: salir de las sombras. Es hora de poner fin a la detención en régimen de incomunicación*. AI, 15 de setembre de 2009, a <http://www.es.amnesty.org/uploads/media/Salir_de_las_sombras.pdf>.
- “La impunidad para las torturas de la CIA incompatible con las obligaciones de EEUU”. AI, 17 d'abril de 2009, a <<http://www.amnesty.org/es/news-and-updates/impunidad-torturas-cia-incompatible-obligaciones-eeuu-20090417>>.
- *Condenas a muerte y ejecuciones en 2008*. Londres: AI, 2009, a <<http://www.amnesty.org/es/library/info/ACT50/003/2009/es>>.
- *Demand Dignity: Troubled Waters - Palestinians Denied Fair Access to Water*. AI, octubre de 2009. <<http://www.amnesty.org/es/library/asset/MDE15/027/2009/es/41cff16c-a5b1-4fc7-abc0-142218e77047/mde-150272009es.pdf>>.

Bailey, Sarah i Harragin, Simon. *Food Assistance, Reintegration and Dependency in Southern Sudan*. Synthesis Paper, Humanitarian Policy Group, 29 de juny de 2009.

Bakier, Abdul Hamed. “Al-Qaeda in Yemen Supports Southern Secession”. *Terrorism Monitor*, Vol. VII, 16, 12 de juny de 2009, a <http://www.jamestown.org/uploads/media/TM_007_32.pdf>

Bastick, Megan, Karin Grimm y Rahel Kunz. *Sexual Violence in Armed Conflict. Global Overview and Implications for the Security Sector*. Ginebra: DCAF, 2007.

Batha, Emma. “Have Aid Agencies Prolonged Uganda’s War?”. Reuters, 21 de febrer de 2009.

Bouceck, Christopher. *Yemen: Avoiding a Downward Spiral*, Washington DC: Carnegie Endowment for International Peace, setembre de 2009, a <http://www.carnegieendowment.org/files/yemen_downward_spiral.pdf>.

Brody, Reed. “Europa debe aclarar su participación en torturas realizadas por la CIA”. HRW, 25 de setembre 2009, a <<http://www.hrw.org/es/news/2009/09/25/europa-debe-aclarar-su-participaci-n-torturas-realizadas-por-la-cia>>.

Byman, Daniel, Peter Chalk, Bruce Hoffman, William Rosenau y David Brannan. *Trends in Outside Support for Insurgent Movements*. Santa Monica: RAND, 2001.

Caprioli, Mary, “Gender Equality and State Aggression: the Impact of Domestic Gender Equality on State First Use of Force” en *International Interactions*, vol. 29, issue 3, pp. 195-214, 2003.

- “Primed For Violence: The Role Of Gender Inequality In Predicting Internal Conflict” en *International Studies Quarterly*, vol. 49, n.º2, pp. 161-178, 2005.

Chikhi, Lamine. "Algeria Sponsors Sufism to Fight Extremism". Reuters, 8 de juliol de 2009, a <<http://in.reuters.com/article/oilRpt/idINL721135820090708>>.

Coalition to Stop the Use of Child Soldiers. *Child Soldiers Global Report 2008*. Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, 2008, a <<http://www.child-soldiers.org/home>>.

Consell de Seguretat de l'ONU. *Informe del Secretario General sobre el despliegue de la Operación Híbrida de la Unión Africana y las Naciones Unidas en Darfur*. S/2009/352, 13 de juliol de 2009, a <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/2009/352>>.

- *Informe del Secretario General sobre la Misión de las Naciones Unidas en la República Centroafricana y el Chad*. S/2009/535, 14 d'octubre de 2009, a <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/2009/535>>.
- *Informe del Grupo de Expertos establecido en virtud de la resolución 1591 (2005) relativa al Sudán*. S/2009/562, 29 d'octubre de 2009, a <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/2009/562>>.
- *Undécimo informe del Secretario General sobre la aplicación de la resolución 1701 (2006) del Consejo de Seguridad*, S/2009/566, 2 de noviembre de 2009, a <http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2009/566&referer=http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unifil/reports.shtml&Lang=>>.
- *Informe final del Grupo de Expertos sobre RD Congo*. Carta de fecha 23 de noviembre de 2009 dirigida al Presidente del Consejo de Seguridad por el Presidente del Comité del Consejo de Seguridad establecido en virtud de la resolución 1533 (2004) relativa a RD Congo, S/2009/603, 23 de noviembre de 2009, a <<http://www.un.org/spanish/docs/report09/repl09.htm>>.

Coomaraswamy, Radhika. *Annual Report of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict*. A/HRC/12/49, de 30 juliol de 2009 a <<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/G09/147/671/PDF/G0914767.pdf?OpenElement>>.

Duffield, Mark. "Aid and Complicity: the Case of War-displaced Southerners in the Northern Sudan". *Journal of Modern African Studies*, 40, 1 (2002), pp. 83-104, Cambridge University Press, 2002.

Escola de Cultura de Pau. *Alerta 2009, Informe sobre conflictes, drets humans i construcció de pau*. Barcelona: Icaria, 2009.

Europol. *EU Terrorism Situation and Trend Report*. La Haya: Europol, 2009, a <http://www.europol.europa.eu/publications/EU_Terrorism_Situation_and_Trend_Report_TE-SAT/TE-SAT2009.pdf>.

Food and Agriculture Organization i Programa Mundial d'Aliments. *El estado de la inseguridad alimentaria en el mundo 2009: Crisis económicas, repercusiones y enseñanzas extraídas*. FAO, 2009, a <<http://www.fao.org/docrep/012/i0876s/i0876s00.HTM>>.

Food and Agriculture Organization i Sistema Mundial d'Informació i Alerta. *Perspectivas de cosechas y situación alimentaria*. n.º 1, 2, 3, 4 y 5 de 2010, FAO i SMIA a <<http://www.fao.org/GIEWS/spanish/cpfs/>>.

Foreign Policy. *The Failed States Index 2009*. Washington DC: Foreign Policy, 2009, a <http://www.foreignpolicy.com/articles/2009/06/22/2009_failed_states_index_interactive_map_and_rankings>.

Fundamental Rights Agency. *The Situation of Roma EU Citizens Moving to and Settling in Other EU Member States*. FRA, 9 de novembre de 2009, a <http://fra.europa.eu/fraWebsite/home/pub_cr_roma-movement_en.htm>.

Hansen, Andrew. *Backgrounder: Al Qaeda in the Islamic Maghreb*. Washington DC: Council on Foreign Relations, 21 de juliol de 2009, a <<http://www.cfr.org/publication/12717>>.

Human Rights Watch. *World Report 2009*. Nova York: HRW, 2009, a <<http://www.hrw.org/world-report-2009>>.

- *Under Cover of War: Hamas Political Violence in Gaza*. HRW, 20 d'abril de 2009, a <<http://www.hrw.org/en/reports/2009/04/20/under-cover-war-0>>.
- "EEUU: el informe de la CIA demuestra la necesidad de investigar la tortura y el maltrato". HRW, 24 d'agost de 2009, a <<http://www.hrw.org/es/news/2009/08/24/ee-uu-el-informe-de-la-cia-demuestra-la-necesidad-de-investigar-la-tortura-y-el-malt>>.
- *We Are Afraid To Even Look For Them*. HRW, 20 d'octubre de 2009, a <<http://www.hrw.org/en/reports/2009/10/22/we-are-afraid-even-look-them>>.

- “Guinea: September 28 Massacre Was Premeditated”. HRW, 27 d’octubre de 2009, a <<http://www.hrw.org/es/news/2009/10/27/guinea-september-28-massacre-was-premeditated>>.
- “Kenya Recruits Somali Refugees To Fight Islamists Back Home In Somalia”. HRW, 10 de novembre de 2009, a <<http://www.hrw.org/en/news/2009/11/16/kenya-recruits-somali-refugees-fight-islamists-back-home-somalia>>.
- *In the Name of Unity. The Yemeni Government’s Brutal Response to Southern Movement Protests*. HRW, 15 de desembre de 2009, a <<http://www.hrw.org/en/reports/2009/12/15/name-unity-0>>.
- *Bloody Monday: the September 28 Massacre and Rapes by Security Forces in Guinea*. HRW, 17 de desembre de 2009, a <<http://www.hrw.org/en/reports/2009/12/16/bloody-monday-0>>.

Humanitarian Policy Group. *A Clash of Principles? Humanitarian Action an the Search for Stability in Pakistan*. HPG Policy Brief 36, setembre 2009.

Internal Displacement Monitoring Centre. *Internal Displacement: Global Overview of Trends and Developments in 2008*. Oslo: IDMC, abril 2009.

International Commission of Jurists. *Assessing Damage, Urging Action, Report of the Eminent Jurist Panel on Terrorism, Counter-terrorism and Human Rights*. Ginebra: ICJ, 2009, a <<http://www.icj.org/IMG/EJP-Report.pdf>>.

International Crisis Group. *Nurturing Instability: Lebanon’s Palestinian Refugee Camps*, Middle East Report n° 84, Beirut/Bruselas: ICG, 19 de febrer de 2009, a <<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=6123&l=1>>.

- *Congo: Five Priorities for a Peacebuilding Strategy. Africa Report n.º150*, Bruselas: ICG, 11 de maig de 2009, a <<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=6095&CFID=66705958&CFTOKEN=16975337>>.
- *Yemen: Defusing the Saada Time Bomb. Middle East Report N°86*, Bruselas: ICG, 27 de maig de 2009, a <<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=6113&l=1>>.
- *Ethiopia: Ethnic Federalism and Its Discontents. Africa Report n° 153*, Bruselas: ICG, 4 de setembre de 2009, a <http://www.crisisgroup.org/library/documents/africa/horn_of_africa/153_ethiopia___ethnic_federalism_and_its_discontents.pdf>.
- *Nagorno-Karabakh: Getting to a Breakthrough, Europe Briefing n.º 55*, Baku/Yerevan/Tbilisi/Bruselas: ICG, 7 d’octubre de 2009, a <<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=6338&l=1>>.
- *Guinea: Military Rule Must End. Africa Briefing n ° 66*, Dakar / Bruselas: ICG, 16 d’octubre de 2009 <<http://www.crisisgroup.org/home/getfile.cfm?id=4137&tid=6349&l=1>>.

IRIN. “Analysis: Humanitarian Action Under Siege”, IRIN, 18 d’agost 2009, a <<http://www.irinnews.org/Report.aspx?ReportId=85752>>.

Joffe, George. “A Convenient Untruth”, *The Guardian*, 12 d’abril de 2007, a <<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2007/apr/12/aconvenientuntruth>>.

Kälin, Walter. “African Union Convention on Protection and Assistance for Internally Displaced Persons in Africa”. Brookings-Bern Project on Internal Displacement, 23 d’octubre de 2009, a <http://www.brookings.edu/speeches/2009/1023_internal_displacement_kalin.aspx>.

Linzey, Sharon y Mark Muller. *The Internally Displaced Kurds of Turkey: Ongoing Issues of Responsibility, Redress and Resettlement*. KHRP, setembre de 2007.

Martlew, Nick. *Band Aids and Beyond: Tackling Disasters in Ethiopia 25 Years after de Famine*. Oxfam Briefing Paper 133, 22 d’octubre de 2009, a <<http://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/bp133-band-aids-beyond.pdf>>.

Mekhennet, Souad. “Ragtag Insurgency Gains a Lifeline from al-Qaeda”. *The New York Times*, 1 de juliol de 2008, a <<http://www.nytimes.com/2008/07/01/world/africa/01algeria.html#>>.

Nacions Unides. *Informe anual del la Alta Comisionada de la ONU para los Derechos Humanos sobre la situación de los derechos humanos en Colombia*. A/HRC/10/32, de 9 de març de 2009, a <[http://www.reliefweb.int/rw/RWFiles2009.nsf/FilesByRWDocUnidFilename/SNAA-7VD3FA-informe_completo.pdf/\\$File/informe_completo.pdf](http://www.reliefweb.int/rw/RWFiles2009.nsf/FilesByRWDocUnidFilename/SNAA-7VD3FA-informe_completo.pdf/$File/informe_completo.pdf)>.

- *Informe de la misión de investigación de la ONU sobre el conflicto de Gaza. A/HRC/12/48 de 25 de setembre 2009*, a <<http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/12session/A-HRC-12-48.pdf>>.
- *Objetivos de Desarrollo del Milenio. Informe 2009. Naciones Unidas, 2009*, a <http://www.un.org/spanish/millenniumgoals/pdf/MDG_Report_2009_SP_r3.pdf>.

Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. *Humanitarian Appeal 2010. Consolidated Appeal Process*. Ginebra: OCHA, novembre de 2009.

Office for the Coordination of Humanitarian Affairs OPT. *Five Years after the International Court of Justice Advisory Opinion. A Summary of the Humanitarian Impact of the Barrier*. Jerusalem: Naciones Unidas, juliol de 2009.

- *Locked In: The Humanitarian Impact of Two Years of Blockade on the Gaza Strip*. Jerusalem: Naciones Unidas, agost de 2009.

O'Hanlon, Michael E. e Ian Livingston. *Iraq Index*. Brookings Institution, 20 de novembre de 2009, a <<http://www.brookings.edu/~media/Files/Centers/Saban/Iraq%20Index/index20091120.pdf>>.

Onslow, Charlotte (ed.). *Global Monitoring Checklist on Women, Peace and Security*. Afghanistan, Democratic Republic of Congo, Nepal, Northern Ireland, Sri Lanka. Londres: GAPS UK, 2009, a <http://www.gapsuk.org/img_uploaded/Global%20Monitoring%20Checklist%20full%20resource.pdf>.

Phillips, Sarah i Rodger Shanahan. *Al Qaida, Tribes and Instability in Yemen*. Sydney: Lowy Institute for International Policy, novembre de 2009, a <http://www.humansecuritygateway.com/documents/LOWY_AIQaida_Tribes_Instability_Yemen.pdf>.

San Pedro, Paula. *La violencia sexual en Colombia. Un arma de guerra*. Oxfam Internacional, 2009, a <<http://www.intermonoxfam.org/es/page.asp?id=3628>>.

Schmeidl, Susanne i Eugenia Piza-Lopez. *Gender and Conflict Early Warning: A Framework for Action*. Londres: International Alert, 2002, a <<http://www.international-alert.org/women/publications/EWGEN.PDF>>.

SIPRI. *SIPRI Yearbook 2009. Armaments, Disarmament and International Security*. Oxford: Oxford University Press, 2009.

Social Watch. *Informe 2009. Primero la gente*. Montevideo: Social Watch, 2009, a <<http://www.socialwatch.org/sites/default/files/SocialWatch-Informe-2009.pdf>>.

Solomon, Andrew. "An African Solution to Internal Displacement: AU Leaders Agree to Landmark Convention". Brookings-Bern Project on Internal Displacement, 23 d'octubre de 2009, a <http://www.brookings.edu/papers/2009/1023_african_union_solomon.aspx>.

Sri Lanka News. "What if LTTE Were Hamas & the GOSL Were Israel with Powerful Friends?". 10 de gener de 2009, [consultat 21.12.09], a <http://www.lankanewspapers.com/news/2009/1/37519_space.html>.

Stoddard, Abby, Adele Harper i Victoria Didomenico. *Providing Aid in Insecure Environments: 2009 update*. Humanitarian Policy Group, Londres: Overseas Development Institute, abril de 2009, a <www.cic.nyu.edu/Lead%20PDF/HPG_2009&20.pdf>.

UNICEF. *Informe el Estado Mundial de la Infancia*. Nueva York: UNICEF, novembre de 2009, a <http://www.unicef.es/documentacion/documentos_ampliado.htm?iddocumento=87>.

- *"Protección infantil contra el abuso y la violencia: La trata de niños y niñas"*. UNICEF, a <http://www.unicef.org/spanish/protection/index_exploitation.html> [consultat 15.12.09].
- *Informe Progreso para la Infancia: Un balance sobre la protección de la niñez*. Nueva York: UNICEF, setembre de 2009, a <http://www.unicef.org/spanish/publications/files/Progress_for_Children-No.8_SP_081309.pdf>.

United Nations Populations Fund. *Estado de la Población Mundial 2009*. Nueva York: UNFPA, 2009, a <<http://www.unfpa.org/swp/>>.

Tawill, Camille. "New Strategies in al-Qaeda's Battle for Algeria". *Terrorism Monitor*, volumen VII, 22, 27 de juliol de 2009, a <http://www.jamestown.org/uploads/media/TM_007_63.pdf>.

Tomàs, Núria y Ana Vilellas. *La Región Autónoma del Kurdistan: riesgos y retos para la paz*. Quadern de Construcció de Pau n°. 8, Escola de Cultura de Pau, juliol 2009. <http://escolapau.uab.cat/img/qcp/kurdistan_riegos_paz.pdf>.

Vilellas, Ana. "Los procesos de paz en el sur del Cáucaso: obstáculos y retos para la paz". Presentat a la taula rodona Els Conflictes del Caucas Sud, Història i Futur, organitzada per l'Institut de Drets Humans de Catalunya. Barcelona, 21 d'octubre de 2009.

Wallace, Bret. "Banks Are Not Mere Bystanders". The Terror Finance Blog, 1 de juliol de 2009, [consultat 21.12.09], a <http://www.terrorfinance.org/Banks%20Are%20Not%20Mere%20Bystanders_Wallace.pdf>.

Glossari

- ACNUDH:** Alta Comisionada de Nacions Unides per als Drets Humans
- ACNUR:** Alt Comissionat de Nacions Unides per als Refugiats
- ADC:** Alliance Démocratique pour le Changement (Aliança Democràtica per al Canvi)
- ADF-NALU:** Allied Defence Forces - National Army for the Liberation of Uganda (Forces de Defensa Aliades – Exèrcit Nacional per a l'Alliberament d'Uganda)
- AI:** Amnistia Internacional
- AIEA:** Agència Internacional de l'Energia Atòmica
- AKP:** Adalet ve Kalkınma Partisi (Partit de la Justícia i el Desenvolupament)
- ALP:** Arakan Liberation Party (Partit d'Alliberament Arakan)
- AMIS:** African Union Mission in Sudan (Missió de la Unió Africana a Sudan)
- AMISOM:** African Union Mission in Somalia (Missió de la Unió Africana a Somàlia)
- AN:** Alliance Nationale (Aliança Nacional)
- ANP:** Autoritat Nacional Palestina
- APCLS:** Alliance of Patriots pour un Congo Libre et Souverain (Aliança de Patriotes per un Congo Lliure i Sobirà)
- APHC:** All Parties Hurriyat Conference (Tots els Partits de la Conferència de Hurriyat)
- APRD:** Armée Populaire pour la Réstauration de la République et de la Démocratie (Exèrcit Popular per al Restabliment de la República i la Democràcia)
- AQMI: Al-Qaeda al Magrib Islàmic**
- ARS:** Aliança per a l'Alliberament de Somàlia
- ASEAN:** Association of Southeast Asian Nations (Associació de Nacions del Sudest Asiàtic)
- ATLF:** All Terai Liberation Front (Front d'Alliberament de Tot Terai)
- ATNM:** Alliance Touareg Niger Mali (Aliança Tuareg de Níger i Mali)
- ATTF:** All Tripura Tiger Force (Força dels Tigres de Tot Tripura)
- BFF:** Bakassi Freedom Fighters (Combatents per la Llibertat de Bakassi)
- BINUB:** Oficina Integrada de les Nacions Unides a Burundi
- BLA:** Baluch Liberation Army (Exèrcit d'Alliberament Balutxi)
- BLF:** Baluch Liberation Front (Front d'Alliberament Balutxi)
- BM:** Banc Mundial
- BONUCA:** Oficina de les Nacions Unides de Suport a la Consolidació de la Pau a la R. Centreafricana
- BRA:** Balochistan Republican Army (Exèrcit Republicà de Balutxistan)
- CAP:** Consolidated Appeal Process (Procés de Crida Consolidada)
- CDH:** Consell de Drets Humans
- CE:** Conseller Especial
- CEEAC:** Comunitat Econòmica dels Estats de l'Àfrica Central
- CEI:** Comunitat d'Estats Independents
- CEMAC:** Comunitat Econòmica i Monetària d'Àfrica Central
- CERF:** Central Emergency Response Fund (Fons Central de Resposta a Emergències)
- CIA:** Central Intelligence Agency (Agència Central d'Intel·ligència)
- CDN:** Convención de los Derechos del Niño
- CICR:** Comitè Internacional de la Creu Roja
- CICS:** Centre for International Cooperation and Security (Centre per a la Cooperació Internacional i la Seguretat)
- CNDD-FDD:** Congrès National pour la Défense de la Démocratie – Forces pour la Défense de la Démocratie (Congrés Nacional per a la Defensa de la Democràcia – Forces per a la Defensa de la Democràcia)
- CNDDR:** Comissió Nacional de DDR
- CNDP:** Congrès National pour la Défense du Peuple (Congrés Nacional per a la Defensa del Poble)
- CNF:** Chin National Front (Front Nacional Chin)
- CNT:** Congrès National du Tchad (Congrés Nacional del Txad)
- CODHES:** Consultoria per als Drets Humans i el Desplaçament
- CONAIE:** Confederació de Nacionalitats Indígenes de l'Equador
- CPA:** Comprehensive Peace Agreement (Acord de Pau Global)
- CPI:** Cort Penal Internacional
- CPI-M:** Communist Party of India-Maoist (Partit Comunista de l'Índia-Maoista)
- CPLA:** Cordillera People's Liberation Army (Exèrcit d'Alliberament Popular de la Cordillera)
- CPN(M):** Communist Party of Nepal (Maoist) (Partit Comunista de Nepal [Maoista])
- CPPB:** Construcció de pau posbèlica
- CVSJN:** Conflict Victims' Society for Justice Nepal (Societat de Víctimes del conflicte per a la Justícia al Nepal)
- DAW:** Divisió per a l'Avenç de la Dona
- DDR:** Desarmament, Desmobilització i Reintegració
- DHD:** Dima Halim Daogah
- DHD(J):** Dima Halim Daogah, Black Widow faction (Dima Halim Daogah, facció Vídua Negra)
- DIAG:** Disbandment of Illegal Armed Groups (Dissolució dels Grups Armats Il·legals)
- DIH:** Dret Internacional Humanitari
- DKBA:** Democratic Karen Buddhist Army (Exèrcit Democràtic Budista Karen)
- DPA:** Darfur Peace Agreement (Acord de Pau de Darfur)
- DPI:** Dialogue Politique Inclusif (Diàleg Polític Inclusiu)
- DTP:** Partit de la Societat Democràtica
- ECHO:** European Commission's Humanitarian Aid Office (Oficina de la Comissió Europea per a l'Ajut Humanitari)
- ECOWAS:** Economic Community Of West African States (Comunitat Econòmica d'Estats d'Àfrica Occidental)

EE: Enviat Especial
EEBC: Comissió Fronterera entre Eritrea i Etiòpia
EIS: Exèrcit Islàmic de Salvació
ELK: Exèrcit d'Alliberament de Kosovo
ELN: Exèrcit d'Alliberament Nacional
EP: Enviat Personal
EPL: Exèrcit Popular d'Alliberament
EPPF: Ethiopian People's Patriotic Front (Front Patriòtic Popular Etiòp)
ERG: Exèrcit Revolucionari Guevarista
ETIM: East Turkestan Islamic Movement (Moviment Islàmic del Turquestan Oriental)
ETLO: East Turkestan Liberation Organization (Organització per a l'Alliberament del Turquestan Oriental)
EU BAM Rafah: Missió d'Assistència Fronterera en el Pas Fronterer de Rafah
EU NAVFOR SOMALIA: Força Naval de la UE a Somàlia
EU SRR GUINEA-BISSAU: Missió de Policia de la UE a RD Congo
EUBAM: Missió d'Assistència Fronterera a Moldàvia i Ucraïna
EUFOR: European Union Force (Força de la Unió Europea)
EUFOR ALTHEA: Operació Militar de la UE a Bòsnia i Hercegovina
EUFOR TCHAD/RCA: Força de la UE a Txad i RCA
EUJUST LEX: Missió Integrada de la UE per l'Estat de Dret a l'Iraq
EULEX: Missió de la Unió Europea per l'Estat de Dret a Kosovo
EUMM: Missió d'Observació de la UE a Geòrgia
EUPM: Missió de Policia de la UE a Bòsnia i Hercegovina
EUPOL AFGHANISTAN: Missió de Policia de la UE a l'Afganistan
EUPOL COPPS: Missió de Policia de la UE per als Territoris Palestins
EUPOL RD CONGO: Missió de Policia de la UE a RD Congo
EUSEC RD CONGO: Missió d'Assistència de la UE a la Reforma de la Seguretat a la RD Congo
EZLN: Exèrcit Zapatista d'Alliberament Nacional
FAO: Organització de les Nacions Unides per a l'Agricultura i l'Alimentació
FARC: Forces Armades Revolucionàries de Colòmbia
FARS: Forces Armées Révolutionnaires du Sahara (Forces Armades Revolucionàries del Sàhara)
FATA: Àrees Tribals sota Administració Federal
FDD: Forces pour la Défense de la Démocratie (Forces per la Defensa de la Democràcia)
FDLP: Front Démocratique d'Alliberament de Palestina
FDLR: Forces Démocratiques de Libération du Rwanda (Forces Democràtiques d'Alliberament de Rwanda)
FDPC: Front Démocratique du Peuple Centrafricain (Front Democràtic del Poble Centreafricà)
FECAT: Forum for Exiled Chadians in Central Africa (Forum per als Exiliats Txadians a l'Àfrica Central)
FFR: Front des Forces de Redressement (Front de Forces de Reorganització)
FRF: Forces Republicaines et Federalistes (Forces Republicanes i Federalistes)
FIDH: Federació Internacional de Drets Humans
FIS: Front Islàmic de Salvació
FLEC: Frente de Liberação do Enclave de Cabinda (Front d'Alliberament de l'Enclau de Cabinda)
FNI: Front des Nationalistes et Intégrationnistes (Front dels Nacionalistes i Integracionistes)
FNL: Forces Nationales de Libération (Forces Nacionals d'Alliberament)
FOMUC: Force Multinationale en Centrafrique (Força Multinacional de la CEMAC a la R. Centreafricana)
FPLP: Front Popular d'Alliberament de Palestina
FPIR: Forces Progressistes pour l'Indépendance et la Renaissance
FRETILIN: Frente Revolucionária de Timor-Leste Independente (Front Revolucionari de Timor-Leste Independent)
FRNF: Federal Republic National Front (Front Nacional Republicà Federal)
FRODEBU: Front pour la Démocratie au Burundi (Front per a la Democràcia a Burundi)
FRPI: Forces de Résistance Patriotique d'Ituri (Força de Resistència Patriòtica de Ituri)
FSLN: Front Sandinista d'Alliberament Nacional
FSR: Front pour le Salut de la République (Front per la Salut de la República)
FUC: Front Uni pour le Changement Démocratique (Front Unit per al Canvi Democràtic)
FURCA: Force de l'Union en République Centrafricaine (Força de la Unió a la R. Centreafricana)
GAM: Gerakan Aceh Merdeka (Moviment d'Aceh Lliure)
GEAR: Gender Equality Architecture Reform (Reforma a l'Arquitectura d'Igualtat de Gènere)
GFT: Govern Federal de Transició
GIA: Grup Islàmic Armat
GM: Germans Musulmans
GNT: Govern Nacional de Transició
GRIP: Groupe de Recherche et Information sur la Paix (Grup de Recerca i Informació per la Pau)
GSPC: Grup Salafista per a la Predicació i el Combat
HRW: Human Rights Watch
ICBL: International Campaign to Ban Landmines (Campanya Internacional per a la Prohibició de les Mines Antipersona)
ICG: International Crisis Group
IDMC: Internal Displacement Monitoring Centre (Centre de Monitoreig del Desplaçament Intern)
IDP: Internally Displaced Person (Persona Desplaçada Interna)
IEG: Índex d'Equitat de Gènere
IGAD: Intergovernmental Authority on Development (Autoritat Intergovernamental per al Desenvolupament)
INDH: Índex de Drets Humans
IGASOM: IGAD Mission in Somalia (Missió de la IGAD a Somàlia)
ISAF: International Security Assistance Force (Força Internacional d'Assistència a la Seguretat)
ISF Timor-Leste: International Stabilisation Force en Timor-Leste (Força d'Estabilització Internacional a Timor-Leste)
IMLU: Independent Medico Legal Unit (Unitat Independent de Medicina Legal)
IRH: Índex de Resposta Humanitària
ISAF: International Security Assistance Force (Força Internacional d'Assistència a la Seguretat)

- ISF Timor-Leste:** International Stabilisation Force en Timor-Leste (Força d'Estabilització Internacional a Timor-Leste)
- ISS:** Institute of Security Studies (Institut d'Estudis per a la Seguretat)
- JCC:** Comissió de Control Conjunt
- JEM:** Justice and Equality Movement (Moviment per a la Justícia i la Igualtat)
- JKLF:** Jammu and Kashmir Liberation Front (Front d'Alliberament de Jammu i Caixmir)
- JMB:** Jama'at ul Mujahideen Bangladesh (Grup de Mujahidins de Bangladesh)
- JTMM:** Janatantrik Terai Mukti Morcha (Front d'Alliberament del Poble de Terai)
- KANU:** Kenya African National Union (Unió Nacional Africana de Kenya)
- KCK:** Congrès Nacional de Kurdistan
- KDP:** Partit Democràtic de Kurdistan
- KFOR:** Força de Kosovo
- KFOR:** Missió de la OTAN a Kosovo
- KNA:** Kuki Liberation Army (Exèrcit d'Alliberament Kuki)
- KNF:** Kuki National Front (Front Nacional Kuki)
- KNPP:** Karenni National Progressive Party (Partit Progressista Nacional Karen)
- KNU/KNLA:** Karen National Union/Karen National Liberation Army (Unió Nacional Karen/Exèrcit d'Alliberament Nacional Karen)
- KNU:** Kayin National Union (Unió Nacional Kayin)
- KPF:** Karen Peace Force (Força de Pau Karen)
- KYKL:** Kanglei Yawol Kanna Lup (Organització per a la Salvació del Moviment Revolucionari a Manipur)
- LND:** Lliga Nacional Democràtica
- LRA:** Lord's Resistance Army (Exèrcit de Resistència del Senyor)
- LTTE:** Liberation Tigers of Tamil Eelam (Tigres d'Alliberament de la Terra Tamil)
- MAES:** Mission d'Assistance Électorale et Sécuritaire (Missió d'Assistència Electoral i Seguretat de la UA)
- MDC:** Movement for Democratic Change (Moviment per al Canvi Democràtic)
- MDRP:** Multi-Country Demobilisation and Reintegration Program (Programa Multipaïsos de Desmobilització i Reintegració)
- MEND:** Movement for the Emancipation of the Niger Delta (Moviment per a l'Emancipació per al Delta del Níger)
- MFDC:** Mouvement de las Forces Démocratiques de Casamance (Moviment de les Forces Democràtiques de Casamance)
- MGK:** Consell de Seguretat Nacional
- MICOPAX:** Mission de Consolidation de la Paix en République Centrafricaine (Missió de Consolidació de la Pau a R. Centreafricana de la CEEAC)
- MILF:** Moro Islamic Liberation Front (Front Moro d'Alliberament Islàmic)
- MINUCI:** Missió de les Nacions Unides a Côte d'Ivoire
- MINURCA:** Missió de les Nacions Unides a la República Centreafricana
- MINURCAT:** Missió de les Nacions Unides per a la República Centreafricana i Txad
- MINURSO:** Missió de les Nacions Unides per al Referèndum del Sàhara Occidental
- MINUSTAH:** Missió d'Estabilització de les Nacions Unides a Haití
- MJLC:** Mouvement des Jeunes Libérateurs Centrafricains (Moviment dels Joves Libertadors Centreafricans)
- MLC:** Mouvement pour la Libération du Congo (Moviment per a l'Alliberament del Congo)
- MMT:** Madhesi Mukti Tigers (Tigres Mukti Madhesi)
- MNF-I:** Multinational Force – Iraq (Força Multinacional-Iraq)
- MNJ:** Mouvement des Nigériens pour la Justice (Moviment Nigerià per la Justícia)
- MNLF:** Moro National Liberation Front (Front Moro d'Alliberament Nacional)
- MONUC:** Missió de les Nacions Unides a la RD Congo
- MOSOP:** Movement for the Survival of the Ogoni People (Moviment per a la Supervivència del Poble Ogoni)
- MPRF:** Madhesi People's Right Forum (Forum dels Drets del Poble Madhesi)
- MRG:** Minority Rights Group
- MSF:** Metges Sense Fronteres
- MUP:** Ministarstvo Unutrasnjih Poslova (Ministeri d'Interior Serbi)
- MVK:** Madhesi Virus Killers (Assassins de Virus Madhesi)
- NCP:** National Congress Party (Partit del Congrès Nacional)
- NDDSC:** Niger Delta Defence and Security Council (Consell de Defensa i Seguretat del Delta del Níger)
- NDF:** National Democratic Front (Front Democràtic Nacional)
- NDFB:** National Democratic Front of Bodoland (Front Democràtic Nacional de Bodolàndia)
- NDPVF:** Niger Delta People's Volunteer Force (Força Voluntària del Poble del Delta del Níger)
- NDV:** Niger Delta Vigilante (Patrulla del Delta del Níger)
- NLFT:** National Liberation Front of Tripura (Front d'Alliberament Nacional de Tripura)
- NMSP:** New Mon State Party (Partit del Nou Estat Mon)
- NPA:** New People's Army (Nou Exèrcit Popular)
- NRF:** National Redemption Front (Front per a la Redenció Nacional)
- NRMD:** National Revolutionary Movement for Development (Moviment Nacional Revolucionari per al Desenvolupament)
- NSC:** Neutral Nations Supervisory Commission (Comissió de Supervisió de les Nacions Neutres)
- NSCN-IM:** National Socialist Council of Nagaland-Isaac Muivah (Consell Nacional Socialista de Nagalandia-Isaac Muivah)
- NSCN-K:** National Socialist Council of Nagaland-Khaplang (Consell Nacional Socialista de Nagalandia- Khaplang)
- NTIM-I:** Missió d'Entrenament de la OTAN a l'Iraq
- NWFP:** North West Frontier Province (Província Fronterera del Nordoest)
- OACDH:** Oficina de l'Alt Comissionat per als Drets Humans
- OCAH:** Oficina de Coordinació d'Asser Humanitaris de Nacions Unides
- OCDE:** Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic
- ODM:** Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni
- OEA:** Organització dels Estats Americans

OIM: Organització Internacional per a les Migracions
OIT: Organització Internacional del Treball
OLF: Oromo Liberation Front (Front d'Alliberament Oromo)
OLP: Organització per a l'Alliberament de Palestina
OMISAM: Missió de la OSCE a Sèrbia i Montenegro
ONG: Organització No Governamental
ONLF: Ogaden National Liberation Front (Front d'Alliberament Nacional d'Ogaden)
ONU: Organització de les Nacions Unides
ONUB: Operació de les Nacions Unides a Burundi
ONUCA: Grup d'Observació de Nacions Unides a Centreamèrica
ONUCI: Operació de Nacions Unides a Côte d'Ivoire
OPM: Organisasi Papua Merdeka (Organització de la Papua Lliure)
OSCE: Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa
OTAN: Organització del Tractat de l'Atlàntic Nord
PALIPHEUTU-FNL: Parti pour la Libération du Peuple Hutu-Forces Nationales de Libération (Partit per a l'Alliberament del Poble Hutu-Forces Nacionals d'Alliberament)
PALU: Parti Lumumbiste Unifié (Partit Lumumbista Unificat)
PBC: Comissió de Consolidació de la Pau
PBF: Peace Building Fund (Fons de Consolidació de la Pau)
PBCP: Purba Banglar Communist Party (Partit Comunista Purba Banglar)
PCT: Parti Congolais du Travail (Partit Congolès del Treball)
PDP: People's Democratic Party (Partit Democràtic del Poble)
PIB: Producte Interior Brut
PKK: Partit dels Treballadors del Kurdistan
PLA: People's Liberation Army (Exèrcit d'Alliberament Nacional)
PLC: Partit Liberal Constitucionalista
PMA: Programa Mundial d'Aliments de Nacions Unides
PNO: PaO National Organization (Organització Nacional PaO)
PNUD: Programa de Nacions Unides per al Desenvolupament
PONJA: Post-Nargis Joint Assesment (Avaluació Conjunta Post-Nargis)
PPP: Pakistan People's Party
PPRD: Parti du Peuple pour la Reconstruction et la Démocratie (Partit Popular per a la Reconstrucció i la Democràcia)
PREPAK: People's Revolutionary Party of Kangleipak (Partit Nacional Revolucionari de Kangleipak)
PRSP: Poverty Reduction Strategy Paper (Document d'Estratègia de Lluita contra la Pobresa)
PUK: Unió Patriòtica de Kurdistan
RAFD: Rassemblement des Forces Démocratiques (Coalició de les Forces Democràtiques)
RAMSI: Regional Assistance Mission to Solomon Islands (Missió Regional d'Assistència a les Illes Salomon)
RDL: Rassemblement pour la Démocratie et la Liberté (Coalició per a la Democràcia i la Llibertat)
RE: Representant Especial
RFC: Rassemblement des Forces pour le Changement (Coalició de les Forces per al Canvi)
RKK: Runda Kumpulan Kecil (Moviment de Restauració de l'Estat de Pattani)
RSC: Responsabilitat Social Corporativa
RUF: Revolutionary United Front (Front Revolucionari Unit)
SADC: Southern Africa Development Community (Comunitat de Desenvolupament de l'Àfrica Austral)
SCUD: Socle pour le Changement, l'Unité Nationale et la Démocratie (Plataforma per al canvi, la Unitat Nacional i la Democràcia)
SDF: Sudanese Defence Force (Forces de Defensa Sudaneses)
SEESAC: South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons (Cambra per al Control d'Armes Lleugeres a l'Est i Sudest d'Europa)
SFOR: Força d'Estabilització de la OTAN a Bòsnia i Hercegovina
SIPRI: Stockholm International Peace Research Institute (Institut Internacional d'Investigació per a la Pau d'Estocolm)
SLA: Sudan Liberation Army (Exèrcit per a l'Alliberament de Sudan)
SLDF: Sabaoth Land Defence Force (Forces de Defensa de la Terra Sabaoth)
SOFA: Status of Forces Agreement (Acord sobre l'Estatut de les Forces de l'Iraq)
SPLA: Sudan People's Liberation Army (Exèrcit d'Alliberament del Poble Sudanès)
SPLM: Sudan People's Liberation Movement (Moviment d'Alliberament del Poble Sudanès)
SSA-S: Shan State Army-South (Exèrcit de l'Estat Shan-Sur)
SSNPLO: Shan State Nationalities People's Liberation Organization (Organització Popular per a l'Alliberament de l'Estat de les Nacionalitats Shan)
SSR: Security Sector Reform (Reforma del Sector de la Seguretat)
SUDA: Somali Unity Defense Alliance (Aliança de Defensa de la Unitat Somali)
TAK: Els Falcons de la Llibertat del Kurdistan
TMVP: Tamil Makkal Viduthalai Pulikal (Tigres d'Alliberament del Poble Tamil)
TPIR: Tribunal Penal Internacional per a Rwanda
TPIY: Tribunal Penal Internacional per a la ex-Iugoslàvia
TSJP: Tarai Samyukta Janakranti Party (Partit Tarai Samyukta Janakranti)
TUSU: Thailand United Southern Underground (Tailàndia del Sud Unida Clandestina)
UA: Unió Africana
UE: Unió Europea
UEDF: United Ethiopian Democratic Forces (Forces Democràtiques Etiops Unides)
UFDD: Union des Forces pour la Démocratie et le Développement (Unió de les Forces per a la Democràcia i el Desenvolupament)
UFDR: Union des Forces Démocratiques pour le Rassemblement (Unió de Forces Democràtiques per a la Coalició)
UFR: Union des Forces de la Résistance (Unió de les Forces de la Resistència)
ULFA: United Liberation Front of Assam (Front Unit d'Alliberament d'Assam)

UNAMA: Missió d'assistència de les Nacions Unides a l'Afganistan

UNAMI: Missió d'Assistència de les Nacions Unides per a l'Iraq

UNAMID: United Nations and African Union Mission in Darfur (Operació híbrida de la Unió Africana i de les Nacions Unides a Darfur)

UNAMIS: Missió Avançada de Nacions Unides a Sudan

UNAMSIL: Missió de les Nacions Unides a Sierra Leona

UNDOF: Força d'Observació de la Separació de Nacions Unides

UNEF: Força d'Emergència de les Nacions Unides

UNFICYP: Força de les Nacions Unides per al Manteniment de la Pau a Xipre

UNICEF: Fons de Nacions Unides per a la Infància

UNIFEM: Fons de Desenvolupament de les Nacions Unides per a la Dona

UNIFIL: Força Provisional de les Nacions Unides en el Líban (o FPNUL)

UNIKOM: Missió d'Observació de Nacions Unides a Iraq-Kuwait

UNIOSIL: Oficina Integrada de les Nacions Unides a Sierra Leona

UNIPOM: Missió d'Observació de les Nacions Unides per a la Índia i el Pakistan

UNIPSIL: Oficina Integrada de les Nacions Unides per a la Consolidació de la Pau a Sierra Leona

UNITAF: Unified Task Force (Força de Tasques Unificades)

UNLF: United National Liberation Front (Front Unit d'Alliberament Nacional)

UNMEE: Missió de les Nacions Unides a Etiòpia i Eritrea

UNMIBH: Missió de les Nacions Unides a Bòsnia i Hercegovina

UNMIK: Missió d'Administració Provisional de les Nacions Unides a Kosovo

UNMIL: Missió de les Nacions Unides a Libèria

UNMIN: Missió de les Nacions Unides a Nepal

UNMIS: Missió de les Nacions Unides al Sudan

UNMISSET: Missió de Nacions Unides de Recolzament a Timor-Leste

UNMIT: Missió Integrada de les Nacions Unides a Timor-Leste

UNMOGIP: Grup d'Observadors Militars de les Nacions Unides a la Índia i el Pakistan

UNMOVIC: Comissió de les Nacions Unides de Vigilància, Verificació i Inspecció

UNOGBIS: Oficina de les Nacions Unides de Recolzament a la Consolidació de la Pau a Guinea-Bissau

UNOMB: Missió d'Observadors de les Nacions Unides a Bougainville

UNOMIG: Missió d'Observadors de les Nacions Unides a Geòrgia

UNOSOM: Operació de les Nacions Unides a Somàlia

UNOTIL: Oficina de les Nacions Unides a Timor-Leste

UNOWA: Oficina de las Nacions Unides per a l'Àfrica Occidental

UNPOB: Oficina Política de les Nacions Unides a Bougainville

UNPOS: Oficina Política de les Nacions Unides per a Somàlia

UNPPB: Missió Política i de Construcció de Pau de les Nacions Unides

UNRRCA: Centre Regional per a la Diplomàcia Preventiva de les Nacions Unides a Àsia Central

UNRWA: Organisme d'Obres Públiques i Socors de les Nacions Unides per als Refugiats de Palestina a l'Orient Pròxim

UNSCO: Oficina del Coordinador Especial de les Nacions Unides per al procés de pau a l'Orient Mitjà

UNTAC: Missió de Nacions Unides a Cambòia

UNTAET: Administració de Transició de les Nacions Unides a Timor-Leste

UNTSO: Organism de les Nacions Unides per a la Vigilància de la Treva (a Palestina)

UPDF: Uganda People's Defence Force (Força de Defensa del Poble d'Uganda)

UPRONA: Union pour le Progrès National (Unió per al Progrés Nacional)

URSS: Unió de Républiques Socialistes Soviètiques

USAID: United States Agency for International Development (Agència per al Desenvolupament Internacional dels EUA)

UTI: Unió de Tribunals Islàmics

UWSA: United Wa State Army (Exèrcit de l'Estat Wa Unit)

VIH/SIDA: Virus d'Immunodeficiència Humana/ Síndrome de Immunodeficiència Adquirida

WPNL: West Papua National Coalition for Liberation (Coalició Nacional per a l'Alliberament de Papúa Occidental)

ZANU-PF: Zimbabwe African National Union – Patriotic Front (Unió Nacional Africana de Zimbabwe – Front Patriòtic)

Índex de països i temes

- acord(s) de pau, 28, 31-33, 41, 43, 49, 60, 63, 64, 67-69, 73, 75, 76, 79-81, 84, 88, 95-100, 104-106, 111, 153, 156, 159
- Afganistan, 17, 19, 20, 23-29, 35-37, 40, 41, 50, 51, 73, 74, 76, 90, 95, 101, 102, 104, 113, 116-118, 122, 123, 126-128, 132, 134, 136, 137, 141, 150-152, 154, 155, 159, 161, 173, 177, 178, 180, 181, 185, 186, 193, 198
- Albània, 148, 173, 180, 202
- Alemanya, 32, 90, 128, 140, 173, 177, 178, 181, 191, 203
- Algèria, 17, 20, 23, 24, 28, 34-36, 69, 70, 96, 100, 101, 131, 137, 148, 173, 177, 198
- àmbit(s), 25, 27, 33-37, 45, 48-51, 53, 58, 59, 68, 71, 78, 86, 87, 89, 90, 107, 108, 109, 115, 132, 137, 138, 143, 147, 150, 151, 153-155, 159-161, 163, 164, 167, 188, 190, 191, 196, 197
- Andorra, 173, 204
- Angola, 17, 32, 53, 59, 118, 119, 148, 173, 198
- Antigua i Barbuda, 173, 204
- Àrabia Saudita, 17, 25, 26, 50, 51, 57, 90, 101, 102, 112, 113, 125, 133, 137, 148, 173, 191, 199
- Argentina, 37, 140, 165, 173, 183, 202
- Armènia, 17, 27, 56, 86, 88, 95, 110, 113, 173, 179, 200
- armes lleugeres, 22, 51, 67, 85
- Austràlia, 25, 135, 136, 140, 173, 184, 201
- Àustria, 70, 100, 140, 164, 173, 179-181, 201
- Azerbaidjan, 17, 27, 56, 85, 86, 88, 95, 110, 113, 133, 173, 179, 186, 191, 200
- Bahames, 173, 190, 201
- Bahreïn, 148, 173, 201
- Bangladesh, 17, 37, 56, 58, 116, 118, 133, 137, 148, 173, 191, 198
- Barbados, 173, 190, 204
- Bèlgica, 140, 164, 173, 182, 202
- Belize, 173, 193, 203
- Benin, 117, 148, 173, 202
- Bhutan, 173, 186, 202
- Bielorússia, 137, 173, 180, 200
- Bolívia, 17, 37, 55, 59, 71, 173, 200
- Bòsnia i Hercegovina, 17, 25, 56, 84, 133, 142, 160, 173, 179-181, 186, 201
- Botswana, 137, 173, 190, 202
- Brasil, 37, 72, 132, 144, 173, 200
- Brunei Darussalam, 173, 203
- Bulgària, 173, 202
- Burkina Faso, 117, 119, 148, 173, 177, 187, 190, 203
- Burundi, 17, 25, 32, 53, 59, 67, 69, 98, 99, 113, 118, 120, 122, 137, 144, 173, 177, 183, 186, 190, 199
- Cambodja, 17, 56, 58, 83, 95, 107, 137, 142, 160, 173, 178, 193, 199
- Camerun, 99, 148, 173, 191, 200
- Canadà, 42, 140, 173, 191, 202
- Cap Verd, 117, 148, 173, 190, 204
- Colòmbia, 17, 19, 20, 23, 24, 28, 36, 37, 55, 58, 72, 101, 117, 118, 122, 132, 134, 137, 139, 141, 147, 149, 150, 155, 159, 161, 173, 183, 186, 190, 198
- Comissió de la Veritat, 131, 143, 144
- Comores, 25, 173, 193, 204
- conflicte(s) armat(s), 17-25, 27-31, 33, 35-45, 47, 53, 58, 60, 62, 64, 66-69, 72-77, 79-81, 84-87, 95-97, 101, 102, 104, 109, 110, 115, 116, 119-127, 134, 135, 138, 139, 142, 144, 145, 147-156, 159-161, 163, 164, 166, 168-171, 178, 181, 187, 192, 195, 196
- Congo, 17, 53, 69, 148, 149, 173, 193, 200
- Congo, RD, 17, 19, 20, 23-25, 27, 28, 32-34, 54, 59, 68, 69, 95, 100, 115, 117-122, 126, 132, 134, 137, 139, 141, 144, 147, 149, 150, 151, 154, 155, 159, 160, 173, 177, 178, 182, 186, 190, 198
- Consell de Drets Humans, 132-135, 188, 190-194
- Consell de Seguretat, 26-28, 31, 34, 49, 64, 65, 79, 84, 85, 90, 91, 111, 135, 141, 142, 147, 149, 150-156, 160, 164, 177, 179, 180, 181
- construcció de pau, 25-27, 48, 88, 117, 147, 149, 151, 153-155, 157, 160, 161, 163, 164, 173-176
- cop d'Estat, 32, 33, 35, 59, 61, 62, 64, 71, 76, 82-84, 119, 192
- Corea, Rep. de, 17, 25, 55, 58, 78, 79, 143, 148, 173, 177, 178, 184, 201
- Corea, RPD, 17, 25, 27, 50, 55, 58, 78, 79, 115, 118, 122, 123, 137, 173, 184, 189, 199
- Costa Rica, 71, 173, 204
- Côte d'Ivoire, 17, 25, 27, 53, 59, 60, 62, 117-119, 128, 131, 141, 148, 151, 164, 173, 177, 184, 186, 199
- crisis humanitària(es), 30, 31, 41, 49, 50, 68, 77, 112, 114-121, 123, 125-127, 129, 134, 159, 160, 169-171, 173-176
- Croàcia, 142, 173, 180, 186, 200
- Cuba, 136, 173, 191, 201
- DDR, 32, 33, 60, 67, 99, 151, 156
- desarmament, 29, 41, 81, 97-99, 106, 109, 154, 169
- despesa militar, 27, 28, 86
- dialeg, 38, 46, 61, 64, 65, 72, 75, 77, 78, 82, 84, 91, 95-98, 101-104, 106-112, 127, 159, 164, 167, 168, 170, 188, 191
- Dinamarca, 128, 140, 164, 173, 177, 178, 181, 182, 203
- Djibouti, 17, 53, 64, 65, 97, 98, 148, 173, 191, 201
- Dominica, 173, 204
- dona(es), 22, 31, 37, 38, 61, 70, 74, 75, 80, 99, 131, 133, 142, 143, 147-156, 160, 161, 164, 168, 172, 189-192
- donant(s), 40, 50, 62, 65, 66, 84, 118-120, 123-125, 128, 129, 143, 157, 171, 185
- Dret Internacional Humanitari, 42, 117, 121, 126, 127,

- 131, 134, 135, 137, 138, 141, 142, 165, 166, 172, 189, 190, 192, 195-197
- drets humans, 27, 29-32, 38, 40-42, 45, 46, 49, 55, 60-62, 65, 66, 68, 70-74, 77, 78, 81-83, 88, 89, 92, 99, 101, 109, 115, 117, 130-145, 149-151, 154-156, 160, 165, 166, 168, 169, 171, 172, 178, 188-198
- Egipte, 17, 25, 49, 57, 92, 98, 111, 112, 125, 136, 148, 173, 177, 178, 184, 199
- eleccions, 29, 31-35, 37, 38, 46, 47, 49, 59-63, 65, 67-71, 74, 76, 77, 81-86, 88-90, 92, 98-100, 102, 104, 106-108, 110, 112, 131, 133, 141, 144, 152, 167
- El Salvador, 122, 173, 187, 201
- embargament(s) d'armes, 26, 27, 31, 61, 64, 65, 74
- Emirats Àrabs Units, 148, 173, 190, 199
- Equador, 36, 72, 174, 203
- Eritrea, 17, 20, 27, 29, 30, 54, 64, 65, 95, 97, 113, 118-120, 137, 148, 174, 186, 199
- Eslovàquia, 174, 178, 180, 181, 193, 202
- Eslovènia, 174, 203
- Espanya, 70, 72, 128, 133, 140, 160, 164, 174, 179-182, 202
- estat d'emergència, 45, 80, 83, 97, 122
- Estats Units d'Amèrica (EUA), 17, 20, 21, 25, 28, 30, 37, 40, 42, 47, 50, 51, 55, 57, 79, 90, 174, 177, 178, 180, 181, 184, 185, 199
- Estònia, 174, 202
- Etiòpia, 17, 20, 23, 28-30, 53, 54, 58, 59, 64-66, 95, 97, 113, 118-120, 126, 131, 137, 148, 159, 174, 198
- ex-Iugoslàvia, 142, 144, 155
- Fiji, 174, 199
- Filipines, 17, 20, 23, 24, 28, 41, 42, 43, 55, 79, 80, 95, 105, 106, 113, 115, 117, 118, 122, 123, 126, 128, 133, 134, 137, 144, 155, 159, 160, 174, 187, 198
- Finlàndia, 140, 164, 174, 178, 179, 181, 202
- França, 20, 25, 32, 33, 64, 91, 112, 140, 174, 177-179, 181, 182, 183, 184, 202
- Gabon, 99, 148, 174, 177, 200
- Gàmbia, 63, 117, 148, 174, 200
- gènere, 32, 37, 61, 65, 137, 146-157, 160, 161, 164, 169, 172-176, 191, 196, 197
- Geòrgia, 17, 25, 26, 56, 86-88, 95, 110, 113, 134, 141, 174, 178, 179, 181, 183, 186, 199
- Ghana, 117, 148, 174, 203
- Granada, 174, 203
- Grècia, 108, 174, 178, 180, 200
- Guatemala, 118, 122, 132, 140, 148, 174, 199
- Guinea, 17, 27, 53, 54, 58, 59, 61, 62, 64, 115, 117-119, 137, 141, 148, 149, 159, 174, 199
- Guinea-Bissau, 17, 25, 54, 62, 64, 117, 119, 148, 174, 177, 182, 200
- Guinea Equatorial, 131, 137, 148, 174, 177, 199
- Guyana, 174, 204
- Haití, 17, 25, 55, 59, 70, 118, 132, 137, 174, 178, 199
- Hondures, 17, 55, 59, 70, 71, 174, 192, 200
- Hongria, 174, 179, 182, 202
- Iemen, 17, 19, 21, 23, 25, 28, 49-51, 112, 113, 115, 118, 120, 124-126, 128, 137, 148, 174, 187, 193, 198
- Índia, 17, 19-21, 23-26, 28, 37-39, 40, 55, 58, 74, 75, 77, 95, 102, 103, 107, 113, 117, 133, 137, 147-149, 155, 159, 161, 174, 178, 198
- Indonèsia, 17, 55, 59, 81, 148, 174, 199
- Iran, Rep. Islàmica, 17, 25, 27, 47, 50, 53, 57-59, 89-91, 113, 133, 137, 148, 159, 174, 199
- Iraq, 17, 19, 21, 23-25, 27-29, 35, 36, 46, 47, 101, 109-111, 117, 118, 124-126, 133, 135-137, 147, 150, 151, 159, 167, 174, 178, 180, 183, 184, 186, 198
- Irlanda, 105, 154, 174, 182, 203
- Islàndia, 164, 174, 204
- Israel, 17, 21-23, 25, 28, 49, 57, 90-92, 95, 111-113, 124, 125, 135, 137, 159, 174, 178, 179, 183, 184, 186, 189, 190, 193, 194, 198
- Itàlia, 64, 174, 178-183, 200
- Jamaica, 174, 201
- Japó, 26, 55, 58, 72, 79, 107, 174, 185, 202
- Jordània, 49, 125, 148, 174, 200
- justícia transicional, 45, 49, 74, 82, 89, 92, 131, 133, 135, 137, 139, 141, 143, 144, 160, 169, 192, 195
- Kazakhstan, 174, 179-181, 202
- Kenya, 17, 54, 59, 65, 68, 118, 120, 122, 128, 137, 141, 144, 148, 174, 177, 178, 186, 199
- Kirguizistan, 17, 55, 73, 74, 174, 179, 181, 200
- Kiribati, 174, 203
- Kuwait, 128, 174, 178, 202
- Lao, RDP, 17, 55, 82, 174, 187, 200
- Lesotho, 174, 202
- Letònia, 174, 203
- Líban, 17, 25, 27, 57, 59, 91, 92, 112, 125, 137, 143, 148, 174, 179, 186, 198
- Libèria, 25, 27, 62, 117, 118, 131, 137, 143, 150, 151, 153, 154, 160, 164, 174, 177, 186, 201
- Líbia, Jamahiriya Àrab, 33, 35, 63, 96-99, 174, 199
- Liechtenstein, 174, 190, 204
- Lituània, 175, 203
- Luxemburg, 128, 175, 190, 204
- Macedònia, ERY, 175, 178-180, 182, 193, 201
- Madagascar, 17, 54, 59, 115, 118, 119, 128, 129, 175, 185, 187, 202
- Malàisia, 43-45, 105, 137, 148, 175, 178, 199
- Malawi, 148, 175, 202
- Maldives, 175, 202
- Mali, 17, 35, 36, 54, 59, 95-97, 117-119, 148, 175, 177, 200
- Malta, 148, 175, 193, 201
- Marroc, 17, 35, 54, 57, 61, 69, 70, 95, 100, 148, 175, 177, 199
- Marshall, I., 175, 203
- Maurici, 175, 204
- Mauritània, 17, 35, 36, 54, 69, 117-119, 148, 175, 177, 186, 202
- Mèxic, 137, 140, 175, 199
- Micronèsia, Est. Fed., 175, 203
- missió(ons), 25, 26, 28, 31, 34, 43, 47, 64, 65, 69, 70, 81, 84, 85, 87, 88, 91, 98, 108, 110, 115, 126, 127, 131,

132, 134, 135, 153, 154,
 177-184, 190
 Moçambic, 60, 175, 178, 201
 Moldàvia, Rep. de, 17, 25, 56,
 59, 84, 95, 108, 113, 175,
 180, 182, 183, 200
 Mònaco, 128, 175, 193, 204
 Mongòlia, 175, 201
 Montenegro, 175, 180, 190,
 200
 Myanmar, 17, 21, 23, 24, 27,
 28, 38, 44, 55, 58, 59, 82,
 95, 106, 107, 113, 118,
 122, 124, 133, 137, 147,
 149-151, 159, 160, 175,
 178, 182, 190, 192, 198

 Namíbia, 32, 119, 175, 187,
 201
 Nauru, 175, 203
 negociació(ons), 17, 29, 33,
 37-39, 41-43, 60, 61, 66,
 67, 70, 73-77, 80, 86-88,
 90-92, 94-103, 105-108,
 110-113, 123, 152-156,
 159, 163, 168-170
 Nepal, RFD, 17, 25, 56, 75-78,
 95, 103, 113, 116, 118,
 122, 124, 137, 144, 148,
 151, 154, 175, 178, 198
 Nicaragua, 148, 175, 203
 Níger, 17, 20, 23, 24, 29, 35,
 36, 54, 59, 62, 63, 95-97,
 113, 117-119, 132, 148,
 159, 163, 168, 175, 199
 Nigèria, 17, 20, 23, 24, 28,
 29, 53, 54, 58, 59, 63, 95,
 97, 113, 117-119, 132,
 137, 144, 148, 159, 163,
 168, 175, 177, 178, 191,
 198
 Noruega, 104, 106, 128, 140,
 164, 175, 178-180, 185,
 204
 Nova Zelanda, 175, 193, 204

 Oman, 148, 175, 201

 Països Baixos, 140, 164, 175,
 178, 180, 182, 203
 Pakistan, 17, 19, 21, 23-25, 28,
 38, 40, 41, 51, 53, 55, 56,
 58, 73-76, 90, 95, 102-104,
 113, 116-118, 122, 123,
 126-128, 133, 137, 144,
 148, 155, 159, 161, 175,
 177, 178, 181, 185, 186,
 198
 Palau, 175, 204
 Palestina, A.N., 17, 21-23, 25,
 28, 49, 57, 59, 91, 92, 95,
 111-113, 117, 118, 124-
 126, 135, 137, 141, 148,
 159, 169, 175, 178, 183-
 186, 195, 200
 Panamà, 175, 204

 Papua Nova Guinea, 81, 175,
 201
 Paraguai, 175, 201
 participació, 22, 25, 26, 28, 34,
 43, 45, 50, 62, 63, 69, 78,
 86, 103, 105, 107, 110,
 132, 139, 142, 147, 152-
 155, 164, 168, 172, 191,
 192
 pena de mort, 78, 137, 196,
 197
 Perú, 17, 53, 55, 58, 72, 131,
 132, 159, 160, 175, 201
 Polònia, 135, 136, 175, 179,
 203
 Portugal, 62, 153, 154, 164,
 175, 177, 182, 201
 prevenció, 87, 88, 110, 119,
 151, 153, 154, 156
 procés(essos) de pau, 29, 30,
 33, 34, 37-39, 41-43, 46,
 49, 63, 67, 70, 74-77, 80,
 81, 86-88, 91, 92, 94-99,
 101, 103, 105-107, 109,
 111, 132, 145, 153, 155,
 156, 164, 168-170, 178,
 183, 189

 Qatar, 66, 98, 148, 175, 200

 Regne Unit, 21, 25, 42, 47, 65,
 90, 102, 108, 111, 112,
 136, 140, 142, 164, 175,
 177-179, 181-185, 202
 rehabilitació, 29, 73, 75, 124,
 139, 151, 153, 168, 169
 Rep. Centreafricana, 17, 19, 20,
 23-25, 28, 32, 34, 95, 113,
 118, 120, 121, 126, 134,
 137, 141, 148, 159, 175,
 177, 182, 183, 185, 186,
 199
 Rep. Dominicana, 175, 201
 Rep. Txeca, 175, 180, 202
 Romania, 84, 136, 175, 180,
 203
 Rússia, 17, 21, 23, 28, 45,
 55-57, 59, 72, 73, 79, 84,
 86-89, 91, 108, 110, 133-
 135, 137, 139, 159, 175,
 178, 179, 181, 183, 191,
 198
 Rwanda, 17, 20, 32, 54, 68, 69,
 100, 140, 141, 155, 175,
 177, 199

 S. Vincent i les Granadines, 175,
 204
 Sàhara Occidental, 17, 25, 36,
 54, 57, 69, 70, 95, 99-101,
 113, 169, 177
 Saint Kitts i Nevis, 137, 175,
 204
 Salomó, I., 25, 144, 176, 184,
 202
 Samoa, 148, 176, 204

 San Marino, 176, 204
 Santa Lucía, 176, 203
 Sant Tomé i Príncep, 148, 176,
 203
 seguretat, 19, 20, 26-30, 32-35,
 38-40, 45, 46, 49-51, 54,
 59-61, 63, 64, 66, 67, 70,
 72, 73, 75, 76, 78, 80-83,
 85-90, 92, 96, 98-100, 103,
 104, 106-108, 110-112,
 115-118, 120, 122, 123,
 125, 126-128, 131-133,
 135, 136, 139, 142, 145,
 147, 149-151, 153-156,
 160, 164, 165, 167, 168,
 170, 182, 190, 191
 Senegal, 17, 54, 63, 64, 117,
 118, 140, 148, 176, 177,
 191, 199
 Sèrbia, 17, 57, 58, 84, 85, 95,
 108, 142, 160, 176, 178,
 180, 181, 186, 190, 201
 Seychelles, 176, 204
 Sierra Leone, 25, 27, 62, 117,
 118, 139, 141, 142, 148,
 176, 177, 201
 Singapur, 176, 199
 Síria, Rep. Àrab, 17, 47, 48, 57,
 91, 92, 95, 100, 111, 113,
 118, 125, 148, 176, 179,
 186, 199
 Somàlia, 17, 19, 20, 23-25,
 27-30, 54, 64, 65, 95, 97,
 98, 113, 115, 117-120,
 125-127, 132, 134, 137,
 140, 147, 149, 159, 160,
 176, 177, 181-183, 186,
 190, 193, 198
 Sri Lanka, 17, 19, 21-24, 28,
 41, 42, 53, 56, 58, 59, 76,
 77, 95, 104, 115-118, 121-
 123, 126, 128, 134, 137,
 147-149, 154, 159, 160,
 176, 186, 194, 198
 Sud-àfrica, 26, 176, 200
 Sudan, 17, 19, 20, 22-25, 27,
 28, 31-34, 53, 54, 58, 59,
 66, 67, 95, 98, 99, 113,
 115, 117-120, 126, 127,
 132, 134, 137, 148, 149,
 151, 159, 160, 176-178,
 181, 182, 186, 191, 198
 Suècia, 128, 164, 176, 178,
 180, 181, 203
 Suïssa, 164, 176, 177, 179,
 180, 202
 Surinam, 148, 176, 203
 Swazilàndia, 148, 176, 203

 Tadjikistan, 17, 56, 73, 74, 148,
 176, 179, 181, 200
 Tailàndia, 17, 21, 24, 28, 44,
 56, 58, 77, 82, 83, 95, 106,
 107, 113, 137, 176, 198
 Taiwan, 95, 104, 105, 137,
 169, 176, 195, 202

Tanzània, Rep. Unida, 148, 176, 201
 tensió(ons), 17, 19, 27, 32, 33, 36, 38-41, 44, 46-48, 50, 52-59, 61-92, 99, 103, 108, 110, 112, 119, 120, 127, 128, 133, 141, 143, 144, 148, 149, 159, 169, 170
 Timor-Leste, 25, 118, 148, 176, 178, 184, 186, 201
 Togo, 117, 144, 148, 176, 201
 Tonga, 176, 203
 Tribunal Penal Internacional, 31, 49, 100, 126, 131, 135, 139-142, 149, 155, 160, 195
 Trinitat i Tobago, 176, 202
 Tunísia, 148, 176-178, 200
 Turkmenistan, 73, 176, 179, 181, 190, 200
 Turquia, 17, 21, 23, 24, 28, 46, 48, 86, 91, 95, 108, 109, 111-113, 121, 137, 148, 155, 161, 163, 167, 176, 179, 186, 198
 Tuvalu, 176, 190, 203
 Txad, 17, 20, 23-25, 28, 31-34, 54, 66, 95, 98, 99, 118, 120, 121, 126, 131, 134, 137, 148, 151, 176, 177, 182, 186, 193, 198
 Ucraïna, 84, 176, 180, 182, 201
 Uganda, 17, 19, 20, 23, 24, 28, 32-34, 54, 68, 69, 95, 100, 113, 115, 118, 120, 121, 132, 137, 139, 145, 151, 159, 164, 166, 176, 178, 186, 198
 Uruguai, 165, 176, 193, 203
 Uzbekistan, 17, 27, 56, 73, 74, 133, 137, 148, 176, 179, 181, 190, 199
 Vanuatu, 148, 176, 193, 203
 Vaticà, 137, 169, 176, 195, 204
 Venèçuela, 17, 36, 55, 58, 71, 72, 101, 176, 200
 Vietnam, 82, 176, 193, 200
 violència sexual, 19, 22, 32, 131, 132, 147, 149-153, 155, 156, 160, 164, 170
 Xile, 153, 154, 164, 165, 176, 193, 202
 Xina, 17, 26, 27, 38, 44, 56, 74, 77-79, 95, 104, 105, 107, 113, 133, 137, 176, 191, 198
 Xipre, 17, 25, 57, 95, 107, 108, 113, 176, 178, 186, 201
 Zàmbia, 148, 176, 200
 Zimbabwe, 17, 26, 27, 32, 55, 59, 60, 118, 119, 132, 137, 145, 148, 176, 186, 198

Escola de Cultura de Pau

L'Escola de Cultura de Pau va ser creada el 1999 amb el propòsit d'organitzar diverses activitats acadèmiques i de recerca relacionades amb la cultura de la pau, la prevenció i transformació de conflictes, el desarmament i la promoció dels drets humans.

L'Escola està finançada bàsicament pel Govern de la Generalitat de Catalunya, a través l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD). També rep suport de l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional para el Desarrollo (AECID), l'Institut Català Internacional per la Pau (ICIP), el Ministeri d'Afers Exteriors de Noruega, ajuntaments, fundacions i altres entitats. L'Escola està dirigida per Vicenç Fisas, que alhora és el titular de la Càtedra UNESCO sobre Pau i Drets Humans de la Universitat Autònoma de Barcelona.

D'acord amb aquesta missió i objectius, l'Escola centra el seu treball en els àmbits d'actuació següents:

- Intervenció en conflictes, per facilitar el diàleg entre els actors.
- Activitats acadèmiques com la **Diplomatura sobre Cultura de Pau** (postgrau de 230 hores lectives i amb una mitjana d'uns 60 alumnes per curs en les seves 10 edicions) i les **assignatures de lliure elecció** "Cultura de pau i gestió de conflictes", i "Educar per la pau i en els conflictes".
- Iniciatives de **sensibilització** sobre cultura de pau a la societat catalana i espanyola a través de diferents activitats educatives i formatives.
- **Anàlisi** i seguiment diari de la conjuntura internacional en matèria de **conflictes armats, situacions de tensió, crisis humanitàries i gènere** (Programa de Conflictes i Construcció de Pau).
- Seguiment i anàlisi dels diferents països amb **processos de pau** o negociacions formalitzades, i d'aquells països amb negociacions en fase exploratòria (Programa de Processos de Pau).
- Anàlisi de diferents temes vinculats al **desarmament**, amb una especial atenció als processos de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR) d'excombatents (Programa de Desarmament).
- Seguiment i anàlisi de la **construcció de pau en contextos postbèl·lics** (Programa de Rehabilitació Postbèl·lica).
- Seguiment de la conjuntura internacional en matèria de drets humans i, especialment, dels mecanismes de justícia transicional, la responsabilitat social de les empreses i la incidència de les transnacionals en contextos conflictius (Programa de Drets Humans).
- Promoció i desenvolupament del coneixement, els valors i les capacitats de l'**educació per la pau** (Programa d'Educació per la Pau).
- Anàlisi de la **contribució de la música i les arts a la construcció de pau** (Programa de Música, Arts i Pau)

Escola de Cultura de Pau
Parc de Recerca, Edifici MRA,
Universitat Autònoma de Barcelona
08193 Bellaterra (Espanya)
Tel: 93 586 88 48/ 93 586 88 42
Fax: 93 581 32 94
Email: conflictes.escolapau@uab.cat
Web: <http://escolapau.uab.cat>